OLPOWIEDZ

Chrześcijańska porządna
ODPOVVIEDŹ / ná tę Confeſsią; ktora / pod titulem Bráciey Zakonu Christuſowego / niedáwno ieſt wydána.

¶ Przydana też ieſt Hiſtorya Ráccerſtwá Huſſowego.

¶ Zbijdia ſie przy tym Odſzczepieńſtwá dźiſieyſzych inych Nowowierników.

Przez BENEDICTA HERBESTA K. Poznáńskiego.

¶ Wſzyſtko, z Regeſtem doſtátecznym.

Do Czytelniká.

Rzeczy pátrzay: Prawdę miłuy:
O twe Zbáwienie vsiłuy.
Odłoż Afekty ná ſtronę:
Ták poznaſz Prawdy obronę.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

Naiáſnieyßze=
mu Pánu, Zygmuntowi
Auguſtowi / z łáski Bo=
żey Krolowi Polſkiemu / Wiel=
kiemu Xiążęciu Litewſkiemu /
Ruſkiemu, Pruſkiemu, Mázo=
wieckiemu ꝛc. Pánu y Dźie=
dźicowi / Pánu ſwemu
miłośćiwemu /

Benedict Herbeſt z Nowego miáſtá
Ruſkiego / Kánonik y Káznodźieiá Ko=
śćiołá Poznáńſkiego / á Kápłan naniż=
ßy y niegodny Kośćiołá Powßech=
nego / łáſki y pokoiu od Páná
Bogá żąda.

Tę powinność Na=
iáſnieyßy á Miłośćiwy
Krolu, Pan Bog włożył
ná káżdego Strożá Kośćielnego; áby

Speculator Kośćielny. Ezech. 33.

Miecż y kaźń BOżą, ná źiemie
przychodzącą, wßystkim ogłáßał. co
gdy Stroż vczyni; duße ſwą od potę-
pienią wybáwi: á ieſliby zániedbał te
go; krew tych, ktorzy giną, z rąk ie-
go będźie ßukána. Toć ieſt Mán-
dat, nie ludzki; ále Boski: ktory Stro
żowi, choćiaby chćiał, ſtráßliwą gro
zą niedopußcza milczeć. A iżem
ia też ieſt ieden namnieyßy á niego-
dny Stroż, ná wieży Kośćiołá Po-
znáńskiego poſtáwiony: naprzod z
powinnośći od Páná Bogá ná mię
włożoney, potym z miłośći przećiw
Kroleſtwu temu ná ktorego Stolicy
Pan Bog wáße K. Miłość poſá-
dźić raczył, opowiádam Miecż nád
námi wißący: ktory przywodzą ná
źiemię wáßey K. Miłośći ći wßy-
ſcy, kto-

ſcy; ktorzy nowe á obłędliwe Vwiá-
ry w Polßce rozśiewáią, álbo rozśiá-
ne rozmnażáią. Miedzy niemi ſą Hußitæ.
też przy Poznániu oſtátki potom-
kow Huſſowych: ná ktorych Con-
feßią, Vwáßey K. M. ofiárowáną,
tu odpowiádam; á iáko ieſt ßkodliwa
y Kośćiołowi Bożemu, y Kroleſtwu
Polskiemu, dowodnie (z łáski Bo-
żey) pokázuie. Mam zá to, iż oni ¶ Nowowiernicy
mnimáią; áby dobrze czynili: ále śie myla śie
ná tym ßkodliwie mylą; á, iáko A- ná Wierze.
poſtoł S. mowi, Habent zelum non Rom. 10.
ſecundum ſcientiam. Niebáwiąc
wiele słowy Wáßą K. M. ták to wy-
wodzę: Owce Páná Chriſtuſowe I.
głoſu Páńskiego słucháią: Pan Chri Wywod
ſtus iż kazał słucháć iednego iedney Io.10,21.
ſwey Owczárnie Páſtyrzá S. Pio-

 trá; od

trá; od Piotrá tež my wßyscy, ktorzy
głosu Páná Christusowego słucháć
chcemy, pástwisko bráć mamy. Po-
Wykład. wiedáią ci wßyscy, bárzo miedzy so-
bą w Wierze rozni; że są owcámi
Christusowymi, y głosu iego słuchá-
ią. iesli są, y słucháią: czemuż ich S.
Piotr niepásie? czemu sobie ine Pá-
styrze chowáią? czemu ßukáią no-
wych Ministrow niezgodnych; á zgo
dnymi y dawnymi Vczycielmi gár-
Rozważánie. dzą? Piotrowić tylko rzeczono, á
Ioan. 21. trzy kroć rzeczono; Pasce agnos et
oues meas: iáko tež wáßey tylko K.
M. mowiono; Sta, & retine locum
Záwiązánie. tibi á Deo delegatum &c. Iedney
tedy owczárni iednomyslne Owce y
Báránki Páńskie ieden Pástyrz
Piotr S. pásie: kto inych sobie pá-
stwisk

stwisk ßuka; Owcą Páná Christuso
wą być niemoże. Ten záiste iest rząd Ioan. 14.
Páná Christusow, ná wieki, y do koń- Mat. ult.
cá swiátá. Nád tho, Owcá Páná 11
Christusowá iest w Owczárni iego: Dowod. Ioan. 10.
á Owczárnia Chrzescijáńska inßa
być niemoże, nád Powßechny Ko-
sciół. w ktorym iż nie są wßyscy No
wowiernicy; Owcámi Páńskimi žá-
dnym być obyczáiem niemogą. Rácz Vtwierdzenie.
sie iedno przypátrzyć wáßá K. Mi-
łosć, iák znacznie Owczárnia tá Po-
wßechna w Pismie S. iest wymalo-
wána. Obiecał P. Bog, dáleko przed Gene. 22,
národzenim Syná swego, Kosciół 13, 15.
swoy rozmnożyć, iáko piasek w Mo- Psalm. 18, 44. &c.
rzu, proch ná Ziemi, y gwiazdy ná Esa. Daniel. 2.
Niebie: przepowiedział tež przez Mich. 4.
swe Proroki rozßyrzenie Chrze- &c.
scijáństwá, Ioan. 12.

Mat. 24. Mar. 15. &c. ściiáńſtwá, po wßem świećie ná wßelki cżás trwáiącego: niżli ſie to wypełniło, toż podtwierdźił Syn Boży Pan Chriſtus: o Ewángeliey, iż miáłá być wßędźie powiedána, oznáymił ſwym Apoſtołom: á to oznáymiwßy, y ſpráwámi też ſwoimi przeznáczywßy, ná wßyſtek świát Apoſtoły wysłał. Stáło ſie ták: wyßli: przepowiedáli: obietnice Boskie, Piſmá Prorockie, Słowá náoſtátek Páńskie, iż ſie ziśćiły; to my dźiś wßyſcy ná oko widźimy. A nikt nam tego nigdy niepokaże; áby ktory inßy Kośćioł, iedno w ktorym Piotr S. Owce páſie, miał być Powßechnym. Dźiwna rzecz, Naiáſnieyßy á Mił. Krolu: niewidźieli ći Nowowiernicy Páná Chriſtuſá w Niebo wſtępuiącego á

Papieſka Wiárá ieſt Powßechna

Rozważánie.

wżdy

wżdy temu (iákoż winni) mocnie wierzą: widzą Powßechny pod iednym Páſtyrzem Kośćioł, w Piſmie S. y w Ewángeliey iáſnie wyrážony; czemuż wierzyć niechcą? wierzą, co nie widźieli; niechcą wierzyć, ná co pátrzą. Záiſteć to wielki ieſt nierozum, á dźiwne (iáko S. Auguſtyn mowi) ßaleńſtwo, niechćieć temu wierzyć; co ſwymi oczymá wßyſcy widźimy. ále temu ten ſie tylko dźiwuie; ktory, w iáſnych taiemnicach Piſmá Bożego, ná záſłonę Zydowską niebaczy. Iáko tedy pierwßy on Dowod pewny ieſt á iśćí:

Auguſtin in Ps. 56. W Náuce práw. Chrześci. Licz. 84

2 Cor: 3.

Zámknie I Dowodu.

Práwe owce Páná Chriſtuſowe, głoſu iego ſłucháiące, á ná porządku też iego przeſtawáiące, ieden Páſtyrz Piotr S. páſie:

A v MyPio-

My Piotrá S. Namiástká Pástyrzem mamy, inego mieć niechcemy; á Sektarze każdy rok, iáko Vuiáre, ták tez Ministry swe odmieniáia:

Przeto my iestesmy práwymi Owcámi Páná Christusowymi; zá łáska iego: á oni, zá vporem swoim, być niechca.

Záwiazánie z Dowodu. A iáko tego Vuywodu pierwszego nikt prawda niezbije; ták thez y drugiego. Abowiem iásna tez y prawdziwa iest tá demonstrácia:

Práwa Owczárnia Chrzescijáńska ten Kościoł iest; ktorego Vuiárá po wszystkim swiecie słynaca mie dzy narody ludzkie záwzdy sie szyrzyłá, á od rozesłánia Apostolskiego poczawszy nigdy nieustawáłá:

Kościołá

Kościołá Rzymskiego Vuiárá po wszystkim swiecie słynaca miedzy narody ludzkie záwzdy sie szyrzyłá, y od rozesłánia Apostolskiego poczawszy nigdy nieustawáłá; á Ian Huss w Prádze sie wszczał przede stem lat, Luter w Vuitembergu przed czterdziesty, z Vuiárámi nowymi Powszechney Vuierze przećiwnymi: Roman. 1. Cypr. Lib. 1, Epist. 1. &c.

A przeto Kościoł Rzymski iest práwa Owczárnia Chrzescijáńska; nie Zbor Iana Hussa, áni Lutrá, áni Kálwiná &c. y dla tego, do Kościołá tylko Rzymskiego záwzdy po wszem swiecie sławnego, máia sie gárnać práwe Owce Páná Christusowe; nie do zadnych inych nowych Buznic Kácerskich. Esaiae 2.

A toz

Zamknienie. A toż masz y widziß wáßa K.M. Práwe Owce Syná Bożego / y práwa iego Owczárnia. Ktorzy tedy te Owczárnia psuią / á od iednego Pásterzá Piotrá Owce odwodzą / ćić nam przywodzą Miecz ná ziemie Krolestwá wáßey K. Miłości. Trzebá záiste zá czásu wtho weyzrzeć. bo Pan Bog długo raczy z káznią napráwy oczekiwáć: rozmáicie on vpomina y dotyka. Iesli kto /
Esaie 3.
Ezech. 33 wedle słow Prorockich / nic niedbáiąc ná wołánie Strożow / w złości swey vmrze; oni / gdyż w czás Miecz Boży obwoływáią / duße swe od wiecznego zginienia wybáwią. A to y tu nietylko ná Kácerstwá y Sekty biiemy; ále też przyczyny ich vkázuiemy: ktore nie są ine / iedno swawola / á rozmá-

Przyczyny Wiar roznych.

ite złości / w Polßcze rozmnożone. Tho iest powinowáctwo náße / Naiáśnieyßy á miłościwy Krolu: wáßá K. M. rácz też przedsię wziąć swoie powinność / przećiw Powßechney Owczárni Bożey; ktorey Obrońcą iestes od niego postánowiony. A te moie przestroge / proßę / ábys wdzięcznie á miłościwie / iáko od poddánego bogomodlce swoiego / przyiąć raczył. Pánie Boże rácz wáßą K. M. sczęśćić / w łásce swey naświetßey / ná długim y fortunnym Pánowániu:

2 Re. 5, 7.
1 Par. 11.
&c.

AMEN.

Z Tumu Kośćiołá Poznáńskiego / ostátniego Mieśiąca / Roku Páńskiego M. D. LXvj.

Zacnym á Slá chetnym Pánom y Slá= chćie Kroleſtwá Polſkiego/ ktorzy Confeſſia Bráci Czeſkiey przyieli/ Benedict Herbeſt, z Nowego miaſtá Ruſkiego/ Káptan naniżßy Kośćiołá Poznáńſkiego/ z miłośći i winney Chrześćijáńſkiey, wßego dobrá y łáſki Bożey żąda. (≠)

1. Tá Liczbá do Regeſtu należy. pátrz w Regeſtcie.

PAnowie zacni y śláchetni/ á Bráćia w Pánie Chriſtuśie mili/ mnie ſpráwámi inßymi zábáwionego dwie rzeczy do tego przywiodły; ábym wam ná wáße Confeſsia odpiſał: iedná; iż ná ſtárá= dawne

2 Przyczynie piſánia te°

dawne Vczyćiele Chrześćijáńſkie/ y ná dawny Kośćioł Swięty/ odzywaćie ſie: á druga; iż gotowymi ſie być obiecuiećie/ przyiąć z wdźięcznośćią lepße náuczenie; ktore w duchu ćichośći, byłoby wam okazáne. Obietnicá wáßá ieſt przyſtoyna/ y Chrześćijáńſka: ię też obyczáiem Chrześćijáńſkim / im nakrocey będźie być mogło/ zá dárem Bożym/ obłędliwośći wáßych Miniſtrow wam pokaże. Cokolwiek ia czynię; z powinney miłośći Chrześciáńſkiey czynię: wáßá też rzecz będźie/ vchá mnie ſwego bez wßech áffektow náchylić; á odemnie/ ktory vmyſłem to dobrym (Pan Bog wie) czynię/ chuć moię życzliwą zá wdźięczne przyiąć. Ja tu nikomu niebędę káiał/ áni

áni iego w czym potwarzał: ná tho tylko / co iest w tey Confessiey nápisano/odpowiem: mnie iesli kto náłáie; Pánie Boże iemu odpuść: á iesli będzie błogosłáwił; Pánie Boże iemu zápłáć. Z tym sie iuż dobrze mieyćie; á prawdę pilnie obaczayćie.

Odpowiedź ná początek Confessiey.

Iżebyście obaczyli ná sámym początku tey Odpowiedzi moiey: iák omylną zbáwieniu wászemu Confessią wy zálecaćie / Bráćia mili: Początek y Koniec iáki ma w sobie; to naprzod pilnie obaczmy. Przywłaszczaćie wy sobie / albo Ministrowie wászy

wászy Cześcy/ Páwłá S. słowá / iáko by wam służące: [á są te; Actorū 24: Ja do tego sie sam przyznawam; iż według tey Sekty/ktorą mienią być Kacerską / tak służe oycowskiemu Bogu memu/ wierząc wszystkiemu, co w Zakonie y w Prorocech nápisano iest.] ale te wam słowá, y Ministrom wászym należeć niemogą. Abowiem Páwet S. mowi / o Sekcie Chrześcijańskiey; (tak ną on czas mowili nieprzyiaciele Krzyżá S.) á nie o wászym tym/ więcey iuż Luterskim y Kalwinskim / niż Hussowskim Odszczypieństwie. Chrześcijánie dawni są; á Husitę nowi: co mowi S. Apostoł o stárych; to sobie nowi/od stárych rozni/niedobrze przywłaszczáią. Niesłużyćie wy thez oycowskiemu Bogu / Wiárę nową wymyśliwszy; stárą porzuciwszy: ani mogą mieć v was mieysca one słowa Moyżeszowe/ y Salomonowe;

Nieprzestępuy kresow rodzicow twoich etc. Pro. 22.

Pytay oycow twoich; a powiedzą tobie etc. Deut. 23.

Páwłá S. słowá Cześkiej Bráći niesłużą.

1 Dow.

2 Dow.

 Raże

2. Każe vczony Moyżesz vczyć sie y pytáć
Wiáry/ od przodkow nászych y Oycow;
niekaże Sálomon mądry gránic stá-
rych Oycowskich / ktorymi oni Wiarę
ográniczyli/ przestępowáć: á wy stáre-
ście Kopce rozrzućili; nowe vczynili.
Ográniczona byłá dobrze przez pułto-
Przy- ra tysiącá lat/ widoma Ofiárá Chrze-
kład. ściáńska, Msza: dáią o niey pewne á
iásne świádectwo, wszyscy Doktorowie
Msza stá- stárzy Chrześcijáńscy: y Augustyn S.
rych iest ták o Mszy napisał/ ná Psalm 33: O-
oycow. fiáre (mowi) Ciáłá y Krwie Páńskiey,
pátrz Li. Wierni znáią/ y ći, ktorzy Ewángelią
152/ czytáli: ktora Ofiárá teraz sie rozszyrzy-
155. &c. łá po wszystkim świećie &c. [Sacrificiũ
Corporis & Sanguinis Domini Fide-
les nôrunt, et qui Euangelium legerũt:
quod Sacrificium nunc diffusum est to-
to orbe terrarum. Proponite ergo vo-
bis ante oculos duo Sacrificia; & illud,
secundnm ordinem Aaron, & hoc se-
cundum ordinem Melchisedech &c.]
Msza tedy / tho iest Ofiárá Ciáłá y
Krwie Páńskiey / ná kształt Kápłáná
Genes. 14 Melchisedechá / Chleb á Wino ofiáru-

iącego / y w Ewángeliey iest opisána; y pátrz Li.
po wszystkim świecie rozszyrzona: á wż- 149. &c.
żdy wy z tey dawney gránice śmieliście
wynidź / zá obłędliwym Ministrow wá-
szych wykłádem Ewángeliey. Gdyż te-
dy wy, y z strony tey przenaświętszey O-
fiáry/ y z strony inych rzeczy poważnych/
(co potym pokażę) oycowskiey Wiáry
nietrzymaćie: oycowskiemu Bogu nie-
możećie służyć; y dla tego to/ co Páweł
S. o sobie mowił/ wam nieprzynależy.
Wierzył też Páweł S. Zakonowi y Pro 3 Dow.
rokom, w rzeczach wszystkich: ále wy
temu wszystkiemu / co w Zakonie y w
Prorocech iest napisano / wierzyć nie-
chcećie. A bowiem vchwyćiwszy iedno
w Pismie S. słowko / ná drugie nieba-
czyćie: chlubićie sie iednym Pásterzem
Christusem; á Piotrem, od niego po- Piotr S.
dánym, gárdźićie: mowićie tylko o Fun Pástyrz.
dáment Chrystusow; á zániedbawaćie
Fundámentu Apostolskiego. Jestći
nápisano/ 1 Cor. 3:

Fundámentu inego nikt kłáść nie-
może/ oprocz Christá Jesusá:

ále tenże też Apostoł nápisał / Eph. 2:

Chrześcijaństwo zbudowáne iest ná
fundámencie Apostolskim y Proroc-
A coż to iest/ Bracie mity: iesli (kim.
Fundámentem iest tylko Pan Chri-
stus: czemuż też są budowáni Chrześci-
ánie, ná Gruncie Apostolskim: Nie-
Ná wszy-stkie miejscá Pismá S. trzebá sie ogladáć. chwytayże sie iednego w Pismie miey-
scá; ále ogladay sie y ná drugie: thak
ktadż Fundáment Páná Chrystusá; á-
byś przy nim niekáżił Fundámentu A-
postolskiego. Abowiem ten Fundáment
Apostolski do tego idzie: abyśmy pamie
táli ná porządek / od Páná Christá w
Kościele pierwey vczyniony / nizli ná
Niebiosá wstąpił; á od tego porządku
Koscielnego/ do nierządu Kácerskie-
go/ ábyśmy sie nigdy niedali vwodzić.
Lu. 10, 6. Miał Pan Christus niemáło swoich
Mat. 10. Zwolennikow: z tych lidzby niemáley/
dwánascie tylko obrał Apostołow:
nád tą dwánascie/ y przy tym nád Ko-
sciołem wszystkim/ Pástyrzá po sobie ie
Ioan. 21. dnego przełożył Piotrá. Jest tedy Pá-
styrzem Pan Christus nawyższym/ od
Bogá Oycá vczynionym / ále iuż teraz
niewidomym; iest też Pástyrzem y Piotr

S. od Páná Christá postánowionym/
w Owczárni widomey Pástyrzem wi-
domym: iest opocznym y Kámiennym
Fundámentem Pan Jesus; vżyczył on
tegoż imieniá y swemu Piotrowi. á iá- Mat. 16.
ko nápisano iest, o Pánie Christusie;
Jam iest Pástyrz dobry; Io. 10:
Opoką był Pan Christus; 1 Cor. 10:
ták też nápisano, o słudze Páńskim
Pietrze;
Pás Owce y Báránki moie; Io. 21:
Tyś iest Cephás y Petrus; Io. 1,
Wierzże temu/ Brácie mi ty; (Mat. 16.
że Pan Christus iest Pástyrzem y Fun-
dámentem: ále niegardź y tym; że też
Piotr S. iest Pástyrzem y Fundámen-
tem. Gárdzisżli Piotrem; gárdzisz y
Christusem: Kazał Bog Ociec słucháć Mat. 17.
Páná Christusá; kazał też Pan Chri- Mat. 10.
stus słucháć y Apostołow/ y swego ná- Lucæ 10.
miastká Piotrá. A co to mniemasz zá
moc iest, dáná Piotrowi; Klucze od Moc Piotrá S.
Krolestwá Niebieskiego: Lękay sie
tu lękay/ Kácerzu: stłuczesz ty sobie gło
wę o tę Opokę/ pierwey, nizli ią wywr-
rocisz; á Opoká, ná ktorą brony Piekiel-

ne záwżdy byłá / w swey mierze trwáć
będzie. Te my vkázuiemy iásne Pismá,
zá nászym Apostołem Piotrem / Apo-
stolskiego Fundámentu podtwierdzá-
iąc; mámy zá nászym Piotrem, powá-
Lucæ 22. żną Modlitwę Páná Christusowę; má-
my świádectwá S. Doktorow / Mę-
czennikow / y Powszechnych Conciliow:
á wy / zá wászym Hussem / álbo zá Lu-
trem / álbo zá Kálwinem / co tákiego
Psal. 115. máćie? inego nic / iedno to; Káżdy czło-
1 Ioan. 2. wiek Kłamcá: Z nas wyszli; ále z nas
niebyli etc. Kto te wásze nowe Ministry,
ná mieyscá stárych Apostow wsádził?
czemu wżdy nam niepokáżą; kto im A-
Zámk- postolskie mieyscá zlećił? Przeto gdy wy
nienie. niewierzyćie Pismu Ewángeliey Swie-
tey / w ktorey iásnie Pan Christus dáie
Act. 1, 2, nam Pásterzá Piotrá; á Dźieie też A-
15. &c. postolskie, władzą w Pietrze Pásterską
wszędzie okázuią: gdyż też wászych Mi-
nistrow Sektá nowa iest; y náuki nie-
ma Oycowskiey: z tąd iuż y naprostszy
iásnie widźi; iż słowá Páwłá S. ktore
Act. 24. on mowił ku Felixowi, Stároscie w Ce-
sáriey / á wyście imi swoię Confessią
chćieli

chćieli ná początku ozdobić / wam nie-
przynáleżą. dla czego boyćie sie / (dla
Páná Bogá was proszę) áby wászy ći
Ministrowie tak nieużywáli S. Pi-
smá; iáko też szyrmowáł im on / ktory
śmiał mowić do sámego Páná Christá;
Spuść sie ná doł: Abowiem nápisano Matth. 4.
i etc. Łátwieć mowić; Pismo Pismo:
áleby to trzebá wywieść; komu prawie
służy Pismo.

Odpowiedź ná Koniec teyże Confessiey.

Początek iáki iest; tákie y Do-
kończenie. Abowiem opuściw-
szy wászy Ministrowie poch-
walenie Oycowskie / vdáli sie do Ká-
cerzow: opuściwszy świádectwo Ko-
śćiołá Powszechnego / vćiekli sie do Po-
kątnego: á nie bez przyczyny. Kośćioł Swiád-
bowiem Powszechny niezwykł Wiár kowie do-
nowych pochwaláć; áni on nowych w brzy, kto-
Wierze gránic / ktore synowie nád wo- rzy.
lą swych Oycow czynią / chce dopu-

 szczáć.

ßczáć. Tá v niego Wiáry Confessia iest
poważna; ktora z nim/ záwżdy trwáiá-
3. cym / y po wßem świećie rosnącym/ (á
Licz. 90. toć iest, być Powßechnym Kosciołem)
zgadza się: do inych Wiar nowych á po-
kątnych, nigdy się znáć niechce. W Po-
wßechnośći tedy nienayduiąc mieysca/
vdáli się wáßy Ministrowie do kąd i-
nąd: á w tym nietylko niemądrze; ale
też nieprzystoynie / postąpić muśieli.

Nieprzystoyne świádectwo o Cõfessiey.

Obráli sobie sąd á świadectwo tych no-
wych Prorokow; Wergeriusá/ Lutrá/
Bucerá/ Fabricego/ Kálwiná/ y Mu-
skulusá: znamy nowe Apostoly/ z Ko-
śćioła Powßechnego wyłączone: z wá-
ßymi ći Ministrami tam się nawięcey

Zgodá Kácerska.

zgadzáią; gdzie przydźie bić y ßturmo-
wáć ná Hetmáná/ Pásterzá/ y Żeglá-
rzá. áby Hetmáná zábiwßy/ woysko
strapili; Pásterzá odiąwßy/ owce ro-
sproßyli; Żeglarza vtopiwßy/ łodkę po
grążyli. Jesli tedy pokażę wam to iá-
śnie; że ći wáßy Swiadkowie wáßę nau
kę potępiáią/ y są wam przećiwni: ázá
niekáżdy nam tego pozwoli; iż ten ich
sąd y świadectwo o wáßey Confessiey,
nie przy-

nieprzystoynie sobie wáßy Ministro-
wie obráli? Opußczam ná ten czás i-
nych: dwá tylko hersty Kácerskie/ Lu-
trá y Kálwiná/ przed się wezmę; á tho
nieprzystoyne ich o was świadectwo,
krotko wam vkażę. Pytam was/ Brá-
ćia mili: co wy rozumiećie o tych sło-
wiech Páńskich; To iest Ciáło moie?
Zda mi się teraz; (ácz przez rok niewię/
co będźiećie wierzyć) żeśćie się ießcze
nieprawie z Kalwinili: ale wierzyćie po
dobno temu/ ktory rzekł/ y zstáło się w-
ßystko; że w Sákrámenćie Ciáłá y
Krwie Páná Christusowey/ iest pra-
wdźiwe Ciáło y Krew iego. Wy tedy

Kálwinowe świádectwo nieprzystoyne.

teraz tak; ále Kálwin nie tak: Nie iest/
mowi on/ Ciáło; ále iest Znák y Figurá
Ciáłá. Jákoż tedy słußnie ten was chwá-
li; ktory was w tym poważnym Ar-
tykule ták gáni; iż iesli mu niezezwoli-
ćie ná iego Figurę/ będźie was miał zá
Odßczepieńce? A nierozumiey tego/
Bráćie miły: áby ten Artykuł ieden,
ták niedźielił Chrześćijany; iż pewnie
ieden z tych dwu/ muśi być Kácerzem;
álbo ktory wierzy, być prawdźiwe Ciá-

 to/ ál-

lo/ albo ktory mowi, tylko byc Figurę Ciała prawdziwego. Abowiem wielkie/ a pewne/ y strászliwe tez, są one słowá Pańskie: Niebo y ziemiá przeminą; słowá moie nieprzemina: kto niewierzy Synowi Bozemu: gniew nad nim Bozy wisi. Pewnie tedy nad Kalwinem/ ktory niewierzy iásnym słowom Syna Bozego/ gniew Bozy wisi. A ieslizebyście sie do końcá z Kalwiniáni/ y z Kalwinem o Sákramencie trzymali: (bo niemoge prawie wiedzieć; z kim Ministrowie wászy dzierzą) tedy ani z Lutrem/ áni z oycem wászym Husem/ zgodźić sie niemozecie. á przedsie naydziemy co inego/ takze wielkiego; w czym albo Jan Kalwin/ albo wászy Ministrowie/ muszą sie mylić. Powieda y pisze Kalwin; zeby y dobrych y złych rzeczy, Pan Bog miał byc sprawcą: o wás tak ieszcze rozumiem; iz Panu Bogu dobre rzeczy/ á Szatanowi złe, przypisuiecie. A niewielkaz to roznosc iest tych; z ktorych ieden mowi/ Od Paná Bogá tylko dobre; á drugi/ Od Paná Bogá y złe y dobre: przystało

Lucæ 21. Ioannis 3.

Lic. 78/ 146.

4.

stało tedy, inszego świadká szukáć/ ku pochwaleniu Confessiey wászey; nizli Jana Kalwina/ wam w tak głownych rzeczách przećiwnego: iáko tez y Marćina Lutrá niedobrze sobie Ministrowie wászy, ná rzecz tak powazną Sedziego obrali. O dobrych Vczynkach Chrześćiáńskich trzymaćie wy nienagorzey; ácz nie wszedzie dobrze: ále Marcin Luter ná dobre Vczynki/ choćiayze są Chrześćiáńskie/ barzo iedzie. Jest v niego iedno Paradoxum, tá osobliwá Propositia:

Lutero we świádectwo.

Iustus in omni bono Opere peccat:
Spráwiedliwy dobrze czyniac grzeszy:

Mam zá to; iz wy iemu/ ná te iego, niesłychaną nigdy w Kosciele Bozym, Propositią/ teraz ieszcze niezezwolićie. Wiedziałći Marćin Luter; co wászy Ministrowie są: wiedział tho on dobrze; iz w wielkich á powaznych rzeczách/ daleko są od niego: dla tego tez/ co zá Rozsądek o nich indzie dáie/ pilnie posłuchayćie. Oderwánie Czechow od Rzymskiego Kośćiołá (tak pisze in Comment. ad Gal. Cap. 6.) zadna wymowká niemoze

Luter/ o Husitach.

niemoże być bronione; żeby niemiáło być nie
bogoboyne/y práwom wszystkim Christuso=
wym przeciwne: iż iest przeciwko Miłości;
w ktorey wszystek Zakon bywa pełniony.
Na Psalm też 109: Czechowie (mowi)
nedzni sa Rácerze; ktorzy sie od zkrch Chrze=
sćijan wyłaczáia/á w kat gorna. O bluźnier=
ce Boży/y zdrayce Christusowi. Gdyby Pan
Christus czynił/co wy czynicie: ktoby był kie=
dy zbáwion? Tak Luter o wászych Mi=
nistrach, ná on czás pisał: słuchayćie
ieszcze dáley/De decem Præceptis Ca=
pit.1; Pikártowie/Ráceeże nieszcżesni/nie=
chay niemnimáia; ábym ia ich strony bronił.
Takżeteż/ in Resolutione Conclusionis
15, pisze: Y mamyż (powieda) wierzyć Rá=
cerzowi/nádetemu Pikártowi/niedawno od
piacidziesiat lat národzenemu? Jeszcze nád
to / in Conclu.80, te słowá ma Luter:
Pikártowie (mowi) nászy sasiedźi/Odszcze=
pieńcy/lud nieszcżesny/niechay sie nieweselo
z grzechow Kościołá Rzymskiego. The sa
5. słowá Lutrowe/nie o kim inym/iedno
o Husitach/nápisáne. A bowiem Cze=
chowie/sa sasiedźi Niemieccy: Czeską
Pikárci. Sektę pospolicie zowa Pikártami: o
nich tedy tákie/iákiego byli godni/dał
świádectwo Luter. ktory áczkolwiek

to odwołał potym/ roziadszy sie ná Pa=
pieża: wszakże iednak áni sie zgodził z
Husitámi; áni podźiśdzień Lutra oni
we wszystkim trzymáia. Trzymali przed
tym Husitę wászy siedm Sakrámen=
tow: Luter pisząc do nich/ in Lib. ad
Valdenses de Eucharistia, dwie tylko
Swiatości wyznawa; á one w tym/ że
śiedm ktadli/chwalić niechce. By tedy
niebyło nic inszego/ (iákoż iest niemá=
ło; sa dobre Vczynki ꝛc.) tylko rozne o=
koło Sakrámentu rozumienie: ta sá=
má iedná rzecz to pokázuie; że sie wy z
Lutrem / á Luter tákże z wámi / nie=
zgadzaćie. Poki walczyćie ná Papieża;
poty zgodá miedzy wámi: ale iáko sie
ku sobie obroćićie; thoć tám káżdy w
swa/káżdy z osobliwa Wiára! Zli lu=
dźie (ták mowi Augustyn S. ná Psalm
36/Concione 2.) Conscientiam sibi de=
bent; non Amicitiam. tákże też y Rá=
cerze/ná Kościoł prawdźiwy walczyć/
w tym sie zgodza; dáley nic. A przeto
ieśli sie we wszystkim z Lutrem zgadzá=
ćie/y z Kálwinem; moga oni przystoy=
nie wásze Confessia/ iáko od náuki ich

Luter niezgadza sie z Husity

Rácerze gdzie zgodni.

Zámknienie.

nic nierozną/ słuſznie chwalić: ale ieſli oni iną/ á wáſzy Miniſtrowie iną porzą/ w ſwą każdy; tedyć záiſte nieprzyſtoi, od tych bráć pochwalenie/ ktorzy ſie áni ſámi z ſobą, áni z wáſzą tą Confeſsıą niezgadzáią. Nieprzyſtoyne tedy tho ieſt świadectwo/ y tá chwałá; gdzie kto moię Wiárę chwali; á ſam iną wierzy. Ieſli moiá Wiárá ieſt dobrá; zemnąż trzymay: á ieſlić ſie niepodobá; czemuż ią chwaliſz? Tom ia chćiał przed rzeczą przełożyć/ około Końcá y Początku tey Confeſsiey: áby ſie mogł domyśláć każdy/ co ieſt w tym poſrzodku; gdźie ták dobry ieſt Początek y Koniec.

Spoſob y porządek tey Odpowiedźi.

Ku rzeczy iuż przyſtępuiąc/ ná tym porządku tę Odpowiedź poſtánowię: ábym naprzod ſummę Artykułow wáſzych porządnie okazał; á potym/ w duchu ćichośći/ prawdę miłuiąc/ á Páná Bogá ſie boiąc/ ná káżdą rzecz z oſobná odpowiedział. Wy (proſzę) pilnie káżdą rzecz obaczaycie; á bez áffektow wſzelkich/ prawdę v ſiebie vważaycie. Abowiem idzie nam o rzecz niemáłą/ o Zbáwienie: tu/ poki ieſt

poki ieſt czás/ trzebá ſie nam obáczyć; po śmierći/ álbo tám/ álbo ſám/ ná wieki. Niżli do Artykułow przyſtąpię/ trzebá ieſt odkryć błędy Przedmow wáſzych/ y ſtátecznie każdą rzecz odpráwić.

Odpowiedź ná pierwſzą Przedmowę. 6.

1 błąd.

NApierwſzy błąd w Przedmowie wáſzey/ Bráćia mili/ ten náyduie; iákoby teraz Pan Bog zeſłáć miał náukę prawdźiwą świętey Ewángeley/ do Kroleſtwá Polſkiego.

¶ Kiedy Ewángelia od polakow przyięta. 1 Dow.

Abowiem/ Bráćia mili/ zſtáło ſie to w Polſzcze przed 600 lat/ Roku Bożego 965; gdy Xiążę Polſkie Miecyſław/ corkę Boleſłáwá Xiążęćiá Czeſkiego Dąbrowkę/ tym ſpoſobem poiął ſobie żonę: áby náukę prawdźiwą S. Ewángeliey, z Dąbrowką weſpołek przyiął. iákoż zá niego/ według pewnego opiſánia Kronik Polſkich/ w tákowey powadze S. Ewángelia byłá: iż ludźie Rycerſcy/ gdy ią miano śpiewáć

Pierwſzych Polakow chuć oſobliwa.

przy

przy Mßy/do połowice mieczow swoich dobywali; będąc záwße gotowi, do swych ią gardł bronić. Prawda iest / żeć oni nieprzyięli tey nowey Ewangeliey / ktorą sie wy teraz dármo chełpićie: ále przyięli Ewángelią Apostolską / od Apostołow świętemu Kośćiołowi Powßechnemu porządnie podáną. Abowiem tę Ewangelią / y tho iey zrozumienie / Polacy przyięli / y po dziś dzień chowáią; ktorą od Piotrá S. y Páwłá / iednego dniá w Rzymie dla Páná Christá zabitych / wziął był Jan Papież trzynasty: y ktorą też niedługo potym S. miły Woyćiech / Arcybiskup v nas Gnieźnieński / nietylko náuką zbáwienną / ále y Męczeństwem podtwierdził; Roku Pańskiego 997. Co to byłá zá święta ná on czas Ewangelia / sam Pan Bog raczył okázáć; gdy Męczenniká swego S. Woyćiechá / w Prusiech dla Páná Christusá zabitego / pewnymi cudámi swymi pochwalił. Abowiem / Brácia mili / nie ten iest chowalebnym / kto sam siebie zaleca; ále ten / ktorego Pan Bog zaleca: ták mowi S.

Ktora Ewánge lią Polacy przyięli.

S. Woyćiech.

wi S.

wi S. Páwel; 2 Cor. 10. Znák / y iákoby summę tey Swiętey Ewangeliey / tenże wielebny Biskup y Męczennik Woyćiech Swięty / Polakom swoim miłym, w swey Piośnce zostáwił: w ktorey on / co Boże iest / Bogu dáie; á co Swiętych / Swiętym. Chceß / bráćie miły / od S. Woyćiechá słyßeć / o Pánie Christusie; oprocz ktorego Wiáry / żaden zbáwion niebywa ? naydzieß ią / w tych Wierßach iego Piosnki:

Bogá rodźicá / Pieśń Polakow stárych.

Narodził sie, nas dla, Syn Boży: w to wierzay / Człowiecze zbożny; iż Bog lud / przez swoy trud / odiął Dyabłu stroża.

To przepisano z exemplarzá / ktory iest w Kośćiele Gnieźnieńskim: ták iáko tám stoi.

Przydał nam zdrowia wieczne°: Stárostę skował Piekielnego: śmierć podiął: wspominął człowieká pierwe°. Jenże trudy ćierpiał bezmierne: ießcze był nieprzyspiał zá wierne / ależ sam Bog zmartwychwstał.

Ni srebrem / ni złotem / nas Dyabłu odkupił: swą mocą zástąpił: ćiebie dla / Człowiecze / dał Bog przekłoć sobie / bok / ręce / nodze obie: Krew święta ßłá z boku / ná zbáwienie tobie

Słyßyß:

Słyszysz; co Pan dla ciebie vczynił / y
co cierpiał: coż też / Człowiecze / ty masz
czynić; abyś iego Męki pożytkow był
vczestnikiem? Słuchay dáley S. Woy-
ciecha:

Wierzże w to / Człowiecze: iż Jesu
Christ prawy, cierpiał za nas rany;
swą świętą Krew przelał / za nas
Chrześcijany.

Vwierzyłeś y Okrzciłeś sie: coż daley?
iesliże sie będziesz grzechem plugawił /
od grzechow omyty? niebędzieszże Pa-
ná Bogá miłował / za te iego dobro-
dzieystwá? S. Woyciech ták do cie-
bie mowi:

Już nam czás, godziná / grzechow sie
kaiáci / Bogu chwałę dáci / że wszyst-
kimi siłami iego miłowáci.

Ná świecie o cobyś miał prosić / náu-
czył cię y S. Woyciech / ták śpiewaiąc
do Páná Bogá:

Day ná świecie zbożny pobyt; po ży-
wocie, Rayski przebyt: Kyrie eleyson.

A Pánná Marya z Swiętymi, co ma
czynić?

Mária dziewico / prośi Syná twe-

go, Krolá Niebieskiego; áby nas v-
chował ode wszego złego.

Wszyscy Święci proście; nas grzeszne
wspomożcie: byśmy z wámi byli / Je-
su Christá chwalili.

Tedy podobno Święci nam Niebo
dawaią; á nie Pan Bog? nie / Bráćie
miły: co Bogu / to Bogu; co Świę-
tym / to Świętym. Święci sie modlą /
z Miłości; Pan Bog daie / z Miłosier-
dzia: dla czego / ták daley śpiewamy:

Tegoż nas domieśći / Jesu Christe mi-
ły: byśmy z tobą byli; gdzie sie nam
raduią wszystkie Niebieskie siły.

Amen / amen / amen / amen / amen /
amen / amen; táko Bog day: byśmy
poszli wszyscy w Ray; gdzie kroluią
Angeli.

Táć iest y byłá miłych Polakow ná- 7.
szych stára Apostolska Ewángelia: tá-
kową Ewángelią / ktorą Kościoł po
rękach sobie podawał / y ktorey Świę-
ty Woyciech vczył / stárzy Polacy przy-
ięli: tę oni ták bárzo miłowáli; że y gár-
dłá dla niey dáć, byli gotowymi: á ku
potykániu przeciw nieprzyiaćielom swo-

im postępuiąc/ tę Bogá Rodźicá na- bożnie śpiewali. Nie tylko w iedney Polszcze tá byłá Ewángelia; ale we wszystkim Chrześcijáństwie: nowey Ewángeliey Ministrow wászych, przed stem y kilká lat, nigdźie nie słycháć było; tá nászá byłá Powszechna/ po wszystkim świecie, z spráwey Bożey rozsiana.

2 Sow Niemoże też to sie zgodźić/ áni z Pismem/ áni z rozumem; áby ostátecznego tego złego wieku/ ktorego ci nowi Ewángelicy nástáli/ w tey swey Ewángeliey miedzy sobą rozni/ miáłá sie práwa Ewángelia rozmnożyć. Niżli P.

Czás rozmnażánia Ewángeliey. Jesus Christus wylał zá nas swą Krew nádroższą; według Dawidá Proroká/ tylko w Zydostwie był znáiomy Pan Bog: ále gdy rościągnął swe ręce, ná

Psalm. 75 Krzyżu świętym/ świát wszystek ku sobie miłościwie gárnąc; iuż od onego czásu/ ná wszystek świát głos wyszedł Apostolski: iuż od wschodu, do zachodu

Ps. 18. 112. Słońcá/ imię Boskie iest chwálebne. Mowił Bog Ociec do Syná swego/ w Psálmie wtorym: Proś mię; á dam tobie narody ludzkie, dźiedźictwo twoie/

twoie/ y dźierżáwę twoię, gránice źiemie. Prosił o to sam Pan Jesus/ v Janá S. w Cap. 17. szyroce: wysłuchan Hebr. 5. tedy iest/ według swey vczćiwośći/ od Oycá swe^o^ namilszego. Przeto w Psal. 21/ o Pánie Christusie nápisánym/ tákowe masz świádectwo: Náwrocą sie

Kośćioł po wszytkim świećie rozszyrzył sie.

do Páná wszystkie gránice źiemie; y będą pokłon czynić przed oblicznośćią iego/ wszystkie narody ludzkie: Bowiem Páńskie iest Krolestwo; y on będźie pánowáł nád narodem ludzkim. Ná te Prorockie słowá (ábyśćie rzecz lepiey obaczyli) stáry Doktor Augustyn S. tak nápisał/ do wászey iákoby Xiężey rzeczy czyniąc: Co powiedasz/ Kacerzu: zapłatá/ ktorą dał Pan Christus/ nie iest zapłatá okręgu źiemie: izali sámá Afriká (izali sámá Czeská/ álbo Niemiecka, źiemia) iest odkupioná: y nie śmieszże mowić; że wszystek świát iest odkupiony; ále zginął: á ktoż naiechał Páná Christá; áby swoie rzecz vpuśćił: Oto (mowi Prorok Dawid) wspomną/ y náwrocą sie do Páná/ wszystkie gránice źiemie. Gdyby był mowił; gránice źie-

nice ziemie: á nie mowił; Wßyſtkie grá-
nice ziemie: mogliby byli mowić Ká-
cerze; Oto my też mamy ſwoie granice
ziemie ꝛc. Wßyſtkie granice ziemie/
rzekł Prorok / o Kacerzu: Wßyſtkie/
rzekł. A ktoredyż mi ſie wywikłaß; á-
byś vßedł tey gadki? ꝛc. Ale podobno
nieſłuchaią tego Proroctwa pilno. A-
zaż ieden ieſt ten Wierz; Náwrocą ſie
do niego wßyſtkie gránice ziemie? ieſt y
drugi/ y trzeći ꝛc. wyżßey opiſány.

To Auguſtyn S. daie tam świádec-
Serm. 109 two Ewangeliey / zá rázem po Męce
De Tempore. Páńſkiey ná wßyſtek świát rozßyrzo-
ney/ y iákoby ze krwie iego (co ná inym
w Náuce Chrześciánina Lic. 84. też mieśću pięknie przypomina) rozſiá-
ney: ná ten oſtáteczny czas, rozſiewá-
nie S. Ewángeliey ciągnąć niemożecie.
Piſmá też Prorockie iáśniey pro-
rokowáły o Páńſkim Kośćiele; ktory
po Męce iego, ná wßyſtkim świećie
miał być; niźli o Pánie ſámym Chriſtu-
ſie. czego theż / v S. Auguſtyná, ná
Pſalm 30/ naydźieß pewną przyczynę:
8. Wßyſcy/ (mowi) ktorzy po mieśćách
y cząſćiach, czynili Kácerſtwá/ wiedzie-

li to

li to w Piſmie Bożym: że Kośćioł inßy
nie ieſt opowiedziány; iedno po wßyſt-
kim świećie rozßyrzony. Skrycey po-
wiedzieli Prorocy o Pánie Chriſtuſie/
niźli o Kośćiele; dla tego/ mniemam:
że wiedzieli w duchu/ iż ludzie przećiw
Kośćiołowi mieli ſobie kąty czynić; o
Páná Chriſta niebárzo / ále o Kośćioł
bárzo/ mieli ſie ſwárzyć ꝛc.

Jáśniey: ße świádectwá o Powßechnym Kośćiele niźli o P. Chriſtuſie.

Niechcę rzeczy iáśniey ßyrzyć: v wßyſtkich ſtárych Doktorow doſyć ieſt
świádectwá / o Ewángeliey po świećie
rozßyrzoney, wnet po śmierći Páńſkiey.
co też y Nowy Teſtáment iáśnie przy-
pominá. Kazał bowiem Pan Jeſus Mar. ult.
powiedáć Ewángelią, po wßyſtkim
świećie: przypomniał to, przy rozlaniu Mat. 26.
oney máśći/ w domu Symonowym: ká-
zał począć o ſobie świádczyć Apoſto- Act. 1.
łom / naprzod w Jeruzalem, y w Żydo-
ſtwie; potym w Sámáryey; náoſtátek
po wßyſtkiey ziemi. Paweł też S. (á-
bym wiele niemowił) co zá Proroctwo
przywodźi / Rom. 10; o tym naproſtßy
wiedzą. Przeto y przećiw Piſmu/ y prze-
ćiw Rozumowi / y przećiw pewnym á Zámknienie
iáſnym błedu.

łáſnym Polſkim Hiſtoryam, to mowi-
cie/ Bracia mili; aby náukę prawdźi-
wą ſwiętey Ewangeliey teraz P. Bog
zeſłat / do Kroleſtwá Polſkiego. Pi-
ſmo tei; Damći narody ludzkie (mowi
Bog Oćiec do Syna ſwego) dźiedźic-
two twe/ y dźierżawę twą, granice źie-
mie: Rozum to pokazuie; iż Pan Jeſus
Krew ſwą wylat za ſwiat: Hiſtorie tez
Polſkie/ o przyiętey Ewangeliey/ kto-
ra była ná on czás po wßytkim ſwiecie
iedná/ tá ktora dźiś v nas trwa/ pew-
ne dáią ſwiadectwo.
2 błąd. 2 Błąd wáß ieſt w Przedmowie; gdy
piſzecie: Słyßawßy náukę Bráći Czeſkiey/
poználiſmy ią być prawdźiwą/ doſkonáłą wo
lą Bożą / iż ieſt prawdźiwie nápiſána/ we-
dług ſwiętego Piſmá/ ſtárego y nowego Te-
ſtámentu / y według przykłádu pierwßego
Kośćiołá Chrześćijáńſkiego.
Podobny przykład. Tákeſcie wy/ Bracia mili/ to być
wolą Bożą doſkonałą/ j według Piſmá
ſwiętego / poználi; iáko oni Doktoro-
wie/ ktorzy chcieli włożyć Obrzezánie
9. ná Chrześćijány/ Piſmo S. y wolą Bo-
Act. 15. żą rozumieli. Obrzezał ſie Oćiec wie-
rzących Abráham, z inymi wybranymi
Bożymi:

Bożymi: nápiſano ieſt o Obrzezániu;
Gen 17. Będźie wam obrzezanie ná ćie-
le wáßym przymierzym wiecznym. ná
przykład Abráhamow/ y ná piſmo Bo-
żego Teſtamentu/ ták ſie oni w on czás
odwotywali; iáko y wy teraz / pod ty-
miß záſłonámi / Czeſkich Bráći Con-
feſsią bronicie. Ale iáko tam ná Apo-
ſtolſkim Concilium dekret dano; To á
to widziáło ſie nam / y S. Duchowi:
ták też ná Conſtantinſkim / Bázyley-
ſkim / y teraz ná Trydeńſkim Conciliū/
wßyſcy Ewangelikowie nowi ſpráwie-
dliwie ſą oſadzeni. Tenći/ Bracie mi- Rozſadek pewny/ o prawdźiwym słowie Bożym.
ły/ w Kośćiele Bożym był záwżdy po-
rządek: nie to ieſt słowo ßczyre Boże;
ktore tobie/ albo mnie/ tákie widźi ſie
być; ale ktore Duchowi Swiętęv/ Du-
chowi wßelkiey prawdy / ná prawdźi-
wym zebrániu Swiętych Conciliach/
práwym ieſt Słowem Bożym. Chełe-
pił ſie też Arius / Mácedonius/ Ne-
ſtorius/ Eutyches/ z inymi Kacerzmi/
słowem Bożym: á wżdy nie to / co ći
włáſnym ſwym duchem vpornie twier-
dźili/ Słowem Bożym było; ále co Cō-
 cilia,

cilia, práwym Słowem Bożym być, práwie wyłożyli. Ták vczynilo Concilium Niceńſkie / przećiw Ariuſowi; Konſtántinopolſkie / przećiw Macedoniuſowi; Efezyńſkie / przećiw Neſtoriuſowi; Chalcedońſkie / przećiw Eutycheſowi. etc.

3 błąd. 3 Błąd ieſt / z ſtrony Miniſtrow wáßych; ktorych maćie zá wierne Náucżyćiele /

Miniſtrowie Bráćiey. zá prawdźiwe Miniſtry y Posły Páná Chriſtuſowe / zá Páſtyrze y Opiekuny wierne ſwoich duß.

A bowiem tákowymi ći ſą Náucżyćielmi; iákowym był Alexander, y Hymenaeus: ktore Páweł S. oddał Száthánowi; aby ſie złorzeczyć nie vczyli. (1 Tim. 1.) Szwánkowáli oni w Wierze; y dla tego byli od Apoſtoła kleći: wy tákże / dla teyże przyczyny / od Kośćioła Apoſtolſkiego noſićie ná ſobie Anathemá.

4 błąd. 4 Błąd wáß ten ieſt: że Wáßey Confeſsiey dobre świádectwo dáią / Wergerius / Luter / Melánchton / Bucerus / Fabricius / Kálwin / y Muſkulus / pobożni (iáko wy mienićie) y náucżeni meżowie / tákże y Krolewieckie Collegium.

Swiádectwo dobre. Byśćie byli powiedźieli: że wáßey Confeſ-

ſiey dobre świádectwo dáią / Irenaeus / Cyprianus / Hilárius / Ambroſius / Hieronymus / Auguſtynus / y Chryſoſtomus / święći y dawni y Duchá S. pełni Męczennicy á Doktorowie; tákże y Powßechne ktore Concilium: byłoby to świádectwo / v wßech Chrześćijánow / święte á poważne. ale gdy nam przekłądaćie tych świádectwo; ktorzy ſie wydźielili od Powßechnośći / á nowe ſobie Wiáry po kąćiech y po ſtronach poczynili: v nas / y v káżdego bacżnego / to świádectwo ieſt nikczemne. Powiedźiáło ſie też o tym, ná początku, ßyrzey: ná ten czás obácżćie

5 Błąd wáß / záiſte niemáły: Poty / (mowićie) pokiby nam co lepßego á gruntowniey ßego z Piſma S. vkázano niebyło / Confeſsią te będźiemy dźierżyć: przez ktorąſmy / ku prawdźiwey náuce Bożey y Chrześćijáńſkiey / przyſtąpili. 5 błąd. Confeſsia odmienna.

Pytam was tu / á pilno pytam / Bráćia mili: mali tá Confeſsia wáßá prawdźiwe Słowo Boże? ieſli ma; iáko twierdźićie: godźiß ſie od Słowá Bożego kiedy odſtępowáć; czyli nie? Ktoby od Słowá Bożego odſtąpił; Słowu Bo- 10.

wu Bożemu niewierzy: kto niewierzy bywa potepion. Wielkać to przeciwność/ (Láćinnicy zowia Contradikcia) w tych dwu Propoſiciach wáßych:

Contradictio. Przez te Confeſsia/ku prawdziwey náuce Bożey y Chrześcijáńſkiey/ przyſtapiliſmy:

Poty/ pokiby nam co lepßego á gruntownieyßego z Piſmá świetego okazano niebyło/ bedziemy trzymáć.

Nuż tedy/ ieſli wam co lepßego okáżá Luteráni / álbo Sákramentarze / álbo Nowokrzczeńcy/álbo Troybożánie / álbo Obrzezáńcy / álbo ini wieku dziſieyßego odmiennego nowi Doktorowie: odſtapicież od wáßey Confeſsiey; czyli nie? Jeſli odſtapicie: od prawdziwey náuki Boſkiey á Chrześcijáńſkiey odſtapicie. Abowiem mowicie;

Przez te Confeſsia/ku prawdziwey náuce Bożey y Chrześcijáńſkiey/przyſtapiliſmy.

A żebyście byli gotowi odſtapić; poświadczacie tego / y w Zámknieniu tey Confeſsiey wáßey/tymi słowy:

A wßákoż iednák przedſie ná ſwey rzeczy nieuſtepnie á vpornie nieſtoia / á nigdy nieſtáli: y owßem ieſliby tákie gdzie przy czym niezrozumienie ſie nálázło/á iſtymi dowody z Piſm świetych Chrześcijáńſkich/ w duchu

cichośći

tichośći im vkazano było/gotowi ſa (iákoż y záwżdy bywáli) z vważániem/ á z iſtym poznániem prawdy / lepße náucżenie z wielka wdzięcżnoſcia przyiać/y ſkutecżnie rádzi ná-

Wiem y widze/Bracia mi- (práwie. li;/co mowicie/ y cżynicie: ſtátecżność tey nowey Ewángeliey wáßey okázuiecie: powieśćone Páná Gierzego / zácnego Xiażećia Sáſkiego/potwierdzácie; ktory o ſąśiádach ſwych Wytembercżykach / cżeſto mowił: Wiem/ co tego roku trzymáia w Witembergu; co przez rok beda wierzyć / niewiem. Abowiem w tey Confeſsiey wáßey/Bráciá Cżeſcy dáleko ſie odſtrzelili (co ná ſwych mieyſcách pokaże) od Jáná Huſſá, Wiáry ſwoiey Oycá: wieleſcie wy iuż z nimi przyieli od Luteranow: wieleſcie odmienili/ y po dziś dzień odmieniácie: áleć Słowo Boże/ ieſli prawdziwe ieſt przy was / niemiáłoby nigdy od was być odmieniáne. Boć tho nie Grámmátiká ieſt/ áni też Dyálektyká; ktora może ná káżdy rok / bez narußonego zbáwienia / odmieniáć. Záiſte / Bráciá mili/ w rzecżách zbáwiennych/ ktorych nas vcży Słowo Boże/ nietrze-

Ewángeliej nowey ſtátecżność.

Zacna powieść á poważna.

Confeſsiae nie máia być odmienne.

bánam

bá nam być trzciną; mocną thu mamy
11. trwáć opoką. A przeto lepieyby do te-
go Słowa Bożego przyſtąpić; ktore /
w vſtáwicznym wáſzych Ewangeli-
kow odmienianiu/ v nas nie ieſt odmien-
Duchá ne. Wielkać ieſt rozność á znáczna /
z roznoſć miedzy Duchem Bożym; á nie Bożym:
on ieſt Duchem pokoiu / zgody / iedno-
ſci / ſtáłoſci; ten mnoży niepokoy / oká-
zuie nie iedność / kazi zgodę / wiecznym
ieſt nieſtatkiem. Jeſli niechcecie być
Trzciną / á niemylić ſie ná prawym Sło-
wie Bożym: rádzę / w czas od Czeſkiey
Confeſsiey odſtąpćie; á do Wiáry Ko-
ſciołá Powſzechnego przyſtańcie. Zkąd
wyſzedſzy / ieſteſcie odmiennymi; do tąd
ſie wroćiwſzy / będziecie w Wierze ſtá-
łymi: ináczey / trudno ieſt á niepodo-
bno: rzecz to ſámá (ieſli rozum máćie)
káżdy dzień / im dáley tym znáczniey /
wam pokázuie.
6 błąd. 6 Błąd wáſz / Rzeczypoſpolitey bár-
zoby záſzkodził: gdyby kto ták niebácz-
nie zbáwienia ſwego ſzukał; iáko wy czy-
nicie. Zyczyćie wy Naiaſnieyſzemu
náſzemu Pánu, Krolowi Polſkiemu,
iákoby zbáwienia włáſnego / przez przy-

łęcie tey wáſzey Confeſsiey: á ia to wam
zápewne powiádam: że gdyby Krol ie-
go M. (co / zá łáſką Bożą / w Polſzce
nigdy niebędzie) nietylko wáſze tę / ále
ktorąkolwiek nową Luterſką, álbo Zá no-
Sákrámentárſką / Auſzpurſką álbo Ty- wa Wiá-
gurynſką / Confeſsią przyiął; zburzenie ra gina
Rzeczy poſpolitey / y wywrocenie Ko- Krole-
rony Polſkiey / wnetby z tąd vroſło. co ſtwá.
(oprocz iáſney Czeſkiey Hiſtoryey) zá-
cny á vczony człowiek, Stániſław O-
rzechowſki, w ſwoich wam demonſtru-
ie Dialogach. Piſzecie też przy tym;

Że tych czáſow niebeſpiecznych / rozności á
roſterki / około przednieyſzych Artykułow Wiá- Roſtyr-
ry wſzczęły ſie. kow dziś
Tak ieſt / Brácia mili; iáko mowi- doſyć / o-
ćie: około przednieyſzych Artykułow koło wiá-
Wiáry / wſzczęły ſie dziś wielkie rozno- ry. prá-
ſci y roſterki. Jeſt ieden Artykuł Kre- wdá.
dá Apoſtolſkiego: Wierzę w Jeſu Chri-
ſtá / Syná Bożego iedynego / Pána ná- [W]ierzyć
ſzego. Ktho wierzy w Jeſu Chriſtá; w Jeſu
ma wierzyć y PAnu Chriſtuſowi. Chriſtá.
Abowiem kto niewierzy iemu; gniew Ioan. 3.
Boży nád nim wiśi. Gdy tedy około
tych trzech słow Páná Chriſtuſowych:

Rozność o trzy słowká.

To ieſt ciáło moie ; ſą dziś wielkie ro-
znoſci á roſtyrki: około onego Artyku-
łu ; Wierzyć w Chriſtuſá / Wierzyć y
Chriſtuſowi; roznoſci ſą y niezgody, ále
gdzie ? v Ewangelikow wáßych ; nie v
naßych Powßechnikow . Swarzćie ſie
wy; iáko chcecie : wykłádaycie po nowe-
mu ; iáko ſie głowkam wáßych Mini-
ſtrow widźi: my po ſtaremu iedno mo-
wimy; á Páná Jeſu Chriſtá / pod oſo-
bámi Chlebá y Winá / Bogá y Człowie-
ká prawdziwego, chwalimy ; według
porządku Kápłaná Melchiſedeká / o-
fiáruiemy ; á ofiárowánego Báránká
náoſtátek pożywamy. Ták też w inßych
głownych Artykułach / czy ńcie wy ro-
znoſci á roſtyrki; ktore pewnie / od Ko-
ſcioła Powßechnego wyłączeni / á ie-
dnego Páſtyrzá niemáiący / záwżdy mu-
ßicie czynić : my święta zgodę / święta
ſtałość / święta ſtáteczność / pod ie-
dnym ná świećie widomym Páſtyrzem /
od Páná Chriſtá poſtánowionym / cho-
wáć będziemy. Prawda tedy to ieſt
iſta ; że dziś / gdy co głowa, to rozum /
co Zbor , to Wiara / roznoſci w Wie-
rze á

rze á roſtyrkow ieſt doſyć : ale niedługo
záſie wpádliſcie w Błąd
7. Chcecie ; áby Krol Polſki łáſkáwym y 7 błąd.
miłoſciwym obrońca być raczył Confeſsiey
wáßey / dla roſkazánia Bożego / y odpłáty
wiecznego żywota.
Gdzie to Pan Bog roſkazał Kroło- 12.
wi Polſkiemu ; áby wáßey Bráciey Cō- Krol kto
feſsiey bronił ? máć on roſkazanie / oko- ra Con-
ło bronienia y chowania Confeſsiey ; á- feſsia wi-
le od Kápłaná Porządnego wziętey : nien bro-
około wáßych Kápłanow / ktorzy ná nić.
kſtałt Chore Datan y Abiron ſą Ká- Num. 16.
płany / inße ma roſkazanie. Bo ták ieſt
nápiſano / Deuter. 17. Gdy Krol vſię-
dzie ná ſtolicy Kroleſtwá ſwego ; wy-
piße ſobie Zakon Boży / wziąwßy exem-
plarz od Kápłanow pokolenia Leui.
&c. Widźiß tu Zakon Boży / wzięty od
porządne° Kápłańſtwá Lewickie°: ſłu-
chay ná wáße Kápłany ſroga / ktora
Krol winien iśćić / ſentencia , tamże
nápiſána: Jeſli w czym (mowi P. Bog
przez Moyżeßa) będźieß miał trudny
á wątpliwy rozſądek &c. idź do Kápła-
now rodzáiu Leui / y do Sędźiego ná

on czas

on czás będącego: od nich sie będzieß
dowiádował. ktorzy rozsądzą tobie sa-
du prawdę: y vczyniß/ cokolwiek po-
wiedzą, &c. A ktoby sie pyßnił / niechá-
cac słuchać Kapłáńskiego roskazania/
kthory ná ten czas służy Pánu Bogu
twemu; z Dekretu Sędziego vmrze on
człowiek/ y zgładziß złe° z ludu Jsraél-
skiego: á wßystek lud słyßac/ będzie sie
bał. áby potym żaden nienadymał sie
pychą. To tám iest roskazánie Boże /
Licz. 11. ná pyßne Haeretyki. Są teraz czásy/
rostyrkow á rożnośći (iákośćie wy sámi
niedawno wyználi) pełne/ około prze-
dnieyßych Artykułow Wiáry: ktoż ma
nam vczynić zgodę/ y okazáć sądu pra-
wdę? azanie Kapłani porządni? nie
Piotr Apostoł/ Namiastek Páńskí/
z swym Senatem / y z Powßechnym
Concilium? A ieśliż kto niechce słu-
cháć roskazánia Kapłáńskiego; ktore-
go Pan Bog ku służbie Kośćioła swe-
go przełożył: iuż Exekucyą czynić nad
tym człowiekiem hardym/ swoy rozum
nad zrozumienie Kośćioła Powßech-
nego przenoßącymi/ przystoyny Sędzia
czynić

czynić winien. co gdy vczyni; w ten czás
będźie miał odpłatę wiecznego żywo-
tá: á ieśliby nieczynił; czego inßego trze-
ba sie iemu obawiáć.

Tylko, o niewielkiey Przedmowie
wáßey; wßakże niemáło Błędow w so-
bie maiącey: przystąpmyß też do Przed-
mowy Bráci wáßey Cżeskiey: ná ktorą
krotko odpowiedziawßy / rzecz sámę
przed sie weźmiemy.

Odpowiedź ná Przedmo-
wę Bráći Czeskiey. 13.

NAprzod co sie tycże imienia tych
ludźi/ ktore zowią Bráćią; ia o-
to/ iáko ktorą Sektę zwáć/ nie- Jmie Bráći Cżeskiey.
chce sie swárzyć. Jmioná dáne bywá-
ią/ dla ludźi rozeznánia; wßakże iednak
z iákiey pewney własnośći. Mnie sie
zda; żeby ich nasłußniey zwáć Husitá-
mi: iż od Jana Hussá / ktorego y záMę- Husit.
czennika máią / niegdy wyßli. ácz kol-
wiek iuż od niego (co sie ná swych mie-
scach okaże) bárzo odstąpili; á z Lu-

 terany/

terany/y z Sakramentarzmi / y z No-
wokrzczeńcy nieco/ iaſnie ſie pomießá-
li. Podobno bacza to ſami do ſiebie: y
dla tego, imieniem poſpolitym /a z Pi-
ſmá S. wyietym / Bráciá ſie zowia. Bo
ták Rácerze zwykli záwżdy czynić: y ſa-
mi ſie z ſoba niezgadzaia; y Rácerſtwá
ſwoie Piſmem pokrywaia. Od Huſſá
tedy / Huſsitae ći Bráciá poßli: (co
Pikárt. ná końcu pokaże) Pikart / po Huśie/
plugáwa Sekte Adamitow znowił:
Wálden ſes. Waldenſes/ktore też zowia Pauperes
de Lugduno / przed czterzy ſta lat na-
ſtáli, y vſtali. Niech tedy beda / czym
chca/ zwáni: Boże day to; by prawdzi-
wa Bráciá naßa/ w iednym Koſciele
Powßechnym/z námi byli; a ták też / á
Bráciá. nie inák/ Bráciá Páná Chriſtuſowa
zoſtáli. Abowiem zaiſte myla ſie bar-
zo/z pewnym vpadkiem zbáwienia ſwe-
go/ ná tym: że Miniſtri ſwoie/za prá-
we Poſły Chriſtuſowe maia ; że ich
nauke / Zbawiennym czyſtym ſłowem
Bożym zowia ; że ſie iedney Sekty z Pá-
włem S. Apoſtołem czynia ; że ſiebie y
ſwa iednote. nie bledna być y nie Ká-
cerſka

cerſka mienia. co iże oni ſama tylko
ſwa powieſcia twierdza ; y doſyć ſie iuż/
przy pierwßey Przedmowie/ o tym mo-
wiło: dla tego też ia nie bede, na tym
mieyſcu dłużey ſie bawił. Abowiem y
około Cerkwie ſwietey Poſpolitey / w
ktorey oni żadnym obyczaiem nie ſa /
ná ſwym mieyſcu gadać bedziemy. do
rzeczy ſámey / przy ktorey każda rzecz
roſtrząśniemy/ iuż przyſtapmy; a opu-
ſciwßy zalecania słowne/ ktorych káż-
demu Haeretykowi doſtáie/ o Artyku-
łach gadaymy. Spoſob y drogá tego
gadania, ta bedzie: naprzod ſumme Spoſob tey Odpowiedźi/ ná Artykuły
Artykułu káżdego / nic nie opußczá-
iac wypiße: potym ná káżda rzecz z o-
ſobna / słußna á Chrzeſcijáńſka dam
Odpowiedź.

Artykułu 1 Summá.

Artykuł wáß pierwßy / Bráciá
mili/ to ſtánowi; co o Piſmie Bo-
żym/ á co theż o piſániu Dokto-
row ſwietych/ ma być wierzono.

1. Piſmá ſwiete w tym ſtánowićie: że ſa iſte/ Pámietay/ Czytelniku
prawdziwe/ wiáry godne : z ktorymi żadne

miky: że w Summie tych Artykułow/ nie moie są słowá: ále z Confessiey Hussitow wyięte.

Pisánia ludzkie zrownáć niemogą/ ále vstępowáć, iáko ludzkie Boskim, muszą.

II. Te Pismá święte powiádacie być cáła Biblia/ stárego y nowego Zakonu/ porządnie od Oycow przyięte/ albo Kánonizowá(ne.

III. Przyczyny tego/ czemu Pismá S. máią być iste dáiecie dwie: 1. że są Duchę S. nádchnione/ ꝛc. przez vstá Swiętych mowione/ pisáne/ y cudámi á známiony vtwierdzone: 2. że są iáwne / á bárzo iste y nadoskonálsze/ oświadczenie y oznaymienie obiáwioney woley Bożey.

IIII. Przy tych dwu przyczynach / włożyliście te Propositie: 1. że Duch S. sam wyrozumienie á prawdę ich w Cerkwi/ iáko raczy/ otwiera/ á zwłasczá wzbudzáiąc á dawáiąc wierne służebniki. 2. że bez Pism S. niemász żadney znáiomości zbáwienney / áni wiáry/ áni przystępu ku Pánu Bogu. 3. że się w nich zupełnie á cále zamyka wszytko to/ zkąd Wiárá pochodzi/ á czegożkolwiek ku náuce y spráwowániu Cerkwie Swiętey/ pospolicie też osobliwie/ około zrządzone° zbáwienia potrzebá iest. 4. że są wybornym Duchá S. misterstwem/ nád ktore áni Angioł z niebá pewnieyszego przynieść nie może: á by też y co przyniosł/ wierzono mu być nie ma. 5. że wiárá o Pismiech świętych/ że są Bogiem nádchnione/ iest służebny początek nabożeństwá á Wiáry Chrześciáńskiey. 6. że ie káżdy w wielkiey poważności mieć ma/

ma/ onemu cále we wszem wierzyć/ ono sobie czytáć/ nauk zbáwiennych z niego nabywáć/ im się rządzić á spráwowáć/ á nawięcey Przełożeni á Księża Cerkwie Swiętey. 7. że w wászych Cerkwiach albo Zborzech Pismo S. iezykiem/ ktory wszyscy posłucháce rozumieią/ bywa czytáne/ zwłasczá Ewángelie święte y Epistoły/ podle stárodawnego zwyczáiu Cerkwie: á z nich vczenie y nápominánie albo Kazánie zbawienne/ iáko kiedy tego potrzeba być się vzna/ do ludu bywa czy(nione.

V. O pisániach Doktorow świętych/ tá iest wászá nauká: 1. Pismá Doktorow świętych/ á zwłasczá stárych/ zá práwe á vżyteczne máią być miáne/ á ku náuce ludu vżywáne. 2. Przydáiecie te przestrogę: wszákże tylko w tym/ póki się z Pismy świętymi zgadza/ albo im przeciwne nie iest/ á w czym y pokąd świádectwo dawa Misterstwu pierwotney Cerkwie Swiętey Apostolskiey/ á od iednomyślności zwolenia iey (dokąd iescze w czystości prawdy stałá) nic się nieodchyla. 3. Potwierdzacie tho dwoim świádectwem/ Augustyna S. y Dekretem.

Ta iest summa wszystkiey nauki wászey/ o Pismach świętych/ y Doktorowskich: my iuż káżdą rzecz z osobna rostrząśnimy: prawdę przyymuymy: á błędy vtnimy.

Odpowiedź.

j wÿ cześć pierwszego Artykułu.

TY pytalibyśmy was; co Pismé S. á co ludzkim/zowiecie: ale/ iżeście sámi ná to odpowiedzieli/ y nam te Pismá S. opisáli / dobrze sie stáło. Abowiem to pokazuie tá 2 rzeci; Pismá S. sa cáła Biblia/stárego y nowego Zakonu/porządnie od Oycow przyięte / álbo Kánonizowáne.

Pismo S. co.

Chwale tu wász postepek; żeście to / o czym gádamy / naprzod opisáli. Abowiem káżde porządne gádanie ma sie poczynáć od Definiciey; według nauki porządney Dialektikow. áby to/o czym sie gáda/było rozumiano. Gádamy tu o Pismie: Pismo iest dwoiákie; Swiete y Ludzkie: wy Pismem S. zowiecie cáłą Biblią/ Stárego y Nowego Zakonu / porządnie od Oycow przyięta / álbo Kánonizowána. zá ktorym Pismá S. opisániem / cokolwiek iest oprocz Bibliey / to iest (wedlug was) Pismem Ludzkim.

Definicya.

W tym tedy zgadzáią sie wászy Ministrowie z námi; (ieśli nie obłudnie / á nie

á nie odmiennie/ to pisáli) iż wszystkie Xiegi Stárego y Nowego Zakonu/porządnie od Oycow przyięte/sa Pismem S. dla czego nie bedą też przeciwko onym Dekretom Kościelnym: w ktorych wszystkie Xiegi cáłey Bibliey sa vtwierdzone / poczawszy od pierwszych Xiag Moyżeszowych / aż do Xiag Obiawienia Jana S. Pámietayćież na to / Bráćia mili. abyście potym tak / iáko Luter niebácznie czynił/ktorych Xiag niewyrzucáli. Abowiem cáła Biblia porządnie iest od Oycow S. y przyięta/ y kánonizowána. A tuć ma mieysce ono świádectwo S. Augustiná; gdzie ták mowi: Jabym nie wierzył Ewángeliey; gdyby mie do tego nie wiodłá Powáżność Kościołá Powszechnego. [Ego verò Euangelio non crederem: nisi me Catholicę Ecclesię commoueret auctoritas.] A záiste takći iest. Abowiem iż Matthaeus S. napierwey / potym też ini Ewángelia pisáli / nie zkąd inąd my wiemy; iedno z świádectwá tego / ktory záwżdy trwa po wszem Chrześcijáństwie / Kościołá Powszechnego.

Cáła Biblia.

Cōtra Epist. Fundamenti, Cap. 5.

Vtwierdziwßy całą Biblią / dáley
Pismá postąpmy. Zda mi sie; żeście niedosko-
S niedo nale opisáli Pismo Swięte / y od niego
skonáła Pismo Ludzkie niedobrze też wydzieli-
Definicia, li : á tho dla tychże dwu waßych przy-
zbija czyn; ktorymi cała Biblia wystáwia-
sie. cie być Pismem S. co ábyście mogli zro
zumieć ; pilnie tey rzeczy przypátrzćie
15. sie. Pytam Ministrow waßych: Kre-
do Apostolskie / tákże też y Niceńskie /
1 Dow: iestli Pismem S. czyli Ludzkim? oni
iuż / według Pisma S. opisánia / mu-
ßą mowić ; że nie iest Pismem S. obo-
ie ono wyznánie Wiáry : (bo nie iest
napisáne w Bibliey) ále my im tego żá-
dnym obyczáiem pozwolić niechcemy.
Vtwier- á to / zá ich też przyczynami. Abowiem
dzenie. oboie Kredo ono / y od Apostołow po-
dáne / y ná Koncilium Niceńskim sło-
żone / iest Duchē S. nadchnione; y przez
vstá S. iest mowione / pisáne / y Cudá-
mi vtwierdzone: iest też iáwne / á bárzo
iste / y nadoskonálße oznáymienie obiá-
wioney woli Bożey. O Apostolech /
áby ich Kredo od Duchá S. niebyło /
żaden niebędzie śmiał mowić : o Ni-
ceńskim

ceńskim Kredzie tákże też wßyscy rozu-
mieią ; oprocz potępionych Arrianow.
Abowiem co sie ná Koncilium stáno-
wi; Duch S. stánowi: á co Duch S. stá
nowi; iuż to iest święte y doskonáłe wo-
li Bożey (iáko waßy mowią) oświad-
czenie. poniewaz ná Koncilium / przy-
stoynie zgromádzonym / one słowá záw-
żdy máią mieysce; widziáło sie ták Du- Act. 15.
chowi S. y nam. O Cudach też / z strony
Koncilium Niceńskiego / pewna tho
iest; iż przez wiele Swiętych ludzi / kto-
rzy ono Kredo trzymáli / Znáki wielkie
czynił Pan Bog. Duch záiste Swięty Záwiá-
w tych Kredách, tę wiárę podał: Duch zánie.
S. vtwierdził / oznáymił : żebyśmy to y
Wyznániem świętym / y Pismem świę-
tym zwáć niemieli ; ia żadney przyczyny
do tego niewidzę. Jesli Ludzkie Pismo
to iest; w ktorym może być fałß, y obłą- 2 Dow.
dzenie : á Boskie y Swięte / to; w kto-
rym iest istá á pewna Prawdá : te dwo-
ie Kredá / Apostolskie y Niceńskie /
gdyż są istą á pewną prawdą ; Boskim
á Swiętym są Pismem. A przeto / Brá-
ciá mili / omylili sie waßy, ná opisániu Zám-
Pismá knienie.

Pisma Swiętego / y Bożeᵒ: gdyż y wie
le inych rzeczy / ktore w Bibliey nie s
napisane / Duch S. pewnie a iście w Ko
ściele swym Swiętym opisać raczył. c
się na swych mieyscach wywodzić y ok
zować będzie. To obłądzenie waszych
16. dla tego tu potrzeba odkryć: aby tyn
titułem / Pismo Ludzkie / ludzi niezw
dzili; a ich też nieumiejętność / w pra
wym Opisowaniu wielkich rzeczy / był
¶Pisma dobry Rozdział. obaczona. Tak tedy się rzecz ma; y te
iest pewny a nieomylny rozdział Pi
sma: Pismo / albo iest Boskie; albo Lu
dzkie; albo y Boskie y Ludzkie. Pism
Boskie, iest w całey Bibliey: ktore t
dobrze zowiemy y Swiętym; a nad kt
re nic pewnieyszego (gdy bywa dobr
rozumiano) być niemoże. Pismo Lud
kie, tych ludzi zowiemy; ktorzy mogą
prawdę / y fałsz / pisać: prawdę / z nad
chnienia Ducha Swiętego; fałsz y obł
dliwość / z siebie samych: Abowiem
Psal. 115. każdy człowiek iest kłamcą. co o natu
rze każdego człowieka / wyłączywsz
taśkę Bożą, prawdę uczącą / ma by
Pisma Ludzkie. rozumiano. Pod tym Pismem Lud
kim zamykaią się Pisma Doktorow Ko
ścielnych

ścielnych wszystkich. w ktorych co iest
prawdziwego; od Ducha Prawdy iest:
a coby też było obłędliwego; od nich
samych iest / iako od ludzi. Także też o
Prawach Ludzkich / Cesarskich / Pol-
skich / ma być rozumiano; że y prawda /
y fałsz / w nich być może. A toć iest; co
Augustyn S. pisze: Pan Bog (powie- In Psalm. 34. prope finem.
da) mowi przez Proroki: mowi usty
swymi / w Ewangeliey: mowi y przez
nas; kiedy Prawdę mowimy. Naosta- III.
tek Pismo ono trzecie / ktorem nazwał Pismo y
y Boskim y Ludzkim / iest Pismo Ko- Boskie y
ścioła Swiętego Powszechnego. ktore Ludzkie.
Ludzkim iest dla tego; że Kościoł iest
z ludzi: a Boskim przeto; że ma Ducha
Bożego, rządźcę swego / Ducha wszel-
kiey Prawdy. Abowiem o Kościele
świadectwo wydawa S. Paweł; że iest Dowod.
słupem y utwierdzenim Prawdy. A 1 Ti. 3.
czemuż to Kościoł / ktory z ludzi iest /
iest słupem y gruntem Prawdy? dla te- Utwierdzenie.
go / Bracie miły; że mu Pan Christus
dał te obietnice / S. Ducha swoiego / z Io. 14.
nim zawżdy mieszkaiącego. Pomarłyć
iuż persony Apostolskie; ktorym ta wie-
czna

cżna Obietnica iest vczyniona: ale V
rzędy Apostolskie, do skończenia swiat
záwżdy trwaią. dla ktorey ießcże obie
Mat. 18. tnice swey/ táż Prawda mowi Pan J
sus Christus: Ktoby niesłuchał Ko
Zówia= sciołá; iest iáko poganin. Pismo tedy
zánie. Koscielne/ zá Pismo Swięte á Boże
ma być w Chrześcijáństwie miano. A
Dla cżeo tu już pátrzay pilno / Brácie miły: że
Kosciół nie dla ludzi/ ale dla Duchá prawdy/
iest pra= Kościołowi to dáiemy; z iásnego Po
wdzi= rządku y Obiecánia Páná Jesu Chri
wym. stá/ y poświadcżenia S. Apostołá Pá
¶ Pismo włá. A iżeby wam przykro niebyło/ Pi
Kościel= smo Koscielne mieć zá Pismo Boskie
ne mieć rzecż sáme/ á nie słowá/ mácie bácżyć
zá Bo= Prawdá; że zowiecie Pismem Bożym
skie/ nie= Pismo Moyżeßowe/ Jzáiáßowe/ Ma
ma być tháeußowe/ &c: á zowiecie dla tego; ż
przykro. iest wola Boża/ y oznáymieniem Du
1 Dow. chá Swiętego: cżemuż też y Pismá Ko
scielne/ w ktorych wola Boża Duch S
oznáymia/ á ktore istą á pewną są pra
wdą/ nie będziecie mieć zá Pismo Bo
że? Nie o słowá nam idzie; ále o rzecż
zowże ty/ Brácie/ y ia z tobą będę/ cał

Bibli

Artykuł 1.

Biblią Pismem Bożym: zowmy Pi
smo Koscielne Pismem Koscielnym:
zgadzamy sie w słowiech: y rzecży mi po
zwolić musiß. Gdy cie spytam; Wie
rzyß Pismu Swiętemu? odpowieß mi; 2 Dow.
Wierzę. á gdy spytam; Wierzyß Pi
smu Koscielnemu? co mi odpowieß? 17.
Jesli rzecżeß; Niewierzę: swiádectwu
wyżßemu Pawłá Swiętego/ obietnicy
Páná Christusowey/ y Duchowi S.
rządzcy Kościołá / niebędzieß wierzył.
á ieslić tym wierzyć maß: tedy y Pismu
Koscielnemu wierzyć maß. Niewie= Pismu s.
rzyß ty Pismu S. dla thego; iż iest w cżemu
Bibliey/ od Moyżeßá/ Mátthaeußá. wierzy=
&c. nápisáne: ále/ iż od Duchá Swięte= my/ y Ko
go wypłynęło. tákże też nie dla tego scielne=
maß wierzyć Pismu Koscielnemu; że mu.
iest w Koncíliach nápisano / y potym
od Drukárzow drukowano: ále że od
Duchá Swiętego/ ktory Kościoł swoy
słupem Prawdy cżyni / wyßło. Nie o
Pisánie tedy nam idzie / áni o Persony
ludzkie; ále o wolą á spráwę Duchá S.
dla cżego / o pierwßych 4 Conciliach 3 Dow.
tak trzymáią: iáko o 4 Ewángeliach. Koncí=
lia 4.

Abowiem

Abowiem wypisali nam dostatecznie
Wiare o Troycy Swietey / w Ewan-
geliach skrycie a niejasnie opisana : na
Concilium Niceńskim / Pana Christa
z Bogiem Oycem iedney Istnosci ; na
Konstantinopolskim / Ducha S. z Oy-
cem y z Synem iednostoynego ; na E-
phezynskiem / iedne Persone Pana Chri-
stusowe we dwu Naturach ; a na Chal-
cedońskim / dwie Naturze w iedney
Personie. gdzie potepieni sa / Arius /
Macedonius / Nestorius / y Eutyches.
Nie na ludzie tedy tu sie ogladaymy ;
ale na Ducha Swietego : nie o ludzka
nam persone idzie ; ale o Dekret Ducha
5 Dow. Bozego. Napisał S. Matthaeus E-
Ewan= wangelia / w ośm lat po w Niebo w-
gelie nie stapieniu Pańskim : po nim pisali E-
pisane. etc. wangelistowie drudzy : uczynili Dekret
Apostołowie w Jeruzalem / na Conci-
lium swym / około Obrzezania. etc. a w-
zdy y ten Dekret Apostolski / y Ewan-
gelia sama / nizli napisane sa / były Pra-
wda Ducha Swietego. dla ktorego Du-
cha Swietego / Pismo Koscielne ma-
6 Dow. my mieć za Pismo Boskie. Abowiem
Pismo

Pismo Koscielne zawzdy sie zgadza z
Pismem Boskim : ieden Duch Bozy, y
Pismo Boskie / y Pismo Koscielne po-
dawie : nie iest Duch S. Duchem niezgo-
dy ; ale pokoiu. Ma sie rzadzić y mar- Spárćie
kować Pismo Koscielne Pismem Bo-
zym. tak iest tak / Bracie miły : zawzdy
to z soba społecznie idzie : zawzdy Pi-
smo Koscielne zgadza sie z Pismem Bo-
skim ; a przeciw iego woli nic nie czyni-
ło / ani czyni / ani czynić moze. Czemu ?
Ize ma Kosciół Sprawce Ducha Swie- Dowod.
tego / woli Bozey nigdy nieprzeciwne-
go : a ma / z obietnice pewney Pana
Christa. etc. iedno to nie twoy / ani moy /
iest rozsadek ; iestli co / w Pismie Ko- Sedzia.
ścielnym / przeciw Pismu Bozemu : słu-
chać my mamy ; a nie rzadzić / Ducha
S. w Kościele. Ty affekty uwiedzio-
ny / nad Ducha S. sie wysadzaiac / mo-
wisz ; To / w Kosciele Powszechnym /
iest przeciw Pismu Bozemu : ale pokor-
ni Chrzescijanie / a bez affektow rzecz
sadzacy / nietylko tego niemowia ; ale
ani mysla. A izeby to dobrze czynili ; be- Odłoże-
dzieć sie to / na swych mieyscach / okazo- nie.
E
wało ;

wáło: teraz na tym doſyć niechay bę-
dźie; że Piſmo prawdźiwego Kościołá
Pana Chriſtuſowego / ktory ieſt Swię-
ty a Powſzechny / zgadza ſie záwżdy z
Piſmem S. á Bożym. á to / dla iedne-
go Duchá Swiętego / y w Piſmie Bo-
¶ 8. żym, y w Piſmie Kośćielnym mowią-
Piſmo cego. ktorym Duchem Bożym gdy też
Doktoro- ludźie piſzą, Doktorowie święci: Pi-
row S. ſma też ich / dla tegoż Duchá Swięte-
go / máią być miáne zá Piſmo Boże.
Zám- Tak tedy zamykamy / á słow rozność zá-
knienie chowamy: Piſmo / iedno ieſt Boſkie y
troiákie° Swięte; drugie, Kośćielne; trzećie, Lu-
rozdzia- dzkie. Ludzkie Piſmo / to ieſt, Dokto-
łu Piſmá row Kośćielnych / albo też Praw kto-
rychkolwiek ludzkich / w ten czas ieſt i-
ſte a pewne; gdy ſie zgadza z Piſmem
Bożym y Kośćielnym: a Kośćielne
theż / od Bożego niemoże być rożne.
¶ Do- Przeto tu ma mieyſce oná krotka a mą-
ktory z dra Powieść; Doktory przyymuiemy z
Kośćiołē Kośćiołem: to ieſt / poki ſie zgadza kto-
przyymu- ry Doktor z nauką Powſzechnego Ko-
iemy. śćiołą; poty iego naukę / y iego Piſmo /
prawą nauką y prawym Piſmem zo-
wiemy.

wiemy. bo ten / że Człowiek ieſt / zbłą- 1 Dow.
dźić może: ále Kośćioł / że ma záwżdy
Rządzcę Duchá Swiętego / nigdy nie-
błądźi. Wielkać to ieſt / Bráćie miły: 2 Dow.
iż po Artykule Duchá Swiętego / wie-
rzyſz Kośćioł; á nie Piſmo: iż nie Pi-
ſmá; ále Kośćiołá / kazał Pan Chri-
ſtus słuchać. Abowiem Kośćioł był / 3 Dow.
y być może / bez Piſmá: á Piſmo ieſt Xię-
gámi nietylko práwych Chrześćijan;
ále też wſzyſtkich Kácerzow. A ktory
kiedy Haeretyk był; ktoryby Piſmem
ſwego niepodpierał błędu: iednego nie
naydźieſz. Doktory tedy przyymuiemy 4 Dow.
z Kośćiołem. iáko to w S. Cypriánie, Cyprian
Biſkupie y Męczenniku / iáſnie oba- S.
czaſz. Widźiáło ſie iemu; áby od Hae-
retikow okrzczeni / byli z nowu w Ko-
śćiele krzczeni: á to dla tego; że oprocz
Kośćiołá Duch S. dány niebywa. ále
iże Kośćioł Powſzechny tego ták nie-
trzymał: Swiętego Cypriáná tá náu-
ká, nie ieſt przyieta; y owſzem wzgár-
dzona. Abowiem niebaczył on tego; co Przyczy-
przypomina S. Auguſtyn / in Lib. 5 ná obłą-
Cap. 20. de Baptiſmo: że inſza rzecz ieſt, dzenia.

·, Sakrament; insza, skutek Sakramen-
tu. Odszczepieńcy mogą mieć Sakra-
menta; gdy ich porządnie z Kościołem
vżywaią: ale skutku a pożytku Sakra-
mentow / łaski Ducha S. przy Sakra-
Zamknienie. menciech / mieć niemogą. Niemasz te-
dy nic pewnieyszego / nic bespiecznieysze-
go; iedno z Kościołem sie zgadzać / y z
Kościołem trzymać: ponieważ y zac-
nym Kościelnym Doktorom trafiło
Obłądzenie Doktorow S. nie iest Kacerstwe. sie vbłądzić. aleć oni / iako skoro zrozu-
mieli Powszechnego Kościoła vmysł /
swoie mniemanie opuściwszy / na Ko-
ścielnym Dekrecie przestawali: y dla
tego / iako y S. Cyprian / Haeretikami
,, niebyli. Abowiem Haeretiką czyni / nie
Dowod. ,, tak Obłądzenie; iako Zatwardziałość
,, w nauce obłędney. To iuż tak postano-
wiwszy / około pewności Pisma; że Pi-
sma Boże / a po Bożym Kościelne / są
Pisma nieomylne; a Pismo Ludzkie,
ma sie zgadzać z Bożym y z Kościel-
nym: nauczmy sie tu barzo potrzebney
Rozdział rzeczy ma być dostateczny. Przestrogi. Abowiem ktho niedobrze
Dzieli; (co Dialectici Diwidować zo-
wią) ten barzo prędko w Kacerstwo
y w błąd

y w błąd wpadnie. Zła by to była Di-
uisia: Barwa iest, albo Czarna / albo
Biała; więcey nic. także też (co sie iuż
pokazało) zły to iest Pisma rozdział:
Pismo iest, iedno Boskie / drugie Ludz-
kie; więcey nic. Około opisania rze- Definicia też.
czy / co Definicią zowiemy / na innym
mieyscu przypomnię: ktorego też thak
pilnie / iako Rozdziału / w porządnym
gadaniu y pisaniu, trzeba przestrzegać.
Zwykli ci Nowowiernicy / gdy ich pra- 19.
wdą dochodzimy / prosty lud tymi sło- ¶ Sparcie zo Dialectice.
wy zwodzić; Dialektika y Philosophia
to iest: ale ci zaiste niewiedzą / co mo-
wią. Abowiem kto Dialektyki przestrze- 1 Dow.
ga; then porządnie a statecznie każdą
rzecz prowadzi. ktorą kto z prosta ga- 2 Dow.
ni; Pana samego, y Apostoły iego ga-
ni. Dialektykać to iest / w Ewangeliey:
Kto iest z Boga; Słow Bożych słu- Vtwierdzenie.
cha: wy Żydowie / iż nie słuchacie; z Bo- Ioan. 8.
ga nie iesteście. y ono: każde Krole-
stwo / w sobie rozdzielone / bywa spusto- Matt. 12.
szone &c. także theż y ono: iesli Dawid Matt. 22.
Christusa zowie Panem swym; iakoż
iest iego synem? Dialektiką narabia

y Pa-

y Páweł S. ná wielu mieyſcách; y ini
też w Piſmie S. Apoſtołowie/ Proro-
cy, ꝛc. Tám ſie ty ſtrzeż/ Bráćie miły/ *Diálekti ki gdzie ſie mamy ſtrzedz.*
Diálektiki; gdzie przećiw Piſmu Swie-
temu/ ſądząc ſie ná rozumie przyrodzo-
nym/ Argumentuieß. iáko/ gdy Jan
Kálwin mowi: Zadne° człowieká ćiá-
ło nie ieſt ná wielu mieyſcách: przetoż y
Ciáło Chriſtuſowe/ ktory ieſt prawdzi-
wy Człowiek/ niemoże być iedno w Nie-
bie. álbo/ gdyby kto ták Argumento-
wał: Zadna/ po porodzeniu/ nie ieſt
Pánną: przeto y Márya niebyłá Pán-
ną/ Syná Bożego porodziwßy. Tu te-
dy dáć pokoy Diálektice; gdzie rozumē
chceß ßyrmowáć/ nád oznáymienie Pi-
ſmá Swietego: ále gdy z Piſmá S. po-
rządnie ſie rzecz prowádzi/ y Piſmem
BOżym wßyſtko ſie dowodzi; trzebá
tám Diálektiki. Powiedziałem ia/ Pi-
ſmo być troiákie; Boſkie/ Ludzkie/ y
Kośćielne: wywiodłem to/ nie rozu-
mem przyrodzonym/ ále iáſnym á pew-
nym Piſmem Bożym; że Kośćioł ieſt
gruntem Prawdy/ ma Duchá Swie-
tego/ kazał go Pan Chriſtus ſłucháć ꝛc.
zá tymi

zá tymi Piſma Dowody porządnymi/
káżdy báczny mi pozwoli; że Piſma Ko-
śćiołá prawdziwego/ od Ducha praw-
dy pochodzące/ ſą pewne á iſte.

Odpráwiłem iuż dwie części/ pier-
wßego Artykułu wáßego/ Bráćia mi-
li: iedne/ o Bożym y Ludzkim Piſmie;
drugą/ o cáłey Bibliey: okazałem ihu
wáßych Miniſtrow niemałe obłędli-
wośći/ że złego Rozdziału y Opiſania
Piſmá pochodzące: teraz do trzeciey
części/ dla porządney odpowiedzi/ iuż
przyſtąpię. Czemu Piſma S. ſą praw-
dziwe ꝛc; dwie tego dáiećie przyczyny: *iii część pierwße go Arty kułá.*

1, że ſą Duchem S. nádchnione/ przez v-
ſtá Swietych mowione/ piſáne/ y cudámi á
známiony vtwierdzone: 2. że ſą iáwne/ á
bárzo iſte/ y nadoſkonálße oświádczenie y o-
znáymienie obiáwioney woley Bożey. *Piſmá S. czmeu ſą prawdziwe.*

Dobrze ſą obiedwie przyczynie/ zgodli-
we z Piſmem Bożym y Kośćielnym: od
náßego Powßechne° Kośćiołá/ ktory
wam w cále podał y záchował Piſmo
S. tośćie wzięli: my też od was/ iáko ná-
ße/ y przymuiemy, y pochwalamy. A ieſt
nam to záiſte bárzo miło: żeśćie wy ie-
ßcze w ták głębokie Kácerſtwá y bluź-

 nierſtwá

nierstwa nieprzyßli; w iakich sa Lute-
20. ranowie/ Sakramentarze. ec. Abowiē
oni na Cuda y znaki / ktorymi każda
rzecz, ktora iest od Boga, bywa vtwier
dzona / niewiele daia: y owßem często-
kroć przećiwko Duchowi S. Boża moc
Dyabłu niewstydliwie przypisuiac / blu
Co znakách á Cudach/ co rozumieć. źnia. Sa Cuda pewnym vtwierdzenim
Pisma Bożego; także też prawdziwey
nauki Boskiey: Cudami vtwierdził y
Pismo y naukę swa Moyżesz: vtwier-
Dowodi dził Pan sam/ y Apostołowie iego: v-
twierdzili też w Kościele naukę Ko-
ścielna Swieci Doktorowie/ Męczen-
nicy/ Spowiednicy/ Biskupowie; S.
Mikołay/ Marcin/ Woyciech/ Stani
Exodi 4. sław ec. Wysłał Pan Bog Moyże-
ßa; dał mu Rozgę / Znaki czyniaca: wy
słany Syn Boży Pan Jesus Christus
na świat/ czynił to; czego żaden czło-
wiek czynić niemogł: ten na ostatek A-
postoły swoie rozesławßy/ dał im moc,
Matth. wßelkie choroby y niemocy vzdrawiać/
Luce 10. Dyabelstwa wypędzać / y vmarłe w-
Mar ult. skrzeßać. Przeto pewne sa one świadec-
Ioan. 3. twa Pisma Swietego: Zaden tych Zna-
mion

mion czynić niemoże; iedno z kim Pan
Bog iest: Sprawy / ktore ia czynię / te Ioan. 10.
świadectwo wydaia o mnie: Jesli mnie Ioan. 14.
wierzyć niechcecie; Sprawom moim
wierzcie. co iże o Cudach się rozumie;
niemaß nic iaśnieyßego. A nie iestći Cudow Bożych rozdział od Diabelskich.
rzecz trudna / Diabelskie Cuda od Bo-
skich rozeznać: Boskie Cuda, w Imię
Boże bywaia czynione; a sa ista a pew-
na rzecza: Diabeł ani w Imię Boże
czyni; ani pewnie á iście czyni. Zda się
on czynić dziwne rzeczy; zda tylko; ale
nieczyni. bo czynić Cuda / iest, być w-
ßechmocnym Stworzyćielem: tym iż
Beelzebuł nie iest; niemoże też nic pra-
wdziwie czynić. A przetho przyymnie-
my tho od was barzo radzi; że Boskie Zamknienie.
rzeczy, Cudami być vtwierdzane, wy-
znawaćie: wyznawaćie; według iasne-
go Pisma Swietego / y prawdziwych
(iako się námieniło) Dowodow: pro-
ße was; ábyście na to potym pámiętá-
li. Abowiem pewnie ta náuka od Bo-
ga iest; ktora P. Bog Cudami potwier Czytay Przedmowe Nauki Prz: Ch.
dził: gdźie kto co nowego przynośi / a
znaki Bożymi tego nievtwierdza; od

 Boga

Spárćie Bogá tho iśćie nie ieſt. Czyniąc y źli
Matth. 7. Chrześćijánie Cudá; ktorych Pan nie-
będźie chćiał znáć/ná ſwym Sadźie: á-
le nie Kácerze. dáie to P. Bog vtwier-
dzeniu práwey Wiáry ſwoiey / y przez
Mat. 10. zte Sługi przepowiedźiáney: y Iudaß,
będąc z tym Apoſtołem/ ále nie Haere-
tikiem/ ták iáko ini, Cudá pewnie czy-
Záwia- nit. Prawdźiwe tedy Cudá, ſą pewnym
zánie. znákiem prawdźiwey náuki Bożey/ y
Poſelſtwá, od Páná Bogá zleconego.

Czwarta cześć pierwßego Artyku-
iiij cześć pierwße- tu, ma w ſobie 7 rzeczy: z ktorych ieſt tá
go Arty- 1: Duch S. ſam wyrozumienie á Praw-
kulu. de Piſm Swietych w Cerkwi/ iáko raczy/ o-
21. twiera; á zwłaßczá wzbudzáiąc á dawáiąc
wierne służebniki.

Tá Propoſicia ieſt prawdźiwa: gdy
o práwym Kośćiele/ albo (iáko wy mo-
wićie) Cerkwi/ y o práwych Kośćiołá
Powßechnego służebnikach/ będźie ro-
zumiana. Abowiem iáſne ſą słowá Pio
2 Petr. 1. trá Swietego: iż iáko Piſmo S. od Du-
chá Swietego ieſt dáne; ták też od nie-
go bywa wykładáne. dla czego y Apo-
Luce 24. ſtołowie Piſmá nierozumieli; áże im P.
Chriſtus / iáko y dwiemá idącym do
Emaus/

Emaus/ ich rozum otworzył. Ale opu- Zrozu-
ſcili tu Miniſtrowie wáßy rzecz iedne/ mienie
bárzo záiſte potrzebną: ktorey ſie do- PIſmá/
myſlayćie / z onego Murzyná Eunu- przez Ná-
chuſá; do ktorego/ gdy Izáiaßá Pro- uczyćiele
roroká czytał/ przyſtąpił Philip pytá- widome.
iąc: Rozumießże/ co czytaß? Ná tho 1 Dow.
on mądrze odpowiedźiał: iáko ia mogę Act. 8.
rozumieć; ieſli mi kto nieukaże? Pá-
trzayże tu/ Bráćie miły; co ſie mowi /
y co ſie tu dźieie. Duchći S. Piſmo o-
twiera; ále przez Philippá: oprocz nie-
widomego Náuczyćiela Duchá S. śle
Pan Bog widome ſwe Vczyćiele. dla
ktorych/ ták Páweł S. pißę: Dał Pan 2 Dow.
Chriſtus Apoſtoły/ Páſterze/ Dokto- Epheſ. 4.
ry; ku budowániu ćiáłá ſwego etc. Wi-
dźiß tu widźiß porządek / od Páná ſá-
mego vczyniony: dla czego też ieſt vczy-
niony; ſłyßyß. Abowiem dla tego: ábyś
ſie ty budował; ábyś ſie niechwiał; á-
byś ſie nie dał wiátrom náuk obłęd-
nych vwodźić. etc. Piſmá tedy S. czytáć Záwia-
możeß; może káżdy/ y Chrześćijánin/ y zánie.
Pogánin: ále rozumieć go/ ieſlić ktho
z tych nieukaże/ ktore Pan Chriſtus dał
w ſwym

w swym Kosciele / zadnym obyczáiem niemożesz. Pierwsza thedy Propositia wásza, iest niedostáteczna; á dla tego / niedoskonale prawdziwa: prawdziwa ták bedzie/ yz Pismem S. zgodliwa; że

Zámknienie,

Duch S. Pisma Swietego wyrozumienie y prawde/ iáko raczy/ w Kosciele swym otwiera: á to/ przez porządne swe Doktory y Káznodzieie/ ktore dał w swym Kosciele/ zwykł czynić. O czym/ ná końcu tego Artykułu / szyrzey bede gadał.

Propositia wásza 2 tá iest: Bez Pismá S. niemász żadney znáiomosci zbáwienney/ áni wiáry/ áni przystepu ku Pánu Bogu.

Bez Pismá iestli zbáwienie.

A gdyby wszystkie Biblie spalono; (co podobno Antichrist bedzie czynił) albo gdyby Ewangeliey pisáney niebyło: zkądżebysmy brali znáiomość zbáwienną ? zkąd Wiáre/ y przystep ku Pánu Bogu ? Od Kosciołá/ Bráćie miły: od ktorego gdy wykład y prawdziwe zrozumienie Pismá, bierzesz; zkąd znáiomość zbáwienną/ Wiáre nieomylną/ y prawdziwy przystep ku Pánu Bogu/ weźmiesz: v Cerkiew Kácerskich nieznay-

nieznaydziesz nic tákiego; tylko słowká piekne/ á pod nimi, pewną śmierć wie-

3 Propositia: W Pismiech S. (czną.
zupełnie á cále zámyka sie wszystko to/ zkąd wiárá pochodzi; á czegożkolwiek ku náuce y sprawowániu Cerkwie Swietey/ pospolićie iteż osobliwie/ około zrządzonego zbáwienia potrzebá iest.

Tá Propositia, bárzo iest omylna: y wiele złego/ w Kosciele Powszechnym/ záwżdy broiłá; y po dziś dzień broi. Bowiem z tąd vrosł był Arius/ Mácedonius/ Nestorius/ Eutyches: z kąd vrosli Luteráni/ Zwingliáni/ Sákrámentárze/ Nowokrzczeńcy/ Troybożánie. &c. Mowićie wy; żeby cále á zupełnie/ pospolićie iteż osobliwie/ wszystko sie zámykáło w Pismie Swwietym &c. á wżdy nieukażećie Ariusowi tego;

W Pismie S. niewszystko iest.

1 Dow.

2 Dow.

Syn Boży iest iedney Istnosci z Oy-
áni też tego/ Mácedoniusowi; (cem:

Duch Swiety iest Bogiem:
áni tego/ Nestoriusowi;

W Pánu Christusie iest iedná Per-
áni Eutychesowi; (soná:

W P. Christusie są dwie Náturze:
áni Nowokrzczeńcowi;

Dziatki

Dziatki małe máią być krzczone:
áni bluźnierzom S. Troycy niepokáżećie tego/cále, zupełnie, y osobliwie nápisánego;

Swieta Troycá iest Bog / trzech Person/iedney Istnośći.

3 Dow. Jeśli wszystko ták iest w Piśmie; iáko mienićie: iuż nas / ktorzy Pismá Kośćielne dźierżymy/ná ten czás opuśććie; á wy sámi/ktorzy ná sámym Piśmie prześtáiećie/z tego cáłego á osobliwego Pismá/rozsądek y zgodę miedzy roznicámi
4 Dow. wászymi vczyńćie. á gdyż tego áni możećie dokázáć záni kiedy dokażećie:nam
2 Thes. 2. zá złe niemieycie; iż słuchamy Páwłá ś. náuki: y trzymamy Trádicie/ ták pisá-
Phili. 4. ne/iáko niepisáne: á cokolwiek iest dobrego/chwálebne°/ku ćwiczeniu Chrześćiáńskiemu przystoynego / choćiayże nie iest nápisano; zá rádą tegoż Apostołá/bárzo rádźi trzymamy. Płynąć wszystkie Artykuły zbáwienne z Pismá Swietego: ále áby káżda rzecz miáłá być opisána w nim/zupełnie/cále/y osobliwie; tego trudno dowieść. ponie-
5 Dow. waż sámá rzecz okázuie: że ći sámi/ktorzy ná

W Piśmie S. iáko iest wszystko.

rzy ná

rzy ná te wásze trzećia Propositia zezwalaią/ w Artykułach zbáwiennych ták są sobie rozni;iż ieden drugiego ma zá Haeretiká. Rzecz iest ku zbáwieniu 6 Dow.
napożythecznieysza / dobrze wierzyć o 23.
Troycy S. Oycu, Synu, y Duchowi Swietemu / y o Sákramenćie Krztu Swietego: á wżdy około tego niemász osobliwego opisánia / w Piśmie Bożym. co gdyby było: roznegoby mniemania / o tych rzeczách/ niebyło. Kto trzyma Trádiciae/ y Pismo Kośćielne przyymuie; ten krzći dźiatki/ Niedźielę święći/ w Troycą S. mocnie wierzy: ále kto śie ná sámym Piśmie S. sądźi; ten / co rok / to nową Wiárę trzyma. iáko y Ministrowie wászy od Hussá, Mistrza swego, dáleko iuż odstąpili: á płatow niemáło/ku złatániu Wiáry y Confessiey swey/ od Luteranow, y od inych (co śie pokaże) nábráli. A iże Pismá tylko S. chcećie: dla tego tám/ dokąd ono niechce / nieprzystoynie go ćiągniećie; y gwałt mu wielki czyńićie. Przywodźićie świádectwo Páwłá S. ad Gal. 1, tymi słowy: Nad Pismo S.

Vtwierdzenie.

Text Páwłá S. skáżony/ od Bráci

áni

áni Angioł z nieba pewnieyszego przy-
nieść niemoże; á byteż y co przyniosł /
wierzono mu być niema. alec słowá
Páwłá S. ine są; á Tradiciae Kościo-
ła Bożego potwierdzaią: Chociayby
y Angioł z nieba (ták on pisze) przepo-
wiadał wam Ewángelią / oprocz tey /
ktoraśmy wam przepowiadali; niech
będzie przeklętym Anathema. y wnet
zásie: Jesliby wam kto kazał / oprocz
tego, coście wzięli; Anathema niech bę-
dzie. Widzicie / iż niemowi; Co iest na-
pisano: ále mowi; Cośmy kazali wam /
4 Propo-sicia. Coście od nas wzięli. Przeto thez / w
cżwartey Propositiey / na to nietrzebá
nic odpowiedáć: á tego / że Pisma S.
są wybornym Duchá Swiętego mister-
stwem / wam nieganimi: tylko o práwe
Pismá Swiętego wyrozumienie / około
ktorego Duch S. w Kościele Powszech-
nym mistrzuie / pilnie was vpominamy.
5 Propositia: Wiárá o Pismiech świe-
tych / że są Bogiem nádchnione / iest służebny
początek nábożeństwá á wiáry Chrześciiáń-
Było nabożeństwo / była y (skiey.
Wiára; chociay Pismá niebyło: teraz

kże iest Pismo; Pismá nieganimy / y
owszem w powinowátey vczciwości ma-
my: ále z nim do Kośćiołá / ieśli błą-
dzić niechcecie / wam vkázuiemy.
6 Propositia: Pismá Swięte káżdy w
wielkiey poważności mieć ma / onemu cále
we wszem wierzyć / ono sobie cżytáć / náuk
zbáwiennych z niego nábywáć / im się rządzić
á spráwowáć / á nawięcey Przełożeni á Xię-
ża Cerkwie Swiętey.
A tu niemász o co mowić: nie o Pi-
smo nam idzie / ktorzy iedno Pismo ma-
my; ále o práwe Pismá S. zrozumienie.
Może go cżytać káżdy Chrześćiiáński
cżłowiek / y náuk zbáwiennych z niego
nábywáć: ále ták niechay cżyta; żeby so- Nowin z
bie nowych náuk nienábywał. Bo káż- Pismá ś.
da Nowiná / w Kościele niesłychána / niebráć.
y Kośćiołowi przećiwna / nie iest zbá-
wieniem; ále iest potępieniem. Bierze / ››
z iednego ziołká / miod pszczołá: bierze ››
iad, z tegoż ziołká / pająk. ktho cżyta ››
Pismo z Pokorą / od Kośćiołá wykład 24.
biorąc; miod zbiera: kto insze swoie wy-
myślne wykręty przynosi; iadem, y sie-
bie, y drugich záraża. Przełożonym Ko- Pismo
śćielnym / Kápłanom porządnym / zwie- Kápłá-
nō zwie-
rzone.

rzył Pan Bog Piſmo ſwoie: od tych
kazał ſie go vczyć; y tym go przepowie-
dáć kazał: tych kazących ktoby nieſłu-
Mat. 14. chał; Páná ſamego nieſłucha. ná czego
Mar. 10. 6 potwierdzenie / Chleb rozdawał Pan
Lucæ. 9. Jeſus, przez ręce Apoſtolſkie: áby lud
poſpolity pámiętał; z czyich rąk chlebá
Duchownego ma czekáć. A záiſte / iá-
kochmy poczęli od ledá kogo/by ſie nie-
wiem zkąd wyrwał/ten Swięty Chleb
Duchowny bráć; w wielką zgárdę y nie
Słowo Boże w wielkiey ma być vczćiwości. vczćiwość/Słowo Boże przyßło: kto-
re iednák dla tego / czyie Słowo ieſt /
z oſobliwym pokłonem ma być wſpomi-
nano. Swięty á chwalebny to zwyczay
ieſt/w Chrześćijáńſtwie; iż gdy Ewán-
gelią w Kościele czytáią / álbo śpiewá-
ią / wßyſcy ludzie powſtáią. A czemu?
Roma. 10 maią być y nogi chędogie tych; ktorzy
pokoy/y dobre zbáwienne rzeczy/kážą:
ma być (mowię) wielka á oſobliwa
tych ochędożność; ktorzy nam Słowo
Boże y Ewangelią przepowiadáią.
Malach. 2. Vſtá Kápłáńſkie ſtrzegą vmieiętnośći
Słowá Bożego: z tych vſt / każe nam
Pan Bog/Zakonu ſie iego vczyć. Prze-

toż ieſli chcećie w vczćiwośći powinney Zámknienie.
Piſmo S. záchowáć: niechay ſie porzą-
dni Xięża Piſmem báwią/y was w Ko-
ściele go náuczáią: á człowiek Rycer-
ſki/według zwyczáiu ſtárych bogoboy-
nych Polakow náßych / niech pilnuie
Zbroie; á Rzemieśnik też, rzemiosła ſwe-
go.

7 Propoſicia: W wáßych Cerkwiach
(mowićie) álbo Zborzech Piſmo S. ięzy-
kiem /ktory wßyſcy poſłucháczé rozumieią /
bywa czytáne / zwłaßczá Ewángelie Swię-
te/y Epiſtoły/podle ſtárodáwnego zwyczá-
iu Cerkwie: á z nich vczenie y nápominánie
álbo kazánie zbáwienne/iáko kiedy tego po-
trzebá być ſie vzna / do ludu bywa czynione.

R w náßym Kościele Powßechnym/ 25.
Brácia mili/ powiádáią Ewángelie/
y Epiſtoły / y ine Piſmá S. tym ięzy-
kiem; ktory słucháczé rozumieią: gdy
tego czás y potrzebá ieſt. á iże tho / co ¶ Láćińſka Mßa ieſt dobra.
przy Mßy bywa / Láćińſkim ięzykiem
odpráwuiemy; bárzo dobrze czynimi.
Abowiem iáko Wiárá iedná, ieſt Po- Dowod.
wßechna; y Kościoł tákże ieden, ieſt
Powßechny: ták też y ięzyk Láćinſki /
ktorego práwie káżda w Chrześćijáń-
ſtwie Nácia vczy ſie / obrány ieſt Po-

wßechny. Przeto folguiemy w tym/ nie tylko Polakowi; ale też Włochowi/ Niemcowi/ Węgrzynowi ꝛc. iże gdy przydzie do Kośćiołá/ do Ofiary Chrześćijáńſkiey; nie bez pożytku przydzie: á zgodą Powßechną/ ktora ſie przy tey Ofierze naświętßey okazuie/ bárzo ſie poćießy. A co ſie dotycze poſpolſtwá inego/ ktore Łáćiny nieumie; temu táwie pogodźić. Niepátrzy Pan Bog/ Bráćie moy miły/ ná słowá y vſtá: ále pátrzy ná ſerce y myśli. Gdy człowiek proſty słucha Ewángeliey/ albo też Epiſtoły; doſyć mu ieſt/ tym ſercem do Páná Bogá mowić: Rácz dáć/ miły náß Pánie; áby to wßyſtko/ co nam przez Apoſtoły y Ewángeliſty opowiedáć raczyß/ we mnie przyſtoyny owoc czynił: Amen. Wierz mi że iedno, Amen, proſtego á pokornego proſtaká/ więcey vprośi v Páná Bogá; niżli náuczeńßego pyßnego Doktora doſkonáte Epiſtoły y Ewángeliey zrozumienie. Rozumiał pyßny y hárdy Phariſaeus Zakon Boży; nierozumiał ták Celnik iáwnogrzeßny: wysłuchał P. Bog krotką

Nie Łá= ćinnikom iáko ,, pogo= ,, dźić. ,,

Proſta á pokorna Modli= twá/ iá= ko ieſt ważna. Lucę 18.

krotką y proſtą/ ále pokorną/ tego modlitwę; onę vczoną/ z Zakonu Bożego mieyſc rozmáitych wyiętą/ wzgárdźił. Ieſteśćie wy theraz/ iákoby Ewá w Raiu: niechcećie ieść tego/ co wam dano; wolićie ku temu rękę wznośić/ co wam zákazano: chcećie wiedźieć złe y dobre. Ale iákoż będźie mowił ten proſtak/ Amen; gdy/ co w Kośćiele czytáią/ álbo też śpiewáią/ nierozumie: Rozumie/ Bráćie miły/ z kázánia Polſkiego náuczony: wie/ że Epiſtoły y Ewángelie vczą Wiáry/ Nadźieie/ Miłośći: wie/ że potrzebá nietylko wierzyć; ále też z Miłośći dobrze czynić. przetoż/ iż wie y rozumie/ ták ſie Pánu Bogu modli: Pánie Boże/ raczyß nam to dáć; co Wierzyć/ Nádźiewáć ſie/ Miłowáć/ y Czynić/ w Epiſtole y w Ewángeliey każeß. Gdy przydźie ná rozſądek Boży: záiſte rychley pokorna proſtotá ,, zbáwi; niżli nadęta vmieiętność vſprá ,, wiedliwi. Gdy v nas máią śpiewáć Benedictus/ Mágnificat/ Nunc dimittis/ po Łáćinie; wiedzą o tym y Báby: powſtáną: vkłonią ſie: z vczćiwośćią słu= 26.

Gene. 3.

1 Spár= ćie.

Modli= twá pro= ſta; ále dobra.

Pátrz mądre prostaki. ścią słuchaią : pokornie się modlą : y z
sercá, Amen, mowią. ná tę pokorę (ieśli co niezáwádzi) áby Pan Bog niemiał weyzrzeć ; iest rzecz niepodobna.
1 Pet. 5. *Luce 1.* Pokornym Pan Bog daie łáskę ; pysznym się sprzećiwia : pokorne wynosi ;
2 Spár- ćie. pyszne zniża. A zkądże się oni tego vczą?
Vczy się ieden od drugiego : vczą y Kápłani / ná Kazániu. Gdy czás iest tego ; wykłádamy the wszystkie Piosnki święte : á gdy ie śpiewáią w Kośćiele ; w ten sposob każemy się modlić / przy Benedictus :

Bogu wszechmogącemu
Bądź chwálebne pienie ;
Ktory ludu swoiemu
Spráwił odkupienie. &c.

á przy Mágnificát / tym sposobem :

Wszyscy / z sercá práwego /
BOGA wychwalaymy ;
A wielkie spráwy iego
Pilno rozmyslaymy. &c.

przy Nunc dimittis / tákże :

Wieczna Swiátłośći /
Pánie JESV CHRiste /
Oświeć ćiemnośći ;
Weźmi nas ztąd czyste. &c.

Przetoż nie rozumieyćie ták o nászych prostákach : áby niewiedźieli ; ná co mowią / AMen. wiedzą ; mowią ; czynią ; y czynić będą : á o Jezyk swárzyć się niebędą. *Zámknienie.* Wielkieć to słowo iest / á poważne / Amen ; to iest / Sstań się ták : Day nam tho / Pánie Boże ; co wierzymy / o co prośimy / co Pismo S. twe zaleca / y do czego ty nas wiedźiesz. *Amen.*
Kápłáńska rzecz iest / táiemnice wiedźieć Pismá S. y Krolestwá Bożego : *Luce 8.* lud iny prosty ták dáleko się wspinać / nie iest powinien. á lepsza też iest niska spokoyna prostość ; niźli nadęta niepokoyna vmiejętność. Odpowiedźiałem dostatecznie ná wszystko / z strony Pismá Bożego : do piątey częśći pierwszego Artykułu wászego / ktora iest około Lndzkiego Pisma / iuż przystąpmy.

O Piśmie Doktorow S. tá iest wászá náuká : Pismá Doktorow Swiętych / á zwłasczá stárych / zá práwe á vżyteczne máią być miáne / á ku náuce ludu vżywáne. Ale przydaiećie te Przestrogę :

Wszákże tylko w tym / poki się z Pismy świętymi zgadza / albo im przećiwne nie iest / á w czym y poko(ad) świádectwo dawa Misterstwu pier-

stwu pierwotney Cerkwie Swiętey Apostol
skiey/ á od iednomyslnosci zwolenia iey (do-
kąd ieszcze w czystosci prawdy stałá) nic sie
á náostátek potwierdzacie te° (nieodchyla.
dwoim swiádectwem S. Augustyna/ y De-
27. kretem.

Jże o Doktorach S. po częsci vczci-
wie trzymacie; winniscie to czynić. Abo-
wiem co iest człowiek; ktoryby sie miał
Duchowi S. sprzeciwiáć. Duch Swię-
ty Dokthory Koscielne poswięcił/ y
Swięte vczynił: Swiętym nikt nie
iest/ iedno w náuce Swiętey á Bo-
skiey: á przeto godzi sie tych Pismá/ kto-
rzy są Swiętymi od Duchá S. vczynio-
nymi/ zá práwe á vżytheczne Pismá
mieć; á ich/ ku náuczeniu ludu/ vży-
wáć. W ktorey powieści swey gdyby
chcieli być Ministrowie wászy nieod-
miennymi: nowym Nieswiętym Mini-
strom/ ktorzy wszystkie zbytki w Chrze-
sciáństwie rozmnożyli/ nigdyby sie nie
dawáli zwodzić. ále boię sie iá o nie; á-
by pięknie mowiąc/ Aue Rabbi/ wiel-
kich policzkow Doktorom S. niewyci-
náli. co tá ich przydána Przestrogá,
iście á pewnie w sobie zámyka. Gdy

Doktorow S. poważność.

Dowod.

Policzek Doktorō S. wycięty.

Pismá Doktorow S., zá práwe á vży-
teczne máią. etc. Doktory S. pięknie cá-
łowáć sie zdádzą: ále gdy przykłádáią
to; Wszákże tylko w tym/ poki sie z Pi-
smem S. zgadza etc; ciężki záiste im po-
liczek wycináią. Abowiem iáko then
może być Swiętym Doktorem; ktory
sie z Pismem S. niezgadza? ktory Pi-
smu S. przeciwny iest? ktory świádec-
twá niedáie Cerkwi S. Apostolskiey?
ktory od iednomyslnosci Kościołá S.
Apostolskiego odchyla sie? Nie iest to/
Brácia mili/ Swięte czynić Doktory;
nie iest záiste to/ Pismá ich zá práwe á
vżyteczne mieć: ále iest/ ná głębokość
Piekielną z Niebá ich strącáć. Kto
sie Pismu S. sprzeciwia: vsłyszy od Pá-
ná Christá; Jdz precz Szátánie. kto
przeciwnikiem iest Pismá Swiętego:
nie zbiera z Christem Pánem; ále ro-
sprasza z Diabłem. á kto to czyni; izáli
Swiętym być może? Rzeczesz; Tedy
nie obłądzili sie Swięci Doktorowie
w niczym. Tego iá nie bronię/ Brácie
miły/ w Doktorach Swiętych: ále te-
go tylko/ że są pewnie Swiętymi/ pilno

Dowodi

Spárcie

O błedli- przestrzegam; y mocnie twierdze. A bo-
wości wiem oni iesli sie w czym (a tego barzo
Dokto- iest máło) od Kościołá odchylili; nie z
row S. vporu iákiego/ ale iż ießcze Kościoł te-
iákie sa. go był pewnie niepostánowił/ iáko lu-
Łuc. 18 dzie/ nie iáko krnabrni Kacerze/ pot-
knęli sie: á cokolwiek iuż Kościoł (zwł-
aßczá ná Powßechnym Koncilium)
postánowił/ albo Pasterz Powßechny
trzymáć roskazał; tego oni/ z vczciwo-
ściá przyiawßy pilnie náuczáli. Nie vn-
każeß mi iednego około Wiary Arty-
kułu; ktoremu/ ná Koncilium Powße-
chnym vtwierdzonemu/ ktory Doktor
S. miałby sie sprzećiwić. Abowiem o-
28. ni to do siebie wiedzieli; y iawnie to pi-
sali; że sie mogli omylić: ale o Kościele
Bożym/ o iego Pismie y the ż Náuce/
Łuc. 16. thak rozumieli; iakom wyżßey powie-
Zám- dział/ y dowiodł. Cokolwiek tedy Do-
knienie. ktorowie S. piszą, zgodliwego z Koscio-
łem; á Kościoł/ dla Duchá Prawdy/
Pismu S. być przićiwnym niemoże: to
wßystko/ zá práwe á vżyteczne Pismo
ma być miano; y ku náuczaniu ludu
Chrześćiáńskiego/ ma być obrácano.

Wiemći

Wiemći/ Bráćie miły; ná co Mini-
strowie wáßy swą łápaczkę sadzą: po-
ty przyymuią Doktory Swięte; poki sie | Pátrz chytrość Kácerska!
im podoba: podoba sie im tam; gdzie
przećiwko ich Kácerstwu niepiszą: ale
iáko ich obłędy każą; tam iuż im Swię-
ći Doktorowie pobładzili. Gdy będzie
Kacerz gadał zemną/ o Mßy; przywio-
dę mu Irenaeusá/ Cypriana/ Ambro-
żego/ Hieronyma/ Augustina/ Dokto-
ry stáre/ Doktory święte: coż tám bę-
dzie? będąß sie mu podobáć? wiem/
że tám będzie wołał: Ludzie byli; po-
błądzili. ale niechay on woła/ iáko ch-
ce/ y poki chce: my wolimy Stáre/ y
Swięte; niżli Nowe/ á nie Swięte.
Ktożeś ty iest/ Mistrzu nowy; iż sobie | Pátrz hárdość á pychę!
to bierzeß? ty lepiey Pismo Swięte ro-
zumieß; niżli Szkoła Apostolska? niżli
stárzy á święći Doktorowie? wierę ni-
gdy do tego nieprzyidzie: áby wáßy no-
wi á niezgodni Ewangelikowie/ Wi-
klefowie/ Hussowie/ Luterowie/ Kal- | Vcż sie/ ktorym Doktorom lepiey wierzyć.
winowie/ mieli Pismo S. lepiey wy-
kładáć; niżli oni stárzy á zgodliwi S.
Doktorowie/ Augustynowie/ Hiero-
nymowie/

nymowie/ Chrysostomowie/ Básiliu-
ßowie/ &c. Hussá wáßego, máłá cząst-
ká Czeska niedawno trzyma; Lutra,
Niemiecka; Kalwina, Helwecka: ale
oni stárzy, świeći, á zgodni Doktoro-
wie/ v wßystkich narodow káždy czás
Chrześcijáńskich/ y v was sámych náo-
státek/ są záwołánymi. Gdy tedy gádáć
Przykła- bedźiemy/ około trzech słowek Páná
dem ob- Christusowych; To iest Ciáło moie: ty
iáśnia sie bedźieß przywodźił, niewiem czły wy-
rzecz. kład/ y miedzy sámymi Nowowierni-
ki niezgodny; álbo Hussow/ álbo Lu-
trow/ álbo Brenciusow/ álbo Kálwi-
now: á ia záśie przywiodeć iásne Pi-
smo/ w rzeczy zbáwienney; To iest Ciá-
ło moie: przywiode wßystek Kośćioł
Powßechny: przywiode wßystkie Do-
ktory S. zgodliwie iedne rzecz twier-
dzące: komuż tu przystoyniey y bespie-
czniey bedźie wierzyć? nowym/ niezgo-
dnym/ nieświetym; czyli stárym/ zgo-
dliwym/ y świetym? Bá obácżćie sie/
Bráćia mili; co czyńićie: wielkáć tho
iest záiste niebácznośc/ á niemáty vpor.
Zám- A przeto o Doktorach S. ták pewnie trzy
knienie: mác ma-

mác mamy: żeć oni/ przynáuce Kośćio O Dokto
ła Powßechnego stoiąc/ z Pismem S. rach S.
sie zgadzáią; iemu przećiwni nie są; świá co rozu-
dectwo pierwßemu Kośćiołowi Apo- mieć.
stolskiemu dawáią; &c. co nie ia/ áni ty;
ále Kośćioł/ ktorego wßyscy y z Do-
ktormi słucháć mamy/ bedźie sądźił.
To/ o Doktorach świetych: słuchaymy
iuż świádectwá/ od wáßych Ministrow
przywiedźionego. Pierwße świádec- 29.
two S. Augustyná, nie źle przełożyli 1 Świá-
ná Polskie. ále co tho iest przećiwko dectwo.
nam? áza my kiedy ták S. Augusty-
nowi/ iáko Pismu Swietemu wierzy-
li? Powiedźiałem iuż; co my trzymá- Lic: 18
my o Pismie Ludzkim/ y Doktorow
Swietych: nietrzebá wiecey tego w-
spomináć, y w Dekrećie kthoryśćie też
wspomnieli/ iest to opisano. Nie o tym
tedy Quaestia; Jeslibyśmy ták Augu-
stynowi/ iáko Bibliey/ mieli wierzyć: Doktorow
ále o tym; Gdźie Augustinowi mamy S. gdźie.
wierzyć. Abym dáleko niechodźił: we- mamy
zme ieden ártykuł/ z támtegoż mieysca; wierzyć.
ktoreśćie przywiedli. W ten sposob S. Aug. Lib.
Augustin/ ná sámym końcu swey Przed 3 De Trin.
mowy in Prooemio.

mowy tam piſze: iż Troyca Swięta, ieſt trzech Perſon/ Oycá/ Syná/ y S. Duchá; á iże/ gdy Pan Bog ſie vkázował w ſtárym Zakonie/ álbo Troycá S. álbo ktora z Troyce S. Perſoná/ to byłá: Pytaymyż tu: Mamyli/ ná tym mieyſcu/ wierzyć Auguſtynowi; czyli nie? zkąd poznaſz; ieſtli to prawdziwa náuká? Rzeczeſz thy: z Piſmá Swiętego. Ale Bráćie mili/ w Piśmie S. tego niemaſz, iáſnie opiſánego: áni imienia Troyce S. áni Perſony/ w Piśmie S. nienaydźieſz. y owſzem wáſzy to wárzyſze/ ktorzy z wámi bíią ná Kośćioł Powſzechny/ tego twierdźić y piſáć ſie niewſtydáią; że ten ártykut/ o Troycy S. o trzech Perſonach w iedney Iſtnośći/ ieſt przećiwko (iáko oni mienią) iáſnemu Piſmu Bożemu. Przetoż z Piſmá ſámego Bożego/ niepoznaſz tego ártykutá prawdy; ale muśiſz ſie vćiec/ do Piſma Kośćielnego. tam tho naydźieſz iáſnie; czego Piſmo S. niema iáſnie A ztąd ſie też okázuie obłędna Miniſtrow wáſzych trzećia Propoſicia; o
Licz. 22. ktorey gádáliſmy wyżſzey. Wiedział o

tym

tym y Auguſtyn S. zacny á dobrze vczony w Piſmie S. Doktor y Biſkup: że beſpiecżniey ieſt/ do mowiącego Piſmá Kośćielnego; niżli do niemowiącey Litery Piſmá Bożego/ mieć w rzeczách wątpliwych vćieczkę. nie/ iżeby więtſzą zacność miáłá być Piſmá Kośćielnego: ále iże káżdy Kácerz/ źle zrozumiánym Piſmem Bożym ſwych błędow podpiera; y pod zastoną Piſmá Bożego/ ſwe błędy rozſiewa. Coż thedy ten Doktor Auguſtin S. nápiſał? te ſą tam iego włáſne słowá: We wſzyſtkim piſániu moim/ niechcę tego: áby Czytelnik moy mnie więcey miłował/ niżli Powſzechną Wiárę; áni też ſiebie więcey/ niżli Powſzechną Prawdę. [Sicut Lectorem meum nolo mihi eſſe deditum; ita correctorem nolo ſibi: ille me non amet amplius, quàm Catholicam Fidem; iſte ſe non amet amplius, quàm Catholicam Veritatem.] Nie odſyła tu on/ do gołego Piſmá/ do Xiąg wſzyſtkich Haeretikow; ktorym y Diabeł chytrze vmie ſwoie pokuſy podpieráć: ále odſyła do Powſzechney Wiáry/ y do Pow-

W rzeczách wątpliwych gdźie ſie vćiekáć mamy.

Powſzechney Wiáry zálecenie Licz. 32.

do Powszechney Prawdy/ pewnie Pi-
smu S. nigdy nieprzećiwney: Nie mi-
30. łuyże y ty/ Bráćie miły/ więcey Con-
fessią twoię Kątną; niżli Kościelną
Wiárę Powszechną: niemiłuy więcey
błędow Bráći Czeskiey; niżli Powsze-
chney v Kátholikow Prawdy. Jáko
też Ministrowie wászy alleguią Pi-
smá/ y Swięte y Kościelne/ y Dokto-
row Swiętych; ná tym też mieyscu nam
okazali. Abowiem część milczą; część
przywodzą: co iáśnie im głowę bije; te-
mu dáią pokoy: á co się zda iákoby zá
nimi; to wielkim gwałtem oni ćiągną.
Augustyn tedy nász, nietylko nie iest/
ná tym mieyscu/ przećiwko nam; ale
nam też Powszechną Wiárę y Praw-
dę, bárzo dobrze zálećił. ktorey Wiá-
ry poki się wy nierozmiłuiećie; z błę-
dow Kácerskich nigdy się niewywikła-
ćie. Drugie świádectwo iego, gdzie iest
nápisano/ iż wászy zámilczeli; ia też
dam pokoy: á zwłaszczá/ że prawdá to
iest; choćiayby tego nieprzywodźili. Nie
tylko Ambrożemu Swiętemu/ (kto-
rego spomina S. Augustyn) ále wszy-
stkim

Kácerze iáko przywodzą Pismá.

Zámknienie pierwszego świádectwá August.

ij Swiádectwo.

stkim Doktorom/ by też y naświętszy
byli/ my thak niewierzymy; iáko Pi-
smom Swiętym. wszákże tego rádźi do-
kładamy; iż nie o Pismo/ ale o práwe
zrozumienie Pismá/ nam idźie. Gdy się
tedy ktoremu Doktorowi potknąć trá-
fi; kto o tym/ pewnieli vbłądźił/ pew-
ny da rozsądek: Słyszałeś Powszech-
ną Wiárę y Prawdę: słuchay y o Swię-
tych/ ktorym masz wierzyć/ Conciliach.
Abowiem ták pisze S. Augustyn/ ná
inym mieyscu: (co też naydźiesz w o-
nymże Dekrećie) Pismo S. nieustępu-
ie nikomu: Biskup gdy się obłądźi; (iá-
ko się było trafiło S. Cyprianowi; o kto-
rym tám gada) może go vczeńszy Theo-
log álbo Biskup popráwić/ álbo náo-
státek Concilium Powiatne: á to zasię
Concilium, ma vstąpić Powszechne-
mu. Omnia cedunt/ Bráćie mili/ Ple-
nariorum Conciliorum autoritati; ták
S. Augustyn mowi: y wásze Zbory Cze-
skie/ y wszytkie Colloquia y Conciliabu-
la Niemieckie/ muszą y máią vstąpić
Concilio Powszechnemu. Abowiem to
záwżdy dobrze rozumie y wykłada Pi-

O Obłądzeniu Doktorow S. kto sądźi.

De Bapt. contra Donat. Lib. 2 Cap. 3.

Koncilia Powszechne iáko poważne.

smo Swię-

ſmo Swiete: tego Concilium Powße-
chnego (ktore dla tego zowiemy Oe-
cumenicum, y Vniuerſale; po Grecku/
y po Lacinie) niemozeani Hus/ ani Lu-
ter/ ani Kalwin/ ani kto iny pocieſo-
Kto te wáć. A ieſliby trzeba co poprawic: dru-
poprá- gie takie Concilium poprawi tego. dla
wia: czego tez/ S. Auguſtin to przypiſał; iż
Powßechne Concilia częſtokroc/ pier-
wße przez poślednieyße/ bywaią popra-
w czym: wiane: gdyżá iakim rzeczy doświadcze-
nim/ co było zamkniono/ otwiera ſie;
& iáko. á co było ſkryte/ poznawa ſie: á to/ bez
,, Pychy brzydliwey/ Hardoſci nadętey/
,, y Sporu zadroſciwego; z wielką Poko-
,, rą/ z Pokoiem Powßechnym/ y z Mi-
,, łoſcią Chrzeſciiáńſką. To tam ſą złote
Wykład. ſłowa S. Auguſtyná. z ktorych to na-
31. przod rozumiey, że Pan Bog poſled-
nieyßym Koncilıom może co iaſniey ob-
iawiać/ niżli pierwßym: a potym tez/
że te rzeczy/ ktore ſą odmienne/ mogą
,, ſie na Koncilıach odmieniać. Abowie
,, Koncilia Powßechne/ nigdy ſie w Wie-
,, rze nieodmieniały; ani odmieniać bę-
dą; iáſniey ſie Wiará częſto wykłada-
tá/ y

tá/ y wykłada. Nieodmieniono nigdy
tego: iż Pan JESVS ieſt Syn
Boży/ Bogu Oycu rowny/ ze dwu Ná-
tur w iedney Perſonie złożony; iż Duch
S. pochodzi od Oycá y od Syná/ iedney
będąc z nimi Iſtnoſci: ále co inego/ nie
tylko od inych/ ále tez od Concilium A-
poſtolſkiego poſtánowione, odmienione
ieſt. Dali Dekret Apoſtołowie; áby Act: 15.
Chrześcijanie ze Krwią nieiedli: to ſie
iuż dziś niechowa; áni ieſt rzecz powino-
wáta/ chowáć. Trzebá tedy wiedzieć: Zám-
z ktorey ſtrony/ Powßechne Concilia knienie.
ſą odmienne; á z kthorey/ nie: z ſtrony
Wiáry/ odmienne nie ſą; y mamy w
tym/ iáko Piſmu S. im wierzyć: z ſtro-
ny ſpraw zwierzchnich/ odmieniáią ſie;
dla odmiennoſci ludzi/ y czáſow. w
czym tez/ poki co inego porządnie niepo-
ſtánowią/ máią być ſłucháne. A nie- Koncilia
trzebá tez ták rozumieć/ o Powßech- ow Pow-
nych Conciliach; áby nie iedná tych dzi- ßechnych
ſieyßych/ ktora y onych ſtárych/ miáłá iedná w-
być poważnoſć. Obiecał Pan Chriſtus ßyſtkich
Duchá S. Kościołowi Apoſtolſkiev; poważ-
á obiecał go/ ná Wieki. ieſliż ná Wie- noſć.
1 Dow.

ki: tedyć ſie Duch S. nieſtárzywa; ále
tenże záwżdy/ ná káżdym Concilium by
2 Dow. wa. Nie idźieć to z dobroći/ álbo ze złoś
ći/ Przełożonych Kościelnych: zá pe-
wną obietnicą Páná Chriſtuſową i-
dźie. niepátrzże/ Bráćie miły/ ná ży-
wot Papieſki/ y Biſkupi; ále ná pew-
ność Obietnice/ bez wßelkiey Condi-
cyey vczynioney pátrzay: niedufay w
człowieczey dobroći; ále w dárem dá-
ney Obietnicy Páńſkiey. Gdyż tedy ták
wielka ieſt poważność Concilium Po-
wßechnego; á gdyż to ſámo ieſt napew-
nieyßym y naprawdźiwßym wykłádá-
¶ Sędzia kto ma być około Wiáry. czem Piſmá Swiętego: tu nam iuż trze
bá/ Bráćia mili/ pilnie poſtánowić;
kto wżdy miedzy námi/ gdy około Wiá
ry z ſobą gadamy/ dobrym Sędźią ma
„ być. Bo gdźie Sędźiego porządnego
„ niemáß: tám nic inego nie będźie/ iedno
ſwary. Wiem/ że wáßy Miniſtrowie
do Piſmá tylko ſie biorą; á Doktory
S. iedno tám/ gdźie ich wynáláſkom
nie ſą przećiwni/ przymują: ále ná obo-
iey rzeczy bárzo ſie mylą; y Wiárę ſwo-
32. ię/ dla teº/ káżdy rok odmieniáią. Ná-
przod/

przod/ co ſie dotycze Doktorow Swię-
tych/ to ieſt rzecz ſłußna y przyſtoyna:
ábyśćie álbo we wßyſtkim ich przymo- Doktory S. iáko przyimowáć.
wáli/ gdźie ſie z Piſmem Kościelnym y
Boſkim zgadzáią; álbo im dáli pokoy.
Co mi zá rzecz/ przyiąć/ gdźie mi ſie po-
doba; nieprzyiąć/ gdźie mi ſie niepodo-
ba! tákći też Ewángelią przymowáli
Mánichaeuſowie. Nieprzyymuy; gdźie
ſie niepodoba Kościołowi: ále gdźie
z Kościołem trzyma; czemu ty máß Do
ktorá S. tám gánić? coś ty ieſt ku nie-
mu/ z Kościołem ſie zgadzáiącemu?
Rzeczeß: Człowiek był: omylił ſie. A Spárćie 1 Dow.
twoy Miniſtr co/ Bráćie miły? nie
człowiekeś ty? Angioł; czyli Bog? on
ſie omylił/ z Kościołem trzymáiąc; á ty
ſie niemyliß/ Kościelną Wiárę gániąc?
Mow co mędrßego; proßę ćie. Abowiem 2 Dow.
gdybym ia ſtoſował y Swiętobliwość
Doktorow S. ku Miniſtrom wáßym;
nietylko Náukę: dáleko będźiem od
śiebie. Przeto álbo przymuy wßędźie Záwiązánie.
Doktory; á ná ich rozſądku przeſtaway:
álbo/ ieſli niechceß tego/ day im dobry
pokoy. iuż ſámo gołe miey Piſmo: tym

sie samym broń: day pokoy y Dekretō/
y Conciliom: wßák vyźrzymy; iáko wy-
graß/ á iáką státecznośc w Wierze zá-
chowaß. Słußney od was rzeczy żąda-
my: maćie ná nię zezwolić: y Marćin
Luter nam tego pomoże. bo ták do wá
ßey Bráći, niegdy pisał: Niebędźiećie
mogli dobrym sumnieniem ktorey vstá-
wy ludzkiey odrzucáć; ieśli iednę poch-
walićie. A to niemożećie iedno odrzu-
cáć/ drugie przymowáć/ iáko w Trádi-
ciach/ ták y w Doktorzech: ále gdy ná
iednym mieyscu ich przymuiećie; nieod-
rzucayćieß y ná drugim. Mieyćieß te-
dy/ gdy ták chcećie/ samo gole S. Pi-
smo: to samo żeby niemiało być Sę-
dźią/ w rożnicach Wiary; wiele iest
wielkich á poważnych przyczyn. Na-
przod Pan Christus niepowiedźiał ták;
kto niesłucha Pismá/ niechći będźie po
gáninem: ále powiedźiał; Kto niesłu-
cha Kośćiołá/ miey go zá pogániná.
W Kredźie też niewowimy; Wierzę
Pismo: ále; Wierzę Kośćioł. A czemu
to? iż Pismo niemowi; áni głosu iego
słyßyß: Kośćioł/ że iest widomy/ y Pá
sterze

In Libro De Eucharistia.

Pismo sámo nie może być Sędźia.

1 Dow.

ij Dow. Vtwierdzenie.

sterze ma widome/ y może y vmie mo-
wić. Kośćioł tedy/ ktorego Powßech-
ność Concilia w sobie máią/ ma sądźić:
á iáko on; ták y ty/ y Pismo y nie Pismo
maß rozumieć. Kazałći Kośćiołá słu-
cháć Pan Christus. ty ieśli niebędźieß
słuchał: co zá tobą poydźie; nie wczas
obaczyß. Káżdy też Haeretik Pismem
niemowiącym broni sie; Arrius/ Ne-
storius/ Luter/ Kalwin etc. iż nie bez
przyczyny/ Doktorowie dawni zowią ie
Złodźieiámi/ y Cudzołożnikámi. Abo-
wiem y kradną słowa Boże/ źle ie wykłá
daiąc; y do Oblubienice Páná Christu
sowey/ zgwałcone zrozumienia wnoßą.
Nad to/ Pismo S. przeto potrzebuie
wykłádu Kośćielnego; iże iest/ ná wie-
lu mieścach/ y trudne y nieiásne. o czym
y Pismo Boże/ y Doktorowie Kośćiel-
ni/ y rzecz náostátek sámá/ pewne świá
dectwo nam dáie. Abowiem Piotr S.
o Liśćiech Páwłá S. ták piße: w Li-
śćiech Páwłá, námilßego Brátá ná-
ßego/ są niektore rzeczy, trudne ku zro-
zumieniu; ktore nieuczeni y niestáli lu-
dźie káżą/ iáko też inße Pismá/ ná swe

Záwiązánie.

iij Dow.

Origen. in Episto. ad Roman.

iiij Dowod.

33.

1 vtwierdzenie 2 Pet. 3.

zátrácenie. Widźiß / Bráćie miły / z świádectwá naprzednieyßego Apostołá; iż śie wiele Chrześćijan káźi / z Pismá Páwłá Swiętego: ktore iest, sámo przez śie, dobre; ale źle bywa od tych ludźi / ktorzy ná swoie głowkę śie spußczáią / wykłádáne y rozumiáne. á Pismá S. nie w czytániu / ále w wyrozumieniu / należą; według S. Doktorow.

2 Vtwierdzenie. Iest ieden wielki Artykuł / około Vspráwiedliwienia człowieká Chrześćijáńskiego: o tym iáko rożnie piszą dźiśieyßy, á piszą, Páwłem S. alleguiąc; nowy Ewángelik, Andrzey Ośiánder, okazał. ktory / w Xiążkách niektorych / wylicza 14 opiniy Philippá Melanchtoná / y vczniow iego / około iedne° Vspráwiedliwienia: y przypomina; że 20 iest rożnego mniemánia / o tym iednym Artykule. ná co dáie tę przyczynę: iż iáko skoro gdźie nálezli w Piśmie to słowko / Spráwiedliwość; wnet sobie z tąd nowe Vspráwiedliwienie vkowáli. Przydayże ty / Bráćie / ießcze iedne inszą opinią Ośiándrowę / do onych 20: będźieß miał / o iedney rzeczy / mniemánia 21.

O Vspráwiedliwieniu iákie rożnice!

Iesli

Iesli też wierzyß Augustinowi Swiętemu: Iákub S. dla tych Kácerzow / swoy List pisał; ktorzy Páwłá S. źle rozumieiąc / ná sámey Wierze chćieli sádźić swe Zbáwienie / y Vspráwiedliwienie. dla ktorych błędow zbićia / Iákub S. ták dobrze nápisał: Y Abrahám był / y człowiek bywa vspráwiedliwiony / z Vczynkow; á nie z Wiáry tylko. Mniemaćie wy / Bráćia mili; iákoby iásne było opisánie Wieczerzey Páńskiey / v Páwłá Swiętego: á wżdy ono mieysce, inaczey wykłáda Luter; ináczey, Kalwin; ináczey, ini. Ieśli Pismo iest iásne: zkąd tá rożność? á ieśli z Pismá S. rosty rożnice: tedyć inznie wßędźie iest iásne. Niedármo záiste nam iest roskazano: Pytay stárßych twoich; ćić powiedzą. niedármo y Pan Iesus mowi: Scrutamini; to iest / pilnie śie bádayćie około Pismá. Nie prostećto słowo iest; Scrutámini: trzebá tu ná wiele rzeczy / iáko bywa przy Scrutinium / pogladáć: trzebá / o pewnym á práwym zrozumieniu Pismá / vmieietnych Doktorow pytáć. Nie dármoć thez Aposto-

3 Vtwierdzenie. In Psal. 31.

Iac. 2.

4 Vtwierdzenie.

5 Vtwierdzenie. Deute. 23. Ioan. 5.

6 Vtwierdzenie.

Apostołowie y iasney Litery Pisma S.
pierwey nierozumieli; aże im Pan Chri
stus rozum ich otworzył. Jasne słowa
były one: Oto Syn Człowieczy będzie
wydan Biskupom / Pogaństwu. etc. a
Luca 18. wżdy o tych iasnych słowiech napisano:
A oni tego nic nierozumieli; było tho
słowo od nich zakryte; y nierozumieli /
co im było powiadano. A kiedyż zrozu-
mieli? kiedy Pan ćierpiał? ieszcze nic:
ale kiedy im rozum ich / aby Pisma ro-
zumieli / otworzyć raczył. Swiadec-
twa Doktorow S. iest wszędzie dosyć /
około nieiasności Pisma: mnie / iedno y
drugie przywieść / będzie teraz dosyć.
ponieważ samo S. Pismo (iakom iuż
wywiodł) iaśnie poświadcza tego. Do
7 vtwierdzenie. Pisma S. (tak mowi Augustyn S.)
Augustin. Epist. 3. wszystkim łatwie przystąpić; ale niewie
le ich rozumieć mogą. co on chędożuch-
no / a wężłowato / tak po Łacinie powie
dział: Sancta Scriptura omnibus ac-
cessibilis; paucissimis penetrabilis.
8 vtwierdzenie. Hieronym także S. wielce sie vskarża /
na te skore Mistrze; ktorzy / bez Dokto-
row y nauczyćielow / chcą Pisma S.
rozu-

rozumieć. gdyż każda nauka / każde na-
prostsze rzemiosło / swoie ma Mistrze.
Jest ten List iego przed Biblią druko-
wany: kto niechce błądzić; niechay czy-
ta / y wierzy. Abowiem y Pismem ia-
snym on dowodzi tego; że osobnego o-
tworzenia oczu potrzeba / ku obaczeniu Ps. 118. etc.
dziwnych rzeczy, w Zakonie Bożym.
Ztąd tedy Oycowie oni Swięći, barzo 9 vtwierdzenie.
wiele czasu trawili / na czytaniu y vcze-
niu sie Pisma Bożego. czego znakomi-
ty iest przykład / w Swiętych onych a 34.
zacnych Graeckich Doktorzech; w Ba-
siliuszu y Grzegorzu / w osobney parze
prawych Przyiaćioł: ktorzy na osobno- Nicepho. Libro 11. Cap. 17.
śći mieszkaiąc / vczyli sie zrozumienia Pi
sma Bożego / z Xiąg Doktorow Ko-
śćielnych, przed nimi będących. Ale coż
trzeba, to wiele wywodzić; na co / rzecz
sama woła? Jesli iest iasne / samo przez 10 vtwierdzenie.
sie / Pismo Swięte: czemuż naprzod
Luter / sam sie z sobą niezgadzał? przec
Wiarą zawżdy mieszał; zawżdy ią od-
mieniał? Nie iest to rzecz omylna: z
Pisania iego samego / iaśnie sie to każ-
demu pokazać może. Czemuż też Philip
Melan-

Melánchton záwżdy był w Wierze od-
miennym: dla czego wżdy / prawie ná
każdy rok / Locos ſwych Communes po
ćieſowáł: przecż w wielu rzecżach / á ná
oſtátek w Sákramenćie Ciáłá Páńſkie
go / od Lutrá odſtał; á do Kálwiná
przyſtał: czemuśćie y wy ſámi / Brá-
ćia / w wielu rzecżach (co wam ná ſwo-
ich mieśćách przypominác bedę) od
Huſſá Miſtrzá odſtáli: czemu / z iedne
go słowá Bożego / bárzo w krotkim czá
ſie / národziło ſie ták wiele Sekt; że im
końcá niemáß: czemu nieprzeſtáło ná
Odpuśćiech: czemu przyßło do Swię-
tych; od Swiętych / do Sákrámentu;
od Sákrámentu / do Chriſtuſá; od Chri
ſtuſá / do naświętßey Troyce: Jeśli
ieſt iáſne Piſmo: zkąd te Sekty: zkąd
vroſli Zwingliani / Nowokrzcżeńcy /
Wielożonowie / Obrzezáńcy / Troybo-
żánie: etc. Záiſte bárzo was wáßy ćino-
wi Miniſtrowie tym, iákoby iáſnym,
Piſmem vwodzą. Wierzćie Piſmu ſá-
memu; wierzćie Doktorom Kośćiel-
nym; wierzćie ſámey rzecży / trudność
Piſmá S. nam okázuiącey: ieśli wam
mite

miłe ieſt zbáwienie wáße. dla Páná Bo
gá proßę; nie dayćie ſie zwodźić. Poki
wy ná ſáme Piſmo odwoływáć ſie bę-
dźiećie; poty ku zgodney Wierze nigdy
nieprzydźiećie. á zá tym / co was potka:
Widźićie widźićie ná oko; k czemu iuż
rzecż przyßłá: zárzućili iuż Athánáſiu-
ſowe Symbolum; zárzućili Concilia:
iuż ledwie Credo Apoſtolſkie, Niceń-
ſkie / przy Piſmie Bożym zoſtáwiáią. á
y tego tylko poty; poki co nowe° niewy
myślą. Boię ſie / áby Credo Niceńſkie
ták v tych niebyło Szátáńſkim; iáko z
Symbolum Athánáſego, vczynili Szá
táná ſiuſowe. Sąć iuż ſtárzy oni Arriá-
ni / y gorßy niż Arriani / rzecżą; słowy
ießcże nieśmieią ſie ozwáć. wierzęć ten
nietrzyma (co y Arrius czynił) áby Syn
Boży Jednoiſtnym był z Bogiem Oy-
cem; ktory / przymuiąc Koncilium Ni
ceńſkie / śmiał nápiſáć tákie brzydliwe
bluźnierſtwo: Troycá S. ieſt wymyśł
ludzki / nieznáiomy Piſmu y Kośćiołó-
wi: á Syn Boży nie ieſt iednym z Bo-
giem Oycem / dla iedney Boſkiey nátu-
ry Iſtnośći; ále tylko Bogiē ieſt zwan /
ratione

Pilne z miłośći Chrześćiáńſkiey nápomi-nánie.

Pátrz / iákie tho bluźnierſtwo.

ratione originis / dla początku: iże od
iednego Boga ma początek: y ieſt z nie-
zmierzoney y z nieſkończoney iego Iſtno
ści; od ktorey nic/ cokolwiek ieſt/ niemo
że być odłączono / ani też Diabłowie /
tylko wola. Thak napiſał Ewángelik
ten nowy / Gentilis, Włoch: ktory ná
ſámym Piſmie Bożym / przy Piſmie
Koncilia przymuiąc Apoſtolſkie tylko,
y Niceńſkie / ſwą naukę ſadzi. o czym
Lich. 37. daie to świadectwo Alexander Aleſi-
us; ktory przeciwko temu Gentiliſowi
diſputował niedawno/ w Lipſku/ Ro-
ku 1564. Mieſiącá Máiá. Ey Pola-
cy mili/ gdzie oná przodkow náſzych ſtá
teczność? gdzie oná Oycowſka, w Po-
wſzechney Wierze ſtáłość? Doſyć ci
Diabeł/ zá máły czas/ duſz pożarł: vpá
miętayćie ſie/ dla Bogá: á tego ſámego
gołego Piſma S. ku ziednaniu tych ro-
znych roznic w Wierze/ ieſliſcie ſą ma-
drymi/ zaniechayćie. A coż tedy (rzecze-
35. cie) czynić będziemy? Rade ina zdro-
wa przed ſie weźmicie: á Piſmu Boże-
mu Piſma Kościelne, y Piſma Dokto-
row S. przyłączcie. Dáiemyć my przo-
dek Pi-

Rádá zbáwien-
ná/ o wy-
braniu
Sędzie.

dek Piſmu Bożemu/ nad wſzyſtko: tho
przekładamy nad wſzyſtko: tym ſie Ko
ściół Powſzechny ſpráwuie: ále to/ nie
ia/ ani ty/ ná ſwoy rozum; ále tenże Ko
ściół niech wykłada. Niebłądzi (nie-
boy ſie) Kościół; dla wiecznego Duchá
Prawdy: ty y ia zbłądzić możemy. Ná
piſał Hieronym S. ná iedennáſte Ká-
pit. Dánielá Proroká/ tymi słowy: Pi-
ſma S. zrozumienia / bez łáſki Bożey/
y nauki ſtárſzych / nanieumieiętnieyſzy
ludzie ſobie nawięcey przywłaſzczáią.
[Scripturę intelligentiam, absq; Dei
Gratia & Doctrina maiorum, sibi
imperitissimi vel maxime arrogant.]
Trzebá tedy do práwego zrozumienia
Piſmá/ y łáſki Bożey/ y nauki ſtárſzych
Przodkow náſzych: oni záiſte/ á nie kto
iny/ ſą napewnieyſzymi Sędziámi ná-
ſzych około Wiáry poſwarkow. Dwie
rzeczy máią być oſobliwe / w dobrym á
ſpráwiedliwym Sędziu; áby y rzecz do-
brze vmiał/ y bez wſzelkiego áffektu ſą-
dził: náſzy ſtárzy Doktorowie gdyż oboie
rzecz w ſobie máią/ á z nas káżdy ſwoie
porze; godzi ſie záiſte ná ich rozſądku
przeſtá-

Do wy-
kłádu Pi-
ſmá/ czego
trzeba.

¶ Sę-
dziego
dwoiepo
winowá-
ctwo.

przestáwáć. Abowiem wiele oni czásu dawáli Pismu S. opuściwszy ine wszystkie swe zabawy: byłá w nich obecność Duchá Swiętego: gardła swoie / dla Páná Christá / wiele ich dawáli; wiele / dáć byli gotowi. Niemogą oni pochlebowáć teraz / áni nam stárożytnym Katholikom: áni wam nowowiernym Ewángelikom: zá kim oni Dekret dádzą; do tych trzebá przystáć: á ktoby nieprzystał; zginie. Jest dziś mniemánia dosyć roznego / około Swiątości Ciáłá y Krwie Páná Christusowey: zá kim skaże Kościoł y Doktorowie Kościelni / á ci stárzy; nie nowi: z tym się godzi trzymáć / wszystkie ine ludzkie mniemánia odrzuciwszy. Azá nie lepiey ná onych Sędziach / y dobrze vmieietnych / y Swiętych / y bez pochlebstwá álbo nienawiści sądzących przestáć; niżli ná te Skorodoktory / widzimy iákie / z swym się zbawieniem spuszczáć. Tákci záwżdy / w Kościele Páná Christusowym / było: záwżdy ná tym / co Stárzy Doktorowie pisáli / y co Kościoł podawał / przestawano. co się z oney thez mądrey rády

Przykłádem rzec się obiásnia.

Zwyczaj Kościelny / záwżdy chowány.

rády y Sisinniussowey / ktorą opisał Socrates / iáśnie pokazuie. Abowiem ieśli będzie wolno odmieniáć / co się raz stánowiło: prawdy zupełność niemogłáby trwáć; y niebyłoby w Kościele trwáłego. ták też mądrze Sophronius odpowiedał Arrianom; á Gelásius Papież / do Biskupow Dardáńskich pisał. A iże dziś w táką zelżywość powagá Doktorow S. y Pismá Kościelnego przyszłá: zkąd to płynie / á do kąd idzie; kto ma oko Duchowne / może báczyć. Ma pewnie przyść ieden ná świát człowiek / we wszystkim Pánu Christusowi przeciwny / dla tego Antychristem przezwány: temu to iuż / Doktory y Kościoł porzuciwszy / znienagłá drogá się ściele. Bysmy się byli niesádzili / ná sámo gołe Pismo; ale Kościołá y Doktorow iego / w wykłádániu Pismá / słucháli: trwáłáby Msza w káżdym Kościele; wierzyłby káżdy Chrześcijánin / Páná Christusá być w Sákrámencie; niemowionoby iemu / Modl się zá námi; S. Troycá byłáby w swey chwále, y w poważności: ále zelżywszy Kościoł Powszechny,

„ Lib. 5. „ Ca. 10. „ „

Czem dziś gárdzą Doktory / y Kościoł.

Antichristowi iáko się droga ściele; obácz.

ßechny, y Doktory Koſcielne/ łatwie
ieſt ſtać droge Antichriſtowi. Ktoby
był ścierpiał Marcina Lutra / przed
50 lat; aby Mßa miała być z Chrześci-
áńſtwa wyrzucona? Kto Zwingliuſza;
aby w Sakrámencie / niemiáło być o-
becnie Ciáło Páná Chriſtuſowe? kto
naoſtatek niebałby ſie był, ziemie tám
západnienia; gdzie Grzegorz z Gentili-
ſem, ná Troyce náświetßa ſie oſunął?
Nietrzymáią iuż przyſtoynie Nowo-
wiernicy / o Pánie Chriſtuſie, Synie
Bożym: Słowom iego iaſnym/ Obie-
tnicam iáſnym/ wierzyć niechcą: z tá-
iemnic nagłowniey ßych Wiáry Pow-
ßechney Chrześcijáńſkiey nátrzeſáią ſie:
á to czynią / bez wſtydu / bez boiáźni /
bez karánia: ktoż tedy mądry niemoże
baczyć poſłow Antichriſtowych/ pod
nadobnym ſłowem Chriſtuſowym? kto
fortelow Szátáńſkich/ ktory iuż nic ná
Koſcioł/ nic ná Doktory niedáie/ ztąd
Slepotá niemoże oglądać? O ślepoto á złości
y Pychá/ świátá dziſieyßego: o Pycho przeklęta
ludzi dzi- wieku oſtátniego. Mowić Pan Chri-
ſieyßych. ſtus; Słuchay Koſcioła: niebędzießli
Mat. 18.

ſłuchał; zginieß/ iáko Pogánin. mowi
z drugiey ſtrony kto iny; Nieſłuchay
Koſcioła: niedbay ty nic na dawność/
ná Powßechność/ ná Doktory/ na Cō-
cilia: nieboy ſie nic; niezginieß. coż wá-
żdy przyſtoynieyßego ieſt; Lutrowi /
czyli Irenaeuſowi / wierzyć? Mowi
Luter; Papież ieſt Antichriſt: mowi
Irenaeus/ od Ianá ś. Ewángeliſty trze-
ci; Papież ieſt Koſcielnym Paſterzem.
komuż lepiey wierzyć? Mowi Luter/
Mnich Apoſtátá; Mßa ieſt báłwoch-
wálſtwo: mowi Cyprian/ Biſkup y Li. 122.
Męczennik; Ciáło Páná Chriſtuſowe
ieſt Ofiárą Chrześcijáńſką. ktoż godniey
ßy ieſt wiáry? ten/ co teraz nowo pow- Pátrz/
ſtał; czyli on dawny? ten/ co ślub Bo- pátrz; ie-
gu złamał; czyli/ co krew dla Páná Bo- ſli maß
gá wylał? ten/ co nową á niezgodną oczy.
ſieie; czyli zgodney y Apoſtolſkiey Wiá-
ry pewny świádek? Day Pánie Boże/ 37.
tym nowym ludziem lepße vznánie: áby
pámiętawßy ná ono / że tych czáſow o-
ſtátecznych, wiele ſie ich miáło chlubić
Chriſtuſem/ tám práwego Páná Chri- Mat. 24.
ſtuſá ßukáli; gdzie záwżdy/ z miłośier- &c.

Obietnice ſwoiey / aże do tego świátá
ſkończenia/raczy przemießkáwáć. Po-
czynáiąc niekthorzy ludzie vczeni w
Niemcách obáczywáć (gdyby iedno
chćieli do końcá przeźrzeć) tho śidło
Szátáńſkie: y dla tego/ Alexánder on
Aleſius/ w Lipſku/ náukę o S.Troycy
przećiwko Gentiliſowi vtwierdzáiąc/
Doktorowſkiego tylko á Koſcielnego
świádectwá vżywa: á nád tho / y ze
Mßey/ y z Jutrzniey/ y z Antyphon o
S.Troycy/świádectwá bierze. A Jo-
áchimowi też Kámeráriuſowi niepo-
dobáią ći: ktorzy zbudziwßy náuki vcz-
ćiwe / y ſtárą wyrzućiwßy bárbárią /
rozumy ſwe byſtre obroćili ná odnawiá-
nie fáłecznych náuk. ktorym on rádźi
opponowáć ſtáre á dawne Doktory /
miánuiąc oſobliwie te Graeckie; Kle-
mentá Alexándryńſkiego/ Euſebiußá/
Grzegorze dwá / Báſiliußá / y Janá
Złotouſtego. á nápiſał to / przy dwu
wydánych Oráciach Graeckich Grze-
gorzá Biſkupá Nyſſeńſkiego; thegoż
Lic. 34. Roku/ 1564. Pánie Boże/ rácz te lu-
dzie do końcá oświećić : áby nie ſwym
wątłym

Powáżnośc Doktorow ſ. y Kośćiołá, poczyna ſie okazowáć v Nowowiernikow.

wątłym á nowym głowkam; ále ſtá-
rym Doktorom/ y opczyſtemu Kośćio-
łowi/ więtßą wiárę zupełnie dawáli.
A przeto gdyż y tak w Kośćiele záwżdy
ſie zachowywáło/ y rzecż ſámá z Piſmá
S. do tego nas wiedzie; ábyſmy v Ko-
śćiołá / y v Doktorow Kośćielnych /
rozſądku około tych náßych poſwar-
kow ßukáli: ia też błędy wáße/ Bráćia
mili/ doſyć iáſnie y doſtátecżnie odkry-
ię; gdyż Piſmem S. będę wam przywo-
dził Piſmo Kośćielne/ y Doktorowſkie.
Kto zechce na tym przeſtáć; dobrze ſo-
bie porádźi: kto woli kogo inego ſłu-
cháć; po ßkodźie będźie mądr. Rzecż tá
y ieſt bárzo potrzebna; y w tych rozni-
cach/ beſpiecżna. A iż pod záſłoną Pi-
ſmá S. śiła dźiś ludzkich wymysłow
zá Słowo Boże máią: dla tego/ potrze-
bá nam było, o tych rzecżách trochę ßy-
rzey gádáć; co o Słowie Bożym trzy-
máć/ zkąd prawdźiwe iego wyrozumie-
nie bráć / y kto naßym Sędzią słußnie
ma być. to vgruntowawßy/ y pewny
poſtępek wáßey Diſputacyey poſtáno-
wiwßy / ine wáße Artykuły thym tá-
twiey ſie odpráwią.

Zamknienie.

Spoſob przyſtoyny zbićia błedow Kácerſkich.

Artykulu 2 Summá.

W Tym Artykule/ te sa wáße rzeczy: I. Ze w Kátechizmie v- (czyniącza Xieża wáßy iednomyslnego/ álbo zgodliwego/ Chrzesćijáńskiego starodawnego Cerkwie á Oycow Swietych pospolitego vczenia.

II. Kátechizm ten mienićie być/ iákoby iadrem y kluczem Pism Swietych

III. Opisuiećie/ w czym sie ten Kátechizm zámyka: v dáiećie iemu te 5 rzeczy: 1. Dziesiećioro Przykazánie Boze. 2. Wiáre pospolita Chrzesćijáńska Apostolska/ we dwunasćie członkow zgromádzona/ á od Niceńskiego y od inßych pospolitych Koncilij álbo Synodow á Seymow Cerkwie wyswietlona y vtwierdzona. 3. Modlitwe/ przez Páná Christá wydána. 4. Swiatosći Páńskie. 5. Powinnosći właśne stanow a wezwánia rozdzielnych.

IIII. Ze w tym wáßym Kátechizmie iest náuká Chrzesćijańska/ że iest prawdziwa/ doskonała/ á miła wola Boza/ ku zbáwieniu kázdemu wiernemu Chrzesćijáninowi.

V. Ze iest v Káznodziey wáßych zá nawyżße práwidło/ summe/ á iáko Regest tego wßystkiego czego vcza/ co káza/ y piße.

VI. Pilnosć wáßych Káznodziećiow/ w vczeniu

czeniu tego Kátechizmu/ zalecaćie.

VII. Iáko postepuia w onych pięći rzeczách/ w ktorych sie Katechizm zámyka/ opisuiećie. 1. Aby wßyscy Przykazánia Boskie sercem (poniewaz Zakon Duchowny iest) y skutkiem pełnić vsilowáli/ miłuiac Páná Bogá nádewßystko/ á bliźniego iáko sámi siebie etc. 2. Aby Wiáre pospolita Chrzesćijáńska Apostolska vmieli/ prawie sercem wierzyli y dzierzeli/ vsty swymi wyznawáli/ á vczynki álbo żywotem iego poswiadczáli álbo okázowáli. 3. Aby sie vmieli modlić iednemu sámemu práwemu Bogu dowiernie/ w imieniu sámego Páná náßego Iesu Christá. A to nietylko sámi zá sie/ ále y zá wßystko pospolstwo Chrzesćijáńskie etc. krotko mowiac vcza/ wiernie sie modlić/ zá wßystkie ludzie/ zá przyiaćioły y nieprzyiaćioły/ ták iako náuká Páná Christá y Apostolska vkázuie/ iteż przykłády pierwßey Cerkwie Swietey.

VIII. Przy drugiey rzeczy/ w ktorey sie Kátechizm zámyka/ to iest/ przy Wierze/ te rzeczy teź przykłádaćie: 1. Kazánia wáßych Ministrow/ y podawánie tey wáßey nauki/ zalecaćie. 2. Osobliwe nieiákies Zbory wspominaćie. 3. Vrzad Rodzicow y Kmotrow opisuiećie.

IX. Náostátek zámykáćie tym: Cobykolwiek náuce tego obecnego Chrzesćijáńskiego Kátechizmu przećiwnego było/ to wßystko odrzucáia/ á skutecznie y z tymi dowody Pismem Swietych kaza.

Tać iest summá drugiego Artykułu wáßego: ná ktory ia wam porządnie odpowiedáć będę: wy tylko / proßę was / Prawdę pilno bez affektow obá- czayćie. Daiećie wy to sobie

1. Że w Kátechizmie / vczą Xiężą wáßy iednomyslnego álbo zgodliwego / Chrześćiáńskiego stárodawnego Cerkwie á Oycow S. pospolitego vczenia.

Łátwieć to powiedźieć słowy / Brá-
38. ćia mili; żeby v was miáłá być náuká iednomyslna y zgodliwa / od Chrześciáńskiego stárodawnego Kośćiołá, y od Oycow S. wźiętá: ále to skutecżnie okázáć, bárzo iest trudno / y niepodobno.

¶ Niezgodá náuki Hussitow z Dowodem.

Żeby w wáßych Ministrow náuce niebyło iednomyslnośći y zgody; z tąd śię iáśnie pokázuie: iż oni teraz / áni z Hussem / áni z Lutrem / áni z Kálwinem nietrzymáią; ále sobie niewiem iáką's nową Wiárę vpletli / z rozmáitych płátow / y z stárych / y z nowych. Trzymał Jan Hus / o Sákrámenćie Ciáłá Páńskie° / z Rzymskim Kośćiołem; y Mßą / áż do śmierći / miewał: wáßy to wyrzućili. Z Lutry / z Sákrámentarzmi / y z inymi Sektarzmi / że śię też niezgodzą; tego nam prześ niemożećie.

Vtwierdzenie.

y z inymi Sektarzmi / że śię też niezgodzą; tego nam przeć niemożećie. Nie iest tedy tá Wiárá Jednomyslna y Zgodliwą; ktora śię záwżdy y odmienia / y gotowa iest odmienić. Zákrywáią też Ministrowie wáßy wymysły swoie Kácerskie, náuką Chrześćiáńskiey stárodawney Cerkwie y S. Oycow: ále iáko to iest pewna rzecż; z wielu śię rzecży pokaże. Záleca Chrześćiáński stárodawny Kośćioł / zálecáią y S. Doktorowie / Modlitwy zá vmárłe / Mßą / śiedm Sákrámentow etc: wy iż to wßytko gánićie; niemożećie śię Kośćiołem stárodawnym bronić. Ale poki wżdy zámierzaćie stárodawny Kośćioł Chrześćiáński: do dwu set lat; do trzech; cżyli więcey: widzę / że Concilium Niceńskie przymuiećie / po 300 lat: widzę / że wspominaćie y inße Concilia pospolite: ále krysu nam pewnego w tym niezákryłaćie. Zkąd też tę moc wáßy Ministrzy máią; iż Duchá Swiętego / áby ná wieki w Kośćiele Powßechnym niemießkał / chcą hámowáć: w ktorey to Bibliey / w ktorym Testámenćie / cżytali:

Záwiązánie.

¶ Hussitae nietrzymáią z stárym Kośćiołem.

KOśćioł záwżdy iest iedney powáżnośći

Myć tę wiárę słowom Páná Christu-
sowym dáiemy; że z Kościołem Duch
S. káżdego wieku mieszka / á nigdy sie
Ioan. 14. niestárzeie. v Jáná S. to czytamy: te-
mu wierzymy: tą iedną Obietnicą w-
szystkie Kácerskie wymysły mocnie zbi-
Zámknienie. iamy. Nie iest tedy náuká wászá wzię-
tá / od Doktorow S. y od Kościołá stá-
rádawnego: okażemy to wszędzie. nie-
maćie tez Duchowi S. czásow zákry-
śláć; ále maćie temu / że ná káżdy czás
z Kościołem mieszka / pewnie mocnie
wierzyć. Wszákże / iż sie Stáradaw-
nym Kościołem y stárymi Doktory chlubićie: tego ia tez będę pilnowáł; á-
bym ich świadectwá / ná swych miey-
scách wam przywodził: wy tylko ná te
39. słowá wásze pamiętayćie. Chwalićie
Kátechizm wász / z tąd; iákoby miał
náukę Jednomyślną y Zgodliwą / wzię-
tą od S. Doktorow y Stáradawney
Kátechizm / ktory iest dobry. Cerkwie. Ták iest ták / Bráćia mili;
Kátechizm iednomyślny y zgodliwy / od
Stáradawnego Kościołá y Doktorow
S. wzięty / iest Kátechizm dobry. Przy-
kład tákiego Kátechizmu naydzieß / v
dawnego

dawnego Doktorá Graeckiego Cyrillá, Archibiskupá Jerozolimskiego: álec ten dáleko iest rożny / od wászych dźisieyszych. co wy teraz gánićie; to wszystko on / przed 1200 lát / chwali. Z kąd tez iásnie poznáć: żeć wásze Kátechizmy od kogoś inego; á nie od Kościołá Stárádawnego / vrodźiły sie. Tákći was wászy Ministrowie zwodzą: ále kto rzeczą pokaże; tego ma być prawdá.

II. Kátechizm (mowićie) iest iákoby iądrem y kluczem Pism Swiętych.

Niech to ták będźie: y my Kátechizmow niegánimy: Kátechizmy tez / ále nie nowey Wiáry / y Szkołam porządnym pozwalamy; y ná Kazániach nászych / co potrzebá vmieć y czynić káżdemu Chrześćijáninowi / rádźi náuczamy:

III. Kátechizm zámykaćie w pięći rzeczách / wyższey iasnie opisánych.

A ten rozdźiał Kátechizmu / to iest / Náuki Chrześćijáńskiego człowieká / niech będźie dobry: á zwłaszczá, iż káżdemu iest wolno / pisánia sposob sobie obráć. Trzebá thedy vmieć práwemu Chrześćijáninowi; co iemu przynależy wiedźieć /

wiedzieć/ y czynić: ale tego ma sie vczyć
z kąd inąd; nie z wászych nowych Kate-
chizmow. Piszą ták wászy Ministrowie

IIII; Ze w wászym Kátechizmie iest na-
uká Chrześćiiáńska/ że iest prawdziwa/ do-
skonáła/ y miła wola Boża / ku zbáwieniu
káżdemu wiernemu Chrześćiiáninowi:
ále wy niemaćie nowym Duchē wierzyć.

V. Máią Káznodzieie wászy ten to Káte
chizm zá nawyższe prawidło/ sumę/ á iáko Re
gestr tego wszytkie°/ cże° vczą/ co każą/ y piszą.

Niechay máią/ zá co chcą : y Liszká
swoy ogon chwali. Boie sie; by to Prá-
widło, Lewice kogo niedomieśćiło.

VI. Zálecaćie pilność wászych Káznodzie-
iow/ w vczeniu tego Kátechizmu.

Pilność ma być czyniona/ ná káżdym
poczćiwym vrzędzie: álebym ia wászym
życzył; áby ná co lepsze° tę pilność obro

Przy VII rzeczy krotko też obácz- (ćili-
my; co przykładaćie. O koło Przykazá-
nia Bożego ták rozumiećie:

Aby wszyscy Przykazánia Boskie sercem
(poniewaz Zakon Duchowny iest) y skut-
kiem pełnie vsiłowáli / miłuiąc Páná Bogá
nádewszystko/ á bliźniego iáko sámi siebie.

Niemász tu nic zdrożnego; gdy dobrze
będzie káżda rzecz zrozumiána: Około
Wiáry ták pisześćie: Aby

Aby Wiárę pospolitą Chrześćiiáńską Apo-
stolską vmieli / práwie sercem wierzyli y
dzierżeli / vsty swymi wyznawáli / á vczynki
álbo żywotem tego poświadczáli álbo okázo-

A tu sie dobrze mowi; gdy bę- (wáli.
dzie rozumiano dobrze. Łatwie mo-
wić; V nas iest Wiárá Pospolita/ Ch-
rześćiiáńska/ Apostolska: ále ná dowo-
dzeniu, wszystká rzecz iest. wszák obá-
czymy; iáko to będziećie wywodzić. O-
koło Modlitwy/ tę też náukę swą podá

Aby sie ludzie vmieli modlić ie- (iećie:
dnemu sámemu práwemu Bogu do wiernie/
w imieniu sámego Páná nászego Jesu Chri-
stá. A to nietylko sámi zá sie/ ále y zá wszystko
pospolstwo Chrześćiiáńskie. etc.

A to prawdá; że sie mamy modlić ie-
dnemu sámemu Bogu / w imieniu sá-
mego Páná Jesu Christá: ále zá tym
niepoydzie; ábysmy y ná ziemi sámym so
bie/ y Swiętym w Niebie kroluiącym/
niemieli tego mowić: Modl sie zá ná-
mi. o czym/ ná swym mieyscu. Modlić Li: 1 2 1.
sie thez zá wszystkie ludzie / etc. dobra
rzecz iest: ále oprocz Kośćiołá práwe-
go/ y dáć sie zábić/ nietylko sie modlić/
żadnego pożytku niemász.

Przy

Przy VIII częsci wtore° Artykułu / wáße Ministry wychwalacie; á świat wßystek gani. Powinowáctwa theż swego niech pilnuia Oycowie / y Kmo= trowie; ale Kátechizmow nowych niech sie strzega : co Kosciol Powßechny ka= że; tego niechay domá vcza / w Boiazni Bożey / z vczćiwoscia. Zápomnieliscie ießcze przypomnieć o dwu rzeczach; o Swiatosciách / y o Powinowáctwie stanow: ia też to opußczam ; a przystą= pie ku ostatniey rzeczy

IX. Cożbykolwiek náuce tego obecnego Chrzesćijáńskiego Kátechizmu przećiwnego było / to wßystko odrzucaia / á skutecznie y z tymi dowody Pism Swietych każa.

Wßak vyzrzymy; kto kogo y z tymi dowody Pismá S. skáżi. iuż sie więcey niezalecaymy słowy ; ále inße Artykuły rozbieráć poczniemy.

Summá Artykułu 3.

O Swietey Troycy Wiára dobra

I. W tym Artykule dobrze vczyćie / o Wierze przenaswietßey Troyce. Jeden iest Pan Bog Jstnośćia / w Personách trzech : Oćiec / Syn / Duch Swiety. Własnośći tych Per= son, te sa : Bog Oćiec rodzi Syná : Syn ro= dzi sie z Oycá : Duch S. od Oycá y od Syná pochodzi. Spráwy S. Troyce, trzy sa osobli= we : Stworzenie / Odkupienie / Poswiece= nie : pierwßa / Bogu Oycu : druga / Syno= wi : trzećia / Duchowi S. przypisuiemy : ále ták : że we wßystkich vczynkach Bożych / sprá= wá Troyce Swietey nie iest rozdzielna.

II. Dowodźićie tey Wiáry / Symbolum Apostolskim / Koncilium Niceńskim / y inßy= mi prawdziwymi : wyznániem też Athaná= siusowym : co wy (iáko mowićie) zá praw= dziwe dzierżycie / maćie / y wyznawaćie.

III. Dowodźićie tego y Pismem S. miá= nowićie troiákim : Mat. 3 / 28 / Jo. 14.

IIII. Dobrze też vczyćie : że temu Pánu Bogu / w Troycy naswietßey iedynemu / na= wyżßa cześć y Miłość iestesmy wßyscy powin=

Tu niemaß co mowić / przeći= (ni. &c. wko tey wáßey Wierze ; ktora ießcze ták / iákoscie ia od náßego Powßechne° Kosciołá wzieli / záchowywaćie. A Pá= nie Boże day tho ; ábyscie sie z Wiára Powßechna / y w inych Artykułach zgadzáli. Miałoby was przywieść do tego Wyznánie Atháná́siusowe ; ktore mienićie sie dzierżeć / y wyznáwáć / zá prawdziwe : w ktorym iáko on záleca

Wiáre Powße= chna iák pilnie zá= leca Athá= násius.

Wiáre

Wiárę Powßechną/ y naproſtßy czło-
wiek widzi. Powßechney Wiáry nam
trzebá/ Bráćia mili: tey kto wiernie á
mocnie nietrzyma; zginie/ y zbáwion
niebędzie. Pámiętaycie też to ná po-
tym; iż iáko Wyznánie Athánáſiuſowe/
ták też y Koncilium Niceńſkie, z inßy-
mi/ ieſt prawdziwe. Ieſli też tho daie-
¶ Koncilium á Doktorow wierzyć/ nalepßa rzecz ieſt Dowod; — ćie/ á bárzo dobrze/ S. Doktorowi A-
thánáſiuſowi: czemuż tym prawdźi-
wym Doktorom/ y Koncilium/ niebę-
dźiećie wierzyć? czemu/ iáko w thym
wielkim Artykule/ o Troycy Swiętey;
ták też w inßych/ niebędźie woleć onym
wierzyć/ niżli komu inemu? Możeż błą-
dźić Hus/ Luter/ Kálwin: (bowiem
ludźie ſą/ máiący ono Piſmo zá ſobą;
Psal. 115. Wßelki człowiek ieſt kłamcą) ále Ko-
śćioł Powßechny/ áby zbłądźić nie-
Ioan. 14. miał/ inßą ma Obietnicę, w Ewánge-
liey; ma Vćießyćielá (co y wy tu wſpo-
41. minaćie) ták dánego/ áby zoſtał z Ko-
śćiołem Apoſtolſkim ná wieki/ Duchá
prawdy. Wyznáło Concilium Niceń-
ſkie iednego Paſterzá Powßechnego/
ná Stolicy Piotrá S. w Rzymie: pro-
Hussite ſą przećiwni Niceńſkiemu Koncilium.
śiło od

śiło od tegoż/ iáko od namiáſtká Páń-
ſkiego/ ſwych Dekretow y Kanonow
potwierdzánia: dáie nam świádectwo/
o Ofierze Ciáłá y Krwie Páná Chri-
ſtuſowey: ine też Artykuły Wiáry Po-
wßechney/ ktorym ſie wy ſprzećiwiá-
ćie/ toż Koncilium Niceńſkie potwier
dza: (czego/ ná ſwych mieśćách/ dowo-
dźić będę) czemuż niewolićie ná tych
ſtárych Dekrećiech/ niżli ná nowych wy
myſlech/ przeſtáć? przecz nie lepiey ieſt/
wierzyć iednemu Powßechnemu Kon-
cilium; niżli tyſiąc Huſſom/ Lutrom/
Kálwinom? Ieſliby zbłądźił ná Kon
ciliach Kośćioł, ſłup prawdy: (co wy
twierdźićie; my przymy) á iákoby thez
człowiek Huſs/ y Luter/ niemogł zbłą-
dźić? Ey ocuććie ſie/ Polacy mili/ o-
cuććie: niżli Pan Bog do końcá gniew Pilne
ſwoy ná Polſkę wyleie; dla Páná Bo- nápominánie.
gá/ w czás ſie obacżćie. Okázuieć wam
iáſnie Pan Bog; kto ma być w Kośćie
le Sędźia: Concilia y Doktorowie świę-
ći áby koniec rożnic w Wierze czynili;
Pan Bog nam bárzo iáſnie pokázuie.
Ieſli będzieß po częſci przymowáł/ po

częśći

części odrzucał / Doktory y Concilia:
Kōcilia to łatwie iest vczynić każdemu: przed-
zupełnie się końca żadnego (iáko widźiś na oko)
máią być Kacerstwom niebędźie. ále maßli przy-
przyięte. iąć Kościelną náukę, z Doktory y z Kō-
ciliámi: wßystkę zupełnie winieneś
przyiąć. inaczey / day im pokoy: á nie-
broń się tymi; ktorym błąd y fałß za-
¶ Sę- daieß. Jásnie (mowię) Pan Bog nam
dziego o teraz vkázuie, porządnego roznic wá-
Wierze / ßych / około Wiary / Sędziego: á vká-
P. BOG zuie go wam / y przez was sámych / y przez
nam oká- ine Nowowierniki. Abowiem wy pro-
zuie. 1 Dow. buiećie Wiárę Troyce S. osobliwie
Concilium Niceńskim / y Wyznániem
S. Athánásiusá, Pátryárchy Alexán-
drinskie°: ći iásnie powiadáią / o Troycy
S. o iedney Bogá iedne° Istnośći / á o
trzech Bogá iedne° Personach: w Pi-
śmie S. tego iásnie / ná żadnym mieścu /
nienaydźieß: nienaydźieß tam áni imie-
nia te° / Troycá; áni żadney Essenciey;
áni trzech Person. Taiemnice to są Wiá-
ry Powßechney / więcey przez Tradicie
niepisane / niźli Pisanym Słowem Bo-
2 Dow. żym / Chrześćijánom podáne. W Lipsku
też /

też / przeßłego Roku / obaczono to; że ći
Ewángelicy / ktorzy Wiárę Powßech-
ną o S. Troycy bluźnią / pisániem Ko-
ścielnym máią być pokonáni. com też /
ná końcu Artykułu 1 przypomniał. Do- Lic. 37.
ktormi Kościelnymi potłumićie nowe
to Kácerstwo: Konciliámi głowę im
zdruzgaćie: do oboiego miał się też Sár- 3. Dow
nicki, przećiwko Grzegorzowi pißąc /
táki przećiw tákiemu, Nowowiernik
przećiw Nowowiernemu. Ale czemuż
ty / piąty Ewángeliku / niedaß pokoiá
náßym Conciliam: przecz się vćiekaß
do Doktorow; ktorym przygánę daieß:
czemu niepámiętaß ná ono twoie; Dár-
mo mię chwalą Vstáwámi ludzkimi:
Jeśli ćię sámo Pismo S. ma iednáć;
dayże Doktorom y Conciliom pokoy:
á ieśliż / w Kácerstwách wáßych niezgo-
dnych, ná piasku budowánych / vćiekaß
się do náßych Doktorow y Conciliow;
tedyć iuż muśiß wyznáć z námi / y z ná-
ßymi stárymi Doktory: że Pismá S. nie
w czytániu / ále w wyrozumieniu / moc
swą máią. Pánie Boże otworz wam Zyczli-
dáley oczy / y oświeć sercá záćmione; wość Ch-
rześćyáń-
ska.

J ij ábyśćie

abyscie iuż iasnie/ kto was ma sądźić /
(gdy Pismo S. mowić nieumie) oba-
czyli. Wiećie iuż; co pisał Grzegorz prze-
ćiw wam samym/ w Liście do Kalwi-
na: słyszeliście iuż y bluźnierstwo Gen-
tilisowe/ przy Liczbie 34 opisane. y
niestrachże ćie słuchać/ Bracie moy mi-
ły/ o takich bluźnierstwach / na świećie
snać nigdy niesłychanych? A zkądże to
vrosło? z czyiey to nauki poszło? z naszey
Powszechney; czyli z waszey Pokątney?
Powszechna stara Wiara daie pewne
wykładacze Pisma / Doktory/ Conci-
lia; y na tych przestaie: wasze Pokątne
nowe Wiary/ pod zasłoną samego Pi-
sma Bożego / Doktorom y Conciliom
przyganiły: a przeto też / po bluźnier-
stwach inych/ (iakowe są te; żeby Ciała
Pana Christusowe° istotnie niebyło w
Sakramenćie; żeby Christusa prosić o
Modlitwę za nami; żeby Mszą mieć,
było bałwochwalstwo ꝛc.) na Troycę
S. oburzyły się. Czegoż ieszcze czekaćie/
moi mili Polacy / naszy mili Bracia?
Jesliċ takie owoce Nowe to Słowo
vrodziło/ y rodźić co dzień nieprzestaie;

[Margin: Bluź-nierstwa z Ewangelikow vrosły.]

[Margin: Pilne a życzliwe napomi-nanie.]

czemuż z owocom Wiary Lutrowey/
Lutra nieznaćie? Luter założył then
fundament; Pismo samo chcemy: z Lu-
tra wszystkie Sekty dźisieysze/ z tegoż te-
go fundamentu / poszły. Zrzućili ći
Swięte z Nieba; y odięli im Modłę
za nami: przystaliście y wy na to: nie-
obruszyło was to nic. mowili Christu-
sowi ći sami; Modl się za nami/ Chri-
ste: niepoganiliście y wy tego. rzekł
Kalwin; Niemasz Ciała prawdźiwe-
go w Sakramenćie: y waszy Ministro-
wie (pokażę wam to niżey) są tego błę-
du vczestnikami. wyrzućiliście wszyscy
Ofiarę/ chwałę samemu Panu Bogu
powinowatą/ a dla Syna iego miłego
iemu namilszą / w Kościele Powszech-
nym każdego wieku Chrześcijańskiego
zwyczayną; a to wszystko sprawiliście/
pod zasłoną iakoby szczyrego Słowa
Bożego: coż ieszcze naostatek wymysli-
ćie? na kogoż się rzućićie? Jać zaiste
niewiem; na kogoby iuż dáley: ponie-
waż nad Pana Boga/ w Troycy iedy-
nego/ w swym Maiestaćie nieogarnio-
nego / nic wyższego niemasz. Przepo-

[Margin: Fundament zły nowey Ewangelicy.]

[Margin: Lic: 78/ 132. 146.]

wiedział Dániel Prorok przyſcie An-
43. tichriſtowe; ktory Ofiáre widomą Ch-
rześcijáńſką z Kośćiołá wyrzući: iużeś-
ćie wy tą Ofiárą wzgárdźili / y z Ko-
śćiołow wyrzućili: iużeśćie ſie ná ſá-
mego Bogá, wáßym tym nowym Sło-
wem rzućili. coż dáley będźie? á co
mniemaß / Bráćie miły? Jáko Pan
Chriſtus przed ſobą Poſły ſwe przeſy-
łał; á ſam po nich przyßedł: ták też y
Antichriſt / ktory iuż niemáło ma Prze-
słáńcow / podobno nie długo przyść
nieomießka. Z ktorym áby kogo Pan
Chriſtus Duchem vſt ſwych niezabił:
niech ſie ſtrzeże: indźie nigdźie / iedno
gdźie ſą we ſwey władzy Concilia y Do-
ktorowie / tey nievydźie kaźni. Abowiē
gdy poczniećie gádáć o Troycy Swię-
tey z tymi Gentiliſmi y Grzegorzmi; ná
Piſmo Swięte / iáko ſie ná nim ſádźi-
ćie / muśićie pámiętáć: á ták pewnie /
bez Doktorow y Conciliow / ná was o-
ni wygráią. Przywiedźiećie wy Piſmá;
ktoreśćie tu námienili: z tychże Piſm
Swiętych ſwoie błędy oni potwierdzáią.
że Krztu Páná Chriſtuſowego ná-
więcey /

Dánielis 8. 9. 11.

Obacay przesłáńce Antichriſtowe.

2. Theſ. 2.

Pátrz / iáko trudno zbić Troybożáni / bez Doktorow y Cōciliow.

więcey / Grzegorz chce wywodźić: że
nie iedná ieſt Jſtność, Oycá / Syná / y
Duchá Swiętego; ále trzy rozdźielne.
Będźieß ſie ty vćiekał do Konciliow /
do Athánáſiußá / do Doktorow. odpo-
wiedź ná to Gentilis tymi słowy: Pi-
ſmu tylko świętemu wierzę; iáko pew-
nym powieśćiam Bożym: á nic v mnie
nie ieſt náuká ktoregożkolwiek człowie-
ká / by też náuczeńßego / y według zdá-
nia bogoboynego; kthoryby od Pi-
ſma Prorockiego y Apoſtolſkiego od-
ſtępował / álbo iemu był przećiwny.
Słuchayćie / Bráćia / ſłuchayćie; co ten
mowi: náukę o S. Troycy Kośćiołá
Powßechnego / ktorą y wy trzymaćie z
námi zupełną / powiáda być przećiwną
Piſmu Bożemu: y dla tego gárdźi v-
czonymi y bogyboynymi / Athánáſiuſá-
mi / Hiláriuſami / Auguſtinami etc; kto-
rzy z oſobna Xięgi piſáli o S. Troycy.
Widźićie; iż wierzy Piſmu wßyſtkie-
mu / y do tego ſie odwoływa: czemuż
z námi nietrzyma; kthorzy też z Piſmá
wywodźimy S. Troycę? bacżyćie iuż;
że káżdy Kácerz / by też naſproſnieyßy /
J iij Piſmem

O tym piße Alexander Aleſius Luteran Num. 3.

Dźiwny ſie dźiwuy błędom.

Pismem sie broni: Ministrzy tákże wá-
ßy iż sie ná Pismo sadzą / á Doktory y
Concilia (gdzie chcą) odrzucáią; mu-
ßą temu Gentilisowi / zá swoim ztym
Fundámentem nowey Wiáry Luter-
skiey / iego błędu pozwolić: albo mußą
(cobym ia wam rádził) Concilia y Do
ktory przyiąć we wßystkim. Wierzcie
Bluź- mi / Bráćia mili; żeć to wßystko iest po-
nierstwá selstwo Antichristowe: iużći ci nowi
Troybo- Troybożánie niewierzą o Bostwie Pá-
żánow. ná Christusowym / áni o Bostwie Du-
chá Swiętego. czego sie káżdy domy-
sláy / z onych słow Gentilisowych; kto-
44. rem przy Liczbie 34 nápisał. A prze-
Zám- to / bacząc owoce bárzo niedobre tych
knienie. błędow / ktore ná sámym gołym Pismie
buntuią sie / wroććie sie do tey Wiáry;
gdzie są w powadze winney / y Cócilia /
y Doktorowie: tám sie to iáśnie wywie
Pismo S. dzie; że one mieyscá Pismá Swiętego /
o Trojcy ktoreśćie przywiedli / o Swiętey Troy-
S. gdzie cy máią być rozumiáne. Abowiē gdzie
dobrze Syn Boży Pan Christus iest krzczony /
wykłá- Duch S. w postáci gołębiczey iest wi-
dáią. dziány / á głos Oycowski nád Synem
Mat. 3. iest sły-

iest słychány; y gdzie też zmiánká sie czy Io. 15, 16.
ni Vćießyćielá Duchá Swiętego / Oy-
cá / y imienia Synowskie°: támći (gdyż
Pan Bog ieden iest) trzy Persony są
nam okazane. dla ktorych trzech Per-
son / á dla Istnośći iedney / rzeczono iest;
Krzćićie / w Imię Oycá / y Syná / y Du Mat. ult.
chá Swiętego. Zechceć mi tu mędrko-
wáć Grzegorz: będzie figlował Genti-
lis: ludzie hárdzi á pyßni / nád wßystek
Kośćioł / nád wßystkie Concilia y Do-
ktory / będą swoie rozumki przekłádáć;
á to / pod zasłoną piękną / pod cukro-
wániem nowego y stárego Testámen-
tu / będą czynić: ále oni mußą sobie the
wichrowáte łby pierwey zbić; niżli ia
im będę wiecey / niżli Kośćiołowi / wie
rzył. ták iáko do tego czásu wßyscy Ká-
cerze / ná tey iedney Powßechnego Ko
śćiołá opoce / swoie łby pobili. Przywo- Vcż sie
dźiß / Grzegorzu / Pismo: przywiodę y tu, vcż /
ia, nie iedno. ktoż go lepiey á prawdźi- około Pis
wiey rozumie: Powiem ia z Janem smá są-
Swiętym: Trzey są / ktorzy świádec- dzić.
two wydáią w Niebie / Oćiec / Sło- 1 Ioan. 5.
wo / y Duch Swięty; á ći trzey iedno są.

 będzieß

będźieß ty inaczey to wykłádał; Ci trzey iedno ſą: ia też inaczey. ktoż nas roſtrzygnie? Jeſli Piſmo niemowiące/ kończá ſwarom y bluźnierſtwom niemáß: ieſli Doktorowie ſtárzy/ Concilia/ y Kośćioł mowiący; prędki koniec. Widźićie tedy/ Bráćia mili/ zkąd ſie poczęło/ y do kąd iuż przyßło. iáć/ gdy wam będę przywodźił Piſmo, ſtárym obyczáiem rozumiáne/ v Doktorow/ ná Konciliach/ y w Kośćiele; dosyć ſwemu powinowáctwu vczynię: wy ieſli niechcećie zániechác błędow ſwych; mnie iuż nic ná tym: wam to ſámym (co nie w czás obaczyćie) wiecznie ná on czás zá-

Boy ſie pyßny Kácerzu. ßkodźi; gdy przećiwko okrutney pyſze á dumie Kácerſkiey/ one ſławne Concilia/ oni Swięći Doktorowie/ y wßytko zgromadzenie Kośćiołá Bożego/ ná Sądźie Bożym ſtánie.

Artykułu 4 Summá.

W Tym Artykule ten ieſt wáß poſtępek.

I. W iákim ſtánie/ świętym y niewinnym/ Adam był przed Grzechem: y iáko świebodna/ ná on czás/ byłá dobra wola iego.

II. Jáko zgrzeßył Adam/ od Diabłá zwie-

III. Że Grzech Adamow/ Grzech (dziony. Nieposłußeńſtwá/ ieſt ná więtßy y naćiężßy.

IIII. Że ſie wßyſcy poczynamy/ y rodźimy/ w Grzechu Przyrodzonym.

V. Że Grzechy ſkuteczne/ ſą owocámi Grzechu Przyrodzonego.

VI. Że wáßy Vczyćielowie tey znáiomośći Grzechu was vczą: iáko káżdy człowiek grzeßnikiem y rodźi ſie/ y ieſt przed P. Bogiem.

VII. Że zapłátá Grzechu/ ſpráwiedliwie ieſt śmierć wieczna.

VIII. Że po thym vpadku/ niemoże ſobie człowiek nic pomoc: áni ſie vſpráwiedliwić/ żadnymi vczynkámi y pilnośćiámi ſwymi. Przyczyne thego dátecie/ Wola człowiecza ſkáżona: ktora oprocz łáſki BOżey/ ſámá przez ſie nigdy powſtáć niemoże.

IX. Że kromia Páná Chriſtá/ żaden człowiek człowieká vpádłego rátowáć niemogł: ále w tego wierząc/ od Grzechu y Smierći wieczney ludźie wybáwieni bywáią.

X. Że wßyſtkie niewczáſy/ miecz/ ogień/ niemoc/ ꝛc. á náoſtátek śmierć/ Pan Bog godnie á ſpráwiedliwie prze Grzech ná świát przywiodł/ y przywodźi.

XI. Że te wßyſtke kaźń Boża/ zá Grzechy/ máią ludźie ćierpliwie nośić: nie dla tego/ áby

áby sobie tym co zásługowáć/ álbo od Bogá táką łáskę á odpłátę bráć mieli: ále dla tych dwu przyczyn 1. Aby ćiężkość Grzechow swych / tákże biedę á nędzę swą poznawáli / á temu zrozumieli/ iáko iest bárzo złe á gorzkie (iáko Prorok mowi) opuśćić Páná Bogá swego. 2. A iżeby będąc w tákich biádach á ćiężkośćiach/ byli przebudzeni ku Pokućie / á ku szukániu łáski á pomocy od Páná Bogá/ zlutowánia á miłośierdźia pełnego.

XII. Ze prace á vćierpienia Swiętych/ dla Imienia Christá Páná/ á dla świętey prawdy iego/ y dla zbáwienia / są Bogu miłe Ofiáry/ á obfite zapłaty obiecáne máią/ zwłaszczá w wiecznym żywoćie.

XIII. Ze ludzie máią znáć po vpadku Obietnice Boże Ewángeliey Swiętey/ z táiemney rády Troyce S. czynione/ o Pánie Christusie/ á doskonáłym zbáwieniu przezeń.

XIIII. Ze w tych Obietnicach sie oświadczáią/ á iáko máluią/ nagłownieysze y zákłádne vczynki Christá Páná/ w ktorych Pośrzednikiem á Zbáwićielem nászym iest.

Odpowiedź.

45. Pierwsza, y wtora, y trzecia część tego Artykułu / niemáią nic zdrożnego: áczkolwiek co powiedaćie o stanie Adámowym przed

Grzechem

Grzechem / Pismem S. niedowodźićie. Zgodneć to są rzeczy z Pismem Bożym: y Pánie Boże day to; ábyśćie wy wszystkie rzeczy, zgodne z Pismem S. przymowáli: choćiayże iásnie w nim nie są wyrażone. O gdybyśćie wy też pilnie to vważyli; że napierwszy / nawiętszy/ y naćięższy Grzech, iest Nieposłuszeństwo: podobnobyśćie od Posłuszeństwá tych / ktorych kazał słucháć y sam Pan Christus/ nigdy nieodchodźili. Powiedźiał Pan Bog Adamowi; Ktoreykolwiek godźiny będźiesz iadł/ vmrzesz: powiedźiał też Pan Christus Chrześćiiánom; Kto nie będźie Kośćiołá słuchał/ iest iáko Pogánin. Kazał Pan Bog śiebie słucháć/ grożąc śmierćią: też winę ná te/ ktorzyby Kośćiołá niesłucháli/ kłádźie Pan Christus. A ktoż iest tym Kośćiołem? sąć wszyscy wierni: ále/ dla porządku/ w Apostolskich personach ten iest Kośćioł. dla czego Pan Christus/ támże zárázem po onych słowiech / obroćił sie do swych Apostołow/ mowiąc: Prawdźiwie powiádam wam/ co zwiążećie y rozwiążećie, ná ziemi; be=

O Adámie / nie wszystko iest nápisáno.

Nieposłuszeństwo iest nawiętszy grzech Genesis 3.

Mat. 18.

Ktorego Kośćiołá słucháć Pan kázał.

mi; będzie związano y rozwiązano, w
Niebie. Nad te też ſłowa S. Jan Zło-
touſty tak krotko piße: Powiedz Ko-
ściołowi; to ieſt/ Przełożonym. etc. Słu-
chayże tedy Kościoła; to ieſt/ Biſku-
pow/ iego Przełożonych/ porządnych
Namiaſtkow Apoſtolſkich: ieśli wie-
rzyß ſłowom Pańſkim/ Bracie mili.
Pátrz co ieśli nievczyniß: pewnie zginieß. Tak
zgodna teraz záiſte Diabeł ludzie kuśi; iáko w
Pokuſe Raiu kuśił Adamá. Pan Bog mo-
dziſieyßa wił; Vmrzeß: Diabeł mowił; Nie v-
z Rayſka mrzeß. tákże też Pan Chriſtus mowi;
Jeſt iáko Poganin: á Kacerz mowi
ſwemu; Tyś ieſt práwy Chrześciyánin.
Vyźrzymy/ czyia prawda będzie: ieśli
tego/ ktory káże ſłucháć Kościoła; czy-
li onego/ ktory zakazuie. Záwżdy zwodz-
cá Szátan przeciwną Pánu Bogu mo-
wi: wßákże nie iáśnie; ale pod zaſłoną/
1 Spár-ćie. Pánu nieprawdę zadáie. Mnimáią
niektorzy; iákoby dobrze to/ co czynią/
czynili: ale tak dobrze czynią; iáko Krol
1 Reg. 15. niegdy Saul. Roſkazał był onemu P.
46. Bog przez Samuelá Proroka; áby A-
malechá/ ze wßytkim ludem y bydłem/
zgładził:

zgłádził: zdało ſie iemu/ lepße rzeczy ná
Ofiárę zachowáć: ale potym te ſłowá
nierad ſłyßał; Jzali Pan Bog woli O-
fiáry/ niźli Poſłußeńſtwo? Lepße ieſt ,,
Poſłußeńſtwo/ niż Ofiárá. etc. Woli ,,
Pan Bog/ Bráćie mili/ iedno Poſłu-
ßeńſtwo; niż wßyſtkie Ofiáry: Niepo-
ſłußeńſtwo tak wielkim ieſt Grzechem;
iáko Bałwochwalſtwo. Wiemći że wy 2 Spár-
z wáßymi mowićie; Bogá my ſłucha- ćie.
my: ale to ſłowá tylko ſą. co ſie iuż po-
kázuie; y niżey pokaże.

Grzech Adamow dźielićie/ od Grze- IIII część.
chu przyrodzonego nas wßyſtkich; kto- Grzech
ry też Pierworodnym zowiemy: á to dla Adá-
czego wy czynićie; ia niebaczę. Abowiē mow,
Nieposłußeńſtwo Adámowe y Grzech/ ieſt naß
ieſt náßym Nieposłußeńſtwem y Grze Grzech
chem: nic my inego ſwego/ przy poczę- Pierwo-
ćiu náßym y národzeniu/ z ſobą nieprzy rodny.
noſimy: cokolwiek tám ieſt; od Adá-
má ieſt/ nie od nas. o czym tak Páweł Dowod:
S. świadczy: Przez iednego człowie- Roma. 5.
ká/ Grzech ná ten świát wßedł; á przez
Grzech/ Smierć. etc. Widźiß/ że Grzech
y Nieposłußeńſtwo Adamowe, ná nas
przycho-

przychodzi: á my / ktorzyśmy przez ſie nic niezgrzeſzyli / dla Adámowego Grzechu, rodzimy ſie grzeſznymi. Przeto nie potrzebá było thu czynić dwu Grzechow; ále tylko ieden: ktory od Adámá vczyniony / ná nas, iákoby dziedzictwe ſpada. Abowiem kto ſie z Adama rodzi / biegiem poſpolitym y przyrodzonym; ten ſie y poczyna / y rodzi / w Adámowym Grzechu. wſzákże od tego my wyymuiemy naświętſzą Pánnę Máryą / mátkę Syná Bożego, Páná Jezu Christa: á mamy ſłuſzne ná to / ktore nas do tego wiodą / y z Piſma Bożego dowody.

Zámknienie.

Poczęćie Pánny Máriey

V. Piąta część Artykułu ieſt prawdziwa: y nigdybyśmy niegrzeſzyli; gdybyśmy ſie z grzeſznego Adama niepoczynáli. tákże też przećiw ſzoſtey częśći niemáſz co mowić. Jeſt to rzecz pewna á iſta; że ſie káżdy rodzi / y ieſt / grzeſznikiem: ále potrzebá ieſt te / ktore P. Bog ſwym Przywileiem wyiął / przyſtoynie wytaczyć. abyśmy Swiętych Bożych / ktore on od pomázánia záchowáć raczył / my ludzie niemázáli.

V część Artykułu.

VI.

A w ſiodmey

VII. A w ſiodmey częśći niemáſz nic obkłdliwośći: ſpráwiedliwie PAn Bog Grzech / choćiay doczeſny / ſkarał śmierćią wieczną. Abowiem gdyż Pan Bog z dobroći ſzczyrey á z miłośći ſwey, przećiw ſtworzeniu ſwemu / ták był zacnymi dáry człowieká oſláchćił; á człowiek niewdzięczny, nawyżſzego dobrodzieiá ſwego / Boga wiecznego, obráźił: grzeſząc przećiw temu / ktory wieczny ieſt / przodku y końcá niema / ſłuſznie też wieczne ſam ſobie ſpráwił karánie.

Kaźń wieczna zá grzech

VIII. Osma tákże część / dobrze zrozumiána / będzie prawdziwa. Abowiem człowiek, w Grzechu národzony / ieſt podobny onemu, do Jerichá idącemu: ktory ćiężko zrániony / y nápoły tylko żywy / wielkiego rátunku y oſobliwego Lekárſtwa potrzebował. ieſt ieſzcze y temu podobień: ktory chcący wiedząc w głęboką przepáść wpadſzy / aby go ſtamtąd wyćiągniono / zlutowánia potrzebuie. Mowimy tedy thu / o ſtanie człowieczym w Grzechu: mowimy o Vczynkach / przed Wiarą y Krztem będących: mowimy o Dobrey człowieczey wo-

Człowiek po grzechu / kſztałtem podobny.

Lucæ 10.

K

Uczynki przed Wiára / y po Wierze / iákie są.

cżey woli / od łáski Bożey odłączoney. Abowiem Uczynki nasze przed Wiárą / by też były nalepsze / są plugáwym płatem, przed oblicżnością Boską: ale insza iest poważność tych / ktore iuż z Wiáry pochodzą / dobrych spraw Chrześcijáńskich. Krotko mowiąc / insza iest spráwá Uczynkow Człowieczych; insza / Chrześcijáńskich: one człowiek / w sobie sámym czyni; á te / w Pánie swym Christusie. Trzebá ná ten rozdział dobrze pomnieć; ktorego Kacerze zániedbawáiąc / siłá złego napłodzili: iáko

Li. 84. &c

ná swym mieyscu pokaże. Dobra Wola táktże człowiecza / oprocz łáski Bożey / nic nie iest; nietylko przed Wiárą / ále też y po Wierze: y iest to pewna; że my / oprocz łáski Bożey / nietylko czynić / ále y myślić dobrze niemożemy.

Dobra Wola.

2 Cor. 3.

IX.

Y ná dziewiątą Propositią zezwalamy; że nikt inszy / iedno sam P. Bog / człowieká upadłego rátowáć niemogł. Trzy tu natury obacżywszy / rzecz będzie iásna; Pana Bogá / Angiołá / Człowieka. Człowiek zginęły upadł w iamę niedobytą wiecznego potępienia: Angioł z siebie

Iáko P. Bog sam rátowáć

z siebie nic; wszystko od Páná Bogá / ma y może: przetoż nikt iny / iedno sam P. Bog / człowieká z upadku niemogł zdźwignąć y wyciągnąć. Mogłci Pan Bog tysiąc mieć obycżáiow rátowánia człowieczego: (iże iest wszechmogącym) mogł y przez Angiołá / skażoną náturę naszę nápráwić: ále dla dwu osobliwych przycżyn / przez Syná swego iedynego, Páná Jesu Christá / to spráwić iego S: Miłości upodobáło się. iedná przyczyná; abyśmy ciężkość Grzechu / zá ktory nikt, iedno Syn Boży, dosyć ucżynić niemogł / pilnie obacżyli: á druga; abyśmy niewymowną Páná Bogá ku nam miłość / ktorą przez wydánego zá nas Syná swego, nam oznáymić racżył / záwżdy u nas rozważáli. Co sie dotycze tey Propositiey wászey; że Wierząc w Páná Christá / bywamy od grzechu wybáwieni: tho ná swe mieysce záchowam. Abowiem trzebá sie tu bać tápáczki tey; żebyśmy dla tego / ná sámey Wierze zbáwienia naszego niesádzili / odzienia godownego zániechawszy. Dobrzeć sie mowi; że Wiárá w Páná

mogł człowieká

Czemu przez Syna swe nas rátował.

Wiárá zbáwia;

Jesu Christá/ od Grzechu y od Smier
ći wieczney nas wybawia: ále co to iest
zá Wiárá/ y iáka ma być tá Wiárá; ni-
żey to wywiodę.

X. Dziesiąta część dobrze też powiáda/
Karánie o doczesnym zá Grzech karániu: y pro-
doczesne szę was/ Bráćia mili; ábyście to ná po-
zá grzech tym pámiętáli. Thák iest brzydliwa
Ada- rzecz/ przed Pánem Bogiem/ Grzech;
mow. ták wielka á ćiężka rzecz iest/ przestą-
pić roskazánie Boże: iż choćiay nam ná
Krzćie/ przez Wiárę Paná Christusso-
wę/ Wieczne Karánie Pan Bog od-
pußcza; Doczesnego iednák/ w nas, po
Krzćie żywiących/ zda sie nie odpu-
ßczáć. á ieśli to czyni nam/ zá Grzech
Adámow: coż zá náße/ ktore nas sá-
mych są/ czynić będzie? Pámiętayćież/
proßę was; że Pan Bog/ przy Miło-
sierdziu swym/ niezápomina Spráwie-
dliwośći: odpußcza nam ná Krzćie
Grzech, Smierć, y Karánie wieczne; á
kaźni Doczesney/ przez niewczáśy roz-
maite/ ktoreśćie wy sámi ßyroce wyli-
czyli/ y śmierći náostátek Doczesney/
nieodpußcza. O gdybyśćie wy chćieli
z sobą

z sobą sámi być zgodni; a co ná iednym
mieyscu nápißećie/ chćieli y ná drugim
trzymáć: miałbym ia o was dobrą ná-
dzieię; że Kácerstwá błędne zániechá-
wßy/ ku prawdziwey Wierze Powße-
chney, łatwie sie náwroćićie. iákoż o
tych/ ktorzy nie ze złośći/ ále z niewiado
mośći, dáli sie vwieść/ nic niewątpię.
Abowiem ztąd/ że Pan Bog po Grze- 48.
chu odpußczonym, Karánie Doczesne Czyściec
zostáwia/ Czyściec Chrześćiáński pew- zkąd ro-
nie rośćie: iáko to potym/ gdy zechcećie śćie.
tę rzecz bacznie rozebráć/ nic trudno Licz. 56.
wyrozumiećie.

W iedennastey częśći Artykułu/ dla XI.
tego zbłądziliśćie; iż rzecz od rzeczy, nie
prawie porządnie wáßy Ministrzy dzie
lą. Każećie nam ćierpliwie znośić wß-
ystkie/ zá Grzech/ Doczesne karánia:
dobrze tu vczyćie: y my to chwalimy.
ale dla czego znośić ie mamy? nie dla
tego/ mowićie; ábyśmy sobie tym co zá-
służowáć/ albo od Bogá iáką łáskę á
odpłátę bráć mieli. Jeśli tedy ćierpli-
we noßenie tego zá Grzech karánia/ y
ćierpienia niewczáśow/ nic nam nieza-

 służuie;

Contrádikcia/ o koło ćierpienia niewczą sow.

sługuie; áni prze to/ od Paná Bogá iá-
ką łáskę á odpłátę bierzemy : czemuż
wżdy wnet niżey/ w dwánastey częśći/
piszećie; Że prace á vćierpienia Swię-
tych/ dla Jmienia Christa Paná/ á dla
dobrey prze/ to iest/ zbáwienia y Swię-
tey prawdy iego/ są Bogu miłe Ofiáry/
á obfite zapłáty obiecane maią/ zwła-
szczá w wiecznym żywoćie ∴ Bráćia mi-
li/ zdać mi śie tu być przećiwna Contrá-
dikcia: á zwłaszczá dla Pismá Apostol-
skiego; ktoreśćie ná podporę pierwszey
Propositiey przywiedli. Abowiem A-
postoł S. mowi tám o tych vćierpie-
Roma. 8. niach; (iáko y wy sámi przypominaćie)
ktore dla imienia Páńskiego/ wierni ná
śie przymuią. ná co zezwoliwszy/ iásna
wászá będźie przećiwność/ ná iedney
kárćie nápisána. Słowa są Páwłá
Swiętego: Jeśli iesteśmy Syny Boży-
mi; iesteśmy y dziedźicámi: dziedźicámi
Bożymi/ á dziedźicącymi z Pánem Ch-
ristusem: wszákże ieśli z nim ćierpimi;
ábyśmy też y z nim byli vwielbieni: A-
mnimam to/ że nie są godne ćierpienia
tego czásu/ ku przyszłey chwale; ktora
śie w nas

śie w nas obiáwi. O Chrześćiáńskim te-
dy ćierpieniu/ iásnie thu mowi Páweł
Swięty: gdyż Chrześćiánie tylko prá-
wi/ są syny y dziedźicmi Bożymi/ á v-
częstnikámi dziedźictwá Paná Christu-
sowego: o tym że wy też rozumiećie; sá-
mi sobie świádectwo dáiećie. przetoż
są tho dwie sobie rzeczy przećiwne/ w
tych dwu Propositiach wászych:

Chrześćiánie ćierpienim swym nic sobie nie
zásługuią/ áni od Bogá iáką łáskę biorą:

Prace á vćierpienia Swiętych obfite za-
płáty obiecáne máią/ zwłaszczá w wiecznym
żywoćie.

Tu/ iedná tylko prawdá musi być:
álbo máią zapłátę ćierpienia Chrześći-
áńskie; álbo niemáią. Mieć/ Niemieć/
z sobą stać niemogą wespołek; gdy o ie-
dnym ćierpieniu rozumiemy. iákoż Pá-
weł S. o pracach y vćierpieniách Swię-
tych/ dla imienia Christa Paná/ á dla
dobrey prze/ tho iest/ dla zbáwienia y
Swiętey (wásze to są słowá) prawdy
iego/ ná onym mieyscu pisał. Abowiem
gdy kto dla czego inego ćierpi; nie dla
Paná Christá: ćierpi iáko złoczyńcá;
áni zá to/ będźie miał iáką zapłátę. Ale

 podobno

Spárkie podobno rzeczecie; żeście wy ták te Pro-
posicie rozumieli: Cierpienie zá Grzech
Pierworodny / nic niezásługuie / áni od
Bogá iáką táske á odpłáte bierze; ale
Cierpienie dla imienia Christá Páná /
y w żywocie wiecznym obfite zapłáty
ma obiecáne. Gdybyście byli / Bráciá
mili / nieprzykładáli Pismá Swietego
Páwłá; moglibyście sie byli ták wymo-
wić / wászey ná iedney kárcie Przeciwno-
ści broniąc: ále gdyż on o cierpieniu dla
Páná Christá mowi / y wyście sámi przy-
pomnieli Cierpienia wiernych dla imie-
nia Páńskiego; tedy nic inego w tym /
iedno wásze z wámi sámymi niezgode / y
Pismá Apostolskiego złe przywodze-
nie / nieokázuiecie. Pátrzcież pátrzcie /
O mili Theologowie. co mácie zá Náuczycielé; ktorzy z ie-
dnych vst / teraz Ciepło / teraz Niecie-
pło / ná iedney kárcie mowią! y co mo-
wię; Mowią: nie mowią; ále piszą. Ła-
twiey sie potknąć w Słowie / niżli w
Pisániu: tu sie rozmyślić może / gdy sie
Práwe zrozumienie słow Roma. 8. pisze; ále słowá, bez rozmysłu czásem
wylátuią. A przeto co sie dotycze Pi-
smá Apostolskiego; tego to práwe iest
zrozumie-

zrozumienie: iżbyśmy też nietylko cier-
pieli / ále y tysiąc śmierci dla imienia
Páná Christusowego podięli; iednák
to cierpienie nasze nie iest godne / ku
chwale nam nágotowáney. Abowiem
nágotowáne nam są tákie tám rozkoszy /
niedocieśne; ále wieczne: iákich nietyl- 1 Cor. 2.
ko widzieć / nietylko o nich słyszeć; ále
też y wymyślić ich niemoże człowiek: á
nágotowáne są z dáremney á miłosier-
ney obietnice Bożey / zá zasługą nádroż-
szą Syná Bożego, Páná Jezu Christá.
Gdy tedy stosuiesz Cierpienie Chrześci-
áńskie / z Chwałą Krolestwá Niebie-
skiego; nic nie iest ono ku tey: ále iże one 1 Sow.
to chwałe Pan Christus nam zasłużył /
y cierpiącym dla Jmienia swego ią o-
biecał; tedyć iuż Cierpienia Chrześcijań
skie / dla Jmienia Páná Christusowe-
go podięte / zá obietnicą y zasługą Pań
ską / táskę Bożą y zapłáte wieczną sobie
zasługuią. Przetoż gdyby nieprzeszłá
Zasługá y Obietnicá Páná nászego: te-
go nigdybyśmy áni mogli / áni śmieli
mowić; áby Cierpienia násze / chociay
dla Jmienia Bożego podięte / miały

 sobie

sobie wiecżną zapłátę zasługowáć. Dá-
iemyć my tu Pánu/ co iest iego: wyzna-
wamy Zasługę y Obietnice Páná Chri-
stusowę: iesżcże y to/ że my nic ćierpieć
49. niemożemy dla niego / iedno zá łáską á
dárem ie°/ przydáiemy; y stále á mocnie
to/ że łáskę Niebieską zá łáskę, tu nam
Ioannis 1. vżyczoną, bierzemy/ z Janem Ewange-
listą wyznawamy: wszákże áby wam to
nie zdáło sie być przykro; że Cierpieniu
Chrześćijáńskie^v dla Páná Bogá/ wie-
czne zapłáty przypisuiemy: pátrzćie/ co
2 Dow. Swięty Páwel támże mowi: Jesteśmy
(powiáda) syny Bożymi/ y dziedzicá-
cymi z Pánem Chrystusem: wszákże iesli
z nim ćierpimy; ábyśmy z nim vwielbie-
ni byli. iesli (mowi) ćierpimy z Pánem
Christusem: ábyśmy też z nim chwały
3 Dow. iego byli Vczestnikámi. A przed śmier-
2 Ti. ulti. ćią swą / do Timotheuszá pisząc / thák
mowi: Dobrzem ia boiował; zá to ná-
gotowána mi iest Koroná, &c. Jásne tu
masz o tym świádectwo; że kto ná ziemi
dla Páná boiuie / y cokolwiek ćierpi/
ma Koronę dla tego nágotowáną w
Niebie: kthorą Pan Bog/ iáko Sę-
dzia sprá-

dzia spráwiedliwy/ pámiętáiąc ná mi-
łośierne y łáskáwe swoie Obietnice/ dá
káżdemu, pobożnie tu ćierpiącemu.
Przeto cokolwiek ćierpimy dla Páná Záwiá-
Christá / y dla Jmienia Bożego / dla zánie.
prawdy/ y spráwiedliwośći: ma tho v
Páná Bogá swoię pewną zasługę; bę-
dźie mieć y nieomylną zápłátę. Czytay- 4 Dow.
ćie ná to mieysce stáre Doktory: náydźie SErmone
ćie y v Swiętego Jáná Złotoustego; 14 & 15.
iáko P. Bog/ zá prace násze/ dáie nam
nierownie więtsze odpłáty y korony.
Naydźiećie tám dziwne rzeczy: iż thák
wiele koron y doskonáłych zápłat weź-
miemy; ták wiele dni/ y owszem ile kroć/
iesteśmy gotowi dla Páná Bogá ćier-
pieć. te náostátek frásunki/ nędze/ y nie- ¶ Wszy-
wczásy / ktore zá grzechy ná nas przy- stkie frá-
szły/ gdy ich skromnie á z dźiękowániem sunki /
znośimy / bywáią nam odpłátne: cho- ćierpli-
ćiay też niećierpimy ich / dla wyznánia wie á z
Wiáry Páná Christusowey. Abowiem dźięko-
gdy człowiek/ w nędzách zá Grzech A- wániem
dámow będący/ ták sie vmawia do Pá- znoszone
ná Bogá: Wiem/ miły Pánie; dla cże- są odpłá-
go to wszyscy ćierpimy: iákokolwiek nas tne.
karzesz

kárześ y náwiedzaß / prze Grzech náß
przyrodzony; wßytko to czyniß ſpráwie
dliwie : y ſrożßego á ſurowßego kará-
nia/ ktorzyſmy w oycu náßym Adámie
zgrzeßyli / ieſteſmy godni ; gdybyś ty/
miły Pánie / Sprawiedliwość twoię
Miłoſierdziem miárkowáć nieraczył.
czyń/ co ieſt wola twa święta : tylko
nam/ ſłußnie wßyſtkie niewczáſy ćier-
piącym/raczy dáć ćierpliwość.&c. Tak
Dowod. tedy gdy to człowiek przymuie od Pá-
ná Bogá : záiſte pokorną thę ćierpli-
wość/oſobliwymi dárámi y zapłatámi
Pan Bog vraczy; y to/ co ſprawiedli-
wie ćierpimi / gdy ſkromnie á z dzięko-
wániem ćierpieć będziemy / w zaſługę
nam náßę naß Pan Bog obroći. Abo-
wiem te cnoty/ Pokorá/Cierpliwość/
y Wdzięczność / ſą bárzo miłe Pánu
Bogu : y tákowym Pan Bog zwykł dá-
Zám- ry ſwoie rozdáwáć. Trzebá thedy było
knienie. bácznie piſáć wáßym Miniſtrom/oko-
ło tych fráſunkow ludzkich y niewczá-
ſow: trzebá wßędzie káżdą rzecż roz-
dzielnie rozbieráć/ á białego z czarnym
2. drugie nie mießáć. Drugie dwie przyczynie
przyczy- nie.

wáße/ dla ktorych te ćierpienia mamy
znośić/ nie ſą zdrożne : abyſmy ſię y do
Páná Bogá/ ku Pokućie wzbudzeni/
w náßych biadach y ćięßkośćiách vćie-
káli; y zá táką biádą á nędzą náßą/ ćię-
ßkość grzechow / y gorzkość opußcże-
nia Páná Bogá/ ábyſmy poznawáli.
O gdybyśćie wy / ktorzy ſię Ewángeli-
kámi chlubićie / ná ćięßkość grzechow 50.
pámiętáli : záiſte ná ſámey Wierze/ni- Grzechu
gdybyśćie nieſádzili Vſpráwiedliwie- ćięßkość.
nia człowieká Chrześćijáńſkiego ; á zá-
właßcżá po Krzćie grzeßącego. Jáko
ćięßki grzech ieſt / przed oblicznośćią
Máieſtatu Bożego; ztąd ießcże obácz/
Bráćie miły: że choćiay zań ćierpiał/ y
doſyć vczynił / iedyny Syn Boży: á ćier
piał naokrutnieyßą y nahániebnieyßą
śmierć : wßákże iednák Docżeśne zá
grzech karánie / ná wßyſtkim potom-
ſtwie Adamowym zoſtáie: ktore my y
po dźiś dźień ná ſobie nośimy ; á ſprá-
wiedliwie nośimy. Jeſliż ták nas Pan
Bog karze/ zá grzech cudzy : ieſli/odpu
śćiwßy z Miłoſierdzia (á tho / dla
Smierći Páná Chriſtá) karánie wie-

Kaźń Docześna po odpuście grzechu.

cżne/ zostawia z swey Sprawiedliwo-
ści kaźń Docżeśną: cżemuż kto tak ma
być zuchwałym.; że w swych własnych
grzechach, tego mieć niechce/ co cżuie y
widzi, w grzechu Adamowym? przecż
nierozważa sobie: kto zá ten grzech ćier-
piał/ y dosyć vcżynił? cżemu w tym tak
iest niebacżnym; że niechce wiedźieć te-
go/ iak brzydka rzecż iest Panu Bogu,
nadáremnie bráć łáskę iego? Dał nam
znáć w Adámie/ y w karaniu vstawicż-
nym grzechu iego; co to iest grzech: wy-
bawił nas od Grzechu: obdarzył łáská-
mi osobliwymi. gdy záśie w grzech wpá-
dniemy Smiertelny: y niebędźiemyż ka-
rania winni? Wiárą chcemy sámą w-
szystkiego zbyć; á niechcemy sie Pánu
Bogu dáć bić? Omyliš sie na tey twey
sámey Wierze; vyzrzyš: á ktory niech-
cesz wyznáć karania za Grzech Cżeśne-
go/ ktorego sie ty sam po Krzćie dopu-
śćiš; (ieśli inego vmysłu niewezmieš)
pewnie poznaš męki wiecżne. Ale o
tym/ na mieyscu swoim: ia tylko to ná
ten cżas/ co wy k wászey stronie zezwa-
laćie/ przypominam. á byśćie/ co mowi-
ćie/ roz-

ćie/ rozważyli; á bałamuty Kacerskie
obacżyli. Záwżdy Kacerze swym sie ,,
miecżem zábijáią: záwżdy ná sie mio- ,,
tły dodawáią. bo niewiedzą nieboże- ,,
tá; co cżynią/ y trzymáią.

We dwánastey tego Artykułu cżę-
śći/ ktora v was iest przećiwna iedenna-
stey/ dobrze piszećie: Że prace á vćier-
pienia Swiętych/ dla Imienia Christá
Páná/ á dla dobrey prze/ tho iest/ zbá-
wienia y świętey prawdy iego/ są Bo-
gu miłe ofiary/ á obfite zapłáty obie-
cáne máią/ zwłaszcża w wiecżnym ży-
woćie. y dobrą tego dáiećie przycżynę:
że przez swoy Krzyż Pan Christus/
Krzyż swoich wiernych poświęćił ra-
cżył. Ták iest ták/ Bráćia mili: oprocż
Páná Christá/ y tyśiąc śmierći nie są
miłe Pánu Bogu: w Pánie Christuśie
cokolwiek Chrześćijánie cżynią; dla te-
go Páná Christá/ iest bárzo miła rzecż
Bogu Oycu Wszechmocnemu. Nie-
chay ćierpi nawiętsze niewcżásy Turek:
niechay sie y rozdrápáć w kąski da Zyd:
niechay ćierpi/ á ćierpi przez nadłuższy
cżás/ wszystkie męki świátá tego w ku-
pę zgro-

XII cżęść/ przećiwna iedennastey.

¶ Wpánie Christuśie co cżynimi/ iest odpłátno: oprocż niego/ nic.

pe zgromádzone / człowiek niewierzą-
cy: coż mu to pomoże ku zbáwieniu?
,, nic záiste. A czemu? bo niećierpi w
,, Pánie Christusie; od kthorego wszelka
,, Zasługa wypływa. ale gdy tho bedzie
51. ćierpiał Chrześćijanin Wierzący; krzyż
swoy/w Pánie Christusie poświecony/
Dowod. pozna być v Páná Bogá zasłużny. A-
,, bowiem iáko z głowy nászey płynie zdro
,, wie/do inych członkow, w ćiele iednym
,, bedacych: ták też z głowy Kośćioła Bo
,, żego Páná Christusá/ do członkow w
,, iednym Ciele bedacych/wypływa zásłu
gá: Odetni rekę od Głowy; wnet zmár
twieie: niebedzieszli też członkiem Gło
wy Páná Christá; vmárteś. A z tad sie
iuż okázuie: że nietylko ćierpienia Nie
wiernych; ale y wszystkich Kácerzow/
y wszystkich (iáko ie zowiemy) klętych/
żadney zásługi v Páná Bogá niemáią:
bo są ći wszyscy odłączeni od tey Gło-
wy; od ktorey wszystko násze zdrowie/y
wszystkie zásługi / w nas bywáią wle-
wáne. To też ma być rozumiano/ o w-
szystkich Vczynkach; co o Krzyżu y Ciér
pieniu. ieśli co dobrego czyni Turek/

¶ Niebedacym w Kośćiele/ nic niepomoże ćierpieć.

Dowod.

VCzynki wiernych też są zásłużne.

Zyd /

Zyd/Klęty/albo Odszczepieniec; wszy-
stko to nic ku zbáwieniu: ále ieśli ten
czyni / ktory w Kośćiele Powszechnym
iest Członkiem P. Christusowym; dále
ko insza iest rozność. Ale o Vczynkach
szyrzey/ná swym mieyscu. wy teraz pá- Licz. 85.
mietayćie; co dáiećie Krzyżowi Wier-
nych Páná Christusowych: ábyśćie też
y o Vczynkach tychże Wiernych Páná
Christusowych/lepiey rozumieli.

Trzynasta część / około Obietnic XIII część.
Bożych / od was przymuiemy: nietrze-
bá tu nic inego przykłádáć; iedno że są
vczynione / z szczyrego á z sámego Miło
sierdzia Bożego. Wpadł był Adam
w wieczną przepáść: zbity okrutnie y
zraniony / niemogł sobie dáć rátunku:
Pan Bog nád nędzą człowieczą / nád
nędzą nieprzyiaćielá y nieposłusznika
swego/zlutował sie; y obiecał nam Pá
ná Christá / iedynego miedzy Bogiem
y Człowiekiem Pośrzednika. ktory to XIIII.
Pośrzednik co zacż iest / á w czyim iego Li. 200.
zależy Pośrzednictwo; ná inym sie mie-
scu powie: teraz do piątego Artykułu
potrzebá przystąpić.

Obietnice z łáski płyną.

Artykulu 5 Summá.

I. Vcża wáßy Ministrowie Pokuty/ ku zbáwieniu wßystkim ludziem potrzebney.

II. Te Pokute (mowićie) kazał Jan Swięty/ Pan Christus/ y Apostołowie.

III. Iże to Pokutowánie własnie pochodźi z poznánia grzechow á gniewu Bożego: ktory sie z kazania Zakonu Bożego okazuie.

IIII. Że iest osobliwym dárem Bożym Po-

V. Żeżá karániem grzechu słowem (kutá. Páńskim/ idzie sumnienie złe ꝛc. co przykłádem Dawidowym potwierdzaćie.

VI. Że to práwe przeleknienie cżyni myśli y vmysłu zmienienie/ á od grzechow y przycżyn ich státecżnie sie odwrocenie. ꝛc.

VII. Aby ták zásmuceni/ obroćili sie całym sercē swym/ á przez Wiáre w Páná Jesu Christá miłosierdziu ieo dufali/ á ná nie sie spußcáli. A niemáiac swey żadney spráwiedliwośći/ iego miłośći Boskiey żadośćiwie y z dufániem prosili/ áby sie nád nimi racżył smiłowáć/ á im ich grzechy odpuśćić z łáski swey/ dla swego miłego Syna á zásłużenia iego. co potwierdzaćie y Pismem Bożym/ y Swiętego Ambrożego swiádectwem.

VIII. Aby ći pokutuiacy przestáli źle cżynić/ á dobrze sie cżynić vcżyli.

IX. Aby Pokutuiacy z swymi grzechy do Przełożo-

Artykuł 5.

Przełożonych duß swych ßli/ przed nimi sie ich Pánu Bogu wyznawáli: áczkolwiek nie roskázuia áni przymußáia ku wylicżaniu álbo wycżytániu grzechow/ ále áby dla ich wystrzegánia/ rády á náuki sumienia zápleciónego spráwienia/ y klucżmi swiętymi rozgrzeßenia/ á grzechow odpußcżenia przez te służbe od Christá Páná vstáwiona y zrzadzona/ żadáli á dochodźili od Bogá swego.

X. Aby przez wßego watpienia odpußcżenia grzechow swych pożywáli/ według słowá iego/ ktory ták mowi: Komu odpuśćićie grzechy/ odpußcżáia sie im. ꝛc.

XI. Aby tey łáski Bożey wdziecżni byli/ nádármo oney niebráli/ á w grzechy sie zásie nienawracáli.

XII. Grunt á zakład y wßystká moc zbáwienia Pokuty tey to/ iest zasługá vmecżenia/ y zmártwychwstánia Páná Jesu Christá.

XIII. Vcża y owocu Pokuty: á to dla dowodu á istoty náwrocenia Pokuty práwey/ przy vpádłych/ á dla zmierzenia á ziednánia sie zásie z Cerkwia y bliżnimi/ też y dla bojáźni inßym.

XIIII. Że ktożkolwiek (poki żyw iest) w Imie Páná Jesu Christá niecżynikby Pokuty/ ten koniecżnie zátrácon álbo potepion bedzie.

 Odpo-

Odpowiedź.

52. IAko w inych Artykułach/tákże y w tym piatym / wáßy Ministrzy niewiedzą, czego vczą; á w wßystko wikłáią. O Pokućie gádáiąc/ták oni pißą; iákoby iedná tylko w Pismie Swiętym Pokutá byłá/nam zálecáná: ále my coś inego náyduiemy; y iáśnie to wßytkim pokażemy. Słuchayże mie pilno / Bráćie miły: á powiedz mi; iednáli iest Pokutá tych/ktorzy do Wiáry teraz sie náwracáią; á nas wierzących / po Wierze y Krzćie grzeßących? Day mi Turká/ álbo Zydá; ktory sie chce Okrzćić: v tego/tákáli ma być Pokutá Nieokrzczonego; iáká v ćiebie/po Krzćie vpádłego? co mi tu odpowieß? Zeby tobie Chrześćijánowi Okrzczonemu / ále po Krćie iednák grzeßącemu / potrzebá Pokuty; tego mi niezáprzyß: á żeby też potrzebá Pokuty onym/ kthorzy chcą sie Krzćić vwierzywßy; thego nam poświadczy Piotr Swięty Apostoł. Abowiem do onych / ktorzy w dzień Swiąteczny w Páná

¶ Rozdział Pokuty.

1 Dow.

Páná Christá vwierzyli / thymi słowy mowił: Pokutuyćie; y niechay będzie káżdy z was Okrzczon. etc. Pan Jesus tákże mowił: Pokutuyćie; y wierzćie Ewángeliey. Thuć iáśnie widźiß; że tym/ ktorzy máią wierzyć/ á potym sie okrzćić/ Pan y Apostoł roskázuią Pokutowáć. Trzebá tedy Pokuty/ y przed Krztem/ y po Krzćie: teraz mi iuż powiedz; iednáli iest tá Pokutá/czyli iest od siebie rożna? Wieß podobno iuż/ y rozumieß; o co ćie pytam: powiedzże mi. pytam ćię o to/ przykłády Pismá Swiętego: iedná Pokutá byłá / czyli nieco rożna / w Dawidzie wierzącym y w Pietrze; á w Okrzczonych trzech tysiącach / dniá Swiątecznego? Jeśli Jedne powieß;omyliß sie bárzo ná tym. ieśli Rożną; czemużeś mi Pokuty nierozdźielił? czemu rożne rzeczy w kupę mießaß? Rożność tey Pokuty, z iedney Spowiedźi możeß obáczyć. ktorą że ma czynić grzeßący po Krzćie ; ty sam wyznałeś mi: ále żeby ią miał czynić ten / ktory sie chce Krzćić; tego mi nigdy nie pokażeß. Abowiem áni Pismá ná tho niemaß/

Act. 2.

Marci 1.

2 Dow.

3 Dow.

niemaß / áni Doktorá / áni zwyczáiu
Chrzescijáńſkiego ; áby Turek / albo
Zyd/niźli do Krztu przyſtąpi/pierwey
Zám= ſie miał ſpowiedáć. Dwoiá tedy ieſt Po
knienie. kutá/w Piſmie Swiętym y w Koſcie-
le Chrzescijáńſkim: iedná/ przed Krz-
tem; druga/po Krzćie: tego was wáßy
Miniſtrzy mieli vczyć ; á tym zámießo-
wániem rzeczy roznych/ was niemieli
¶ Opi= zwodźić. Ná dwie częſci Pokutę roz-
ſánie Po dzieliwßy/oboię wypißmy. ábyſcie to/
kuty 2. o czym ſie gada/zrozumieli; á wáße bie
dy tym łátwiey obaczyli. Dziatkom má-
łym, nierozumnym ießcze á niemowią-
cym/przed Krztem Pokuty nietrzebá ;
w ſámey tylko Wierze Koſciołá Boże-
go/ktorą Kmotrowie imieniem ich wy
znawáią/ bywáią Krzczeni : ale rozu-
mni ludzie/y mowiący/ktorzy z ſłuchá-
nia ſłowá Bożego ſámi przez ſie wie-
rzą/vwierzywßy, przed Krztem Poku-
ty potrzebuią. ktora nic inßego nie ieſt;
iedno żal y obrzydzenie wßyſtkich grze-
chow/ktorekolwiek ma ná ſobie. Prze-
to Serdeczna tylko thu ieſt Pokutá :
przy ktorey / áni vſtney Spowiedzi /
áni

áni Vczynkowego Dosyć vczynienia/
nie ieſt potrzebá. Abowiem ná Krzćie Dowod.
wßyſtko zarazem/ y Grzech y Karánie
grzechu/tak Wieczne/iáko Docześne/ Lic. 47.
(oprocz tego co po grzechu Pierworo-
dnym zoſtáie) bywa odpußczono. ná co
iż káżdy zezwoli ; Doktorow Swiętych
nietrzebá przywodźić. Pokutá po ¶ Poku-
Krzćie, ieſt nieobłudny żal ſerdeczny zá tá po
grzechy/z ßczyrym Spowiedániem zło- Krzćie /
ſci ſwych/y z pewnym żywota ſwego od co ieſt ; á
mienienim. a o tey Pokućie wierzących ktore ma
y okrzczonych / y my poſpolićie mowi- częſci.
my / gdy Pokutę wſpominamy; y Pi-
ſmo Swięte z Doktory Koſcielnymi, 53.
częſto gada. Serca y żalu práwego ſkru-
ßonego że tu potrzeba ; żaden niewątp-
pi. ktore z tąd oſobliwie ſie rodźi ; gdy
złe owoce grzechow náßych rozważa-
my. Abowiem grzechy oddaláią nas / Skru-
od wieczney á niewymowney roſkoßy chá ; á
Kroleſtwa Niebieſkiego ; od widzenia zkąd ro-
nieogárnionego Páná Bogá, od ſpo- ſcie:
łecznego / á bárzo miłego/ weſela An-
giołow y Swiętych: á wtrácáią nas w
wieczne á okrutne męki Piekielne/Dia-

 blu z ie-

blu złego horda zgotowáne; gdźie ćie-
mność ognista vstáwicznie pali; y ro-
bacy/ iadowićie gryząćy/ á nigdy niezá-
Grunt iest Pokuty: bijáiący/ nigdy nie vmieráią. A thá
Skrucha śerdeczna iestći fundámentem
Pokuty. ktora iesliby niebyłá prawdźi-
wa; nic niepomoże áni Spowiedź/ áni
Znák iey. żadna Dosyćvczynność. Te poznáć by-
wa/ z żalu śerdecznego; á ieśli wszystkie
przyczyny/ ktore nas ku grzechu wio-
dą/ odrzucamy. Bowiem ktoby mo-
wił; Zal mi grzechu nieczystego; á szkor-
táby przedśię chował sobie: Pánem Bo
giem ten łudźi. Tákże też rozumieć ma-
my/ o Pijáństwie/ Pysze/ Lákomstwie/
o inych grzechach/ y o ich przyczynach.

¶ Spowiedź. Spowiedźi że thez iest potrzebá/ po
Krzćie Pokutuiącym; znáczy sie z tych
1 Dow. Ioan. 20. słow Páná Christusowych: Kogo zwią-
żećie; będźie związány.&c. Abowiem iá-
ko może Kápłan wiedźieć; kogoby miał
rozwiązáć/ álbo związáć; to iest/ roz-
grzeszyć (iáko my mowimy) álbo nie-
rozgrzeszyć; gdyby sumnienia y wszyst-
kich grzechow iego/ zwłaszcza Smier-
Vtwierdzenie. telnych/ niewiedźiał: Niema być roz-
grzeszány

grzeszány Kácerz; poki nieopuśći Ká-
cerstwá. Trzebá tedy Kápłanowi (kto-
ry Sędźią iest w tey mierze/ ná mieyscu
Páná Christusowym) wiedźieć/ z Spo
wiedźi; iesliby ten/ ktory pokutuie/ w-
szystkie rzeczy dzierżał z Kośćiołem po
wszechnym. bo gdyby w iedney tylko rze-
czy wątpił/ w ktorey Kośćioł niewąt-
pi; niema być rozgrzeszon. Tákże też nie
ma być rozgrzeszány Niepokutuiący/
tylko vsty śie Spowiedáiący. co iednák
ináczey Kápłan wiedźieć niemoże; ie-
dno z dostáteczney Spowiedźi/ y z wy-
liczenia wszystkich grzechow: zwłaszczá
ktore są Smiertelne; á człowiek ich pa-
miętáć może. dla czego/ potrzebá iest Gotowáć śie ná nie.
sobie/ przez czás niemáły/ Spowiedź
rozmyśláć; á w onym rozmyślániu rze-
wnie/ zá grzechy swoie/ sercem płákáć.
Przyczyná postánowienia they vstney Przecz iest postánowiona.
Spowiedźi/ od sáme° záiste Páná Chri
stá/ tá iest: áby Kápłan/ nietylko Sę-
dźią/ ále też y Lekárzem był; á przy Spo
wiedźi/ zdrowe náuki dawał; Pismem
Swiętym y przykłády rozmáitymi/ ták
potępionych/ iáko zbáwionych/ áby strá

ßył y cießył. Dla vstawienia Spowie-
dźi od samego Pana Christa/ w Koście-
le też Apostolskim była Spowiedź. cze-
2 Dow. go Lukaß Swięty poświadcża/ tymi
Act. 19. słowy: Wiele Wierzących przychodźi-
ło/ Spowiadaiąc sie y wyznawaiąc v-
cżynki swoie. Swoie tedy grzechy wy-
znawali; á nie cudze: swoie; á nie pospo-
lite. Abowiem kto sie Pospolitą Spo-
wiedzią spowieda; nie swoie ten/ ále y
3 Dow. Cudze/grzechy wyznawa. A tá też Prá-
ktyka/ około vstney Spowiedźi/ záw-
żdy trwáłá w Kościele: iako sie to y z
Historiy Kościelnych/y z dawnych Do-
ktorow Swiętych pokázuie. na co że y
wy zezwalacie; dla tego nietrzeba thu
54. nam żadnego świadectwá przywodźić.
Dosyćvczynienie/trzecia część Pokuty. Po żalu serdecżnym / y po Spowiedźi
vstney/ trzeba Vczynkow, godnych Po-
kuty: trzeba iest tego pewnie; aby cżło-
wiek/zaniechawßy złości y grzechu/ do-
brze pocżął cżynić. co my zowiemy Do-
syćvczynienim/od Dosyćvczynienia Pá-
na Christusowego roznym. Abowiem
to Dosyćvczynienie, tákie iest: iákie Pá-
weł S. opisał; y przykłady ludźi Poku-
tuiących,

tuiących, nam okazuią. Iáko według 1 Dow.
Pawła S. złodziey nietylko ma prze- Ephes. 4.
stáć kráść; ale też/ robić swymi rękami
począwßy / ma roboty swey vbogim v-
dzielać: ták też káżdy iny grzeßnik / zá-
niechawßy grzechu / w Cnotę grzecho-
wi przećiwną ma sie oblec. áby Pijáni-
cá pościł; łákomy rozdawał; niezgody
cżyniący iednał. &c. Ták Maria Ma- 2 Dow.
gdálená wynicowáłá sie była; gdy pię- Lucæ 7.
kność włosow swoich / wonność ma-
ści/ vstne cáłowánie / ktore przed tym
ná świát y ná Ciáło wydawáłá/ potym
wßystko ku Panu Christusowi obroći-
łá: ták y Zácheus Celnik/ ktory Cła 3 Dow.
niepobożne wybierał/nietylko cżworá- Lucæ 19.
ko wracał; ale też połowicę dobrá swe-
go, vbogim rozdawał. Toć iest Chrze-
sciáńskie Dosyćvczynienie/y Pismem y
Przykłady Swiętych zalecone: nie ma
tu na co Haeretyk / gdyby chćiał rzecz
sámę poznáć/ wołáć. Iáko trzemi rze- Cżemu trzy są cżęści Pokuty.
cżami grzeßymi; sercem/ vsty/ y vcżyn-
kiem: ták też te trzy rzecży ku Panu Bo-
gu mamy obroćić. z ktorych rosłą trzy
cżęśći Pokuty; Skrucha serdecżna /
Spowiedź

Spowiedź vſtna/ Doſyćvczynność v-
czynkowa : do kthorych gdy przyſtąpi
Rozgrze- Rozgrzeßenie Kapłańſkie ; człowiek
ßenie. prawdziwie Pokutuiący bierze odpu-
ßczenie ſwoich wßyſtkich grzechow. A
Doſyćv- iże Doſyćvczynienie zowiemy trzecią
czynienie część Pokuty; z tąd to naprzod idzie: że
zkąd ma niektore grzechy (iako ieſt / Złodziey-
imię. ſtwo / Drapieſtwo / ku czći przymawia-
nie ꝛc.) y mieyſckim obyczaiem doſyć v-
czynnośći potrzebuią. Abowiem kto co
vkradł / albo wydarł ; potrzebá ieſt /
áby cudze wroćił : á ták by temu / kogo
obráził / doſyć ſie ſtáło. tákże; kto złá-
iał y zeſromoćił; áby przeprośił. Druga
2 przy- przyczyná tego ſłowá ieſt : iż náßymi
czyná : dobrymi vczynki / ſpráwiedliwośći Bo
záchowá żey doſyć czynimi ; áby nas Doczeſnym
ná kaźń kárániem ćięßko karáć nieráczył. Słu-
Docze- chay / co mowię ; á źle niewykłáday : o
ſná. Doczeſnym tylko mowię kárániu. cze-
go z tąd ſie pilno naucz. Dwoiá rzecz
1 Dow. ieſt w Pánie Bodze / ktorą często wſpo
miná y złącza Piſmo ; Miłośierdzie /
y Spráwiedliwość : z Miłośierdzia / w
táſkę nas przymuie; á z Spráwiedliwo
śći/

śći / karánie Wieczne odmienia w Do-
czeſne : to ieſt / odpuśćiwßy przewinie-
nie grzechu z kaźnią Wieczną / karze
nas Doczeſnie. Vday ſie / do kąd chceß:
wßędzie naydzieß ták Páná Bogá Mi-
łośiernego; że Spráwiedliwośći w Mi-
łośierdziu niezábaczywa. Przyiął z Mi 1 vtwier-
łośierdzia w táſkę Adama mizernego : dzenie.
zá karánie y śmierć Wieczną / P. Chri-
ſtus doſyć vczynił : (dla ktorego też Do
ſyćvczynienia tego / y záſługi tey Páná
Chriſtuſowey / záwżdy przy Pokućie P.
Bog odpußcza Piekło wieczne ; á nie
dla náßych / by też naświętße były / do-
brych vczynkow) Pan Chriſtus tedy /
zá kaźń Wieczną grzechu Adámowe° /
y wßyſtkich náßych, z niego ſie rodzą-
cych / doſyć vczynił : á oćiec náß Adam /
y my z nim / nośimyli też ná ſobie iákie
thego grzechu karánie : mowiło ſie o Licz. 47.
tym wyżßey : pewna to á iſta ieſt : że cho
ćiay Pan Chriſtus doſyć vczynił zá ten
grzech; iednak karánie tego grzechu Do
czeſne / po dziś dzień ná ſobie wßyſcy 55.
nośimy. Widziß kaźń Doczeſną / w Záwiá-
grzechu Pierworodnym / po przyięćiu zánie.
człowieká

człowieká w łáſkę Bożą; widźiß z Mi-
łoſierdźim Spráwiedliwość: thoż też
naydźieß y w grzechách Vczynkowych.
2 vtwier Abowiem ieſlić nas zá Adamow grzech
dzenie. Pan Bog karze / z Spráwiedliwośći
ſwey: coż rozumieß / gdy nam w pierw-
ßym grzechu ták ſrodze gniew ſwoy oká-
zał / zá náße włáſne grzechy niebędźie
,, nas karał ⁖ w cudzym nie zániedbał
,, Spráwiedliwośći: w náßym / mnie-
,, maß / żeby miał zániedbáć ⁖ Niechay
ſobie / że ſwym złym wiecznym / kto chce / pobłażą: ia z Kośćiołem Powße-
chnym iną trzymam. Abowiem iáſna
rzecz ieſt / z Hiſtoryey Piſmá Bożego;
że Pan Bog w łáſkę przyięte Pokutu-
3 vtwier iące, karał. Karał lud Iſraelſki / zá
dzenie; 40 dni, czterdźieśćią lat: dla cudzołó-
Num. 14. ſtwá; mężoboyſtwá; y Pychy Dawido-
4 vtwier wey / co vczynił widomie ſyn Abſalom;
dzenie ⁖ iáko dźiećiątko zmárło; miecz z domu
Dawidowego niewyßedł / á dniá iedne-
2 Reg. 24 go powietrzem zginęło 70000 mężow;
1 Par. 21. to ſię wßyſtko iáſnie w Bibliey okázu-
ie. A ieſlić P. Bog tę ſwą Spráwiedli-
wość okázował / w ſtárym Zakonie:
mniemaß /

mniemaß / áby w Nowym niebyliſmy Spárkle
godni ſurowßego karánia ⁖ Więtße
nam Chrześćiiánom dáne ſą łáſki / niż
Zydom: ktho więtßych dobrodźieyſtw
nie ieſt wdźięcznym; więcey będźie ká-
rany. Przeto Páweł Swięty pilnie nas Dowo-
vpomina: ábyſmy łáſki Bożey nadáre- dy ⁖
mnie niebráli; á karániem ſámych ſię- 2 Cor. 6.
bie / ábyſmy karánie Boże vprzedzáli. 1 Cor. 11.
Mowi Pan Bog przez Proroká Má- Mala. 3.
láchiaßá; że odmiennym nie ieſt: karał /
zá mnieyßymi dáry ſwymi; ſłußniey ká-
ráć będźie / zá więtßymi. Łatwieć mo-
wić Pyße; Niebędźie mię Pan Bog
karał: ále Pokorá / w Boiáźni ſprá-
wuiąc ſwe zbáwienie / woli vbłagáwáć
Bożą Spráwiedliwość. Gdy thedy Záwią-
mowimy o Doſyćvczynieniu; że nie zá zánie.
karánie Wieczne / ále tylko zá Docze-
ſne / doſyć ſię czyni od nas ludźi Chrze-
śćiiáńſkich; ták to ma być rozumiano:
áby przez odmienienie żywotá náßego /
dla cnot náßych Chrześćiiáńſkich / gdy
ſię ſámi karzemy / Pan Bog nas nieka-
rał; y dla náßego karánia / dobrowol-
nie á chutliwie przyiętego / áby nam
winne

winne Spráwiedliwosci iego karánie
2 Dow: kaźni Doczesney. Docżesne raczył odpuscić. Bowiem
pewna tho iest z Pismá Swietego; że
grzech twoy Smiertelny, albo ty karáć
muśiß w sobie / albo Pan Bog w to-
Utwierdzenie. bie. iáko tego poświadcża y Augustyn
S. ná Psalm 58/ w pierwßym Kazá-
,, niu / tymi słowy pißąc: Zaiste żadne
,, grzechy bez karánia Pan Bog nieodpu-
,, ßcża: káżdy grzech/bądź máły albo wiel
,, ki/ muśi być karány / albo od samego
,, człowieká Pokutuiącego; álbo od Bo-
,, gá karzącego. etc. Toż też piße/ á pilnie
piße/ná Psalm 44: czytay; wierz ; á so-
bie niepobłażay. [Impunita esse pec-
cata non possunt. Puniendum ergo e-
rit, aut à te; aut á Deo. &c.] Sąć y
ine przyczyny tego Dosyćuczynienia Po
kutnego: ale tá iedná/Ubłażánie Sprá
wiedliwosci Bożey w karániu Docże-
3 Dow. śnym/iest naosobliwßa. o ktorym Do-
syćuczynieniu dosyć iest swiádectwá Do
ktorow Swietych wßędzie: że niedár-
In Epist. ad Roma. mo tenże Augustyn Swiety ták indzie
nápisał: Ták wielka iest stałość Sprá
wiedliwosci Bożey; że odpuściwßy Du

chowną y Wieczną kaźń Pokutuiące-
mu/ frásunkow y dręczenia Cielesnego
(ktorymi y Męczennicy ćwiczeni byli)
naostatek y śmierci (ktorą grzeßąc zá-
służyłá náßá náturá) żadnemu nieod-
pußcża. ktore kaźni iż wypłacáią ludźie
spráwiedliwi y bogoboyni, swą sprá-
wiedliwością; pochodźi to z sądu Bo-
żego Spráwiedliwego: mamy thému
wierzyć. [Pœna spiritali et sempiterna
Pœnitenti relaxata, pressurę tamē etc.
nulli relaxantur.] Maß tedy tu wßy-
stko/krotko záwiązano; o czym ia teraz
ßyrzey gadał: maß Kaźni Docżesne zo-
stáwiáne: maß Spráwiedliwość Bo-
żą: maß y sposob iey odpußczánia/przez
spráwiedliwe życie Chrześcijánow bo-
goboynych. Dowodźi tego tám rozmái-
tym Pismem Swietym Augustyn: czy-
tay; á wierz: naydźieß. Nápisał Cypri- 4 y 5 Dowod.
an Swiety Kazánie/o Upádłych: pi-
sał Swiety Ambroży/o Pokućie/y do
Pánny też upádłey: tám náyduiemy y
to słowko Láćinskie/Satisfactio: tám
wielka rána, lekárstwá chce wielkiego; ,,
á grzech wielki, Dosyćuczynienia thez ,,

wielkiego. Czytay; naydzieß; wierz: á
ſwych grzechow / gdy czás maß / (rádzę /
56. y proßę) niegłaßcz. Toż naydzieß / v i-
nych wßyſtkich: byś tylko wołał im /
¶ Czy- niż ſobie / wierzyć. Z tego Doſyćuczynie-
ſciec. nia / y z oſtáwienia Kazni Docześney /
rosta Męki po śmierći y Docześne: á
za tym wnet, Modlitwy / zá vmárłą
náßę bráćią / co káżdy może łatwie o-
baczyć / z roznośći ludzi Wierzących, y
1 Dow. Pokutuiących. Ktorzy niegrzeßą śmier-
telnie; do Niebá po śmierći idą: ktorzy
śmiertelnie grzeßąc w tym zmieráią;
Wieczne máią męki: ktorzy Pokutuią /
y karzą ſie ſami / álbo też Pan Bog ie
doſtátecznie ſkarze; y ći do Niebá zárá-
zem idą: ále ktorzy álbo ſámi ſie nieſka-
ráli / álbo Pan Bog doſtátecznie tego
nieuczynił / ná tym świećie; po śmierći
ſwey pewnie będą karáni Docześnie /
w Mękach docześnych Czyſcowych. O
pierwßych maß przykład / w Abrahá-
mie / Jeremiaßu / Janie Krzćićielu; o
drugich / w Bogaczach potępionych; o
trzecich / w Dawidzie / Zacháeußu / Má-
gdálenie / Pietrze: á czwartych doſyć
naydzie

naydzie miedzy nami. Pátrzayże / Brá-
ćie miły / co to ieſt zá Pychá; chćieć do
Niebá przylećieć / bez żadnego kará-
nia! Karał Pan Bog Dawidá; karał
tákże y Moyſeßá: karał ſam ſiebie Zá-
chaeus / Mágdálená / Piotr S. Apo-
ſtoł: czemuż my lepßy być mamy? cze-
mu / gdy ſie tu niekarzemy / áni też Pan
Bog doſtátecznie nas kárze / zárázem
chcemy w Niebo wlećieć? wierę / boię
ſie ia o to: áby tá Pychá niechybiłá Nie-
bá / z ktoreo ieſt zrucona; á do kąd ináD
áby niebyłá ſtrącona. A táć ieſt oná / o
ktorey Pan Chriſtus mowi / docześna 2 Dow.
Ciemnicá: z ktorey niewynidzieß; áże Mat. 5,
do namnieyßego kwártniká zápłáćiß. Luce 12.
iáko te ſłowá wyłożyli ſtárzy Doktoro-
wie / Swięty Cyprian, Lib. 4 Epiſt 2,
á Swięty Ambroży, ná końcu Kap. 12
in Lucam. Grzech też przećiw Ducho-
wi Swiętemu niebędzie odpußczon / 3 y 4
áni ná tym świećie / áni ná onym: kto Dowod.
buduie ná fundámenćie Pánie Chri- Mat. 12.
ſtuſie / drwá / ſiáno / ſłomę; przez ogień 1 Cor. 3.
bywa zbáwion: nietylko w Niebie / áni
ſámo ziemſkie koláno / ále też y ná niſko- 5 Dow.
Philip. 2.
Apoca. 5.

ści ziemie / chwalą Pana Bogá. co o
tych / ktorzy są w Piekle / niemoże być
rozumiano: iże grzeßnymi á wiecznie
plugáwymi vsty swymi / Páná Bogá
Vtwierdzenie. chwalić niemogą. Swiádectwá ná to
Doktorow S. naydzieß: iáko Swiętego Augustiná / Lib. 21 Cap 24 De Ciui-
Spárćie tate Dei &c. A choćiayżebyś y ty / y ćiż
Doktorowie / ináczey te mieyscá Pismá
Swiętego wykłádáli: to Czyscu niekáżi. dosyć iest nam ná tym; że oni wykłádem swym / co záwżdy o Czyscu wierzono / nam pokázuią. Zow / iáko chceß /
Czysciec: nie o słowá nam / ale o rzecz /
idzie: Karánie Doczesne iż iest po śmierći; tego my imieniem Czyscowym do-
6 Dow. wodzimy. Ale co trzebá wiele o tym mowić? ieśli sie modlili zá vmárte / y w
Stárym y w Nowym Zakonie: pewnieć
Czyscu záprzeć nam nikt niemoże. O
Stárego Zakonu Powßechney Wie-
2 Mac. 12. rze / dáią nam świádectwo Xięgi Machábaeorum: (co też wspomina Swięty Augustyn / in libro De cura agenda
pro mortuis, Cap. 1.) gdzie / lud pospolity ná Ofiárę składa; Hetman wybiera; á

ra; á Kápłan odbiera. w ktorym trzem
stánie / iásna iest onego ludu Bożego
Wiárá Powßechna: y dla tego dobrze
tám iest nápisano: Swięty á zbáwienny iest vmysł / zá vmárłymi sie modlić;
áby od grzechow rozwiązáni byli. Przećiwko tym Xięgom wy niemożecie nic Spárćie
mowić; ktorzy cáłą Biblią, zá Słowo 57.
Boże przyięliśćie / w Liczbie 14: á też y
Augustyn S. ktory zá mátkę swoię Monikę modlił sie po śmierći / o tych Xięgach dobre świádectwo dáie; De Ciuit. Dei Lib. 18 Cap. 36, & contra secundam Gaudentii Epistolam Lib. 2 Cap. Lib. 9 Cōfeß. Ca. 13.
23. Wiáry tedy Chrześćiáńskiey / około Modlitw zá vmárte, z podánia Apostolskiego / są y inßy świádkowie; z
ktorych liczby iest osobny Dionysius
Areopagitá / vczeń Swiętego Páwłá Capi. 7 in
Apostołá. Toż piszą ini po nim / thák Eccl.
Graeccy, iáko Láćińscy Doktorowie: Hier.
Ian też Złotousty Apostołom tę Vstáwę przypisuie; áby przy Mßy modlono Serm. 3 in
sie zá vmárte: czego mu poświádcza y Episto. ad
Swięty Augustin / w Kazániu 32 De Philip.
verbis Apostoli, & in Enchir. Cap. 109 Czym rátuiemy
& 110. vmárłe.

& 110, y ná wielu inszych mieyscach: gdzie ku Mszy przytacza tez Jałmużny/ zá vmárłą Bráćią nászę od nas czynione. Dziwna rzecz / co tho zá ludzie są; ktorzy ná te rzeczy / ktore przodek wziętyod Apostołow/y záwżdy chowáne były we wszystkim Chrześcijáństwie/ śmieią się bez wstydu tárgáć! Ale náwroćmy się do Pokuty: o ktorey gdym ia pisał / słycháiąc częste v nas nowiny niepoćieszne / iątem z sobą myślić: A coż nam po tym Xiążek pisániu? co po tym około Wiáry gadániu? co pomoże, cudnie pisáć o Pokućie; á Pokuty nieczynić? Pisało inych wiele vczonych ludzi, naprzećiwko Haeretikom: okazáli ich błędy; á státeczność Wiáry Kośćiołá Powszechnego potwierdzili: ziechało się było y Powszechne do Trydentu Concilium / przez siedm lat zá wielkiemi nakłady skończone: postanowiło Duchem Swiętym co mamy wierzyć / y czegoby trzebá pilnie popráwić: á coż się za tym / ták w Kacerzach / iáko też y w nászych / popráwiło? co się zbudowáło? To moie tych rzeczy pilne z sercá

Zámknienie.

¶ Vskárżánie / ná násze Niepokute.

zá łosnego

żáłośnego rozmyślánie, od końcżenia tey Odpowiedzi mnie odwodziło: á zwłászczá/ iż Przełożeni Kośćielni y Rzeczypospo. o napráwę Kośćiołá y Korony albo niedbáią; albo nie ták / iáko iest potrzebá/chcą napráwiáć. Doktorowie Lekárscy gdy choroby leczą / thę rzecz v siebie naprzednieyszą máią: áby przyczynę choroby przodkiem poználi; á poznawszy, tę wykorzenili: bez czego/ wszystká praca ich byłáby daremna. tákże też w chorobie Duchowney trzebá postępowáć Lekárzom Duchownym: naprzod / co zá przyczyna tych nászych Kośćielnych y Koronnych chorob iest/ trzebá wynaleść: á wynalazszy, około tego/ iákoby to wykorzenić/ pilnie potrzebá zábiegáć. Pewnać to á istá / y dostátecznie praktykowana/ rzecz iest; że Wiáry rożność, y Kośćiołom y Krolestwom vpády przynośi. iáko to y z Husá w Czechach/y z Lutrá w Niemcach/ iáśnie się pokazáło: y gdziekolwiek Wiárá odmieniona byłá; (iáko w Węgrzech / w Iflanciech / w Angliey / w Fránciey &c.) tám się to, y wieku násze°, 58.

Lekárstwá dobrego postępek.

Wiáry rożność iest vpádem Kośćiołow y Krolestw.

 prákty-

praktykowało. V nas też w Polszce / poki była iedność Wiary; poty y Kościoły w swey mierze trwały / y Koronie dawano dobrą á stateczną radą pewny ratunek: ale zá tą Wiáry odmiennością / y Kościołow niemáło spustoszono; y z Seymow niewiele pociechy / swary tylko / niezgody / vtraty / á ludzi bogoboynych lamenty / záwżdy sie odnoszą. Tego nikt / kto ma rozum / záprzeć nie może; iż iedney Wiáry (á iedną być nie może / iedno Powszechna) rozerwánie, kázi Kościoły y Krolestwá. ná co zezwoliwszy / y przyczynę tey ćięszkiey Kościelney y Koronney choroby nálazwszy / trzebá iest dáley postąpić: á przyczynę záśię tey roznice Wiáry / zkąd wżdy oná po dziś dzień rośćie / trzebá náleść. Abowiem iest to rzecz z niemáłym podziwieniem: iż zá tákimi roznicámi / niezgodámi / y niestátecznośćią dźiśieyszych Kácerzow / á zá státecznym y zgodliwym okázowániem prawdźiwośći Wiáry Powszechney; nietylko nievstáie tá szkodliwa chorobá, Kácerstwo; ále też ćięższe bluźnierstwá / y Troycy S. naostatek

Wiáry roznośc zkąd sie rodźi.

náostátek nieprzepuszczáiąc / rodźi. Tu tedy trzebaby iuż stanąć Lekarzom Duchownym y Koronnym: łbuby trzebá pilnie w tę chorobę weyźrzeć. bowiem pewnie / Manente effectu, nondum est sublata causa: ieszcze ieszcze temu / zkąd sie Kácerstwá dźiśieysze rodzą / niezabieżelismy. A coż wżdy to iest tákowego. z kąd sie tá chorobá rodźić nieprzestáie? Dáleko niechodząc, przypátrzmy sie; z kąd sie vrodźił Hus w Czechach / á Luter w Niemcach: grzechy Przełożonych / ták Duchownych, iako Swieckich / y Husá y Lutrá vrodźiły. A Przełożeni grześni z kąd? dla grzechow ludzkich / Pan Bog niedáie prawych Przełożonych: ale dáie obłudniki á Hypokrity. Coż to iest Hypokrita? ten iest; ktory swemu vrzędowi niedosyć czyni. Przetoż nie zkąd záiste inąd / iedno z grzechow nászych / rostą zte Kácerstwá. Dopuszczáć ie Pan Bog / dla probowánia swoich Wybranych / w Wierze Powszechney mocnie trwáiących: obraca ie nam / ku wieczney Koronie; á Kościołowi / ku czystemu polerowániu: ále iednak nie

Iob 34.

Czemu są Kacerstwá?

ó z kąd ſą. dnák nie z kąd inąd/ jedno z Grzechu/
rodźi ſie Kacerſtwo. Jnßać ieſt mo-
wić, y pytáć; Dla czego: a inßa; Z kąd:
,, alia eſt Cauſa Finalis; alia Materia-
,, lis: złe, ze złego; á dobre, z dobrego ſie
rodźi: złe Kacerſtwo/ Kośćioły y Kro-
leſtwá puſtoßące/ z dobrey rzeczy nieu-
roſło; ále pewnie ze złey/ z Grzechu.
Tućby iuż ſtánąć Lekárzom Kośćiel-
Tu tu nym y Koronnym: iákoby Grzechy z
ſtań/ Le- Chrześćijáńſtwá wykorzenić/ otoby trze-
károu. ba záwżdy y wßędzie ták długo rádźić;
ażeby ſie tá burząca Kroleſtwá tey cho-
roby przyczyná/ zá zdrowymi Receptá-
mi/ oddaliłá. ináczey; prożna praca wß-
ßyſtka: wßyſtko ſtáránie/ zieżdżánie/
radzenie/ ieſt niepożyteczne. Groźi nam
Lucæ 13. ſrodze łáſkáwy Pan naß Jeſus Chri-
ſtus: Jeſli Pokuty nieuczynićie; wßy-
ſcy poginiećie. iáko záſię łáſkáwego Pá-
Ez. 18, 33. ná Bogá nam opiſuie Prorok Ezechi-
59. el/ do Pokuty nas wiodący; z podźiwie-
niem tho czytáią ludźie bogoboyni.
Vpomi- Czyńmyß Pokute/ Polacy moi mili:
nánie do niechay poczną Duchowni: niechay ich
práwey náſláduią Swieccy: niechay wßyſcy/
Pokuty. y Przeło-

y Przełożeni y poddáni/ zgodnie á ſpo-
łecznie pokutuią. Będą śpiewáć Ka-
płani/ v Ołtarzá; Przepuść/ Pánie/ Ioël 2.
przepuść ludu twoiemu: będą prośić
Przełożeni; Day/ miły Pánie/ pokoy y Eſaiæ 39.
prawdę/ wieku náßego: będźie też wo-
łáło y płákáło/ ku Pánu Bogu/ wßy-
ſtko Poſpolſtwo: Zgrzeßyliſmy/ Pá- Iudith 7.
nie; nieſpráwiedliwieſmy czynili; złośćie
ſmy pełnili; ty/ ktoryś ieſt łáſkáwym á
miłośiernym/ ſmiłuy ſie nád námi ꝛc.
Coż z tąd/ mniemaß/ vrośćie? á co ine- Pożytek
go; iedno/ co Pan Bog obiecuie? á o- Pokuty.
biecuie/ ná káżdym mieścu Piſmá świe-
tego; ále obiecuie Pokutuiącym. Po- Pokutá
kutá práwa wczym należy; y w Kośćie- práwa/
le Powßechnym vczą/ y tu krotkom o- w czym.
piſał: trzeba porzućić zbytki/ ſtroie/ ro-
ſkoßy/ złośći: trzeba ſerdeczney Skru-
chy/ vſtney Spowiedźi/ y Vczynkowey
Doſyćvczynnośći: trzeba przeſtáć źle
czynić; a począć dobrze czynić: trzebá
vbłagawáć bez przeſtánku Páná Bo-
gá/ Poſtem/ Modlitwą/ y Jáłmużną;
przykładem ludu Jſráelſkiego/ y Ni-
niwczykow/ prawdźiwie Pokutuią-
cych. Nie-

cych. Niechay weyzrzą Biſkupi w ſwe
powinowáctwo: niechay Prałáći pil-
nuią/ nie ták ſwych włáſnych; iáko po-
ſpolitych Koſcielnych pożytkow: nie-
Mat. 5. chay Kápłan będzie świeża Solą/ y
Swiatłem goreiącym. Tu tu potrze-
ba naprzod ſtánąć: do tego Krol z Rá-
dą ſwoią niech ſie ſkłoni: gdy poydą
ſwym kryſem Duchowni/ przykłady
święte z ſiebie daiąc; łátwiey będzie ná-
wieść ku dobremu Pány Swieckie/ z
,, poſpolnym gminem. Abowiem gdy
,, Sol zwietrzeie; czym będziemy ſolić?
,, iáko ſie wßyſtkie potráwy niezáśmier-
dzą? Swiátłość ieſli też zágáśnie: nie
będzie czym świećić; w ćiemnoſciach
wßyſcy leżeć będziemy/ y w nich zgnije-
Eſaiæ 1. my. Pieknieć Ezaiaß Prorok/ naprzod
odwrocenie od nas Pána Bogá opo-
wiáda; dla złoſci náßych: Gdy (mowi)
będziećie wznáßáć ręce wáße do mnie/
ia odwrocę oczy moie od was; á gdy ſie
będziećie częſto modlić/ niewyſłucham.
potym okázuie/ co mamy czynić: Omy-
wayćie ſie; (powieda) bądźćie czyſty-
mi; oddalćie złość myśl wáßych/ od
oczu

oczu moich: przeſtańćie źle czynić; vcz-
ćie ſie dobrze czynić. náoſtátek łáſkę Bo-
żą obiecuie nam/ przez Pokutę odmie-
nionym: By też (mowi) naczyrwieńße
były grzechy wáße; iáko śnieg/ y wełná/
będą białe. etc. Tá mnie byłá myśl ná- Zám-
deßłá/ w tym piſániu: y podobnobym knienie.
dał był pokoy tey Odpowiedźi kończe-
niu; gdyby do tego tych/ ktorzy Kośćioł
Powßechny miłuią/ inßa rádá nieprzy-
ßłá byłá. Abowiem komu ſie chce ná
ten czás piſáć; gdy Przełożeni ſpią; á
Turek iuż niedálekim ieſt ſąſiádem Po-
dolſkiemu Kámieńcowi? domyſlay ſie
oſtátká: ábym nieſpominał Moſkwi-
ćiná. etc. Ach nieſtetys nam ná náßę nie
báczność: widząc y wiedząc żywo ginie-
my: á iednák vpadkowi niezábiegamy.
Dźiwnáć to á ſroga twoiá kaźń ieſt nád
námi/ miły Pánie: że ktorzy mogą rá-
towáć/ niechcą; ktorzy chcą/ niemogą:
á ktoby chćiał á mogł/ trudno go teraz
náleść. Záſłużyłá to naßá złość v twey
Spráwiedliwoſci; pełna ieſt Polſká
iáwnych zbytkow; Cudzołoſtwá/ Nie-
ſpráwiedliwoſci/ Mężoboyſtwá; gdy-
byś ty

byś ty nas niekarał / miły Pánie: niebyłbyś áni Spráwiedliwym/ áni Miłosiernym. Spráwiedliwość twoiá tego chce; abyś źle z tym płácił: Miłosierdzie do Pokuty wiedźie; abyśmy sie w vćiskách do ciebie náwrócili. Ráczże/ miły Pánie/ nákłonić sercá násze ku Pokućie: ráczy nam dáć poznánie grzechow nászych/ choroby nászey Duchowney: poznawszy niemoc násze, niechayże sie vćiekamy do ciebie/ przez Skruchę/ y Spowiedź/ y Dosyćvczynność. zá czym że nas będźiesz raczył w swą łáskę przyiąć / chociayże będziemy przy tym od ciebie karáni; znáiąc głębokość Miłosierdzia twego / wątpić niebędziemy. Czyń, co raczysz/ miły Pánie: karz thu nas/ zá grzechy násze/ wedlug twey woley świętey: tylko tego iednego/ ábyśmy od chwały twey wieczney mieli być oddaleni/ nie racz ná nas dopuszczáć. á to/ przez Syná twego iedynego, Páná Iesu Christá; ktory z tobą y z Duchem S. w iednym Bostwie żywie y kroluie / ná wieki wiekom: Amen.

Psalm. 31.

Ale náwroćmy sie iuż do Pokuty: y wiedzmy

wiedzmy o tym pewnie / że iest dwoiáka; iedná, przed Krztem / á druga, po Krzćie: á tá/ ktora iest po Krzćie / iest iedná z siedmi Swiątośći Kośćielnych. Abowiem gdy przystąpi słowo Kápłáńskie/ do Spraw onych trzech człowieká Pokutuiącego; do Skruchy / Spowiedzi / y Dosyćvczynienia: tám mu bywa dana łáská Boża/ grzechy iemu odpuszczáiąca. Moc słowá Kápłáńskiego/ ktore zowiemy Rozgrzeszeniem/ z tąd płynie; iż Pan Christus mowi do Kápłanow: Ktorych grzechy rozwiążećie/ są rozwiązáne; ktore zwiążećie / są związáne. Thá moc, iest moc Boża: tę moc ma zupełną Pan Christus: ktory iże Kápłanem iest ná wieki / á Kápłan Kośćielny niegodnym sługą iest iego; przetoż Pan Christus sam, przez Sługę swego / ktoremu swą moc zlećił/ rozgrzesza. Tey mocy niemá nietylko Krol / ná ziemi; ále áni Anioł / w Niebie: iáko pisze S. Chrysostom. gdźie też to pokázuie; iże Kápłáni nászy máią moc/ nie probowáć / ále oczyśćáć smrody Duchowne: czego niemieli

¶ Pokutá iest Swiatość.

Rozgrzeszenie.

Ioan. 20. Mat. 16 & 18.

Lib. 3 De Sacerd.

mieli stárego Zakonu Kápláni/ w trá-
dźie ćielesnym. Przystąpmyż do wá-
szey Pokuty/ Bráćia mili: poniewasz
iuż dostátecznie/ co iest Pokutá Kośćio-
O Spo- łá Powszechnego/ z Pismá y z Dokto-
wiedź / row wam wywiodłem. Pokutę być
ná ięześć potrzebną ku zbáwieniu/ y my zezwá-
Artyku- lamy. Abowiem gdyż niemász człowie-
łu. ká/ ktoryby niezgrzeszył; trzeba káżde-
II. mu Pokuty. á Pokutá/ kthora kazał
Jan S. Sákrámentem niebyłá. Abo-
wiem tá/ ktora iest Swiątośćią/ prze-
onym czásem niebyłá vstáwiona; poki
Pan Christus nie dał mocy Związánia
y Rozwiązánia swym Apostołom. prze-
¶ Poku- to one Pokutę Jan S. kazał; ktora by-
tá/ od Ja- łá w Stárym Zakonie/ w Dawidźie y
ná S. przepo- w Psalmiech iego, iásnie opisána. Trze-
wiádá- bá tam też było Skruchy/ y Dosyćvczy-
na/ kto- nienia; ták iáko y v Chrześćijan: záleca
ra iest. Dawid serce skruszone y vniżone: záleca
vstáwiczne grzechow opłákánie/ y nie-
obłudne żywota odmienienie: ále Spo-
wiedź niebyłá czyniona przed Kápłá-
ny/ tylko przed sámym Pánem Bogiē.
Dowod. dla czego thák mowi/ w Psálmie 31:

Rzeklem/ Będę sie spowiedał sam ná
sie nieprawośći mey Pánu Bogu; á ty
(Panie Boże) odpuśćiłeś złość grze-
chu mego. A czemu tam nie Kápłáno- Vtwier-
wi też/ ále sámemu Pánu Bogu; á w dzenie.
Nowym Zakonie/ y Kápłanowi thesz
spowiedamy sie? przyczyna tego ta; że
tey mocy Pan Bog nie dał nigdźie o-
nym stárym. A w Nowym Zakonie/
czemu dał? dosyćby nam na tym; że ták
chćiał: ále wżdy y przyczynę thego oso-
bną widźimy: że Pan sam Christus/ w
Nowym Zakonie/ iest Kápłanem; y ten Psal. 109.
wszystkie Sákrámenta, mocą swą sprá-
wuie. Zkąd my nieoglądamy sie ná to;
bądź zły/ bąd dobry Kápłan: thák
Krzći y Rozgrzesza zły; iáko y dobry:
nielepiey dobry/ niżli zły. Abowiem on Li. 136.
tylko iest Sługą y naczyniem: Pan
Christus/ iáko wieczny Kápłan/ przez
iákiekolwiek naczynie/ skutecznie y po-
żytecznie wszystko czyni. A przeto Jan Zam-
S. Krzćiciel/ przed podániem mocy knienie.
Rozgrzeszenia Apostołom/ one Stáre-
go Zakonu Pokutę kazał: Pan sam
Christus Jesus mocą swą Pokutnią ce-

rozgrzeßał. Ku rozgrzeßaniuć to przy=
Lucæ 7. należy: Sa tobie odpußczone grzechy.
Lucæ 19. także też do Zachæußa; Dziś zbawie=
nie ßtało śie domu themu. Apostoło=
Li. 52. &c 61. wie też, v niekrzczonych inßa/ v krzczo=
nych zaśie inßa/ Pokutę kazali: iako śie
Kacerze rzeczy rozne há tla w kupe. to iuż wyżßey wywiodło. Widźićieß
tedy/ Bracia mili; że waßy Ministrzy
wßystko w kupę hatla: á zatym y sami
śiebie/ y was/ w wielkie Kacerskie błę=
dy wiodą. Osobna to zaiste iest rzecz/
ktora Odßczepieńce czyni; gdy rzecz od
rzeczy przystoynie niedzielą. iako też to
możeß obaczyć z Dosyćvczynienia/ przy
Pokućie: gdzie inße iest Pana Christu=
sowe; inße, ludzi Chrześciyańskich. Tak=
że też inßa będzie/ wzywać Swiętych;
inßa/ Pana Boga: oni są przyczyńce;
ten, Dawcá. Przystąp y do Ofiary: i=
naczey śie Ofiarował Pan Christus/
według porządku Aarona Kapłana/
krwáwie/ na Smierć; inaczey/ według
porządku Kapłana Melchisedecha/
niekrwawie/ na Pamiątkę Smierći.
Widźißże rozność? radzę/ abyś wie=
dział; abyś roznych rzeczy w iedno nie=
wikłał:

wikłał: á zatym abyś w Kácerstwo/ á
za Kacerstwem w pewne Piekło/ nie=
wpadł. Naprzećiw trzećiey y czwar= III.
tey częśći niemaß co mowić: trzebá po= IIII.
znać y rozważyć v śiebie, gniew Boży
przećiwko grzechom: náuczy tego Za=
kon Boży/ dobrze zrozumiany: iest też
Pokuta osobliwym dárem Bożym. bo
wßystko dobre, od samego iest Paná
Boga: á co złego iest; od nas samych
iest. W piątey także/ w ßostey/ śio= V. VI.
dmey/ y osmey częśći/ niemáß nic obtę= VII. VIII.
dliwego. Trzeba śie bać y lękać straßli=
wego sądu Bożego/ dla grzechow ludz=
kich: trzebá nietylko grzechy/ ale też y
wßystkie przyczyny ich/ Pokutuiącemu
opuśćić: trzebá ku Miłośierdźiu Bo=
żemu/ przez Wiárę w Páná Iesu Christá/ obroćić śie; y smiłowánia pilnie á
vprzeymie prośić: trzebá nietylko prze=
stáć źle czynić; ale też nápotym iuż do=
brze czynić. Niemáß tedy tu nic zdro=
żnego/ w samey rzeczy: w porządku pi=
sánia/ nalazłbym nieco. Abowiem czy= Owoce Pokuty,
nić godne Owoce Pokuty/ y vczyć śie ku czemu
dobrze czynić/ nie ku Skruße to należy; należą.

 ale

ále ku Doſyćucżynieniu. Skruchá, ſer-
cá pilnie / Doſyćucżynienie, vcżyn-
kow; iáko Spowiedź, vſt. o ktorey tak
piszecie/ w dźiewiątey thego Artykułu
IX. cżęśći: Aby Pokutuiący z ſwymi grze-
chy do Przełożonych duß ſwych ßli /
przed nimi ſie ich Pánu Bogu wyzna-
wáli: ácżkolwiek nie roſkázuią áni przy
muſzáią ku wyliczániu grzechow. 2c.
Thu iuż Miniſtrzy waßy / chcąc nieco
waße vßy pogłáſkáć/niepomáłu wyſtą-
pili. Obawiáli ſie podobno/ áby wam
niebyło przykro; że kążą z grzechámi iść
do Przełożonych duß ſwych/y przed ni-
mi ſie ich Pánu Bogu ſpowiedáć: cię-
ßka rzecż ieſt wiele ludźiom/złośći ſwo-
ie przed Kaptanem wyznawáć: dla te-
go/głáßcżąc was tám/gdźie trzebá by-
ło záwadźić/ przydáią bárzo miłą świá-
tu y ćiáłu Correkcią: Acżkolwiek (mo-
wią) nieroſkázuiemy/ áni przymußá-
my / ku wyliczániu álbo wycżytániu
grzechow. Pátrzayże ty Pánie Miſtrzu
nowy/ ktory teſkceß vßy ludzkie; w iá-
kąś tu wpadł Contrádikcią. Abowiem
ſą przećiwne ſobie te dwie Propoſicie
wáße: 1. Po-

1. Pokutuiący niech idą z ſwymi grzechy Contrá-
do Przełożonych duß ſwych: przed nimi niech dikcia.
ſie ich Pánu Bogu wyznawáią: y kluczmi
świętymi rozgrzeßenia/przez służbę od Pá-
ná Chriſtá vſtáwioną/ niech żądáią.

2. Pokutuiącym nie roſkázuią / áni przy-
muſzáią / ku wyliczániu / álbo wycżytániu
grzechow.

Azaß tu / w tych iáſnych słowiech / ći 62.
waßy niekážą y Spowiedáć ſie, y Nie-
ſpowiedáć? Wyznaway (mowią) grze-
chy twe, á wnet záſie; Nietrzebá ich
wyliczáć/álbo wycżytáć. Trzebá ieſt/ ℂ Spo-
Brácie miły/á pilnie trzebá, przy Spo wiedź po
wiedźi wyliczáć y wycżytawáć grzechy: trzebuie
iákoć ſie to wyżßey okazáło. Abowiem wyliczá-
iáko ia mam wiedźieć/ mamli ćie zwią nia grze-
záć/álbo rozwiązáć; ieſli ty mnie/co w chow.
tobie ieſt/niepowieß? Niemießkałem Lic. 53.
ia z tobą: nieznam ćie podobno: nie- 1 Dow.
wiem/ coś cżynił; cżymeś ſie bawił; w
cżym kochał. Nieſłychałem ćie mowią-
cego; ná coś ięzyk obrácał: á choćiayże-
bym co widźiał/álbo też ſłyßał: wßyſt-
kiegom niewidźiał/áni ſłyßał. day to/
żem wßyſtko widźiał y ſłyßał: ſercá ie-
dnák twego niemogę ia widźieć. Trzy-

maß podobno z Kośćiołem; ále nie wßyſtko: trzebá mnie ieſt wßyſtko wiedźieć. A bowiem trzebá wßyſtko z Kośćiołem trzymáć; choćiaybyś ty ſobie zá grzech czego niepoczytał: ieſli maß być ſłußnie rozwiązan/ przed Panem Bogiem, Kośćiołá we wßyſtkim ſłucháć roſkázuiącym. Trzymáiąc z Kośćiołem wßyſtko/ báwić ſie możeß grzechem nieczyſtym; ále podobno ßkortá twego/ w domu/ albo ná folwárku/ chowaß: potrzebá mnie wßyſtek twoy vmyſł/ wßyſtkę ſpráwę/ wßyſtkie przyczyny y okolicznośći/ wiedźieć. abyś mogł być prawdźiwie, przed Bożym Mageſtatem rozgrzeßony. A bowiem ty/ poki ßkortá ſobie chowaß/ obłudnie pokutuieß: y choćiaybym ia ćiebie rozgrzeßył: Pan Bog nierozgrzeßy. Nie na moie widzenie, ma być kierowána Wola Boża: ále ia ſwe widzenie (ieſli chcę prawdźiwie mocą Bożą rozgrzeßyć) ku woley Bożey mam ſtoſowáć. Dla tegoć Pan Chriſtus dał Duchá S. Apoſtołom/ przy podániu tych Kluczy; aby Kapłáńſkie rozgrzeßenie, z rozgrzeßeniem Duchá Swię-

Spowiednik ma ſie zgádzáć z Wolą Bożą/ przy Rozgrzeßániu.
Ioan. 21.

chá Swiętego zgadzało ſie. Maß tedy/ Bráćie miły/ wyliczáć y wyczytáć przed Spowiednikiem grzechy ſwoie: (aby ćiebie on tą mocą/ ktorą iemu ſam Pan Chriſtus zwierzył/ mogł rozgrzeßyć) ſwoie tam wßyſtkie Smiertelne Grzechy/ ktorekolwiek maß na pámięći/ y ktore maß pilnie z rzewnośćią ſercá roſpamiętawáć/ wyznáć maß y wyliczáć. Takći ſie ſpowiádano y przed Apoſtoły: ſwoie ſprawy (com iuż y wyżßey námienił; á powtorzyć niezawadźi) ludźie grzeßni opowiedáli y wyznawáli: Swoie/ mowi Łukaß Swięty; á nie cudze. Co mi zá rzecż/ wyznáć w poſpolitośći przed Kapłanem; Jeſtem człowiek grzeßny! Azaß tak ſwoie grzechy wyznawáią? powiedźieć; coś ty myſlił/ ty mowił/ ty czynił; toć będźie wyznáć ſwoie grzechy. Niechayći ćięßko niebędźie á przykro/ Bráćie moy miły/ twoie te grzechy wyznáć y wyliczyć; ktorych niewſtydałeś ſie/ przed obliczem Bożym/ przed Anyołem tobie dánym/ czynić y powtárzáć. Pamiętay/ co Dawid Prorok mowi: Jżem milczał; zá-

Cau. 11. Quæſt. 3.

2 Sow. Act. 19.

Nápomnienie ku Spowiedźi.

Pſalm. 31.

ſtárzáły ſie moie kośći. Kośći (według
wykładu Swiętych Doktorow) ſą Dá
ry Boże / ſtáłość Wiáry / mocność
ſpraw y Cnot Chrześćijáńſkich : te mo=
cne dáry Boże/ gdy ty milczyß w grze=
chach twoich/nißczeią y wątleią. Zrzuć
pychę z ſerca twoiego : nie naſláduy w
tym pyßnego Lucipera : niechce on grze
chu ſwego nigdy wyznáć. wyznay ty : á=
byś z nim ná wieki (czego ćię vchoway
Pánie Boże) niezginął. Gdy vczyniß/
co możeß; roſpámiętaß/ co możeß; wy=
liczyß y wyczytaß/ co możeß : doſyć bę=
dźie ná tym Pánu Bogu : tylko / ábyś
tego niedbále nie czynił ; á grzechu w
ſobie Smiertelnego, wiedząc nietáił.
Zám= Táć ieſt przećiwność wáßych Mini=
knienie. ſtrow / wam bárzo ßkodliwa; áczkol=
wiek podobno miła: y kążą ſie wam Spo
X wiedáć; y niekażą. Do dźieśiątey czę=
część. śći Artykułu przyſtąpmy : ktora wiel=
kie beſpieczeńſtwo w Chrześćijániech
czyniąc/ ieſt im záiſte bárzo ßkodliwa.
63. Kążą wáßy / przez wßego wątpienia
być iſtym á pewnym; iż wßytkie grzechy
Rozgrzeßonym pewnie bywáią odpu=
ßczone:

ßczone: á w náßym Kośćiele Powße= ❡ O pewnym odpuſczeniu ná=
chnym/ kążą Pokutuiącym mieć Ná=
dźieię mocną; ále o iſte á pewne Grze=
chow odpußczenie / nikogo z oſobna v=
pewnić nie śmieią. Pewna to ieſt Pro=
poſicia : Ktokolwiek prawdźiwie po=
kutnie/ w prawdźiwym Kośćiele Bo=
żym; temu bywáią wßyſtkie grzechy od
pußczone : (ábowiem dla tego mowi=
my w Kredźie; Wierzę grzechow od=
pußczenie) ále o tey drugiey Propoſi=
ciey; Ty prawdźiwie pokutuieß/ w prá
wdźiwym Kośćiele Bożym; wielka ieſt
wątpliwość. Pewna to ieſt/ iż żaden
Kacerz niema odpußczenia grzechow/
dla tey ſámey rzeczy; iż w Kośćiele Bo=
żym nie ieſt / ále z niego ſie wyłączył:
wßakże y Kátholik pewnie tego wie=
dźieć niemoże; ieśli on prawdźiwie/ ták
iáko Pan Bog po nim chce/ Pokutę zá
ſwe grzechy czyni. Nie wie człowiek ;
ieśli godźien łáſki / álbo nienawiśći : y
Páweł S. nic ná ſie nie czuie ; á wżdy ſie
tym nie vſpráwiedliwia. dla czego też y
Piotr S. Simonowi Czárnokśiężniko=
wi/ y Dániel Krolowi Nábuchodono=

Margin notes, right page, from the top:
wßych grzechow; my pewnie niewie= my.
Maior.
Minor.
Pátrz pilno/ ná czym rzecz ieſt.
Dowodi
Eccl. 9.
1 Cor. 4.
Act. 8.
Dan. 4.

Ioel 2. sorowi/ y Joel Prorok ludu wszystkie-
mu Israelskiemu / pod watpliwoscia
obiecowali grzechow odpusczenie ; nie
tak / iako wászy Ministrzy wam / a káz-
da Sekta swoim / bez wszelkiego wat-
pienia. Z strony Bozey / y z strony mocy
Koscielnych Swiatosci / nietrzeba nic
watpic ; pewnie on wszystkim prawdzi-
wie Pokutuiacym / w Kosciele swym
iednym / wszystkie grzechy odpuszcza :
ale z strony nas / ktorzy podobno nie
ták sie gotuiemy, iako trzebá / á wiele
przez niewiadomość grzeszymy / pewne-
go niemozemy wiedziec odpusczenia.
Pokutu-iacy niech sie Ná-dziewá-ia / y Boia. Gdy vczynisz, co mozesz / trwaiac w Ko
sciele Powszechnym : miey że Nadzieie
dobra ; a przy Nadzieiey / boy sie : a tak
w Boiazni z strachem twe zbawienie
sprawuy ; wedlug nauki Swietego Pa-
philip. 2. wla. Dla tego tez Pan mowi / przy roz-
Mat. 9. grzeszaniu: Confide ; to iest / Miey Na-
dzieie dobra: abysmy y my / im nalepiey
gotuiac sie na Pokute / z mocna Ná-
dzieia do Káplana przychodzili ; y od
niego odchodzili. Jestci to quaestia nie
prostych glowek ; y trzebáby snac szyrzey
to wy-

to wywodzic : wszakze na tym wszystká
rzecz iest : iż Pan Bog Pokutuiacym
pewnie odpuszcza grzechy ; a my, czy-
niac co mozemy / ze iestesmy Pokutuia-
cymi prawdziwie / miec mamy dobra
Nadzieie : ale obawiaiac sie tego ; aby
co w nas niezawadzilo Panu Bogu /
dla czegoby on nam grzechow odpuscic
niemogl ; z Boiaznia vstawiczna o Zbá
wienie sie staramy : y z tad pilnie z cno-
ty w cnote idziemy. Abowiem iako slu- Pozyteczna rzecz iest nam, niewiedziec pewnie od pusczenia grzechow.
ga / gdy pewnie nie wie o pewney lasce
Pańskiey / zabiega iey pilnie : takze tez
Pan Bog / ábysmy iemu zawzdy zabie-
gali / chce tego po nas. Ten blad wasz
y starzy Doktorowie zbiiaia / y Konci-
lium Tridenskie potepilo. Chrisostom
Swiety to twierdzi ; ze sam tylko Pan
Bog vmie pewnie sadzic. ale my swych 6. Dow.
rzeczy pewnie nieznamy : daleko mniey Hom. XI, in 1 Co. 4.
cudzych. [Ipse solus nouit certa ratio-
ne iudicare ; qui occulta nostra iudica-
turus est. Qua autem ratione, si res me-
as non satis exploratas habeo, aliena
potero diiudicare ?] Abowiem ta iest
tham y Pawla Swietego sentencia.
Augustyn

7 Sow. Auguſtyn thákże y gdźie indźie / y ná
Pſalm 38 / o Idithumie / to ieſt / o świe
tym á o niebie tylko myślącym człowie
cże / napiſał : że pod tym Słońcem ná
źiemi / iáko ine ma niedoſtatki / ták też
ten ieden : Niepewne ma rzeczy / kto-
rych od Páná Bogá prośi. [Idithum
incerta habet; quæ optat, & timet.] co
też y Beda powtorzył / iáko ten / ktory
zwykł miſtrzá ſwego nauki náśládo-
wáć : nie ináczey iáko Theophilaktus
Graecki / Doktorá thez Graeckiego
64. Chriſoſtoma naśláduie. Przeto y ten
pewnośc ſądu o człowiecże / odeymuie
człowiekowi : ſam Pan Bog / (mowi)
bez omylenia y pewnie ſądźi. Nikt tedy
Kto pewnie może wiedźieć pewnie nie wie / komu ſą grzechy pew-
nie odpuſzczone : żeby to miał z oſobli-
wego obiáwienia Boſkiego : albo żeby
mu ſam P. Jeſus pewny Sędźia rzekł /
Sąć odpuſzczone grzechy twoie. Ná-
dźieie máią mieć prawi Chrześcijanie :
pewnie kto ſobie obiecuie / a ſąd Boży
ſobie bierze : ten pewniey ieſt związan /
niż rozwiązan. Modlitwá ieſt przy
Nádźieiey / á nie przy Wierze : co wie-

rzymy / (iáko Bogá w Troycy iedyne- 8 Sow
go / Wćielenie Syna Bożego / Kośćioł
być Swięty y Powſzechny / w nim być
Poſpolitowánie Swiętych / w nim dá-
wánie Odpuſzczenia grzechow / w nim
świętobliwie vmieráiące Wſtáć do Zy
wotá wiecznego) co thedy w Kredźie
wierzymy / to ieſt iſte a pewne : ale cze-
go prośimy / (iáko prośimy / áby ſie
Imię Boże w nas święćiło / áby iego
Kroleſtwo przyſzło / ábynam odpuśćił
winy náſze / ꝛc.) tego ſie nadźiewamy.
Widźiſz / Bráćie miły / żeć náſze prośby
ſą przy Nádźieiey / á nie przy Wierze :
wierzże / żeć Pan Bog gotow odpuśćić
twoie grzechy / gdy będźieſz zá nie w Ko
śćiele Swiętym Powſzechnym pokuto-
wał : á proſząc pilnie / ábyć odpuśćił
twoie winy / żeć wſzyſtkie odpuśći / miey
dobrą á mocną Nádźieię. Ták niezbłą-
dźiſz : ináczey / záwiodą ćię obłędliwi
twoi. Abowiem y DAwid mowi : Vtwierdzenie:
Ty Pánie / w Nádźieię mię oſobliwie dzenie:
poſtánowił. Jeſli ſie komu zda być Pſalm. 4.
przykro / gdy mowimy : Nádźieway ſie / Wykład.
z ſtrony twoiey / odpuſzczenia grzechow :

ale Niewierzyſz ty / z ſtrony tákże twoiey / (nie z ſtrony Páná Bogá / ani z ſtrony mocy Sakrámentow Koſcielnych / gdzie pewność ieſt) tegoż odpuſzczenia grzechow: tá przykrość z tąd roſcie: że my proſci / w czym Wiárá y Nádzieiá właſnie ieſt / nierozumiemy. Wiárá / pewnie wierzy / á nieodmiennie rzeczy:

Cōc. Trid. Ses. 5, Ca. 9. [Certitudini Fidei nō poteſt ſubeſſe falſum.] ale Nadzieia y thych ſie rzeczy nadziewa / ktore nas omylaia. co w proźbach naſzych / około dżdżu / pokoiu, &c. łatwie ieſt obaczyć. Tákże theż

9 Dow. Haeretyk nietylko Nádziewa ſie odpuſzczenia grzechow / ale ie ſobie pewnie obiecuie: á wżdy go pewnie niema. śiłá niepokutuiących prawdziwie / ſpowiedaią ſie / y bywáią rozgrzeſzeni: (iakowi ſą grzeſzyć nieprzeſtáiący / pro nuiący / nieczyſci / cudze trzymaiący / gniew z ſerca nieodpuſzczáiący &c.) á wżdy to rozgrzeſzanie / v Páná Bogá nieważy.

Zámknienie. Z kąd káżdy / by też nalepiey pokutował / á zwłaſzczá że grzechy naſze ſam tylko Pan Bog wie doſtátecznie / ma ſie bać: á ku tey boiaźni / z ſtrony krewkośći y

kośći y niedoſkonałośći ſwey roſtącą / mocna niech Nádzieie ztaczy. Rzecze Pychá / ſądy Boże ſobie przywłaſzczáiąca: ia prawdziwie pokutuię. niechay mowi / iáko chce: pewnie na tey hárdośći omyli ſie: Pokora ieſt nalepſza / y nabeſpiecznieyſza: Pychę Pan Bog y z Niebá ſtrącił / y z Raiu wygnał. Piotr S. gdy o ſobie wiele trzymał / Páná ſie trzy kroć zaprzał: ále potym wołał mowić; Ty wieſz / Pánie / że ćię miłuię: á nie zgołá mowił; Miłuię. Pátrz pilno: co ieſt Pychá / á co Pokorá.

Jedennáſta y dwánaſta cżęść tego XI. XII. Artykułu przymuiemy od was / iáko wzięta z Kośćiołá náſzego: (bowiem káżda prawdá od Kośćiołá ieſt; iáko 1 Tim. 3. od gruntu y od ſłupá prawdy) trzebá ieſt ludziom Pokuiuiącym / ktorym bywáią grzechy odpuſzczone / więcey nie grzeſzyć / y łáſki Bożey być wdzięcznym: trzebá / o Záſłudze Páná Chriſtá pewnie to rozumieć; iż nietylko moc zbáwienia Pokuty / ále wſzyſtko dobro / nam z niey wypłynęło. Tákći záwżdy rozumiał Kośćioł Powſzechny: nieprzyiaćiele ie° / w wielu rzeczach niewinnie go potwarzą.

potwarzáią ; y bez przyczyny / v ludźi niebacżnych / w nienawiść przywodzą.

XIII. W trzynastey cżęśći / iż owocu Po-
kuty vcżyćie ; dobrze cżynićie : ale dla
65. cżego te owoce máią być cżynione ; do-
O Woce stateczńie niewywodźićie. Máiąc być
Pokuty / owoce Pokuty nietylko dla tego cżynio
dla cże°. ne / co wy przywodźićie; ale też y dla od-
Lic. 55. pusżcżenia onego / o ktorym wyżsżey gá-
dałem / Doczesnego karánia. Okazá-
łem to / w iasney Krola Dawida Histo-
ryey; że Pan Bog Káranie Wieczne /
ktore odpusżcza z Miłośierdźia swego /
dla swey Sprawiedliwośći, odmienia
¶ Kaźń w Doczesne : kto śie też Psalmom iego
Docze= Pokutuiącym dobrze przypátrzy ; po
sna/ w odpusżczeniu grzechow / Kaźń naydźie
Psal= Doczesną / frasunki / nieprzyiaćioły. &c.
miech Modli śie / á modli z płaczem serdecz-
Dawido nym / w Psalmie 6 :
wych. Smituy śie nademną / Pánie : zbaw
1 Dow. mie / dla Miłośierdźia twego. &c.

Opłakiwa tám ták bárzo grzechy swoie; że od płáczu wielkiego y vstawicznego / oczy śie mu zstáły pochmurne. Ty ia ćiebie pytam / Bráćie miły : sąli iemu

grzechy odpusżczone ; y zá tákimi modlitwámi pokornymi / y zá tákim vstáwicżnym grzechow opłakániem ? ináczey tego niemożesz áni rozumieć / áni twierdźić ; iedno iż pewnie są odpusżczone / pewnie Pokutuiącemu Dawidowi. Cżemu tedy wnet po tym mowi ;

Zástárzałem śie miedzy wsżystkimi nieprzyiaćioły moimi ?

Przecż Pan Bog karał nieprzyiaćielmi Dawida, prawdźiwie Pokutuiącego ? Toć to iest (wierz mi) Bráćie miły / to ; co Kośćioł záwżdy / około Karánia Docżesnego / vcżył. ktore gdy bywa odpusżczone / dla wielkich á osobnych owocow Pokuty / y dla opłakánia grzechow vstáwicżnego ; w ten cżás iuż cżłowiek mowi z Prorokiem Dáwidem / kthore też tám są / iego słowá :

Niech śie wstydzą y sromáią bárzo wsżyscy nieprzyiaćiele moi ; niech śie náwsztecż obrocą / y sromáią bárzo ry (chło.

Tákże też w Psalmie 31 / po wy- 2 Dow.
znániu przed Pánem Bogiem niepráwośći Pokutuiącego / przydał Prorok ;

Odpuśćiłeś zá tym niepráwość grzé-

chu mego/ miły Panie:
á wzdy tam/ niedáleko po tym/ niedáro mo sie modli tak mowiąc;

Wyrwi mie, Panie, od tych/ ktorzy mie obstąpili.

3 Dow. W Psalmie 37/ więcey masz o tych frásunkach/ y o nieprzyiaćiołach Pokutuiącego: przeto thesz tám/ Pokutuiący bez przestánku złość swoię opowiedá;
4 Dow. y swoie grzechy záwżdy rozmyśla. Niedziwuyćiesz sie/ Bráćia mili; iż Augustyn S. (com przypomniał przy Liczbie 55) tak napisał: Zadnych grzechow bez karánia Pan Bog nieodpuszcza ꝛc.
Vtwierdzenie: 1 Cor. 11. A ktemuć też idzie oná Páwłá S. sentencia: Jeśli my sie sámi sądzimy; sądzeni niebędziemy: Jeśli sie sámi karzemy; karáni niebędziemy. A przeto trzebá
Zámknienie. wam było ieszcze tego dołożyć: iż Owoce Pokuty máią thesz być czynione/ dla tego; áby nam Pan Bog Karánie Doczesne/ z Spráwiedliwośći Bożey ná nas zostáwione/ raczył przebáczyć. Te
Głaskánie nowych Ewángelikow. goć dokłada; kto sobie niepochlebuie/ y ćięszkość grzechu obacza: wászy Ministrzy iż głaskániem zwykłym was ku sobie wab-

bie wabią; nie dziw/ że iásnemu Pismu y Doktorom S. w tym sie sprzećiwiáią.

Dobrzeć zámykáią naostatek; iż kto by Pokuty nieczynił/ koniecznie zátrácon y potępion będzie: ále Pokutę trzebá czynić prawdziwą/ od Kośćiołá Powszechnego dobrze wyłożoną: á trzebá czynić/ w tym to iednym dawnym zgromadzeniu y pospolitowániu Chrześciáńskim; á nie w nowych roznych Zborzech. XIIII. Pokutę/ iáko/ á gdzie czynić.

Summá 6 Artykułu.

1. Zaden/ po vpadku Rayskim/ niemoże przyść ku Vspráwiedliwieniu/ tylko przez sámego Páná Christá/ dárem żywey Wiáry.

2. Że Pan Christus iest prawdziwy Bog/ y Człowiek: ktory z Niebá zstąpiwszy wćielił sie/ národził/ umęczon. ꝛc.

3. Wiáry vspráwiedliwiáiącey żaden sam od śiebie/ á wolą swą dostąpić/ mieć niemoże: áże ią sam Pan Bog/ dawcá iey/ z łáski da w serce.

4. Tá Wiárá iest włáśnie serdeczna powolność káżdey prawdzie Bożey/ w Ewángeliey zwiástowáney: ktora człowiek prawie poznawa Páná Bogá/ y Zbáwićielá swego Páná Jesu Christá. ꝛc.

5. Tá sámá Wiárá vspráwiedliwia człowieká/ beze wßech iego prac/ Vczynkow/ y zasług.

6. To Vspráwiedliwienie iest grzechow odpußczenie. etc.

7. Tego Vspráwiedliwienia iest studnicá sám tylko Pan Jesus Christus/ w vczynkách swych zbáwiennych: z ktorego wßyscy Swięci czerpáli y czerpáią zbáwienie/ albo odpußczenie grzechow/ przez Wiárę: dla sámey tylko śmierći iego/ á wylania Krwie/ ku zgłádzeniu á oczyśćieniu wßech grzechow dostáteczńie.

8. Grzeßni Pokutuiacy máią się vćiekáć/ ku sámemu tylko Pánu Christusowi/ o odpußczenie grzechow/ á o wßelką łáskę zbáwienną.

9. Vspráwiedliwieni dobrego á pokoynego sumnienia pożywáią/ á zbáwienia swego pewni á iśći są.

10. Ten to Artykuł ßosty iest nagłownieyßy ku zbáwieniu.

11. Pan Christus nie iest áni będzie ná świećie thą bytnośćią/ iáka był przed męką swoią/ w ćiele śmiertelnym: áni iáka był po zwartwych wstániu/ przed w niebo wstąpieniem/ w ćiele vwielbionym: ktorym sposobem iest ná wysokośćiach z Oycem w Niebie. ále iest ná świećie z námi inßym sposobem bytnośći swey/ od pierwßego rożnym. etc. Tym drugim obyczáiem byćia iest Pan Christus w Służebnikách Cerkwie/ w Słowie/ y w Swiątośćiách etc.

12. Ten to smysł álbo zrozumienie Wiáry/ (około bytnośći Páná Christusowey) nie iest nowe/ ále dawne/ w Cerkwi od stárádawná trzymáne.

Odpowiedź.

JAko przy Pokućie/ tákże theż 66.
przy Vsprawiedliwieniu/ w tym się myla waßy; że w iedne kupę wßystko hatlac/ rzecz od rzeczy/ iedno Vsprawiedliwienie od drugiego/ przystoynie niedziela. Co aby ták było; wnet obaczymy: tylko naprzod zrozumiemy/ co iest Vspráwiedliwienie. Słowo sáme dáie nam znáć; iż przez Vspráwiedliwienie/ ßstawa się człowiek Spráwiedliwym. a ieśliß się tákim ßstawa: tedy pewnie przed tym/ niemiał they Sprawiedliwośći; ále był ztym y mierzionym/ przed oczymá Boskimi. A przeto Augustyn S. dobrze ták opisał Vsprawiedliwienie: Gdy (powieda) zły człowiek bywa Vspráwiedliwiony; ze złego ßstáie się Spráwiedliwym/ á z Diabelskiego przybytku, Kośćiołem Bożym. [Quum Iustificatur Impius; ex im-

Vspráwiedliwienie/ co iest.

In Psal. 7.

ex impio fit Iustus, & ex possessione Diaboli migrat in templum Dei.

Naprzednieysza tedy a nagruntownieysza rzecz iest przy Vspráwiedliwieniu, Odpusczenie grzechow: kto te ma odpusczone; iest szczesliwym y błogosłáwionym: ktoby nie miał odpusczonych; niesczesnym iest y mizernym. Ktho tez wziął odpusczenie grzechow; noweo ná sie człowieka obleka/ y w nowosci żywotá chodzi. bo inácżey/ niemogłby być práwym Kosciołem Bożym. Przypátrzmysz sie iuż temu; gdzie/ á iáko/ bierze człowiek odpusczenie grzechow: tam thez iásnie obaczymy, wászych Ministrow rzeczy roznych mieszánie/ á zá tym błedy niemáte. Bywa dáne odpusczenie grzechow ná Krzcie; według tego świádectwá/ Act. 2: Niech sie káżdy z was okrzći/ ná odpusczenie grzechow wászych. bywa tez dáne y przy Pokucie: iáko było dáne Dawidowi/ Mágdálenie/ Piotrowi rc. gdzie indzie/ oprocż Krztu á Pokuty/ nienáyduiemy być dáwánego Odpusczenia grzechow. Dla czego tedy/ iedne te słowá Dawidá Proroká:

Psalm. 31.

Gdzie bywa człowiek Vspráwiedliwionym.

roká; Błogosłáwieni/ ktorym są odpusczone grzechy; ták są przywiedzione od Páwłá Swietego: iże wiecey przynależą ku temu/ ktore bywa przy Krzcie/ Odpusczeniu grzechow. á Dawid záśie Prorok / práwie wszystkie rzeczy w tym to Psalmie toczy/ ku odpusczeniu grzechow przy Pokucie. Do Krztu to przynależy: Miłość Boża roslana iest w sercách nászych/ przez Duchá S. nam dánego: y ono; Ktorzykolwiek iesteśmy Okrzczeni w Jesu Chrystusie/ w Smierć iego iesteśmy Okrzczenie rc. V Páwłá tedy S. do Krztu sie ściąga odpusczenie grzechow; á v Dawidá/ do Pokuty. Abowiem kto wspomina Milczenie y Wyznánie grzechow; (iákoż to tám kilká kroć Dawid wspomina) thenći o Pokucie/ przy ktorey tylko bywa Spowiedź/ á nie przy Krzcie/ iásnie gada. Gdyż tedy iedne te słowá; Błogosłáwieni, máiący Odpusczenie grzechow; y do Krztu y do Pokuty należą: pewna á istá to iest; że przy Krzcie y Pokucie, bywa Vspráwiedliwienie Chrześcijáńskie / zá dánym od Páná Bogá Odpusczeniem

Psalm. 31. Roma. 4. Roma. 5. Roma. 6. Záwiązánie.

ßczeniem grzechow. Widzieliśmy/ gdzie bywa Odpußczenie grzechow; pátrzmy iuż/ iáko bywa: zá tym śie okaże; ieśli wßędzie sámá Wiárá Vspráwiedliwia. Okazałem w przeßłym Artykule; co nośi Pokutá: przypomniałem też y o Krzćie nieco; dla Pokuty/ do Krztu należącey: pewna to iuż iest á istá; że oprocz Wiáry/ trzebá iest Skruchy/ Spowiedźi/ y Dosyćuczynienia/ temu; ktoryby przez Pokutę chćiał ośięgnąć Odpußczenie grzechow/ á zá tym Vspráwiedliwienie: ktore nigdy żadnym obyczáiem/ oprocz Odpußczenia grzechow/ być niemoże. Potrzebá też iest Skruchy do Wiáry, tym ludźiom; kthorzy w swey Wierze bywáią krzczeni. Przetoż zła iest á omylna wáßey nowey Ewángeliey/ tá Propositia; Sámá Wiárá vspráwiedliwia. bo gdyby sámá: tedyby nietrzebá Skruchy/ Spowiedźi/ y Dosyćuczyinnośći. Słuchaycieß iuż y S. Pismá: ktore/ ná roznych mieścach/ nie sámey Wierze; ále thez y inym rzeczam/ przypisuie Odpußczenie grzechow y Vspráwiedliwienie. Mowił

Jáko bywa dáne Vspráwiedliwienie. Licz. 52. 67.

Wiárá sámá nie vspráwiedliwia.

1 Dow.

2 Dow.

3 Dow.

sam

sam Pan Jesus o grzeßney Niewieśćie: Są iey odpußczone wiele grzechow; iż wiele Vmiłowáłá. á Piotr Swięty; Miłość/ powieda/ Chrześćiáńska/ zákrywa wielkość grzechow. dla kthorey Miłośći/ w pełnieniu Przykazánia Bożego należącey/ Páweł S. ták nápisał: Nie słuchácze Zakonu, są spráwiedliwi v Páná Bogá; ále ktorzy czynią Zakon/ ći będą Vspráwiedliwieni. Czegoż dáley chceß/ Brácie miły? słyßyßże/ co mowi ten Apostoł; ktory Wiárę wynaßa? á mowi/ w tym Liśćie; w ktorym piße o Wierze vspráwiedliwiáiącey? A gdyć ießcze przywiodę drugiego Apostołá, Swiętego Jákubá; co ty rzeczeß? ießcześ będźieß tego chćiał; aby sámá Wiárá/ wßędzie/ Vspráwiedliwiáłá? Słuchay ty/ ieśliś thák iest w błędzie twoim vporny/ Marćiná Lutrá, pierwßego o sámey Wierze vspráwiedliwiáiącey vczyćielá; my wolimy słucháć y Kośćiołá/ y Apostołow/ y iásnego Swiętego Pismá. Abowiem Jákub S. ták wáßym w głowę biie: Abrahám/ oćiec náß/ izali z Vczynkow nie

Luce 7.

4 Dow.

1 Pet. 4.

5 Dow.

Roma. 2.

6 Dow.

Iac. 2.

iest

ieſt Vſpráwiedliwionym/ofiáruiąc I-
ſáaká, ſyná ſwego, ná Oltarzu: á niżey
troche: Baczyſzże / iż z Vczynkow by-
wa vſpráwiedliwiony człowiek; á nie z
Spárćie Wiáry tylko: Coż wy thu rzeczecie?
gdy ſie z wáſzymi Miniſtry obroćićie:
Podobno nazowiećie tę Epiſtołę Sło-
miáną/á nie Apoſtolſką; co śmiał nie-
1 Sow. wſtydliwy Luter vczynić: ále pomni-
Licz.14. ćie/Brácia mili; żeśćie wy/ná począt-
2 Sow. ku / wſzyſtkę Biblią przyięli: baczyćie
też; że toż mowi Swięty Páweł / co y
Swięty Jákub/ná mieyſcu przerzeczo-
3 Sow. nym, Rom.2: á náoſtátek pięknie á do-
n Pſal.31. wodnie to wywodzi Swięty Auguſtyn/
ſzyroce tymi słowy piſząc o zgodzie tych
dwu Páńſkich Apoſtołow: Jákub S.
Apoſtoł/ (mowi) chcąc popráwić źle
rozumieiących Apoſtołá Páwłá/ kto-
rzy dobrze czynić niechćieli, w sámey
Wierze dufáiąc/Abráhamowe Vczyn-
ki zálecił; ktorego Páweł Wiárę: á nie
ſą tám ſobie przećiwni Apoſtołowie. etc.
Jáko nie ſą przećiwni ſobie / ktho chce
wiedzieć; niech ſie tám náuczy: naydźie
wnet dobrą Diſtinkcią / rozdział do-

brych

brych Vczynkow czyniąca. Abowiem
Páweł Swięty gáda / o dobrych Vczyn-
kach, przed Wiárą będących; z ktorych
żaden nie bywa Vſpráwiedliwionym:
á Jákub S. o dobrych Vczynkach/ z
Wiáry po pierwſzym Vſpráwiedliwie-
niu pochodzących; z ktorych y Abráham
był / y káżdy człowiek wierzący bywa,
Vſpráwiedliwiany. Niechże ſie vczą Záwiá-
wáſzy/w káżdey máteryey / rzecz od rze- zánie.
czy dźielić/Vczynki od Vczynkow: ták
áni ſámi nie zbłądzą; áni was niezwio-
dą. A przeto gdyż Swięte Piſmo przy- Zám-
piſuie Odpuſzczánie grzechow y Vſprá- knienie.
wiedliwiánie / nietylko Wierze: ále też
y Miłośći / y Czynieniu Zákonu / y V-
czynkom náoſtátek: nie omylna to rzecz
ieſt/żeć wáſzy Miniſtrzy iáwnie w tym 6 8.
błądzą; gdy nieczyniąc żadnego rozdzia-
łu Vſpráwiedliwienia/ Wierze ſámey
to przypiſuią. Wźielić oni ten Arty-
kuł od Márćiná Lutrá: kthory o nim
ták / iáko pokorny trzeći Eliaſz, y piá- Cōtra pu-
ty Ewángeliſtá / pokornie w ſwych Xie- tatitium
gach czeſto piſze: Twierdze to ia Doktor edictum
Márćin Luter/ Páná náſzego Jeſu Chriſtá Cæſaris.

niegodny etc.

niegodny Ewángelistá : iże then Artykuł /
Sáma Wiárá bez żadnych Vczynkow vsprá-
widdliwia v Bogá / w cále zdrowy zácho-
wáć ma dopuśćić Cesarz/ y Rzymski / y Tu-
recki/ y Tátárski/ y Perski/ Papież/ Kárdi-
nali wszyscy / Biskupi / Kápłani / Mniszy /
Mniszki/Krolowie/Xiążetá/Pánowie/ w-
szystek świat/ wszyscy Diabli : á nád to/ ogień
Piekielny bedą mieć ná głowy swoie. to niech
bedzie moie / Doktorá Lutrá/ od Duchá S.
idące nátchnienie / y szczyra przenaświetsza
Ewángelia. Dosyć poważny á groźny
Mandat : á ktoby sie go niebał? Na
te tedy Propositią Lutrowe nową /
zá tákimi nowego Proroka groźbami /
zezwolili wszyscy nowi Ewángelikowie:
ktora że iest obłedliwa; dla teo/ z swych
błedow niemogli sie nigdy wywikłać /
około tego Vspráwiedliwienia. Bowiem
„ to iest pewna proba; iż ieden błąd, dru-
„ gi wnet zá sobą ciągnie. Przeto niedzi-
wna rzecz iest v tych/ktorzy istość á pe-
wność prawdy znáią; że sie ći to Ewan-
gelikowie/nietylko ieden z drugim/ ale
też y ieden sam z sobą / w iednym thym
Artykule niezgadza. Nápisał był An-
drzey Osiánder, w Prusiech, swoie Con-
fesią/ o Vsprawiedliwieniu; ktorą gdy
postał

postał do Niemieckich Ministrow no-
wych; pochwalił ią Brencius, w Wir-
tembergu / poganił Melanchton, w
Witembergu. dla czego też Osiánder
nalazł / v Philippá tego Melanchto-
ná / w iego Xiegach / 14 mniemánia ro-
znego o tym : iákom iuż wyższey przypo-
mniał / przy Liczbie 33. Dziwuyże sie
zgodzie nowego Ducha / Bráćie miły !
á dziwuy sie / w tym Artykule; ktory ty
masz (á nie źle) zá nagłownieyszy!

Pátrz pátrz zgode!

Zkądże tedy ta niezgoda y roznica? z te-
go / o ktorymemći námienił / rzeczy mie-
szániu. A iáko tho? ábowiem insze iest
Vspráwiedliwienie grzesznych ludzi /
przy Krzćie; insze / przy Pokućie. ten
rozdział gdy vczynisz : y Pismo Swiete
z sobą (iákoż iest záwżdy) zgodne be-
dzie; y rzecz tá / około Vspráwiedliwie-
nia / snádnie poydzie. co sie z tey praw-
dziwey náuki Kośćiołá Powszechnego
náuczy. Abowiem on / ná wszystkie stro-
ny sie ogladáiąc / w tym zámyka náukę
swą, o Vspráwiedliwieniu Chrześći-
áńskim. Przy Vspráwiedliwieniu ná-
przod pátrz / człowiecze / ná Páná Bo-
gá; kto-

Przyczyná niezgodnych błedow.

Náuká około Vspráwiedliwienia, thá iest prawdziwa á porządna.

gá: ktory z łáſkiá z miłośierdziá ſwego/ obiecował Zbáwićielá Páná Chriſtuſá; zeſłał; odkupił; drogę Vſpráwiedliwienia y Zbáwienia zgotował. potym oglądáy ſie ná Páná Chriſtuſá: ktory przez Smierć ſwoię Spráwiedliwośći Bożey doſyć vczyniwßy/ y Ciáło y Krew ſwoię ná wykupienie nas dawßy/ ſtał ſie wßyſtkim ludziom ſtudnicą Záſług/ v Páná Bogá. náoſtátek iuż vday ſie ſam ku tobie: á obácz pilnie; kthorym ſpoſobem, y ktorym náczyniem maß czerpáć Vſpráwiedliwienie z nagotowáney zá łáſką Bożą ſtudnice/ y Zbáwienie twoie. A tuć iuż naydzieß/ y Piſmo S. tobie grzeßnemu vkaże/ dwie tákie Studnice; iednę, ná Krzćie/ drugą, ná Pokućie: do obudwu co maß przynieść; ieſli ſamę Wiárę/ álbo co też drugiego przy Wierze; tom iuż wyżßey pokazał. Nie czerpa z tych ſtudnic Turek/ Zyd/ y żaden Pogánin. czemu? iż náczynia niemá/ Wiáry, do Krztu; á do Pokuty/ po Wierze/ coś ießcze więcey. Toć
6 9. ieſt Powßechne/ o Vſpráwiedliwie-dliwieniu/ zrozomienie; ktore Páweł Swięty

Swięty zámknął w onych słowiech/ Pierwße
(ále/ tylko o pierwßey ſtudnicy Vſpráwiedliwienia/ tám gada) do Rzym: Vſprá-
Wßyſcy zgrzeßyli/ y potrzebuią chwały Bożey/ wiedli-
Vſpráwiedliwieni dármo wienie.
przez łáſkę iego/ przez odkupienie w Roma. 3.
Chriſtuſie Jeſuſie będące/ (ktorego Pan Bog dał Jednaczem) przez Wiárę/ we Krwi iego; ku okazániu Spráwiedliwośći ſwey/ dla odpußczenia przeßłych grzechow. Maß tu/ Bráćie mily/ Chwałę Bożą; w okazániu z łáſki dánego Vſpráwiedliwienia: doſyć ſie ſtáło Spráwiedliwośći Bożey; przez wyláną/ zá grzechy/ Krew Páná Chriſtuſowę: Wiárá náoſtátek ieſt náczyniem wyczerpánia twego Vſpráwiedliwienia/ z ſtudnice Krztu świętego. Abowiem o tym tylko ná Krzćie napierwßym Vſpráwiedliwieniu/ (iákom iuż kilká kroć powiedział; bo to trzebá ieſt pilnie báczyć) Páweł tám Apoſtoł gada.
Drugie Vſpráwiedliwienie człowieká grzeßnego/ po vtráceniu pierw- 2 Vſpraw.
ßego/ bywa ná Pokućie: naydziemy ießcze y trzećie/ y czwarte/ y w Piſmie 3/ 74.
Swiętym/

Swiętym/ y v stárych Doktorow Chrze
sciyáńskich. Abowiem kto záchowywa
Vspráwiedliwienie wźięte / z cnoty w
cnotę idąc/ y ku doskonáłosci Chrześci-
áńskiey pilnie ćiągnąc; ten będąc Sprá
wiedliwym/ bstáie sie im dáley tym wię
Dowodj cey Spráwiedliwym. o co nas Jan S.
vpomina/ Apoc. 22; y Mędrzec/ Ec-
cles. 18. Tego Vsprawiodliwienia Job
spráwiedliwy niechćiał nigdy opuscić;
Job 27: w tym sobie rozmyslał/ tego
sie vczył/ y w tym sie ćwiczył, Dawid
Prorok; Psál. 118: o tym pilne czyni
nápominánie Swięty Ambroży; Li. 1
Cap. 8 De vocatione gentium, ná sá-

Vsprá-wiedli-wienie/ iedno Swię-tych/ drugie grze-sznych.

mym końcu: tákże też y Augustyn; w
Kazániu 15 y 16/ De verbis Aposto-
li. A toć Vspráwiedliwienie, Swiętych
tylko iest y Spráwiedliwych ludźi: iá-
ko ono dwoie/ przez Krzest, a Pokutę/
sámych grzesznych. Czynią pilny roz-
dział stárzy Doktorowie roznego Vsprá
wiedliwienia: y ná inszym mieyscu/ S.

Libro 2, contra Iulianum.

Augustyn położył troiáki sposob nasze-
go Vspráwiedliwienia / ná tym swie-
ćie: Pierwsze (mowi) bywa nam dáne/
przez

przez Krzest; ktorym bywáią odpuszczá-
ne wszystkie grzechy: potym/ przez Wal-
kę z grzechámi; od kthorych przewinie-
nia iestesmy wyswiebodzeni: po trze-
ćie / gdy nasza modlitwá bywa wysłu-
chána; w kthorey mowimy: Odpuść
nam násze winy. Abowiem bysmy też
namocniey walczyli z grzechámi: ludźie
iestesmy. [Iustificatio in hac vita, no-
bis secundúm tria ista confertur; Laua-
cro regenerationis, Congressione cum
vitiis, & quum nostra exauditur Ora-
tio: Dimitte nobis &c.] Thák/ ná o-
nym mieyscu / Augustyn S. gdźie wi-
dźisz troie Vspráwiedliwienie násze;
przez Krzest / przez záchowánie, ná
Krzćie wźiętey Spráwiedliwosci / y
przez Pokutę. Nád to ieszcze Ambroży
Swięty, ná Kap. 4 do Rzymiánow /
y Jeronim, ná Psalm 31/ przydáią V-
spráwiedliwienie czwarte; przez Koro-
nę Męczeńską. o czym v nich sobie czy-
tay: á ná rozdział roznych rzeczy (z cze-
go zániechánia/ prawie wszystká vrosłá
Luteria) záwżdy pilny wzgląd miey.
To ták vtwierdziwszy/ á káżdą rzecz ná
P swym

swym mieyscu postánowiwszy / w kupę rzeczy rożnych niemáttáiąc / przystąpimy do wászego Artykułu.

1 Rzecz. Iże żaden / oprocz Páná Iesu Christá / niemoże przyść ku Vspráwiedliwieniu; to iest rzecz prawdziwa / przy każdym Vspráwiedliwieniu. co gdy przypisuiecie Wierze żywey; radći ia to słyszę: alescie mi záśię wpádli w wielką Cōtradikcią. A iáko to? ták / iż mowićie:

Contrá-dikcia. Sámá Wiárá vspráwiedliwia ; y / Nie sámá Wiárá vspráwiedliwia.

Zebyście sámey Wierze przypisowáli to; wászym pismem dowodzę: w ktorym ták stoi / ná Liście 26:

Zá tym vczą / że tá sámá Wiárá álbo dufánie w Páná Iesu Christá / człowieká przed Bogiem vspráwiedliwia / álbo czyni spráwiedliwego / beze wszech iego prac / vczynkow / y zasług.

tákże też / ná Liście 34:

Siodme náuczáią / áby ći ktorzy przez sáme Wiárę w Christá Iesusá dármo z łáski Bożey / beze wszech vczynkow / vspráwiedliwieni á Bogu mili vczynieni są.

70. Z drugiey strony / żebyście Nie sámey Wierze to dawáli / z tąd się okázuie; iż to Vspráwiedliwienie Żywey Wierze

przypi-

przypisuiećie. Coż iest Żywa Wiárá? Żywa Wiárá, co iest. Mam zá to / iż Żywa Wiárę też zowiećie; ktorą ták opisał Páweł Swięty: Galat. 5. Wiárá w Pánie Chryśćie tá iest można; ktora przez Miłość dobrze czyni. A przeto Wiárá Żywa ma dobre Vczynki: ktorą też y drugi Apostoł / gdy Iacobi 2. Vczynkow niema / zowie Vmárłą.

Ieslić tedy Wiárá Żywa Vspráwiedliwia; á Żywa Wiárá ma dobre Vczynki / z Miłości płynące; á to iesli prawdá iest: tedyć oná druga Propositia; Sámá Wiárá vspráwiedliwia; iest obłędliwa. Widźićie widźićie / Bráćia mili; iáko się wászy ći nowi Ministrzy powikłáli / y was z sobą wikłą: widźićie / iákiey was prawdy vczą: teraz mowią; Sámá Wiárá: wnet záśię; Nie sámá Wiárá / ále Żywa Wiárá: teraz mowią; Bez Vczynkow: niedługo potym / zápomniawszy się; Z vczynkámi / mowią. ktoć mowi; Żywa Wiárá vspráwiedliwia: ten pewnie mowi; (á dobrze z Swiętym Iákubem mowi) Wiárá z Vczynkámi vspráwiedliwia. Tymći Spárćie. słowkiem / Żywa Wiárá / zwykli się ći

 wywijáć;

wywijáć ; gdy ich w ćiásny kąt iásnym Pismem S. przypieramy: á nie dosyć máiąc ná wikłániu roznego Vspráwiedliwienia / Wiárę też wikłáią z Nádźieią y z Miłośćią. Prawdá iest; że kto tych trzech cnot niema / zbawion być niemoże y Vspráwiedliwion : ale iednák insza iest Wiárá; insza / Nádźieiá ; insza / Miłość. ma Wiárá swoie: iáko też y drugie Cnoty Chrześćiáńskie swoie rzecz máią. Wiárá wierzy / co Pan Bog w Pismie S. y w Kośćiele obiáwił / rozumem tego niedochodząc: Nádźieiá tego, co wierzy, y mocnie czeka / y pilnie prośi: á Miłość / vważáiąc v siebie rzeczy / przez Wiárę poznáne / przez Nádźieię czekáne / rozszega sie ku miłowániu Páná Bogá y Bliźniego / zá chutliwym pełnieniem y chowániem Bożego Przykazánia. Rzeczći to iest iásna / około rozności tych trzech cnot głownych Chrześćiáńskich; ktore dźieli y Páweł S. nietylko do Koryntow / ale y do Timotheuszá pisząc : wszákże ktoby chćiał y Doktorow stárych; tákże znaydźie. Abowiem y Augustin / ná onymże

Wiárá / insza iest rzecz: insza / Nádźieiá y Miłość.

1 Dow.

2, y 3 Dowod.

1 Cor. 13.
1 Timo. 1.

4 Dow.

ná onymże mieśću / gdźie zgadza Pismo Páwłá S. y Iakubá, o Vspráwiedliwieniu / te ma słowa, miedzy inymi: Co wierzy Chrześćiánin; to ku Wierze należy: co dobrze czyni; ku Miłośći: á dobre Sumnienie, daie dobrą Nádźieię. Gdyż thedy / insza iest, Wiárá ; insza, Nádźieia ; insza, Miłość ; insza rzecz, Vczynki z Miłośći pochodzące: mowmyż o Vspráwiedliwieniu iásnie / á nie przećiwnie.

August. in psalm. 31.
Licz. 33.

Zámknienie.

Przy drugiey częśći Artykułu tego / wszystko sie dobrze pisze: by tylko było dobrze rozumiano : á zwłaszcza, o Biskupstwie y Kápłáństwie Páná Christusowym : o ktorym / ná swym mieyscu będę gadał. ná ten czás tylko to przypominam; że ten wasz Brát / kthory z Czeská ná Polską tę Confessią przekłádał / czásem co przekładał nierozumiał. Abowiem Ian S. w Káp. 1 / o Pánie Christusie ták pisze : Verbum plenum gratiæ; de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. tho tedy Ian S. pisze ; iż Pan Christus / ktory iest Słowem Bogá Oycá / iest

II część.

Li. 166: 200.

71.

Nieumieiet nosć wykładá czá Confessiey Bráckiey

pełen łáſki: á z iego pełnoſci my wßy-
ſcy wzieliſmy/ Łáſke, zá Łáſke. Wy mo-
wicie; Miłość/ zá Miłość: álec inßá
ieſt, Miłość/ po Łácinie Cháritás; á
inßa, Łáſká/ po łácinie Gratia. Mi-
łość, w okázowániu miłoſci należy; á
Láſká. Łáſká, ieſt dárem Bożym/ nie z záſłu-
gi/ ále z Miłoſierdzia dánym: Tákich
Miniſtrow doſyć v was naydzie; ktorzy
ießcze Grámmátiki nieumieiąc/ y słow
S. Piſmá nierozumieiąc/ śmieią przed
Do Pi- ſie wielkie á poważne rzeczy bráć: do
ſmá S. ktorych oni ſtárzy, ſwieći, á mądrzy, y
iák przy- vczeni Doktorowie/ z Boiáznią á z Po-
ſtepo- korą przyſtepowáli. A nie dziwna tho
wáć. ieſt; że ſie ná słowiech potykáią niezro-
zumiánych: ponieważ y rzecz ſáme/
przed ich tą hárdą pychą/ ktorą ſwoie
máłe głowki nád wielki Kościoł prze-
kłádáią/ Pan Bog ſpráwiedliwie zá-
Láſká zá krył. W náuce náßey Powßechney/ iá-
Láſke/ ſna to ieſt ſentencia; iáko my Łáſke zá
iáko ſie Łáſke/ przez Páná Jeſu Chriſtá/ z Bo-
rozumie żego Miłoſierdzia/ bierzemy. Abowiē
gdy bywamy Vſpráwiedliwieni/ thák
ná Krzćie/ iáko ná Pokućie; łáſká tám
ieſt

ieſt ßczyra Boża/ z iego nam Miłoſier-
dzia dana: (bo przed Vſpráwiedliwie-
dliwieniem/ nic v nas Pan Bog nienáy-
duie; iedno grzech/ nieprzyiaźń miedzy Iſaiæ 59.
nami y Panem Bogiem czyniący) kto-
rą Łáſke Bożą/ przy Vſpráwiedliwie-
niu dáną/ gdy nieutrácamy; ále z nią
dobrze robiąc/ z cnoty w cnote idzie-
my: zá tho cnotliwe Chrześcijáńſkie ży-
ćie/ z Łáſki też y z Miłoſierdzia ſwego/
raczył nam Pan Bog obiecáć Zápłate
wieczną Kroleſtwá Niebieſkiego. O-
bietnicá tá, z Łáſki ieſt, nie z Powino-
wáctwá: Vſpráwiedliwienie/ á po nim
pobożny żywot/ dar ieſt Boży, y łáſká
Boża: przeto Łáſke zá Łáſke/ z zupeł-
noſci Záſług Páná Chriſtuſowych/ bie-
rzemy y wzieliſmy. A tá to Łáſká Bo- ¶ Jáko
ża/ kthora w nas czyni pobożny żywot z Łáſki
Chrześcijáńſki/ dla tego ſie nam obra- Bożey
ca w náße Záſługe; iże my też/ máiąc ſtáie ſie
dobrą náße Wolą, źle áldo dobrze czy- Záſługá
nić/ z nią robimy, y dobrze czynimi. náßá.
Iáko to y w Páwle Swietym iaſnie o-
baczyß; ktory/ Roboty ſwoie nawietße
opowiedáiąc/ wnet to przydał: Nie

 iáć wie-

1 Dow. iać wiecey nad ine Apostoły robił; ále
1 Cor. 15. Láská Boża ze mną. Widźiſz; że y Pá-
wel S. robił/ y Láská Boża. dla kto-
rey ſwey Roboty (ále przedśię z Láſką
Bożą; choćiay on tego tám nie wſpomi-
2 Dow. na) przed ſwoią śmierćią ták piſał do
2 Tim. ul. Timotheuſzá: Ná dobrymem ia trwał
boiowaniu; dokonałem biegu; wiárem
záchował: náoſtátek nágotowána mi
ieſt Koroná ſpráwiedliwośći; ktorą
mnie odda/ w on dźień/ Sędźia ſprá-
wiedliwy: á nietylko mnie/ ále wſzyſt-
Zám- kim//miłuiącym Przyśćie iego. To ia
knienie. ná ten czás przypominam/przy tey Lá-
ſce; ktorey nierozumieiąc wáſzy/ſłowá
dobrze przełożyć nieumieli. abyśćie wie
dźieli; iáko dobrze z Láſką Bożą Zá-
ſługi Chrześćiáńſkie zgadzáią ſie. Nic
tu nievymuiemy Zásługom Páná Chri
ſtuſowym: przez Zásługę Páná Chri-
ſtá/my wierzący Láſkę zá Láſkę bierze-
Lic. 75. my. Ale o Zásługach potym/ ná ſwym
mieyſcu/ będziemy gádáć.

Trzećia część w tym ieſt prawdźi-
III część. wa; iż Wiárá Vspráwiedliwáiąca (iá-
ko káżda rzecz dobra) z łáſki Bożey by-
wa da-

wa daná. ále iednák ná náſzey ieſt do-
brey woley/álbo Wierzyć; álbo Nie- Wie-
wierzyć. Jeśli chce wierzyć; niemoge rzyć/ná
bez Páná Bogá: wſzákże ktoby wierzyć dobrey
niechćiał; może niewierzyć. Dowod te- woli ieſt
go iáſny máſz w Zydźiech; do kthorych człowie-
thák Pan ſam mowił: Pokutuyćie; y czey.
Wierzćie Ewángeliey. á iże niechćieli Dowod: Marci 1.
wierzyć/ w mocy to ſwey máiąc; dla te°
ták ſie też do nich vmawiał: Jeruſálē Mat. 23.
Jeruſálem/ ile kroć chćiałem ia ſyny
twe zgromádzáć/ iáko kokoſz kurczętá
ſwe zgromadza pod ſkrzydłá; á niech-
ćiáłoś! Widźiſz/ że chćiał Pan; ále oni
niechćieli. Przeto trzebá było oſtroż- Zám-
niey o tym piſáć. abyśćie Dobrey woley knienie.
człowieczey niekáźili/z obłedliwym Lu-
trem; ktory Niewolnicą y Poniewol-
ną wolą śmiał człowiekowi przypiſo-
wáć. Piſmá od wás tu przywiedźione,
Dobrey they Woley niekáżą; ále Láſkę
Bożą/ bez ktorey my nic niemożemy/
zálecáią.

Po czwárte opiſuiećie/ co ieſt Wiá- IIII.
rá. ktore to opiſánie áczkolwiek ieſt i-
nymi ſłowy vczynione od wás/ niżli od

Swiętego Páwłá : wßakże dobrze zá-
Wiárá co iest: rozumiáne, może być nie zdrozne. Iest
Hebr. 11. Wiárá (według Páwłá S:) istnosćią
tych / ktorych sie nádziewamy / rzeczy;
y dowodem onych / kthorych niewidzi-
my. Nádziewamy sie być w Zywocie
wiecznym / y mieć pewne Ciał naßych
zmartwych wstánie : nádziewamy sie
widzieć Páná Bogá / thák iáko iest w
Troycy iedynego &c. Te wßystkie rzeczy
iáko pewne są; Wiárá tego dochodzi..
á choćiayże ich niewidzimy oczyma ćie-
lesnymy : przedsie tego / czego sie nadzie-
wamy / pewny dowod mamy Wiárę.
Tą Wiárą my Wierzymy / nietylko co
iest w Ewángeliey nápisano / y we w-
ßystkim Pismie Swiętym; ale cokol-
wiek Pan Bog, ku wierzeniu raczy ob-
Do Zásługi P. Christusowey / co trzebá dołożyć. iáwiáć Kosciołowi swemu. Nie przy-
my też my tego ; iż dla sámego Zásłuże-
nia Páná Christusowego / Páná Bo-
gá mamy ná sie łáskáwego y miłosćiwe-
go; á iże istotnie / w nim / á przez zeń / Zy-
wot wieczny wßyscy wierni máią : ále
do tego mamy te / ktorych po nas sam
Pan Bog chce / powinowáctwá naße

przykłá-

przykłádáć. A bowiem przecto nas stwo- 1 Cor. 10.
rzył ; ábysmy ku iego chwale wßystko
czynili : dla tego przez Syná swego od-
kupił ; ábysmy iemu w świętobliwosći Lucæ 1.
służyli : dla tego náostátek przez Duchá
S. poświećił ; ábysmy trzeźwie y bogo- Tit. 2.
boynie ná tym świećie żyli. to iesli czy-
nimy ; Zásłużenia Páná Christusowe
będą nam pożyteczne : ináczey / prozno 73.
sie my chlubimi Christusem. Tegoćby
wam záwżdy potrzebá pilnie dokłádáć /
v Chrześcijan wierzących : áby oni gołą
tą Wiárą / á sámą Wiárą / y omylną
Wiárą / niebyli vwiedzieni. V onych / ¶ Gdzie
ktorzy ießcze niewierzą / Wiárę nawie- o Wierze
cey spominać mamy / dla tego ; że iest á gdzie
Fundámentem zbáwienia naßego : ále thez o
v tych / ktorzy iuż Fundáment máią / o czym ie-
thym potrzebá nawiecey gádáć ; co ná nym gá-
Fundámenćie budujemy. Tákći P. Je- dáć.
sus Christus záwżdy czynił / y Aposto-
łowie iego. v ludzi niewiernych, mowił
to Pan Christus / co wy przywodźićie ; 1 Dow.
Kto w mie Wierzy / ma Zywot wiecz- Ioan. 6.
ny : ále v tych / ktorzy iuż wierzyli / y
co inßego naydzieß. Mowił Pan do

wierzą-

Ioan. 15. wierzących Apostołow; Wy iesteście
moi Przyiaciele. ále iákoż iesli (powie-
da) będziecie czynić/ co ia wam roska-
zuię. A coż roskázuieß/ naß Panie? to
wam roskázuię; ábyście się miłowáli we-
społek; ábyście y mnie y Oycá mego mi-
łowáli. A po czymże thę znáć miłość?
Ioan. 14. Kto mnie (mowi Pan) miłuie; moie
Rozkazánie chowa: kto mnie nie miłu-
ie; moiey Nauki niechowa. Ták ták
mowi Pan/ do wierzących: Miłość
Miłość/ á z Miłością pełnienie Boże-
2 Dow. go Roskazánia/ wierzącym záleca. Toć
Roma.13. też naydzieß y v Apostołá Pawła/ po
vgruntowániu Wiáry: Nikomu (po-
wieda) nic niebądźcie winni; tylko/
ábyście się społecznie miłowáli. á w
czymże tá iest Miłość? Kto (mowi)
miłuie; Zakon wypełnia. Przetoż na-
3 Dow. dobnie ták S. Chrisostom Homil. 70 in
Mat. piße: Zeby wierzący niemniemá-
li/ iákoby ie sámá Wiárá zbáwić mo-
głá: dla thego Pan Christus, o kaźni
złych gada. Thák on niewierzące/ do
Wiáry; á wierzące/ku dobremu żyćiu,
nápomina. [Ne Fideles, sola Fide sal-
uari

uari posse, confidant: infideles, ad Fi-
dem; Fideles verò, ad rectè viuendum,
Christus cohortatur.] Jestci to z nie-
máłym v nas podziwieniem; iż v wá-
ßych, tylko o Wierze słycháć/ á o Miło-
ści, bárzo máło: ále podobno dla tego
o niey nieradzi mowią; iż ią/ ktorey sá-
mi w sobie niemáią/ we wßystkim Ch-
rześcijáństwie każą. Niechcemy tedy y
my nic vymowáć Zasługom Páná Chri-
stusowym: ále chcemy tego po Wierzą-
cych; áby też y oni powinowáctwu swe-
mu dosyć czynili/ á sámą się Wiárą nie-
chlubili. Abowiem wnet w piątey
cześci/ co przed tym wáßy skryćie mowi-
li/ wynorzyło się ná wierzch. czemu kto-
by niebácznie dał wiárę: pewnie then
rychley co inego/ niżli swe Vspráwiedli-
wienie/ ze swym złym wiecznym, ogla-
da. Sáma Wiárá/ álbo dufánie w Pá-
ná Jesu Christá/ (ták pißą wáßy) czło-
wieká przed Bogiem Vspráwiedliwia;
beze wßech iego Prac/ Vczynkow/ y
Zasług. Powiedzże mi/ Bráćie miły;
skrußone serce, iestli Praca? opłáki-
wáć złości swoie, iestli Praca? spowie-
dáć się

Miłość máło spomináią Nowowiernicy

Zámknienie.

V części.

Nie sámá Wiárá Vspráwiedliwia.

Dowodż

dáć śie grzechow / prośić odpuszczenia grzechow / ieśli Vczynek: dáwáć połowice dobrá swego vbogim / y miłowáć wiele Páná Bogá / ieśli Zasługá: Ieśli masz Skruchę práwą; á ieśli śie też Spowiedasz / y Modlisz: y Prácą tám / y Vczynek poznasz: á Zasłudze Miłośći y Vczynkow Miłośiernych / choćiayby ty był przećiwny; my máło dbáć będźiemy. Abowiem iásną mamy ná tho Ewángelią: w ktorey dla tego też, Mágdálenie są odpuszcone grzechy; iż wiele
Luce 7.
Luce 19. Miłowáłá: y Záchaeuszow dom przeto też wźiął zbáwienie; iż połowicę dobrá swego dawał vbogim. á toć śie dźiało (iáko widźisz) przy tych; ktorzy od Páná Christá brali Vspráwiedliwienie. Jest tedy niektore Vspráwiedliwienie / nie bez Prac, y Vczynkow, y Zasług nászych: iákoś słyszał ná początku. Abowiem co śie dotycze Páwłá S. Pismá / od was przywiedźionego; o náspierwszym Vspráwiedliwieniu człowieczym / (co iuż nie raz muszę powtarzáć) ták w Liśćie do Rzymiánow / iáko też do Gálátom / disputuie S. Páweł.

Záwiązánie. Lic. 67. 74.

¶ Páweł S. o ktorym Vspráwiedliwieniu gada.

A nie-

A niedármo też on tám przypomina Zakonne Vczynki; gdy ták pisze: Rozumiemy to / że człowiek bywa Vspráwiedliwion przez Wiárę / bez Vczynkow Zakonnych. Ktoreż te są Zakonne Vczynki: Pewnieć tám gada o Zakonie Moyseszowym; ktorego Vczynkow naprzednieysze było Obrzezánie. Do Vspráwiedliwienia thedy człowieczego, niepotrzebá iest Obrzezánia / y inych Vczynkow Zakonnych / w Sądźiesz y w Ceremoniach należących. co tymi słowy potwierdza Apostoł: Mowimy / że Wiárá byłá policzána Abráhámowi zá Spráwiedliwość. iákoż tedy iest policzána: ieśli w Obrzezániu; czyli przed Obrzezániem: nie w Obrzezániu; (odpowieda sobie sam) ale przed Obrzezániem. Pátrzayże / Brácie; o czym gdźie Apostoł mowi: widźisz / że mowi o Zakonnych Vczynkách ludu Zydowskiego: słyszysz mianowićie pilne pytánie o Obrzezániu. dla czego / y do Gálátow ták nápisał: Nie wdaycie śie drugi raz w iárzmo niewolne: oto ia Páweł mowię wam; iże / ieślibyśćie śie Obrzezowáli /

1 Wykład. Roma. 3.

1 Dow. Roma. 4.

2 Dow. Galat. 5.

wáli / Christus wam nic niebędzie po-
żyteczny. &c. Abowiem w Jesu Christus
sie / áni Obrzezánie nie iest ważne; áni
też Nieobrzezánie; ále Wiárá / ktora z
Miłości dobrze czyni. Przeto trzebáć
Zakonu Moyżeszowego trzy częśći. tu rozdzielić Zakon Moyżeszow ná trzy
części. abyś wszystko w kupę niezátlił;
á roznych rzeczy niemięszał. Jedna częśc
Zakonu / do zwierzchniego Obrzędu, y
do Ceremoniey należy; druga / do Są-
dow; a trzecia / do Miłości Bożey y Bli-
źniego. Dwie pierwsze częśći máią ko-
niec swoy: (o czym y niżey vsłyszysz / przy
Liczbie 134) trzećia nietylko niema koń-
cá; ale ma być w Chrześćiániech dosko-
nalsza. co sie iáśnie okazuie z słow Máte-
Mat. 5. theusza Swietego; gdzie Pan Christus
Boże Przykazánie potwierdza / y wy-
kłada. O tych ći Vczynkach / kthore sie
zámykáią w dziesięćiorgu Bożym Przy-
kazániu / á płyną z Miłości Páná Bo-
3 Dow. gá y Bliźniego / rozumiał Páweł Swię-
Roma. 2. ty; gdy ták pisał: Nie ći / co słucháią;
ále ktorzy czynią Zakon / v Páná Bogá
będą Vspráwiedliwieni. O thych tedy
Vczynkach Zakonnych / ktore ku Są-
dom y

dom y Ceremoniam należą / osobliwie
tam Apostoł gada; á zwłaszcza o Obrze-
zániu: a to / nie zá máłą przyczyną, ie-
mu do tego daną. Abowiem co zá po-
swárek był około Obrzezánia; znáczy 4 Dow.
sie z spraw Apostolskich: gdzie / dla te- Act. 15.
go Obrzezánia / y dla tych Zakonnych
Vczynkow / Apostolskie Concilium by-
ło zgromadzone. Niekáżąc tam Aposto-
łowie dziesięćiorga Bożego Przykazá-
nia: po Wierze / nic inego pilniey / iáko
vprzeyma ku Pánu Bogu y Bliźniemu
Miłość / á pełnienie Woley Bożey / w
Listiech swych nieprzekładáią. Te sen- 5 Dow.
tencią / o Vczynkach Zakonnych / náy-
duie v S. Ambrożego, one słowá A-
postolskie ták wykłádáiącego: Pogáń-
ski lud bywa vspráwiedliwion / nieczy-
niąc żadnych Vczynkow Zakonnych; to
iest / bez Obrzezánia / albo Nowomie-
siącnych świąt / álbo święcenia Sáb-
básu. Tákbym też mogł pokázáć; o kto-
rych Vczynkach Zakonnych gada S. 7 Św.
Apostoł / gdy ie od Vspráwiedliwienia
wyłącza: wszakże iesli zechcemy wyłą- ij Wy-
czyć y wszystkie ine dobre Vczynki / od kład.

Zakonu też roſkazane; o pierwſzym tylko Vſprawiedliwieniu/ ktore na Krzćie bywa/ mamy to rozumieć. Abowiem ktorekolwiek ſą dobre Vczynki / przed przyjęćim Wiary Pana Chriſtuſowey; z tych żaden niebywa vſprawiedliwion: ale ktore iuż z Wiary pochodzą/ y ktore czynią po Krzćie Wierni; o tych pe-
1 Dow. wne to ieſt Swietego Jakuba świa-
Iacobi 2. dectwo: Bywa człowiek Vſprawiedliwion/ nietylko z Wiáry; ale też y z Vczynkow.
2 ⁊c. Dowod. A o tymći drugim Vſpráwiedliwieniu/ ktore ieſt Swietych ludzi, z
Pſalm. 83. cnoty w cnotę idących/ one też ſą świa-
Czytáy dectwa; A Poc. 22, Eccleſ. 18, Iob 27.
Lic. 69. tho Vſpráwiedliwienie czynią dobre Vczynki Chrześćiáńſkie / z Wiary pochodzące. czytay ſobie Auguſtyna / De
3 Dow. Fide & Operibus Capite 14, & in LXXXIII Quæſt. Cap. 76: y tam naydzieſz zgodę Pawłá y Jakuba, S.
4 Dow. Apoſtołow. A dziwna to zaiſte rzecz/ y niemáłą śmiałość: że wy śmiećie tho przydawáć; czego nigdzie nieprzydał S. Paweł. Nie rzekł nigdzie Swięty Paweł: Sama Wiára Vſpráwiedli-

wia:

wia: wy, nad iego wolą, śmiećie mowić/ od Lutrá zwiedzieni: ktorego wolićie ſłuchać Apoſtáty; niżli Jakubá S. Apoſtołá / iáſnie też o Vſprawiedliwieniu náſzym piſzącego.

Ale obraża was Zasługá człowiecza. abyſćie Zasłudze Pana Chriſtuſowey nic nieuymowali. Nie my nieuymuiemy Pánu Chriſtuſowi / Bráćia — Zasługi Chrześćiáńſkie
mili : tylko chćieyćie / co my zowiemy Zasługą Człowieczą / dobrze zrozumieć. abowiem z tąd oſobliwe błędy roſtą; gdy tego / o czym ſie gada / nierozumiemy. Inſza tedy ieſt Zasługá Páná Chriſtuſowá; inſza, ludzi Chrześćijáńſkich. Zasługá PAná Chriſtuſowá w tym ieſt; że on nam przeiednał gniew Bogá Oyca / nas odkupił / y wſzyſtkie dáry zbáwienne, ſwą śmierćią zaſłużył: — Rożność Zasług páńſkich y náſzych
(czego gdyby on był nam nieſprawił: wſzyſtkie náſze Vczynki byłyby plugáwym płátem / przed oblicznośćią Bożą) á Zasługę ludzi Chrześćijáńſkich w tym być rozumiemy; iż po napierwſzym ná Krzćie Vſpráwiedliwieniu / ktore z ſczyrey łáſki Bożey przez Zasługę męki — Eſaie 64

Páńskiey mamy/ w Pánie nászym Chry-
stusie dobrze á świętobliwie zá łáską
też Bożą żyiemy. Abowiem zá to dobre
1 Dow. á święte życie/ nie z powinowáctwá iá-
Mat. 5, kiego / ále z sámey łáski / sam Pan ra-
19. &c. czył obiecáć nászym dobrym Vczynkom
zapłátę: obiecał y zbáwienie wieczne/
w Krolestwie niebieskim. ktore násze
dobre Vczynki / z łáską Bożą od nas
czynione/ y S. Pismo Zásługą zowie.
2 Dow. Abowiem ták nápisał Mędrzec: Ká-
Eccles. 16 żde Miłosierdzie vczyni káżdemu mie-
śce / według Zásługi vczynkow iego.
3 Dow. Co też Páweł S. zowie Dobrym swym
2 Tim. ul. walczeniem; toć iest Zásługá Chrześci-
áńskich ludzi. dla tey Zásługi/ káżdy w-
4 Dow. stánie ná Sąd Boży w swym boiowá-
1 Cor. 15. niu: thá rozdział vczyni Ciał rożnie v-
wielbionych; á dla thego / Słońcu/
Gwiazdom y Miesiącowi przyrowná-
5 Dow. nych. Kto robi w Winnicy/ azá nie má
Mat. 20. Zásługi? izáli go zá grosz niezmowio-
no? Toć gdzie indziey płácá/ z powino-
wáctwá; ale w Krolestwie Niebie-
skim / z łáski y z Obietnice, dla PAná
Christá vczynioney robiącym Chrześci-
anom.

ánom. bo Chrześcijánie cokolwiek czy- 6 Dow.
nią; w Pánie Christusie czynią: cokol-
wiek zásługuią; w nim zásługuią: on
żywie w nich po Krzcie; on dobrze czy-
ni; on zásługuie: nászá Wola/ łásce Bo-
żey zezwaláiąca/ á w Pánie Christusie
dobrze czyniąca/ iest nam Zásługą ná-
szą. Nie máć tego Turek, áni Żyd, dá-
ru Bożego/ w Vczynkach swych; sam
tylko ma/ w práwym Kościele Bożym
mieszkáiący/ práwy Chrześcijánin: wá-
szy Ministrzy iż rożne rzeczy w iedno wi-
kłáią/ á Vczynki niewierzących z Wie-
rzącymi mieszáią; niemáłą záiste w tym
krzywdę, sámemu Pánu Christusowi
czynią. Czyni on rozność, miedzy Wier- 7 Dow.
nymi robiącymi/ y Niewiernymi: Nie- Ioan. 3.
wierne / dla tego sámego, iż Niewie-
rzą/ potępia; á Wiernym, dobrze czy-
niącym / y obiecuie Żywot wieczny / y
płáci Krolestwem Niebieskim. Wie-
rzącym to przynależy: Chceszli wniść Mat. 19.
do Żywotá; chowáy Boże Roskazánia:
Wierzącym też miły á wdzięczny on głos 8 Dow.
vsłyszą: Chodźcie błogosławieni/ Oycá Mat. 25.
mego posiądźcie Krolestwo. Abowiem

 tácżna-

łácznatem; daliſcie mi ieść: pragna-
tem ꝛc. Patrzayże/co Pan Chriſtus ná
ſwym Sadzie rzecze: gdy dla thego da
błogoſłáwionym wieczne Kroleſtwo
Niebieſkie; iże kármili łácznego/ poili
prágnacego ꝛc. Trudnoć ſie z tad wam
wywikłáć/ Brácia mili: iáſna tho ieſt
Ewángelia; gdzie Niebo daie P. Bog/
zá ziemie/ wieczne rzeczy, zá docześne:
iáko wſpomina Auguſtyn S. Day (mo
9 Sow. in Pſal. 36 wi) rzeczy docześne; bierz wieczne: day
ziemie; bierz Niebo. [Vide, quàm late
creſcat fœnus tuum! da temporalia;
accipe æterna: da terram; accipe Cœ-
lum.] Vczynki tedy dobre naße/y thá
Docześna robotá naßá/w Wierze Pá-
na Chriſtuſowey/ ſą naßą Zásługą.
10 Sowod. ktore słowo Zásługi Chrześcijáńſkiey/
iáko częſte ieſt v ſtarych Doktorow/ten
tylko niewie; kto ich nieczytał. W wy-
kłádzie Pſálmu iednego / v Ambroże-
go/ v Auguſtyná/tháktże też y ná inych
mieyſcach / kilkonaſcie kroć to słowo,
Zásługe/ albo Zásługowáć/ naydzieß;
Abdiás tákże, Biſkup Bábiloński, á
zwolennik Apoſtolſki/ żywoty opiſuiąc
Apoſtol-

Apoſtolſkie/ częſto też tegoż słowá vży-
wa. y z niemáłym podziwieniem muśi
to człowiek bogoboyny przyymowáć;
iż ſie śmieli rzucić ći nowi Ewángeli-
kowie / ná świetych Chrześcijan Zásłu-
gi. A toć my o Zásługach Chrześcijań- Z'mienienie.
ſkich powiedamy/Zásługe Pana Chri-
ſtuſowe w ſwey mierze zachowawßy:
przyſtąpmy iuż do ßoſtey częſci ßoſtego
Artykułu/ku waßemu opiſaniu Vſprá- 76.
wiedliwienia. Kto ſie vczył dobrze VI częsc.
Dialektyki / ktora naucza każdą rzecz
im nakrocey (gdy to być może) opiſo- Vſpráwiedliwienie / co ieſt.
wáć; tenby o Vſpráwiedliwieniu Chrze-
ścijáńſkim krotko/ á dobrze y doſtatecz-
nie/ tak powiedział/ z Piſma Swiete-
go: Vſpráwiedliwienie czyni ze złe° do-
brym/ z potepionego świetym; á tho /
przez odpußczenie grzechow dáne / y
przez nowego Człowieká przyodzianie.
Takowe krotkie opiſowánie rzeczy S.
Paweł zálecił nam / w onym opiſániu
Wiáry; ktorem przy Liczbie 72 wyło-
żył. Doſyć tedy było, ták krotko opiſáć.
á o Vſpráwiedliwieniu teraz mowie,
ludzi tylko grzeßnych. Abowiem gdzie
O iiij ſą odpu-

ſą odpuſzczone grzechy; ſą oddalone Ka-
rania wieczne ſrogiey Sprawiedliwo-
ſci Bożey. a co ſie dotycze odpuſtu Ka-
rania Doczeſnego; to ná Krzćie záwż-
dy/ na Pokućie nie záwżdy / bywa od-
Luc. 50/ 55. puſzczane : iákom iuż wyżßey powie-
dział. Gdzie też ieſt przyoblecżon Cżło-
wiek nowy / y pewne żywotá ieſt odno-
wienie; zátym y dáry Boże/y dziedzic-
two żywotá wiecznego / y co inego tá-
kiego poydzie. Ale tho máła/ ſnadnie á
krotko rzecż opiſáć: gdybyſcie nic zdro-
znego nieprzydawali. czego wáßy Mi-
niſtrzy ná tym mieyſcu / niemogli ſie v-
ſtrzedz; z ſtrony Karania y Pomſty Do-
cżeſney. Druga/gdy mowićie; iákoby
¶ Spráwiedliwość Páná Chriſtuſowá inßa ieſt od náßey. Vſprawiedliwienie miało thez byc w
Chriſtuſowe Sprawiedliwość przyo-
bleczenie: niepomátu ſie mylićie. Abo-
wiem inßa ieſt Sprawiedliwość Bo-
ża; inßa, Angelſka; inßa, Cżłowiecża.
Boska Spráwiedliwość. Boża Spráwiedliwość tak wielká ieſt/
y w takiey doſkonałoſci; że ią trudno y
niepodobno, rozumem cżłowieczym o-
gárnąć. Co ty rozumieß / Cżłowiecże
prochu/o iego Spráwiedliwoſci; ktory
z nátury

z nátury ſwey, ßczyra ieſt Spráwiedli-
wość/ Dobroć/ y Swiętobliwość: od
ktorego y Angeli/ y wßytkie rzeczy ſtwo
rzone/ ſwą w ſwey mierze biorą Swię-
tobliwość: Angelſka także Sprawie-
dliwość/ w Niebie/ daleko ieſt więtßa Angelſka.
y doſkonálßa; niżli / ná thym ſwiecie /
Cżłowiecża: iáko tych; ktorzy nigdy nie
grzeßą/ ale vrodzoną ſobie y daną Sprá
wiedliwość chowáią. Wiedział o tey Dowod:
rozney Spráwiedliwoſci Prorok Da- Pſalmo 7.
wid; y dla tego/ ták proſił Pána Bo-
ga: Sądź mię / Pánie / według moiey
Spráwiedliwoſci. ná ktore ſłowa pię- Vtwierdzenie.
knie tymi ſłowy piße Graecki Doktor
Baſilius: Jeſt niektora Sprawiedli-
wość Angelſka / Cżłowiecżą przecho-
dząca: á ieſli ieſt ktora moc nád Anioł
ty wyżßa; według wielkoſci ſwey/ ma
też wyſokość Spráwiedliwoſci: Boſka
też Spráwiedliwość przechodzi wßy-
ſtek náß rozum; ieſt niewymowna / y
nieogárniona/ v wßelkiego ſtworzenia.
Mnie tedy (mowi Dawid) ſądź/ Pa-
nie/ według mey Spráwiedliwoſci: to Cżłowiecza.
ieſt/ według tey; ktorą mogą ludzie do-

 ſtąpić/

ſtapić/y ktora ieſt żywiacym w ciele po-
dobna. Ták nápiſał Baſilius. Czło-
wiek thedy Vſpráwiedliwiony, te bie-
rze przy Vſpráwiedliwieniu Spráwie-
dliwość; ktora człowiekowi przynale-
ży: á z Spráwiedliwoſcią Pana Chri-
ſtuſową nigdy ſie niezrowna. Dáleko
ściągacie/Bráćia mili: trzebá ſie bać/
áby tho tym duchem waßy niemowili;
ktorym mowił on nádęty Duch / v E-
ſaiaßá: Wſtąpię ná wyſokość obło-
kow; będę podobien Nawyżßemu.
Przeſtań ty ná ſwey Spráwiedliwoſci;
á ná tę / kthorą ma nieogarnioną Pan
Chriſtus/nietárgay ſie.
Ze Pan Jeſus Chriſtus ieſt ſtudni-
VII część. cą Vſpráwiedliwienia / przez Zaſługę
ſmierći ſwey; thego z náßych żaden nie-
przy: ále ktorym naczyniem trzeba go
czerpáć; w tym ſie wy z Kośćiołem Po-
77. wßechnym niezgadzaćie. Wy na ſamę
Wiárę wßyſtko zganiaćie; á my / co
trzebá przynieść do Krztu / co do Po-
kucy/rozdzielnie pokázuiemy. iuż tego
Lic.67/ więcey powtárzáć nietrzebá. O Przy-
73. czyńcy też Pánu Chriſtuſie / á iáko ſie
raz

razżá nas ofiarował/ na ſwym mieſcu Li.200.
powiem.
W oſmey części kazećie ſie vćiekáć ku VIII
ſámemu tylko Panu Chriſtuſowi/ o część.
odpußczenie grzechow/y o wßelką łáſkę
zbáwienną. A czemu thez nie ku Bogu Kogo
Oycu? przecz tez nie ku S. Duchowi? mamy
Wiem/ co mi rzeczećie: Nie wydziela- wzywáć
my tym ani Bogá Oycá / áni Swiete-
go Duchá; ále tylko wyłaczamy ſtwo-
rzenie Boże/Angioły/y Swiete. Nu/
będziem o tym niżey gadáć: ia theraz,
tylko o to pytam was: Jáko wżdy ma- Do Pá-
my ſie vćiekáć / o odpußczenie grze- ná Chri-
chow/y o wßelką łáſkę zbáwienną/ do ſtá/ iáko
ſamego tego; ktory ieſt v Bogá Oycá ſie ma-
Przyczyńcą? dáieli nam rzeczy proßo- my vćie-
ne ten Przyczyńcá, Pan Chriſtus; czy- káć.
li tylko za nami prośi? Abowiem Przy- Przy-
czyńcá te ma właſność; iż o tho/ czego czyńcá.
ſam dáć niemoże/drugiego prośi. á ie-
ſliż Pan Chriſtus prośi; tedy dáć nie-
może: ieſli może; czemuż ſie do Bogá
Oycá przyczynia? Ták waßy y Przy-
czyńce Páná zawikłali/ na Swiete ie-
go tárgnąwßy ſie; ále my to / zá łáſką
tegoż

tegoż Páná Chriſtá / y zá Modlitwá
Swiętych iego / potym wywiklamy.

IX. W dziewiątey częſci dobrze mowi-
ćie; iże Vſpráwiedliwieni / máiąc iuż
ſpokoyne ſumnienie / zbawienia ſwego
Lic. 63. ſą pewni á iśći. ale o tym; kto ieſt pew-
nie á iśćie Vſpráwiedliwion; wielka
ieſt quaeſtia.

Dzieſiąte piſzećie; iż ten Artykuł / o
X. Vſpráwiedliwieniu / trzyma ſie v was
zá nagłownieyſzy. Jeſt tak ieſt / Bráćie
mility: wielka rzecż ieſt Vſpráwiedli-
wienie; ktore ze złych czyni dobre. cże-
muż wżdy tháka niezgodá ieſt / około
niego / miedzy wámi Ewángeliki? przec
ſie y z drugimi / y ſámi z ſobą / w tym nie
Lic. 33/ zgadzaćie? Pámiętayćie iedno / co Oſi-
68. ánder o Philippie piſał: iáka thu ieſt
niezgodá wáſzá; ieſli będźiećie chćieli /
obacżyćie. Sądźićie ſie ná ſámey / á (iá-
ko wy mowićie) iáſney Ewángeliey.
ieſliż w niey iáſnie wſzyſtko opiſano / á
zwłaſzczá nagłownieyſze Artykuły: cże-
muż / około iednego / ták wielka miedzy
Rozne wámi ſámymi ieſt rozność? Powiedźie-
mniemá- liſcie wy; że ſie w Chriſtuſowe Sprá-
nia o V- wiedliwość
ſpráw.

wiedliwość przyoblekaćie: Luteráni
vczą poſpolićie policżoney tylko y prze-
czytáney nam Chriſtuſowey Spráwie-
dliwości: Oſiánder theż trzydzieſcią y
ſześć mieyſcámi Piſmá S. dowodźił:
że iſtotna Boża Sprawiedliwość, ieſt
náſzym Vſpráwiedliwieniem. z kądże
tá niezgodá? z kąd / około iedney rzecży /
dźiwna tá rożnicá? Nagłownieyſzy ieſt
Artykuł: czemuż niezgodliwy? Znáć /
iákiego Duchá nowi Ewángelicy má-
ią: zgodnego záiſte / á ktory czyni iedne
myśl y iedno ſerce / mieć niemogą wá-
ſzy; náſzy / zá ſpráwą Bożą / máią.

Przy iedennaſtey części Artykułu / XI.
dwoiáką czynićie Bytność Páná Chri- 78.
ſtuſowę z Chrześcijány práwymi: iedne /
przez Bytność iſtoty Ciáłá iego / bądź Bytność
Smiertelnego / bądź Nieśmiertelne- P. Chri-
go; drugą / przez Bytność Duchowną / ſtuſowá
przez Bytność táſki iego y Duchá S. dwoiáka
Że tu iuż nie ieſt ná świećie, obecnością
Ciáłá ſwego / tym tego dowodźićie; iż
w tym Ciele / w ktorym tu był / wſtąpił
ná Niebioſá / y ſiedźi ná Práwicy Bo-
gá Oycá wſzechmogącego. ktory wáſz

dowod

dowod na tym iest wßystek: Ciáło Pá-
na Christusowe do Nieba wstąpiło:
przeto niemaß go ná ziemi. Przykłádá-
cie tedy zá tym; że tym drugim obyczáiē
bycia / przez łaskę swą / á przez Duchá
Swiętego / nie przez obecność á istotę
Ciáłá swego / iest w Kościele swym: á
iest (iáko iaśniey dokłádacie) w Słu-
żebnikach Cerkwie / w Słowie / y w
Swiątościach. A iżebyście ießcze to / iá-
koby miáło być rozumiano / vtwierdźi-
li: ktore słowá Pan Christus mowił o
Sákramencie; te wy do tey wtorey iego
z nami Bytności przywodźicie, á są te:
Kto pożywa Ciáło moie / y pije Krew
moię; we mnie mießka / á ia w nim.
Tákże też y drugie słowá Páńskie / Io.
14 et 16 / w ktorych Duchá S. Apostoł-
tom obiecował / ku themuż przytaczá-
cie. áby to káżdy iáśnie po was poznał:
iáką Bytnośćią Pan Christus iest z
Kośćiołem / ták przez Słowo swe święte / iáko też przez Sákrámenty. Tháć
iest wáßych Ministrow / ná tym miey-
scu / o Swiątośći Ciáłá Páńskiego sen-
tencia: iż on Ciáłem swym / w ktorym
do Niebá

Husite broniá Sákrá-mentá-rzow.

Ioan. 6.

do Niebá wstąpił / iuż nie iest więcey
ani w Kośćiele / ani w Swiątośćiach:
ále iest, thylko przez łaskę / y przez dáry
Duchá S. Coż wżdy czynią wáßy z tą
nową swą Wiárą? ia záiste niewiem /
gdźie im mam wierzyć; ieśli tu, przy V-
spráwiedliwieniu / czyli przy Wieczerzy
Páńskiey. Tu trzymáią z Kálwinem
Sákrámentarzem; á tám, z Lutrem:
tu z Sákrámentu wygnáli Ciáło Páná
Christusowe; á tám, iną záśie powie-
dzą. Zebyśćie niemowili; iákobym ia nie
słáłą ich náukę w czym potwarzał:
awo maćie słowá / terázniey ßym iáśnie
przećiwne / z Listu 73 y 74:

Chleb Wieczerzey Páńskiey iest Ciáło Pá-
ná Iezu Christá / ktore iest zá nas zdrádzo-
ne etc. y trochę niżey:

O Ciele zośie á Krwi Páńskiey / niemożę
rozumiano być o iákim inym / tylko o tym w-
łasnym práwym Christusowym / ktore iest me
Pánu swymi zá pokarm przypráwił: á o Krwi /
ktorą ßczodrze z ćiáłá swego wylewał / á zá
napoy sposobował Cerkwi swey. Bowiem
Pan inßego przyrodzonego Ciáłá áni Krwie
niemiał etc.

O miły Boże / z wáßych Ministrow
státeczność ! Swarzyćie śie o Wie-
czerzy

Pilne pytánie / do tych nowych ludźi / Wiárá kuglu iących.

Contrádikcia.

ćierzą Páńſką; á co o niey trzebá wie-
rzyć / do tego czáſu niewiećie. Azá wie
ten/ co wierzy; ktory ná iednym miey-
ſcu/ Ciáło Páná Chriſtuſowe z Swią-
tośći wyłącza; á ná drugim/ z Swią-
tośćią go złącza? Nie wywikłáią mi
ſie z tąd; by ſie nabárziey kręćili: iedno
Ciáło przyrodzone / y Krew tákże ie-
dne / miał Pan Chriſtus. Jeſlić ieſt/
przy Wieczerzy Páńſkiey/ Ciáło Páná
Chriſtuſowe ; á on iedno thylko miał
Ciáło przyrodzone: tedyć nietylko przez
Láſkę ſwą / ále obecnie ſam wßyſtek/
79. ktorego Ciáłá y Krwie pożywamy/ ten
w nas mießkawá/ á my w nim. Már-
Luter kłał Sákrámentárze.
ćin Luter/ dla iednego tego Artykułu/
Zwingliuſzá miał Kácerzem; á wáſzy
Miniſtrzy, z wámi weſpołek, chcą być
y Zwingliány/ y Luterány: przy Wie-
czerzy/ z Lutrem; á przy Vſpráwiedli-
wieniu/ z Kálwinem, máćie wolą o ie-
Czemu ludzie niebaczą nieſtátecznośći Ewángelikow.
dney rzeczy rożnie trzymáć. Jeſli tych
wáßych nowych Doktorow przećiwno-
śći/ y tey nieſtáłey á nieſtáteczney Wiá-
ry/ wy niebaczyćie: niedziwuyćie ſie tey.
Ták ták Pan Bog dáie in reprobum
ſenſum

ſenſum człowieká pyßnego; ktory śmie
przekłádáć ſwoy rozumek / nád poſpo-
lite Kośćiołá Powßechnego zrozumie-
nie. Pánie Boże/ day wam tho; abyśćie
ſie obaczyli. Ná tym mieyſcu/ doſyć ieſt
okázáć; iáko ſie wáßy Miniſtrzy z Kál-
winili: o Sákrámenćie Ciáłá y Krwie
Páńſkiey / niżey gadáć będę. A iżeby XII częśc.
oni tu z Kálwinem dzierżeli / y Páná
Chriſtá z Sákrámentu wyrzućili; oſtá-
teczna rzecz w tym ßoſtym Artykule/
oprocz wyżßey opiſánych Dowodow/
iáśnie też tego potwierdza. ácz oni/ iáko
tu/ ták też y gdzie indzie / niedobrze v-
żywáią ſtárych Vczyćielow. Stáry był
Doktor Swięty Ambroży/ ſtárßy tro-
che, niż Swięty Auguſtyn; ktorego tu
źle przywodzą wáßy. pátrzayćież; co/ De Conſ. Dis. 2; Panis eſt.
w tymże Dekrećie/ ná támtymże miey-
ſcu/ vczyćiel Swiętego Auguſtyná S.
Ambrożu nápiſał: Chleb ieſt (powiá- Prawdziwe ieſt Ciáło Páńſkie/ w Sákrámenćie.
dá) zwykły ná Ołtarzu/ przed Poświą-
cániem: po Poświącániu / z Chlebá
oſtáie ſie Ciáło Páná Chriſtá etc. á ni-
żey troche: Co było Chlebem / przed
Poświącániem; iuż Ciáłem ieſt Chri-
 ſtuſowym/

1 Sow: Ambr. ſtuſowym/ po Poświącaniu. Abowiē
ſłowo Chriſtuſowe odmienia ſtworze-
nie: á ták z Chlebá ſtáie ſie Ciáło Pá-
ná Chriſtuſá ꝛc. [Sermo Chriſti crea-
turam mutat: et ſic ex Pane fit Corpus
Chriſti.] Czytay y dáley: naydzieſz tám
y ſłowá/ y z kanonu Kośćiołá Powſze-
chnego; ktore przy Mſzy czytáią Ká-
płani. czytay nad to y Cap. Reuera mi-
rabile: vyźrzyſz tám wielkie á iáſne Do-
wody; iáko z Chlebá ſtáie ſie Ciáło
Páná Chriſtuſowe. á gdy będźieſz py-
tał; Jáko to być może: tákći tám odpo-
wie ſtáry Vczyćiel Cerkwie/ Doktor
y Biſkup sławny/ Ambroży Swięty:
Co ty ſzukaſz porządku przyrodzonego/
w Ciele Páná Chriſtuſowym; gdyż nád
przyrodzenie/ ten to Pan Jeſus z Dzie-
wice ieſt narodzonym? [Quid hic quæ-
ris naturę ordinem, in Chriſti Corpo-
re; quum præter naturam, ſit ipſe Domi-
nus Ieſus partus ex Virgine?] Tháć
náuká byłá ſtára/ w Powſzechnym Ko-
ściele; iż mocą ſłowá Páńſkiego/ Chleb
obráca ſie w prawdźiwą iſtotę Ciáłá
iego. czego ták rozumem przyrodzonym

niedośiągnieſz; iáko Národzenia iego
z Pánny, ogárnąć niemożeſz. Tegoć ſie
też y Auguſtyn/ od Ambrożego Biſku-
pá/ y od inych dawnieyſzych Doktorow/
(ktore támże maſz w Dekrećie) náu-
czył; á nowego nic (gdyby iedno ſłowá
iego Kalwiniſte wáſzy chćieli dobrze
rozumieć) do Kośćiołá niewnośił.
Tákći ieſt; iż to Ciáło widome/ w kto- 2 Sow: Auguſt.
rym Pan Jeſus Chriſtus zmartwych
wſtał/ ná gorze ieſt w Niebie: ále Praw-
dá tego Ciáłá Páńſkiego/ (iáko tám
Swięty Auguſtyn mowi) wſzędzie ieſt
rozlana. Toćby thu iuż trzebá zrozu-
mieć/ á pilnie zrozumieć; co to ieſt/
Prawdá Ciáłá Páná Chriſtuſowego. Praw-
Prawdę Ciáłá Páná Chriſtuſowego dá Ciáłá
S. Auguſtyn pewnie zowie, Iſtność P. Chri-
niewidomą; kthorą Diálektykowie y ſtuſowe-
Philoſophowie Subſtántiam zową: go iáko
they my y w nas ſámych niewidzimy; ſie rozu-
wielkość tylko ćiał náſzych/ długość/ mie.
ſzyrokość/ miąſzość/ białość/ czarność/ 80.
okrągłość ꝛc. widzimy: to ieſt/ Przy-
pádłośći tylko (Accidentia po Łáći-
nie) widzimy; á Iſtność człowieczą ro-

Theologowi trzebá náuk wyzwolonych.

zumem tylko ogárnuiemy. Thego ieſli ktory z was ieſzcze nie rozumie; ma ná to pámiętáć: iż trzebá ſie pierwey náuk wyzwolonych náuczyć / niżli około Piſmá Swiętego gádáć; przykłádem ſtárych Doktorow. Widome tedy Ciáło Páná Chriſtuſowe / z ſtrony Przypádłośći ſwych / ieſt w Niebie; ále Jſtotá iego / Subſtáncia y Prawdá Ciáłá iego / bez wſzelkich onych widomych Przypádłośći / ieſt pod oſobą Chlebá poświęconego: y dla tego my, tho dziwne przemienienie Chlebá w Ciáło, zowiemy poſpolićie, Tranſſubſtantiationem; to ieſt / Jſtnośći w Jſtność obrocenie: á nie zowiemy Tranſquantitationem / álbo Tranſqualitationem; to ieſt / Przypádłośći Chlebá ktoreykolwiek, w Przypádłośći Ciáłá Páńſkiego odmienienie. Krotko á proſto mowiąc: Jeſt prawdziwa Jſtność Ciáłá Páńſkiego w Swiątośći; ále niemáſz Ciáłá, ták / iáko było ná świećie / pod Przypádło-
3 Dow. śćiámi widomymi widomego. Przeto támże S. Auguſtyn ták mowi / záráżem po tych słowiech / ktoreśćie wy nie-

rozumie-

Cap; Non hoc Corpus.

rozumieiąc przywiedli: Nieto Ciáło / ktore widźićie / ieść będźiećie; áni one Krew pić / ktorą wyleią oni / ktorzy mie vkrzyżuią: toż; y nie toż: toż / niewidomie; á nie toż / widomie. [ipſum Corpus, inuiſibiliter; nō ipſum, viſibiliter] Pátrzże / ſłuchay / á vczże ſie / co mowi: Toż / mowi; y Nietoż: Toż / niewidomie; Nie to / widomie. á mowi to / dla onych Kápharnáyczykow; ktorzy Ciáło tákie rozumieli / iákie bywa w iátkách przedawáne. Máſz to iáśnie wyżſzey / w tymże świádectwie przywiedzionym / á od was y wáſzych Miniſtrow záiſte niezrozumiánym. bo te ſą słowá Swiętego Auguſtyná: Kápharnáyczycy ták Ciáło rozumieli; iáko bywa w trupie przedawáne / álbo w iátkách rąbáne. Duchownie tedy ieſt Ciáło Páná Chriſtuſowe, w Swiątośći / dla tego; że ieſt niewidomie: ále áby prawdźiwie / to ieſt, Jſtotnie / niemiáło być; (choćiay my go niewidzimy) o tym S.

Niewiedzą / co przywodzą / ći nowi Ewángelikowie.

Auguſtynowi nigdy ſie nieśniło. Máſz / támże w Dekrećie / iáſnych iego mieyſc doſyć: ia tylko te ieſzcze krotko námienie; 4 Dow.

nie;

nie; ktore ſą w Cap. Acceſerunt ad Ieſum: Z ćiáłá Pánny Máriey (te tám ſą ſłowá iego / ná Pſalm 98) Ciáło wźiął; y toż Ciáło, ku pożywániu ná zbáwienie dał: á żaden onego Ciáłá nie pożywa; ażeby pierwey pokłon vczynił. [De carne Marię, Carnem accepit: & ipſam Carnem ad manducandum, ad ſalutem, dedit. nemo autem illam Carnem mãducat; niſi priũs adorauerit.] Wnet też po tym / ná Pſalm 34 piſząc / ták tám mowi: Nośił ſie Pan Chriſtus rękámi ſwymi; gdy zálecáiąc Ciáło ſwoie / rzekł: To ieſt Ciáło moie. &c. [Ferebatur CHriſtus manibus ſuis; quando cõmendans ipſum Corpus ſuum, ait: Hoc eſt Corpũs meum.] Coż może być nad to iáśnieyſzego / Bráćia mili? y dopuśćićież ieſzcze Miniſtrom wáſzym / was ták niewſtydliwie zwodźić? Powiádáią; iż tá náuká Sákrámentárſka / około Bytnośći Ciáłá Páńſkiego w Swiątośći / nie ieſt nowa: śmieią wymyſlnych Sákrámentárſkich błędow, źle zrozumiánymi Doktory ſtárymi podpieráć: opuśćiwſzy mieyſcá iáſne /

Zámknienie.

iáſne / tymi ktorych nierozumieią ſzczyczą ſie: ale iáką w tym krzywdę im czynią; y tu przy Swiętym Auguſtynie / y ná inych mieyſcach / iáśnie wam pokázuiemy. Dla Páná Bogá proſzę; obaczćie ſie / Bráćia y Pánowie mili: przećiwność tych wáſzych Miniſtrow / nievmieiętność / złe Piſma wykłádánie / złośćiwe ſtárych Doktorow Kośćielnych przywodzenie / ná tym iednym mieścu / widźieć możećie.

Krzywde czynią Doktorom Ewángelikowie. &c.

Artykułu 7 Summá. 81.

I. Przez ſáme Wiárę / beze wſzech Vczynkow Vſpráwiedliwieni / dobre Vczynki od Páná Bogá przykazáne máią czynić

II. Te dobre Vczynki nie ſą od Ciáłá álbo od Krwie wymyſlone / ále Duchem Bożym oznáymione á przykazáne.

III. Práwidło álbo kſztałt dobrych Vczynkow ieſt dźieśiećioro Boże Przykazánie / y żywot naſwiętſzy Páná Chriſtuſow.

IIII. Trzebá znáć rozdźiał / miedzy Vczynkámi Ludzkimi / y od Bogá przykázánymi: ktore / dla żadnych Vczynkow od ludźi vſtáwionych / niemáią żadnego czáſu być opuſzczáne.

V. Vczynki od ludzi przykazáne / niemáią nigdy w tákiey wielkiey ważnośći być / iáko ktore Pan Bog roſkazał: á ieſliby niebyły z Wiáry / álbo przećiw Wierze / ſą brzydliwe przed obliczem Bożym.

VI. Vczynki dobre / iedne ſą Poſpolite / drugie Oſobliwe.

VII. Dobre Vczynki / w ſámem imieniu Páná Jeſu Chriſtá máią być czynione: to ieſt / w Wierze żywey w niego Vſpráwiedliwiáią.

VIII. Niemáią być Dobre Vczynki (iácey czynione dla tego / żeby przez nie dochodźiliſmy Vſpráwiedliwienia / álbo zbáwienia / álbo Odpuſzczenia grzechow; ále dla tych trzech przyczyn: 1. Aby imi Wiárę ſwą okázowáli / á po nich że ſą prawi Chrześćiánie: 2. Aby Chrześćiánie / w ſwym wybrániu á powołániu ſie vtwierdzáli / mnożyli / y roſli / á w nim bez grzechow Smiertelnych záchowani byli: 3. Aby zápłat obiecánych / Czeſnego y Wiecznego Zywotá doſzli.

IX. Zadnych tych Vczynkow / á Bożego Przykazánia / niemoże doſkonále á doſtátecznie wypełnić: á nikto przy nich / krom niedoſtátku á grzechu / może być nálezion.

Odpowiedź.

Kácerſtwom przyſtoy. KTo ſie Kácerſtwom przypátrzy / obaczy to dobrze; iż nie tylko

tylko inym / ále ſáme ſobie / záwdy ſą przećiwne: á tákowe Przećiwnoſci (co ieſzcze z większym ieſt podziwieniem) nie raz / ále kilká kroć / czáſem powtarzáią. — na ieſt Contrádikcia.

Okazałem w przeſzłym Artykule / the dwie Propoſicie być ſobie przećiwne;

Kontrádikcie.

Sámá Wiárá Vſpráwiedliwia /
Zywa Wiárá Vſpráwiedliwia.

W tym też Artykule ſiodmym / Bráćia mili / tożeſcie powtorzyli; y ſwoie the Contrádikcia ſámiſcie wyłożyli. Mowićie / w pierwſzey częśći; — I część.

Przez ſáme Wiárę w Chriſtá Jeſuſá / dármo z łáſki Bożey / beze wſzech Vczynkow Vſpráwiedliwieni:

Á potym w ſiodmey / wnet ináczey;

Wiára Zywa w Páná Jeſu Chriſtá Vſpráwiedliwieni.

Coż to ieſt Wiárá Zywa? ſámi wykłádaćie / wnet te ſłowa przyłożywſzy: — Wiárá Zywa / co ieſt.

Przez łáſkę / kthora ieſt przez Duchá S. rozlana w ſercách wierzacych; to ieſt / áby ie Bog miłował / y oni záſie Páná Bogá y bliźnie ſwe.

Láſką wy tu zowiećie Miłość; po Láćinie / Charitas. Abowiem ſłowá Páwłá S. od was ſą przywiedzione; Roma. 5. Zywa tedy Wiárá, ieſt złączona

z Miłością: Miłość gdzie iest; są do-
,, bre przy niey Vczynki: (bo niemo-
,, że oná proznowáć; według świadec-
In Præfat. twá S. Augustyná) przy żywey tedy
Psalm. 31. Wierze / są záwżdy dobre Vczynki. á
iesliż są: iuż nie iest Sámá. Widźićie
iásną Przećiwność: widźićie; komuśćie
sie nadroższego klejnotu zbawienia Dusz
¶ Vczynki potrzebne ku zbáwieniu. wászych / ták niebácznie zwierzyli. Zeby
trzebá dobre Vczynki czynić; my ná to
zezwalamy: á temu Chrześćijáninowi /
ktory po Krzćie ku rozumowi przycho-
dźi / ku zbawieniu twierdźimy ie być po-
Psa. 33, 36. trzebne. Abowiem Pismo S. nietylko
Esaiæ 1. zakázuie źle czynić; ale przykázuie do-
Mat. 25. brze czynić: Sługá też niepożyteczny /
ktory Funt dárow Bożych w źiemi zá-
kopał / choćiayże Funtu niezgubił / bę-
dźie wrzucony w dalsze ćiemnośći; gdźie
iest płácz / y zgrzytánie zębow. Bá wiel-
kieć to są rzeczy / Bráćie miły; gdybyś
ty chćiał wszędźie Pánu wierzyć: potrze-
bność dobrych Vczynkow ku zbáwie-
niu, iásnie tu widźisz: ku Vspráwiedli-
wieniu thez iáko są potrzebne; w prze-
szłym Artykule dowiodłemći tego.
W dru-

W drugiey częśći / gánićie te Vczyn- II część.
ki; ktore są od ćiáłá / álbo od krwie wy-
myslone. Domyslawam sie / k czemu wy
idźićie; ále nie to chćiał Prorok Eze- Ezec. 20.
chiel. Zákázuieć on chodźić w Przyká-
zániu Oycowskim: ále sámże wnet wy-
kłáda; ktore Przykazánia Oycowskie
rozumiał. bo przećiwne Przykázániu
Bożemu / y Sądom iego: iáko wnet
obaczysz.
Ná trzećią część zezwalamy; iż do- III.
brych Vczynkow mamy sie vczyć / z Bo-
żego dźieśięćiorgá Przykazánia / y z ży-
wotá naświętszego Páná Christusowe-
go: ále trzebá / y Boże Przykazánia do-
brze rozumieć; y przykłádow Swiętych
niezániedbawáć. Roskaże nam BOże Exod. 20.
Przykazánie, słucháć Rodźicow; á pod Mat. 18.
imieniem Rodźicow / y Kośćioła: Pá-
weł też S. po nas tego chce; ábysmy ie- 1 Cor. 4.
go przykłádnego żywotá násládowali. 11.
W czwartey częśći / nietylko mamy IIII.
Rozdział vczynić, Vczynkow od Bogá 82.
á od Ludźi vstáwionych: ále też trzebá
zrozumieć dobrze; co są, Vczynki od Lu- ¶ Vczynki á vstáwy Ludzkie.
dźi wymyslone. Abowiem P. Christus /
gdy

Mat. 15. gdy gáni Roſkazánia Ludzkie/ ſam ſie-
Marci 7. bie wykłada: Przeſtępuiećie (mowi)
Przykazánia Boże/ prze wáſze Vſtáwy.
Tych tedy Vſtaw Ludzkich zákázuie:
ktorymi kto Boże Przykazánia przeſtę-
puie/ y więcey ich, niżli Bożego Przyká-
zánia pilnuie. iákowa byłá Zwierzch-
nia Spráwiedliwość Pháriſaeuſzow/
w vmywániu ſądow/ kupkow: iákowa
y tá byłá; Ofiárę nieść do Kośćiołá/
zániechawſzy potrzeb vbogich rodźi-
cow. co wſzyſtko/ z tám tych mieyſc v
Ewángeliſtow / iáśnie káżdy widźieć
1 Dow: może. Sam Páweł S. przykázował,
Act. 16. chowáć Roſkazánia Apoſtolſkie y Bi-
Li: 104. ſkupie. (Biſkupy ná on czás zwano też
Praesbyteros; to ieſt/ Stárſze) A kto-
re / tho były Roſkazánia Apoſtolſkie y
Biſkupie? máſz ie w przeſzłym Kápit.
Act. 15. opiſáne/ á ná Koncilium Apoſtolſkim
y Biſkupim vſtawione: Nie ieść pokár-
mow, ofiárowánych báłwánom; Nie
ieść áni krwie / áni Zádușonych zwie-
rząt; Strzedz ſie nieczyſtości ćieleſney:
te Vſtáwy Apoſtolſkie kazał chowáć
S. Páweł, Niemáſzći tego wſzyſtkie/
áni

áni w Bożym Przykazániu / áni w Zy-
woćie Páná Chriſtuſowym: Przykazá-
nie ieſt Ludzkie / Apoſtolſkie y Biſku-
pie; y dla tego/ Kośćielne: á wżdy tho
kazał Chrześćiiánom ten chowáć; ktory 2 Dow:
y ná inym mieyſcu/ ták nápiſał: Trzy- 2 Theſ. 2.
mayćie Podánia; ktoreśćie wźięli/ bądź
przez Kazánie / bądź przez Liſt. á in- 3 Dow:
dźie: Bráćia/ cokolwiek ieſt dobrey ſłá- Philip. 4.
wy/ ieśli ieſt iáka cnotá / ieśli iákie chwa-
lebne ćwiczenie; o tym myślćie: co
y náuczyliśćie ſie/ y wźięliśćie/ y ſłyſzeli-
śćie/ y widźiliśćie we mnie: To czyńćie;
á Bog Pokoiu będźie z wámi. Słu-
chayże tu/ Bráćie/ ſłuchay; coć roſká-
zuie chowáć S. Páweł: ſłuchay/ á vcz
ſie; iáko Bogá Pokoiu máſz mieć przy
ſobie. Azá nie chwalebna rzecz ieſt/ czá- Li: 109.
ſu Poſtu nie ieść Mięſá; áby człowiek
był ſpráwnieyſzy ku Modlitwie; nie i-
żeby miał dárē Bożym gárdźić? áza nie
dobra rzecz ieſt/ w dźień Swięty dla te- w Ná.
go nierobić; nie iżeby miał kto prozno- 301.
wáć; ale áby ná ſłużbie y chwale Bo-
żey, tym ſnádniey trwał? Káżde chwá-
lebne ćwiczenie káże chowáć Páweł
Swięty:

Swięty: każe to chowáć; czegośmy sie náuczyli / wzieli / słyszeli / widzieli: á dziwna rzecz / iż tego niespomniał; Cośmy w Pismie czytali. Słuchaią nászy Swiętego Páwłá; y mamy Bogá Pokoiu z sobą / zá łáską iego: wy że niechcecie nic / iedno coby wam ná martwey literze nápisano; dla tego co zá Pokoy iest miedzy wami / y wászych Ministrow Xiąszki drukowane ná to sie vskarżáią.

83. To o Roskazániu Kościelnym / Bożemu Roskazániu nie przećiwnym: (iákoż záwżdy sie zgadza z Pánem Bogiem

4 Sow: Práwá Ludzkie. Kościoł Powszechny) á o Práwách Ludzkich / y o Státutach / nászych Polskich / co też trzymaćie: y też są Roskazánie Ludzkie: á wżdy ich wy niegániećie. Gańćieś te Roskazánia y Vstáwy

Zámknienie. Ludzkie; ktore są przećiwko woley Bożey: my nietylko was w tym niepogánimy: ále wam tego dopomożemy. Abowiem tu słusznie rzeczemy ono; Lepiey

Act. 5. iest słucháć Páná Bogá / niż ludzi. A

Reguła o dobrych Vczynkách Ludzkich. przeto wszystkie dobre Vczynki / pozwánie od Vrzednikow Bożych vstáwione / ktore nie są przećiw Bożemu Roskazániu / ále owszem ku ludzi Chrześciáńskich popráwieniu / máia być czynione: á ktoreby sie Pánu Bogu przećiwiáły / y niebyłyby czynione z Wiáry; (czego wy thu dokłádaćie) też Pánu BOgu miłe być niemogą. iedno to / Bráćie miły / ani moy áni twoy nie iest rozsądek; coby sie zgadzáło / álbo też nie zgadzáło / z Roskazániem Bożym: nászá rzecz iest / Vrzednikow Bożych, to wykłádáiących, słucháć: oni ná to są Sędziámi / od Páná Bogá, w Kośćiele iego postánowionymi. Wiele sie wielom dziś zda być w Kośćiele / przećiw woley Bożey: ále iesli Kośćioł iną twierdźi; przy Gruncie Prawdy lepiey iest stáć. o czym / ná inszym mieyscu / gádáliśmy dostátecznie. Lic. 16 / 45. &c.

Co sie dotycze náostátek tego / w iákiey powadze máia być dobre Vczynki / V część. od Páná Bogá, y od ludzi vstáwione: toć pewna iest; że Pan Bog wietszy / niżli człowiek: y táka iest roznosć / miedzy Bożym á Ludzkim Roskazániem: táka / miedzy Bogiem y Człowiekiem. iedno gdzie kto Wolą Bożą opowiedá / choćiay

Dobre Vczynki zá wolą Bożą vstá wione/ są Bożym Roskázánie. Dowodi Es. 1. &c. Act. 15. 2 Cor. 13. Math. Luce 10. Mar. 18. 1 Tim. 3.

chočiay sam iest Człowiekiem; iuż one Boże/ á nie Ludzkie/ opowieda Roskazánie. Okázuie sie to iáśnie w Prorocech: ktorzy/ będąc ludźmi nam podobnymi/ gdy co z Woley Bożey opowiedali/ záwżdy to przydawali: To mowi Pan Bog wszechmogący; Vsta Pańskie to mowiły. Tákże też gdy Apostołowie Dekret czynią; Duchowi Swietemu to przypisuią: gdy Páweł S. co roskazuie; Pan Christus (powieda) przez mie mowi. á wiele sie niebawiąc/ sam Pan to daie świádectwo Apostołom; á w Apostolech/ Kościołowi: Kto was przymuie; mnie przymuie: kto was słucha; mnie słucha: ktho wámi gárdzi; mną gárdzi: Kto niesłucha Kościoła/ Słupá y Gruntu Prawdy; iest iáko Pogánin. A toż wy/ Bráčia mili/ y ná tym sie niepomału mylićie; gdy ná to/ kto ná czyim mieyscu siedzi/ á z czyiey co strony roskázuie/ baczyć niechcećie: y dla tego niemądrze/ co Pan Bog przez Vrzedniki y Namiástki swe roskazuie/ ludźiom sámym przyczytawaćie. Pan Bogći náßym iest Pánem: ktory że iest ná Nie-

ná Niebiesiech / nam niewdomy; widome ná swym mieyscu ma Sługi; Pásterze, Krole etc. y tych/ iáko siebie/ káże słuchać. Ale podźmy dáley:

VI. VII. Szosta/ y siodma część tego Artykułu / niema nic zdrożnego: są iedne Vczynki Pospolite; drugie, Osobliwe: żadne Vczynki dobre/ ktore nie są czynione w Imie Paná Iesu Christá / á 84. ktoreby niepochodźiły z Miłości / ná Wierze (y ná Nádziei też) vgruntowáney/ P. Bogu nie są miłe á przyiemne. ale w tym / dla czegoby miáły być VIII. czynione Vczynki dobre / náydziemy v was niemáłą omyłkę: iákom to iuż wyżßey / przy dwoiákim Vspráwiedliwieniu/ iáśnie wam pokazał. Ieśli gadaćie o dobrych Vczynkach Tureckich/ Żydowskich Pogáńskich/ á nie o Chrześciáńskich; ná toć ia wam zezwolę bárzo rád: ále ieślibyśćie rozumieli Chrześciáńskie dobre spráwy/ ktore w Imieniu Paná Iesu Christá, w nas po Krzcie żywiącego, bywáią czynione; záiste ná tym y Pánu Christusowi/ Zasługą swą nasze vczynki ozdobiáiącemu/ niemáłą

Lc. 68. Vczynki dobre / dla cze.

S krzywdę

1 Dowod: iż Dobrym Vczynkom bywa też dane Vſpráwiedliwienie y Zbáwienie.

krzywdę czynićie. Modlitwá, ieſt dobry Vczynek; Poſt/ y Jálmużna/ tákże: ludźie Pokutuiący Modlą ſie/ Poßczą / y Jałmużny daią; á tym bywa dáne Odpußczenie grzechow y Vſpráwiedliwienie: Vſprawiedliwieni náoſtátek/ gdy tego dáru Bożego nieutrácą/ pewni ſą zbáwienia. przetoż zá tym to iuż idźie; iż dobrym Vczynkom Chrześćijáńſkim, y Vſpráwiedliwienie y Zbawienie bywa dáne. A dziwnać to ieſt rzecz; że ſie wy ná tym obáczyć niechcećie: ponieważ te Piſmá Boże/ ktore tu wy ſámi przywodźićie / dowodnie to pokázuią. Co to ieſt, co/ Bráćie mi-ły; Odpußczaycie / á będźie wam odpußczono? A coż nam będźie odpußczono? mowimy o tym y w Paćierzu:

2 Dow: Lucæ 6. Mat. 6.

Odpuść nam naße winy; iáko y my odpußczamy naßym winowáycom. dotąd / y ná tym mieyſcu/ Pan Jeſus: Jeſli odpuśćićie ludźiom grzechy ich; odpuśći też wam Oćiec wáß Niebieſki winy wáße. A niewidźißże tego; iż/ gdy ty odpuśćiß/ Pan Bog tobie też odpuśći? Jeſliż tedy/ zá odpußczeniem na-

ßym /

ßym/ odpußcza nam Pan Bog grzechy; á przy odpußczeniu grzechow/ bywa nam dáne Vſpráwiedliwienie: widźieć możeß y z Piſmá, od ćiebie przywiedźionego; że dobrym náßym Vczynkom/ ná Wierze zbudowánym / bywa dáne Odpußczenie grzechow y Vſpráwiedliwienie. Tákże też o Zbáwieniu/ Vczynkom wierzących ludźi obiecánym/ nietrzeba mi wiele mowić: wáßymi was ſłowy poráżę. Czemu rzecze Pan Chriſtus/ ná ſwym Spráwiedliwym á nieomylnym Sądźie; Podźćie błogoſłáwieni Oycá mego / opánuyćie Kroleſtwo, wam przygotowáne? czemu wżdy / Bráćie miły / czemu? áza nie dla thego; Łáknąłem / dáliśćie mi ieść? prágnąłem; dáliśćie mi pić? &c. Nákarmić łáknącego, ieſtli dobry Vczynek Chrześćijáńſki? y Báby to czuią; iż ták ieſt. Co też to ieſt/ Opánowáć Kroleſtwo Niebieſkie? áza nie to ieſt/ wźiąć y oſiągnąć Zbáwienie? Pan Chriſtus tedy przypiſał Zbáwienie dobrym Vczynkom Chrześćijáńſkim: przecz ty niechceß? y niewierzyßże ſłowom Páń-

3 Dow: Mat. 25.

ſkim?

ſkim? albo chceß ty tego niedáć; co Pan
dáie? czemu ty chceß być ſkąpßym / w
Mat. 20. cudzym; niźli on / w ſwoim? czemu oko
twoie złe ieſt; iże Pan ieſt dobry? Ten
Pan dobry / ná ſwym Sądźie / da Kro
leſtwo Niebieſkie dobrym Vczynkom
Miłoſiernym, od Członkow ſwoich i
nym ſwoim Członkom vczynionym: le
pieyći ſie tobie zgádzáć z nieogárnioną
Szczodrobliwoſcią iego; niźli z Szczo
drobliwego chćieć czynić Skąpego.
Zámknienie. Przez dobre tedy Vczynki Chrześcijań
ſkie, dochodźimy y Zbáwienia / y (ktore
bywa przed Zbáwieniem) Vſpráwie
Ine przy dliwienia. á nád to / ſą ine pewne Przy
czyny do czyny; dla ktorych theż dobre Vczynki
brych V Chrześcijáńſkie maią być działane: iá
czynkow kowe ſą y te trzy / od was námienione:
Práwego Chrześcijáńſtwá y Wiáry po
85. kazánie / Wybránia y wezwánia ná
Chrześcijáńſtwo vtwierdzánie / Zapłat
Cześnych iteż Wiecznych otrzymanie.
¶ V ,, Tak Pan Christus Członkow ſwoich
czyn ,, (w ktorych on ſam żyie / czyni / záſługuie)
kow Ch rześcijáń dobre Vczynki ozdobił: tákie Zapłá
ſkich za ty / iákich człowiek wymyślić niemoże /
cność.
racżył

racżył im obiecáć. Kto Páná miłuie;
chowa Roſkazánie iego: Miłuiącym / 1 Dow.
y przeto dobrze czyniącym / to on nágo 1 Cor. 2.
tował; czego áni oko niewidźiáło / áni
vcho nieſłycháło / áni ku ſercu człowie
czeu niepzryſtąpiło. A co mniemaß ieſt / 2. Dow.
być Przyiaćielem Páná Niebieſkiego? Ioan. 15.
ogarnie to twoy rozum / y myśl twoiá /
co to ieſt? To tedy Przyiaćielſtwo, Pá
na nad Pány / Krolá nad Krolmi / tym
on obiecał; ktorzy to czynią / co on ro
ſkazał. Kazałći ten Pan mowić: Gdy Wykład
wßyſtko vczynićie / co ieſt wam przyka Lucæ 17.
zano; mowćie; Sludzy niepożyteczni ie
ſteśmy / powinowáctwo náße czynimy:
ale dla tego / w ſwych iáſnych Obietni
cach / kthore vczynił chowániu ſwego
Roſkazánia / namniey niekazał wątpić.
Winniśmy pámiętáć my ná Pokorę: Mat. 11.
niemamy ſie z dobrych Vczynkow pod
nośić; áni Bliźnie náße gárdźić / iáko
Pyßny Phárisaeuß: cokolwiek náßym Lucæ 18.
Vczynkom ieſt obiecano; iż z łáſki Bo
żey ieſt obiecano / dla Słowy náßey Pá
na Chriſtuſá / mamy to záwżdy wiedźieć.
Abowiem náße dobre Vczynki / by też

naświętsze były / y cierpienia násze wszystkie, dla Páná / nigdy nie są sáme z siebie tey powagi; áby miáły być godne
Roma. 8. przyszłey oney chwały / ktora będzie w nas, czásu swego, obiáwiona: ále gdy
3 Dow. ku nim przytáczysz Zasługę Páná Christá / w nas żywiącego; á zá tym gdy przydasz Obietnice Boże: będziesz iuż winien to / co Pismo S. czyni / dobrym Vczynkom práwych Chrześcijan przypisowáć. ináczey / y Pánu Bogu niebędziesz dowierzał; y Pánu Christusowi / w swych Członkách dobrze czyniącę /
Ioan. 15. (bo my / oprocz niego / nic niemożemy czynić) niemáło vymiesz. Oddal od Vczynkow dobrych Páná Christá; wszy-
Esaie 64. stkie Spráwiedliwości násze, płatu plugáwemu będą podobne: przyday ku nim Zasługi iego / przyday przy thym Obietnice; wnet iuż zá tym / y Vsprá-
Obłędna náuká o dobrych Vczynkach z kąd rośćie. wiedliwienie / y potym wieczne Zbáwienie / bez omylności otrzymasz. Widzićie tedy / Bráciá mili / y tu, z tąd te wásze błędy rość; że dobrych Vczynkow dobrego Rozdziału czynić niechcećie. Oglądáią się wászy ná iedno; drugiego niebaczą:

niebaczą: á w Piśmie S. trzebá mieć,, wiele oczy; trzebá y tám y sam pátrząc.,,
Jeśli czytasz v Páwłá Swiętego: Kto czyni; zápłátę bierze / nie z łáski / ále z powinowáctwá: wnet masz się oglądáć ná wszystkie strony; o ktorych tám Vczynkach mowi / á co tám iest, Łáská y Powinowáctwo. Mowi tám S. Apostoł / o Vczynkach, przed Wiárą czynionych: á my záśię te Vczynki Zbáwienne czynimy; ktore z Wiáry pochodzą. Łáská, iest przećiwna Powinowáctwu / v Swiętego Páwłá; á my / gdy z Pismá Swiętego Vczynki być Zbáwienne dowodzimy / ná łáskáwe Obietnice Boże poglądámy. zá iákim bacznym rzeczy rozdziałem / y tym pilnym ná wszystkie strony oglądániem / żadney w Pismach Swiętych przećiwności nienaydujemy: Roma. 4.

Vczynki dobre / z łáski Bożey są zbáwienne.

86. v was ták tego wiele iest / y było; że piąty Ewángelistá Luter śmiał się pośmiewáć z Listu Jakubá Swiętego Apostołá / Słomiánym go niewstydliwie nazywáiąc. A czemu? iże nápisał iáśnie / w Kap. 2: Nie tylko z Wiáry / ále y z Vczynkow / bywa człowiek

List Jákubá S.

Vſpráwiedliwiony. Dziwna mnie tho
ieſt; iákoſcie y wy Sámey Wierze śmieli
przypiſowáć Vſpráwiedliwienie: gdyż
S. Jákub Apoſtoł ták iáſnie iną mo-
wi. zá czym, muſieliſcie y w tę obłędli-
wą wpáść Propoſicią / ná Liſcie 38;
Jáko Grzech płodźi śmierć/(te ſą wá-
Grzech/ ße słowá) thák Wiárá płodźi żywot.
komu Jeſli Grzech rozumiećie ſáme Niedo-
ieſt prze- wiárſtwo; niemáß nic omylnoſci: (bo
ćiwny.
1 Dow. Wiárá, Niewierze ieſt przećiwna) á-
Roma. 6. lec ſam Páweł S. ktory zapłátę Grze-
chu kłádzie Smierć / Grzech Poſłu-
ßeńſtwu y Spráwiedliwoſci przećiw-
nym czyni. Abowiem Grzech, ieſt prze-
w Ná. ſtąpienie ktoregokolwiek Roſkazánia
236. Bożego / bądź Sercem / bądź Sło-
wem / bądź Vczynkiem: á Poſłußeń-
ſtwo záſię / álbo Spráwiedliwość / we-
dług Woley Bożey świętobliwie żyie.
2 Dow. Możeć kto nieutráćić Wiáry prawdźi-
wey / á śmiertelnie grzeßyć: w Dawi-
dźie Krolu / gdy ſię dopuśćił Cudzoło-
ſtwá y Mężoboyſtwá / iáſna tho rzecż
ieſt. Nie był ná on czás Dawid Bał-
wochwálcą / ani Pogáninem; ále był /

z ſtrony Wiáry / práwym Zydowinem:
z ſtrony tylko Grzechu / nie był Poſłu-
ßnym Bogu; y Swiętobliwość był v-
tráćił / przez Grzech Smiertelny.
Błądći to ieſt niemáły; áby człowiek /
w Smiertelnym będąc Grzechu / miał
Wiárę vtrácáć. ponieważ S. Páweł / 3 Dow.
Wiárę opiſuiąc / ku czynieniu Przyká-
zánia Bożego iey nie śćiąga: á iam też
toż / do czegoby włáſnie Wiárá należá-
łá / przy Liczbie 72 wyłożył. Wiárá Zám-
tedy, Niewierze; á Grzech, Niegrze- knienie.
chowi / to ieſt, Poſłußeńſtwu Woley
Bożey / y dla tego chowániu Spráwie-
dliwoſci / ieſt przećiwna. dla czego Pi- 4 Dow.
ſmo Swięte tych / ktorzy Wiárę má-
iąc śmiertelnie niegrzeßą / Spráwie-
dliwych zowie: iáko Ablá / Noégo /
Abráhámá / Jobá / z Elżbietą Zachá-
riaßá &c. Z tąd też iuż ſnádnie możemy IX częśc.
odpowiedźieć / ná tę oſtáteczną rzecz Sprá-
tego ſiodmego Artykułu; Możeli kto / wiedli-
chowáiąc Boże Przykazánia / y czyniąc wi nie-
dobre Vczynki / być bez Grzechu. Abo- grzeßą
wiem ieſli ći Swięći / theraz odemnie Smier-
miánowiáni / byli Spráwiedliwymi: telnie.

mdiąc Sprawiedliwość / Grzechowi
przeciwna / pewnie grzechu niemieli.
co iże sie być widzi przeciwko S. Pi-
smu/ktore człowieka od Grzechu wol-
nym nieczyni; dla tego/abyśmy niebłá-
dźili/ a Pisma przeciwnego nieczynili/
Grzech 2. trzebá Grzech rozdźielić. Jest ieden
Grzech Smiertelny; drugi, Powszedni:
Prov. 24. bez tego y Spráwiedliwy / ktory siedm
kroć przez dźień vpada/ być niemoże;
bez Smiertelnego nietylko może / ale
ma być. bo ináczey/niebyłby Spráwie
w Odp. dliwym. Ten rozdźiał Grzechu/ iáko
Li. 240. ieden iest Wielki y Smiertelny; á dru-
gi Máły á Powszedni/ często znaydźiesz
v Doktorow świętych: nietrzeba nam/
w rzeczach iásnych/ ich Pisma przywo-
dźić. Z tego tedy rozdźiału Grzechu po-
kázuie sie to; że káżdy Chrześćijánin/ie-
śli chce záchowáć Vsprawiedliwienie /
ma być prozen Grzechu Smiertelne-
go: á to (iáko w káżdym Vczynku do-
brym) zá pomocą Boską: od Powsze-
dniego (oprocz bárzo máło przywile-
87. iow/iákowy miáłá Pánná Mária) pro-
zen być niemoże y Spráwiedliwy.

A zá

A zá tymći iuż idźie tá Niedoskonáłość nászá / w Pełnieniu Przykazánia Bożego; iże wszyscy / poki tu iesteśmy ná świecie / Powszednie grzeszymy. Niechce też Pan Bog po nas iney tu Doskonáłośći; w Niebie / gdźie iuż wolni od káżdego Grzechu będźiemy/ insza będźie. Tego rozdźiału wászy nieczyniąc/ grzeszącym śmiertelnie, bárzo pobłáżáią: zá czym też oni/ sámi máło dobrze czyniąc / ná wieczne zátrácenie idą. co áby kogo z nas niepotkáło; Doktorom Swiętym o tey dwoiákiey Doskonáłośći piszącym/ daymy wiárę. Tá iest człowiecza prawdźiwa mądrość/ (ták Jeronym S. pisze) znáć swoie Niedoskonáłość: wszystkich Spráwiedliwych / w ciele mieszkáiących / niedoskonáła iest (żebym ták rzekł) Doskonáłość. [Hęc est hominis vera Sapientia, imperfectū esse se, nosse: atq; (vt ita loquar) cunctorum in carne Iustorum imperfecta Perfectio est.] A po przywiedźieniu Pismá; Jásna rzecz iest/ mowi/ w Piśmie Swiętym dwoiáką być Doskonáłość. &c.

Niedoskonáłość nászá: á ktorey Pan Bog chce Doskonáłośći.

Doskonáłość 2.

Lib. 1 Dialog. aduersus Pelag.

Summá

O Kośćiele

Summá Artykułu 8.

1. Swietey Cerkwie Pospolitey Fundáment y Głowá iest sam Pan Jezus Christus; ná ktorym sie oná buduie/ przez Duchá S. przez słowo Páńskie/ y Swiatośći iego.

2. Tá Cerkiew iest wszystko pospolstwo Chrześćiáńskie po wszem świećie/ Ewángelia świeta ze wszech narodow kędyżkolwiek rozszyrzone/ w iedne Wiárę zgromádzone.

3. Tá Cerkiew ma złe y dobre.

4. Znáki Czystszey á niepokalánieyszey Cerkwie sa the: gdzie sie Christus każe/ Ewángelia cále zwiástuie/ Swiatośći podle vstáwy Páná Christá száfuia sie/ á lud wierny w iednoćie Wiáry Łáski y Pokoiu złacza sie/ badź w mnieyszym álbo w wietszym zebrániu ludźi. etc.

5. Práwy á żywy człowiek Cerkwie iest/ ktory owoce Wiáry y Łáski przynośi.

6. Zgromádzenie Bráći wászey nie iest sámo Kośćiołem Swietym Pospolitym/ ále tylko Czastka.

7. Rząd w Cerkwi trzyman y záchowan być ma.

8. Jáwnie grzeszacy iáwnie máia być karáni kaźnia Kośćielna Klatwa/ á moca słowá Bożego/ nie moca świecka.

9. Táiemnie grzeszacy/ Christu Pánu sámemu á przyśćiu iego zostáwuia sie.

10. Anty-

10. Antychristowá/ w przybytku Bożym siedzacego/ dwoiáka złość/ Fałszywa náuka/ y Złość żywotá.

Odpowiedź.

PAná Christusá być Fundámen- 1 częsć.
tem y Głowa Kośćiołá Swie-
tego Powszechnego / y my nie
przymy: ále pámietamy ná tho; że też
(według świádectwá Páwłá S.) sa Ephes. 2.
Fundámentem y Apostołowie; á iż P.
Christus / do Niebá wstapiwszy / wi-
doma Głowe ná swym mieyscu zostá-
wił Swietego Apostołá Piotrá. o czym Lic. 2.
gadáliśmy ná poczatku. Prawdáć to
iest; że ináczey iest Pan Christus Fun-
dámentem y Głowa; á ináczey Apo- 88.
stołowie / ná thymże Gruncie Pánu
Christusie zbudowáni/ y teyże Głowy
żywe członki: ále iednák/ dla záchowá- ¶ Wido
nia Porzadku w Kośćiele swym, ná ma Gło-
tym świećie widomym/ widomego Pá- wá/ y wi
sterzá y widoma Głowe Pan Christus domy Pá
Piotrá Swietego postanowił. Abo- sterz/ iest
wiem gdzie iest widome Woysko/ álbo w Kośćie le.
Owczárnia widoma; trzebá thez tám 1 Sow.
Wodzá

Wodzá y Pásterzá widomego: tákże
też widome Członki Kośćiołá widome-
2 Dow. go, widomey potrzebuią Głowy. Dáie
In Mat. 16 then tytuł Piotrowi Swięty Chryso-
stom/ zbudowánie Kośćiołá ná Opoce,
wykłádáiąc: toż czynią Doktorowie ini:
y Koncilium Powszechne Chálcedoń-
skie/ iedno z dawnych czterzech/ dla te-
go, Rzymzowie Głową Kośćielną.
Spárćie Nie o słowáć nam idźie; ále o rzecz.
Niechceszli zwáć Piotrá Głową; iż
Pan Christus iest Głową: y Apostó-
łow nie zow Swiátłośćią; dla Páná
Ioan. 1. Christusá Swiátłośći. ále iże sam ten
Mat. 5. Pan Christus mowił do nich; Wy ie-
steśćie Swiátłośćią świátá: my z Do-
ktory y z Synody stárymi/ Głową też
możemy zwáć widomego Pásterzá Ko-
śćielnego. O toć nam iedno idźie; áby
iedney Owczárniey, ieden był Pásterz/
á iednego Ciáłá, iedná Głową. Jest
3 Dow. Pan Christus Pásterzem; iest y Piotr.
á iáko Piotr iest Pásterzem: czemu ták
Zám- y Głową być niema? Trzebá tedy dá-
knienie. wáć Pánu Christusowi/ co iest iego:
ále nietrzebá też káźić porządku/ od
niego

niego vczynionego: trzebá záwżdy tego
znáć y słucháć; ktoremu Pan Christus
Owce y Báránki swe páść poruczył.
Wy/ będąc Chrześćiány widomymi/
dla czego widomą Głowę gárdźićie;
dawno to nam Swięty Biskup y Mę-
czennik Cyprian oznaymił. Abowiem Lib. 1. E-
z tąd (powieda) rostą Odszczepieństwá; pist. 3.
iże niechcą znáć iednego w Kośćiele ná w Ná.
czás Kápłáná/ y ná czás też iednego ná 272.
mieyscu Christusowym Sędźiego. A
nietylko Głowę widomą/ to iest, Pá-
sterzem widomym/ vpornie wászy gár-
dzą; ále też to/ czym sie káżdy Kácerz
záwżdy broni/ przy opisániu Kośćiołá
piszą. Buduieć sie Kośćioł Páná Chri- Szá-
stusow/ przez Duchá S. przez Słowo fárze
Páńskie, y Swiątośći iego; ále wżdy Słowá
niedármo iest ták nápisano: Pan Chri- Boże°, y
stus dał niektore, Apostoły/ niektore Swiáto
Proroki/ niektore Ewángelisty/ nie- śći, máią
ktore, Pásterze y Doktory. A dla cze- być po-
goż ie dał? słucháy sámego Apostołá: rządni. 1 Dow.
Dał ie/ ku budowániu Ciáłá swego. etc. Ephes. 4.
ábyśmy niedáli sie vwodźić ktore wiá-
trowi náuki/ w złośći ludzkiey/ w chy-
trośći/

troſci / w wiedzieniu w błąd. Aza ſie
wßyſcy NOwowiernicy ¦ nierzućili /
ná ten porządek Páná Chriſtuſow?
wzgárdzili ſtáre Apoſtoły / Doktory / y
Paſterze : obráli ſobie / miáſto onych /
ine ; Huſſá / Lutrá / Kálwiná. &c. á dla
czego? áby zá nowymi wiátry ßli : aby
wymyślne ſwe Kácerſtwá rozśiewáli.
Buduie ſie tedy Kośćioł Páná Chri-
ſtuſow / przez Duchá Swiętego / przez
Słowo Boże, y Swiątośći : ale do te-
89. go ßáfowánia Słowá Bożego / y do
ßáfowánia Swiątośći / ſą poſtáwieni
2 Dow. Paſterze y Doktorowie. Jeſli ty / Brá-
ćie miły / ßáfowáć pieniądzmi nie ladá
komu daß : przeczby P. Chriſtus, Mą-
drość Bogá Oycá Niebieſkie° / ku ßá-
fowániu ták świętych á zacnych rzeczy,
Słowá Bożego y Swiątośći / porzą-
dnych ßáfárzow niemiał ſtánowić? A-
Zám- przeto trzebá tu obáczyć tę rzecz / wßy-
knienie. ſtkim Kácerzom poſpolitą : iż wßyſcy
ſobie tho / co może káżdy zá ſobą ćią-
gnąć / przywłaßczáią ; á ktore rzeczy prá-
wymi Kośćielnymi Znáki być mogą /
tych zámilczáią. iáko mowić ; V nas ieſt

Duch S. Słowo Boże / y dobry ßá-
funek Swiątośći ; káżdy to mowić mo-
że : ale ; V nas ſą porządni Paſterze y
Doktorowie / ktorzy porządnie ná Sto-
lice ſwoie wſtąpili ; to tylko mogą mo-
wić ſłucháiący Piotrá / dánego w Ko-
śćiele Paſterzá. Abowiem tego iednego
Pan Chriſtus Głową widomą Ko-
śćiołá widomego obrał : ná tym iednym ¶ Ná
Paſterzu / ktorego Opoką okrzćił / Ko- PIetrze
śćioł ſwoy zbudowáć raczył. y ſtárzy zbudo-
wielcy Doktorowie nie wątpili ták pi- wány
ſáć ; Ná Pietrze Kośćioł Páná Chri- KOśćioł
ſtuſow ieſt zbudowány ; dla tego : aby- Páński.
ſmy pewnie á iśćie wiedźieli ; ktorego Pá- Dla cze-
ſterzá widomego / my Chrześćiiánie wi- go.
domi / ná tym świećie widomym / win-
niſmy ſłucháć / iáko Námiáſtká Páń-
ſkiego. Y Fundámentem Kośćiołá Pá- 1 Dow.
ná Chriſtuſowego, Piotrá zowią ſtá-
rzy Doktorowie ; iáko Clemens / Ori-
genes / Cyprian / Euſebius / Hieronym /
Auguſtyn / Chriſoſtom / Epiphánius /
y wiele inych, ták Graeckich iáko Łá-
ćińſkich Doktorow. A to tego mieyſcá
zrozumienie ; iż ná Pietrze Kośćioł ieſt

zbudowan; y Graecki y Zydowſki iezyk potwierdzi. Abowiem v Graekow/ y πέτρος y πέτρα znaczy Opokę: a w Ewangelium, po Zydowſku piſanym/ ktore y dziś mamy/ to iedno ieſt ſłowo: Cepha; (ktore ſłowo ieſt też, Joan. 1) na oboim mieyſcu. Tak tedy Pan po Zydowſku mowił/ do Piotra, ſwego Apoſtołá: Tyś ieſt Cepha; (to ieſt/ Opoká) a na tey Cephie zbuduię Kościoł moy. A przetoż kto ſłucha tey Cephy/ tego Piotrá/ y tey Opoki; v tego ieſt prawdziwe/ o Synie Bożym Panie Chriſtuſie/ Wiáry wyznánie. Máiąc ſwoię Confeſsią Luteráni; ina Witemberſcy/ ina Wirtemberſcy/ ina ini/ rożnie á rozmáicie rozerwani: máią też ſwoię Kalwiniſte, Zwingliani; ſwoię Nowokrzczeńcy; ſwoię wy Bracia. Bo owo gdzie Piotra niemaß; káżdy inaczey: ale w ſtronach miáſta Ceſarſkiego Rzymu/ Piotr Paſterz Powßechny/ imieniem wßyſtkiego Kościoła Powßechnego/ iednę á zgodną Wiarę wyznawa. A czemu? iż na Pietrze Kościoł ſwoy Pan Chriſtus zbudował; y

2 Dow.

Zámknienie.

przeciwko

przećiwko bronom Piekielnym/ mocnie tę Opokę vgruntował. Biją ſobie iby Kacerze o tę Opokę: wßyſcy zgodnie na tę iednę Opokę ßturmuią/ ſami z ſobą niezgodni: á wżdy tá Opoka nietylko ſie niepada; ale im daley/ tym wiecey/ ſtale ſie mocnieyßa. Abowiem to ma w ſobie ten Kościoł/ od mocnego Budowniká tak mocnie zbudowany; iż wßyſtkie błędy Pogáńſkie/ Kacerſkie/ Odßczepieńſkie/ y Zydowſkie/ ku dobremu ſobie obrácáć vmie. o czym ták Auguſtyn S. piße: Ten Kościoł Powßechny/ po wßyſtkim świećie mocnie y ßyroce rozlány/ wßyſtkie obłędliwe obraca ſobie ku ſwemu pożytku; Pogány/ ku dobrze czynieniu ſwemu; Kácerze/ ku probowániu náuki ſwey; Schiſmátiki/ ku okazániu ſtałości ſwey; Zydy/ ku przyrownániu piękności ſwey: Pierwße tedy ku ſobie przyzywa; drugie wyłacza; trzećie opußcza; á oſtatnie vprzeda: wßakże wßyſtkie ku vczeſnictwu łáſki Bożey przypußcza. Ecclesia Catholica, per totum orbem validè latèq; diffusa, omnibus errantibus vtitur ad profectus

Kościoł ieſt Opoczny.

Pożytek Kościelny/ z ieo nieprzyiacioł.

Cap. 6, De uera Relizione.

 suos

suos. &c. Gentibus, ad materiam operationis suę; Hæreticis, ad probationē doctrinę suę; Schismaticis, ad documētum stabilitatis suę; Iudæis, ad comparationem pulchritudinis suę. Alios ergo inuitat: alios excludit: alios relinquit: alios antecedit. &c.] Panie Boże/ day to wam; abyśćie śię y wy do tego vczesnictwá task Bożych / kthore są w Powßechnym Kośćiele, pod iednym Pásterzem Powßechnym / náwrocić chćieli. Nie przymyć tego my; áby Cerkiew Swięta Powßechna niemiáłá śię budowáć/ ná Fundámenćie Pánie Christuśie/ przez Duchá Swiętego, Słowo Boże, y Swiątośći Kośćielne: ale tego potrzebnie dokłádamy; iż thákie budowánie niemoże być gdźie indźie; iedno pod iedną Głową, y iednym Pásterzem widomym, Piotrem / Opoką dla tego, od sámego Páná Christusá okrzczonym.

Duch ś. gdźie buduie Kośćioł.

II część. W drugiey częśći Artykułu ośmego/ Swięty Kośćioł Powßechny/ albo (iáko wy mowićie) Pospolity/ opisuiećie: y mienićie go być wßystkim Pospolstwem Chrześćiáńskim/ że wßech narodow po wßystkim świećie Ewángelią Swiętą rozßyrzonym/ á w iedne Wiáre zgromadzonym. Nie źle záiste opisánie Kośćiołá Powßechnego; ale iednák niedostáteczne. Abowiem tho słowo / Katholica/ co my Powßechnym dobrze á włáśnie wykłádamy/ dwoiáką ma w sobie powßechność; y z strony Czásu/ y z strony Mieyscá: z strony Czásu/ dla tego; że Kośćioł Boży po wßystkie czásy trwa: z strony Mieyscá; że po wßystkich mieyscách narodu ludzkiego rozßyrzył śię. A z tąd iuż dáciyß; co to iest/ być Powßechnym: po wßech Mieyscách/ wßego Czásu/ trwa Powßechny Kośćioł. ktora rzecz oboie z sámey Ewángeliey łatwie pokázáć mogę. Opußczam ná ten czás; iáko trwał záwżdy Kośćioł/ od Adámá poczawßy; y iedną Wiárą/ w iednego Bogá y Páná Christusá wierząc/ wßyscy Wybrani są zbáwieni: od Apostołow/ ktorych głos ná wßystkie mieśca narodu ludzkiego wyßedł/ tey Powßechnośći przypátrzać śię poczniemy. Abowiem Apostoły swoie

Powßechny Kośćioł. co iest. w Náu. Li. 82. &c

Powßechność iest dwoiáka.

Powßechność z strony Czásu.

1 Dow. Ioan. 14.

Pan Christus w tym vpewnił; iż z swoim Kościołem miał mieszkać/ aż do końcá świata; gdy po ostateczney Wieczerzy/ tak do nich mowił: Ja bede prośił Oycá/ y da wam inego Pocieszyćielá, Duchá prawdy; aby z wámi mieszkał na wieki.

2 Dow. Mat. 28.

á przed w Niebo wstąpienim; Oto/ powieda/ ia z wámi iestem/ przez wszystkie dni/ aż do skończenia świáta.

Zámknienie.

Masz iasne á pewne Obietnice thego; ktory iest istotną Prawdą: ná to sie oglądaiąc/ á Pánu twemu Synowi Bożemu wierząc/ niemożesz tego rzec; aby ktorego wieku miał Kościoł błądźić/ máiąc ná wszelki czas z sobą Paná Christusá y Duchá Swiętego. Tać iest Powszechność Czásu, że na każdy czas/ y każdego wieku/ Pan Christus z Apostolskim Kościołem mieszka. bo do Apostołow swych/ te Obietnice raczył on vczynić.

w Náu. w Przed mowie z Ki. 8 2. &c

Pomárlić iuż dawno sami Apostołowie; ale Namiastkowie ich nigdy nie pomrą: przetoż do Namiastkow też Apostolskich, te Obietnice przynależą; y tego nam nikt/ iedno ktoby rozumu niemiał/ nie będźie śmiał zaprzeć.

Czytay o tym Augustyna S. ná one słowá Psal. 44; Za Oyce twoie/ narodźilić sie Synowie: y ná one też/ Psal. 47; Opowiedayćie w rodzáiu drugim.

Powszechność z strony Mieysca

Że też Kościoł iest Powszechnym/ z strony Mieysca; y ślepy tego domacáć sie może.

1 Dow. Rom. 10

Masz o tym v Dawida wiele Proroctwa: osobliwe iest ono; ktorego y Paweł S. vżywa/ w Psal. 18: Niemász (powieda) żadney mowy/ ani żadnego ięzyka/ gdźieby niesłycháć głosow ich; to iest/ Apostolskich: Na wszystkie ziemie, zwiek ich wyszedł; y na koniec okręgu świáta, słowá ich.

2 Dow. Act. 1.

Toć też sam Pan opowiedział Apostołom/ wstępuiąc na Niebiosa: Będźiećie mi świadkámi/ w Jeruzálem/ y we wszystkim Zydostwie/ y w Samáriey / y áże na kray ziemie. 9 1.

Apostołom co rzeczono to też Namiastkom ich należy.

A tu/ Bráćie miły / gdybyś sie rzeczy pilnie przypatrzył / naydźiesz; iż co powiedźiano o Apostolech/ y do Apostołow/ to też Namiastkom ich przynależy. Patrz/ kto náwrocił Krolestwá Chrześćiáńskie; Polskę/ Niemce/ Węgry/ Czechy. &c. Namiástkom to Apostolskim przypisáć muśisz; nie samym

Apostołom: y do onych też Pan Christus te słowá mowił/ w personie Apostolskiey: Bedziecie mi świadkámi/ áżż ná kray ziemie. A iżebyś obaczył/ Powszechny Kościoł być y Czásem y Mieyscem; oboie rzecż/ w tymże Psálmie/ nie zámilczał Prorok Dawid. O Powszechnośći/ z strony Mieyscá/ iużeś słyszał: á z strony Czásu / thak tamże mowi: Dzień dniowi iáśnie á głośno przepowiáda Słowo; á noc nocy okázuie Vmieiętność. przy ktorym mieyscu / tak o tey Powszechnośći napisał Swięty Augustyn: Co Apostołowie od Pána Jesu Christá słyszeli/ to też Potomkom podáli; iáko z czásu ná czas. &c. Ták też y Bedá pisze: To przepowiádanie nie ná krotki czás bedzie; ále zámknie w sobie wszelkie potoczenie czásow. &c. [Hęc annunciatio non ad breue tempus erit; sed comprehendet omnem volubilitatem temporum.] A co tu Prorok powiedział pod zasłoną; to iasnymi słowy w Psal. 44 wyráził / oboie też Powszechność Kościołá Powszechnego opisuiąc: Miásto Oycow twych (do Pána Boga vmawia

Powszechność oboiá.

3 Pow.

gá vmawia sie Dawid) národźili sie tobie Synowie: postánowiß ie Xiążęty / po wszystkiey ziemi: bedą pámietáć ná Imie twoie/ Pánie/ káżdego rodzáiu ludzkiego: dla tego/ lud bedzie wychwálał ciebie, na wieki y na wiek wiekom. Oyce te ieśli bedźieß wykładał, Pátryárchy y Proroki; ich Synowie, bedą Apostołowie, z swymi pewnie Námiástkámi: á ieśliż Oycowie są (według wykłádu Swietego Augustyná y Bedy) Apostołowie: Synowie ich, Biskupi. [Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis, Filii nati sunt; constituti sunt Episcopi, Martinus, Hilarius, &c.] Y po dziś dzień Stolicá Apostolska / ná mieyscu Pásterzá Piotrá/ iest Xiążęciem po wszystkim Chrześciáństwie, ná Imie Boże pámietáiącym. á tu / gdźie iest zmianká Wszystkiey Ziemie / masz Powszechność Mieyscá: ostatek Proroctwá mowi o Powszechnośći Czásu. Coż thu rzecżeß/ Bráćie miły/ co proßę ćiebie? powieda ták Prorok Boży: Xiążętá Apostolskie bedą pámietáć ná Imie Boże/ káżdego rodzáiu ludzkiego:

Rozwáżánie.

kiego: á ty co rzeczeß? będzießże ámiał
Kościołowi Apoſtolſkiemu błąd przy-
piſowáć? A tak ießcze mowi Prorok;
Ná wiek wiekom ludzie będą wychwa-
láć Páná Bogá: á ty niebędzieß ſie w-
ſtydał/ wßyſtkie ludzie w Chrześcijáń-
ſtwie báłwochwalcami nazywáć? Ko-
muß lepiey ieſt wierzyć; tobie/ czyli Pro-
rokowi? tobie/ czyli Pánu Chriſtuſo-
wi? Pan Chriſtus mowi: Aż do ſkoń-
czenia świátá/ ia z wámi ieſtem; y Duch
Swięty będzie z wámi ná wieki mie-
ßkał: toż też przepowiedáią Prorocy/
przed czáſem niemáłym. czemuß ty in-
ámieß mowić? Rzeczy zbáwiennych
Obietnice, przez wßelkiey Condiciey
Pan Bog czyni/ Bráćie miły. przyczy-
ná tego iedná tá ieſt; abyśmy thu łáſkę
Bożą ználi/ nieoglądáiąc ſie ná ża-
dne záſługi ludzkie: druga; áby złość
Przełożonych, ludu Chrześcijáńſkiemu
nic nießkodziłá. Ieśli ieſt Papież zły/
álbo Biſkup: przeczby Pan Bog ná do-
bre, złą náukę miał przepußczáć? cze-
mu złość cudza miáłaby komu wádzić?
Wierz iedno mocnie słowu Prorockie-
mu/ y

Obietnice zbá-
wienne
P. Bog
zgołá dá-
ie: á cze-
mu thák.

92.

mu/ y Páńſkiemu: áni Hus/ áni Lu-
ter/ áni Anioł z Niebá, ktemu ćię nie
przywiedzie; áby kiedy Kościoł z ſwymi
Przełożonymi/ zá tákimi Obietnicá-
mi/ zá tákimi Rządźićielmi/ miał w
práwey Wierze błądźić. iákoż to/ że ni-
gdy niebłądził/ przy káżdym Artykule
wam wywodzimy: gdybyśćie iedno ch-
ćieli ßczyrey á iáſney prawdźie wiárę
dáwáć. Poználiſmy dwoie Powßech-
ność Kościołá Chrześcijáńſkiego; iż po-
cząwßy od Apoſtołow/ y káżdego Czá-
ſu trwa/ y po Mieyſcách wßyſtkiego
świátá rozßyrzył ſie: obáczmyß iuż;
gdzie wżdy te oboie Powßechność náy-
dziemy. Krotko mowiąc, ták záwiezu-
ię: Thám ieſt Kościoł Powßechny;
gdzie to wierzą/ co záwżdy wierzono; y
gdzie ieſt Chrześcijáńſtwo/ po wßyſt-
ſtkim świećie rozmnożone: v nas/ ták
ieſt; v was nowych Ewángelikow/ i-
nák: dla tego/ v nas pewnie Kościoł
ieſt Powßechny; á nie v was. Abowiem
my trzymamy Ofiárę prawdźiwego Ciá-
łá y Krwie Páná Chriſtuſowey: mo-
dlimy ſie zá Vmárłą bráćią náßę: nie
gardzimy

Zám-
knienie.

Ktory
KOśćioł
ieſt Po-
wßech-
nym?
I Dow.

Vtwier-
dzenie.

gárdzimy modlitwami Swietych/ z Pá-
nem Chriſtem kroluiacych. ꝛc. kthore
rzeczy iáko záwżdy wßedzie trwáły / w
Kośćiele Chriſtuſowym; iedna Mßá
naßá tho pokázuie: á ia też / na ſwych
mieścach/ to wywodzę. wy záſię nieda-
wnośćie to odrzućili; co záwße trwáło
w Kośćiele: iednego waße° kátu Wiá-
rá, żadnym obyczáiem niemoże bydź Po-
Spárćie wßechna. Jeſtći teraz na świećie nie-
máło Kacerſtwá: (á tákći też ma bydź/
dla przyśćia Antychriſtowego; y prze-
to też podobno Kośćioł podobien ieſt
Lodce) á choćiayże ſą Kacerſtwá roz-
mnożone: co mi zá zgodá miedzy nimi!
Luter ſwą: Kálwin ſwą: waßy ſwą:
Nowokrzczeńcy ſwą: Trinitarze ſwą.
ꝛc. Káty tedy ſą wáße Wiáry; nie Po-
wßechność: Pars v was ieſt; (iáko S.
Auguſtyn mowi) v nas/ Katholiká: y
2 Dow. dla tego nas zowią Katholikámi. Zo-
Zám= piſánia tedy Kośćiołá Powßechnego/
knienie. ktoreśćie wy vczynili niedoſtáteczne / á
myſmy potrzebnych rzeczy dołożyli / to
zamykam; iż wáß Zbor nowy á poká-
tny, Kośćiołem nie ieſt Páná Chriſtu-
ſowym.

ſowym: bo Kośćioł Páná Chriſtuſow
ma bydź Powßechnym: iákim wáß Zbor
nigdy bydź niemoże.
W trzećiey częśći dobrze vczyćie; iż III część.
w Kośćiele Páná Chriſtuſowym/ poki Zli y do-
boiuie ná tym świećie / ſą źli y dobrzy / brzy ſą w
pßenicá y plewy/ thák w Kapłániech / Kośćiele.
iáko w ludu poſpolitym. co ieſli thák
ieſt: dla ztych Przełożonych Kośćiel-
nych / niema ſie nikt z Kośćiołá Pow-
ßechnego wyłączáć. Są tedy y złe y do-
bre Ryby / w Niewodzie Kośćielnym:
ſą głupie y mądre Pánny: áczkolwiek
rożnym obyczáiem: dobrzy / iáko żywe
członki w Ciele; źli / iáko martwe. wß-
ákże lepiey ieſt ztemu, bydź w Kośćiele/
niżli z niego ſie wydzielić: á to dla tego;
iże ku ożywieniu rychley przyść może
członek nieodćięty / niżli, ktory iuż od
ćiáłá odpádł. Y dziwne tu ſą záiſte ſą- Z do-
dy Boſkie: gdy z dobrych potępieni / á brych by-
ze złych zbáwieni/ oſtawáią ſie náko- wáia źli
niec. czego mamy ſtráßliwy przykład á zezłych
w Sálomonie/ w Origeneſie/ y w inych dobrzy.
niekthorych. Niepotępiayże / Bráćie w Nau.
miły/ nikogo: niewydzielay ſie dla tego; Li. 219.
93.

kthory ze złego może być dobrym: ále
1 Cor. 10. ktory trzymaß o ſobie / iákobyś ſtał/
Ze złymi Przełożonymi co czynić. boy ſie; abyś nieupadł. Jeſli widziß
dobre Przełożone; y ſłuchay ich / y ná-
śláduy: ieſli złe; ſłuchay tylko / nienáſlá-
duy. czego ták ćie vczy Swiety Augu-
ſtyn / ná końcu Pſalmu 36: Coć powie-
dáią / tego (mowi) pátrzay; nie / kthoć
powieda: Grzeßnemu nie ieſt pożyte-
czno / kiedy Zakonu Bożego vczy: izali
y ſłuchaczom nie ieſt pożytecznoż Ma-
my my w Kośćiele oboy rodzay / (iáko
Pan mowi) y złych / y dobrych. Dobrzy /
1 Cor. 4. 11. gdy kážą / co mowią? to: Bądźćie ná-
ſladowcy moi; iáko y ia Páná Chriſtu-
Mat. 23. ſow. á o złych ták rzeczono: Na Stolicy
Moyżeßowey ſiedzieli Doktorowie y
Phariſaeußowie: co vczą / czyńćie; á
co czynią / nieczyńćie. Widziß / (przy-
dáie Auguſtyn S.) iże ná Stolicy Moy-
żeßowey / ná kthorey mieyſce wſtąpiłá
Stolicá Chriſtuſowá / ſiedzą y źli: á
wßakże náucząiąc dobrze / nie ßkodzą
ſłuchaczom. Czemu ty / (ták vpomina
Donatyſtow / á zá tym theż was) dla
złych / Stolicę opußczaß? Wroć ſie
do Po-

do Pokoiu; wroć ſie do Zgody; kthora
ćię nieobrażá. Jeſli dobrze vczę / á do-
brze czynię; náſláduy mię: á ieſli nieczy-
nię / czego vczę; máß rádę Páńſką. Co
vczę / czyń; á co czynię / nie czyń: wßák-
że od Stolice Powßechney nieodchodź.
&c. To ieſt / bárzo wam teraz potrze-
bna / Swietego Auguſtyná náuká: iá-
kowych doſyć naydźiećie v ſtárych Do-
ktorow.

IIII część. Znáki Kośćiołá Bożego. Czwarta częśc Artykułu oſmego o-
piſuie te Znáki Swiętey Cerkwie Po-
wßechney; Przepowiádánie Chriſtuſá
y cáłey Ewángeliey / Swiątośći ßafo-
wánie według vſtáwy Páńſkiey / á złą-
czenie ludu wiernego w iednotę Wiá-
ry, Láſki, y Pokoiu. Wßyſcy dziſieyßy
Ráćerze / z nowey ſwoiey Ewángeliey
bárzo dziwnie rozni / te dwá Znáki Ko-
śćiołá Bożego kłádą; Przepowiádánie
ßczyrego Słowá Bożego / y Sákrá-
mentow dobre ßáfowánie. ále gdy ich
Pátrz niezgodę / pod iednymi Znáki. ſpytaß; v ktorego z nich to ieſt prawdźi-
wie: iuż tám dziwnych ſwárow doſyć
naydźieß / y dziwnych odmiennośći.
Swiątośći Kośćielnych iedni kłádą

cżterzy /

czterzy/ iedni trzy/ iedni dwie: niekto-
rzy/ ſamey Wierze wßyſtko przypiſu-
iąc/ y Swiątości ku zbawieniu mienią
być niepotrzebne. O miły Boże/ coż to
zá Słowo tákie/ táką roznicę á niezgo-
dę czyniące! co tho zá Znáki Kościołá
prawego; ktore káżdy ku ſobie garnie!
Nieprzymyć my tego; áby ßczyre Sło-
wo Boże/ y dobre Swiątości ßafowá-
nie/ niemiáło być w prawym Kościele
Bożym: ieſt ták ieſt/ Bráćia mili; zá-
wżdy te dwie rzeczy w Kościele Páń-
ſkim ſą: ale gdyż káżdy Haeretyk to ſo-
bie przywłaßcza; potrzebá nam ieſt zá-
iſte/ iáśnieyßych Znákow ßukáć. Bá-
czyli to podobno wáßy: y dla tego trze-
ći Znák ten/ Złączenie wiernych ludźi
w iedność Wiáry Miłości y Pokoiu/
94. przydáli. á gdyby ießcze byli weyźrzeli
w Symbolum Niceńſkie: (co lepiey
ieſt/ niżli ſie na ſwoy rozumek ſądźić)
y drugi ießcze Znák/ bárzo iáſny/ w
nimby náleźli byli. Abowiem Kościoł
Páná Chriſtuſow/ wedlug wyznánia
onych Oycow Swiętych/ ieſt Jeden/
Swięty/ Powßechny/ y Apoſtolſki.

Słowo BOże ßczyre/ y dobry ßáfunek Swiátości/ ieſt w práwym Kościele.

Jáſne Znáki práwego Kościołá.

Jedność Kościołá w iednoćie ieſt Wiá-
ry/ Nádźieie/ y Miłości: zá czym pew-
ny Pokoy w Chrześćiánach rośćie. A-
bowiem pokiśmy tu ſą ná świećie; ie-
dności tych trzech Cnot ieſt nam potrze-
bá: trzebá w tych trzech głownych Pi-
ſmá S. Cnotach/ w Wierze, Nádźiei,
á Miłości/ mocny á pewny pokoy zá-
chowáć: ieſli chcemy przyść do onego
iednego Pokoiu; kthory ieſt w Krole-
ſtwie Niebieſkim. Jedność Wiáry
tám ieſt; gdźie iednáko zgodnie wierzą/
co ma być wierzono: iedność tákże Ná-
dźieie tám ſie náyduie; gdźie iednáka w
Pánie Bodze ieſt Nádźieiá; y to/ co
od niego prośimy/ zgodnie prośimy:
tákże też iedność Miłości, Przykazá-
nia Boże o Miłości iednáko rozumie;
á zgodnie Miłość Bożą y Bliźniego
záchowywa. zá czym co zá pożytki idą/
trudno ieſt záiſte wypowiedźieć: z prze-
ćiwnych rzeczy/ z niezgody w tych Cno-
tách zbáwiennych/ niechay ſie káżdy do-
myśla; y vyźrzy to iuż dobrze práktyko-
wano/ w Czechách zá Jana Huſſá; á
zá Lutrá/ w Niemcach/ w Węgrzech/

1 znák/ Jeden: á w czym tá Jedność.

Zá Jednośćia co idźie.

w Angliey/ w Franciey/ y v nas po części w Polszce. To tak przełożywszy; iż Kościoł Pański ma być Jednym/ w iedności Wiáry, Nadzieie, y Miłośći: gdzie ta Jedność iest/ obaczaymy: iesli w Kośćiele Powszechnym starożytnym: czyli v tych nowych Nowowiernikow. Niechay sie ziada nászy/ y ze wszystkiego świata/ na Koncilium Powszechne do Trydentu; nic sie inego z tamtąd/ tylko Jedność/ nieodniesie: a ci nietylko przy máłych Kolloquiach; ale też w iednym mieśćie/ y w iednym domu/ Jednoty niemáią. Nietrzeba daleko chodźić: ieden Krakow y Poznań iaśnie to pokaża. Abowiem ktorzy po staremu z Powszechnośćią dzierżą; iedno ći mowią: á ktorzy sie ná nowiny wydali; iedni z Bráćią/ drudzy z Lutrem/ niektorzy z Kalwinem/ a ini z inymi dzierżą. iżi y Troybożány mamy/ y Nowokrzcieńce: na co kto nápádnie; ná tym vsiada. A z kądże wżdy ona Jedność; y tá Rozność? z kąd inąd/ mniemasz; iedno z Pásterzá iednego? Gdźie Pásterz iest Jeden; iedna thám zgodna będźie Owczárnia: ale gdźie co głowká/ tho Pásterz; co tám zgodnego ma być? Przetoż dobrze á mądrze/ iáko Mądrość Boża/ Pan Christus postáwił Pásterza iednego Piotrá: w tego Lodźkę wstąpił: tego Opoką názwał: temu dał Klucze Krolestwá Niebieskiego: temu Owce y Báránki swe páść kazał: zá tego náostátek Wiárę/ aby nieustáłá/ prośił. com też iuż/ ná sámym pocżątku przełożył. Gdźie to Pismo zá sobą ma nowy ktory Ewángelik? gdźie to dano iest Husowi/ Lutrowi/ Sakrámentarzowi/ Nowokrzcżeńcowi/ Trinitarzowi/ y inym wszystkim Kácerzom; co iednemu Pan Christus sam dał Piotrowi? Niemáią oni niebożętá nic inego/ iedno to/ w Pismie Swiętym; Káżdy człowiek kłamca. Kto tedy chce Jedność chowáć; niechay przystánie do Pásterzá iednego/ ná mieyscu Piotrowym śiedzącego: ináczey nigdy nieprzydźie ku Jednoćie; ale káżdy rok ina Wiárá v tákiego będźie.

Drugi Znák Kośćiołá Chrześćiáńskie° / w Kredzie Niceńskim/ od Koncilium

Jedność w ktorem iest Kośćiele. Dowod.

Jeden Pásterz iedność czyni. Ioan. 10.

Obietnice Piotrowe.

Lucę. 22.

Obietnicá Kácerska. Psal. 115. Zámknienie.

2 Znák Kośćioł iest S.

cilium Konstantinopolskiego przydány / á z Kredá Apostolskiego wźięty / iest ten ; iż go Swiętym być wierzymy / y wyznawamy. Abowiem nie gdźie ináu

95. dźie / iedno w prawym Kośćiele Bożym / prawa iest ludźi Chrześćijáńskich świątość / prawdźiwa świętobliwość : ktorą my nie z rozsądku Ludzkiego / (bo ten może być omylny) ale z rozsądku Bożego / (ktory sie mylić niemoże) mamy wykładáć. Daymyż pokoy ludźiom / ná świećie będącym ; gdźie z dobrych cząsem źli bywáią : do tych / ktorzy pewnie są Swiętymi, zá pewnym poświadczeniem Boskim / oko nasze obroćmy. Swięći oni Boży / ktorych iest wieczna pámiątká w Powszechnym Kośćiele / Wiarę Powszechną trzymáli ; niegánili oni Mszey / Czyśću / Postow / Zakonnikow / Pánieństwá Bogu ślubionego &c; w tey Wierze stárey będąc / świetobliwośći swey wźięli pewne świadectwo od sámego Páná Bogá : (co v nas w Polszce / we dwu Swiętych Biskúpach, w Swiętym Woyćiesze y Stanisławie / Kroniki Polskie pokázuią) á

Swiątość ktho ma sądzić. Kośćioł ktory iest Swiętym.

1 Dow. w Nau. Kic. 86.

Hussowe

Hussowe świętobliwość kto zálećił ? kto Lutrowe ; albo Kalwinowe ? Nie tákći vmieráli Swięći Zakonnicy ; iáko Luter Apostata : nie ták prawi Ewángelistowie ; iáko Kalwin Sákramentarz. nie podpiwszy sobie oni / w nocy zdycháli ; nie ziadły wszy z nich zádnego : Marcin Luter vmie vmieráć / po dobrey biesiedźie ; á Jan Kalwin wszy nędznych od siebie odpędźić niemogł. O wielka świętobliwośći tych nowych Ewángelikow. Ták ták Ewángeliste vmieráią : tákie świádectwo swey świątośći z sobą odnoszą. Niechay zaleca / iáko chce / Luteran Lutra / Sákrámentarz Kalwina / Bratrzyk Husa ; zalecánia my Bożego / y pochwalenia Bożego / ktore Pan Bog przez Cuda dziwne zwykł pokázowáć w Swiętych swoich / od tych Lutrow y Bratrzykow chcemy ; á tákie my zálecánie Boże / w Swiętych Kośćioła Powszechnego / záwżdy pokażemy. Ten tedy Kośćioł iest Boży ; ktory iest Swięty : ten iest Swięty ; ktorego Pan Bog záleca ; tákowi Swięći w kthorym Ko-

2 Dow.

Záwiązánie.

śćiele

śćiele są; kto bez affektow zechce śie przy-
3 Dow. patrzyć/ łatwie obaczy. To ćbyśmy też
nálezli y w Chrześćijánach / ná świećie
tym ieszcze boiuiących: z pisánia iedne-
go dwu przećiwnych stron/ nászych Ká-
tholikow, y wászych Nowowiernikow/
może tę Swiętobliwość káżdy poznáć.
Piszą pospolićie Kátholicy, skromnie/
pokornie/ w Miłośći/ nie łaiąc nikomu/
niepotwarzaiąc nikogo/ ku Jednośći y
Pokoiowi wszystko wiodąc: gdźie in-
dźie, Pychy názbyt; łáiánia dosyć; po-
twarzy wiele; á Miłośći nieznáć. A kto
4 Dow. dźiś Krolestwá burzy? kto Rzeczą po-
spolitą máći? ktho rękę we krwi chce
máczáć? Boię śie ia/ áby te spráwy nie
były onego; ktory iest od począctku Mę-
Ioan. 8. żoboycą / á w Prawdźie nigdy nie stoi.
Abowiem nie teć są ludźi świętych O-
woce Duchowne; miedzy Vczynkámi
Galat. 5. Cielesnymi policza Páweł S. Nieprzy-
iaźni / Spory / Rostyrki / Mężoboy-
5 Dow. stwá. &c. Dla tego też / ći nowi máło o
Miłośći mowią/ álbo piszą; iż Miłośći
prawey/ ktora nawięcey Swiętymi czy-
ni/ w nich nienaydźiesz: o Wierze tylko
sámey,

sámey, swarow názbyt. Podobno má-
ło kto o tym gada; czego w sobie niema.
Duch S. Miłość rozlewa / w sercach Roma. 5.
prawych Chrześćijan; a oprocz Kośćio-
ła ten nie iest: przetoż też Kacerze / iż
w Kośćiele nie są; Duchá Swiętego á
przy nim Miłośći / mieć niemogą. Y
dźiwna tu iest tych ślepotá / á wielka Miłość
śmiałość; że śmieią niektorzy Wiarę więtsza
nad Miłość przekłádáć: gdyż y sam iest/ niż-
Pan daie świádectwo Miłośći; iáko li Wiá-
iest nawiętszym y naprzednieyszym Ro- rá.
skazániem Bożym: a Paweł Swięty Mat. 22.
iásnie wywodźi; Więtszą być Miłość 1 Cor. 13.
nad Wiárę, y nad Nadźieię. Wiara, „
iest Fundamentem; Nadźieia, śćiana; „
á Miłość, przykryćiem y ozdobą domu. „
Gdźie dachu a przykryćia niemász; y „
Fundáment tám y śćiany gniją. A prze- „
toż ći iśći nieinaczey zdadzą śie czynić/
z tą Wiárą swą / ktorą nad Miłość nie-
mądrze przekłádáią; iedno iákobyś ty
Fundáment ná gorze / á Dach ná dole
postáwił / piękne budowánie wywro-
ćiwszy. W żadnym thedy Zborze nie- Zám-
mász Kośćiołá Swiętego; tylko gdźie knienie.

96. iest Miłość / y gdzie oná powagę swą
zachowywa: tey nievyźrzyß / w rosterkách y w niezgodách Kácerskich; w sámym Jednym, Powßechnym, y Apostolskim Kośćiele / práwą Miłość y
3 Znák: zgodę naydźieß. O Powßechnośći iuż
Lic. 90. gadałem ßyroce y dowodnie: po cżym
poznáć Kośćioł Apostolski; temu śię ná
4 Znák Kośćiołá iż iest Apostolskim. koniec przypátrzmy. Kośćioł Apostolski trzy osobliwe rzecży ma w sobie; Náukę / Vrząd / y Koncilia Apostolskie.
Náuká Apostolska nietylko thá iest /
1 Náuká Apostolska we dwu rzeczach. ktorą w Nowym Zakonie opisano; ále cokolwiek iest od Apostołow podano. Abowiem nigdy śię ná tym sámym Apostołowie nieśádźili: áby Náuká ich
1 Dow. byłá pisána ná pápierze; ále więcey / ná
Hiere. 31. sercách wierzących. o cżym y Proroc-
Heb. 8. two iest / y świádectwo Apostolskie:
Po onym cżáśie (mowi Pan) dam Zakon moy w wnętrznośćiách ich; y nápiße go w sercách ich: y będę ia im Bo-
2 Dow. giem; á oni mnie ludem. Náprzod te-
Act. 2. dy ten Zakon Nowy iest wlany w sercá
Apostolskie / w dźień Swiątecżny / zesłániem Duchá Swiętego; á nie ták /
iáko

iáko Stáry / ná kámiennych tablicách
pisány: potym thez y Apostołowie w 3 Dow.
sercách wierzących go ßczepili. że nie 2 Cor. 3.
bez przyczyny / ták ieden z nich pisał:
Jesteśćie (wy Koryntowie) Listem Christusowym / przez służbę náßę od nas nápisánym / nie cżernidłem; ále Duchem Bogá żywiącego: nie ná tablicách kámiennych; ále ná tablicách serdecżnych. Widźiß tu / Bráćie miły; co zá vmysł był Apostolski: iáko w nich sámych Zakon Nowy iest nápisány; ták też go oni w ludźiách pisáli. co y z pisánia Ewángeliey / tákże też y z Listow Apostolskich / możeß porozumieć.
Trwał Kośćioł Páná Christusow kil- 4 Dow.
ká lat / bez żadnego Ewángeliey pisánia: Lukaß Swięty wiele przypisał; co Matthaeuß y Márek opuśćili: Jan S. náostátek przydał niemáło; co opuśćił y Lukaß. á wżdy ten ostátecżny Ewángelistá / Ewángelią w lat. L X po Niebowstąpieniu Páńskim pißący / ták ná koniec swoie zámknął Ewánge-
lią: Jestći y wiele inych rzecży; ktore v- Ioan. ult.
cżynił Pan Jezus: ktore gdyby z osobná
V v byty

były wypiſáne; y świát niemogłby tych
Xiąg w ſobie ogárnąć. Cokolwiek te-
dy oni piſáli; dla tego tylko (według
Ioan. 20. świádectwá tegoż Jana S.) nápiſáli:
Dla cze- abyſmy / z ſpraw opiſánych Páná Je-
go E- ſuſá / wierzyli; że on ieſt Chriſtuſem/
wángge- Synem Bożym. Co to ieſt co; trzebáć-
liae ſą pi by dobrze zrozumieć / Bráćie miły: nie
ſáne. dla tego Ewángeliae ſą napiſane; ábyś-
ty niemiał nic trzymáć / iedno co ieſt pi-
ſano w Ewángeliey: (bo ináć roſkazuie
2 Theſ. 2. czynić Páwel S.) ale dla tey / ktorą ſám
Ewángeliſtá wyráził / przyczyny; abyś
wierzył o Pánu Jeſuſie / że ieſt Meſyá-
ſzem práwym / y iedynym Synem Bo-
żym. A iákoż to widziſz iáſnie w E-
wángeliey; iáko wſzyſtkie Figury y Pro
Lucæ 24. roctwá / o Meſyaſzu w Zakonie ſtarym
10. 19. etc napiſáne / w nim ſie ziśćiły; iáko thych
ſpraw y cudow / ktore on czynił / nikt
Ioan. 3. iny, iedno Pan Bog, czynić niemogł.
10, 14. Vczyſz ſie tedy z Ewángeliy opiſánych;
97. że Pan Jeſus ieſt Chriſtuſem / Synem
Czego Bożym: ale co zá porządek ma być w
nienápi- Chrześćijáńſtwie / ktoryby nas wiodł
ſano w ku budowániu Wiáry y Nadzieie / á
Ewán- osobliwie
geliey.

osobliwie ku zápaleniu w nas Miłośći pátrz /
Bożey y bliżniego; tego áni Ewánge- proſze
lia / áni Liſty Apoſtolſkie / áni Obiá- ćie / pil-
wienie Jana Swiętego / doſtátecznie no.
nieopiſują: podáne Trádicie Apoſtol-
ſkie więcey / niżli Piſánie ich / tego nas
vczą; á Kośćioł Boży / według czá-
ſow / porządnie tho rozrządza. Zaleca
nam Poſt Ewángelia / ná kilká miey-
ſcách: ále iáko / á kiedy / wſzyſtko Chrze-
śćijáńſtwo ma pośćić; to nam Apoſto- Mat. 6.
łowie ſwymi Vſtawámi rozrządźili: od 1 Przy-
nich Poſt wielki, przed Wielką nocą / kład / o
od nich Srzodá y Piątek / ku pośćzeniu Pośćie.
ſą obráne: oni ſámi / abyſmy w Poſt
mięſá nie iadali / á zá tym ná modlitwę
chutliwſzy byli / Podániem ſwym nas
náuczyli. iákoż to záwżdy / y z Dokto-
row dáwnych / y z Hiſtorikow tákże Ko-
śćielnych / pokázáć możemy. Gdy mię-
ſá nieiemy: mięſá / ſtworzenia Bożego /
niegánimy; ale od mięſá / tákże thez od
nabiáłu ſtrzymawáiąc ſie / ćiáłá náſze
ku modlitwie ſpoſobnieyſze czynimy.
co iż nie ieſt przećiwko náuce Apoſtol- Spárćie
ſkiey / y z tądbyś mogł obáczyć / Bráćie
mily;

miły; że dla Modlitwy/ y od vczynku
Heb. 13. Małżeńſkiego każe ſie ſtrzymawiać S.
1 Cor. 7. Paweł. Vczćiwe ieſt Małżeńſtwo/ y
łoże niepomazane; a wżdy y Małżeń-
ſtwá vććiwe°/ dla Modlitwy y Poſtu/
trzeba na czás zániechać: tákże też do-
bre ieſt mięſo y máſło; ale dobrze ieſt y
mięſu y mlecznu/ dla trapienia ćiał ná-
ßych przez Poſt/ a przy tym dla gorętßey
Li. 206. Modlitwy/ dać pokoy na czás. o czym
Zawiązánie. ßyrzey potym. Iako tedy Poſt/ w E-
wangeliey, tylko zalecony/ Apoſtoło-
wie pięknie rozrządźili; y tego nikt iny/
iedno brzuchowi ſłużący/ (gdyby rzecz
dobrze obaczył) ganić niemoże: tákże
też inße Chrześćijáńſkie ſpráwy/ w E-
wangeliey czáſem tylko namienione/
Apoſtołowie ſtanowili: a czego oni ná
on czás ſtánowić niemogli; tho ſwoim
Apoſtołowie co zoſtáwili Namiaſtkō ſwym. Namiaſtkom zoſtáwili. Niemogli ſá-
mi kázáć w Polſzçe/ w Czechach/ w
Niemcach: kazali w tych ziemiách/ ich
Namiaſtkowie. niemogli budowáć w
Rzymie Kośćiołow/ y ſłużbę Bożą w
nich porządnie ſtánowić: kryli ſie czę-
ſto/ dla okrutnych Ceſárzow/ nietylko
po do-

po domach; ale y po iáſkiniach: pokoy
potym gdy był Chrześćijáńſtwu przy-
wrocony; iáko wiele Kośćiołow koßto-
wnych wnet zbudowano/ iáko ſłużbę
Bożą ku więtßey vczćiwośći przywo-
dzono; dawni Hiſtorycy dowodnie to
nam opiſáli. Co mogli ſtánowić Apo-
ſtołowie ſami; ſtáno wili: czego niemo-
gli; ſwoim Namiaſtkom zoſtáwili. iá-
ko y w Stárym Zakonie/ nie wßyſtko
Moyżeß; ale więcey potym Dawid Krol
y Sálomon/ Służbę Bożą ozdobili.
Nie wielka zmiankà ieſt w Ewange-
liey/ około Ofiáry y Sakrámentu Ciá-
łá y Krwie Pana Chriſtuſowey: Pa-
weł S. Apoſtoł/ w Koryncie vczynio-
nego porządku część wypiſał; część na
przyśćie ſwoie odłożył. Opiſał; iáko ſie
mamy ſpráwowáć w Kośćiele/ gdy na
iedno mieyſce przychodzimy: chce/ áby
tu mężowie, modlacy ſie, głowę odkry-
wáli; á niewiaſty przykrywały: chce;
áby iego wßyſtkie Roſkazánia/ kthore
im był ná on czás podał/ vczćiwie były
chowáne: á Oſtatek/ (mowi) gdy do
was przydę/ rozrządzę. Niemamy nic
2 przykład/ o Swiatośći Ciáłá Pańſkiego. 1 Cor. 11.
piſanego

pisánego o tym Sákrámenćie: mali być
przymowány po Wieczerzy: iáko Pan
Christus swym rozdał Apostołom.
Epi. 118. Pytał o to y Augustyna Swiętego Já-
nuarius: y do Podánia Apostolskiego/
á bysmy ná czczo te przymowáli Swią-
tość/ był z tym odesłány. iáko ż pokażem
Lib. 7. to z Abdiasá; iż Matthaeusz S. w zie-
98. mi Murzyńskiey/ y Mszą ná czczo miał/
O Po- y Sákráment rozdawał. Naydzieś
ście/ v tám/ y o Pośćie/ y o Małżeństwie (com
Małżeń- niedawno wspomniał) tákie opisánie;
stwie w Kazániu/ do Hyrtakussa tyranná/
świádec- zá poślubioną Bogu Pánną Efigenią/
two. vczynionym: W dni (powieda) pew-
ne/ albo w Wielki Post/ albo też inych
czásow Postnych/ ták od iedzenia Mię-
sá/ iáko od vczynku Małżeńskiego/ kto-
by sie niestrzymał; nietylko sie zmáże/
ále też grzeszy. [crimen incurrit.] Nie
iestći grzech/ ieść; ale nieprzystoynie
ieść/ grzech iest. [Neq; verò Mandu-
care crimen est; sed incongruè mandu-
care peccatum est & crimen.] Te są
słowa Swiętego Apostoła y Ewange-
listy; v Abdiassa/ vczniá Apostolskie°/
y Bisku-

y Biskupá Bábilońskiego: ktorego
przełożył z Żydowskie° ięzyká ná Græc-
ki/ Eutropius; á z Græckiego ná Łá-
ćińskie/ Julius Africanus. ná ktorym O Ciele Pańskim ná czczo.
mieyscu/ y one rzeczi przydał S. Mat-
thaeusz: że też ten grzeszy; ktoryby nie
ná czczo przyiął Chleb Duchowny Ciá-
łá Pańskiego: nie dla przyięcia; ále dla
niezachowánego porządku. Trzebaby
te rzeczy vwáżyć cielesnym mięsiarzom:
áby wiedzieli; dla czego oni grzeszą.
Com tedy powiedział o dwu rzeczach
świętych/ o Pośćie/ y o Sákrámenćie;
iáko zmiánká ich iest w Ewángeliey/ á
porządek, w Podániu Apostolskim y
Kośćielnym: to też masz/ Bráćie mi-
ły/ o rozrządzeniu inych rzeczy dobrych
á świętych/ około Swiąt stánowienia/
około chwały Bożey rozmnażánia/ etc.
záwżdy rozumieć. dla czego/ nie bez 5 Dow.
przyczyny/ vpomina ćię Apostoł Páná 2 Thes. 2.
Christusow: ábyś ty trzymał Podáne
Vstáwy; ktoreś wziął/ álbo przez Ká-
zánie/ álbo przez Pisánie. Zá potrzebąć 6 Dow.
Apostołowie pisáli swe Listy: á wżdy
iednák/ nie wszystko thám pisác/ ná
przyśćie

przyśćie swe wiele odkładali. O czym był iaki poswarek; o tym więcey pisali: co było w pokoiu; to z rąk w ręce podawali. Niesprzećiwiał sie nikt temu Podaniu Apostolskiemu; aby dziatki małe były krzczone; a Niedzielá/ miásto Soboty/ byłá świecona: nienapisano też tego nigdźie/ ná Xięgách martwych; ná żywych sercách Kościelnych tylko/ iest napisano. A przeto pierwsza to iest włásność Kośćiołá Apostolskiego; że on chowa Náukę Bożą/ y Pisaną/ y Podáną. o czym ták nápisał stary Doktor
7 Sow. Graecki Básilius / in Libro De Sancto Spiritu, Cap.27: Náuki te/ kthore Kośćioł chowa y każe/ część mamy z Opisánia; á część z Apostolskiego Podániá/ do nas przynieśione/ w taiemnicy wźieliśmy: kthore obiedwie iednáką
w Náu. moc máią ku bogoboyności; y żaden/
158. ktory namnieyszą ma świádomość praw Kośćielnych/ im sie nieprzećiwi. A bowiem iesliby smy poczeli nieopisáne zwyczáie kaźić/ iákoby rzecz niewielką: Ewángelieyby sie dostáło. etc. Ták pisze
99. Swięty Básilius. v ktorego tám náydźiesz te-

dźiesz the osobne Apostolskie Vstáwy; Żegnáć Chrześcijány znakiem Krzyżá Swiętego; Obracáć sie/ przy Modlitwie/ na wschod Słońcá; słowa poświącania Ciała y Krwie Páńskiey; świećić Wodę y święty Oley; żegnáć Krzyżem świętym krzczonego; mázáć świętym Oleiem; trzy kroć narzáć w Wodę przy Krzćie; odrzekáć sie Szátáná y Angiołow iego etc. przy Krzćie; Modlić sie stoiąc, w Niedźiele káżdą/ ták- że też od Zmartwych wstánia Páńskiego, aż do Swiątek: ktorym Tradiciam przyłącza wyznánie tey Wiáry; Wierzymy w Oycá/ y w Syná/ y w Duchá Swiętego. Te on Kośćielne y Apostolskie Vstáwy tám przypomina / przećiwko niektorym spornym: ktorzy niechćieli mowić; Chwała Oycu/ y Synowi / z Duchem Swiętym; á to dla tego: iż tego słowká / Z Duchem Swiętym / w Pismie nienaydowali. Dáie też tám piekną przyczynę tego/ czemu nie wszystkie rzeczy są nápisane/ te: áby te rzeczy / kthore máią w sobie osobne Taiemnice / w zgárdę nieweszły / y v

Vstáwy Apostolskie.

Pátrz pátrz/ zkąd Bácerstwá rosła.

Czemu niewszystko nápisano.

 Niewier-

Niewiernych / y v pospolstwá Chrześciáńskiego; ale áby swoie powáżność y vczciwość w cále záchowáły. Zeby tu byty osobne Táiemnice / ktore Graecy zową Mysteria; wykłádáiąc Obrácánie nasze ná wschod Słońcá / y stánie w Niedziele / tákże thez od dniá Zmartwychwstánia do Swiątek / pokázuie tám Basilius S: á bowiem ná wschod Słońca pátrząc / pámiętámy ná Ray / ná wschodzie Słońcá szczepiony; y Oyczyzny nászey / z ktorey nas P. Bog słusznie wypędził / tym sposobem szukamy: á Stánie násze / czásu Zmartwych wstánia Páńskiego / dla ktorego thez Niedziele święcimy / znáczy nam przyszły wiek zmartwychwstánia nászego; gdzie iuż ieden tylko Dzień będzie. przy czym tez vpominánie miewamy; áby powstawszy z Páne Christusem / ná rzeczy wysokie Niebieskie oglądálismy sie. Widziszże tu / Bráćie / Mysteria y Táiemnice święte Chrześciáńskie: coż tez rozumiesz o Zegnániu Krzyżem Swiętym: mniemasz / áby thu tez niebyło gruntownych táiemnic: summe Wiáry nászey

Taiemnice podanych rzeczy od Apostołow.

Gene. 1, Mar. ult. Colos. 3.

Zegnánie Krzyżem S.

nászey tu naydziesz; gdy táiemnice zrozumiesz. Czynimy Krzyż święty trzemi pálcy / żegnáiąc sie od Czołá do Zywotá / á potym z rámienia lewego ná práwe: y tym wyznawamy; że Pan Christus z Niebá zstąpił od S. Troyce / w żywot Pánny Máriey / y przeniosł nas z Lewice ná Práwicę. A zá to nie wszystká iest násza Wiárá: Zegnamy sie tez ná Ciele; gdzie iest mieysce wstydu: ábyśmy sie niesromáli Wiáry nászey / y Krzyżá Swiętego. á ná Vściech / y ná Piersiách / dla tego; ábyśmy y sercem wierzyli / y vsty wyznawáli / vkrzyżowánego Páná Chrystusá. Y bedźieszże / ty Nowowierniku / thák świętych rzeczy Táiemnice zwáć Krysłániem / albo Czárami: Iák wielka iest moc Krzyżá S. y iáko sie Diabeł Krzyżá lęka; do pewnych Historiy Kościelnych / do zwyćiestwá Konstántinusowe° / ktoby chćiał to wiedzieć / odsyłam go. bo ia wrácam sie teraz do Swiętego Básiliuszá: ktory zálecáiąc powáżność tych táiemnic w Trádiciách niepisánych / przywodźi tez dźiwną spráwę Bożą / y po-

Roma. 1.

Rom. 10.

w Nán. 46/ 121.

100.

Taiemnice P. Bog nie chce pospolite mieć.

rządek przez Moyżeszá vczyniony. A-
bowiem Moyżesz niepuszczał ludu po-
spolitego do Kościoła; gdzie służyli Le-
uitę: y Leuitę tam niechodzili; gdzie
Kaplani: y Kaplanom tam zakazano;
gdzie sam tylko wchodził Biskup: a ten
też/ iedno raz w rok/ y pewney godziny.
Wiedział dobrze mądry Moyżesz: (tak
„ mowi Basilius) iże co bywa pospolite-
„ go / w zgárdę wchodzi; á skryte y rząd-
„ kie rzeczy, zwykły bywáć w podziwie-
niu. Dla tegoć/ Bracia mili/ nie wszy-
stko iest napisano od Apostołow; ale
więcey z rąk do rąk podano: lepieyći by
wierzyć osobney nauki y świątości sta-
rym Doktorom/ Tradiciy Apostolskich
táiemnice zalecáiącym; niżli słucháć
tych nowych wichrow/ święte á taiemn-
ne rzeczy w zgardę do ludzi przywodzą-
cych. Tak kazał Paweł Apostoł trzy-
máć/ co iest nápisano; iako/ co do rąk
z rąk podano: y Swięty Basilius (iá-
koście słyszeli) także o Tradiciach trzy-
ma. z kąd iuż iáśnie znáć/ żeć then Ko-
ściół iest Apostolski; ktory y Pisane/ y
Niepisane/ Vstáwy dzierży. Tom iá

Zámknienie.

szyrzey

szyrzey rozwieść chciał; y owszem nie
ia/ ale stary Doktor Graecki Basili-
usz: abyście te nowe wasze Ministry/
ktorzy stare święte rzeczy gardzą / wy
też z nowymi ich wymysły wzgardzili.

Druga ma Kościoł Apostolski/ V-
rząd porządnie podany. ktory dowod
iako iest gruntowny; Matthaeusz S.
y Lukasz Ewangelistowie / w Ewan-
geliey nam pokazuią. A bowiem tym
sposobem oni wywodzą/ Pana Jezusa
być Mesyaszem; gdy poczawszy/ ieden
z nich od Abrahama/ á drugi aż od A-
dama/ iako sie z nich narodził P. Chry-
stus/ y z Pisanych y Niepisanych Tra-
dicyi to okazuią. Jest tam v nich thá
wielka quaestia; Jezus/ z Mariey na-
rodzony/ ieśli Mesyaszem? Odpowie-
dáią na tho Ewangelistowie; Jest: y
dáią tego te Przyczyny; że sie narodził
z pokolenia Adamowego / y Abraha-
mowego / y Dawidowego. A iakoż te-
go dowodzą; żeby ich Synem był Pan
Jezus? mowią tak: Bog stworzył A- Luce 3.
dama; Adam miał Setha; Seth E-
nosza; y to porządnie prowadzą/ aż do

2 rzecz/ przy Kościele Apostolskim/ Successia. 1 Dow.

 Abraha-

Mat. 1. Abráhámá. Abraham záśię porodźił
Isááká/ Isáák Jákobá; áże do Dawi-
dá. Dawid záśię porodźił Salomoná/
z tey; ktora byłá żoną Vriaszową: Sá-
lomon porodźił Roboámá; áże do Io-
sephá/ mężá Pánny Máriey. bo z they
národźił śię IEsus; ktory iest zwan
CHRIstus. Widźisz widźisz/ E-
wángeliku nowy/ dowod stárych E-
wángelistow; iáko oni probuią/ Páná
Iesusá być Mesyaszem: tymże też do-
wodem (ieśliś mądr) dowieduy śię;
gdźieby był Kośćioł Apostolski. Ieśli
nam to pokáżą; iż Hus/ albo Luter/
albo Kalwin/ albo ktory iny z nowych
tych Ministrow/ ná Stolicy iest Apo-
stolskiey: zezwolimy im ná to; iż máią
Kośćioł Apostolski. ale ieśli im Dowo-
du niedostánie: ćiemusz ty niebędźiesz
101. wolał przystáć/ do Stolice Aposto-
lskiey; niżli do Kácerstwá Husowego/
Stolicá Lutrowego/ Kalwinowego? Ieśli
Apostol- vstáły ine Stolice Apostolskie; á Pio-
ska. trowá nic: niedźiwuy śię temu. Abo-
wiem Piotr iest Pásterzem/ ná mieśćcu
Christusowym stánowionym: zá tego
osobli-

osobliwie/ áby Wiárá iego nieustáłá/ Lucæ 22.
sam Pan Christus prośił: temu oso-
bne/ oprocz inych Apostołow/ Obie- Mat. 16.
tnice vczynił; y Klucze Krolestwá Nie-
bieskiego zlećił. Vrodźiłci Luter Kal- Succes-
winá/ Nowokrzczeńcá/ y Troybożáni- sia E-
ná náostátek; (bo ná Lutrowym fun- wange-
dámenćie/ wszyscy Nowowiernicy bu- likow.
duią śię) Luter mogł śię też po częśći
vrodźić z Hussá/ á Hus z Wiklefá: wsz-
ákże ći wszyscy tego nam niedowiodą;
áby miał ktory z nich śiedźieć ná Stoli-
cy Apostolskiey. Pius nász Rzymski Pius
Papież/ ná Stolicy iest Piotrá Swię- Stolice
tego; á Piotr/ ná mieyscu Páná Chri- ma Apo
stusowym: wszyscy Kácerze muszą tho stolską.
zeznáć. Abowiem Pius iest Námiástek
Páwłow/ Páweł Márcellusow/ Már-
cellus Iuliusow etc. áż do Leoná dzie-
siątego; ktory ná Lutrá/ y ná Luterá-
ny/ słuszną dał Klątwę. Leo záśię Ná-
miástkiem był Iuliusowym etc. áż do
Márćiná piątego: ná ktory czás/ Po-
wszechne Concilium Konstánćieńskie
Jáná Hussá potępiło. Márćin był Ná-
miástkiem Jánowym/ Ján Alexán-

drowym &c: áż do Anastasiusá: do kto-
rego S. Augustin Papieże Rzymskie
wylicza. Od thego zásie poydziemy do
Siriciusá/ Dámasego/ Felixa/ &c. áż do
Klemensá: ktory iest Námiastek Pio-
trow; Piotr, Páná Christusow; Pan
Christus, Boży. Widzißże/ Brácie mi-
ły; iákoć my wam wywodzimy nasze
Stolice Apostolską: widziß iásną tych
2 Dow. Apostołow Succesią: Vżywał tego
Epis.165. dowodu y Swięty Augustyn/ przećiw-
ko Donátystom: wylicza im Papieże/
począwßy od Piotrá/ áże do Anastá-
siusá; ktory/ zá czásu iego/ Pásterzem
3 Dow. był Powßechnym. Thoć też/ dawno
Lib.3,Ca. przed Augustynem/ czynił Ireneus,
3, aduersus Hæreses Valentini. Biskup Lugduński, Swiętego Poli-
kárpá zwolennik: (á Polikarpus náu-
ki Jáná Swiętego Ewángelisty słu-
chał) ktory tákże od Piotra y Páwłá
„ Swiętych Apostołow/ od ktorych fun-
„ dowány iest Rzymski Kośćioł/ (iáko
tenże Ireneus świadczy) wylicza Pa-
pieże áż do Eleuteriusá/ czásu swego
Papieżá dwanastego. Czytay; chceßli:
náuczyß sie z támtąd wiele dobrego/
wáßym

wáßym błędom przećiwnego. A ieśliby- Spárćie
ćie tu/ w ták wielkiey liczbie/ obrażał
iáki występek ktorego Papieżá: dla wy-
stępku person/ niemaß ty ani ganić/ ani
opußczáć Stolice Apostolskiey. bo-
wiem musiałbyś opuśćić dla thego/ y 1 Dow.
Rodzice z te Páná Christusowe: miedzy
ktorymi żadney iney niewiasty (co obá-
czyt S. Hieronym) niemianowáli E- Hieron in Matthæu
wángelistowie; iedno/ ktora ma w so-
bie nieiáką przygáne. Thámar, mátká
Faresowá/ niewiastka była Judaßo-
wá, tego Faresá oycá: niecudnyć to v- Leuit.20.
czynek/ y przećiwny Bożemu Zakono-
wi. Rachab/ y Ruth/ Pogánki były;
á pierwßa z nich, nieprawie rządna.
Mátka náostátek Salomonowá Beth-
sábee, co zacz byłá/ co z nią Dawid v-
czynił/ iáko dla niey Vriaßá zabił; o
tym práwie wßyscy wiedzą. Podźmy 2 Dow.
zásie do oycow Pańskich/ z strony iego
ćiała, z Panny Máriey wźiętego: y tam
wiele z tego/ á náostátek ßczyre á iáw-
ne Bałwochwálstwo znaydziemy. Sá- 3 Reg. 11,
lomon mądry ostał sie bałwochwálcą 14.
nákoniec: dla głupstwá syná iego Ro-

 boámá/

boámá / ktory wolał rády młodych ni-
źli stárych słucháć / dwánaście pokole-
nia Zydowskiego są rozerwáne : Jo-
4 Reg. 8. ram / od Sálomoná ßosty / poiął corkę
niecnotliwego y okrutnego Achabá,
Krolá Jsráelskiego / sam też o cnotę y
21. o Bogá niedbáiący : Amon / syn Má-
nássessow, á wnek Ezechiásow / dla nie
bogoboynosci źle zginął / od sług swych
23. zábity : Jekoniach wźięty był w niewo-
lą Bábilońską / trzy tylko miesiące kro-
4 Re. 16. luiący ; wiere nie dla cnoty : á co iest
2 par. 28. rzecż nabrzydliwßa ; oćiec zły dobrego
Krolá Ezechiaßá, Achaz / syná swego
własnego przez ogień poświęćił Bał-
wánom ! X będzießże ießcże brał przed
się złość niekthorych Papieżow ; gdy
Mátki y Oyce / ták bárzo występne /
Pan náß Jesus Christus mieć raczył ?
102. záiste / ieslitho czynić będzieß / rozumu
3 Dow. niemaß. Abowiem te Obietnice / y o
Národzeniu Mesyaßowym / y o stáno-
wieniu Stolice Apostolskiey / nie z zá-
sług ludzkich person ; ále z łáski Bożey /
1 Cor. 1. moc y władzą máią. áby się nikt niech-
lubił w dobroći ludzkiey ; ále w sámym
tylko

tylko Pánie Bodze. Jesli ia Papieżá
słucham / poki iest dobrym ; w człowie-
cze dufam : á iesli się nieoglądam ni
nacż / tylko ná Obietnice Boże / y ná
rząd od niego w Kościele vczyniony ; w
nim moiá iest nadzieiá. á też to Boska, 4 Dow.
á nie moiá rzecż iest / sądźić ; kto iest do- ,,
bry / á kto zły : ponieważ ia serca ludz- ,,
kiego / z ktorego Pan Bog świątobli- ,,
wość sądźi / widźieć niemogę. A prze- ,, Zámknienie.
toż pewna to iest á istá : iże tám iest Sto
licá Apostolska ; gdźie iest porządna
Successia / y porządni Namiastkowie
Piotrá Swiętego Apostołá. tego Do-
wodu náucżyli nas Ewángelistowie :
tego Dowodu dosyć naydźie y w stárym
Zakonie : tego że też vżywali stárzy Do-
ktorowie ; my z stárymi wolimy trzy-
máć / niżli kiedy młodych słucháć. Ey /
bárzo źle powiodłá się ROboámowi
rádá młodych ludźi. Jáko y źle Rodźi-
ce miał Pan Christus / áż do Národze-
nia swego ; ták też ćierpieć raczy y nie-
dobroć podćiás Papieską / áż do przy-
ścia ná Sąd swego : tám Figurá byłá ;
tu Rzecż maß istą.

Trzeći

3 rzecz/ Trzeci znak iest Kościołá Apostol-
przy Ko- skiego; iż ma Koncilia Apostolskie.
ściele A- ktorych Konciliow Apostolskich wiel-
postol- ka iest powaznosc: y te sa onym/ ktore-
skim Kō- go Pan Christus kazał słuchać / a od
cilia kad zadney iuz Apellaciey niemasz/
Swietym a prawdziwym Kościołem.
1 Dow. Gdy słyszysz te sentencia Pańską; Kto-
Mat. 18. by niesłuchał Kościoła / niech będzie v
ciebie, iako Poganin y Jawnogrzesza-
Wykład cy: mam za tho / że (ieslis iest pragna-
cym zbawienia twego) pilnie sie pytasz
o tym; ktoryby to taki był Kościoł/ tak
wielkiey na świecie powagi. Przydzieć
wnet na pamięć za tym; iż wszyscy, do-
brze wierzacy w Pana Christusa / są
Kościołem iego: ale zasie będziesz w
tym watpił; iako ci wszyscy / prawego
Kośćioła Chrześcijanie/ mieliby ktory
Dekret czynić. Abowiem nie iest tho
rzecz podobna; abyże wszystkiego świa-
tá Chrześcijanie, mogli sie na iedno
zgromadzić Koncilium. á iesliby sie
zgromadzili: tedyby tam / gdzieby wo-
szyscy mieli sadzić/ mało rzadu nalazł:
kazdyby w swą tam; á potym że wszyst-
kiego

kiego nic. To v siebie pilnie á bácznie Podo-
rozmyslaiac/ podobno sie vdasz do Rze- bień-
czy pospolitych, madrze stanowionych. stwo pie-
gdzie aczkolwiek wszyscy mieszczanie sa kne.
członkami iednego ciáłá / pod iednym
Prawem ec: wszakże/ dla porządnego
rzeczy sprawowania / kilka mężow wo-
szystkiego pospolstwa persone na sobie
nosza: y cokolwiek iuz ci postanowia;
wszystko pospolstwo tho y stanowi / y
przymuie. A iesliż to ludzie bacza rozu-
mem przyrodzonym; iże takiego porza-
dku trzeba / y w namnieyszym miastecz-
ku: coż o nawyższey á nieogarnioney
Madrości, Panu Christusie / bácżny
Chrześcijanin będzie rozumiał? Ani
podobna/ ani potrzebna/ y owszem szko-
dliwaby to była rzecz; wszystkim/ kto-
rzy są członkami ciáła iednego Kościo- 103.
ła Swiętego Powszechnego/ na Kon-
cilium ieździć: przetoż potrzeba tego
było / y obaczyła to madrze Madrość Kto per-
Boża; aby dwanaście meżow / dwana- sone Kō-
ście Apostołow / na Koncilium Apo- ciliow
stolskie byli wysadzeni. nad ktorych De- nosi.
kret nic sie iuż nikomu nietrzeba domy-
slać;

ſláć; ále trzebá wßyſtko od nich z vczći-
wośćią przymowáć. Widziß iuż ná oko/
Bráćie miły; (czego ćię y naproſtßy
rozum vczy) iáko potrzebá ieſt/ w bár-
zo wielkim Kośćiele Páná Chriſtuso-
wym / pewnych Mężow; kthorzyby ná
ſobie wßyſtkiego Kośćiołá perſonę no-
śili: teraz ſie iuż przypatrz świętey E-
wángeliey; ieſtli tam co tákowego / o-
Porzą-dek od Páná Christá vczyniony. koło tákiego porządku. Gdy to powie-
dział Pan Jeſus; Kto nieſłucha Ko-
śćiołá / niech będzie mian zá Pogani-
ná, y iawnogrzeßącego Celniká: ná-
tychmiáſt do ſwych XII Apoſtołow ták
rzekł: Amen mowię wam; ktorebyśćie
rzeczy zwiazáli ná ziemi/ będą zwiazáne
y w Niebie: á kthorebyśćie rozwiązáli
ná ziemi; będą rozwiązáne y w Niebie.
Pytaß; ktorzy Mężowie noßą ná ſobie
perſonę wielkiego Kośćiołá Chrześći-
áńſkiego? chceß wiedzieć/ ktoby był o-
nym Kośćiołem; ktorego maß/ pod du-
ßnym twoym zbáwieniem/ ſłucháć? iuß
nie ia; ále ſam Pan tobie pokázuie: á zá-
razem / ná iednymże mieyſcu / iáśnie po-
kázuie. Ćić to záiſte ſą Mężowie: kto-
rych tá-

rych tháká ieſt v Páná Bogá poważ-
ność; iż co oni tu zwiazą, álbo rozwią- Mat. 18.
żą, ná ziemi / pewnie ták ieſt y w Nie-
bie: ktorych kto ſłucha; Páná ſámego Luce 10.
Chriſtá ſłucha: á kto gárdzi; onym ſá-
mym gárdzi. Jáko wykłáda ten Ko-
śćioł S. Chryſoſtom; powiedziałem iuż/
przy Liczbie 45: y Theophilaktus Ko-
śćioł rozumie, Przełożone Kośćielne.
Jeronym też S. ná toż mieyſce piſząc;
Mogłby (powiedá) ktory Brát odpo-
wiedzieć/ álbo myślić: Jeśli ty mnie po-
tępiaß; (á toć ieſt Pogáninem mieć) y
ia tobie tákże vczynię. przeto dał moc
Apoſtołom: áby wiedzieli ći/ ktorzy od
nich bywáią potępieni; iż ludzka ſenten-
cia Boſka bywa potwierdzona: [Qui
á talibus condemnantur; ſciant, huma-
nam ſententiam Diuina ſententia robo
rari.] Będą tákże przywodzi też słowá
Jeronymowe. Sam tedy Pan ſtáno-
wić raczył ſwe Apoſtoły: áby oni roz-
ſądek czynili/ w rzeczách Kośćielnych:
to ſtánowienie iáko ieſt praktykowano/ z Dow. Act. 15.
ießcże zá czáſu tychże Swiętych Apo-
ſtołow; przypatrz ſie iáſney Spraw A-
poſtol-

Wykład postolſkich Hiſtoriey. Abowiem gdy
ſie wßczęta tá quaeſtia; Trzebali ſie O-
brzezowáć Chrześcijanom: ná tey quae-
ſtiey niebyło tham żadnych Rzemieſni-
ków: máią Rzemieśnicy rzemiosła ſwo-
ie; ktorych ſie vczyli: ále ßedł ná tho
Act. 13. Koncilium z Antiochiey / do Jeruza-
lem / Páweł S. y Bárnabas / obádwá
ná przepowiádanie Ewángeliey od Du-
chá Swiętego wydzieleni: á ßli / z nie-
104. kthorymi inymi / do Apoſtołow, y do
Presbyterow; to ieſt / do Biſkupow.
Presbi-ter. Abowiem Presbyter (co ſie wykłáda
ſtárßy) y Biſkup / w piſmie Apoſtol-
ſkim / iedno ſą. iáko to wywodzi iáſnym
In Epiſt. ad Euagrium, & Oceanũ; & in Tit. 1. Chr. in Phil. 1. á wiele Piſmem S. Jeronym: y Chry-
ſoſtom mu tego pomaga. A iże potym
odmieniło ſie tho; y Presbytery ci ſą /
ktore zowiemy Káplany: to ſie ták ſtá-
ło; według świádectwá Jeronymowe-
go; iáko gdy Rycerſtwo obierze ſobie
Hetmáná / álbo Diákonowie Archidiá-
koná. áby zgodliwa iedność w Wie-
rze byłá záchowána: żeby ſie nierodziły
Kácerſtwá: y Kościoł ieden áby nie-
był rozerwan. Gdyż tedy Presbytero-
wie / v

wie / v Apoſtołow / Biſkupi byli; á Bi-
ſkupi (co też támże naydzieß / v Swię-
tego Jeronymá) wßyſcy ſą Námiáſt-
kowie Apoſtolſcy: z tąd ſie náße Con-
cilia / ná ktorych Biſkupi Dekretá czy-
nią / więcey vtwierdzáią. Przetoż / ná
Koncilium onym Apoſtolſkim / nikt
iny one quaeſtią nierozbierał; iedno A-
poſtołowie / á przy Apoſtolech Biſku-
pi: á co ci vrádzili; wßyſtek Kościoł v-
rádził / y ná to zezwolił. Abowiem te
naprzod słowá ſą tám: Páweł, y Bár-
nabás / y niektorzy ini / wſtąpili do A-
poſtołow y Presbyterow / do Jeruſá-
lem; dla oney / około Obrzezánia / gád-
ki. Widziß tu iáſnie; iże z tą quaeſtią
ßło / do Apoſtołow y Presbyterow.
Potym gdy przyßli do Jeruſálem; przy-
ięci ſą od Kościołá / y od Apoſtołow /
y od Presbyterow. á gdy iuż ſie Conci-
lium zgromadzáło; kto tám o Wierze
gádał / tám nam oznaymia Lukaß S:
Zeßli ſie Apoſtołowie y Presbytero-
wie / obaczyć tho słowo. A to y tu wi-
dziß / kto rozbierał ono słowo; Jeſliby
mieli ſie obrzezowáć Chrześcijánie / y

Biſkupi ná mieyſcách Apoſtolſkich.

Pátrz ſpráwe Concilium Apoſtolſkieo.

Zákon

Zakon przy tym Moyżeszow chowáć: Apoſtołowie záiſte y Biſkupi wßyſtkę rzecz rozbierali. dla czego / gdy o tym pilne badanie było / naprzod Paſterz Kościelny Piotr S. rzecz vczynił: po nim mowił Barnábas, y Páweł / Poſłowie z Antiochiey przyſłani: a gdy ci vmilkneli; Biſkup Jeroſolimſki, Jákub S. Apoſtoł / ſwoie też widzenie powiedział. Ták tedy porządne námowy vczyniwßy / podobało ſie im; to ieſt / Apoſtołom y Biſkupom / á przy nich wßyſtkiemu Kościołowi; (abowiem nikt baczny nie ſprzeciwa ſie Koncilium) poſły ſwe do Antiochiey poſłáć. bo tám ſie naprzod tá quaeſtia wßczęłá. Tuć iuż zmiánká ieſt Kościołá wßyſtkiego; ktory to / co ſie podobało Apoſtołom y Biſkupom / z wdzięcznoſcią y z pokorą przyiął: alec tu nic ſie niemowi / około omawiánia w oney quaeſtiey; tylko około Poſłow do Antiochiey wyſłánia / Barſabaßá y Syle, z Páwłem á z Barnabaßem / zmiánkę tu czyni Łukaß S. dla czego też / iże Chrześcijánie ſłucháią Koncilium / ná Liście, poſłánym do

Chrześcijan w Antiochiey, Apoſtołom y Biſkupom przytączeni byli Bráciá: (ták ſie zwáli ná on czás Chrześcijánie; dla oſobney / ktora byłá miedzy nimi / Chrześcijáńſkiey miłości) Apoſtołowie (mowią) y Biſkupi, y Bráciá / tę / ktora ieſt w Antiochiey, y w Syriey, y w Siciliey / Bráciá pozdrawiáią. Greckie dziſieyße exemplarze ták czytáią; Y Bráciá: ale Łácinſkie opußczáią tho słowko / Y. ktore opuściwßy / Apoſtołowie y Biſkupi zowią ſie tu Bráciá. Ale iákożkolwiek czytáć będziemy; to iednák rzecz ieſt pewna: że nikt inßy / ná onym Koncilium Apoſtolſkim / Dekretow nieczynił o Wierze; tylko Apoſtołowie, y Biſkupi. Abowiem y ná końcu tego 15 Cap. y ná początku 16 / Łukaß Swięty zowie te Dekretá Apoſtolſkie y Biſkupie: Doktorowie też wßyſcy ináczey tego nigdy nierozumieli. Chriſoſtom S. Liſt on piſány do Chrześcijáńſtwá w Antiochiey, Apoſtołom przypiſuie: y rozbieráiąc Sentencię / ktore ná onym były Koncilium / o ſámych tylko Apoſtołow Sentenciach piße ták: Po

105.

Dekretá ná Koncilium, czyte ſą.

Utwierdzenie.

Pietrze (powiáda) Paweł mowi: Já-
kub / ktory tám (dla Biſkupſtwá Je-
rozolimſkiego/rozumiey) miał przodek/
Páwłowi nieſprzećiwia ſie: nic tu Jan/
nic ini Apoſtołowie niemowią. ꝛc.

Piotrowá władza.

Obácz y z tąd/Bráćie miły; iáko Piotr/
y w cudzym Biſkupſtwie/ma przedniey-
ßą ſentencią. á czemu? iż ieſt Páſte-
rzem Powßechnym. Ná oſtátek vczy
ćie tenże Jan Złotouſty/co maß o De-

Dekretá Koncilow/ czyie ſą:

krećiech Powßechnego Koncilium ro-
zumieć; ſąli Ludzkie/ czyli Boſkie. A-
bowiem gdzie mowią Apoſtołowie z
Biſkupy; Widziáło ſie Duchowi Swie-
temu, y nam: tám on piße tymi słowy:
A przeto nie Człowiecza to ieſt rzecz;
ieſli ſie Duchowi Swiętemu podoba.
y drugi raz/dobrze niżey: Przydano ieſt
to; Widziáło ſie Duchowi Swietemu:
áby nierozumieli/rzecz to iáką być Czło-
wieczą. y trzeći kroć wnet; Obacz/po-

á czemu krotkie.

wiedą / krotki Liſt, nic zbytecznych
słow niemáiący / áni Dowodow żá-
dnych / ale Roſkazánie: Abowiem był
Dekret Duchá Swiętego. [Vide, bre-
uem Epiſtolam nihil abundans habere,
nec

nec Epichiremata, nec Syllogiſmos;
ſed imperium. Erat enim Legiſlatio
Spiritus.] Rozważże v ſiebie / Bráćie
moy miły / y rozrządzenie Páńſkie / y

Zámknienie z Wywodow.

Praktykę Apoſtolſkiego Koncilium:
vważywßy/łatwie mi záiſte pozwoliß/
y (ieſli prawdy ßukaß) zezwolić mi
muśiß: żeć perſonę wßyſtkiego Kościo-
ła Powßechnego, Przełożeni tylko Ko-
ścielni/Apoſtołowie/á ná Apoſtolſkich
mieyſcach Biſkupi/ ták ná ſobie noßą;
iáko perſonę wßyſtkiego poſpolſtwá,
kilká Mężow w Rzeczy poſpolitey/ w
mieśćiech porządnych / trzymáią. O-
bácz y to pilnie v Swiętego Chriſoſto-
má/ſtárego á vczonego Doktorá Gręc-
kiego / y dla prawdy wiele ćierpiącego:
żeć w Dekrećiech Apoſtolſkich/ w De-
krećiech ná Koncyliach vczynionych/
Dowodow á Syllogiſmow niemaß;
Roſkazánie tylko ieſt: á Roſkazánie to/
nie Ludzkie; ále Duchá Swiętego.

Ná Koncilium rzecz kás żda pilnie rozbieráią.

Gdzieć przydzie ná Koncilium; bywáć
tam pilna około Wiáry gadká / á roz-
máite Dowody: y Apoſtołowie ná on
czás (iáko też Łukaß S. opiſuie/y tenże

 Chryſo-

Chryſoſtom poświadcza) to czynili: ale w Dekreciech / albo w Liściech, do Kościołow piſanych / nie Wywodow: ále Roſkazánia trzebá. A ciemu : iże náßá rzecz ieſt / tych ſłuchác; ktorych P. Chriſtus y Duch S. kaze ſłuchác. Byłoć gadania y diſputáciey doſyć / y ná inych Koncyliach / y niedawno w Tridencie: ktore Dekretá tam nápiſano; zá tydzień mogły być ſpráwione. á cżemuż kilká lat ná tym ſtrawili: Słuchayże tedy Apoſtołow y Biſkupow. Ná mieyſcu Piotrá S. ieſt Papież / w Rzymie: ná mieyſcách Apoſtolſkich ſą
106. Biſkupi / po wßyſtkim Chrzeſcijáńſtwie: z tąd iuż możeß iáſnie widzieć; gdzie ſie ziezdża Koncilium Apoſtolſkie. czego też maß dobrą práktykę / w onych dawnych Koncyliach; w Niceńſkim / Konſtántinopolſkim / Epheſinſkim / Chalcedońſkim / y w inych Powßechnych, po tych będących. Niebyło
z Dow. też / ná Niceńſkim / żadnego Rzemieśniká: był tylko Legat Papieſki, Hoſius / Biſkup Kordubeńſki; á przy nim Biſkupow inych 318. tákże ná inych Koncy-

Konciliach nieſłychác / tylko Papieżá naprzod; á potym / czáſem 180 / czáſem 200 / czáſem 636 Biſkupow: ktorzy ſámi / ná Koncilium / máia Sententiam Definitiuam; nie Ceſarze / nie Krole / nie Xiążętá / nie Slachta / nie kto iny / áni my proſci Kapláni naoſtatek. Mogą Ceſarze zgromadzić Koncilium / zá żądaniem álbo dozwoleniem Papieſkim: dobra to ieſt; że tam ślą ſwoie Widze y Poſły: álec inßa ieſt / czynić Spáź(?)ie
Dekrety; inßa / zgromadzáć y bronić tych / ktorzy máią moc Dekretá czynić: A iáko wßędzie y záwżdy potrzeba ieſt Socr. Lib. 2 Cap 8.
Piotrá / to ieſt, Rzymſkiego Papieżá / ná Koncilium Powßechnym; Koncilium ono ſławne Niceńſkie Kanonem 17; Nice. Lib.
iednym / przed dwánaſcie ſet lat / pilnie 9 Cap. 5.
to obwárowáło. A przetoż dobra á pewna to ieſt Reguła; iż Koncilium Powßechne nośi ná ſobie perſonę Kośció- Zamknienie.
łá Powßechnego: od ktorego niemaß iuż żadney Apellácyey; ále káżdy to / co nam Koncilia podáia / pod dußnym ſwym zbáwieniem, winien mocno trzymáć. Tákowe Koncilia błądzić nie-

Koncilium niebłądzi.
Lic. 30.

mogą: áni kiedy błądziły. Jeſli co obłe
dliwego Kácerz ktoremu Koncilium
przypiſuie: Kácerz/ktory to poſpolſtwu
chce dáć/ co dał ſam Pan Chriſtus ſa
mym Apoſtołom/ toć przyść muśi; ále
my iną wſzędzie pokazuiemy / y poka
záć (zá łáſką Bozą) gotowi będziemy.
Nigdy nigdy niebłądziło Powſzechne
Koncilium/porządnie pod władzą Pá
ſterza Powſzechneᵒ zgromadzone: przy
ſtoynieyſza rzecz ieſt máłáć Kácerzowi;
niżli ſie omylić ná ſwych Obietnicach

Dowody:
Ioan. 14.
Act. 15.

Pánu Chriſtuſowi. Obiecał ten Du
chá Swiętego Apoſtołom/nie ná ieden
wiek/nie ná iedno albo czworo Konci
lium; ále ná wieki: y dla thego Duchá
Prawdy/Koncilia prawdziwie to mo
wią; Widziało ſie Duchowi S. y nam:
á to/nie kto iny; tylko porządni Biſku
powie/nieomylnie mowić mogą. Lu
terſkie, Sakrámentárſkie, y Pikárſkie
Zbory/mogą ſie ná czym potknąć; y pe
wnie tám/ gdzie od Kośćiołá Powſze
chnego odchodzą/ bárzo ſzkodliwie chá
ramią: ále Koncilia Apoſtolſkie/gdzie
ſą porządni Namiáſtkowie Apoſtol
ſcy/

gdzie ieſt práwa Succeſsia Apoſtol
ſka / dla Duchá Prawdy/záwżdy ſtoią
w prawdzie. Trzy tedy rzeczy ma w
ſobie Kośćioł Apoſtolſki; Naukę/Suc
ceſsią/y Koncilia/wſzyſtko troie Apo
ſtolſkie: Náuká zámyka w ſobie/y Pi
ſánie/ y Podanie: Succeſsia porządne
ma Stolice S. Apoſtołow, á Konci
lia záwżdy ſą przy Papieżu; á bez Pa
pieża być niemogą. A przeto tu by iuż
nam potrzeba dobrego oká / Bracia
mili; áby widząc widzieliſcie. Ma być
prawy Kośćioł Pana Chriſtuſow Ko
śćiołem Jednym/ Swiętym/ Powſze
chnym / y Apoſtolſkim: gdzie te wſzyt
kie Znaki iego naydziecie; támći on ieſt
pewnie/ á przy nim, czyſte á ſzczyre ſło
wo Boże: ále gdzie tych wſzyſtkich Zna
kow niemaſz; nie Kośćioł Chriſtuſow/
ále Bożnica Szátańſka/bez wątpienia
tám ieſt. Gdyby wam kto iaką Wieś
vkázował / y mowił; To ieſt Miáſto:
wnetbyſcie wy go z tąd ſtrefowáli pew
nymi Znaki; z ktorych práwe Miáſtá
poznawácie. Abowiem táką byſcie ie
mu krotką odpowiedź dáli:

Zámknienie o Kośćiele Apoſtolſkim.

Gdzież ieſt Kośćioł: pátrz pilno: ſek to na Kácerze.

Podobieńſtwo / rzecz obiaſniáiące: dla proſtakow.

 Gdyby

Dowod ſekowáty.

Gdyby tá Wies Miáſtem byłá: miáłáby Bormiſtrá y Woytá z Radą: nierobiłaby ná Pańſkie; domby ſiedział podle domu; y tárgiby w niey bywáły: Ale gdyż tu iego wßyſtkiego niemáß: tedyć tho/ nie Miáſto; ále pewna Wies, ieſt.

Tákże my też tym wßyſtkim/ ktorzy nam te nowe ſwe Zbory vkázuią/ krotko odpowiedamy:

Gdyby v ktorego z tych nowych Ewángelikow/ álbo też v wáßych Miniſtrow/ był Kośćioł Páná Chriſtuſow: byłćiby Jeden/ Swiety/ Powßechny/ y Apoſtolſki: Ale gdyż tych wßyſtkich Kośćielnych Znakow, w wáßych Zborzech nienáyduiemy: tedyć tho/ nie Kośćioły Boże/ ále czyies inße/ niedawno zmyſlone/ ſą Bużnice.

Stronia Nowowiernicy.

Wiedząc to dobrze Nowowiernicy; iż v nich niemáß tákowych Znakow: y przeto zániechawßy Koncilium Konſtántinopolſkie/ (kthore tymi czterzemi iáſnymi Znaki Kośćioł Boży dawno opiſáło/ przed dwanaſćie ſet lat bliſko) do inych vdali ſie tákowych Znakow; ktore zá ſobą káżdy Kácerz może ćiągnąć. iákoż to rzecz ſámá/ kto ſie iey przypátrzy/ w nich nam pokázuie. Abowiem wßyſcy/ miedzy ſobą bárzo rozni

y nie-

zgodni/ to iednák zgodnie mowią y piſzą: V nas ßczyre ieſt ſłowo Boże; My mamy dobre ßafowánie Swiątośći; y przetoż V nas ieſt prawy Kośćioł Boży. nieinaczey/ iedno gdyby on głupiec zá ſwą Wśią wołał: Jeſt tu Woyt z Ławicą; Są dwie pierzeie; á przetoż tá náßá Wieś ieſt prawym Miáſtem.

Vtwierdzenie Maioris.

Że Kośćioł ma być Jednym/ Swiętym/ Powßechnym/ y Apoſtolſkim; Piſmá to wßedzie okázuią/ nietylko Powßechne ono w Conſtantinopolu Koncilium. przethoż na tych iáſnych Znákach/ Bráćie miły/ przeſtaway: á rzecz nie o Wieś/ ale o duße idzie; ladá Miniſtrom niedáy ſie zwodźić.

Vtwierdzenie Minoris

Niemáß v tych nowych Ewángelikow Jednoſći: (bo niemáß Jednego Páſterza:) Cudámi pewnymi (boć to ſą pewne zalecenia Boże) żadnego Swiętobliwoſći Pan Bog v nich niezálećił. to tylko oni máią Cudo oſobliwe: iż napierwßy tych nowych EWangelikow EWangeliſta, Marćin Luter/ śmiał ſie tego ważyć; co ieſt z bárzo wielkim podźiwieniem/ we wßyſtkim/ káżdego wieku/ Kośćiele Chrześćijáńſkim. A co tho (rzeczeß)

Nieiednoſć Nowowiernikow.

Nieſwietobliwoſć.

Cudo wielkie Lutrowe.

z kąd po= tákiego? powiemći krotko; gdy chceß
znaydźie wiedźieć: a powiemći dźiw, że wßytkich
świeto= dźiwow nadźiwnieyßy. Mnich y Ká=
bliwość ptan Mnißkę/ Bogu poślubioną/ po=
iął. A słychałżeś tho kiedy? czytałeś
1 Dow. gdźie? przeczytay wßystkie/ przed Lu=
trem/ Kroniki: nienaydźieß nigdy tá=
kiego przykłádu w Kościele/ a zwłá=
2 Dow. ßcżá w Kśiążęćiu Ewángelikow. Apo=
stołowie/ stárzy oni Ewángelistę/ wła=
sne swe żony opuścili: ten nowy Ewángelistá/ nie człowieczą Oblubieni=
cę/ nie Krolá albo Cesárza ziemskiego
pánnę; ale Krolowi y Pánu wßystkich
Krolow á Cesárzow poślubioną/ śmiał
3 Dow. wźiąć. Swięty Páweł, stáry Apostoł/
1 Tim. 5. potępia Wdowy; (nie Mnichy; co iest
rzecz więtßa; albo Kapłany) ktore po
ślubie/ vczynionym Pánu Bogu/ chcą
zá mąż: Máią (mowi) potępienie/
chcąc z nowu zá mąż; iże pierwßą wiá=
rę złamáły. á ten nowy Apostoł, Már=
ćin Luter/ zgárdźiwßy Dekret stárego
Apostołá/ ná swym wolał przestáć. A
ktoż tákie rzeczy kiedy słychał? z kąd tá
4 Dow. śmiáłość? Hyrtákus, Krol Murzyń=
ski/ nie

ski/ nie Mnichem áni Kápłanem bę= ABdias in
dąc/ ále wolnym y przemożnym Pá= uita San=
nem/ chćiał mieć małżonkę Efigenią, cti MAt=
Pannę Bogu poślubioną; á wżdy mu thæi.
tego zábronił stáry Apostoł y Ewán= Li. 2 15.
gelistá, Mátthęus S. ták do niego mo=
wiąc/ po długim o Małżeństwie Ká=
zániu: Małżeństwá gdy bywáią złączo
ne/ dobrey rzeczy poczćiwośćią bywáią
ozdabiáne; ieśli świętobliwie/ słußnie/
niewinnie/ y bez przygány bywáią złą=
czone: ále ieśliby sługa Krolewski śmiał Słuchay
sobie bráć oblubienicę Krolewską/ nie= Lutrze/
tylkoby Krolá obráźił; álebychęż ták stárego
bárzo przewinił/ żeby spráwiedliwie ży= Aposto=
wo był w pałáiący ogień wrzucony: nie łá y E=
dla tego/ iż żonę poiął; ále/ iże oblubie= wánge=
nicę Krolá swego wźiął. [nō ideo qui= listy.
dem, quia duxerit Vxorem; sed, quia
Sponsam Regis sui accepisset.] thákże
też y ty/ synu namilßy Krolu Hyrtáce/
wiedząc; iż Efigenia ostáłá się Oblu=
bienicą Krolá Niebieskiego/ y iemu
przez święte záwićie iest poświęconá;
iáko (proßę ćię) będźieß mogł Oblu=
bienicę mocnieyßego nad się wźiąć/ y
sobie

ſobie ią wMałżeńſtwo złączyć: [Spõſam Regis cœleſtis ſacro velamine cõſecratam, Sponſam potentioris te, quomodo (quæſo) poteris tuo matrimonio copulare?] Te ſą słowa S. Matthęußa / ſtarego Apoſtoła y Ewangeliſty / zgodne z Apoſtołem Pawłem. Patrzże patrz nowego tego Apoſtoła / nowego Ewángelika / Lutra: niebędąc wolnym ku ożenieniu człowiekiem / ale że dwu ſtron żenić ſie niemogąc / y Kápłan y Mnich śmiał ſie tego ważyć; o co ſie gardłem ſwoim Swięty Apoſtoł y Ewangeliſta Krolowi zaſtawił. O mita nowa Swiętobliwości / nowymi á nieſłychanymi dziwy vtwierdzona!

Záwiązanie. Jaka thedy ieſt świątość / v tych nowych Ewángelikow / z ich nowego Apoſtoła żonatego / Prawa Boſkie y Ludzkie iawnie gwałcącego / każdy mądry obaczyć może: choćiayby ſie taianiu Luterſkiemu / potwarzom y roſtyrkom Luterſkim / ktorych pełne ſą ich Xięgi / nieprzypatrzał. bo pewna to ieſt / Bráćie mity; iż Co w vśćiech / to y w ſercu. A iáko niemáią oni Kośćiołá Jednego / y

Ine Znáki Nieſwiętobliwości

Lu. 6.

Swiętego

Swiętego; ták też niemáią Powßechnego / y Apoſtolſkiego. Abowiem gdyby v nich był Kośćioł Powßechny: był by po wßech mieyſcach rozßyrzony / na wße czaſy powßechnie trwáiący: Ale gdyż w ſobie niema tych dwu własności / Powßechności przyſtoynych: zá tym niemoże być Kośćiołem Powßechnym; ále ieſt Zborem nowym y kątnym. Záwżdy była Mßa Ofiára: záwżdy ſie modlono zá Vmárłe: záwżdy chowano Poſty / y co inego tákiego: á trzymano tho / po wßyſtkim Chrześcijáńſtwie. wy nowi Ewángelikowie / ktorych Wiárá przed czterdzieśćią lat vrodziłá ſie w Witembergu / álbo przed ſto lat w Pradze / gdyż ſie ſprzećiwiaćie tym rzeczam / záwżdy w Chrześćijáńſtwie chowánym; dla tego mieć niemożećie własności Kośćiołá Powßechnego. A iże wáßy Miniſtrzy / przy tey częśći Artykułu / przydáią; iákoby Kośćioł dźiśieyßy Páná Chriſtuſow mogł być, y w máłym zebrániu ludźi: toć oni / dla ſwey máłey liczby / mowić mußą; ále ſie ná tym bárzo mylą / y Piſmo S.

Niepowßechność Ewángelikow: Vtwierdzenie Minorie. 108.

Spáćie Kośćioł Powßechny nie ieſt w máłym poczćie.

ſobie

1 Dow. ſobie ſámym przećiwne przywodzą: Jan
Apoc. 7. S. nápiſał / y według wáßego świá-
dectwá: Widziałem záſtęp wielki / kto-
rego żadny zliczyć niemogł / ze wßech
narodow, y pokolenia, y ludow, y ięzy-
kow / ſtoiący przed Stolcem, y przed
Bárankiem. A máteß to ieſt zebránie
ludźi; ktorych żadny zliczyć niemoże?
Gdźież ieſt ten poczet / ze wßech naro-
dow / ięzykow / y pokolenia? Wáßych
Miniſtrow zebránie przeliczyć może / z
iednego narodu Czeſkiego (gdźie ſie
Hus począł) niedáwno idące; Luter-
ſkie także zebránie / ktore ſie wßczęło
przed 40 lat w iednych Niemcach / nie
ieſt wielkie: ále Kośćioł Powßechny
ieſt záſtęp wielki / ktorego żaden zliczyć
niemoże / ze wßech narodow y ięzykow
zgromádzony. iákowy nász Kośćioł /
pod iednym Páſterzem Powßechnym /
y przed Huſem był; y dźiś ieſt; y záwßdy
będźie. Abowiē miáſto was / ktorzyśćie
2 Dow. ſie ná rozne ſekty rozerwáli / obrał ſobie
Pan Bog narody ine / ku Wierze Po-
wßechney przyſtáiące: przenioſł táſkę
ſwoię od niewdźięcznych / do Indiey /
do Ará-

do Arábiey / y do inych dálekich Kráin
á Wyſpow: wáße odſtánie, ieſt drugich Rom. 11.
przyſtániem: nieſłychani Pátriárcho-
wie tego / ktorym wy gárdźićie / zá Pá-
ſterza przyymuią; á wam tym wáße /
ktorzy od Stolice Piotrowey odſtáie-
ćie / niewdźięczność wyrzucáią. Nie-
chćieliśćie wy iecháć ná Powßechne Cō-
cilium / do Tridentu; y przyymowáć go
niechcećie: nálazł ſobie Pan Bog ine;
ktore ná mieyſcu was / wyćiętych iuż
rośczek / wßczepi. á choćiay wy go opu-
ßczaćie; y Páſterzmi / od niego dánymi /
niebacznie gárdźićie: dla was iednák
Kośćioł iego nieprzeſtánie być Po-
wßechnym; y miedzy rozmáite narody /
pod iednym Páſterzem / iednomyślnie
rozßyrzonym. Poki Pan niećierpiał / Kiedy był má-
y Krwie ſwoiey zá świát niewylał; po- ły Ko-
ty Pan Bog / tylko w iednym Zydo- śćioł.
ſtwie / był znáiomy: ále gdy roſkazał Pſal. 75.
ſwym Apoſtołom, wßyſtkiemu ſtworze- Mar. ult.
niu kázáć / y po wßyſtkim świećie Sło- 3 Dow:
wo ſwe rozśiewáć; iuż od onego czáſu / 3 rad.
od Wſchodu słońcá do Zachodu / ch- Pſal. 112.
wálebne ieſt imię Páńſkie. A toć też Li. 90. rc
4 Dow.

 niegdźie

Ambr. in Cap. 2. ad Hebr. 109. niegdzie wspomina Ambroży S. ták o tym pisząc: Po Męce y Zmartwych wstániu Páńskim/ chwałá Boska po wszystkim świecie ma być rozniesioná. á to pisze/ ná one słowá, z Psalmu 21 przywiedzione; Opowiem imię twoie bráci
5 Dow. moiey. Tákże też Wielki Kościoł wy-
In Ps. 39. kłádáiąc; Czemu (powiáda) mowi/ Kościoł Wielki: iże przed thym był Niewielki. á ktoryż iest Wielki; iedno ten/ ktory iest ze wszystkiego świátá zebrány: kiedy od Wschodu y Zachodu/ z Pułnocy y z Południá/ lud Pogáński iest wezwány. [Quæ est magna; nisi de totius orbis terrarum partibus congregata; quando ab Oriente & Occidente, Septentrione et Meridie, populi Gentium sunt vocati.] Toć też nam przeznaczyło Odzienie Páńskie, ná czterzy cześci rozdzielone/ y Sukienká, wszystká tkána, nierozdzielna; Jo. 19. Czytaycie S. Augustina / ná to Jana S. mieysce: naydziecie tám v niego y the słowa: Na czworo (powieda) rozdzielona Suknia Pana Jesu Chrysta, przeznaczyła Kościoł iego / po czterzech cze-

ściách świátá / (ktory ma w sobie czterzy cześci) zgodnie rozdzielony: á ná ktorą los puszczono; tha znaczy wszystkich czterzech cześci Jedność Miłosną etc.

[Quadripartita Vestis Domini Iesu Christi quadripartitam figurauit eius Ecclesiam, toto terrarum orbe (qui quatuor partibus constat) concorditer distributam: Tunica verò illa sortita, omnium partium significat Vnitatem; quæ Charitatis vinculo continetur.]

A przetoż niemacie wy/ Bracia mili/ Kościoła Powszechnego: ani to Pismo/ ktore przywodzicie, dla waszego niewielkiego Zboru/ waszego błędu potwierdza. Dobrze; thak iest: Gdzie dwa / albo trzey/ są zgromadzeni w imię Pańskie; tam on iest w pośrzodku ich. ale żaden Kacerz / ktory się wydzielił od Kościoła Powszechnego/ nie w imię Pańskie się zgromadza: przeto też v żadnych Kacerzow/ choćiay się oni chełpią imieniem Pańskim/ Pan nie iest w pośrzodku. W Kościele thylko swoim/ ná Gorze Wielkiey/ Pan Christus iest miedzy swymi: ale oprocz Kościołá/

Zámknienie. Spárcie Mat. 18. Ps. 67.

,, ſciołá/ná niewidomych Niżinach/nie-
,, zwykł nigdźie mießkáć.

Kośćiołem Apoſtolſkim nie ſą Ewángelikowie; Vtwierdzenie Minoris.

Naoſtátek iż v was wßyſtkich/ktorzy ſie Ewángelikami zowiećie/niemáß Kośćiołá Apoſtolſkiego; (á thoć ieſt Znak oſtáteczny) tom iuż wyżßey iáſnie wywiodł. Niechcećie wy trzymáć/tylko co ieſt w Ewángeliey/ á co ſie wam podoba; y dla tego Ewángelią ſie chlubićie: álec Kośćioł Apoſtolſki/y co ieſt Nápiſano / y co też bez Piſmá Podano/ záwżdy trzymał. A dźiwnáć tu ieſt wáßá w wáßey powieśći niezgodá.

Nowowiernicy inßą mowią/ inßą dźierżą.

Niechcećie wy nic; iedno/co ieſt w Piſmie: á wżdy trzymáćie wiele;czego niemáß w Piſmie. Swiećićie Niedźielę; á w Piſmie ieſt Sobotá: Krzćićie dźiatki máłe; á w Piſmie ten/ kto vwierzy/ ma być okrzczon: dáiećie moc odpuſzczánia grzechow / y ßáfowánia Wieczerzey Páńſkiey/káżdemu Xiędzowi; á w Piſmie tylko 12 Apoſtołom/ a nie o-

Mar. ult.

nym też 70 Zwolennikom / tę moc dał Pan Chriſtus. Dźiwni záiſte ſą ći wáßy nowi Chrześćijánie; y ich Doktorowie dźiwni: niechcą nic/iedno Piſmo; á wżdy

Mat. 26. &c. Ioan. 20. &c.

á wżdy niemáło trzymáią / czego niemáß w Piſmie. A ieſliż chcą co trzymáć; chociay nápiſano nie ieſt: czemu ie dno odrzucáią; á drugie przyymuią?

Powiedaß ty/ Bráćie; To ieſt przećiw Piſmu; Mßa / y Czyśćiec/ ſą przećiw Piſmu: ale Kośćioł/á Kośćioł Jeden Swięty Powßechny y Apoſtolſki / ináczey powieda; y Piſmem też to wywodźi: czemuż tobie więcey wierzyć; niżli Kośćiołowi? ktoć tę dał moc; ábyś ty Ko-

Spárćie

śćioł Powßechny ſądźił? A iáko v was 110.
Náuki niemáß Apoſtolſkiey cáłey; ták nic niemáß Succeſsiey/y żadnego Koncilium Apoſtolſkiego, o czym więcey gádáć, niepotrzebá: poniewaz przed tym/ doſyć ſie o tym gádáło. Ták tedy iuż zámykam krotko; com teraz ßyroko wywodźił:

Gdźie ieſt Kośćioł Jeden/Swięty/Powßechny / y Apoſtolſki; gdźie ſą te wßyſtkie czterzy weſpołek Znáki: támći ieſt prawdźiwy Kośćioł Páná Chriſtuſow; tám czyſta (iż wáßych słow będę vżywał) á niepokalána Cerkiew; tám Chriſtuſá prawdźiwie káżą / Ewángelią cále zwiáſtuią / Swiątośći wedle vſtáwy PAńſkiey ßáfuią/ á lud wierny

Summá gádánia/ o Znákach Kośćiołá Chrześćijáńſkiego.

wiednote Wáry Nádzieie y Miłości złą-

Pod iednym Paſterzem Papieżem, (cżáia: Námiáſtkiem porządnym Piotra S. ieſt Kośćioł Jeden/ Swięty/ Powßechny/ y Apoſtolſki ; á pod wiele Paſterzámi, y nowymi Papieżámi/ Huſſem/ Lutrem/ Kálwinem/ Nowokrzcżeńcem/ Troybożáninem: ꝛc nie-máß Kośćiołá Jednego/ y Swiętego/ y Powßechnego/ y Apoſtolſkiego :

Przeto zá tym pewnie to idzie ; żeć pod Papieżem ieſt/ á pod rożnymi tymi Kacerzmi nie ieſt/ prawdziwy Kośćioł Páná Chriſtuſow.

Pilne Nápomnánie.

Tu iuż/ kto ma vßy/ niechay ſłucha : á kto ma rozum ; niech rozumie. A bowiem kto nie ieſt w tym Piotrowym Korabiu; vtonął : kto nie ſłucha Powßechnego Kośćiołá; iáko Poganin zginął. Tegoż Jednego/ y Swiętego/ y Powßechnego/ y Apoſtolſkiego Kośćiołá/ dopytawayćie ſie/ Bráćia mili; á wßytkim Bużnicam Kacerſkim/ niezgodnym/ y ſłoſliwym/ y pokątnym/ y nowym/ (ieśli ſwe zbáwienie prawie miłuiećie) dayćie pokoy : w Swiętym Kośćiele/ Powßechnym/ będzie wam pożyteczne Swiętych Obcowánie; indzie/ y wáße własne Vczynki dobre/ byśćie też y Maiętności ſwoie vbogim

Obcowánie Swiętych, gdzie ieſt pożyteczne.

rozdáli/

180

rozdáli/ byśćie y Ciáłá ſwe ná męki wydáli/ pożytku wam nieprzynioßą: tu ſie vwiáruiećie roſterkow/ rożnic/ ſekt; gdzie indzie/ rożność ieſt vſtáwiczna/ á Sektá Sektę płodzi. Ták wy záchowaćie iednotę Duchá/ w zwiąſku pokoiu : ták iednego Ciáłá, Páná Chriſtuſowego/ od kthorego was fáłßywą ſwą nauką ći oderwáli/ práwymi Członkámi będziećie : ták iedná będzie w nas Wiárá/ iedná Nádzieiá/ iedná Miłość/ ieden Krzeſt/ iedne Swiątośći/ ieden náoſtátek Bog y Oćiec nas wßyſtkich. Amen.

Piąta część tego oſmego Artykyłu wáßego, opiſuie práwy á żywy członek Kośćiołá Swiętego : á nie źle. Pátrzćieß tu ſámi; co to ieſt/ Zywa Wiárá. Jeśli żywy członek przynośi owoce Wiáry y Miłośći : tedy theż y Zywa Wiárá, bez Owocow nie ieſt. á Owoce co ſą? áza nie dobre Vczynki/ z płodnego drzewá Miłośći roſtące? Jeśli tedy Zywa Wiárá przynośi dobre Owoce/ y dobre Vczynki; á Zywa Wiárá ieśli (iákośćie mowili/ przy Liczbie 81)

5 częśc.

Zywa Wiárá.

Contrá= dikcia.

Vspráwiedliwia: thedyć iuż nie sámá Wiárá/ (coście wy twierdźili/przy Liczbie 73) ale z Vczynkami Wiara/ Vspráwiedliwia. Pátrzćieß; iákich was Przećiwnośći wáßy Miniſtrzy vczą! á the Przećiwnośći záiſte niemogą rość z prawdy Bożey; ale z kłamſtwa Szatáńſkiego rosłą.

6 cżeść. O zgromadzeniu wáßym to rozumiećie; iż cząſtką tylko ieſt Kośćioła Swiętego Poſpolitego. ná co ia wam thák krotko odpowiadam. W ten czas wy będźiećie cząſtką práwego Kośćiołá Swiętego Poſpolitego; to ieſt/ Powßechnego: gdy ku Wierze Powßechney/ od ktoreyśćie odſtąpili/ z nowu przyſtąpićie. Abowiem my teraz niemożemy inßą mowić; iedno/ co Auguſtyn S. o Donátyſtach: Nieieſteśćie in parte Catholicæ; ale in parte, cżęść Huſa/ cżęść Lutrá / cżęść Kalwiná. etc: Kośćioł Swiety Powßechny ieſt Jeden; dwá
,, być niemogą: iedną tylko Głową ieſt
,, Pan Chriſtus.

7 cżeść. W śiodmey cżęśći / chwalićie Rząd. Pánie Boże dáy to; abyśćie śię go ſku-

tecżnie ieli; a iżeby śię nikt w to/ co mu nieieſt zlecono/ nie wtrącał. alec my inßą v was y nayduiemy/ y widźimy. Abowiem ſą miedzy wáßymi; ktorzy śmieią tym ßáfowáć/ (iáko / Słowo Boże przepowiádáć/ y Swiątośći rozdawáć) cżego im nieporucono. Niemogę ia nikomu porucżyć/ Stároſtwem Poznańſkim rządźić/ ani też Rádziectwem: (á cżemu? żem ia nie ieſt Polſkim Krolem: ani mi tego Krol/ abym te Vrzędy inym porucał/ zlećił) tákżeć/ Bráćie miły / niemoże nikt ßáfowáć Słowem Bożym, y Sákrámenty; iedno/ komu to ieſt od tych/ ktorzy tego porucżeńſtwa moc y zwierzchność máią/ porządnie a przyſtoynie zwierzono. Cżymbym ia był; gdybym albo ſam śię cżynił Poznańſkim Bormiſtrzem / albo inemu ten Vrząd dawał? ażabym niebył Seditioſus? ażaby mi wnet nieſpádłá z głowy cząpká? To w rzecżach á Vrzędźiech Ludzkich / ták śię dobrze záchowywa; że nikt ná to/ cżego iemu nieporucono/ targáć śię niema: á ßáfowá- ,,
nie rzecży wiecżnych / rzecży niebieſkich/ ,,

III.

Nieposłáni niemáią biegáć.

1 Dow. Podobieńſtwo przyſtoyne.

,, wolno będźie każdemu ſobie bráć: wolá-
,, no będźie káżdemu rozdawáć: Nie
2 Dow. ták/ Bráćie/ nie ták vczyli / y czynili/
Hebr. 5. y czynić kazáli / Apoſtołowie święći:
Zaden (ták ieden z nich piße) ſobie ſam
niebierze Vrzędu; ále/ ktory bywa po-
wołány od Bogá / iáko y Aaron: tákże
y Chriſtus nie ſam ſiebie wychwalał /
áby był Biſkupem; ále/ ktory iemu mo-
Pſalmo 2. wił: Syn moy tyś ieſt; iam ćiebie dźiś
vrodźił. iáko y na drugim mieyſcu mo-
Pſal. 109. wi: Tyś ieſt Kapłanem ná wieki/ we-
dług porządku Melchiſedekowego. A
3 Dow. indźie; Jákoż/ powiedá/ będą kázáć/
Rom. 10. niebędąc posłáni: Ktoby miał wyſy-
Ktho Kápła- łáć ná ták wielki á zacny Vrząd; okázu-
ny ma ie thenże Apoſtoł Páná Chriſtuſow:
wyſyłáć, nikt iny záyſte / iedno Biſkupi / (ieſli
y świe- wierzymy Swiętemu Páwłowi) tego
ćić. czynić y tym ßafowáć niemoże. Abo-
1 Dow wiem do Timotheußá piſząc/ one przy-
1 Tim. 4. pomina mu Láſkę; ktora iemu byłá dá-
2 Tim. 1. na / przez włożenie rąk Biſkupá (bo
Presbyter ieſt Biſkup; przy Licz. 104)
Páwłá Swiętego: y temuż też Timo-
2 Dow. theußowi/ od ſiebie porządnie vczynio-
1 Tim. 5. nemu

nemu Biſkupowi / roſkázuie; áby rąk
ſwych Biſkupich ná kogo niebácznie
niewkłádał. Tákże thez y do Biſkupá 3 Dow.
Tituſá / od niego w Krećie zoſtáwione- Tit. 1.
go / piße; iżeby on ták / iáko mu był ſam
rozrządźił / po Mieśćiech Presbitery
poſtánowił. Krotko mowiąc / y Roſká- Záwiązánie.
zánie y Praktyká to ieſt Apoſtolſka / áże Li. 120 (
do wieku náßego trwáiąca; iż nikt iny/ 112.
iedno Biſkupi/ włożyć rąk na Kápłá-
ny/ y Kápłáná zátym oświęćić/ niemo-
że. Może dáć kto iny Swiádectwo o Spárćie
kim; może ktho iny preſentowáć: ále
święcenie Kápłanow / iáko też Diáko-
now / Subdiákonow/ y inych ſtopniow
Kápłáńſtwá / ná ſame Apoſtoły á Bi-
ſkupy przynależy. dla czego też / poſpol- Dowod:
ſtwo obráło ſiedm Diákonow; ále A- Act. 6.
poſtołowie tylko ſámi / ręce ſwoie ná
nie kłádąc / ich poświęćili. Podź / do 4 Dow.
ktorego chceß wieku Kośćiołá Chrze-
śćiáńſkiego; inácżey nienaydźieß: obie-
ráć y poſpolſtwo może; y kto inßy pre-
ſentowáć może; ále święćić / á ręce ná
Kápłáná wkłádáć / ſámych tylko Bi-
ſkupow moc ieſt y vrząd. Coż tedy má- Zámknienie:
my ro-

my rozumieć o thych wáßych Mini-
Kthorzy strach; ktorych ći ślą / ktorzy mocy zá-
sa Nie- dney wyśyłáć niemáią: á co inego / Brá-
posłáni, ćie mity; iedno / iáka Ordinátia / táka
Bál- Prędicátia: Ordinuie y świeći ten; kto-
woch- ry mocy niema : każe też y vczy ten; kto-
wál- ry mocy niema. przeto też y ßáfowánie
stwo Sákrámentow / ktore oni czynią / ßy-
stroia. derstwo tylko y wielkie iest bálamuc-
two; y co gorßego zá tym / ćießkie Bál-
Dowod. wochwálstwo. A bowiem ći / ktorzy tych
niewysłánych ná Vrząd słuchaią / wie-
rzą thám być Ciáło y Krew Páńską: á
gdzie niemáß / tylko Chleb prosty á Wo-
no : wierzą tám być Wodę / grzechy o-
mywáiącą; gdzie prosta iest wodá. Azá
to nie ku Bałwochwálstwu idzie: nie
wielkie tu iest duß Chrześćijáńskich zá-
Vtwier- wodzenie: Gdybyś ty dał komu Stá-
dzenie. rostwo Poznáńskie / bez woley y appro-
bowánia Krolewskiego : cobykolwiek
ten Stárostá nieporządny czynił; wßy-
stkoby to frászká á śmiech. tákże też mu-
śiß rozumieć o tym; kthorego máß zá
Kápłáná / bez włożenia rąk Biskupich.
Nápomi- Obaczćie / dla Bogá; coście wźieli przed
nánie. sie:

sie: tym báłámutnym Ministrom / kto-
rzy przećiwko iásnemu Pismu tym ßá-
fuią / czego im niezlecono / pilnie sie przy
pátrzćie. Pytałem ia iednego; ktory o so- Rozmo-
bie wiele rozumie / á niemáß nic / áni do- wá z ie-
brey Grámátiki / á wżdy śmie o wielkich dnym.
rzeczách pisáć; (ále tákie thez pisánie)
Pytałem go tedy niebárzo dawno: Zkąd
by w nim tá śmiáłość byłá; że on śmie
y kázáć / y Swiątośćiámi Bożymi ßáfo-
wáć / Xiędzem niebędąc. Jestem ia /
mowi / Xiędzem. A iáko to / proßę ćię:
rzekłem. kto ćie Xiędzem vczynił: W
Pinczowie (powieda) ręce ná mię w-
łożono; y tám mi Xiężá tę moc z Zbo-
rem dáli. Ale nikt niemoże dáć; (po-
wiedziałem ná to) czego niema. Pin-
czowscy Xiężá y Zbor Pinczowski nie są
Biskupy: Páweł sam S. ná Biskupy
tę moc y tę władzą kłádźie: przetoż / żeś
ty nie iest wysłány od żadnego Biskupá;
Xiędzem być niemożeß / áni Swiąto-
śćiámi y Słowem Bożym ßáfowáć mo-
żeß. Tu iuż on / iásnym Pismem Páw-
łá S. sparty / tę mi ostáteczną dał od-
powiedź : Niebrał (mowi) dozwole-
nia

nia ani Jan S. Krzciciel / ani Pan
Christus / od Biskupow starego na on
czas Zakonu; dla tego / że sie oni Bo-
skiey nauce sprzeciwiali: my także / na
ten czas / Duchem Bożym natchnieni /
prawdę Ewangeliey S. poznawszy /
niepotrzebuiemy waszych PApieskich
Biskupow, słowa Bożego nieprzyiacie-
low. Toć iuż iest ostateczny Argumēt /
tych waszych; ktorzy nieposłani (nad zá-
kazanie Pawła S.) Kazą: przykładem
Jana Krzciciela / y także Pana Chri-
stusa / swoie, niesłychaną nigdy w Ko-
Spárkie ściele, śmiałość bronią. ktory Argu-
ment iako iest nikczemny; pilnie (prosi-
was) chcieycie posłuchac. Nikt niema
1 Dow. sie nic nad Pismo S. domysláć: Pismo
S. niekaże Kazać niepostanemu: y chce
tego; aby każdy tak / iako Aaron / na
113. Vrząd Kościelny był powołanym: ten
vrząd nikt / iedno Paweł Apostoł / al-
bo Timotheusz y Titus Biskup / podać
niemoże: czemuż ci śmieią sobie brać
to; od czego ich iasnie S. Paweł odtrą-
cą? Niechay nam pokażą tho po sobie
świadectwo; ktore Pan Bog dał Ja-
nowi

Nowi Krzcicielowi: przyymiemy ie zá
Kápłany. czego iesliż niepokażą; ani 2 Dow.
pokázáć mogą: czemuż / nad opisánie á piękne
Pismá S. śmieią sobie to / czego im nie y prawdziwe
dano / bráć? Jan S. Krzciciel iáko dzi- Stosowánie.
wnie sie Począł y Narodził / iák ostry
á surowy Zywot wiodł ná Puszczy /
Pánną záwżdy będąc; tego niewspomi-
nam: to tylko námienię; iże był od sá-
mego Páná Bogá ná to powołany / zá
świádectwem pewnym Łukaszá Swię- Lucae 3.
tego Ewángelisty: ktory ták o tym pi-
sze: Sstało sie Słowo Boże nad Ja-
nem / Zachariaszowym synem / ná pu-
szczy; á zatym on przyszedł do wszystkiey
Krainy Jordańskiey / kazac Krzest Po-
kuty / na odpuszczenie grzechow. Ka- Pátrz
zał tedy Pan Bog Janowi / z niepło- pátrz ro
dnych y stárych Rodzicow poczętemu / znosć tá-
w Zywocie máćierzyńskim Duchá S. ka; ioka
pełnemu y Poświęconemu / bárzo dzi- iest Nie-
wnie Národzonemu / ostro ná Puszczy bá od
w Pánieństwie żywiącemu / tákiemu Ziemie.
Janowi (mowię) sam Pan Bog ro-
skazał kázáć: álec ci nowi Ministrzy
niemáią nic czynić z Janem Krzcicie-
lem /

lem / ludźie Pannom y Puſtelnikom
nieprzyiaźni; ani nam mogą/ gdźieby ſie
nad nimi Słowo Boże oſtało/ żadnym
obyczaiem pokázáć. Łatwieć mowić;
Kazał mi kázáć Duch Swięty: áleby
tu/ niemowić; ále thák/ iáko w Janie
3 Dow. Krzćićielu/ trzebá tego dowieść. Zá-
wżdy Pan Bog/ kiedy co nowego ſtá-
nowił, y Posły nowe wyſyłał/ nowymi
Cudy ie zalecał: y w pierwßym Kapłá-
Vtwierdzenie. nie ſtare° Zakonu, Aaronie/ raczył to
był vczynić. Przed onym Kápłáńſtwem
Aaronowym/ ſynowie pierworodze-
In Cap. ni (iáko o tym Zydowſcy Rabinowie/
Geneſ.27. y naßy też Doktorowie Chrześćijáńſcy/
pißą) Kápłany byli: gdy Kápłáń-
ſtwo z Zakonem piſanym przynioſł P.
Bog/ y podał go Aaronowi/ iáko tho
dźiwnie vczynił; Piſmo nam pokázuie
Num. 16. Moyżeßowe. Chćielić też ſie czynić Ká-
26. płany/ Kore/ Dáthan/ y Abiron/ z
Deut.11. pułtrzećia ſtá mężow: ále iáko ie Pan
Bog z tego Vrzędu ſtrácił ná głowę
do Piekłá/ y niezwykłą áni ſłycháną
kaźnią ich ſkárał; bez ſtráchu Bogoboy-
ny człowiek czytáć niemoże. Tey kaźni

Piekielney niech ſie obawáią ći; y któ-
rzy ſie ſámi ná Kápłáńſtwo wdźieráią/
y ktorzy, mocy niemáiąc, Kápłany czy-
nią/ y kthorzy náoſtátek tákowym nie
Kápłanom zwodźić ſie dáią. Przykład 4 Dow.
z przykłádem gdy ſtoſuiemy; ma być ie-
den drugiemu podobien: wáßy ći Mi-
niſtrzy że niemáią nic/ co miał Jan S.
Krzćićiel; y owßem temu/ co on czynił/
(iáko/ iż Mięſá z mlecżnem nie iadł;
Winá y piwá nie pił; ná Pußczy mie-
ßkał ꝛc.) ſą przećiwni: tedyć iego przy-
kładu z ſobą rownáć, w niczym niemo-
gą. O przykłádźie Páná ſámego nie- 5 Dow.
trzebá nic mowić: nigdy ná tych ták/
iáko ná Pánie/ Gołębicá niebyłá wi-
dźiána: nigdy głos Oycá Niebieſkiego
nád tymi niebył ſłycháný: bąk podobno 114.
iáki czarny w vcho im zábąkał. Prze- Zámknienie.
toż/ Bráćia mili/ ieſli Piſmu S. wie-
rzyćie: y temu też wierzćie; że ći wáßy
Miniſtrzy/ niepoświęceni od Biſku-
pow Kośćiołá Powßechnego/ przy kto-
rych ieſt práwe świętey Ewángeliey z-
rozumienie/ (niech oni mowią/ co chcą)
wielką v was ſtroią Idololátrią. kto-

Kácerze, porzadnie poświeceni y ći Balwochwalſtwo ſtroią.

rego Bałwochwálſtwa trzebá ſie y przy
tych bać: ktorzy / od Biſkupow będąc
poświącani / iną vczą y czynią; niźli im
vczyć y czynić kázano. Gdy ie świecono
ná Kapłáńſtwo; tak do nich mowiono: Weźmi moc, Ofiárowáć Ciáło y
1 Dow. Krew Pana Chriſta / zá żywe y vmárte. przy czym im dána ieſt moc / y poświącánia / y brania / y rozdawania:
Ioan. 13. ale pierwey w Kośćiele Powßechnym / ná pámiątkę przeßćia PAńſkiego do
Oycá / Ofiáruią; niźli pożywáią / y rozdawáią: ták / iáko on Báránek Wiel-
Exod. 12. Li. 150. konocny / figurá niewinnego Báránká PAná Chriſtuſá / y Ofiárá przeßćia
Páńſkiego / przed iedzeniem był ofiárowány; y iáko thież ine Ofiáry Zakonne /
ktore przeznáczyły ofiárowánie zá nas
Páńſkie / po Ofiárowániu były pożywáne. Przeto gdyż nie ták tey mocy vżywáią wáßy / iáko im ieſt dána: wielka zá tym idźie wątpliwość; ieſtli tám
prawdźiwość iſtoty Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſowey. Nie ná tym ći to ieſt /
2. Dow. y nie zá tym ſie ſtáie; że ty wierzyß: ale
zá mocą słowá ſwego wßechmocnego /
ſam

ſam Pan Chriſtus Chleb w Ciáło ſwoie przemienia. Gdy ten rzecze; To ieſt
Ciáło moie: wierz ty / álbo niewierz;
przedſie tám będźie Ciáło iego / kthory
kłámáć nigdy nieumie. Niewierzyć temu Turek / áni Żyd: á wżdy ták ieſt; iáko Pan mowi. Nád to ießcze / ieſli P. 3 Dow.
Chriſtus ſam v wáßych Miniſtrow nie
mowi; To ieſt Ciáło moie: choćiay oni Vtwierdzenia 2.
mowią; Jeſt: pewnie nieieſt. Abowiē
Pan Chriſtus tám tho pewnie mowi;
gdźie to czynią / co on kazał czynić: á on
iż kazał pierwey Ofiárowáć / według
porządku Melchiſedekowe°: (o czym
ná ſwym mieyſcu) przetoż gdźie nieofiáruią; boię ſie / że tám niemáß Ciáłá Li. 149.
y Krwie Páńſkiey. á teżći Pan Chriſtus nieczyni Cudow / iedno w ſwym
Kośćiele. Wielki záiſte ieſt ten Cud / á
mocy ſámego Páná Bogá własny; gdy
z Chlebá ſtáie ſie Ciáło Boże: y niedármo Prorok te Swiątość zowie, Pámiątka dziwow Bożych. Jeſli inych Pſal. 110.
proſtych Cudow nieczyni P. Chriſtus /
do tego czáſu / v thych Nowowierników: Ciáło ſwoie naświętße miałby

 ſtwarzáć

ſtwarzáć v nich: trudno temu ma wie-
Zám- rzyć człowiek bogoboyny. Patrzcież
knienie. pátrzćie; k czemu was nierządni Mi-
niſtrzy przywodzą: á przypátrzywſzy ſie
nierządowi/do Rzadu práwego Pow-
Li 121: ſzechnego ſkłońćie ſie. Tegoć was vczą
123. Apoſtołowie/y inſzy Swięći; tego, Prá-
wá y Dekrety ſtáre: ná porządek / od
Páná Chriſtá y od Apoſtołow vczynio-
ny; á nie ná złe álbo też dobre Biſkupy/
w podawániu Vrzędow Kapłáńſkich/
każą ſie nam oglądáć.

8 część. Jáwnie grzeſzący w Kościele, gdy nie
Jáwne chcą pokutowáć/y grzechow ſwych iá-
grzechy. wnych zániecháć; maią być klęći od Ko-
ścielnych Przełożonych. iákoż ſie to/w
niektorych Grzechach/v nas pokazuie/
w iáwnym Cudzołoſtwie ꝛc. W inſzych/
gdzieby też tego byłá potrzebá/ieſli zá-
115. niecháwáią Biſkupi: ći zá tho/ná ſro-
Vrząd gim ſądzie Bożym / będą winni odpo-
Swiec- wiádáć. Tu/niewiem dla czego / nie-
ki ma ká- chcećie przypuſzczáć mocy Swieckiey;
ráć zło- gdy ná moc Kościelną niechce ktho
czyńce/y dbáć. Jáko gdy Cudzołożnik/ opuści-
Kácerze wſzy żonę ſwą/z iną mieſzka; czemu też

Vrząd Swiecki/nietylko Duchowny/
niema go do Małżeńſtwá ćiſnąć: cze-
mu iáwnego Cudzołożniká/álbo Drá-
pieżce/niema karáć: A nietylko táko-
wi/ále też y Kácerze/ máią być Mocą
Swiecką karáni. czego ieſli wy przyćie: 1 Dow.
dziwna rzecz; że więcey ſobie Ciáłá/ ni-
źli Duſze/ ważyćie. Ktho zábije Ciáło
człowiecze; bywa karan: czemuż thez
ten/ ktory zábija Duſze/ niema być ká-
ran: ktoryż z tych ieſt więtſzym mężo-
boycą: ten; czyli on: Droſzſza ieſt Du-
ſzá/ Brácie miły/ niźli Ciáło: y dla te-
go więtſzy ieſt mężoboycá/ ktory zábija
Duſze; niźli ktory zámorduie Ciáło.
Byłći naprzod y S. Auguſtyn w tym
mniemaniu; iż Kácerze Słowem tylko
Bożym/ á nie Swiecką ktorą kaźnią/
máią być karáni: ále potym rzecz go 2 Dow.
ſámá náuczyłá/dobrze to być przy onym;
gdy ná karánie ſłowá Bożego Kácerze
niedbáiąc / ná zátrácenie inych z ſobą
wiodą/y Rzeczámi poſpolitymi burzą.
Czytay o tym Liſt iego 48/y 50: tám to
naydzieſz; iáko więcey Kácerzow ſro-
gość Theodoſiuſá Ceſárzá / niżli iego y

Biſkupow inych łáſkáwość/ do Kośćio
łá náwroćiłá: Patria też iego/ zá bo-
iáźnią Praw Ceſárſkich/ Kacerſtwo
Odpowiedź ná Piſmá przywiedzione. Donatowe porzućiłá. co on y o wielu
inych Miaſt wſpomina. Słowa Pá-
na Chriſtuſowe/ tákże też y Páwłá S.
ktore tu przywodźićie/ dla tego nie ſą
przećiwko nam; że niezákázuią Kace-
rzow/ y Jáwnogrzeßnikow/ mocą
Ná Swiecką karáć. Kto nieſłucha Kośćio
Mat. 18; łá; ieſt iáko Poganin y Jáwnogrzeßnik:
coż dáley? więc go iuż niekaráć? więc
morderzowi dopuśćić, duße mordo-
wáć? Co Kośćioł ma czynić; tho Pan
ſwym powiedźiał Apoſtołom: á co też
zá miecz nośi Vrząd Swiecki/ y dla cze
go nośi; Apoſtołowie to/ ná inych mie-
ścách/ niezámilczeli. Abowiem nośi;
dla karánia złych/ á bronienia dobrych.
2 Thes. 3, Páweł S. thákże każe Chrześćijánom
1 Cor. 5. wyrzucáć złego; y odłączáć ſie od tych/
ktorzy niechodzą według iego Trádi-
Jáko ciey: ále o Vrzędnikach Swieckich/
przećiw nic ná ten czás nie mowi. Potrzebá te-
Kácerzō dy ieſt/ pierwey nápominác łáſkáwie/
poſtepo- przyzwáć iednego y drugiego/ zgromá-
wáć. dźić

dźić náoſtátek y Concilium: ná co gdy
Kacerz krnąbrny nic niedba; Vrząd Rom. 13.
też Swiecki niedármo miecz nośi. kto- 1 Pet. 2.
ry iednák zá oſtáteczną niewolą/ gdy ſie
źle bárzo korzeni/ á ináczey ſie niemoże
iemu zábieżeć/ bywa dobywany.
Około táiemnie grzeßących/ zgodźi- 9 część.
my ſie z wámi. ieſt v nas Reguła poſpo Táiem-
lita; iż táiemnych rzeczy Kośćioł nieſą- ne grze-
O Antichriśćie náoſtátek piſząc, (dźi. chy. 10 część
wſpominaią wáßy dwoiaką złość iego;
Fałeczność nauki/ y Plugawość żyćia.
Wiemci/ ná kogo tho; ále nieſłußnie.
Abowiem ktorego my wyznawamy Pá
ſterzem Powßechnym/ Námiaſtkiem
Piotrowym y Páńſkim; (á iżeby thák 116.
było; ná káżdym to mieyſcu wywodźi- Li. 101.
my) tego wáßy niewſtydáią ſie zwáć
Antychriſtem. Nießkodźić to iemu nic;
wam ſamym (áh nieſtetyß) bárzo ßko-
dźi. Sámego Páná zwáli źli ludźie Be-
elzebubem: czemużby miał być lepßym, Mat. 10.
Sługá y Námiaſtek iego? Brzydka to
ieſt/ być Antychriſtem: trzebáby tego
pewnie dowieść, ále ták tego wáßy do-
wodzą; iáko/ ktorzy Pánu mowili: Jzá

Joan. 8. my niedobrze mowimy; żeś ty iest Sá-
¶ Pa- marităn/ y Diabelstwo masz: Kto czći
piez nie Oycá Niebieskiego; niema ten Diabel-
iest Anti stwá: tákże kto iest Pásterzem Po-
christem. wszechnym/ y był záwżdy; nie iest ten An-
1 Sow. tichristem. Wymálował dobrze Anti-
2 Sow. christá Prorok Dániel/ y Apostoł Pá-
weł Swięty: ten Złośnik/ siedzący w
Przybytku Bożym/ pewne ma swoie
znáki. ktore iesli nienależą Rzymskiemu
Papieżowi: wy co czynicie/ á iáko do-
Mat. 5. brze Szaleńcem kogo zowiecie; wiedz-
2 Thes. 2. cie. Abowiem Antichrist ma być tylko
ieden táki Człowiek; Złośnik/ Syn zá-
trácenia/ Nad Bogá sie przekłádáią-
Dan. 8, 9, cy/ Mocą Diabelską cudá kłamliwe
11, 12. czyniący/ Ofiárę vstáwiczną z Kościo-
łá wykorzeniáiący: y tego náostátek P.
Jesus Christus/ gdy ná Sąd przydzie/
zábije Duchem vst swoich. Tháki ma
być Antichrist/ ieden táki człowiek/ ty-
mi pewnymi znáki znácznie wymálo-
wány: nászy Papieżowie iż nie są ie-
dnym człowiekiem/ nie Złośnikámi/ nie
Syny zátrácenia; nieprzekłádáią sie
nád Bogá; nie czynią Cudow kłámli-
wych

wych mocą Diabelską; nie niszczą Ofiá-
ry Kościołá Powszechnego; áni też P.
Christus iesżcze przyszedł ná Sąd; áni
zábił ktorego z nich Duchem swych vst;
iż tedy znákow Antichristowych/ pew-
nie á iásnie opisánych/ ná sobie nászy Pá-
pieżowie niemáią: wy/ co mowicie/
wiedzcie. Mieliśmy niedáwno w Rzy-
mie Papieżá, Piusá/ Pásterzá prawie 3 Sow: Swięte spráwy P. Apieskie.
bogoboynego: ktory iáko złośnikiem nie
iest/ á iáko o chwałę Bożą stárał sie;
iedną pilność iego/ ktorą wielką vczy-
nił około Trideńskiego Koncilium Po
wszechnego/ trudnościam y nakłádom
nie niefolguiąc/ światu wszystkiemu ná
wszelki czás opowiedáć będzie. Wołá-
liście wołáli/ przed tym/ o Koncilium:
chcieliście y żądáli wolnego Konciliū:
Pius Papież czwárty iáko skoro vsiadł
ná Stolicy Apostolskiey; o Koncilium
myślił: Koncilium Powszechne/ á Kō- Koncilium Trident.
cilium bárzo wolne/ zgromádził wam
w Tridencie. czekano thám wászych/
przez dwie lećie; wzywano; proszono:
niechćieli przyść/ áni iecháć. A coż po
nim iesżcze chcecie: podobno; aby ktory

 Brátrzyk

Bratrzyk na Koncilium był Presiden-
tem: tego nietylko Papież (iż ten Bra-
trzyk tey mocy, od Boga daney, niema)
dozwolić mu niemoże; ale też niedopu-
ściliby mu Luteranowie / Nowokrz-
czeńcy / Sakramentarze etc. Każdyby
z tych / Bracie / chciał być Presiden-
tem: każdyby swoie prot / y swą Sekte
wywyższyć chciał. Ba / niechay sie iedno
ziadą na małe Colloquium / nie na Po-
wszechne Koncilium / sami ci Nowo-
wiernikowie: wszak vyźrzycie ziesli tam
tak wiele Presidentow / iako wiele no-
wych Wiar / niebędzie. W Tridencie
naszym niebyło Papieża samego: byli
na iego mieyscu Presidenty, czterzey
Kardinałowie: było Kardinałow /
Posłow Cesarskich, Krolewskich, y Xią-
żęcych / Patriarchow / Arcybiskupow / y
Biskupow / Opatow / Zakonnikow / y
Doktorow rozmaitych / ze wszystkiego
Chrześcijaństwa dosyć: a wżdy widzisz;
117. iaka tam zgoda / iaka miłość była! Di-
sputowano tam pilnie; a wżdy nic no-
wego / około Wiary / niestanowiono: v
was trzey waszy Ministrzy gdy sie zia-
dą; na

dą; na Papieża tylko sie zgodzą / sami
z sobą trudno. Abowiem trudno ten ,,
sie ma zgodzić z drugim; ktory sam z so- ,,
bą sie niezgadza: dziś tak; przez rok / i- ,,
naczey. Z tego tedy starania Piusa, Pa- Zamknienie.
pieża bogoboynego / moglibyscie poro-
zumieć; żeć on niebył Antichristem: y
ten Pius piąty / ktory dziś Stolicę ma
Apostolską / iako z osobliwey woley Bo-
żey iest obran; tak też pilne ma staranie
o Kościoł Powszechny / y o Chrześci-
iaństwie wszystkim. Abowiem y ten iest
prawym Pasterzem; nie Złośnikiem: bę-
dzie (da Pan Bog) synem Zbawienia;
nie Zatracenia: Kościoła Powszechne-
go Biskupem sie pisze; a nie Bogiem
czyni: nieczyni Cudow Diabelskich, ro-
spraszaiąc; ale czyni sprawy Boskie,
zgromadzaiąc: Ofiarę Powszednią nie-
tylko niekaźi; ale za nię sie / przeciw-
wam / pilnie zastawia. O Bracie Bra- Mini-
cie / gdybyś rozum miał / a rzeczy chciał strowie
sie przypatrzyć; o Ministrach waszych / nowi, pe-
ktorzy są nieprzyiacielmi głownymi O- wni są
fiary Powszedniey / (Iuge Sacrificium Prze-
po Łacinie zowiemy) coś inego począł- słańcy
Antychristowi.

byś ro-

byś rozumieć. nierozumiałbyś o nich; żeby iuż ći byli Antichristem: (bo ieden táki człowiek złośliwy będźie; iákiego wyżßey Dániel y Páweł S. opisał) ále iż ſą Przeſtáńcámi iego / y iemu drogę śćielą; tobyś pewnie o nich muśiał trzy-
z Sow. máć. Ma zgłádźić Antichriſt Ofiárę Powßednią / káżdy dźień w Kośćiele Chrześćijáńſkim czynioną: co to zá O-
Wykład fiárá ieſt; przypátrz śie pilno. Abowiem
wezło- álbo ieſt Zydowſkich ćielców y bárá-
wáty. nów; álbo Ofiárá wybránych Bożych Serdeczna; álbo widoma Chrześćijáńſka, Mßa: Zydowſkie Ofiáry dáwno
Li. 153. iuż vſtáły; Serdeczney Ofiáry odiąć nikt niemoże: rád / nierád / muśi ßná Mßą zezwolić. Niechay morduie / iáko chce / Wybráne Boże Antichriſt: Kośćioł im może odiąć / y Mßey mieć, może / niedopuśćić; ale Ofiáry Serdeczney / która w mękách bywa y ma być goręczßa / żadnymi ſwymi wymyślnymi mękámi odiąć niemoże. Pátrzże / co o tym
zutwier ſtárzy Doktorowie nápiſáli. Hypolitus,
dzenie. Biſkup y Męczennik / w ſwey Oráciey o Skończeniu świátá / thymi słowy o Anti-

Antichriśćie piße: Zá Antichristá / będźie wielki płácz w Kośćielech: áni Ofiárá / áni Kádzenie niebędźie / áni chwałá, Pánu Bogu miła; ále Kośćioły / domy Boże święte / będą iáko wieśćiſkie chátki: nádrożße też Ciáło y Krew Páná Chriſtuſowá, w one dni niebędźie; Mßá zgáśnie; śpiewánie Psál- „
mów vſtánie; Kazánia ſłycháć niebę- „
dźie: ále będą v ludźi ćiemnośći; lámentá lámentem; biádá zá biádą. &c. [Lugebunt tum Ecclesiæ luctum magnum. quia nec Oblatio, nec Suffitus fiet; nec cultusq́ Deo gratus: ſed Ecclesiarum ædes ſacræq́ tugurii inſtar erunt; pretioſumq́ Corpus & Sanguis CHriſti non extabit, in diebus illis: Liturgia extinguetur: (Nota vocem Extinguendi) Pſalmorum decantatio ceſſabit: Scripturarum recitatio nō audietur. &c.]
Tákże też S. Chriſoſtom / przywodząc zutwier
Proroctwo Dánielowe / ták o nim mó- dzenie.
wi: Antichristá zowie Brzydliwośćią Hom. 49.
ſpuſtoßenia: iż wiele duß Chrześćijáń- in Mat.
ſkich vczyni ſpuſtoßonych od BOgá. á troche niżey /. wſpomniawßy troiáką Ofiárę

Ofiárę Chrześcijańską / [Sacrificium
Laudis, in Voce; & Sacrificium Iusti-
tię, in Operibus; & Sacrificium Pa-
cis, per Eucharistiam.] tak pisze: W
pul niedzieli roczney / to iest, przez pul-
czwarta roku / Chrześcijańską Ofiárę
odeymie: gdy będą przed nim vciekáć
Chrześcijanie na mieysca puste; w then
,, czas żaden ani do Kościołá nie wni-
,, dzie / ani Ofiary niebędzie Panu Bogu
ofiarował. [Sacrificium Christiano-
rum tollendum est ab Antichristo: nō
erit, qui aut Ecclesiam intret; aut Obla-
Zawiązanie. tionem offerat Deo.] Te są świadec-
twa starych Doktorow / z Pisma S. wy-
ziete: z ktorych niemożemy inszey Ofiary
rozumieć; iedno Ofiárę Ciała y Krwie
Pańskiey / w Powszechnym Kościele v-
stawicznie czyniona. A przetho: radá
moia iest / Brácia mili: abyście komu
inemu / nie Papieżowi / że ktoś iny iest
Posłem Antichristowym / pilnie się
przypatrzywali; a z tego znaku osobli-
wego y znakomitego / iż poczyna niszczyć
w Kościele Powszechnym tę Powsze-
 dnią Ofiárę / ktora od Apostolskiego
wieku

wieku áże do naszego, záwżdy spokoynie
trwáłá / onego Przesłańce ábyście po-
znawáli. Cić to są ci nowi / zdrowego 2 Dow:
vczenia Powszechnego niećierpiący / 2 Tim. 3.
wászy Vczyćiele: ktorzy przez sámę Wiá-
rę Vspráwiedliwiáiącą y zbáwiáiącą /
pokázáwszy wszystkie święte ćwiczenia
Chrześcijáńskie / vszy ludzkie łeskcą; á od
prawdy Kościołá Powszechnego / vszy
swe odwroćiwszy / obroćili ie ku báj-
niam y wymysłom Pikárskim / Luter-
skim / Kálwińskim / Nowokrzczeń-
skim / Trinitárskim &c: A iż te są one po-
ślednie czásy / o ktorych S. Apostoł
prorokował: nie gdzie też indzie pew-
niey / iáko v thych Nowowierników /
naydzie ludzie, sámych siebie miłuiące /
łákome / wysokomyslne / pyszne. &c. A záś
to nie iest, siebie sámego miłowáć; swey
głowki mátey wynálázki piástowáć?
nie ku Łákomstwu tho idzie; nietylko
kmiotki trápić / ále y Kościoły łupić; á
niewiem ná co dobrá Kościelne obrá-
cáć? niewysokomyslni á pyszni ći są;
ktorzy się / nád zrozumienie wszystkiego
Kościołá Powszechnego / przekłádáią;
nie

nie pośmiewáią się ćinowi/ z rzeczy stá-
rych świętych? za nie bluźnią przećiw
Sákrámentom/ Bostwu Syná Bożego/
náostátek y przećiwko Troycy Swię-
tey? izali Rodźicow swoich ći słucháią;
ktorzy Doktory świętymi y Kośćiołem
gárdzą? v ktorych poważnieyszy iest ie-
den Hus/ albo Luter / albo Kálwin;
niźli wszystko Chrześćiáństwo/ y Pow-
szechne Koncilia? Jesli też to iest wy-
dźięczność; wziąć od Kośćiołá Rzym-
skiego wszystkę cáłą Biblią/ Krzest/ y
ine Sákramentá; á ná tenże Kośćioł
nawięcey iecháć/ temu táiáć / ten sro-
moćić / ten potwárzáć: niech to káżdy
mądry v siebie rozbierze. Záiste kto się
bez affektow przypátrzy stárożytney
Wiáry Kátholikom/ y tym nowym E-
wángelikom; słowá S. Páwłá / w kto-
rych ostátecznego wieku łáteczne y złe
Proroki opisał / rychley tym / niźli o-
nym / będą przynależeć. Azá nie ćiele-
snych roskoszy náuká Nowowierna bro-
ni? przecz z Klasztorow vćiekáią? cze-
Czystość/ Bogu poślubioną/ gwałcą?
czemu się z Postow nátrząsáią? przecz
tám/

tám/ gdźie się stárych Kápłanow dźię-
sięć żywiło/ iednemu niebywa dosyć?
Okázuiąc oni zwierzchu pobożność:
mowiąc słowki pięknymi; Christus /
Ewángelia/ Słowo Boże/ Łáská Bo-
ża/ Wiárá etc: ale prawdźiwey Poboż-
nośći tám nienaydźiesz; gdźie wszystko
ná sámę Wiárę kłádą. A przetoż co wy
chcećie kłáść ná Papieżá nászego; tho
prawdźiwiey służy wászym Ministrom. Zámknienie.
V tych wászych/ Ofiárę Powszednią bu-
rzących/ łáteczna iest náuká; á żywotá
świętego nienáydźie: v nas żeby niemie-
li też być z tego żywotá Kápłani / tego
przeć niechcemy; ale wżdy naydźie nie-
máło dobrych / á pewnie y nieomylnie
dobrych. Jesli co niekarzą v nas: kto-
rzy winni karáć/ á nie karzą; liczbę Pá- Kaźń Biskupia.
nu Bogu srogą dádzą. wszákże iednák
naydźie Biskupy dobre y pilne; ktorzy
karzą: á złośći nikt/ choćiay iey nieká-
rze/ albo sám też nieczyni/ niezwykł chwa-
lić. Jáko się niepodá zły nász żywot
Papieżowi; potwierdzenim Koncilium Papież niechwali złośliwego żyćia.
Trydeńskiego/ w ktorym pilno Kápłań-
skiey złośći zábiegáią/ to pokazał: y dla

tego / gdy mu kto bronienie y chwale-
119. nie złości przypiſuie; krzywdę mu w tym
czyni. á też nam nie o tym / kto zły á kto
,, dobry; (bo to ieſt ſámego Páná Bogá
W gadá- ſąd) ale o Wierze práwey á krzywey /
niu o gadáć ieſt potrzeba. Prawdáć ieſt; że
Wierze, dziś poſpolićie oſtydłá Miłość / ku Pá-
czego pá- nu Bogu y Bliźniemu : (co muśimy
trzyć. częſto opłákiwáć) wßákże tym / we-
Mat. 24. dług przeſtrzeżenia ſámego Páná Chri-
ſtuſá / (co thež y wy wſpominaćie) nie
gorßyć ſie; ale przedśię do końcá w po-
wßechney Wierze trwáć, mamy. Ten-
,, ći ten / kto zetrwa; á nie ktho odſtąpi /
,, zbáwion będzie : wy żeśćie zetrwáć nie-
chćieli; czego ſie inego boyćie: my zá łá-
ſką Bożą iże trwamy / y niedbáiąc nie-
ná zgorßenia, trwáć będziemy; zbáwie-
Philip. 2. nia zá tym wiecznego / boiąc ſie á drżąc /
mocną Nadzieią czekamy.

Summá Artykułu 9.

1. Xiężá Przełożeni Kośćielni / w ſtopniach ſwych ſą rozdzielni.
2. Oni ſą Zborow ſwiętych przednieyßymi członki / dzierżący Chriſtuſowo namieſtnictwo.

3. Tym służbá Słowá Bożego y Swiąt-tośći / porządnie ieſt poruczona.
4. Niemáią ſámi od śiebie bieżeć / ále máią być porządnie poſyłáni.
5. Służebnicy inßych ſtopniow / á zwłaßczá Diákonowie / przy ſtárßych máią być chowáni.
6. Powinność Kápłáńſka ieſt / pieczą o zbáwienie duß ludzkich mieć. &c.
7. Máią mieć náukę zdrową / iednomyślnie á iednym Duchem kazáną.
8. Niemáią ku Wierze przymußáć mocą Swiecką á poniewolnie / áni nád Wiárą y nád ludem Bożym pánowáć.
9. Przećiwniki ſwe máią ſkromnie znáßáć / á Prawdą Piſmem Swiętych przemágáć y náprawowáć.
10. Od zabaw Swieckich máią być wolni.
11. Lepieyby im być bez Małżeńſkiego ſtanu : wßákże nie grzech ieſt / Xiężey ſie ożenić / y być żonátymi.
12. Wßyſtek lud tákowym rządnym / pobożnym / á wiernym Przełożonym / ma być poddan / ich ma słucháć / w słußney poczćiwośći mieć. &c.
13. Máią być opátrowáni słußną żywnośćią / á potrzebámi doczeſnymi : á ktorzyby mogli / rękomá ſwymi żywność niech ſobie dobywáią.
14. Ktoryby Przełożony wpadł w błędy / álbo w grzechy / álbo był niedbáłym: ma być

 naprá-

náprawowan / á náoſtátek od ſpołecznośći
Zboru wyłączon.

Odpowiedź.

NA ten wáß Artykuł, tym krot-
ßą będzie moiá odpowiedź; iże
o Przełożonych porządnych Ko-
ſcielnych porządnego Kośćiołá Pow-
ßechnego / doſyć w przeßłym Artykule
nápiſałem.

1 częśc. Są rozmáite ſtopnie Kápłáńſtwá;
120. y máią być Kápłani, w ſtopniách ſwo-
ich rozdzielni. tho wy słowy chwalićie;
Porządek Urzędnikow Kośćielnych. ſpráwą gánićie. Jeſt v nas Biſkup na-
wyżßy: ſą Kárdynałowie; iáko Senato-
rowie iego: ſą Pátriárchowie / Arcy-
biſkupowie / y Biſkupowie / vczeſtnicy rádá
prác iego: ſą Prełáći y Kanonicy / rádá
Biſkupia: ſą naoſtatek Kapłani / Di-
akonowie / Subdiakonowie / Akolito-
wie. &c.

2 częśc. Zacność ſtanu Kápłáńſkiego. A iżeby Kápłani przednieyßymi by-
li członkámi Kośćiołá Bożego / (acz
rożnie / káżdy na ſwym ſtopniu) iáko
Páná Chriſtuſowi Námieſtnicy; y to /
gdy

gdy dobrze będzie rozumiano / dobrze
mowićie: byśćie tylko ná nie tę część kłá-
dli rzeczą; ktorą kłádźiećie słowy. Boć
my wydźimy ; w iákiey ſą powadze v
was wáßy Miniſtrzy ; á ktore im miey-
ſcá / przy obiedziech y wieczerzach / zwy-
kliśćie dawáć. á też iednak nie to pißą
inßy Nowowiernicy; co tu wáßy. Abo-
wiem oni, Królá chcą mieć y Krolem Niezgodna powieść.
y Papieżem. zá czym to idzie; iż Krol v
nich ieſt nawyżßym Kápłanem: á prze-
to też naprzednieyßym członkiem; y ow-
ßem (iáko ſie piſał Edwárdus, Krol
Angielſki. &c.) nawyżßą pod Pánem
Chriſtuſem Głową. Niewiedzieć / ko-
mu wierzyć mamy: iedni Xiężą / drudzy
Krolá / członkámi czynią naprzedniey-
ßymi. Zgodźćie ſie ſámi pierwey: potym
wam ná to / álbo też ná ono / odpowie-
my przyſtoynie.

Ze Kápłanom ſámym porządnym 3 częśc.
zwierzone ieſt ßáfárſtwo Słowá Boże-
go / y Sákrámentow Kośćielnych; o
tym iużeſmy gadali. á dziwna to ieſt; iże
wy / w wielu rzeczách / inácżey pißećie;
inácżey czynićie. A bowiem naydzie tá-
 kowe

kowe mieysca v waszych nowych Ewan-
gelikow; gdzie Niewiasty każą: y nie-
dbaią tam nic / na zakazanie Pawła
Słowo Boże/y Swiątości/ dwa wielkie skarby.
S. Panie Boże day to / abyście v siebie
vważyli; co to są za skarby dwa / Sło-
wo Boże, y Swiątości; a iako chciał
Pan Christus, nie leda komu tego zwie-
rząc / y nie leda iakim sposobem. Apo-
stołom to swym Pan Christus zlecił;
4 część. ¶ Biskupi maią święcić y wysyłać Kapłany.
Apostołowie Biskupom. kto od Bisku-
pow nie iest porządnie/ rządem w Ko-
ściele zawżdy chowanym / na the rzeczy
wysłan: niemoże ten żadnym obycza-
iem / tak zacnymi y świętymi rzeczami
szafować; ani też tam pożytecznie Sło-
wo Boże bywa powiedane / ani zba-
1 Sow: Li. 111.
wiennie Swiątości rozdawane. Przy-
wodzicie Pismo / kthore iest przeciwko
wam samym / to; ktorem ia też wyższey
wspominał. Paweł S. Apostoł vczy-
nił Biskupy / Timotheusza, y Titusa:
Starszy, Presbyter.
tym Biskupom / a niektorymkolwiek
Starszym / Kapłany kazał święcić: tak
zawżdy w Kościele bywało: wyście so-
bie teraz na to / przeciw iasnemu Pi-
smu Apostolskiemu / y staremu a po-
rządnemu

rządnemu zwyczaiowi Kościelnemu /
inszy nowy sposob naleźli. Abowiem
niewiem iakie nowe Starsze wymysla-
cie sobie / w Zborzech waszych; przez kto-
rych rąk włożenie / Kapłany sobie czy-
nicie. Podpieraiąc waszy thego swego
błędu / y na Liście 53 / słowy S. Paw-
ła: ale ich albo nierozumieią; albo ch-
cąc y wiedząc, źle wykładaią. Tak pisze Wykład
Paweł S. do Biskupa Timotheusza: 1 Tim. 4.
Niezaniedbaway tego w tobie daru;
ktoryć dany iest przez Proroctwo / z wło-
żeniem rąk Presbyterskich. Proroc- 121.
two nowego Zakonu, iest Kaznodziey-
stwo; 1 Cor. 14: a Presbyter / na wie-
lu mieyscach v S. Pawła / iest Biskup.
iakom to wam wywiodł / przy Liczbie
104. Na tym tedy mieyscu / Włożenie
rąk Presbyterskich, iest włożenie rąk
Biskupich: Biskup ten / dla Apostol-
stwa / iest Paweł S. Abowiem on sam
to swe mieysce wyłożył / thak do tegoż
Biskupa swego pisząc: Wspominam
cię / abyś wzbudził ten dar Boży; kto-
ry iest w tobie / przez włożenie rąk mo-
ich. Niewykręcisz mi się iuż / Bracie

mity/z wymyslnymi swymi Stárszymi:
widzisz iásny wykład sámego Apostołá:
tá: Ręce Presbyterskie, są ręce Bisku-
pie y Apostolskie/ są ręce Biskupa y A-
Záwią- postołá sámego S. Páwłá. Wászy te-
zánie. dy ći, niewiem iácy, Stárszy dáią tho;
cze° sámi niemáią: Biskupia rzecz iest/
kłáść ręce ná Kápłany; nie Kápła-
now prostych/ dáleko mniey, ludu po-
spolitego. Y widźićiesz śmiáłość Mini-
strow wászych/ tho sobie bierzących/ y
wam też to dawáiących; czego áni sámi
niemáią/áni wam dáć mogą: iásny wy-
kład maćie Pismá Apostolskiego / od
sámego Apostołá vczyniony: lepieyći-
Mat. 18. by iuż te Zwodniki zániechác / y od sie-
bie odćiąć; niżli z tymi, was zgorszáią-
cymi członki / w ognistym Piekle ná
wieki gorzeć. Jáko S. Páweł vczy; iá-
ko nam stáre Kanony znáć dáią; iáko
y S. Cyprian (co wy też námieniaćie)
nápisał: ták wy z Kośćiołem Powsze-
chnym dzierżyćie. ále gdy więcey tych/
Hier. 23. ktore Pan Bog niepostał/ á oni iednák
biegáią / słucháć będźiećie: z nimi we-
społek (czego was Pánie Boże vcho-
wáy/

wáy/ á w czás vpámiętánie day) wie-
cznie poginiećie. Abowiem w tym stá- 2 Dow.
rym Kanonie / ktory wy sámi przywo- Dist. 24;
dźićie/ták iest nápisano: Biskupi / z roz- Episcopi
sądkiem Arcybiskupow/ y tych ktorzy iudicio.
okolicznie są Biskupow / máią być ná-
znaczny swoy Vrząd stánowieni; ći záiste/
ktorzy przez długi czás bywáią do-
świádczeni/ ták w náuczániu Wiáry/
iáko też w przykłádnym żyćiu. [Episco
pi, iudicio Metropolitanorũ & Episco-
porũ, promoueantur ad Ecclesiasticã
dignitatẽ. &c.] Z tych słow Kośćielne°
Kanonu stáre° baczysz / Bráćie miły;
iáko Biskup od inych Biskupow bywa
czyniony/y ná Vrząd Kośćielny porzą-
dnie stánowiony. á iż też nikt iny/iedno Ib; Episco
Biskup/ Kápłanow nieświęći; y then pus sine.
Kanon, od was námieniony/y niektore
insze / thego támże poświádczáią tymi
słowy: Biskup/ bez zgromádzenia Kle-
rikow swoich/ niechay nie święći; ták /
áby od mieszczan przyzwolenie y świá-
dectwo brał. [Ciuium conniuentiam
& testimonium quærat.] W Kano-
nie / ktory przed tym, teraz námienio- 3 Dow;

 nym

nym ieſt / ßyrzey to opiſano : ia wßyſt-
ke rzecz krotkimi słowy zamykam: Kie-
dy (powieda) Biſkup ſwięcić ma ; ży-
wot/rodzay/oyczyzna/lata/ćwiczenie/
gdzie ſą wychowáni/ieſli ſą vczeni/ieſli
Zakon Boży vmieią/ieſli Wiarę Pow-
ßechną mocnie dzierżą/ thego ſie maią
mądrzy y náuczeni Examinatorowie
wywiedzieć. etc. Jáſnie y tu widzicie ;
kto ma moc, Kápłanow ordinowánia:
Biſkup tylko ſam to ma : mießczánie /
albo też kto iny / á zwłaßczá Klerycy/
świadectwo mogą dáć ; ále ręki kłáść/
ták iáko Biſkup kładzie/niemogą. Je-
ſli co v nas ieſt zdrożnego/ przy ſwięce-
niu Kápłanow; o to przyſtoynie mowi-
my : ale dla tego iednak/gdy Przełoże-
ni Kościelni niektorzy dosyć nieczynią
powinnoſciam ſwoim / Kápłanow ſo-
 bie inych inßym ſpoſobem nieczyńmy.
Dziwna to zaiſte v mnie ieſt ; iż ći wáßy
Miniſtrowie śmieią ſwe wymyſły no-
we bronić ſtárymi Kanony : w ktorych ſie
nic nie ieſt iáſnieyßego nád to;czemu ſie
oni/tych niebeſpiecznych czáſow/vpor-
nie przećiwiáią. A czynią to oni do ſie-
bie/

bie; iże ich náuká przećiwna ieſt ſtárym
Kanonom : przetoż nieśmieią słow zu-
pełnych przywodzić. A Swiętemu Cy-
prianowi ták / iáko inym Kościelnym
Doktorom/wielką krzywdę czynią. bo
w tym iednym iego Liście czwartym
Xiąg pierwßych/ kilká ieſt ſtárych rze-
czy/nowym ich wymysłom przećiwnych.
Niechcą oni Kápłanow ſwięćić / ná
Ofiárowánie; á S. Cyprian przećiwko
nim ták piße : Ná ſwieceniu Kápła-
now niemamy obieráć Przełożonych /
iedno niepokálone/á żywotá ſwiętego ;
ktorzyby godnie y ſwiętobliwie Ofiáry
Bogu ofiáruiąc/ w modlitwach ſwych
wysłuchani byli etc. [In ordinationibus
Sacerdotum, non niſi immaculatos &
integros Antiſtites eligere debemus ;
qui dignè & ſanctè Sacrificia Deo offe-
rentes, audiri in precibus poſsint.]
A iżebyś tym iáſniey baczył/że Kápłáń-
ſka Ofiárá inßa ieſt od tey ; ktora káżdy
wierny Ofiáruie: z Ofiáry Aaronowey/
ktora była widoma / á iemu tylko nale-
żáłá / obacz w thych słowiech : Chore ,
Dathan, y Abiron/przećiwko Aarono-
wi Ká-

ilij Dowod.
Cyprian S. z kąd ſie im ßczyca / bije ich w głowę.
1 Dow. O Fiárá Ciáłá Páńſkie go Mßa

wi Kápłanowi / przywłaszczyli sobie moc Ofiárowánia. Przetoż y dáley/ o tychże naszych Kápłanow Ofierze/ ták on mowi: Lud słuchaiący Pańskiego roskazánia / y Bogá sie boiący / ma sie wyłączyć od grzeszącego Przełożonego; á niema być przy Ofierze Kápłaná złośliwego. y niżey ieszcze/ gádáiąc o złych dwu Biskupach/ o Básilidzie, y o Mártiale/ ktorzy záprzawszy sie Páná Chrystusá w Bałwochwálstwo byli wpádli/ ták o nich pisze: Tákowi ludzie áni przełożeństwá Biskupiego niemogą mieć; áni Pánu Bogu Ofiar ofiárowáć. A toż / widzisz; iże Kápłáni Chrześcijáńscy / nietylko ná Słowá Bożego y Sákrámentow száfowánie/ ále też y ná Ofiárowánie/bywáią święceni; á tá Ofiárá teraz nie iest insza ; (według świádectwá tegoż Cypriáná S.) iedno Ofiárá Ciáłá y Krwie Páná Christusowey/ według porządku Kápłáná Melchisedeká / pod osobámi Chlebá y Winá. Abowiem

Lib. 2, Epist. 3. w tychże Listiech swoich / iáśnie o tym pisze ; żeby thez y ślepy mogł obáczyć. Melchisedek (powieda S. Cyprian) Kápła/

Kápłanem był Bogá nawyższego; ktory Chleb y Wino ofiárował. á ktoż wiecey iest Kápłanem Bogá nawyższego / nad Páná nászego Jesu Chrystá: ktory Ofiárę Bogu Oycu ofiárował, toż/ co był ofiárował Melchisedek ; tho iest / Chleb y Wino / swoie rozumiey Ciáło y Krew. [Melchisedek , Sacerdos Dei summi, Panē et Vinū obtulit: Dominus noster Iesus Christus hoc idē Sacrificiū Deo Patri obtulit ; quod Melchisedec obtulerat;id est, Panē & Vinū, suū scilicet Corpus & Sanguinē.] To tám on ná początku pisze szyrszymi słowy: iá krotko rzecz przypominā. y ku końcu záśię / po częstey bárzo zmiance tey Ofiáry/ te są iego słowá : Jesli Jesus Christus, Pan y Bog nász / sam iest nawyższym Kápłanē Bogá Oycá /y Ofiárę Bogu Oycu sam napierwszy Ofiárował ; á to czynić/ ná pámiątkę swoię / nam roskazał: tedyć w tey mierze Páná Christusowym namiástkiem iest Kápłan ; ktory tego/ co Christus vczynił/ násláduie. Ofiárę też prawdziwą y zupełną, w ten czás ofiáruie w Kościele Bogu Oycu: iesliby

2 Dow: ieśliby tak począł ofiárowáć; iako sam
Wino z Pan Christus ofiárował. [CHRistus
Woda Sacrificium Deo Patri ipse primus ob-
mieszáne tulit: & hoc fieri, in sui commemorati-
onem, praecepit. &c.] Gada tam Cy-
prian S. około tego; iże Wino mieszá-
ne z Wodą, na Ołtarzu ma być ofiaro-
wáne. Lepiey by thedy z tymi starymi
trzymáć; niżli od starey Powszechney
Wiáry nowym ludziom dawáć sie od-
3 Dow: wodzić. Jedziecie wy na Papieża Rzym-
PApież skiego/iákoby ná Antichristá; á Cypri-
iest Na- an S. tego iednego zna być Namiást-
miástek kiem Bożym y Christusowym: y dla te-
Páński. go / w tymże swoim Liście, kthory sie-
wspomnieli / zmiankę vczćiwą vczynił
dwu Papieżow; Sczepaná / y Korne-
4 Dow: liusá. Kthorego poślednego Dekret/
Dekretá przećiwko onym dwu Biskupom, Bási-
Papie- lidzie y Martiale/ten przywodzi: Już
skie, po- dawno (powieda) z nami / y że wszyst-
ważne. kimi záiste Biskupy, po wszem świećie
Epist. 4. będącymi/Kornelius też Biskup/ Ká-
Lib. 1. płan spokoyny y spráwiedliwy/á z łáski
Páńskiey Koroną Męczeńską vraczo-
ny / Dekret vczynił: iże tákowi ludzie
(to

(to iest/ Biskupi/ ktorzy ná Báłwoch-
walstwo zezwolili) do czynienia Poku-
ty mogąc być przypuszczeni; ale od świe-
cenia Klerikow/y od Vrzędu Kápłáń-
skiego/máią być odrzucáni. W ktorych
S. Cypriana słowiech/(oprocz okazania
Papieskiey ná on czás mocy/ nád wszy-
stkim Powszechnym Kościołem) masz
też to: że on Biskupom iáśnie dáie Or- 5 Dow:
dinationem Cleri; co my zowiemy Swie- Biskup
ceniem Kápłáńskim. dla czego/ y przed swięći.
tym wyższey/Swiecenie Biskupow Ká-
płanow y Diakonow, Apostołom przy-
pisuie tymi słowy: Nietylko w świece-
niu Biskupow y Kapłanow / ale też y
Diakonow/ Apostołowie to chowáli;
iże ich świecenia nie ináczey/iedno przy
obecności ludu / bywáły: áby ták/albo
wystepki z tych odkryte; álbo zasługi do-
brych oznáymione, były. [Nec hoc in
Episcoporum tantùm & Sacerdotum,
sed in Diaconorum Ordinationibus, ob-
seruasse Apostolos deprehendimus. vt
sic, plebe praesente, vel detegantur ma-
lorum crimina; vel bonorũ merita prae-
dicentur.] Naostátek/ że Biskupá nikt 6 Dow:
niemoże

Biskupá Biskupi świecą / z Trádiciey Apostolskiey.

niemoże świećić/iedno Biskupi drudzy
to z Podánia (nie z Pismá; ná czym sá-
mym źle sie wászy sądzą) Boskiego y A-
postolskiego, być chowano/S. Cyprian
świádczy: Pilnie to ma być chowano y
dzierżano/ z Podánia Boskiego y Apo-
stolskiego; aby ná świecenie porządne/
do tego ludu/ kthoremu Biskup bywa
dawany/ Biskupi tegoż powiatu ná-
bliższy ziechali sie: á Biskup niechay bę-
dźie obierany/przy obecności ludu; kto-
ry wie dostatecznie żywot káżde° y spra-
wę. [De traditione Diuina, & Apo-
stolica obseruatione, seruatur & tenē-
tur; vt ad Ordinationes vitæ celebrā-
das, Episcopi conueniant. &c.] Krot-

Záwiązánie.

ko tedy mowiąc y rzecz záwiezuiąc/ták
sie záwżdy w Kościele Powszechnym zá-
chowáło: iż Biskupowie/á nie kto iny/
świećili Kápłany; á przy Biskupim
świeceniu, ini Biskupi bywáli/y ná Bi-
skupstwo porządnie go wysadzáli. ktory
porządek, práwie Apostolski, kto obá-
czy; ten o wászych Ministrach nic ine°/
iedno iże Xiężá porządna nie są/á dusze
ludzkie záwodzą/ prawdźiwie trzymáć
niemo-

niemoże. Wiem/co sie v nas przy Świe-
ceniu Kápłanow niechowa; a to wych-
wala S. Cyprian: ale coż temu rzec?
Pánowie Świeccy y Krolowie Kościo-
łom odieli/nietylko Biskupow/ ale też
y Plebanow, porządne obierania. zá-
tym iákie miewamy Przełożone/ iákie
Kápłany; y my to opłákuiemy: ále ie-
dnák od Kościołá Powszechnego/ dla
złych zwyczaiow person/ nigdy nieod-
stąpimy. Aby Kápłaná świećił Bi-
skup; tho być ináczey niemoże: ále áby
Kápłaná obierało pospolstwo;(co ná-
więcey S. Cyprian wspomina) to być
ináczey może. Abowiem niemász o tym
Roskazánia żadnego; á o świeceniu Ká-
płáńskim od Biskupow/ iest. á czytá-
my też w Kościelnych Historiach; iákie
czásem zámieszánia bywáły w pospol-
stwie/przy obieraniu Biskupow y Ká-
płanow; y nie bez przyczyny/ od wielu
ludźi/ná kilká mądrych głow/włożone
były tákowe obierania; ktore zowiemy 124.
Canonicam electionem. Wy opuściw- ,,
szy Essentialia / świecenie od Bisku- ,,
pow; chwyćiliście sie Accidētalia/obie- ,,

Odpowiedź ná słowá S. Cypr.

 ránia

rania Xiężey od pospolstwa: chwyćieli-
śćie śie tego; bez czego być może: opu-
śćiliśćie tho; bez czego być Swiecenie
Kapłanow niemoże. O dalekożby le-
piey było / przy nas stać; a tam / gdzie
tego mieysce iest / aby porządnie obiera-
no Biskupy y Kapłany / o to pilnie mo-
wić. Zaiste na dobrych Biskupiech y
Kapłaniech, wszystko iest. Niechay śie
poprawi; co śie nakaziło: ale niechay śie
to niekazi; co śie z starodawna dobrze
stanowiło. Przeto zamykaiąc te cztwar- Zámknienie.
ta rzecz / około porządnego Wysyłania
y Swiecenia Kapłanow / tak mowie
do was słowy, w tymże Liście, Cypri-
ana Swiętego: Niechay was to nieo-
brusza / namileyszy Bracia: ieśli tych o- Vpominánie ſ. Cypriáná / bárzo potrzebne tych czásow.
statecznych czasow / v niektorych ludzi /
albo Wiara śie chwieie; albo Bogoboy-
ność chramie; albo zgody spokoyney nie-
masz. Opowiedziáneć są te rzeczy; iż ná
końcu świata / takie być maią: przed nie-
dalekim przyściem Antichristowym /
dobre rzeczy vstawać; a złe gore brać /
będą. wszakże choćiay teraz w Kośćiele
Bożym / y Ewangeliey S. roskazania
władzy

władzy swey niemaią; y Cnoty Chrze-
śćijańskie z Wiarą barzo gasną: iest ie-
dnak cząstka Kapłanow takich; ktorzy
niegina w tych vpadkach, y w tonie-
niu Wiary; ale mocni y stali, czći Bo-
skiego Mágestatu / y Kapłańskiey go-
dnośći / z bogoboyną przestrogą strzegą.
Te są słowa S. Biskupa y Męczenni-
ka Cypriana, do was / Bráćia mili /
przystoynie pisane: ábyśćie śie z tymi przy-
kłady niedobrych Kaptanow / ktorych
záwżdy podobno więcey bywa, niż do-
brych / gorszyć niechćieli. Iużći trzyna-
śćie set lat wyszło, od wieku onego: ie-
śli tam mniey dobrych było / niżli złych:
co rozumiesz / tych naszych złośliwych
czasow? Toć was podobno nawięcey
obraża; iż my tak / iako przynależy Ka-
płanom Chrześćijańskim / nie żyiemy:
staraycieś śie o popráwe nas Kapła-
now / á porządnie wszystko czyńćie; ale
dla nas złych / (zwłaszcza gdy wam to y
sam Pan Christus roskazał) z Kośćio- Mat. 23.
ła niewychodźćie. Nasza złość wam /
gdy dobrzy będźiećie / niezászkodzi; ale
tych Ministrow / ktorych niepostał P.

Bog/ a sami biegaią / y nawiętßa do-
broć nic wam niepomoże.

5 część. W piątey części Artykułu tego / te-
go chcecie ; áby Służebnicy Kościelni
niżßych Stopniow, mießkali przy Star-
ßych. Starße podobno rozumiecie / y
rozumieć macie/ Presbytery ; to iest /
Kapłany : ktorych vrząd iest / záwżdy
przy Kościele mießkáć / y rzeczy Ko-
ścielnych pilnowáć. O tym porządku
dobrym gadáło też porządnie Koncili-
um Powßechne Tridenćkie : ten áby sie
Semi-naria Kościel-ne. záchował / áby były Seminaria Ecclesi-
arum / áby sie niżßy od Stárßych vczy-
li; o to sie stáraycie: ále dla tego/ iż wie-
lesmy rzeczy dobrych zaniechali/ od Ko-
ściołá Powßechnego nieodchodźćie.
Piękna ć to záiste, y pożyteczna rzecż iest
Kościołowi : gdy nie záraz kto, ná wy-
Ordi-nes. soki Stolec Kápłáński wskoczy; ále pier-
wey Naukę y Bogoboyność swoie/ nie
tylko ná Diakońskwie y Subdiakoń-
stwie/ ále y ná inßych ießcze Stopniach/
pokaże y zaleci w sobie. Pánie Boże /
rácż nam dáć to ; áby sie ten świety po-
rządek przywrocił : á wy iednak / cho-
ciayby

ciayby o to naßy Przełożeni niedbáli /
(zá co onych surowie Pan Bog karáć
będzie) przy Kościele stoycie.

Powinność Kapłańska ktora iest ; 6 część. Kápłáńska powinność
Kápłan káżdy ma o tym wiedzieć : tho
wßystko / co wy przypominacie / iemu
przynależy ; áby był Bogoboyny / przy-
kładny / y w Zakonie Bożym vczony ;
áby ten Świątościami y Słowem Bo-
żym ßafował. Niechayże Niewiásta /
áni Rzemieśnik nie vczy : Rzemiosła y
Rádziele niechay pilnuią. Ma sie też
Kápłan / zá lud wßystek / modlić : ná
co y wy zezwaláćie ; ále naosobliwßy y
nawłaśnieyßy vrząd Kápłáński opu-
ßczáćie. Abowiem Paweł S. o káż-
dym Biskupie / kthory też záwżdy iest
Kápłanem/ piße : iż ten/ z ludzi wzię- Heb.5,8.
ty/ zá lud bywa stánowiony ; áby ofiaro-
wał Dáry y Ofiary/ zá grzechy, y ludzkie
y swoie. Vday sie / gdzie chceß, do Przy- Kápłáński vrząd nawła-śnieyßy/ Ofiárá.
rodzonego y Pisanego Zakonu / y do Po-
gáńskich Kápłanow naostátek : wnet/
skoro mi daß Kápłaná / musiß dáć y
Ofiárę. o czym / ná inym mieyscu / bę- Li.149.
dziem ßyrzey gadáć: teraz dosyć iest pa-

 mietáć

Li.122. miętać ná pismo / niedawno przywie-
dzione z Swiętego Cypriana; ktory iá-
śnie Kápłanom Chrześcijáńskim daie
ten osobny vrząd / ofiárowáć Ciáło y
Krew Páńską:

7 częśc. Náuká zdrowa, gdzie. V Kápłanow ma być náuká zdro-
wa / y zgodliwa: prawdá to iest: ále te
rychley gdzie indzie / niżli v wászych Mi-
nistrow naydzie: Abowiem tylko przy
Powszechnym Kościele / pod iednym
Pásterzem / v Stolice Apostolskiey /
táka iest náuká.

8 częśc. Li.115. O przymuszániu ná Wiárę, mocą
Swiecką / iużesmy mowili. Chcecie
wy / áby wolno było mnożyć sie Kacer-
stwom: ále mądry Vrząd Swiecki /
wiedząc, co z sobą nowe Wiáry noszą /
nierad tego dopuszcza. co y przeciwko
woley Bożey nie iest; y ták sie záwżdy w
Chrześcijáństwie záchowywáło; y wy
sami wyganiacie od was Trinitarze /
Nowokrzczeńce etc. Co sie dotycze pá-
Pánowánie Przełożonych. nowánia Przełożonych Duchownych:
niethylko Kaptani / ále y Krolowie
Chrześcijáńscy / ták niemáią panowáć;
iáko Krolowie y Xiążętá Pogáńscy.
bo. ká-

bo káżdy Vrząd Chrześcijáński ma słu- Psal. 77.
żyć / albo Kościołowi / albo Rzeczam
pospolitym: nietylko Papież iest sługą
sług Bożych; y Dawida, Sługę swe-
go / áby pasł Jakobá, Sługę iego / Pan
Bog obrał. ále iżeby niepotrzeba ie-
dnego większego / a drugiego mnieysze-
go / w Kościele Bożym; tego nam wy
z Ewangeliey niedowiedziecie. y ow-
szem iáśnie sam Pan Christus mowi: Lucae 22.
Ktory iest miedzy wámi większy; niech
będzie iáko mnieyszy: a kto iest Przełożo
nym; iáko służącym. Jest większy; mo-
wi Pan: ále większym będąc / ma służyć
Kościołowi: iáko y Pan służył / będąc
Pánem y Mistrzem. Jeśli kto pánuie /
á nie służy; da ten liczbę Pánu Bogu:
my / dla złego vżywánia person niektó-
rych / porządku Przełożeństwá Kościel-
nego ganić niemożemy.

W dziewiątey częśći / zálecacie skro- 9 częśc.
mność y cierpliwość: Pánie Boże day
to; abyście ią záchowáć vmieli. áleć Du-
chá pierwszego Kościołá / duchá cicho-
śći / pokory / skromnośći / cierpliwośći /
w nowych Ewangelikach my niewidzi-

my; ſłowa tylko piękne/ zálecánia tylko
ſłowne/ theſłychamy. Jechać było ná
Koncilium Powſzechne: tam było prze-
mągać Doktory y Biſkupy wáſzą práw-
dą, wáſzych Miniſtrow Piſmem.

10. Ná dzieśiątą część zezwalamy: od
Zabáwy zátrudnienia zabáwek świeckich, wolni
Swiec- máią być Kapłani. Pewny ieſt wyrok
kie. Páwłá Swiętego; iże kto ieſt ná rycer
2.Tim. 2. ſtwie Bożym/ niema ſie pętáć świecki-
mi ſpráwámi. Nie grzech ieſt/ imienie
dzierżeć; służyć imieniu/ y pętáć ſie im/
grzech ieſt: trzebá dobrze Páwłá S. ro-
zumieć; á co ieſt nádano Kośćiołowi/
odeymowáć tego nietrzebá. y o Rzeczy
poſp. rádźić/ á złym rzeczam zábiegáć/
rzecz ieſt dobra: á ieſli kto źle czego vży-
wa; tego niechwalimy.

11 część. Iż przekładaćie Xiężą nieżonátą/
126. nád żonátą; dla Páwłá S. iáſney nau-
ki/ to muśićie czynić: ináczey/ inſzą by
1.Cor. 7. rádzi mowili Miniſtrowie wáſzy. Abo-
Kápła- wiem ieſli Páweł S. przekłáda Pánnę/
nowi nád Małżonkę/ miedzy poſpolitym czło-
ſtan Pá- wiekiem: ázaby niedáleko wiecey Ká-
nieński płaná/ ktory wſzyſtek ma ſie oddáć Pá-
przyſtoy- nu Bo-
ny.

nu Bogu/ ku Pánieńſtwu wiodł y ná-
mawiał: A nie tylkoć dla tego/ że wol-
nieyſzym ieſt/ ſtan Pánieński ieſt lepſzy:
ále też y dla Zapłat oſobliwych/ w Kro
leſtwie Bożym iemu nágotowánych. co
potym ſzyrzey wywiodę. Dobreć ieſt ſre- Li.212.
bro; ále lepſze złoto: tákże też dobre ieſt
Małżeńſtwo; ále Pánieńſtwo lepſze.
Stan Kápłáński iże ma być doſkonal-
ſzy nád inſze; Pánieńſtwá theż ieſt go-
dnieyſzy/ w Nowym zwłaſzczá Zako-
nie. á nieſłychána to ieſt rzecz w Ko- Xiężą/
śćiele; áby kiedy Xiężá mieli ſie ożeniáć: przed Lu-
nievczynił tego Wiklef/ áni Hus/ obá- trem/ ni-
dwá Kápłani; Mnich, Marcin Lu- gdy ſie
ter, śmiał y ważył ſie tego vczynić. Ale nieżenili.
gádáć o ſtanie tym dwoim/ Pánieńſkim
y Małżeńſkim/ będzie niżey przyſtoy-
nieyſze mieyſce.

Iż Przełożeni Kośćielni máią być w 12 część.
vczćiwośći; tego potrzebuie tá/ ktorą
ná ſobie noſzą/ Páná Chriſtuſowá per-
ſoná. wſzákże nietylko dobrych á bogo- ¶ Złe
boynych/ ále też y złych, o Pánie Bo- Xiędzá/
dze máło dbáiących/ poki nas dobrze gdy do-
náuczáią/ ſłucháć ieſteſmy winni. Abo- brze vczą
mamy ſłucháć.

wiem samego Pana Chrystá mamy one
1 Sow: słowá / do nas zá złymi Kápłany vczy-
Lic. 93. nione; ktore nam iuż wyłożył y S. Au-
gustyn. Rozważ iedno sobie / Brácie
moymiły; co zá ludzie byli Doktorowie
oni stárego Zakonu / á iácy przyiaciele
Páná Chrystusowi, Phárizeuszowie; á
wżdy iednák on y nieprzyiaciół swych /
gdy dobrze vczą / kazał słucháć; y sam
też Biskupá złego Kaiphaszá / ktory na-
pilniey stárał sie o śmierć iego / czcił y
ważył. Lepieyći iest, mieć Kápłany
dobre / niżli złe: (bo wiele dobrego / zá
dobrymi; á wiele złego / zá złymi idzie)
ale gdy my nie iesteśmy godni dobrych;
áni sie ku temu / aby nam Pan Bog
dobre dał / przystoynie mamy: coż dáley
czynić? niech sie kto domyśla więcey /
niżli iemu Pan nász roskazał: kazał on
słucháć y złych / dobrze vczących; niekà-
zał / dla złego żyćia / dobrą złych náuką
gárdzić: niechayże / kto chce / (ale ia nie
2 Sow: rádzę) ná swe bierze. Pięknie Augustyn
Trac. 46 S. á krociuchno o tym / y ná inszym
in Io. „ mieyscu / ták pisze: Grono vrwi / ciernia
„ sie strzeż; gdy ná ciernie grono bierzesz.

[Botrum

[Botrum carpe; spinam caue.]

Robić Xiężá nie są winni; aby ręko- 13 część.
má swymi żywności sobie zdobywáli: Robotá
obwárował im to dobrze sám ten / kto- Kápłań
ry ręczną robotą żywność sobie opá- ska.
trzał / Páweł S. Kto bierze zápłátę /
zá robotę; nie grzeszy / y dobrze czyni: kto
nie bierze / á przedsię robi; lepiey czyni.
Insza też iest; gdy tego potrzebá: insza;
gdy niepotrzebá. Nieprzystoi záiste
dziś / zá dobrym Kośćiołow opátrze-
niem / Biblią porzućić: á rolą / albo
ktorą iną robotą ręczną / Pismo S. zá-
niecháwszy / báwić sie. Kápłáńskie sprá
wy, te są osobliwe; Modlić sie / Ofiá-
rowáć / Czytáć / Vczyć / Vrzędu swego
pilnowáć / etc. Proznowánie grzechem
iest śmiertelnym / w Kápłanie nawię-
cey: proznowáć on nigdy niema; ále mu
też rolá bárzo nieprzystoi.

Grzeszący Kápłani / albo też w Ká- 14 część.
cerstwo wpadáiący / iáko máią być ká- Karánie
rani; v nas / przy Kośćiele Powszech- wyste-
nym / dobry ná to iest porządek: ále go pney Xię
tám / gdzie rządu niemász / gdzie Pano- ży.
wie czynią sie Papieżmi / pewnie nie-
znaydzie.

znaydzie. Ma nád Kápłany moc, Bi-
127. ſkup/ á ná mieyſcu iego, Officiał; nád
Biſkupy/ Papież; nád Papieżem, Pan
Bog/ v nieco też podobno Powſzechne
Koncilium. tać v nas ieſt Kośćielna
Hierarchia/ ná kſztałt Niebieſkiey od
Apoſtołow ſtánowiona: á wáſzemu po-
ſpolſtwu kto tę dał moc; áby ſądzili y
(iáko wy mowićie) wyobcowáli Ká-
płany? czemu ſie tego śmieią ważyć/
niemáiąc tego w poruczeńſtwie? Ká-
załći Pan ſłucháć Kośćiołá: ále tá wła-
dza Kośćielna/ przy Przełożonych ie-
go ieſt; (pátrz Licz. 45.) nie przy po-
ſpolſtwie: przy Klerikách; nie przy Lái-
1 Dow. kách. Przećiw rozumowi to ieſt; áby
więtſzy od mnieyſzego miał być ſądzon:
2 Dow. Ceſarz Conſtántinus nieważył ſie te-
go/ co ſobie v was bierze Poſpolſtwo;
áby kiedy miał Kápłany ſądzić. Abo-
wiem ſkargi one Kápłáńſkie y Biſku-
pie/ ná Niceńſkim Koncilium/ nieczy-
táiąc w nich nic/ kazał wſzyſtkie ſpalić:
„ Pan Bog was (powiáda) vczynił Ká-
„ płany; y nas też ſądźić, wam dał moc:
„ á przeto wy od nas ſądzeni być niemo-
żećie.

Zadē Pan Swiecki/ nie tylko Poſpolſtwo niema mocy nád Kápłany.

żećie. etc. [Deus vos conſtituit Sacer-
dotes; & poteſtatem vobis dedit, de no
bis quoque iudicandi: & ideo nos à vo-
bis rectè iudicamur; vos autem non po
teſtis ab hominibus iudicari.] Pátrz-
że pátrz/ Bráćie; iáka to dźiś ieſt śmiá-
łość! Gdyby Chłop chćiał Páná ſą-
dźić; Slachćić, Staroſtę; Staroſtá,
Krolá: coby zá to było? á w rzeczách
Niebieſkich/ w ſądziech Duchownych/
Poſpolſtwo chce Kápłaná ſądźić! V
nas tego nikomu niedopuſzczáią: v was
iż to ieſt wolno; tym iáśnie okázuiećie/
co zá Xięża maćie. Abowiem maćie
wy/ z więtſzey podobno częśći/ nie Ká-
płany; ále proſte Láiki: ktorzy ſámi ślą
ſie ná to; ná co ie Pan Bog niewyſłał.
niedziwna tedy ieſt; że thez máią moc
nád nimi ći/ ktorym wżdy w ſwey mie-
rze dána ieſt/ Pánowie Swieccy. O
iákoby lepſza rzecz byłá/ poznáć te fał-
ſzywe v was Proroki: poznalibyśćie zá-
iſte; gdybyśćie z nich owcze zrzućili o-
dzienie: odrzućiwſzy piękne słowká/ á
przypátrzywſzy ſie gorzkim owocom tey
nowey Wiáry/ wnetbyśmy wilká w ſko-
rze

Rufin. li. 1 Cap. 2. in Eccl. Hiſt.

3 Dow.

Zámknienie.

Xięża nowych Ewángelikow

Wilcy w odzieniu owczym

rze owczey vyzrzeli. Cić to wászy są od
Rom. 16. Páwłá S. opisáni: ći roznice y pogorszenia czynią/przećiwko náuce tey; ktorey náuczyliśmy sie od Kośćiołá Powszechnego: wy sámi kújá nam podáiećie/ ná te fałeczne Proroki/ Pismá, ná nie pisáne, przywodząc. Mowiąc Nowowierni Ministrzy pieknie; iákoby Pánu Chrystusowi służyli / iákoby Swietym, dla prawdy ćierpiącym, podobni byli: áleć oni brzuchowi swemu/ Posty gwałcąc y łamiąc/tákże też ćiáłu swemu/iákoby żony sobie poymuiąc/ pewnie służą; á was słodkimi námowámi/ y obiecowániem błogosłáwieństwá/ná wieczne záwodzą (od czego was / Pánie Boże/ rácz odwroćić) zátrácenie.

Summá Artykułu 10.

128. 1. Służebnikom Kośćielnym porządnie iest zwierzono száfárstwo Słowá Nowego Zákonu / y Swiątośći.
2. W Ewángeliey zwłástuie sie cáła á zupełna wola Boża.
3. Służebnosć kazánia Ewángeliey / iest przednieysza/ więtsza/ y potrzebnieysza ku zbáwieniu/ nizli sámy Swiątośći. 4. Słowo Boże/ krom przymieszánia á przykłádania ludzkich nalásków / ludziom ma być kazano.
5 Ewángelie swiete/ y insze Pismá/ podle stárego zwyczáiu / przyrodzonym iezykiem rozumnym máią być czytáne.
6 Lud naprzod Pokuty á Wiáry ma być vczony/ pierwey nizeliby Swiątośćiámi iemu służono.
7. Ma być znan rozdział á rożnosć/ miedzy słowem á spráwą Zákonu Stárego/ y Nowego.

Odpowiedź.

Dosyć sie iuż rzecz nászá vgruntowáłá: dla krotszego Odpowiedánia / ná obłedne thylko Ministrow wászych Conclusię bede pisał.

Dobrze mowićie; iż służebnicy (sat. Kośćielni máią zwierzone száfárstwo Słowá BOżego / y Swiątośći. niechayże then / komu zwierzone nie są / imi nieszafuie. Apostołom zwierzył ie Pan Christus/ y ktorychby Apostołowie wysłali: ná Apostolskich mieyscách są / przy Papieżu / Biskupi: niechayże sie nikt iny / iedno ktorego ći porządnie wyślą/ w to száfárstwo niewdáie. — 1 cześć. Száfárze Słowá Bożego. Ioan. 16.

2 cżeść. W Ewángeliey być cała y zupełna
W Ewá= wola Boża / y to iest prawda: gdyby=
geliey iá= ście wy ią dobrze rozumieli. Abowiem
ko iest tu wolą swą opowiedział Syn Boży,
zupełna Pan Christus; aby ten / kto Kościołá
wola niesłucha / był iáko Poganin: przetoż
Boża. wola to iest Boża / Kościołá słuchać /
Mat. 18. a naszymi rozumki naden sie nieprze=
kładáć. W Ewángeliey obrał Pan
2 Przy= Christus dwánaście Apostołow; z kto=
kład: rymi on (iáko obiecał) mieszka / y sam
Mat. 10, przez sie / y przez Duchá S. áż ná wieki:
ult. obrał ze dwánaście iednego Piotrá;
Ioan. 14, ktoremu swoie kazał páść Báránki y
21. Owce / á zá iego Wiarą BOgá Oycá
Lucæ 22. prosił: przetoż wola to iest Boża; áby=
śmy od Stolice Apostolskiey nieodcho=
dzili / y Pásterza ná niey iednego posłu=
szni byli. W Ewángeliey / Pan Chri=
3 Przy= stus wiele rzeczy odłożył na przyszcie
kład: Duchá Swiętego; gdy Apostołowie
Ioan. 16. niemogli wszystkiego ná on czás zno=
śić: przetoż wola to Boża iest; wszytko /
czego nas Duch S. przez Kościelne A=
postoły vczy / wdzięcznie y vczćiwie przy=
mowáć; á dla thego tylko / że niemász
czego

czego w Ewangeliey pisanego / nigdy
dobrych Vstaw Kościelnych niegar=
dźić. Niemasz w Ewangeliey świece= Vtwier=
nia Niedziele; niemasz Krztu máłych dzenie.
dziatek; niemasz y czego inego: ale gdy
to iedno iest; Słuchay Kościołá; iest y
ono wszystko. Wielkić tho punktćik /
Bráćie mily / Słuchay Kościołá: wiel=
ka y to; Niesłuchaiacy Kościoła iest
iáko Poganin. także też punkt ten iest
poważny; Pietrze / paś Owce moie: y
to záiste niemała; Zwiazany na źiemi Mat. 16.
od ćiebie / Pietrze / iest zwiazany y w
Niebie. Maćie tedy w Ewangeliey, Zám=
cała y zupełna wola Boża / w Pospo= knienie /
litośći nam oznáymiona; ácz nie każda y Roz=
rzecz z Osobna mianuiaca. słuchaymy dział po=
iedno (to wola Boża iest) Kościołá / trzebny.
y iednego w nim Pasterzá / od samego
Syna Bożego nam danego: zá iednym
Posłuszeństwem / przez ktore (iáko S.
AVgustyn mowi) chowáne bywáia De sancta
Roskazánia Boże / [Obedientia custo virginit.
diuntur Mandata Dei] wszystko do= Cap. 41.
brze poydźie. 129.
Aby służebność Ewángeliey (wáke 3 cżeść.
 to się

to ſą ſłowa) była przednieyſza/ więſza/
y potrzebnieyſza ku zbawieniu/ nizli ſa-
me Swiątości; tego chcą tu waſzy: á ia
trzech ſekt / w iedney tey Propoſiciey /
¶ Huſ- barzo ſie obawam. Nowokrzczeńcy
ſite ſą tu dziſieyſzy chcą/ pierwey Ewangelią po
Nowo- wiedać, nizli Krzeſt S. dawać: waſzy
krzczeń- też Miniſtrzy; ná tym mieyſcu / ſą ią-
cami. ſnymi Nowokrzczeńcami. Przypátrz-
1 Dow. ćie ſie pilno: ták naydziećie. Abowiem
to okazuią te ſłowá wáſze: Muśić za-
prawdę święta Ewángelia kazana być
ludziom rozumu doroſłym/ pierwey ni-
źli inſze wſzyſtkie ſłużby czynione / albo
2 Dow. Swiątości podawane. Także thez ná
drugiey wnet kárćie/ ták nápiſali wáſzy:

Xieża náſzy / dla ſłyſzenia Słowá Boże-
go/ lud do Zborow z pilnośćią chodźić vczą;
áby pilnym kazániem á vczeniem Ewánge-
liey świetey/ lud naprzod Pokuty á Wiáry v-
czyli/ pierwey niżeliby Swiatośćiámi onym
służyli / á tákie ku przyymowániu Swiato-
śći ſpoſobowáli.

3 Dow. Piſmo też Boże toż/ ktorym błedow
ſwoich Nowokrzczeńcy podpieraią /
wáſzy przywodzą: przywodzą Hiſtorię/
z Spraw Apoſtolſkich; Act. 2, 8, 10:
tákże

tákże też z Pawła S. Rom. 10. Zgánili
tu iuż Miniſtrowie waſzy Krzeſt ma-
łych dziatek: ſpráwie y woley Duchá ſ.
a Podániu pewnemu Apoſtolſkiemu /
barzo przygánili: záwżdy Krzczono dzia-
ki małe w Kościele / w Wierze ludzi
wierzących/ pierwey, nizli im Ewange-
lia kazano; á wáſzy Mieſzczańcy / ktorzy y
z Nowokrzczeńcami wolą trzymać/ ni-
źli z Kośćiołem Apoſtolſkim / Krzeſt
máłych dziatek tu każą. Prawdać ieſt/ Spáźćie
iże ludziom niewierzącym, á iuż rozu-
mnym, ma być pierwey kazána Ewán-
gelia/ dla náuczenia Wiáry; nizliby ku
Swiątości Krztu S. przyſtąpili: ale
máłych dziatek/ y z Pogáńſkich ludzi v-
rodzonych / inſzy ieſt y był záwżdy ſpo-
ſob: záwżdy te/ z Podánia Apoſtolſkie- Li. 1 3 8.
go/ (iáko to wywodzą ſtárzy Doktoro-
wie) bywáły krzczone w Kościele Po-
wſzechnym/ w Wierze Kośćielney. Nie
mogą dziatki máłe wierzyć własnym
ſwym ſercem / ku Spráwiedliwośći;
(ták S. Auguſtin piſze) áni wyznáwáć De pecc.
własnymi vſty/ ku zbáwieniu: niemáią mer. &
ieſzcze rozumu/ áni woley; przez ktorą/ rem. Li 1
 ſłuchá- Cap. 25.

De uerbis Apostol. Serm. 14.

słucháiąc Słowa Bożego/ mogliby ná
Wiárę zezwolić: iáko Grzech nie swoy
ná sobie máią; thák też/ zá nie swoią
Wiárą/ biorą ná Krzćie odpusczenie
Grzechu. Niemászći żadnego Pismá/
o Krzczeniu dźiatek máłych; Trádicia
tylko iest Apostolska/ y zwyczay v wo
szech Chrześcijan Powszechny. á Páweł

2 Thes. 2. w Náu. Li. 159.

S. każe nam chowáć Trádicie dwoie
go rodzáiu/ y Podáne/ y Pisáne. Tu też

Ná sámym Pismie nie sądź sie.

obácz/ Bráćie miły; iż ná sámym Pi
smie źle sie sądźić. Azá máło Pismá zá
sobą Nowokrzczeńcy przywodzą? azá
ieszcze ku temu Pismu/ ktore tu wászy
wspomnieli/ y onego nieprzydáią; Kto
vwierzy, y okrzczon będźie/ będźie zbá
wion? Mowił to Pan/ o rozumnych
niewierzących; dźiatek nierozumnych i
ná spráwá. Juz widźićie wásze/ ná tym

Zámknienie.

mieyscu/ Nowokrzczeńce: niczego im
teraz tu niedostáie; iedno/ áby sie po
częli krzćić z nowu/ w rozumnych swych
lećiech. á bodayem ia niebył Proro
kiem/ bacząc stateczność tey piątey E
wángeliey. Tho tedy iest ieden tu błąd
odmiennych Ministrow wászych: dwá

drugie te są; iż o mocy Swiątośći Ko
śćielnych źle trzymáią/ niewierząc, być
ie naczyniem y sądámi łásk Bożych; á o
Sákrámenćie Ciáłá Páńskiego, Kal
winowę sentēcią potwierdzáią. Są nie

Wykład Hussitow/ ná tym mieyscu.

ktorzy dźiś Kacerze/ kthorzy Krztu S.
niechcą dáć tey mocy; áby przezeń miá
ły być grzechy zgłádzane. á ten błąd v
rodźiła/ w niemáło Kacerzow/ sámá
Wiárá Vspráwiedliwiáiąca. Kośćioł

Moc Swiątośći Kośćielnych

S. Powszechny dáie thę moc Swiąto
śćiam; iże są naczyniem y sądem łásk Bo
żych: z ktorych/ iákoby z iákiey studnice/
łáski Boże czerpáią ludźie wierzący.
Abowiem y sám Pan niemowi thylko 1 Dow: Mar. 16.
ták; Kto vwierzy/ będźie zbáwion: ále;
Kto vwierzy, y okrzczon będźie/ będźie
zbáwion. á v Jana Swiętego; Jesli 2 Dow: Ioan. 3.
kto/ powieda/ nieodrodźi sie z Wody
y z Duchá/ niemoże oglądáć Krolestwá
Bożego. Piotr S. tákże/ do ludźi ro 3 Dow: Act. 2.
zumnych, przez sie wierzących/ ták mo
wił: Pokutuyćie/ y niech będźie káżdy
z was okrzczon w imię Jesu Christá/
ná odpusczenie grzechow wászych; y we
źmiećie dar Duchá S. A Páweł też s. 4 Dow: Galat. 3.

tak piße: Ktorzyscie w Christusie Je=
susie okrzczeni; Pana Christusa oble=
5 Dow. kliscie. Także y w Kredzie Niceńskim
mowimy; Wyznawam ieden Krzest /
na odpußczenie grzechow: y Doktoro=
wie Chrześciańscy nieinaczey rozumie=
6 Dow. ia. Abowiem Hieronym S. na Psalm
35/ thak napisał: Ty/ Panie/ daieß
Krzest; przez ktory omywßy grzechy /
żywotem darnieß wiecznym. [Per Ba=
ptismum, ablutis facinoribus, vitam
largiris æternam, Domine.] Ambro=
7 Dow. sy także/ na Psalm 36/ tymi słowy piße:
To przez Swiątość Krztu Pan Chri=
stus sprawuie: iże zwleka każdy / czym
sie narodził; a obleka / czym sie odro=
dził: ostawa sie dziedzicem/ nie niewol=
nice; ale łaski: aby wieczny dom mießka=
nia wiecznego mogł sobie nabyć. [Per
Baptismatis Sacramentum exuit vnus=
quisq;. qnod natus est; induit, quod re=
natus: fit non famulæ hæres; sed gratię.
8 Dow. &c.] Przetoż Augustyn S. te rozność
In Psal 73 czyni Swiątości Starego y Nowego
Zakonu: Inße (mowi) są Swiątości/
daiące zbawienie; inße/ obiecuiące Zba=
wiciela:

wiciela: Swiątości Nowego Testa=
mentu, daią zbawienie; a Swiątości
Starego Testamentu, obiecały Zba=
wiciela. [Sacramenta Noui Testamē=
ti dant salutem; Sacramenta Veteris
Test. promiserunt Saluatorem.] Ba= Zam=
czyß y z Pisma S. iasnego / y z Dokto= knienie.
row / y z nauki Powßechnego Kreda
Niceńskiego; iże przez Krzest/ osobli=
we dary Boże bywaią nam dane; Od=
pußczenie grzechow/ y Obleczenie Pa=
na Christusa: (tak iako przez zioła/ przez ,,
recepty/ Pan Bog za sprawą Lekarską ,,
leczy) za ktorym Przyobleczeniem/ iuż
y Zbawienie, y dziedzictwo Krolestwa
Niebieskiego przychodzi. Tho gdyby Dowod
waßy mocnie a nieodmiennie trzymali tego w=
o Swiątościach; iże są studnicą y sadza= torego
mi łask Bożych: nigdyby nieczynili słu= błedu.
żebność Ewangeliey przednieyßą /
wietßą / y potrzebnieyßą ku zbawie=
niu/ nižli same Swiątości. ale iż to na=
pisali: dla tego/ nie z Kosciołem Pow=
ßechnym; ale z nowymi niektorymi Ka=
cerzmi o Swiątościach tu trzymaią.
Mogąc gdzie indzie/ na inym mieyscu/ ,,
 (bo

,, (bo są odmienni) inak; ale tu teraz ták
,, pewnie trzymáć muszą / prawdą iásną
zbići. Obacżmyż tu; prawdali to iest/
Coż iest co tu napisali. Ta iest/ Bráćie miły/
większe? rzecż przednieysza, y potrzebnieysza ku
Ewán- zbawieniu: bez ktorey ludźie, zbawieni
gelia/ być niemogą: Ale bez kazánia Ewán-
cżyli geliey, bywa ich wiele zbawionych; beze
Świato Krztu (oprocż tych/ ktorzyby chćieli/
ści? ále niemogli przyść do niego) żaden: á
1 Sow. przetoż Krzest iest przednieyszym, y po-
131. trzebnieyszym. Abowiem dźiatek má-
tych barzo wiele/ kthore są okrzcżone/
bywáią zbáwione: choćiay nic nieslysze
Moc y li o Ewangeliey. Mác swoie moc S.
pożytki Ewangeliey kazanie: przez te rozumni
Ewán- bywáią vcżeni Wiary; zkthoraby do
geliey s. Krztu przystapić mieli: przez te opowie
Rom. 10. dáią nam / kthorzy dźiatkami iestesmy
&c. okrzcżeni; ábysmy tásk Bożych/ bez na-
2 Cor. 6. szych zasług ná Krzćie nam danych/ na-
daremno niebrali; á to/ cosmy ná Krz-
2 Pet. 2. ćie Pánu Bogu obiecali/ ábysmy bár-
zo pilnie záchowywali. á ieslizby sie trá
Hebr. 4. fito Obietnice złamáć: tedy záśie Sło-
Mat. 4. wo Boże/ ná oboie strone ostre/ ku po
&c. kućie

kućie nápomina. &c. Widźisz y tu/ Brá 2 Sow.
ćie/ widźisz; iżeć Ewangelia sáma nie-
dáie Odpuszczenia Grzechow: ále ná-
ucża tylko; iáko przez Pokutę, záśie to
otrzymawamy. Sprawuiec Pan Bog
dźiwnym obycżáiem sercá ludzkie/ przez
Słowo swe święte; ále dla otrzymania
łásk iego/ vkazuie nam do Sakramen-
tow: y przeto / Słowo Boże iest iáko-
by nieiákim przeslańcem/ pod Swiato
sciami. Daiemy tedy my S. Ewange- Zámknienie.
liey/ iáko Chlebu nászemu Duchowne-
mu/ tho; co ma być dano: ále zá tym/
Swiatosci niecżynimi poślednieyszych/
mnieyszych/ i niepotrzebnieyszych ku zbá
wieniu: y owszem/ w vcżciwosci y w po-
wadze swey S. Ewangelia záchowywá
iąc / dla przycżyn namienionych / nad
Swiatosći iey nieprzekładamy. A iże Spólkie
Paweł S. mowi: Nieposłał mie Chry á prawy
stus/ ábych Krzćił; ále/ ábych Ewan- Wykład
gelią kazał: toć tego zá sobą nie niesie; 1 Cor. 1.
áby służenie EWangeliey miáło być
przednieysze / więcsze / y potrzebnieysze
ku zbawieniu/ niżli Swiatosći. Jesli Sowo-
nieposłał Pan CHRistus Pawła S. dy:
Dd v Krzćić: Act. 19.

1 Cor. 1. Krzcić: przecżże Krzcił w Ephesie? cżemu Krzcił w Korinćie/ Krispuśa/ Caiuśa/ y dom Stephanow? Ważyłćiby sie Paweł S. niemały rzeczy; gdyby Krzcił/ niebędąc ná to wysłany: ale iż on niedomyślał sie więcey/ nizli miał ná poselstwie; przetoż onych iego słow to iest zrozumienie: Ná tho przodkiem y osobnie wysłał mie Pan Chrystus/ nie abym Krzcił; ale abym Kazał. A cżemu to? Bowiem Krzćić może y prosty Kapłan; y człowiek/ w potrzebie/ pospolity: ale Kazáć, nie ledá głowy iest vrząd; nie ledá rozum themu sprostać. Pocić sie trzebá y robić/ przy Kazaniu; iáko piße Chrisostom ná tho mieysce: máło naydzieß dobrych Kaznodziei; á Krzćić káżdy/ by tylko był Kapłanem/ może. [Verbum docere' labor est & sudor: multum laborem, & ferreum animum, hoc exigit: Euangelizare' perpaucorum est; Baptizare autem cuiuslibet; modò fungatur Sacerdotio. etc.] Krzćić mogą (ále zá potrzebą; iákom powiedział) y niewysłáni: ále Kázáć niemoże/ iedno wysłany. Trzecie Ka-
3 Dow. w Nau. Ki. 143.

cerstwo/

cerstwo/ w iedney waßych Ministrow propositiey/ iest Sakramentarskie. A bowiem kto wierzy/ prawdziwe Ciało y Krew PAna Christusową być/ przy Swiątości Ciáłá y Krwie iego: ten nigdy tego nierzecże; aby służebność Ewangeliey miáłá być więtßa/ nad Sákrament Ciáłá y Krwie Syná Bożego. Coż iest więtßego; sam Syn Boży/ czyli opowiedánie Ewángeliey iego? Pátrzćież/ cżego was ći vczą! vczą was/ być Husitámi/ Luterany/ Nowokrzcżeńcámi/ y Sakrámentarzmi. á to wßystko wespołek stać niemoże. Wolą wáßy sie Ministrzy, y tych y owych błędow Kacerskich/ chwytać; nizli z iednym Powßechnym Kościołem istą prawdę trzymáć: á onoby lepiey było/ mocnie ku Powßechney przystáć Jedności. kto mądr iest; ia rádzę/ áby sie w czás obá-

Słowo Boże ma być kazano, (cżyt. nietylko Pisane; ále też y krom pisánia Podáne: tak nas sam S. Paweł vczy. Gáni Pismo Vstáwy ludzkie, woli Bożey przećiwne; albo od tych/ kthorym moc nie iest daná/ wymyślone. iáko-

wych

Z błąd Hussitow. 132. Dowod. Zámknienie. 4 częśc. Ki. 129.

wych doſyć ieſt v wáßych nowych E-
wángelikow ; nieżegnáć ſie Krzyżem
świetym / nißczyć Ofiárę Ciáłá Páń-
ſkiego / zábraniáć chwáły Ciáłu Syná
Bożego / prośić o modlitwę Páná Chri-
ſtuſá / ſtoiąc albo ſiedząc bráć Wiecze-
rzą Páńſką / nowe iákieś Wpiſowánia
5 cżeść. we Zborzech czynić. &c. Zwyczay ſtáry
Jezyk ieſt / nietylko w Polßce / ále we wßyſt-
przyro- kim Chrześcijáńſtwie / Ewángelią ná
dzony. Lic. 26. Kazániu powiedáć y wykłádáć mową
przyrodzoną ; á Mßą wßyſtkę czytáć y
śpiewáć Láćińſkim iezykiem. A iżeby
lud poſpolity rozumiał ; co ſie przy Mßy
dzieie / y iáko ma ſie tám ſpráwowáć :
to iemu powiádáią ná Kazániu. Wia-
rę mamy Powßechną : iezyk też / przy
Powßechney Ofierze / chowamy pow-
ßechny. kto nabożnie y pokornie rzecze /
Amen ; choćiayby ſłow Láćińſkich nie-
rozumiał : Pan Bog nabożną Pokorę
wyſłucha.

6 cżeść. Jż wáßy pierwey vczą Pokuty y
Li. 129. Wiáry / niżli dáią Swiątośći ; w thym
chcą ſie zgodźić (iákom wyżßey poká-
zał) z Nowokrzczeńcámi : ktorzy dzia-
tek má-

tek máłych / iż niewierzą / krzćić zábrá-
niáią. Alec to iednák dziwna ; ináczey
vczą / ináczey czynią : vczą pierwey Po-
kuty y Wiáry ; á wżdy iednák Krzczą
nierozumne dziatki. Coż wżdy czynią ?
ey / żlec z Bogiem igráć. Záiſtec tá wá-
ßych Miniſtrow náuká, Krzeſt świety Krzeſt
bárzo zelżytá. Abowiem ſłyßałem ia to zelżony
od iednego z wáßych ; iżeby dziatkom v Ewan-
máłym / choćiayżeby vmárły beze Krz- gelikow.
tu / nic to wádźić niemiáło. bo / powie-
dział / národził ſie z rodźicow wierzą-
cych. Toć to ieſt ono Kacerſtwo ; ktore
Sakrámentá nieináczey / iedno iákoby
zwierzchnią Ceremonią / ſobie waży : ále
ná ſwych tych wymyſłach Wiáry no-
wey, bárzo ſie myli. Pan ſam Chriſtus ¶ Trze-
iáśnie nam opowiedá / o dwoim náro- bá krzćić
dzeniu ; z Ciáłá y z Duchá : co ſie rodzi dzieći.
z Ciáłá ; Ciáłem ieſt : á co z Duchá ; Du- 1 Dow:
chem. y przykłáda : Ktoby nienárodźił Ioan. 3.
ſie z Duchá ; nieogląda Kroleſtwá Bo-
żego. Powiedzże mi tu / Bráćie : to / co
ſie z ćiebie y z żony twey národźiło ; z Ciá-
łá / czyli z Duchá / národźiło ſie ? An-
gelic y Swięći w niebie, oni ſą duchá-
mi ; á

mi; á człowiek ma ciało. przecoż co sie
rodzi z człowieka / iako z ciała; ciałem
iest: y dlatego / potrzeba iest temu cia-
łu nowego odrodzenia duchownego / z
Wody y z Ducha Swiętego: ieśli chce
wniść do Krolestwa Niebieskiego. O
133. dalekoż było lepiey / trzymać po stare-
mu; nizli thak przeciw Swiatościam
bluźnić / á z cielesnego rodzenia czynić
2 Dow: duchowne. Pismo woła; iż sie poczyna-
Psal. 50. my y rodzimy w grzechu / y iesteśmy sy-
Ephes. 2. ny gniewu: a Braciszek ten nowy (bá y
Li.220. wasza podobno Confessia / na wielu
mieyscach sobie przeciwna / niżey) śmie
mowić / przeciw Pismu; iakoby syn te-
go, Duchem sie narodził. Znać znać du-
cha; iaki to duch mowi: byśmy rozum
mieli / á troche affektow złożyli; pozna-
libyśmy tego duchá łatwie.

7 częśc. Naostatek przy tym Artykule dzie-
¶ Hus- siątym / dwoiakiego Zakonu rozdział y
site źle różność czynią wasy / nie bez małego
nagani- też błędu. Powiedaią; iż Zakon stary
li Zakon iest słowo śmierci / boiazni / litery / gnie
stary. wu / przeklectwá etc. zá czym niepoma-
łu naganili Zakon Boży / od Pana Bo-
ga dá-

gá dány / od Pana Christá wykładany
y potwierdzony. Mowi Pan sam: Je- 1 Dow:
śli niebedzie obfitsza wasza Sprawie- Mat. 5.
dliwość / nizli Zakonnych Doktorow y
Pharisceuszow; nie wnidziecie do Kro-
lestwa Niebieskiego. y wykładaiąc /
chce tego po nas: abyśmy nietylko nie-
zabijali; ale ani sie na Brata gniewali /
ani słowem obrażali: abyśmy nietylko
niecudzołożyli; ale áni cudzey żony po-
żądali. etc. Młodzieńcowi thez onemu 2 Dow:
sam Pan Christus powiedział: Jeśli Mat. 19.
chceż wniść do Zywota; chowaj Przy-
kazania. A ktoreż to są? sam Pan wy-
kłada: Nie zabijay; Nie cudzołoż; Nie
kradń; Nie świadcz fałszywie; Czci oy-
cá twego y mátkę; Miłuy Bliźniego
twego / iako siebie samego. A gdzież to
iest napisano? w starym Zakonie; Exo.
20. Deuter. 5. Toć tu iuż przeciwna / Stoso-
Bracie miły: thy Zakon Stary zowiesz wánie.
Słowem Smierci; á Pan / zá chowa-
niem tego / Zywot wieczny obiecuie: ty
przeklinasz; Pan błogosławi. Chował 3 Dow.
Zakon Stary, Moyseś / Aaron / Da-
wid / Ezechias / Josiach / Joseph / pan-
na Ma-

ná Máriá/ Záchariaß/ Elżbietá; y ſą
zbawieni: czemuż go wáßy Miniſtrzy
4 y 5 do- lża? Dał nam Pan dwá Großa/ ku le-
wod. czeniu zranionego; kazał Doktorowi
Luc. 10. Kośćiołá ſwego, wynośić Stare y No-
Mat. 13. we rzeczy/ z ſkarbu ſwego: á thy czemu
tylko ieden Groß bierzeß; drugim brá-
kuieß? czemu tylko Nowe chwaliß;
6 Dow: Stare ganiß? W czym/ proßę ćię/ zá-
Mat. 22. wiſł wßyſtek Zakon y Prorocy? áza nie
&c. w Miłośći Bożey/ y Bliźniego? za nie
Rom. 13. to ſam też Pan powiedział; y Páweł ś.
&c. na wielu mieyſcách/ przypomniał?
Nowy záśię Zakon gani to; czyli chwa-
li? Każeli miłowáć Páná Bogá/ y Bli-
źniego? á co inego Pan ſam/ na ſwey o-
Ioan. 15. ſtatniey Wieczerzy/ przypomina? To
ieſt/ mowi/ Roſkazánie moie; abyśćie
śię miłowáli weſpołek: to ieſt to/ Brá-
ćie miły/ y Nowego y Starego Zako-
nu Roſkazánie. á ieſliż ieſt iedno Roſká-
zánie/ y iedná zapłatá Miłośći Bożey
y Bliźniego/ Żywot wieczny: czemuż ty
czyniß Zakon ſtáry Słowem śmierći?
134. Nie rozumieß/ ani wieß/ Bráćie; co
Zám- mowiß: potrzebá czby śię vczyć od vczo-
knienie. nych

nych ſtárych Theologow/ á nie od tych
nieukow nowych; iáko Zakon Stáry ná
trzy części dobrze oni dzielą. iedná część Zakon
ma Ceremonię; druga Sądy; trzećia Stáry
Obyczáie. Obyczáie należą ku Miło- trzy czę-
śći Bożey y Bliźniego: przetoż nietylko ści ma. y
nie ſą Chrześcijánom zákazáne; ale w Li. 189:
więtßey doſkonáłośći roſkazáne. Są- 191.
dy, po częśći vſtáły; á Ceremonię ſtáre,
iuż wßyſtkie: (bo w nich był przezna- Gen. 22.
czon y figurowan ten/ w ktorym wßyſcy
ludzie biorą y brali błogoſłáwieńſtwo/
Pan naß Jeſus Chriſtus) y z tey ſtro- Piękne
ny/ Zakon Stáry ieſt iákoby kwiatek; podo-
á Zakon Nowy, iákoby owoc. Z kwiá- bień-
tu rodzi śię owoc: owoc zoſtáie; kwiát ſtwo.
vſtáie: przeto też Ceremonię Stárego
Zakonu (iáko Obrzezánie/ Sobotá/
Ofiáry. &c.) iuż vſtáły; á ziśćzone rzeczy
Nowego Zakonu, áż do Dniá Sądne-
go trwáią. Kto tedy tego nierozumie;
co ieſt Kwiát/ co z kwiátu Owoc; co Wykład
ieſt Cień/ co prawdźiwa á iſta Rzecz: 2 Cor. 3.
ten śię zábija (iáko y wy/ ná tym miey-
ſcu) Litera Zakonu ſtárego; kthorego
duchownie nierozumie. Jeſliby też kto

chćiał pełnić Zakon / oprocz łáski Bo-
żey, y Wiáry w Paná Chrystusá; Zakon
stáry będzie iemu Słowem śmierći /
boiaźni / gniewu y przekłectwa: ale ie-
Ioan. 8. śli z Abrahamem vźrzy, w tymże Stá-
rym Zakonie, dźień Pana Christusow /
y ratunku pełnienia Zakonu będźie z
Psal. 118. Dawidem prośił; tamći iuż tak / iáko
Abrahámowi y Dawidowi / Zakon stá-
ry niebędźie Śmierćią / ále Żywotem:
nie Boiaźnią; ále Miłośćią: nie Lite-
rą; ále Duchem: nie Gniewem; ále Łá-
ską: nie Przekłectwem; ále wiecznym
Wykład Błogosłáwieństwem. A iże też tu przy-
Ioan. 6. wodźićie one słowá Pańskie; Słowá /
ktorem wam mowił / duch á żywot są:
to nic ku rzeczy. O iney rzeczy tám Pan
gada; nie o rozności Stárego y Nowe[o]
Zakonu: gada / o dániu Ciáłá y Krwie
swoiey; á nie o tym wászych Ministrow
bluźnierstwie / przećiw Zakonowi Bo-
żemu / przez ręce S. Moyżeszá dane-
mu. Tákći wászy nowi Ministrowie
vmieią allegowáć Pismá. Ja rádzę /
w czás sie obaczćie; á zwodźić sie im wię-
cey niedaycie; wszák widźićie ich náukę
y státeczność.

Summá

Summá Artykułu 11.

1. Co rozumieć o Swiatośćiách.
2. Kto chce przyść ku vżywániu Swiatośći / á nie może: bez nich będźie zbáwion / przez Wiárę.
3. Swiatośći / oprocz dobrey nákłonności wnetrzney człowieczey / sáme z śiebie nie dáią Wiáry áni łáski vspráwiedliwiáiacey.
4. Swiatośći nigdy nietrácą swey mocy: choćia y od Xiedzá dobrego á cnotliwego / álbo też od táynego á przykrytego grzesznika / bywáią podawáne. 135.

Odpowiedź.

O Swiatośćiách coby rozumieć; 1 część.
dźita mowićie / nic niedowodźi-
ćie: znáć / że tu wászym Pismá /
ná nowe ich wymysły / niedostáło. á ten Wykłá-
też / kto tę Confessią przełożył ná Pol- dacz tey
skie / pewnie nierozumiał; co tu przekłá- Confes-
dał. Spomina wnet iakieś Duchowne siey nie-
á niewidome Miłośći: ále miał mo- rozu-
wić / o Duchownych Łáskách; á nie o miał / co
Miłośćiách. bo Swiatośći (o ktorych wykłá-
tu gadaćie) są sadámi łásk y darow Bo- dał.

żych;

Li. 130. żych: iákom to wywodźił/ w przeßłym
Swią= Artykule. My mowimy / y dowodźi-
tośći co my / Swiątośći być naczyniem y ſtu-
ſą. dnicą dárow Bożych: wy mowićie tyl-
ko/ á nie dowodźićie/ ná Wierze ſámey
y Vſpráwiedliwienie należeć y Zbáwie
nie; á Swiątośći czynićie świádectwē
tylko, y niewiem iáką pieczęćią Vſprá-
wiedliwienia / przez Wiárę dánego.
Już dośyć było/ o Wierze, y o Swią-
tośćiách: iedney rzeczy nietrzebá tħák
często powtárzáć/ áni też rzeczy iáſnych
zátrudniáć.

ą część. „ Kto chce dobrze czynić/ á niemoże; v
„ Páná Bogá, dośyć ieſt ná dobrey wo-
li: tákże też ktoby prágnął Swiątośći
przyiąć Kośćiołá Powßechnego/ á nie
mogłby do tego przyść; tę żądzą przyy-
Swiąto muie Pan Bog. A my tedy rádźimy ká-
śći, od Ká żdemu: áby v żadnych Kácerzow Swią-
cerzow tośći żadnych nigdy niebrał; ále tylko
niemáią vmyſł ſwoy dobry Pánu Bogu polecał.
być brá= Vczynił to/ á chwálebnie vczynił/ ieden
ne. człowiek vczony/ Miſtrz nieiáki, Woy-
M. ćiech Lwowczyk/ Kollegiat zacney A-
Woy= cádemiey Krákowſkiey: kthory będąc
ćiech. kto w Lip-
ry zmárł

w Lipſku/ z ſyny Páná Siemußewſkie- Anno
go, Podſtároſciego Lwowſkiego / y w 1563.
chorobę ćięßką wpádßy/ żadnych Swią- 14 Iunij.
tośći nieprzyiął od Luteranow: ále wo-
lą dobrą máiąc / á Kácerſkimi błędy
mądrze ſie brzydząc/ przed nåßym Ká-
płanem Kośćiołá Powßechnego du-
chowną Spowiedź czynił; z námi du-
chem Kommunikował; v nas Oleiem
świętym ieſt pomázány. Jeſtći to oſo-
bne/ godne pámięći/ á dußy bárzo zbá-
wienne / wyznánie miedzy Kácerzmi
Wiáry Powßechney. Abowiem ktho Mat. 10.
Páná wyzna przed ludźmi; á przy Pá-
nie/ Kośćioł iego Powßechny: tego ſie
też Pan Chriſtus / Kośćiołá Powße-
chnego oblubieniec/ przed Oycem ſwym
miłym niezáprzy.

Iże Swiątośći nic niepomogáią 3 część.
tym/ ktorzy ſie wnętrznie ná to nieprzy- 136.
gotowáli: thoć nie z tąd / iákoby ſwey Swią=
mocy one niemiáły/ idzie; ále/ iże my im tośći zá=
záwádę w nas kłádziemy. Ziołá Lekár wżdy
ſkie nie vtracáią ſwey mocy; choćiay nie ſwą moc
kåżdemu pożyteczne bywáią: tákżeć też máią.
y Swiątośći. Przynieś ty do Swiáto- Podo
bień=
 śći / ſtwo.

ści / co potrzebá przynieść; poznaß ich moc / operuiącą w tobie: ale gdy będźie iáka záwádá; one mocy swey dla ćiebie nieutrácą / tobie tylko niepomogą. Ziolko tedy Krztu Swiętego ma tę moc; iż komu bywa przyłożone / wnet grzechy iego omywa: ale w Zydźie niewierzącym / álbo obłudnie Krzest przymuiącym / tey swey mocy okazáć niemoże. nie iżeby Krzest swey mocy niemiał; ale / iże oni ná to nie są spráwni.

4 część. Krzest / i od złego iest ważny. Zły Kápłan nieszkodźi nic Swiątośćiam; a dobry nic nieprzyda: istá to iest prawdá: dosyć tego naydźie w tym Dekrećie; ktory wspominasz. Abowiem

192 Dowod. táki iest Krzest: iákowym iest on / ktorego mocą bywa dány; nie, iákowym

De. Cons. Dist. 4, Cap; Baptismus. ten / przez kogo bywa dány. ták tám też mowi Augustin S. [Baptismus talis est: qualis ille est; in cuius potestate datur: non, qualis ille; per cuius ministerium datur.] Mocą Bożą / mocą Pá-

3 Dow: Cap. Aliud. Lic. 60. ná Christusową / mocą zásługi Męki iego / bywa Krzest dány: przetoż ktorych y Iudasz okrźćił; sam Pan Christus te okrźćił. Nie boie sie thedy áni Cudzo-

Cudzołożnika / áni Piiánice / áni Mężoboyce: (ták tamże Augustin pisze) Abowiem sie oglądam na Gołębicę; ktora mi o Pánie Christie opowieda: Ten ći iest / ktory Krźći. Prawdá tedy to iest istá: że Kápłan iest Kápłanem / Krźći / Poświąca / Rozgrzesza / y ine Swiątośći skutecżnie y pożytecżnie sprawuie; choćiay iest w grzechu śmiertelnym. a iesli to prawdá: tedyć ono nic inego / iedno rosterki / w Kośćiele y w Rzecżach pospolitych czynił ożco wászey Bráciey mistrz / Ian Hus / z Wiklefem vczył. Abowiem vczyli oni tego: iákoby Biskupi y Kápłani / gdy są w Grzechu Smiertelnym / áni Kápłanow świećić / áni Ciáłá Bożego poświecáć / áni Krźćić niemogli; a żeby też żaden nie był / áni Pánem Swieckim / áni Prelatem / áni Biskupem / Smiertelnie grzeszący. A boie sie / Bráćia mili; áby tu y v wászych Ministrow tápaczki nie było. Abowiem wspominaią tylko taynego á przykrytego grzesznika Xiedzá: iákoby iásny á niezákryty grzesznik niemiał pożytecżnie Swiątośćiami szafowáć.

Io. 1. Zámknienie. Spárćie

Li. 223 Art. 4/ 15.

wáć. Nie nie/ Bráćie/ nie: bądź táy-
ny/ bądź iáwny grzeßnik Xiądz: thák
ten/ iáko y on Krźći. bo iednáko/ przez
iákiegokolwiek Kápłaná/ wieczny Ká-
płan Pan Christus Krzći. Druga tu
łápaczká iest wáßych: gdy tę moc Swią-
tośćiam dáią; áby tylko świadczyły o
łáſce Bożey. co áby pokryli pięknie;
przydáią te słowá: Aby też iśćiły/ á ia-
Diabeł nierad iáſnie mowi. koby pieczętowáły. Diabeł záwżdy był
chytry/ y w onym Apollinie, v Delfow:
iáſnie Zwodnik nierad mowi; rzecz wą-
tpliwą/ ktorą y ták y owák wywroćić
Moc Swiątośći. możeß/ rad miłuie. Rádzibyśmy wie-
dzieli tu/ od wáßych Ministrow; co w-
żdy zá moc Swiątośćiam Chrześćijań-
skim dáią. Powiedáią nam/ ále pod
pokrywką; że świadczą/ iśćią/ á iako-
by pieczętuią/ łáſkę Bożą y zbáwienie.
co to iest/ Jśćić, á Pieczętowáć; trze-
bá było iáśniey powiedźieć. Jnßa iest/
dáć Swiádectwo vleczonemu; á inßa/
Li. 130. Vleczyć. My mowimy/ y tego dowo-
dzimy; że Swiątośći nas leczą: á wáßy;
że tylko Vleczenie poświadczáią. bo
wßystko vleczenie Wierze przypisuią.

Záſię

Záſię inßa iest/ Swiadczyć; á inßa/ J-
śćić. kto Jśći w nas łáſkę Bożą; ten ią
istotnie dáie: á kto o niey dáney Swiad
czy; ten nie dáie. zá czym/ izali tho nie Contrá-
iáſna iest przećiwność; Jśćić/ y Nie- dikcia.
śćić: Dáwáć/ y Niedáwáć: Záſię in-
ßa też iest/ Pieczętowáć; inßa/ Jśćić:
Pieczęć dáie świadectwo temu/ co iest
nápiſano w liśćie; ále Jßczenie rozne
iest od dawánia Swiádectwá. Pátrz-
ćieß pátrzćie/ iáko ći rzeczą wikłą; á
Powßechną náukę/ iż wßystko iáſnie
vczy/ obaczáyćie. Jáko lekárstwá leczą „
ćiáłá; ták Swiątośći leczą duße. to iest „
niezákryta/ á prawdziwa/ o Swiąto-
śćiách Kośćielnych náuká: tę moc Swią-
tośćiam dáie sam Pan Christus; we-
dług iáſnego á ßczere° Pismá Bożego.

Summá Artykułu 12. 137.

1. Co ma być rozumiano o Krzćie.
2. Krzest raz w służbie ma być/ ále w pra-
wdzie záwżdy.
3. Aczkolwiek zá pierwßego Kośćiołá/ na-
pospolićie ludziom dorosłym Krzest bywał
dawan: wßákże tą służebnośćią y dźiátkom

 ma

ma być służono / ná zbáwienie.
4. Dziatki drugi raz niemáią być krzczone.
5. Jeden raz prawdziwie pokrzczeni / kiedy ku látom rozumnym przzydą / znáiomośći Krztu y Wiáry máią sie vczyć.
6. Reku wkłádániem łáská Krztu bywa potwierdzoná / y okrzczeni ku rycerstwu Wiáry bywáią potwierdzáni: á tak ku Swiatośći stołu Páńskiego bywáią przypuszczáni / krom powtarzánia Krztu.
7. Wiáry práwey żywey / á łáski bráterskiey / y z tad godnego ku Bogu y Bliźniemu chodzeni a / Nádzieie też w Bodze żywey / kto nie ma: ten nádaremno przyiął łáskę Krztu S.

Odpowiedź.

1 część. CO ma być rozumiano o Krzćie świetym / o napierwßey y napotrzebnieyßey Swiątosci; inżem dosyć powiedział: wáßy ták tu rzecz zápletáią; iż czásem nierozumieć / czego chcą. Przed tym niedawno / ná Wierze wßystko sadzili; á Krzest Swiadectwe y Pieczęćią Vspráwiedliwienia czynili: teraz zasie daleko iną mowią. Abowiem pißą; że P. Bog wnetrznie grzechy omywa / zbáwione czyni / á z nowu rodzi /

Ináczey tu o Krzćie, niżli niedawno;

rodzi / y w Syna swego obłoczy / kápieła Krztu świetego. Dálekoć tho iná / od oney: a lepßa to; niżli oná pierwßa. Li 135 i 136.
Pánie Boże / day wam to vznanie; ábyście iasną Ministrow wáßych nieumieietność / z kąd tákie ich Przećiwnośći rosłą / kiedy obaczyli. Ták tedy rozumieymy o Krzćie świetym; iże Wodá / przy nim / iest Znakiem widomym: do ktorey gdy będzie przydane to Słowo; Ja ciebie krzczę / w imię Oycá y Syna y Duchá Swietego: nátychmiast to P. Bog / przez Krzest / ná dußy czyni; co Wodá / ná ćiele. Wodá omywa plugáwość; á dáie chędogość: Krzest także obmywa Grzechy / w dziatkách, tylko Pierworodny / a w rozumnych, y Vczynkowe; á po tym omyćiu tego smrodu / przyobleka człowieká w piekną ßátę / w sámego Páná Jezusá Christusá. To iest pewna á prawa moc Krztu świetego / od Páná Christa iemu dana: ktorey żaden człowiek iemu nigdy odiąć niemoże.

Moc Krztu S.

Krzest iże niema być powtarzány; gdy raz przystoynie dany bywa / w imię 2 część.

Troyce

Troyce przenaświętszey: to iest pewna
a iśta. ktorego też człowiek Chrześcijań
ski nigdy niema przepamiętawać: aby
dobrodzieystwa Bożego/ ktore tám wo
ziąt/ ná obietnice, támże vczyniona, po
mniąc/ záwżdy był wdzięcznym. Wy
Obietnicá/ rzekł sie támSzátáná/ y wszytkiey pom
ná Krzćie vczyniona. py á vczynkow iego: obiecał sie y posłu
bił ná rycerstwo P. Christusowi/ Zbá
wićielowi y Odkupićielowi swemu. to
w Náuc. 151. áby záwsze pámiętał; dla tego thez v
nas/ w Kościelech/ Wodá iest święco
w Náuc. Li. 112. 3 część. Nowokrzczeńcy ták twierdzą; (ná
iákoby tylko dorośli bywáli Krzczeni/
zá pierwszego Kośćiołá. y chcą thego
Mar. 16. dowodzić tym Pismem: Kto vwierzy/
á okrzczon będzie; będzie zbáwion. rc.
Wy záśie twierdźićie; iákoby napospo
138. liciey ludziom dorosłym Krzest bywał
dawány/ zá pierwszego Kośćiołá: ále
Krzest dziatek máłych. tego niczym niedowodźićie. My y mo
wimy/ y dowodzimy; że ták Dorosłym/
iáko y Dziatkom máłym/ Krzest bywał
Li. 129. dawány, w Kośćiele Apostolskim. A
czymże tego dowodzimy? dowodzimy
Tradicią Apostolską/ y vstáwicznym
Kośćiołá

Kośćiołá Powszechnego vżywániem.
Gdy rozsyłał Pan Christus Apostoły Wykład.
kázáć/ o Dorosłych tylko dał im roská Mar. 16.
zánie; á o Dziatkách máłych zámilczał:
(ile nam opisuią Ewángelie) wszákże
Apostołowie święći/ Duchem Bożym
náuczeni/ y máłym Dziatkom wszyst
kim Krzest dawáli. Jestći o tym świá
dectwá dosyć/ v Doktorow stárych: ia
tylko iedne/ ná ten czás/ poważną przy
wiodę sentencią S. Augustiná. Podá De Bapt.
ny Krzest dziatek niemowiących (ták contra
on pisze) Powszechność Kośćiołá trzy Donat.
ma: á co Powszechny Kośćioł trzyma/ Lib. 4.
y nie iest ná Konciliach postánowiono/ Cap. 23
ále záwżdy trzymano; iż nam Apostoło & 24.
wie to podáli/ bárzo dobrze wierzymy.
[Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec
Conciliis institutum, sed semper reten
tum est; non nisi auctoritate Apostoli
ca traditum, rectissime creditur.]
Przywodźićie thu Pismo/ iákoby do Wykład
Krztu dziatek máłych należące: ále nic Mat. 19.
ku rzeczy. Jnsza iest/ wkłádáć ręce Pá
nu Christusowi ná máłe dziatki; á in
sza/ Krzćić máłe á ieszcze niewierzące
dziatki.

dziatki. inßa ieſt, mowić; Tych ieſt Kro
leſtwo niebieſkie: á inßa ; Takowych.
Wßyſtkich nas chce mieć Pan Chri-
ſtus tákowymi ; iákowe ſą dziatki ma-
luchne ; nieobłudnymi / niewinnymi /
pokornymi: y dla tego też mowi; Tako-
Nápominánie potrzebne. wych ieſt Kroleſtwo niebieſkie. Panie
Boże day wam obaczyć / na thym ie-
dnym punkcie / bárzo ku zbawieniu
potrzebnym ; iżeć wßyſcy nowi Ewan-
gelikowie / ná ſámym piſanym Słowie
Bożym źle ſie zaſádźili. Jeſli tylko ná
tym ſámym chcecie przeſtáć: wygráli ná
was Nowokrzczeńcy. Abowiem cze-
mu wy śmiecie te krzćić ; ktorzy ießcze
Rom. 10. niewierzą ? Wiárá , z ſłuchania ; a ſłu-
chánie, z Słowá Bożeᵒ: przecżże krzćiß
tego ; ktory áni ſłuchał / áni wierzy ?
czemu/ nad roſkazánie Słowa Bożego
piſanego / więcey ſie domyſlaß ? Pan
Mar. 16. ſam mowi: Jdźcie; każcie: kto vwierzy/
á okrzći ſie ; będzie zbáwion : á wy / v
ktorych ſame tylko Piſmo ieſt Słowem
Wykład Bożym / przecż inßá mowićie ? Zły te-
139. dy to ieſt fundáment; ná ktorym, Dźiat
ki máłe ſtráćiłyby zbáwienie ; my przy-
muie-

muiemy Páńſkie Roſkazánie/ o doro-
ſłych, á przez ſie wierzących: przyymuie-
my y Podánie Duchá S. o dziatkach nie
mowiących / á przez członki Kośćielne
wierzących / y dla tego, ſkutek Krztu
S. zawżdy w Kośćiele bierzących.
Naßy Katholicy/ zbijáiąc ten Nowo-
wiernikow bárzo zły fundáment/ przy-
wodźili ná przykład niepiſáną Wiárę o
S. Troycy : oni gdy to ſłußnie czynią /
y prawdźiwie á gruntownie zły fundá-
ment Luterſki nißczą ; áwoſci vroſli
Troybożánie. także też trzeba ſie bać ;
ábyſmy w krotce nieoglądáli y Nowo-
krzczeńcow / w naßey Polßce. Co ſie Obrzezánie.
dotycże Obrzezánia dziatek ſtárego Zá-
konu: z tym wy niemaćie nic czynić. tám
ieſt roſkazánie/ około dniá oſmego ; ále Gen. 17.
o Krzćie dziatek máłych / niemáß żá-
dney zmianki w Piſmie. Jnßa też ieſt/ Li. 130.
Obrzezowáć ſie ; á inßa/ Krzćić: inßa/
Sákramentá ſtárego Zakonu ; á inßa /
Swiątośći nowego Teſtamentu. Przy-
zwolcie iedno / niewßyſtkie rzeczy zbá-
wienne być nápiſane w Piſmie Swię-
tym ; łatwie będzie/ bronić ſie Nowo-
krzczeń-

krzczeńcom Podániem Apostolskim: iná-
czey / niewywikłećie sie im.

4 cżęść. Dźiatek okrzczonych znowu krzczenie.

Dźiatki / raz okrzczone, w imię Troy-
ce Swiętey / drugi raz niemáią być krz-
czone: Papieżnicy ták trzymáli záwżdy;
y po dźiś dźień, nie inácżey: wászy Kie-
liśnicy iże sie odmieniáią / teraz krzcą /
teraz niekrzcą; v nas to niedźiwno. Po

Znák Rácerstwá.

odmiennośći á niezgodźie / Rácerstwá
poznáć: y Luter sam / choćiay y z samym
sobą niezgodny / tego nam poświadcży.
O gdybyśćie obacżyli; co było vwiodło
y S. Męczenniká Cypriana / że Krzczo-
nych v Rácerzow, z nowu zá sie chćiał
Krzćić: wybyśćie też byli ostrożnieyszy-
mi / niedáiąc sie ledá komu zwodźić.

Distinkcia / to iest / Rozdźiał rzecży.

Distinkcia / Bráćie / á dobry Rozdźiał
káżdey rzecży, od Rácerstwá wypleta:
tey niecżyniąc przy Krzćie S. Cypri-
an / w onę swą obłędliwość był wpadł;
á Pismem S. z niemáło inych Bisku-
pow / niedobrze ią podpierał. Iáko wy
niedźielićie Ofiáry Ciáłá Páńskiego;
Krwáwą, y Niekrwáwą / według
Aároná, y Melchisedeká: iáko niecży-
nićie rozdźiału / miedzy Dosyćucżynie-
niem

niem zá Grzech, Pana Christusowym;
zą Karanie docżesne, naszym ꝛc: ták też
S. Cyprian niecżynił rozdźiału / mie-
dzy Sakramentem, y Skutkiem Sa-
kramentu. Sakrament bywa dany / y v
Rácerzow / oprocż Kościołá Powsze-
chnego: ale skutek Swiątośći / przymu-
iące poświęcáiący / thylko w Kośćiele
Powszechnym bywa dany. o cżym ta- *De Bapt. cōtra Donat. Li. 6. Cap. 1.*
kowe Augustin S. dáie świadectwo:
Nie dla cżego inego / widźiało sie nie-
kthorym zacnym ludźiom, Biskupom
Christusowym / miedzy ktorymi S. Cy-
prian był osobliwym; iákoby niemogł
być Krzest Páná Christusow, v Ráce-
rzow / álbo Schismátikow: iedno / iż
nieodłącżáli y niedźielili Swiątośći / od
Skutku, álbo od Pożytku Swiątośći:
[non distinguebatur Sacramentum,
ab Effectu vel Vsu Sacramenti] kto-
rego Skutku y Pożytku nienaydźie v
Heretikow ꝛc. (á te iego słowá są też y
w Dekrećie; Dist. 4 De Consec. Cap.
Quomodo) Rći tákże dźisieyszy No-
wowiernicy / ktorzy od Rácerskich Mi-
nistrow są okrzczeni / Krzest tylko má-

ią; ále

140. ią; ale Skutkow y Pożytkow Krztu S. mieć niemogą. chcąli mieć, z Dziatkámi swoimi: ia rádzę / do Kościołá Powszechnego niechay sie náwrocą. Niemać żaden żadney przyczyny / od Kościołá Powszechnego sie odrywáć. niechay będą Xięża źli / iáko chcą: (ácz záwżdy naydzie y dobrych niemáło) złość ich nikogo / iedno kto złości ich násláduie / niemoże potępić. Záwżdyć są źli: są y dobrzy: dobrych násláduyćie; á złym pokoy dayćie: sam Pan Bog / Sędźia żywych y vmárłych / káżdemu wedle Vczynkow zápłáći: y złe Ryby od dobrych wybieráć / y Kąkol z Pszenice wyrywáć / nie nász iest vrząd; ále Angelski.

Od Kościołá odchodźić / niemász żadney przyczyny.

Mat. 13.

In Psalmo contra partem Donati.

Pieknie Augustin S. vmawia sie z Donátisty: Jesli (powieda) brzydźićie sie złymi; sámi swoim / iákich maćie / przypátrzćie sie: á iesliż y wy złych ćierpićie; przecż nie w Powszechney Jednośći? Jesli możemy złe wyłączyć od śiebie; niechay to będźie / ále w Pokoiu: á ieslżi ták być niemoże; dosyć iest / sercem sie od nich odłączyć. Azá máło Płowyło / ná pierwszym Boysku Kościołá Żydowskiego! były Bałwochwálstwá: mordowano Proroki: izali / dla tego / Swiety ktory odstał od Jednośći? izali sobie Ołtarz budowali / náprzećiw Ołtárzowi? w iednymći Kośćiele byli; ále sercem oddźieleni. [vno Templo miscebantur; sed mixti non erant corde:] Tákże też / y dáleko więcey / ktore żniwo Kośćielne ma złych ćierpieć; iáko / ktore po wszystkim świećie rośćie.

Ná piątą cżęść Artykułu tego (&c. 12, łatwie zezwolimy: ku rozumowi przychodzący / y Wiáry y mocy Krztu S. y inych rzeczy ku zbáwieniu potrzebnych / pilno máią sie vczyć; á łáski Bozey / ná Krzćie wźiętey / ná daremno nie bráć. czego winni są przestrzegáć y Kmotrowie; w ktorych Wierze, Dziatki dostátecznie są okrzczone. Wszákże te słowká wásze; Przez Wiáry nie iest Krzest płatny; dobrze máią być rozumiane / tym sposobem: iż gdyby mogli sie vczyć Wiáry / á niechćieli; tedy łáske ná Krzćie wźiętą / przez swą niedbáłość y niewdźięczność / vtrácáią: ále iesliby przed rozumnymi láty zmárli; Krzest on / w 5 cżęść.

Kmotrowie.

Krzest przez Wiáry z

cudzey

cudzey Wierze wzięty/ do wiecznego ży-
wotá pewnie ich przywiedzie. Trzebá
pilnie rozbieráć wątpliwe słowká Mi-
nistrow wászych: aby on błąd o sámey
Wierze Vspráwiedliwiáiącey/ (gdyż y
Krzest ku Vspráwiedliwieniu iest po-
trzebny) z nich sie nieodnowił.

6 część. Wkłádánie rąk na dziatki okrzczo-
ne, co iest v was; trzebá nam było le-
piey wyłożyć. abyśmy wiedzieli; kto tho
rece wkłáda; á iesli to Wkłádánie rąk,
Bierzmowánie/ Swiątość Kościelna. Swiątością iest Chrześcijáńską. Abo-
wiem Kościoł Powszechny ma Swią-
tość po Krzcie napierwszą: ktorą po
Łácinie, Confirmatią; á po Polsku,
Bierzmowániem zowiemy. Tę Swią-
tość sámi Apostołowie/ á ná ich miey-
scach, Biskupi dáią; nie kto iny: przy tey
Swiątości/ zá włożeniem rąk Bisku-
pich/ y zá pomazániem czołá Krzyż-
mem/ gdy Słowo do tego przystąpi/
bywa osobliwie ná tho dawan Duch
Swięty; aby człowiek okrzczony był v-
twierdzon y vbierzmowan/ przećiwko
Swiátu/ Ciáłu/ y wszystkim pokusam
1 Sow: Diabelskim. Swiątość tę masz tam

opisáná; gdzie ná okrzczone Sámárita- Act. 8.
ny od Philippá Diakoná/ Piotr S. y
Jan Apostołowie wkłádáli rece: á zá
tym ná nie Duch S. zstępował. tákże 2 Sow:
też y Paweł S. ná okrzczone/ y przez Act. 19.
sie (iáko y w Sámáriey) wierzące/ po
Krzcie wkłádał Rece: y zá tymże wło-
żeniem rąk/ bráli też Duchá S. Roz- 1 Cor. 12.
máite są Duchá S. dáry/ Bráćie mi- Roznosć
ły. Przy Krzcie/ gdy Słowo do Wo- łáski Krz
dy przystąpi/ bywa pewnie dány then tu/ od
dar Boży; zá ktorym stawa sie nowe Bierzm.
národzenie duchowne/ y bywáią omyte
wszystkie plugáwosci człowiecze. á ie-
sliż to bywa tu dano; co Krzest włá- 141.
śnie ma w sobie: tedyć záśie coś inego
Duch S. dáie/ przy wkłádániu Rąk
Apostolskich y Biskupich. Gárdzą no- Czemu
wowierni Ministrowie Bierzmowá- nie śmie-
niem/ bárzo iásnie w Dzieiach Apostol. li stánąć
opisánym: á zátym nie iest też dziwno; ná Kon-
że w nich námniey nie znáć vbierzmo- cilium
wánia Duchá S. ieden z nich (ácz sie Nowo-
przed tym do Koncilium odwoływáli) wierni-
nieśmiał sie vkázáć w Tridenćie: gdzie cy.
nikogo niebito/ áni wiązano; ále ow-

ßem bespieczność Gleitem osobliwym obwarowano. O tym Sakramenćie tak piße stary Doktor Swiety Cyprian: Ktorych okrzćił Philip Diakon; mieliż Krzest dostateczny / ani potrzeba ich było wiecey Krzćić: ale tylko to / czego niedostawało / Piotr y Jan vczynił; aby / przez Modlitwę zá nimi vczyniona, y zá włożeniem Reki / wzywany y wlany był ná nie Duch S. co y teraz (powieda) v nas sie czyni: áby okrzczeni w Kośćiele / od Przełożonych Kośćielnych byli ofiarowani; y przez naßę (Biskup to mowi) Modlitwę, á włożenie Reki / aby Duchá S. wźieli; y znakiem Pańskim aby byli doskonałymi vczynieni. [In Ecclesia Baptizati, per nostram orationem ac Manus impositionem, Spiritum Sanctum consequuntur; & Signaculo Dominico consummantur.] To tam napisał Cyprian S. y znaku Krzyżá ś. niezamilczaiac. A iże / przy Bierzmowániu / Znakiem widomym iest Krzyzmo; to też vrosło z Podania Apostolskiego: iakom tego dowiodł / w Nauce Prawego Chrześciianina.

3 Dow. De Hæreticis baptiz. explicans. Act. 8.

Znák Krzyżá S.

Krzyzmo zkad. w Nau. Ch. 153. &c.

ianiná. Augustiná S. te sa słowá / o Bierzmowániu: Swiatość Krzyzmowá / miedzy widomymi znákámi / iáko Krzest iest świetobliwa. [Sacramentum Chrismatis, in genere visibilium Signaculorum, sacrosanctum est; sicut ipse Baptismus] á S. Hieronym thák napisał: ten zwyczay iest Kośćielny; iże do tych / kthorzy dáleko w mnieyßych mieśćiech od Kapłanow y Diakonow okrzczeni sa / Biskup (dla wzywania Duchá S. y wkładania Reki) doiywa sie: y ná te wkłáda rekę; ktorzy w dobrey Wierze okrzczeni sa; ktorzy w Oycu y Synu y Duchu Swietym / trzy Persony / á iedne Jstność vwierzyli. [Episcopus, ad inuocationem S. Spiritus Manum impositurus, excurrit ad eos; qui Baptizati sunt: Episcopus his imponit Manum; qui in recta Fide Baptizati sunt; qui in Patre & Filio & Spiritu S. tres Personas, vnam Substãtiam, crediderunt.] A ieślibyś (powieda) pytał: Czemuby ten / ktory iest w Kośćiele okrzczon / nieináczey, iedno przez rece Biskupie / brał Duchá Swietego;

4 Dow: Cōtra lit. Petil. lib. 2 Ca. 104.

5 Dow: Aduersus Lucifer.

142.

Czemu Biskupi tylko bierzmuia.

tego; ktorego byc dawanego ná Krzcie/
8 Dow: wszyscy wyznawamy: Vcz sie/ iz to za-
Act. 2. chowanie z tad pochodzi; ze po w Nie-
bo wstapieniu Pańskim / Duch S. ná
Apostoly sstapil. [Disce hanc obser-
uationem ex ea Auctoritate descende-
re; quód post Ascensum DOmini, Spi-
ritus S. ad Apostolos descendit.] co
tez nayduiemy byc czyniono / ná wielu
mieyscach; wiecey dla vczciwosci Ka-
plaństwa / nizli zá potrzeba Prawa.
,, Abowiem zbawienie Koscielne nalezy
Moc ,, ná godnosci Biskupiey. ktoremu gdyby
Bisku ,, niebyla osobna / y nad wszytkie zacniey-
pia ,, sza / dána moc: tak wieleby roznic bylo
nád i- ,, w Kosciele; iako wiele Kaptanow.
ne, iest ,, [Ecclesię salus in summi Sacerdotis
potrze- dignitate pendet. cui si non exors quæ-
bna. dam, et ab omnibus eminens, detur po-
testas: tot in Ecclesiis efficientur Schis-
mata; quot Sacerdotes.] z tad tho i-
dzie; iz bez Krzyzma, y roskazania Bi-
skupiego / áni Kaptan / áni Diakon nie-
moze Krzcic: co czestokroc (wszakze zá
potrzeba) wolno y Laikom czynic:
[quod frequenter, si tamen necessitas
cogit,

cogit, scimus etiam licere Laicis.]
Dosyc za nami powiedziat / a kilka oso-
bnych rzeczy / S. Jeronym: daley niech
czyta / ktho chce: ia rzecz zamykam.
Niechay tedy kazdy wie Chrzescijanin; Zám-
iz Bierzmowánie iest / y zawzdy bylo / knienie.
Swiatoscia Koscielna: przez ktora by-
wa dany obficie Duch Swiety / na po-
moc, ratunek, posilenie y vtwierdze-
nie / przeciw Ciatu / Swiatu / y Dia-
blu. áby sie niewstydat wyznawac Wiá-
ry / w ktorey iest okrzczon; y cierpiec co
dla niey / áby sie niebat. Przecz maza
Czoto / Policzek daia etc; w Nauce Pra- w Náu.
wego Chrzescijanina czytay. Toc iest Li. 166.
prawe Apostolskie Rak wktadanie; 143.
nie / ktore sobie wászy wymyslaia: a na
to zadnych Dowodow miec niemoga.

Prawdac to iest / y tego my pilnie, 7 czesc.
przeciwko wszystkim dzisieyszym Kace-
rzom, bronimy; ze potrzeba ku zbawie
niu trzech Cnot glownych / Wiary / Trzi Cno
Nadzieie / á Mitosci: alec to nic ku te- ty / ku
mu nowemu wászemu Wktadaniu rak. zbawie-
A iesli trzeba Mitosci Bozey y Brater niu po-
skiey / takze tez Nadzieie w Panie Bo- trzebne.

 dzemo-

dze mocney/ ku Wierze/ po Krzćie: cieżmuż Nowowiernicy / y waßy też z niemi/ ná Wierze ſámey ſwe zbáwienie ſádzą.

Kontrádikcia.

Inßać ieſt / trzy ; inßa / iedno: gdzieć ſáma Wiárá Vſpráwiedliwia / á zá Vſpráwiedliwieniem pewnie zbáwia ; támći iuż nietrzebá ſie ſtáráć / o Nádzieie/ y o Miłość: á ieſli ſáma Wiárá niezbawia/ y zá tym po Krzćie pewnie nieuſpráwiedliwia; thedyć prozno ktho ſámą Wiárą ma ſie chlubić. Otworzćie troche oczy/ dla Bogá/ Bráćia mili : wielką ślepotę y nieumiejętność thych Miniſtrow wáßych obaczyćie; á zá tymi ich Przećiwnoſciámi/ (Sáma Wiárá; Nieſáma Wiárá) łatwie do Kośćiołá Powßechnego przyſtaniećie. czego ia każdemu z was/ iáko prágnący zbáwienia każdego / práwie życzę.

Summá Artykułu 13.

1. Wieczerza Páńſka/ Teſtámentu nowego ieſt Swiątośćią/ od Páná Chriſtuſá vſtáwiona.

2. Chleb

2. Chleb Wieczerzey Páńſkiey ieſt Ciáłem/ á Wino ieſt Krwią Páná Chriſtuſową.

3. Chleb iednák chlebem / á Wino winem zoſtawa/ áni ſwoiey podſtaty álbo właſnośći przyrodzoney oboie tráca.

4. Sámi tylko wierni duchownie / ták zbáwiennie/ tę Swiątość przyymuią.

5. Tylko ma być rozdawano / á ſpołecznie przyymowano / Ciáło y Krew Páná Jeſu Chriſtá/ w tey Swiątośći: nie ofiárowano/ áni wyſtáwowáno / áni ku pokłonie podnaßano/ álbo po rynku ꝛc. noßono.

6. A tho ma być przyymowano / pod oboią Oſobą/ oſobliwie Ciáło / á oſobliwie Krew tego ſwiętą.

7. Tá Swiątość ma być przyymowaná bez kłámánia / á Boſkiey pocżty tey czynienia: wßákoż z ważnośćią á vczćiwośćią przyſtoyna/ á zwłaßczá z doświadczeniem ſiebie ſá-

8. Przy vżywániu tey Wieczerzey (mego, Páńſkiey/ o Pánie Chriſtuſie kazą/ ꝛc. modlitwy czynią / á potym z poważnośćią rozdawáią / á wierni klecząc z dziękámi przyymuią/ ſmierć Páńſką zwiaſtuiąc. ꝛc.

Odpowiedź.

Oſtáteczny Teſtament Páńſki krotkimi ſłowy święći Ewángeliſtowie opiſáli. á ieſt tho z

wielkim

Roznice około iedney Swiatości.

wielkim / v bogoboynych ludzi / podzi-
wieniem: iż około iedney rzeczy / thak
wiele iest roznic miedzy tymi samymi
nowymi Ewangeliki; że iuż niewiedzą
drudzy / (zwłaszcza gdy teraz tak / a wo-
net zasie inak / y vczą y przyymuią) co
daley czynić / á co o tym wierzyć. Trzy
słowka są Pańskie; To iest Ciało moie;
To iest Krew moia: a wżdy o tym bar-
zo rożnie każą / vczą / piszą. O miły Du-
chu zgodliwy! Jest iest tu Duch / Brá-
cia; ale pewnie nie Duch święty / z sobą
zawżdy zgodny.

1 część. Co Pan Christus ná ostáteczney swey
Wieczerzy postánowił; iest to (ná co y
wy zezwolicie) poważną Swiatością:
ale iest (co my wam wywiedziemy / gdy-
byście tylko bez affektow czytali) nie sá-
ma tylko Swiatością. Abowiem iest y
Ofiara; a pierwey Ofiara / potym Swią-
tością: inaczey nigdy ani było / áni być
144. może / w prawym Kościele Bożym. bę-
de tego niżey dowodził.

2 część. Nad te słowa Páńskie; To iest Cia-
Mat. 26. &c. ło moie / To iest Krew moia; niebyło
nic iaśnieyszego / w Kościele prawych
wiernych

Nowowiernicy z iasnych słow P. vczynili nieiásne.

wiernych Bożych: ale dziś / v tych nie-
wiernych Nowowiernikow / y wászych
thákże Ministrow / są barzo nieiasne:
chociayże oni sami zowią ie iasnymi.
Mowi Pan Christus; To iest Ciało
moie: nie mowi; Ten Chleb iest Ciało
Dowod moie: czemuż wy śmiecie odmieniać
słowá iego / y do nich Chleb przydá-
wáć? przecz wy ważycie sie mowić; Ten
Chleb Wieczerzey Pańskiey, iest Ciało
Páná Jesu Christá? Dokłada sam
Pan daley; co tho zá Ciało / y co też zá
Krew: Ciało (mowi) to iest moie; kto-
re zá was iest wydawane: á Krew tá
iest moia / Krew Nowego Testámen-
tu; ktora zá was, y zá wiele, iest wyle-
wana / dla odpuszczenia grzechow. Je-
sliż tedy to iest Ciało / w ktorym Pan
cierpiał; y tá Krew / ktora zá nas wy-
Contrádikcia. lał: czemuż wászy śmieli mowić inszą /
przy Liczbie 78? czemu w tym Ciele /
w ktorym Pan cierpiał / y w kthorym
zmartwych wstał / w Niebie go zám-
knęli? a za to nie wielkie Przeciwności
tych wászych Ministrow / w ták powá-
żnych rzeczách? Támeście trzymali
z Kal-

z Kálwinem/ y z niewiernymi Káphár=
nayſkimi Sakramentarzmi; tu záſię z
Lutrem: ktory ták ſię niemogł zgodźić/
w they przeciwney roznośći/ z Kalwi=
nem; iże dla tego tylko iednego Artyku=
łu/ Zwingliuſá, miſtrzá Kalwinowe=
Słowō Pań=ſkim ſá=mi Pow=ſzechnicy mocnie wierzą.
go, zá pewnego miał Kacerzá. My
wierzymy mocnie ſłowom Páńſkim/
bárzo w ſobie iáſnym: wierzymy záiſte/
y wyznawamy/ y chwałą zwierzchnią
tego poświadczamy; że po poświącá=
niu Kapłana przyſtoynego/ ná to po=
rządnie poſtanowionego/ y mocy ſobie
dáney przez Kacerſtwo nietrácącego/
z Chlebá ſtáie ſię ono Ciáło Páná Chy=
riſtuſowe; kthore wziął z Panny Má=
riey/ w ktorym ćierpiał/ y zmartwych
wſtał/ á naoſtátek do Niebá wſtąpił.
á to ſię ſtáie/ nie ludzką/ ále iego ſame=
go mocą; ktory mowi/ przez Kapłaná,
ſługę ſwego: To ieſt Ciáło moie/ zá was
wydane. Tákże też y o Krwi rozumie=
my; iż nie inſza/ ále oná/ kthorą zá nas
Pan wylewał/ ieſt w tey nachwále=
bnieyſzey Swiątośći: ieſt zupełny á nie=
rozdźielny Pan Chriſtus/ prawdźiwy
Bog

Bog y Człowiek. Nieprzydáiemy nic;
nieodeymuiemy nic: iáko słowá ſáme
brzmią; (bo tu Wiáry/ nie Rozumu/
trzebá) ták ie rozumiemy. Mowił Pan,
o Ciele ſwym/ y o Krwi ſwoiey: gdy to
mowił; była Krew z Ciáłem/ y Boſtwo
z Człowieczeńſtwem: Wiárę tę/ że tám
ieſt zupełny á nierozdźielny wſzyſtek P.
Chriſtus/ ſam Pan ſwymi słowy nam
podał. á iżeby Chleb, był przedśię chle= 3 cześć.
bem/ á Wino winem; kto wam to po= Iſtnośći Chlebowey niemáſz z Ciáłē Páńſk.
dał: kto was wżdy tego náuczył: áby
Iſtnośći ſwey nietráćili Chleb y Wi=
no: Pan Chriſtus nie mowi; Ten Ch=
leb ieſt Ciáło: álbo; To ieſt Ciáło mo=
ie z Chlebem/ álbo w Chlebie/ álbo 1 Dow.
pod Chlebem: ták/ iáko Luteráni ro=
zmi rozńie mowią; y wy im thego teraz
pomagaćie. Szłoby też tho zá tym/ że 2 Dow.
Chleb z Ciáłem ćierpiał; gdyby Chleb
z Ciáłem był/ przy Wieczerzy: ále nam
ná ten czás inych Dowodow/ oprocz iá=
ſnych słow Páná Chriſtuſowych/ nie=
potrzebá. Mowi Pan; To ieſt Ciáło
moie: dáley ſię thy niedomyſlay; ále
wierz ſtále á mocnie/ pod Oſobámi tyl=
ko Chle=

145. ko Chlebá y Winá / á nie pod Istotá-
mi / być Ciáło y Krew zupełnego á nie
rozdzielnego Páná Jesusá Christusá.
Osobá á Istotá Chlebo-wá, coſą. Co to iest / Osobá Chlebowa ; á co też /
Istota, albo Istnośćiego : prosty tego
nie łátwie zrozumie ; trzeba na to Diá-
lektiká, y Physiká : ći temu dobrze ro-
zumieią ; iáko Przypádłośći tylko rze-
czy / á nie Istność ich / okiem bywa o-
glądána. Białość Chlebowa / Okrá-
głość / y Smák / ſą Przypádłośćiámi:
te ty widzisz; Istoty niewidzisz: te zostá-
ią w Sákrámenćie ; á Istota Chlebo-
wa przemienia ſie w Istotę Ciáłá Páń-
skiego : y to my po prostu iednym słow-
kiem zowiemy Transſubstantiationem.
Kto tego nierozumie ; niech ſie pierwey
w Szkole vczy: á o rzeczach / ktorych nie
rozumie / niechay nieśmie gádáć. Pier-
wey ći trzebá Nauk wyzwolonych ; po-
tym do Pismá Swiętego z boiaźnią á
z pokorą : ále v was ináczey ſie dzieie:
przeto też iest błędow dosyć. Wászych
Bráćia od Husá swego rożni. Ministrow tha náuká / około Ciáłá z
Chlebem / niezgodzi ſie z ich mistrzem,
Janem Hussem ; do swoiey śmierći on
wierzył

wierzył, odmiánę Istoty Chlebowey w
Ciáło Páńskie ; á wierzył / przećiwko
swemu też mistrzowi / Janowi Wikle-
fowi. Tákáć iest v wászych zgoda : iná-
czey vczeń ; ináczey mistrz : á wżdy y v-
czeń / y mistrz / chlubić ſie chce práwym
Słowem Bożym. Dowod wász pierw- 1 Spárćie.
szy / ktorym przykłádaćie Chleb do Ciá-
łá / ten iest; iże Chleb chlebem / á Wino
winem / Pismo S. názywa: Práwdáć
iest / nietylko Páwel S. mowi ; Kto po- 1 Cor. 11.
żywa tego Chlebá / y Kielich Páński pi-
ie : ále y Powszechny Kośćioł tho / w
swym Kánonie / iuż po Poświącániu /
czyni: wszákże á by tám ieszcze miáłá być
Istota Chlebowa / tego Páwel S. nie-
rozumiał ; áni Kośćioł wierzył. A cze- 1 Dow.
mu ? iże Pan sam mowi ; To iest Ciáło
moie &c. czemu ieszcze ? iż Osoby chlebo- 2 Dow.
we zostáią / y Przypádłość chlebowa
smysły násze czuią; okrągłość / białość /
smák. czemu ieszcze ? iże trzeciey / z kto- 3 Dow.
rych Istnośći insza ſie rzecz stáie / pier-
wsze swe imioná czásem miewáią / w Pi-
smie Swiętym. Rozgá Moyseszowá Vtwierdzenie.
odmieniłá ſie prawdziwie w Wężá : á Exod. 7.

wżdy iednák Wężá żywego ná on czás,
Ioan.2. Piſmo zowie Rozgą. tákże też Wodá/
w Kánie Gálileyſkiey/ odmienioná y o-
brocioná ſię w iſtotne á práwe Wino: á
wżdy iednák ono Wino zowie Ewan-
geliſtá Wodą. Coż wżdy oni goſcie pi-
li; Wino/ czyli Wodę? ieſli Wino:
4 Dow. przeczże go zowie Wodą? A żebyć ſię
nie zdáło trudno ku poięciu; iáko pod
Przypádłoſciámi inßymi/ inßa bywa
Iſtnoſć; pod Oſobámi Chlebá, Ciá-
ło/ á pod Oſobą też Winá, Krew Pá-
ná Chriſtuſá: przypátrz ſię y ſámey Fi-
gurze Ciáłá Páńſkiego, Mánnie. Co
Exod.16. dał (powiedz mi) Pan Bog Żydom ná
Pſal.77. puſzczy; Chleb/ czyli Rozgę? Piſmoć
Sap.16. Chlebem zowie wßędzie: y pewna też
to; żeć nie Krupy śnieżne/ áni Roſę/
áni co inego tákiego/ oni Żydowie ie-
,, dli. Ieſliż Figurze ſię dziwuieß; á nie-
,, poymieß tych dziwow/ iedno Wiárą:
,, dáleko więcey trzebá Wiáry/ do práw-
,, dziwoſci Ciáłá Páńſkie^o/ y Krwie nay-
Zám- ,, świętßey iego. Przetoż gdy Ciáło Páń-
knienie. ſkie zowiemy Chlebem; dla przerzeczo-
nych przyczyn/ y Piſmo S. to czyni: á
Chlebo-

Chlebowey Iſtnoſci iuż tám niemáß.
Drugi Dowod wáß, ten ieſt: Niebyło-
by (powiedaćie) Swiątoſcią; gdyby 2 Spárz-
żywioł być przeſtał; to ieſt/ gdyby chleb ćie.
chlebem/ á wino winem/ niebyło. y tego
tym podpieraćie; iż w ten czás/ gdy ku
Żywiołu przyſtąpi Słowo/ Swiątość
będzie. Tego Dowodu Sákrámentarze
tylko mogą iákożkolwiek/ według ſwo-
ich wykrętow/ vżywáć; á nikt iny: dla
tego/ wáßy Miniſtrzy nieumieiętni/ ná
tym iednym mieyſcu/ ſą y Lutherán ámi
y Zwynglianámi. co iednák v tych/ kto-
rzy prawdźie przypátrzáią ſię/ żadnym
obyczáiem być niemoże. Luter mowi;
Ieſt Ciáło Páńſkie: Zwinglius mo-
wi; Chleb tylko ieſt/ Ciáło nie ieſt. átoż
máß kontrádikcią. A iżeby ten Dowod
tylko przynależeć mogł Sákrámenta- Dowod
rzom; że Krztu S. obácz: ná ktorym/ Sákrá-
Wodá nie ieſt Duchem S. áni Dárem mentárz-
iego; ále tylko ieſt Żywiołem/ y Zná- ſki.
kiem Swiątoſci widomym. ku ktoremu
Żywiołowi gdy przyſtąpi ſłowo ono; Ia
ćiebie Krzczę/ w imię Oycá Syná y
Duchá Swiętego: w ten czás, Krzeſt

 práwy

práwą iest Swiątością; to iest / w ten czás, Wodá widoma znamionuie táſkę Bożą niewidomą / táſkę omywaiącą plugáwość duſze człowieczey. A toć też naydzieſz w inych Swiątościách: y ná Bierzmowániu / gdy do Krzyżmá widomego przystąpi Słowo Biſkupie/ iuż zá tym, bywa dány dar Duchá S. niewidomy. Ták tedy Argumentuie niewierzący Słowom Páńſkim, Sákrámentarz / stosuiąc Krzest z Sakrámentem Ciáłá y Krwie Páńſkiey: Iáko (mowi) ná Krzcie / Wodá znaczy Duchá Swiętego; á nie iest oná Duchē Swiętym: tákże też ná Wieczerzy Páńſkiey / Chleb znaczy Ciáło Páńſkie; ále nie iest Ciáłem Páńſkim. co też y o Winie / álbo o Kielichu / tymże ſpoſobem mowią. A widźićie iuż / Bracia; co czynią wáſzy! ſłyſzyćieſz / co piſzą: Iest/ y Nie iest / (powiedáią) Ciáło Páńſkie. Ieſli oczy máćie: iáſnie widźieć (byſcie tylko chćieli) możećie. A iżeby Sákrámentarze tego Argumentu vżywáli; kto namniey iest świádom ich ſekty/ wie o tym dobrze. ná ktory ich Argument

gument ták my dobrze odpowiádamy: Nie rzeczono tego Wodźie/ przy Krzćie; co rzeczono Chlebowi / przy Wieczerzy Páńſkiey: nie rzeczono/ przy Wodźie; To iest Duch Swięty: ále rzeczono/ przy Chlebie y Winie; To iest Ciáło y Krew moiá. Inſzą tedy maſz rozumieć, o Krzćie; á inſzą, o Sákrámencie Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſowey. o Krzćie / á nie o Wieczerzy Páńſkiey / piſał ná on czás Auguſtin; gdy te ſłowá powiedźiał: Odeymi Słowo; coż iest Wodá / (przy Krzćie) iedno wodá: przyſtępuie Słowo ku Żywiołowi; y ſtáie ſie Swiątość. [Detrahe Verbum: & quid eſt Aqua; niſi aqua: accedit Verbum ad Elementum; & fit Sacramentum] A przetoż co S. Auguſtin napiſał o Krzćie; to niechay do Krztu należy: w Swiątośći Ciáłá Páńſkiego/ á w ſámey tylko tey Swiątośći/ inſzą dáleko rzecz iest. Abowiem naprzod przyſtępuie ſłowo Páná Chriſtuſá/ Syná Bożego / ono; Tho iest Ciáło moie/ y Krew to moiá: zá ktorym Słowem wſzechmocnym / dźiwnym ſpoſobem

Skázánie tego Dowodu Sákrámentárſkiego.

Tract. 80 in Ioan.

Sũmá Wiáry / około Ciáłá Páńſkiego,

bem ostáie sie wielka á poważna odmiá
ná; Chleb w Ciáło / Wino w Krew/
tego ktory wßystko stworzył mocą, dźi-
wnie sie obrácą y przemieniá. zá ktho-
rym Poświącániem/ pierwey vczćiwie
y z Pokłonem czynimy Ofiárę Chrześci-
iáńską/ według porządku Kápłáństwá
Melchiśedekowego/ ná pámiątkę prze-
ßćia Páńskiego do Oycá: á potym przy-
iete Ciáło y Krew Páńską / Báránek
on iedyny, po Ofierze ku pożywániu
dány / bywáią nam Swiątośćią, nas
rozmáitymi dáry Bożymi poświącáią-
cą / y Páná Christá z nami przedźiwy-
nie iednym ćiáłem czyniącą. Sąć y tu
Znáki widome dárow Duchá S. niewi-
domych: Osoby Chlebá y Winá wido-
me, znáczą nam zupełnego Páná Chri-
stá niewidomego; á Osoby potym od
nas przyiete widome, znáczą nam przy-
iętego od nas Páná Christusá niewido
mego / y z nim łáski Boże osobliwe wé-
źiete. Według tedy was; niemoże być
Ciáło Páńskie/ iedno z Chlebem á z Is-
stotą iego: ále według mocy słow Sy-
ná BOżego; pewnie á iśćie Ciáło y
Krew

Krew iego iest / pod Przypádłośćiámi
tylko Chlebá y Winá. Przeto ktożkol- Zomá-
wiek niewierzy iásnym á pewnym sło- knienie.
wom Páńskim; nád tym káżdym/ iáko
niewierzącym wßechmocnemu Syno- Ioan. 3.
wi Bożemu/ gniew Boży wiśi. w kto-
rychabyśćie wy niewpádli/ á Zywotá wie-
cznego zátym niestráćili; ia wam rá-
dzę / wierzćie z Kośćiołem Powßech-
nym. A bowiemći nie inßey Wiáry nas
vczą y stárzy Doktorowie. Cyprian S.
ták nápisał: Chleb then pospolity / w
Ciáło y Krew odmieniony. etc. [Panis
iste communis, in Carnem & Sanguinē
mutatus] y drugi raz / thamże; Chleb
ten / powieda / ktory Pan Zwolenni-
kom podawał/nie Figurą widomą, ále
Istnośćią odmieniony / wßechmocno-
śćią słowá ostał sie Ciáłem. [Panis,
non Effigie ' sed Natura mutatus, om-
nipotentia verbi factus est Caro.]
V Ambrożego S. tákże/ częste są te sło
wká; Mutare, Conuertere: mowi on iá-
śnie; iż sie Odmieniá/ y Obrácá/ Chleb
w Ciáło. etc. Czytay sobie/ Lib. 4, Cap.
4 & 5, De Sacramentis; tákże też / De

147.

Dowod stárych Doktorow.
Serm. De Cœna Domini.

iis,

iis qui misteriis initiantur, Cap. 8 & 9. ná obudwu mieyscach / ßeroce o thym piße: á te iego słowa są y w Dekrecie / In Liturgia. De Consecr. Dist. 2. Chryzostomus też ma słowko Transmutationis: Przemienia sie (mowi) Chleb w Ciało. á v Theophylaktá naydzieß słowa / Transelementationis, Conuersionis, Transformationis: czythay go / in Matthæum & in Marcum. Toß / á nie iną / inßy Doktorowie trzymáią: y Koncilium Powßechne Lateránense / przed 300 lat / Wiáre Powßechną potwierdziá: tám náyduiemy słowko Transsubstantiationis: to iest / Istoty w Istote przemienienie. Spáркie A nicidziec nam o słowá; ale o rzecz: iedne rzecz znáczia te słowá rozne; Transsubstantiatio, Transelementatio, Tránsformatio, Conuersio, Transmutatio, Mutatio. &c. Dosyć o tym; dla krotkoś

4 część. Zle y dobre przyiećie. Prawda iest; że y źli y dobrzy (ściprzyymuią iedne rzecz / iednego Paná Ciáło y Krew: dobrzy / ná żywot wieczny; źli / ná wieczne zátrácenie: dobrzy ostáią sie żywymi y poświeconymi członkámi Paná Chrystusowymi; á źli, Szátański

táńskimi: onych Pan Christus, w nich mießkáiący, násyca / posila / od grzechu y od śmierci záchowywa / y żywot wieczny daie; á niegodni wßytkie rzeczy máią przeciwne. co Paweł S. zámknał iednym słowem; Pożywa sobie Sad. 1 Cor. 11.

Dla czego tá Swiatość iest postanowiona od PAná Christusá; tho pilnie trzebá rozebráć: wy niechcecie / tylko Ieść a Pić; my pierwey pokłon, Synowi Bożemu przystoyny, czynimi potym Ofiáruiemy / y vczćiwie naostátek pożywamy. Niechay sie nikt niemyśli ná tym; iákoby iedna rzecz / dla iedney tylko przyczyny / miáłá być vstáwiona. bo ináczey / w wielu rzeczach / nayduiemy. Ofiáry stárego Zakonu, dla czego były vstáwione? á zá tylko dla Ofiárowánia? po Ofierze / część sobie Kápłani bráli; á część ludziom ofiáruiącym podczas dawáli. tákże też y Báránek Wielkonocny (ktory / z inymi Figurami / znáczył niewinnego Báránká Páná Christusá) nietylko był Iedziony; ále też y Ofiárowány / y ná Pámiątke dobrodzieystwá Egyptskiego vstáwiony. Te go Báránká

5 część. 148.

Iedna rzec bywa dla wielu przyczyn.

1 Mow. Leuit. 7. &c. 1 Reg. 1. 2 Reg. 6. 2 Mow. Exod. 12.

go Báránká iednego / puśćiwſzy inſze
Ofiáry/przed ſie iedno weźmićie/ Brá-
ćia mili : ſtoſuyćie potym pilnie tę Fi-
gurę / z Pánem Chriſtuſem , Chrześći-
iáńſkim Báránkiem : vźrzyćie/a łatwie
y iáſnie vźrzyćie ; żeć ći Nowowiernicy/
ktorzy Ofiárę Ciáłá Páńſkiego niſzczą/
ſą pewni á iáſni Przeſtáńcy Antichri-
ſtowi. Antichriſt ma z Kośćiołow wy-
rzućić vſtawiczną Ofiárę ; iáko Dániel
nam prorokuie: niemoże on/ áni będzie
mogł/odiąć Ofiárę ſerdeczną; ale Mſzą
mieć/ y przy niey Ofiárę czynić/ y może
Lic. 43. — zábronić/ y pewnie zábroni : iákom tho
117. — iuż wyżſzey wywiodł. Ale krotko rzecz
¶ Ciáło — thę záwiezuiąc / iże Ciáło PAńſkie ze
PAńſkie — Krwią , ma być przed Pożywániem
ma być — Ofiárowáne ; ten mieyćie Argument :
Ofiáro- — Ieſli Pan CHRiſtus / na oſtáteczney
wáne/ — Wieczerzy/nie Ofiárował pierwey Ciá
przy — łá y Krwie ſwoiey / niżli rozdał ; y ieſli
Mſzy. — nam nieroſkazał tego czynić: my też nie
1 Dow: — mamy Ofiárowáć : Ale on pierwey O-
ſá Mſza. — fiárował / niżli rozdał ; y roſkazał nam
to czynić : Przetoż winni ieſteſmy iego
Roſkazánia ſłucháć ; y to/ co on czynił/
czynić,

czynić. Na tym tedy pytániu wſzyſtká — Minor.
rzecz ieſt ; Ofiárowałli Pan Chriſtus
pierwey Ciáło y Krew ſwoię / niżli roz-
dawał ſwym Apoſtołom : Pilnie czy-
tayćie y przypátrzayćie ſie/ proſzę was :
o rzecz nam idźie niemáłą . Niepátrz-
ćie tego; żeć wam ták hydzą ći nowi thę
ſtárą Ofiárę : dobrzeli to czynią / álbo
nie; tego pilnie pátrzćie. Mowię tho z
Kośćiołem Powſzechnym; iże P. Chri-
ſtus pierwey Ofiárował Ciáło ſwoie y
Krew/ niżli rozdał : á ná thym krotko
(áby ſie rzecz prawdźiwa łatwiey po-
ięłá) naſz Dowod ſadzę : Ieſliby Pan — Dowod
Chriſtus nie Ofiárował pierwey/ niżli — vtwier-
rozdał Ciáło y Krew ſwoię; nie oſtáło- — dzáiący
by ſie było doſyć Proroctwom/ y Figu- — Minorę
rom , ſtárego Teſtámentu : Ale iże on — te ; iż P.
wypełnił wſzyſtko do namnieyſzey kry- — Chriſtus
ſki ; á ná Krzyżu Swiętym / y w dźień — ofiáro-
zmartwychwſtánia/ teo nam poświad- — wał.
czył : Thedyć pewnie pierwey Ofiáro- — Mat. 5.
wał/ niżli rozdał. Proroctwá ine ná — Ioan. 19.
ten czás zániechawſzy/ to weźmiemy Dá- — Lucæ 24.
widowe; ktore y Páweł S. wſpomina : — 1 vtwier-
Tyś ieſt (mowi Bog Oćiec do Syná — dzenie
ſwego) — Dowo-
du/ Mel-
chiſedek;

Psal. 109. ſwego) Kápłanem ná wieki / według
Heb. 5, 7. porządku Melchiſedekowego. Miał
być Kápłanem Pan Chriſtus wiecz-
nym / áż do końcá świátá / ná kſztałt Ká-
149. płaná Melchiſedeká: co to zá Melchi-
ſedek był; pierwey zrozumieć mamy:
Gdy ſie wracał Abram z zwyćieſtwá;
záiechał iemu ten tho MElchiſedek /
Krol miáſtá Salem, y Kápłan: o kto-
Gen. 14. rym ták Piſmo S. mowi: Melchiſedek,
Krol Salem / wyniozwſzy Chleb y Wi-
no / (bo Kápłanem był Bogá nawyż-
ſzego) błogosłáwił ABrahámowi; y
rzekł: Błogosłáwiony Abram Bogu
nawyżſzemu, Stworzyćielowi niebá y
ziemie / y błogosłáwiony Bog nawyż-
ſzy; zá ktorego obroną / maſz w rękách
Wykład twoich nieprzyiaćioły. Zgodny ieſt wy-
z Dowo kład wſzyſtkich Doktorow Chrześćijáń-
dy pew- ſkich / y ſtárych Rabinow Zydowſkich;
nymi. iże ná ten czás Melchiſedek, ten Ká-
płan / Ofiárował Chleb y Wino Pánu
Bogu / zá zwyćieſtwo Abrámowe / bło-
gosłáwiąc PAná BOgá / y błogosłá-
wieńſtwo dáiąc Abrámowi; iáko Ká-
płan. Abowiem ten ieſt nawłaściwſzy
vrząd

vrząd Kápłáńſki / ktory ſámemu Ká-
płanowi záwżdy przynależy / Ofiáro-
wáć: do ktorychkolwiek ludzi / álbo tez
Zakonu / vdaſz ſie; ták naydzieſz. y Pá-
weł S. tego poświádcza: Ktory iáko
ſkoro powiedział tę Regułę / o Biſku-
pie, Kápłanie nawyżſzym; że
Káżdy Biſkup / ku ofiárowániu Dá- Heb: 5, 8.
row y Ofiar, bywa ſtánowion: w Náu.
nátychmiaſt dołożył tę Conſequentią: Lic. 22.
Przetoż potrzebá ieſt; áby y náſz Ká-
płan Pan Chriſtus miał nieco / co-
by ofiárował.
Gdy tedy mowimy o Kápłanie Mel-
chiſedeku: Wyniosł Chleb y Wino; bo
był Kápłanem: pewnie iuż to Wynie-
ſienie, y dla Ofiárowánia ſie ſtáło / y
Ofiárowániem było. dla czego ſtárzy
Doktorowie czeſto thák zgoła czytáią; Li. 122.
Melchiſedek ofiárował Chleb y Wino.
Jeſlić wſpomniał Moyſeſz Kápłaná /
przy Chlebie y Winie wynieſionym; á
przy tym oſobliwe tez Błogosłáwień-
ſtwo przydał: iuzći tám pewnie Kápła-
nowi dał Ofiárę. Aza nie wſzyſcy Wy-
bráni Boży (ktorzy ták w ſtárym / iáko
y w no-

y w nowym Zakonie/ ſą Kapłany Du-
chownymi) maią też ſwoie Duchowne
Pſal. 50, Ofiary: za niemaią Ofiar ſerca ſkruſzo-
49, 4. nego / Ofiáre Chwały Bożey / Ofiáre
Spráwiedliwośći ꝛc: A wo káżdy Ka-
płan Ofiáruie: Melchiſedek iż był Ka-
płanem ; pewnie też Ofiárował / ná on
czás / Chleb y Wino. ktore ieſliby dał
potym ku Pożywániu y Piciu / pierwey
Ofiárowáne ; thego niewſpomina Pi-
ſmo. wſzákże ieſt to rzecż y podobna ; y
z tym / co Pan Chriſtus czynił, Figurę
iſzcząc / barzo zgodna. Abowiem ták ſie
działo y przy Ofiárach ſtárego Zakonu:
Li. 148. iákom wyżſzey námienił. Dał thedy
Záwiązanie. Chleb y Wino Abrámowi Melchiſe-
dek ; ále pewnie pierwey Ofiárowáne
Pánu Bogu. co y słowá the ; Kapłan
Bogá nawyżſzego ; y zgodne zrozumie-
nie Doktorow S. potwierdza. Przy-
wiodłćibym ia thu wiele Theologow ;
Cyprianow / Hieronymow / Auguſti-
now / Chryſoſtomow ꝛc: gdybyśćie tylko
chćieli na tym przeſtáć. ták tho pewna
ieſt á iſta ; że áni iednego nienaydźiećie /
z ſtárych Doktorow Chrześćijáńſkich /
ktoryby

ktoryby odeymował Kápłanowi Mel-
chiſedekowi, ná on czás, Ofiárę : y Ra-
binowie Zydowſcy ſtárzy / przed przy-
ſzćiem Páńſkim / tego im mocnie pomá-
gáią. ći to nowi / zá tą nową ſwą Wiá-
rą / nowe ſobie wykłády náyduią : cho-
ćiay nic k rzeczy ; tylko, áby ſie kręćiło /
y niezgodá czyniłá. Ofiárá tedy Mel- Zámknienie pierwſzego Vtwierdzenia.
chiſedeká, Bogá nawyżſzego Kápłá-
ná, thá byłá / Chleb y Wino / ná pá-
miątkę zwyćięſtwá Abrámowego ſprá-
wiona : Pan Chriſtus iże ieſt Kápłá-
nem / według porządku Kápłaná Mel
chiſedeká : Przetoż pewnie / przy oſtáte- 150.
czney Wieczerzy / ná ktorą był przynie-
ſiony Chleb y Wino / Ciáło y Krew
ſwoię pierwey Pánu Bogu ofiárował /
niżli ku iedzeniu y piciu Apoſtołom roz-
dał ; á to vczynić raczył / dla Pámiątki
Zwyćięſtwá ſwego / y Czártá od ſiebie
porażonego. Pátrz ; iáko ſie Figurá z
Rzeczą zgadza ! Chlebá proſtego / ták- Spárćie
że też Winá / niemogł ofiárowáć then ;
ktory w Nowym Zakonie / ieſt y ſam
Kápłanem / y ſam Ofiarą : pod oſobámi
tedy Chlebá y Winá / Ciáło y Krew
ſwoie

swoie ofiárowal; á z strony Osob widomych Chleba y Winá / dosyć vczynił Figurze Kápłana Melchisedeká / y Proroctwu Dawidowemu. Także też nie wypełniłby Pan Christus Figury Báránká Wielkonocnego; gdyby nie ofiárowal był przed tym / niżli rozdał / Ciáła y Krwie swey naświętszey. Baranek on pierwey był Ofiárowány / niżli go iedziono: był vstáwiony / ná Pamiątkę dobrodzieystw Bożych, w Egypćie Żydom vczynionych; á zwłaszcza / iż od Anioła bijącego, ich dziatki pierworodzone niebyły pobite: był też iedziony / w iednym Domu: kośći w nim nietamano ꝛc. Stosuyże thu iuż / Bráćie / istą Prawdę z Znakiem: y vkaż nam; iáko / á gdzie / w Pánie Christusie to sie spełniło. Nie łamano kośći iego / ná Krzyżu świętym: ták iest: tá iedná rzecz tám sie wypełniłá. á drugich niemáło rzeczy / gdzie? gdzie był Jedziony / po Ofiárowaniu? gdzie ná Pamiątkę vstáwiony? gdzie wżdy / gdzie? przecz sie kręćiß? czemu nieodpowiedaß? Ciáło skrwiáwione ná Krzyżu, niebyło rąbáne /

2 vtwierdzenie Dowodu / Báránek Wielkonocny; Exod. 12.

Ioan. 19.

ne / (iáko rozumieli / y gorßyli sie Káphárnáyczycy) áni iedzione: ná Wieczerzy / w iednym Domu, ieden Kośćioł znaczącym / rozdawał swoie Ciáło náß wieczny Kápłan: tu postánowił / czynić ná Pámiątkę: á przeto też y tu / pierwey Ofiárował / niżli rozdawał; ták / iáko sie z Báránkiem Wielkonocnym dziáło. Był Báránek Ofiárą Przeßćia Páńskiego: [Victima Transitus Domini] y Ciáło ze Krwią Báránka Páná Christusá, iest Ofiárą iego Przeßćia; ktore on vczynił z tego świátá, do Oycá swego / przez Smierć swoie. Tu też obacz / Bráćie miły; iáko dziwnie iedná to Ofiárá byłá / y ná Wieczerzy / y ná Krzyżu / rożnym tylko sposobem czyniona: tám Niekrwáwie; thu Krwáwie: tu ná Smierć; tám ná Pámiątkę y Opowiedánie Smierći. Gdzieć iednę rzecz, ieden á tenże Kápłan ofiáruie; támći iuż iedná iest Ofiárá: Pan Christus Kápłan nikogo inego / iedno siebie sámego / Ciáło y Krew swoie / Pánu Bogu zá nas Ofiárował: á iż Ofiárował / y ná Wieczerzy / y ná

Ioan. 6.

Ioan. 13.

Ofiárá, ná Krzyżu / y ná Wieczerzy.

 Krzyżu;

Krzyżu: tedyć niemogła tam ina / á tu
zasie ina / być Ofiára; ále thoż á iedno
Ciało iego / rożnym tylko obyczáiem / zá
nas iest Ofiárowáne. dla ktorey iedney
Ofiáry / cześć figur iednego Báránká
Wielkonocnego, ná Krzyżu; á wiecey;
ná Wieczerzy / wypełnione są od Paná
Zámknienie dwoie Utwierdzenia. Christusá. Jesliż thedy niedosyćby sie
ostáło / ták przefigurowánemu Báránkowi / iáko też Kápłanowi Melchisedekowi; gdyby Pan Christus / ná Wieczerzy / naprzod Ciáłá y Krwie swoiey
nieofiárował: záiśteć to iest rzecz prawo dziwa; (áby sie wszystkiemu Pismu dosyć ostáło) żeć pierwey Ofiárował Pánu BOgu / niżli rozdał ku Pożywániu
Apostołom. á iże przydał / y roskazał;
Lucæ 22. To czyńcie / ná Pámiątke moię. tedyć
my dobrze czynimy, w Kosciele Powszechnym / y Pańskiego w tym roskazánia przestrzegamy; gdy przed rozdawá-
151. niem Ciáłá y Krwie iego / pierwey toż
Wykład ofiaruiemy. A w tym też iśći sie ono; co
Psal. 109. przepowiedział Prorok: Jesteś ty ná
wieki Kápłanem / według porządku
Melchisedekowego. Raz sie ofiárował

Pan

Pan Christus, Krwáwie; ále ná káżdy
dzień / pod osobámi Chleba y Winá / ofiáruie sie Niekrwáwie: y tákim Kápłanem będzie ná wieki; to iest / áże (iáko Paweł Swiety wykłada) przyydzie. 1 Cor. 11.
Ale spytasz iuż podobno: Czemuż tego
niemász w Ewángeliey; co mi w Proroctwie / y w Figurach / vkazuiesz?
Naprzod / Bracie miły / wiedz to; żeć
nie wszystko / co Pan czynił przy Wieczerzy / w Ewángeliey iest nápisano.
Báránká Wielkonocnego pierwey P.
Christus ofiárował / niżli pożywał; według roskazánia Zakonu Bożego: á wszdy iednák Ewángelistowie, sámo tylko
iedzenie Báránká wspominaią. Przylał też Pan Christus Wody w Wino;
ktore w Krew swą naświetszą odmienił: iest o tym świadectwo dawnych á
S. Doktorow: o tym vmyslnie gada / y
to wywodzi / Cyprian Swiety; Lib. 2,
Epist. 3: y Kosciół Powszechny / záwzdy Cl. 123.
Wode z Winem przy Mszy mieszáiacy / tego poświadcza: á wżdy o tym przymieszániu Wody do Winá / w czym są
wielkie Táiemnice / ani iedney litery nie

Sprzecie w Ewángeliey iestli opisána Ofiárá / przy Wieczerzy? 1 Odpowiedź.

 naydzieß

naydzieß w Ewangeliey. Stabać tho
Conſequentia; aby dla tego / iż napiſa-
no nie ieſt / niemiał Pan Chriſtus cze-
go vczynić : y the iedne ſłuſzną mógł-
2 Odpowiedź. bymci dać odpowiedź: wſzakże y napi-
ſano to ieſt w Ewangeliey / ale tak; aby
Mat. 7. pereł niemiętano leda gdzie. Chciał
Pan Chriſtus / y chce / Ofiarę tę w na-
więtſzey mieć vczćiwośći : dla tego thęż
Duch S. pioro Swiętych Ewangeli-
ſtow ták moderował; żeby w tym wię-
ſzey powadze było to / co nie wſzyſtkim
Lic. 99. odkryto ieſt. Pamiętay / co Baſilius
piſze, o Chrześcijańſkich Taiemnicach:
wielkie to ſą Myſteria / przy Mſzy: nie-
dármo ie Gręci zowią Myſteria hor-
renda: pod Strachem / Dziatki / pod
Strachem; tak Ruſcy Popowie napo-
mináią / przy Liturgiey: Fideles tylko
wiedzą / co ſie przy Mſzy dzieie; według
świádectwa częſtego / v S. Auguſtina.
Jeſt tedy Mſza w Ewangeliey; ale w
152. Taiemnicy. bo przy Ofiarach bywały /
y záwżdy bywáią Błogosławieńſtwa.
1 znák Błogosławił Melchiſedek Pana Bo-
opiſánia gá / przy oney ſwey Ofierze; y Pan Chri-
Ofiáry. ſtus /

ſtus / iſzcząc Figurę / to vczynił: my też /
przy Mſzy / y Pana Bogá błogosławi-
my; y o to / aby nas błogosławił / pilnie
prośimy: przetoż w tym iednym słow-
ku Ewángeliſtow świętych / Błogosłá-
wił / naſz Mſza Pańſka. Aza małe ieſt
Błogosławieńſtwo naſzego tego Ka-
płana / w iednym 17 Kap: v Jana S:
na kthorego kſztałt ieſt vczyniony naſz
Kanon Kośćielny: wiedzą o tym ći;
ktorym P. Bog zlećił Taiemnice Kro-
leſtwa ſwego. Nad to / gdy słyſzymy o 2 znák.
Chlebie y Winie / przy oney Wieczerzy;
a przy tym pamiętamy / co zá Kapłan
ofiárował Chleb y Wino: wnet za tym
dorozumiewáią ſie ći / ktorzy Taiemni-
ce Figur wiedzą; iże tam ieſt wypełnio-
no / co przeznáczył Kapłan Melchiſe-
dek. wſzákże iuż nie Figurę / Chleb y
Wino; ale wypełnienienie Figur / Ciá-
ło y Krew ſwoię / ofiárował Pan Chri-
ſtus. A z tąd też okázuie ſie błąd wáſz; Chleb
ktorzy Chleb y Wino zoſtawiácie z Cia- nie ieſt z
łem y ze Krwią Pańſką. bo zá thą po- Ciałem.
wieśćią / nie ſameby Ciało y Krew ſwą /
nie ſamę Rzecz iſtotną, w Figurach

 przezná-

przeznaczona; aleby y Rzecz y Figure
wespołek (gdyż wy Chleb z Ciałem złą-
czacie) Pan Christus był ofiarował.
czego żaden niepozwoli Theolog; ktory
wie/ tegoż w Nowym Zakonie być Ka-
3. płanem/ kto iest y Ofiara. Ale obaczy-
my wykłady Doktorow Swiętych; o-
kazuiąli nam oni/ przy opisaney Wie-
czerzy Pańskiey/ skrycie opisaną od E-
wangelistow, iego na on czas Ofiarę.
Hieronym S. thak krotko napisał/ in
Matthæum: Jako w przefigurowaniu
Pana Christusa/ Melchisedek, nawyż-
szego BOga Kapłan/ Chleb y Wino
Ofiaruiąc/ uczynił był: Pan Christus
też prawdziwość swego Ciała y Krwie
obecną wystawił. [Post typicum Pa-
scha, ad verum Paschæ transgreditur
Sacramentum. vt, qnomodo in præfi-
guratione eius, MELchisedec summi
Dei Sacerdos, Panem & Vinum Offe-
rens, fecerat; ipse quoq; Veritatem sui
Corporis et Sāguinis repræsentaret.]
Krotkie tho słowa są; ale ważłowate:
rozważ; iesli umiesz: a przypatrz się pil-
no Barankowi/ y Melchisedekowi; ktore-

Swiadectwa starych Doktorow y trzecim Znakiem są/ y trzecim Utwierdzeniem Dowodu.

tu Hieronym wspomniał: Chrysostom
thez Wieczerzą Pańską zowie Ofiarą:
ktora Smierci iego iest (iako on mo-
wi) Symbolum: to iest/ Znakiem, skry-
tą Taiemnicę w sobie maiącym: y dla
tegoż/ zarazem na początku Homil. 83.
zowie ią Ineffabile Mysterium/ Taie-
mnicą niewymowną. Theophilactus
także iasną zmiankę czyni Ofiarowa-
nia/ Oblationis & Immolationis. Be-
da/ in Matthæum pisząc/ tylko Sakra-
ment wspomniał: in Marcum/ Kapła-
na Melchisedeka niezamilczał: a in Lu-
cam/ y Sakrament, y Ofiarę, y Wodę
Winu przymieszaną znaydziesz. Opu-
szczam na ten czas inych: te tylko przy-
wodzę; ktorzy na Ewangelią pisali.
Masz tedy/ Bracie miły/ napierwszy
ten Dowod gruntowny/ z Figur/ z Pro-
rokow/ z Ewangelistow/ y z Doktorow
dawnych; iżeć Pan Christus Ciało y
Krew swą/ na Wieczerzy ofiarował. 153.
co iże też kazał czynić swym Apostołom:
pewnie oni Roskazaniu temu dosyć czy-
nili; y dla tego Roskazania/ we wszyst-
kich Kościołach Chrześciańskich/ Ofia-

In Mat: quoq;

In Matt:

Zamknienie.

ij Dowod za Mszą: Apostołowie ofia-

fiárowá li Ciáło Páńskie.

kęte stánowili. Ofiárę tę nászę / ktorą z iezyká Zydowskiego / Mszą zowiemy; Gręci zowią Liturgią: thę Liturgią áby gdzie spráwowáli Apostołowie; kto vmie Grecki iezyk / z Dzieiow Apostolskich porozumie. á to słowo / Liturgia / iáko znáczy Ofiárę, sámemu Pánu Bogu winną Służbę; oprocz pospolitego zrozumienia wszytkich Doktorow / y Lukász S. w Kápit. 1, y Páweł S. Hebr: 10 / łátwie nas nauczą. Iedno tám iest słowo / przy Ofierze Zácháriaszowey / y przy Ofiárach Zydowskich: toż też słowo iest / od ktorego zowiemy Liturgią / przy Ofierze y Służbie Apostolskiey; Act. 13. Ofiárowáć Pánu Bogu / iest, iemu Służyć / y iemu sámemu Cześć winną czynić: nikomu inemu / iedno sámemu Pánu Bogu / Ofiáry nie bywáią, áni máią być czynione. A kto kiedy słyszał (ták S. Augustin pisze) Kápłáná przy Ołtarzu / żeby miał mowić, w Modlitwach; Ofiáruięć Ofiárę / Pietrze / álbo Páwle / álbo Cyprianie / &c. iedne / iednemu BOgu tylko winną / przy pámiątkach Męczenników

1 vtwierdzenie z Act. 13.

De Ciuit. Dei, lib. 8 Cap. 27. &c.

ków S. ofiárowána bywa Pánu Bogu Ofiárá Chrześciańská. &c. [Vnum, vni Deo tantummodo debitum, apud Martyrum memorias, offertur Deo Sacrificiũ Christianorum.] O Mszyć to nászey pisze Augustin Swięty: przy tey / my Bogu sámemu służymy: y Ruś Mszą swoię zowie Służbą. Máieth Báitko Służbu; Iuż po Służbie; ták oni o Mszy / po swemu / mowią. co dla tego tu dokłádam: ábyś onę Służbę / y onę Ofiárę / przez kthorą służyli ná on czás w Kościele Apostolskim / chciał y mogł zrozumieć. Gdzie też iest zmianká Ołtarzá / y iedzenia z Ołtarzá; zá Ołtarzem / to iest, Ofiárnikiem / (Ουσιαστήριον od Ουσία) záwżdy idzie Ofiárá. z kąd sie iuż dobry Theolog domyśli; iżeć Páweł S. w Korinćie / Ołtarz Páná Christusow Ołtarzowi Diabelskiemu przećiwny czyniąc / y Ofiárowánie nad to ná tymże mieyscu miánuiąc / Ofiárowáne Ciáło y Krew Páńską rozdawał.

Tho masz z Pismá S. o Ofiárowániu Apostolskim. podzże do Historiy; podź do Swiętych dawnych Apostolskich Doktorow:

Służbá Ruska.

2 vtwierdzenie; 1 Cor. 10.

3 vtwierdzenie; y iiij Dowod / zá Mszą.

ktorow: nic v nich / iedno iż Chrześciá-
ſánie máią Ofiárę Ciáłá y Krwie Pań-
Zám- ſkiey/ poſpolitßego nienaydzieß. Cze-
knienie. muż tedy Miniſtrzy wáßy śmieią mo-
wić; Tylko ma być rozdawáne Ciáło
Páńſkie/á nie Ofiárowáne: przecż nam
oni tego bronią; co Pan Chriſtus ká-
zał czynić: co czynili Apoſtołowie; y
Kościoł Powßechny we wßyſtkim Ch-
rześcijáńſtwie záwżdy czynił / áże do
dniá dziſieyßego: Być byli ci wáßy po-
ſłámi Páná Chriſtuſowymi; Ofiárá by
iego/ według porządku Melchiſedeko-
wego ná wieki poſtánowiona / niegár-
dzili: ále iż Mßą gárdzą/ bluźnią/ ni-
ßczą/ y wymiotuią z Kościołow; pew-
Li. 117. nie oni onego/ ktory ma wygłádzić wi-
domą z Kościołow Chrześcijáńſkich O-
fiárę/ pewnymi ſą Przeſtáńcámi. Ła-
twieć mowić; Nietrzeba Mßey/ Mßa
ieſt Báłwochwálſtwo: ále trudno zá-
ſię tego dowieść; áby Pámiątká Mę-
ki Páńſkiey, Báłwochwálſtwem być
Mßą ,, miáłá. Szátan záwżdy święte rzeczy
gánić/ ,, gáni; y Pánu Bogu ten Przeciwnik zá-
Szá- ,, wżdy ieſt przeciwny. iż tedy on to gáni;
táń- co Pan

co Pan Chriſtus czynił y vſtáwił/ á co táńſka
záwżdy, w Kościele Chriſtuſowym y ieſt ſprá-
Apoſtolſkim, w wielkiey vczciwości by- wá.
ło: niemaß ſię czemu dziwowáć. Tákci 154.
on zwykł czynić; ináczey czynić niemo-
że: á czyni tho pod pokrywką. Jeſt tá Szátan
Beſtia y Lwem/ y Smokiem. gdy nie- ieſt Lwé
może mordowáć; iádem zárażá: gdy nie y Smo-
może Chriſtá gánić; (iáko pięknie Au- kiem.
guſtin S. nápiſał/ ná Pſalm 39 y 40) Pſal. 90.
chwalić poczyna: ále dla tego; żeby ſtrá-
cił / nie żeby zbáwił. [Draco iſte &
Serpens induit ſe laudibus Chriſti: &
laudando Chriſtum, conatur decipere.
&c.] Z tąd tedy/pokrywa ſię ten wilk
owczym odzieniem; Chriſtuſem/ Wiá-
rą/ Ewángelią: z tąd ten łotr wykrę-
tny/ przez ſwe naczynie/ chytrze Piſmę
ßermuie. ktoby chciał, niedáć ſię iego
chytrości vwieść / y iádem ſię iego nie-
zárážić / á zátym w Báłwochwálſtwo
Duchowne nie wpáść; ia rádzę / niech Nowo-
trzyma z Kościołem. Jeſt y v was / wiernicy
Bráciá/tákie Báłwochwálſtwo: przy- przyymu-
muiecie to zá Ciáło y Krew Páńſką; co ią Chleb
ieſt proſtym Chlebem y Winem. bo P. proſty/
zá Ciáło
Chriſtus Páńſkie.

Christus nie gdzie indzie / iedno w Kościele Powszechnym / Ciało y Krew swoie poświaca: a poświaca / naprzod ku Ofiarowaniu; a potym ku rozdawaniu. Kto niechce poświacać dla tego; aby było pierwey Ofiarowanie: v tego tylko iest Chleb a Wino; Ciała y Krwie
Li.174. Pańskiey niemasz. co potym iaśniey wywiode. Dla Pana Boga prosze / y dla
Pilne na pominanie. zbawienia waszego / obaczcie posły Antichristowe, w tym iednym; że Ofiare Ciała Pańskiego niszczą. rzeczci to iest iasna: gdybyście wy iedno lepiey chcieli
Ofiaro Ciała Pańskiego / na Krzyżu y na Wieczerzy / co za roznosć? widziec. Rzekłbyś thu iuż / y spytał mie: Jakoż ta przy Mszy Ofiara, z oną iedną na Krzyżu, zgodzi sie? Na to ia tobie thak odpowiedam krotko: Jesli iest taż Ofiara / Ciała y Krwie Pańska / na Ołtarzu; ktora była na Krzyżu: tedyć miedzy thąż a iednąż rzeczą / niebedzie żadney rożnice y żadney niezgody. Co za Ofiara na Krzyżu była? za nie Ciało y Krew Pana Christusowa? a tu też / przy Mszy / nie co inego iest; iedno też Ciało y Krew Pańska: rożnosć tylko iest Ofiary; Krwawa / y Niekrwá-

Niekrwawa; Na śmierć / y Na wspominanie śmierci. tak o tym zgodnie pisza / na List Pawła S. do Żydow / Ambrosy, Chrysostom, y Theophylactus / tymi słowy: A coż tedy my czynimy? izali nie każdy dzień Ofiaruiemy? Ofiaruiemyć; ale na Pamiątkę Smierci iego / to czynimy: a iedna tho iest Ofiara; nie wiele Ofiar: toż (krotko mowiąc) zawżdy Ofiaruiemy; nie inego dziś / a inego iutro, Baranka. etc. Biskup nasz on iest; ktory Ofiare, nas oczyściaiącą, ofiarował: też y teraz ofiaruiemy; ktora na on czas ofiarowana / strawiona być niemoże. a to / co czynimy / na Pamiątkę bywa onego; co sie stało. A bowiem tho (mowi) czyńcie / na moie Pamiątkę. Nie iną Ofiare; ale tak / iako Biskup / też zawżdy sprawuiemy; a wiecey Pamiątkę Ofiary czynimy. [Quid ergo nos? nonne per singulos dies Offerimus? Offerimus quidem; sed Recordationem facientes Mortis eius. et vna est hæc Hostia; non multæ: hoc Sacrificium exemplar illius est: idipsum semper Offerimus; non alium Agnū cras, alium

Dowod
In Cap. 10
ad Hebr.

alium hodie: vnum est hoc Sacrificiū: vnus vbiq; est Christus, plenus; vnum Corpus. Pontifex noster Hostiam, mundantem nos, Obtulit: ipsam Offerimus & nunc; quæ tunc Oblata quidem, consumi non potest. Hoc autem, quod nos facimus, in commemorationem fit eius; quod factum est. Hoc enim facite, inquit, in mei commemorationem. &c.] Te są starych Doktorow Greckich y Łacinskich słowa: dziwuy sie Powszechney zgodzie. Ale postąpisz podobno daley; y spytasz mie: Gdyż P. Christus/ przez one Krwawą ná Krzyżu Ofiárę, raz vczynioną/ wszystko nam obficie zásłużył/ y wszystko dobre z oney Ofiáry nam płynie; coż po they przy Mszy Ofierze? y to podobno przydasz; iákoby Ciało y Krew Pańską ná Mszy Ofiárowáć, było wątpić o Zasługach Ofiáry Krzyżowey/ y onym Zasługom nieco iákoby vymowáć. Przez Ofiárę ná Mszy/ dla thego Zasługom Ofiáry Krzyżowey nic nieumniemy: iże toż tam Ciáło było; ktore iest przy Mszy. y ták práwie Msza Krzyżowi nic nieuymuie; iáko

Msza nieuymuie nic Ofierze Krzyżowey.

1 Dow.

iáko Krzest z Swiątościámi inymi. Pisze S. Augustin: iż z boku Páná Christusowego, Swiątości Kościelne wypłynęły. bo wszystkie z zasługi Ofiáry Krzyżowey moc máią. Gdy sie tedy kto Krzci; nietylko nieuymuie nic Męce Páńskiey / ále ieszcze zasługę iey obiáśnia: tákże też / gdy Ofiáruią Ciáło y Krew Páńską ná Ołtarzu/ zasługę Ołtarza Krzyżowego opowiedáią. Abowiem Msza nasza to opowiada: iże przez Ciáło y Krew, zá nas wydáne / iesteśmy z Pánem Bogiem ziednáni; y przez tegoż Ciáłá y Krwie zasługę / ktore nam Pan nasz zostáwił ná Ołtarzu / Páná Bogá o wszystko dobre prosimy. A czemu thák; rzeczesz: czemu przy Mszy? áza niemoże być bez Mszey? Dla tego ták / Bráćie miły; iże ták P. Christus roskazał/ mowiąc: To czyńcie/ ná pámiątkę moię. A coż tobie trzebá sie wiecey domyśláć? gdy Pan każe; ty słuchay: á niechciey lepiey/ niżli Pan twoy/ tego stánowić. Chciał Krol Saul lepiey czynić/ niżli mu był Pan Bog roskazał: Pan Bog kazał pobić y lud / y bydło i

2 Dow. In. Ps. 40.

3 Dow.

Spárcie

Lucæ 22.

156.

bydło; á iemu śie widźiáło/ Pánu Bo-
gu ráczey to ofiárowáć. á coż/ zá to swe
domyślánie/ vsłyszał sobie; y co odniosł?
1 Reg. 15. Odniosł to; że Krolestwo strácił: á v-
słyszał sobie ono; Lepsze iest Posłuszeń-
stwo/ niż Ofiárá. A ty/ Brácie/ gdy nie
przestániesz ná roskazániu Páńskim; á
to/ co on czynił/ czynić niezechcesz: pew-
nie/ dla thego iednego Nieposłuszeń-
stwá/ nie doczesne; ale wieczne, Krole-
stwo vtrácisz. Pytasz o Mszą; Czemu
ták? A ia pytam o Krzcie; Czemu ták?
Záwiązánie. Jáko winieneś śie Krzćić/ dla tego Zá-
grożenia; Jeśli śie kto nienárodźi z Wo-
Ioan. 3. dy y z Duchá S. niemoże wniść do Kro
lestwá Bożego: ták też winieneś przy
Mszy Ciáło Páńskie Ofiárowáć/ dla
Wykład tego Roskazánia; To czyńćie/ ná pámią-
Lucae 22. tkę moie. ktore słowá iáko należą/ nie
ku sáme Jedzeniu y Piciu/ ale przed-
niey ku Ofiárowániu; y rzecz tho sámá
1 Dow. pokázuie/ (bo Pan kazał to czynić/ co
sam czynił; według Kápłáństwá Mel-
2 Dow: chisedekowego) y Doktorowie stárzy á
Li. 155. świeci (coś też niedawno słyszał) ták
te słowá wszędzie wykłádáią. Gdyby

wászy Ministrzy prawą vmieli Theo-
logią/ y dobrze ią rozumieli: nigdyby
nietwierdźili tego; aby nie Ofiarowa-
nie Ciała y Krwie Pańskiey/ ale samo
tylko Pożywanie/ na pamiątkę Męki
iego miało być vstáwione. Jeśli co má-
ią rozsądku o Pismie Swiętym: nie- 3 Dow. ale patrz y słuchay pilno: nie prostych to głowek Argumentum.
chay śie ieszcze temu/ co tu krotko wy-
wiodę/ pilnie przypatrzą: áza da kiedy
Pan Bog/ y im/ y wam/ práwe Prá-
wdy vznanie. Dał nam Pan Christus
Ciało y Krew swoię; to wszyscy wiemy:
dla czego też dał; y na to śie zgodźimy.
A bowiem on sam powiedźiał: To czyń-
ćie/ ná pámiątkę moie. My ták twier-
dźimy z Doktory wszystkimi Chrześci-
iáńskimi; że ná pámiątkę Męki swey, y
Krwáwey ná Krzyżu Ofiáry/ postáno-
wił Niekrwawą Ofiárę Ciáłá y Krwie
swoiey/ pod osobami Chleba y Wina:
á wászy ták mowią; iż żadnego Ofiáro-
wánia Ciáłá y Krwie swoiey/ ale tylko
sáme Pożywánie ich/ ná pámiątkę swo-
iey Smierći Krzyżowey, vstáwił Pan
Christus. Obaczmysz pilno/ czyia po-
wieść zgodźi śie z Pismem; ieśli ich no-

wa/ czyli naßa ſtara. Pytam ia ich na-
przod/ y was z nimi/ o to; Pożywanie
Ciáłá y Krwie Páńſkiey/ ieſtli znakiem
157. y pamiątką Męki Páńſkiey: tho ieſt/
gdy prawego a iſtego Ciáłá Páná Chri-
ſtuſowego, tylko Pożywamy/ y Krew
iego pijemy tylko; nie Ofiaruiemy: prze-
ono ſámo Pożywánie y Pićie/ znaczy-
mili y wſpominamy porządnie Páná
Chriſta/ zá nas vkrzyżowánego: Ták
was waßy Miniſtrowie vczą; ále rzecz
niedobrze rozumieią. co iże by ták było;
ſłuchaycie do końcá. Abowiem ták py-
tam ich powtore, ſłowy S. Auguſti-
ná: Sacramenta debentne habere ali-
quam ſimilitudinem earum rerũ; qua-
rum ſunt Sacramenta: tho ieſt: znak y
pamiątka rzeczy ktorychkolwiek, máli
mieć podobieńſtwo iákie z nimi; kto-
rych ieſt pamiątką y znakiem: Zeby ták
być miáło; y Piſmo nam świadczy/ y
Kośćioł Apoſtolſki trzyma/ y Doktto-
w Nau. rowie wßyſcy zezwaláią/ y iam to indzie
Li.108: doſtátecznie wywiodł. Abowiem ieſli-
175/ by znaki niemiáły iákiego podobień-
306. ſtwá tych rzeczy/ ktore znaczą; znakámi

ich záiſteby niebyły: ták napiſał Augu- Epiſt.23.
ſtin S. bárzo vczenie/ do vczonego Bi-
ſkupá Bonifáciuſá. [Si Sacramenta
quandam ſimilitudinem earum Rerũ,
quarum Sacramenta ſunt, non habe-
rent: omnino Sacramenta non eſſent.]
To vtwierdziwßy; iże znak y pamiątká
ma być nieiáko podobna rzeczy tey/ kto-
rą znáczy y wſpomina; iuż ſie pilno przy
pátrzmy temu: Jeſli Ofiárowánie Ciá-
łá y Krwie Páńſkiey; czyli ſámo ich Po
żywánie/ ſłußnie á przyſtoynie ma być
świętym znákiem y pámiątką Męki
Páńſkiey. Ktora rzecz ma iákie Podo- Węzeł o
bieńſtwo, z Smierćią y z Krzyżem Páń ſobliwy,
ſkim; tać przyſtoynie á ſłußnie ieſt/ y ma ná Ká-
być/ iego Znákiem y Pámiątką; á kto- cerze,
ra żadnego podobieńſtwá niema; nie- Mßey ś.
może ią znáczyć. Pátrzże iuż/ Bráćie nieprzy-
miły; ieſtli iákie podobieńſtwo Jedze- iaciele.
nia y Pićia/ z Smierćią á z Krzyżem.
Trudnoć tu co podobnego naleść: ro-
żne to ſą rzeczy; Jeść/ á Vmieráć. z dru-
giey záſię ſtrony/ co może być podobniey
ßego; iáko Niekrwáwa Ofiárá/ z Ofiá-
rą Krwáwą/ iednegoż y thegoż Ciáłá

158. Pańskiego: Przeto Augustin S. wykładaiąc iaśniey słowa swoie/ ktore barzo węzłowate napisał do Bonifaciusa/ tak mowi na inym mieyscu: Sententiarum prosperi: Carnis Christi Immolatio, quæ Sacerdotis manibus fit, vocatur Christi Passio, Mors, Crucifixio: non in rei veritate, sed significante mysterio. to iest: Ofiarowanie Ciała Pana Christusowego/ ktore bywa czynione rękami Kapłańskimi/ zowiemy Christusową Męką/ Smiercią/ Ukrzyżowaniem; nie dla istoty rzeczy/ ale dla znaczenia taiemnice. Widźiß/ Braćie/ widźiß; iako mądrze ten Doktor, Ofiarowaniu Ciała Pańskiego/ ktore naßy Kapłani czynią/ (a waßy Ministrowie niechcą) znak y pamiątkę Męki Pańskiey przypisuie. Dla czego tak? aby (iakom powiedźiał) miedzy Pamiątką y Rzeczą Podobieństwo nieiakie było.

Utwierdzenie In libro Sentent. Prosperi.

Thak tedy trzymać y rozumieć mamy/ barzo zgodnie z Pismem Swiętym/ z vstawą Pana Christusową/ y z wykładem Doktorow starych, vczonych a świętych; iż Ofiarowanie Ciała Pańskiego na Ołtarzu

Zámknienie.

nà Ołtarzu, właśnie nam znáczy/ y wspomina Ofiarę Krzyżową; a Pożywánie Ciała Ofiarowánego, właśnie w nas osobne łaski Boże mnoży/ y osobliwe pożytki a owoce czyni. Ofiara, Ofiarę słusznie y przystoynie znáczy; a godnie przyięta Swiątość, łaski Boże dáie. o czym niżey/ ná swym mieyscu/ będziem gadáć: ná ten czasto / cośmy poczęli/ porządnie kończymy. Trzeba zaiste Ofiary Ciała Pańskiego, przy Mßy/ dla thego; iż ią Pan czynić roskazał: a gdyż on roskazał; ná tym by nam dosyć: wßakże / dla czego to roskazał / y dla czego tak postánowić raczył / (opuściwßy przystoynośc podobnego znaczenia Męki iego) możemy się domyślić.

Li. 171: 177.

Zámknienie tego: iż Mßa nie vjmuie nic Krzyżowi.

Nie idzieć to o nowe iakie zasługowánie/ przez tę przy Mßy Ofiarę: wßystko nam zasłużył Pan Christus / na Krzyżu dla nas rozbity: y my przy Mßy nic inego nieczynimy; (co muśi często powtárzáć / dla tych niewstydliwych potwarcow) iedno opowiedaiąc Pana Ukrzyżowanego / y ná zasługi Smierći iego wspominaiąc/ one to zasługi Krzyżowe

Co bywa przy Mßy.

żowe ku pożytku ſobie przywodżimy.
Zaſłużył tedy Pan wßytko, przez Krzyż
ſwoy: Krzyżowe Zaſługi Pańſkie záw-
159. żdy wiecżnie trwáią: ále iż iuż ná Nie-
bioſá wſtąpił / y my go więcey widomie
niewidżimy / ániſmy ná Smierć iego
Dla nas pátrzáli; dla nas tedy dla nas / ktorzy
vſtáwio- ludżmi krewkimi ieſteſmy / Boſkie do-
na Mßa brodzieyſtwá częſtokroć przepámięta-
ieſt. wamy / Ciáłem y Swiátem bárzo ſie
báwimy / dla nas (mowię) on tę wido-
mą przy Mßy Ofiárę ſtánowić raczył.
Ieſli dziś tákowa ieſt niedbáłość ná-
ßá; iż / choćiay ná vſtáwiczną pámiąt-
kę Smierći Pańſkiey pátrzamy / cho-
ćiay vbiory Pańſkie przy iego Smierći,
w vbiorze Káptáńſkim widżimy / ie-
dnák máło nas zrußa Pan zá nas vkrzy-
żowány; máło ſobie ważymy Grzech /
dla ktorego ſam Syn Boży ćierpieć rá-
czył; áni tey wdzięcznośći / kthorąſmy
winni, Pánu dla nas vmęczonemu o-
kázuiemy: ieſliż thedy nas / gdy przy
Mßach bywamy / á ná żywą pámiątkę
Męki Zbáwićielá náßego pátrzymy /
Smierć iego nic, álbo bárzo máło ob-
rußy:

rußy: á cożby było; gdyby nam był on
widomey pámiątki Smierći ſwey nie-
zoſtáwił! Iáki teraz naß żywot ieſt /
tego wieku ztego oſtátecznego: zá tym
podobnoby mogło przyść / v wielu nie-
wdzięcznych Chrześcijan; żeby oni / Pa-
ná CHRiſta zápamiętawßy / álbo ſie
z Turczyli / álbo co inego niedobrego
przed ſie wżieli. Aza to nieczynia mno-
dzy Niegárdżże / Bráćie miły / tym;
co dla ćiebie / ábyś nigdy Męki Páná
twego nieprzepomniał / od ſamego Páná
ieſt vſtáwiono: ty gdy przyymuieß pod
Sakrámentem Ciáło y Krew Pańſką /
ná Smierć iego nádrożßą tylko wſpo-
minaß; ále przy Ofierze Kośćielney / to Smierć
ieſt, przy Mßy; y opowiedáiąć / y znáki Pańſka,
(dla ćiebie) widomymi okázuią, thęż iáko iá-
Smierć Pańſką. Widżiß ná Káplanie ſna przy
Cierniową Koronę Pańſką, y obwija- Mßy.
nie oczu iego / przy Humerale: Albá w- Vbior
ſpominać Albę Herodowę: Pas znaczy Káplań
Powrozy y więżienie Páná twoiego: z ſki. 26.
Mánipulárzá obaczyß Przywiązánie
do ſłupa Piłatowego: Stołá / ná krzyż
złożona / Krzyż ieſt Páná Chriſtuſow:

 iáko

iáko Ornat, odzienie znaczy Páwłocż-
ne. z tym Vbiorem idzie Kapłan, do
Ołtarzá; iáko szedł Pan, na gorę Kal-
waria: y tamże/ przez wszystkę Mszą /
nic inego nam nieukazuie; iedno/ iż nikt
Ioan. 14. do Oycá nieprzychodzi/ tylko przez Pa-
160. ná Jesu Christá. Záiste ktoby chciał po-
twarzy opuścić; naydzie przy Mszy, o-
1 Thim. 2. nego iednego Jednaczá: kthory siebie
1 Ioan. 2. sámego dał Odkupieniem / zá wszystek
narod ludzki; y ktory iest Vbłagániem/
zá grzechy násze, y wszystkiego świátá.
Swiádectwá stáre, o Mszy. Przywiodłcibym ia tu świádectwá stá-
rych Doktorow / y stárego Kościołá;
iże Ciáło y Krew Páná Christusowá/
pod osobą Chlebá y Winá/ (á toć iest/
według porządku Melchisedekowego)
bywáło záwżdy, y ma być Ofiárowáne:
Ei. 155: ále gdyżem to iuż na kilká mieyscach v-
152/ czynił; ná then czás dosyć mieymy, ná
158/ dwu stárych Kóciliach Powszechnych/
122/ Niceńskim, y Ephesinskim: ktore są iá-
117. ko Ewángelia. Ná Niceńskim onym
Cap. 14, 18. záwołánym naprzednieyszym Koncili-
Dist. 93; um/ te są ku nászey rzeczy słowá; ktore
Peruenit. też naydziecie y w Dekrecie: Niegodzi
sie

sie to; áby Diákonowie/ ktorzy niemáią
mocy Ofiárowáć Ofiárę/ Ofiáruiącym
Kápłanom Ciáło Páńskie mieli
rozdáwáć. [Hoc neq; regula, neq; con
suetudo tradidit; vt hi, qui Offerendi
Sacrificii non habent potestatem, his
qui Offerunt, Corpus CHRisti porri-
gant.] Jáśnie tu słyszysz/ Bráćie miły;
iż Ciáło Páńskie od Kápłanow bywá
Ofiárowáne: słuchay y Ephesińskiego In decla-
Koncilium; ktore tymi słowy Mszą ná- rat. Ana-
szę opisuie; Swiętą / á ożywiáiącą / y them. XI
Niekrwáwą/ w Kościele spráwuiemy
Ofiárę/ włásne Ciáło Słowá ożywiá-
iącego. [Sanctum, & viuificum, & in-
cruentum, in Ecclesia Offerimus Sacri-
ficium, ipsius Verbi propriam Car-
nem. &c.] Toć też powtarza Dekret;
Dist. 2 De Consecr. Cap. Necessariè.
Pamiętayże/ Bráćie miły; iż Sákrá- Zámknienie.
ment Ciáłá y Krwie Páná Christuso-
wey, iest y Ofiárą/ y poświącáiącą nas
Swiątością: ma być naprzod Ofiáro- Ofiárá.
wánie/ á potym Pożywánie; iáko było/
przy Ofiárach stárego Zakonu/ y przy
Báránku Wielkonocnym. Tu obaczay

 zgode

161. zgodę wielka, Figur ſtarych/y Prawdy
á iſtoty Nowego Zakonu: obacz ytho
pilnie; iáko Ofiárowánie Ciáła Páń-
Pſal. 109. ſkiego / według Proroctwá Dawido-
&c. wego y Prorokow inych / wſtąpiło ná
Mal. 1. mieyſce Ofiar Zakonu ſtárego. Przy
Sũmá tey Ofierze naświętßey Ciáła Páńſkie-
Ofiáry. go/iáko przy naoſobliwßey Ofierze Chwaty
Bożey y Dzięki/błogosławimy v-
ſtáwicznie Páná Bogá wßechmogącego
/ y dzięki iemu czynimy: á za tym / y
przy tym/pilnie prośimy; aby on nam/
przez Zbáwiciela y Odkupiciela náßego
Páná Jeſuſá Chriſtuſá/raczył bło-
goſłáwić / od wßego złego broniąc/ á
wßyſtko dobre dáiąc. Ofiárę porządnie
ſpráwiwßy / zá nadobnym przy Mißy
rządem Kośćiołá Powßechnego/przy-
ſtępuiemy do przyięćia Swiątośći: kto-
Oſoby. rá Kapłan ták záwżdy bierze/pod dwie
má Oſobámi; iáko pod dwiema Ofiáro
wał. Ma ná to iáſne roſkazánie / gdy
Ofiárę czyni/ Kapłan; áby brał/y O-
fiárował/pod dwiema: ále żeby dawał
inym pod obiema; tego iemu niedoło-
żył Pan Chriſtus; ále ßafowániu Ko-
śćiołá

śćiołá ſwego to zwierzył. o czym niżey/ Li. 171.
ná ſwym mieśću/gádáć będziemy. Kto
mniema/żeby Pan Chriſtus, ná ſwoiey
Wieczerzy, Swiątość tylko vſtáwił;
ten w niemáłe błędy/y w przeſtáńſtwo
Antichriſtowe/pewnie wpada: ále kto
tám widzi y Ofiárę / (á tę pierwey) y
Swiątość; temu y w Proroctwiech/ y Pożytki.
w Figurach / y w Teſtámenćie Páń-
ſkim/y w Koncilia ch/y w Piſmach Do
ktorow Chrześćijáńſkich/y w ſpráwach
Kośćiołá Powßechnego/bárzo śię oczy
otworzą. Kto chce przeźrzeć; niech y O-
fiárę y Swiątość przyymie: á kto chce
ſámą Swiątość; ten wiecznie ślepym
będzie. Ktho ma vßy ku ſłuchániu/ tu
niechay ſłucha; á co Antichriſt z Ko-
śćiołá Powßechnego wyrzući / on wy-
rzucáć niech niepomyśla. A iáko to ¶ Ciáłu
prawdá; żeby Ciáło Páńſkie, przy Mißy Páńſkie-
niemiáło być Ofiárowáne: ták też y ono mu ma
prawdá; żeby niemiáłá mu być cześć y być czy-
pokłon czyniony. co áby wam wáßy nioná
Miniſtrzy zmierźili/nie mowią zproſta; cześć y
Nietrzebá chwalić Páná Chriſtuſá / chwałá.
w Sákrámenćie iſtotnie będące/ prá-
wdziwego

wdziwego Bogá y Człowieká: ále mowia; Nietrzebá go wystawowáć / ani ku pokłonie podnaszáć / ani po rynku nośić. Trzebáć tu było mocnych Dowodow; iákoby thám / gdźie wierzymy istotnego á prawdźiwego być PAná Christusá, Ciáło y Krew Syná Bożego przenaświetszą / ten isty á prawdźiwy Pan JEsus Christus niemiał być
1 Dow. chwalon: Abowiem Pismo S. rozkázuie nam / Páná Bogá nászego chwalić: á my iż pewnie á mocnie wierzymy/ pod osobámi Chlebá y Winá, zupełnego być Páná Christusá; dla tego iemu/
Deut. 6, Mat. 4. 162.
iáko Synowi Bożemu/ktory w iedney
w Náu. Lic. 59.
personie z Człowieczeństwem iedne ma chwałe/cześć powinowatą wyrządzamy. Rzeczesz ty iuż; Niekazał tego czynić Pan Christus / przy swey Wieczerzy. á ia tobie powiedam; iże kazał / y przed Wieczerzą/ y po Wieczerzy. A
2 Dow. bowiem gdy go chwalili, y pokłon iemu czynili/trzey oni Mędrcowie/Tredowáty/niewiásta Kánáneyska/y wiele inych: niepoganił ie Pan z tego; ale dopuścił (bo chćiał) tho sobie czynić.
Mat. 2, 8, 15.
tákże

tákże też po Zmartwychwstániu/chwalily go Niewiásty; dawáli pokłon przystoyny y Apostołowie: á Pan przyiął to od nich wszystkich bárzo wdźiecznie. Mat. 28. Lucæ 24.
Atoż masz Roskazánie rzeczne á istotne; ktore iest więtsze/niżli słowne. Masz też ono roskázánie; PAná BOgá twego będźiesz chwalił: masz y ono/ v Páwłá
3 Dow. Heb. 1.
Swiętego; Niech go chwalą/ y przed nim padáią / wszyscy Angiołowie Boży. Tákże też Prorok Dawid roskazuie
4 Dow. Psalm. 98
nam tho czynić: Wynaszaycie (mowi) Páná Bogá nászego/y padaycie [adorate] przed Podnożkiem Nog iego. ná ktore słowá szeroko pisze Augustin S. o tym nászym chwaleniu Páná Christá/wSwiątośći Ciáłá y Krwie iego naświętszey: ia rzecz iego wszystke tak skracam: Podnożek nog Bożych iest Ziemia; Esa. 66: Pan Christus wziął ziemie z ziemie: (iże Ciáło z ziemie iest; á on z ćiáłá Máriey Ciáło wziął,) a iże w tym Ciele tu chodźił/y to Ciáło nam ku pożywániu ná zbawienie zostáwił/ y żaden Ciáłá onego pierwey niepożywa, ażeby pierwey chwałe y cześć dał; z tąd
Vtwierdzenie.
śie

ſie nálázło / iáko ma byc padano przed
Podnożkiem nog Bożych: y nietylko nie
grzeſzymy / pokłon czyniąc ; ále gdybyſmy
ſmy nieczynili / thedybyſmy grzeſzyli.
[Illam Chriſti Carnem, quam de carne
ne Mariæ accepit, in qua hîc ambulauit,
uit, & quam nobis manducandam ad
ſalutem dedit, nemo manducat; niſi prius
us Adorauerit: & non ſolùm non peccamus,
camus, Adorando; ſed peccamus, non
Adorando.] Te ſą słowá S. Auguſtiná
Ciáłá ná / wielkiego chwálce Ciáłá Páńſkiego
Páńſkie- go w Sákrámencie. Podnaſza tedy Ko
go Pod- ściół Powſzechny ten Sákráment; wyſtáwia
naſzánie ſtáwia ; noſi : áby tego Páná / ktory go
Wyſtá- ſwą Krwią nadrożſzą odkupił / chwalił;
wiánie / lił; áby ná iego Dobrodzieyſtwá pámiętáiąc
y Noſze- táiąc / iemu z nich dziękował; áby przed
nie. wſzyſtkimi ludźmi / w czym ieſt wſzyſtká
iego Chwałá / okázował y opowiedał.
Abowiem niechce w czym inym ſwoiey
Galat. 6. chwały pokłádáć / iedno w Krzyżu Páná
ná ſwego JEſu Chriſtá: dla kthorego
Lucæ 22. Krzyżá pámiątki / Sákráment Ciáłá y
Krwie ſwey on ſam raczył nam zoſtáwić.
wić. Niechay niechwali ten; kto kogo
inego

inego chce chwalić : my iże chwalimy
Bogá / y Syná BOżego, Páná Jeſu
Chriſtá; dla tego iemu / w Sákrámencie
cie iſtotnie będącemu / iáko nawiętſzą
możemy / y gdziekolwiek możemy / cześć
Boſką wyrządzamy. W wielki Piątek Wielki
ſmęcimy ſie ták; iáko y Pan ſam / y matka Piątek
ká Pánná Máriá / y wſzyſcy miłośnicy żáłobny;
iego, byli ſmętnymi : ſmęcił ſie Pan / w Nau.
dla Grzechow náſzych; ktoremiſmy iego Li. 108:
go (bo wſzyſcymy zgrzeſzyli w Adámie) 110.
ná one ſmierć okrutną przyprawili : y Roma. 5.
dla tychże Grzechow náſzych / ktore winniſmy
niſmy záwſze opłakáć / ſmętny ma być v
Chrześcijan káżdy Piątek. Nieprzyſtoyna
ſtoyna tho rzecz ieſt / y záwżdy byłá / w
Kościele ; áby ná ten dzień / kthorego
Pan cierpiał / Kościoł miał ſie weſelić :
záwżdy y Poſt wſzyſtek, czás poſpolitey Poſt
wſzyſtkich Pokuty / á oſobliwie Piątek wielki,
wielki / w Kościele Chrześcijáńſkim był ſmętny.
czás ſmętku / płáczu / żalu. co y Auguſtin
ſtin S. ná niektorym mieyſcu / przypomina. In Pſal. 21.
miná. Płáczemy tedy w wielki Piątek;
iż ſam Pan náſz / w ten dzień / płákał :
płákał on / dla Grzechow náſzych; y my
tákże /

Swieto także/ dla tych: á cżásow inych / zwłá-
Ciáłá B. ßcżá w Swieto Ciáłá BOżego / y po
y Proceß- tym przy Proceßsiach z Ciáłem BO-
ſie, we- żym / weseli bywamy; dla pożytkow
sołe. Smierći Páńskiey / dla odkupienia y
zbáwienia náßego. Pan Christus v-
krzyżowany / ktorego my y rzecżą sámą
przy tych chwalebnych Proceßsiach o-
1. Cor. 1. powiedamy/ ieſt Zydom zgorßeniem/ á
Pogáństwu głupſtwem ; ále v ćiebie/
Bráćie miły/ ktoryś ieſt Chrześcijani-
nem/ niemiáłoby to być. Powiedaß; iż
niekazał Pan Christus tego Sakra-
mentu wyſtáwiáć/ áni go po rynku no-
śić: powiem y ia tobie; iż niekazał też
Pan Bog, przed Arką Bożą ſkakáć /
2. Reg. 6. igráć/ śpiewáć. á wżdy Pan Bog Da-
widowi/ to cżyniącemu/ błogosłáwił;
á głupia Michol / choćiay była zacne-
go rodu Krolewſkiego/ niepłodna przy-
Nowo- to vcżynił. Toć ſie y wáßym dziś he-
wierni- ſtom Kacerſkim dzieie; gdybyscie pil-
cy noßą no rzecż obácżyć chćieli: poty ich pamią-
ná sobie tká / poty ważna iákożkolwiek nauka;
kaźń nie poki w ćiele żywią: ále iáko dußá z ćiá-
płodney ła; zá nimi wnet inßá Wiárá. Wáße
Michoł.

Ministry vrodził Hus; ktorzy iuż bár-
zo dáleko od Hussá/ o Mßy záwżdy do-
brze dzierżącego: sſtał ſie tedy niepło-
dnym Jan Hus. Od Lutrá tákże od-
ſtąpił Melanchton z Witembercżyki:
Illyricus Fláccus, dla tego tylko / iż
Lutrá opuścili / klął ich swą (ktorey
niemiał) mocą. A co mniemaß o Kál-
winie; ktory też zá żywotá swego/ sſtá-
wał ſie niepłodnym : áza Krakowſcy y
Litewſcy nowi Superintendentowie
Kálwiná nieopuścili : za nieprzyſtali
do Gentiliſá y do Grzegorzá / do Tri-
nitárzow: y wy ſámi (co ná swych mie- Li. 146.
ścách pokázuie) teraz z tym / teráz z o-
wym/ cżáſem o Sákrámēćie z Lutrem/
wnet záſie z Kálwinem/ obłędliwie w-
ßyſtko trzymaćie. Wielkać to ieſt nie-
płodność głupiey Kácerſkiey Wiáry:
obácżćie ſie iedno; vżrzyćie. iáko záſię Pło-
z drugiey ſtrony / płodność Kośćiołá dność Po-
Powßechnego / iuż nie przed Arką o- wßechne-
ną/ ále przed Synem Bożym, przyſtoy- go Ko-
nie przy Sákrámenćie ſkacżącego/ że w- śćiołá.
ßąd ſie pokázuie. Odſtáliśćie wy od Ko-
śćiołá Powßechnego; odſtáli niektorzy

ludzie odmienni: á coż na tym iemu ze-
164. ßło? izali/ miásto was niewdzięcz-
nych/ nienalazł sobie Pan Christus w
India. Indiey/ w rozmaitych Indiyskich zie-
miach y wyspach/ w Krolestwiech bar-
zo wielkich/ ludu inßego; ludu nowe-
go; ludu lepßego/ żyćia osobliwie świe-
tobliwego/ á Stolice Apostolskiey vcz-
ćiwiee słuchaiącego? Ták teraz wáße
od nas odstánie, onych iest do nas przy-
Rom. 11. stánie; iáko wyćięcie niewdzięcznych Ży-
dow, było wßczepieniem wdzięcznego
In Epist. Pogáństwá. Niepodobnáć rzecz po-
Indicis, wiem; ále istą á pewną: w iednym wy-
Fol.464. spie Goeńskim/ Roku tylko iednego
&c. 1560. 12742 człowieká okrzćili ći:
ktorzy wßystko po stáremu trzymáią/ y
ktorym sam Pan Bog iásne wydawa
świadectwo. Dziwne tám spráwy Bo-
że; dziwna świętobliwość/ y stárych
Kaznodzieycow, Jesuitow/ y nowego
ludu Indiyskiego! będzie miał Pan
Christus y w Indiey/ Swięty Kościoł
swoy Powßechny. Bá weyże/ coć tym
wadzi! chwała Syná Bożego, Páná
náßego Jesu Christá/ tá nowym tym
Ewang-

Ewángelikom wádzi! á kogoż tedy bę-
dziemy chwalić; ieśli Páná Christá nie
mamy chwálić? Boię się ia boię/ by to
niebyły słowá onego Zwodniká; ktory Mat. 4.
przed sobą pádáć każe/ á Pismem nie-
dobrze ßermuie. ktoremu ták my po-
wiemy; (á Pánie Boże day to/ áby y wy
z námi) Idź precz/ Száтánie. Abo-
wiem nápisano iest: Páná Bogá twe-
go będzieß chwalił; y iemu sámemu bę-
dzieß służył. y Dawid Prorok/ iásną 5 Dow.
zmiánkę czyniąc Ciáłá Páńskie° Swię- Psalm. 21.
tości, ku Pożywániu też nam dáney/ o
Chwaleniu tegoż Sákrámentu ták ná-
pisał: Jedli/ y chwalili/ wßyscy tłu-
ßczy ziemscy; przed oblicznością iego bę-
dą pádáć wßyscy/ w ziemię się obrácá-
iący. A coż chwalili ći; álbo co (we-
dług przepowiedzenia Prorockiego)
chwálić mieli? á co inego; iedno to/ co
iedli? A coż wżdy iedli? przypátrz się
tám Prorockim słowom: weźmi do te-
go stáre Doktory: naydzieß; iżeć nie co
inego iedli/ iedno Ciáło PAná JEsu
Christá. o ktorym ták tám mowił Pro-
rok/ trochę przed tym/ w personie iá-
 sney

ſney Páná Chriſtuſowey: V ciebie(Bo
że) chwałá moiá/ w Kośćiele wielkim:
Sluby moie [Vota mea] oddam przed
oblicznośćią boiących ſie Bogá: Będą
ieść vbodzy; y będą náſyceni; y będą ch-
wálić Páná / ktorzy go ſzukáią; będą
żyć ſercá ich ná wiek wiekom. Pátrz ie-
dno w Ewángeliiey/ gdźie ieſt vſtáwio-
na Swiątość/ ná pámiątkę Ofiáry y
Slubow Páńſkich; abyſmy Páná Bo-
gá (według Proroctwá tego) z tąd
chwalili: do thych ſłow Prorockich:
Będą ieść/ y będą żyć ſercá ich ná wiek
Ioan. 6. wiekom; przyłoż one Páńſkie: Kto po-
żywa tego Chlebá; będźie żył ná wieki.
gdy tedy ſtoſuieſz Proroctwo z Ewán-
geliią/ obaczyſz; iżeć Ciáło Páńſkie/ kto-
rego Vbodzy duchem, pożywáią/ y z tąd
165. Zywot wieczny biorą/ od pożywáiących
ma być chwalone. Pátrzćieſz / co thu
S Dow. piſzą Doktorowie ſtárzy. Abowiem S.
Wykład Jeronym ták wykłada te ſłowá; Slu-
Dokto= by moie oddam: Sluby moie (powie-
row S. da) oddam; to ieſt / táiemnice Ciáłá y
Krwie Páná Chriſtuſowey będę ofiá-
rowáł; á vbodzy/ Apoſtołowie/ będą
ieść

ieść Ciáło Páná Chriſtuſowe: ꝛc.
[Myſterium Corporis & Sanguinis
Chriſti Offeram: Pauperes, Apoſto-
li, edent Corpus Chriſti.] Auguſtino-
we/ krotko mowiąc/ thetám ſą ſłowá:
Sluby moie oddam; to ieſt / Swiąto-
śći Ciáłá y Krwie moiey oddam. á w
drugim wykłádźie tegoż Pſalmu: Kto-
re ſą (ták ſam pyta) Sluby iego? O-
fiárá; (ták odpowieda ſobie) ktorą o-
fiárowáł Bogu: Będą ieść vbodzy; ry-
bitwi/ Piotr/ Jan/ Jakub. ꝛc. [Quę
ſunt Vota ſua? Sacrificium; quod Ob-
tulit Deo. Noſtis; quale Sacrificium?
norunt Fideles Vota. &c. Vota ſunt Sa-
crificium Pacis, Sacrificium Charita-
tis, Sacrificium Corporis ſui: norunt
Fideles. &c.] Będą ſzerzey / obycza-
iem ſwoim / wykłada S. Auguſtyná:
Sluby/ ktorem vczynił/ gdym ſiebie ná
Krzyżu ofiárowáł/ te oddam w Kośćie-
le wielkim; to ieſt / powtore, przez vſtá-
wiczne Ofiáry moich / w Sákrámen-
ćiech będę Ofiárowáł: z tych Slubow
będą ieść vbodzy / świátem gárdzący:
będą ieść iſtotnie w Sákrámećiech: y
 będą

będą násyceni wiecznie. Abowiem z ro-
zumienia / w Chlebie y w Winie wido-
mym / inßą rzecz niewidomą / Ciáło prá-
wdziwe y Krew prawdziwą Páńską: y
Tłußczy ziemie będą ieść z Vbogimi
moie Sluby / istotnie; ile sie dotycze
Swiątośći: y będą pokłon czynić. iże z
nieiáką zwierzchnią vczćiwośćią będą
przystępowáć. [Edent vota mea reali-
ter; quantum ad Sacramenta: & Ado-
rabũt. quia cum quadam exteriori Ve-
neratione accedent. &c.] Widźiß iuż/
Bráćie miły; żeć Sluby Páná Christu-
sowe inße nie są / áni być mogą / tylko
Ciáło y Krew iego: tych pożywáią V-
bodzy / pokorni Chrześćiiánie: te poży-
wáiąc chwalą / y pokłon im czynią. &c.
Przetoż niechce iuż te rzecz więcey ße-
rzyć / o chwaleniu Páná Christá w tey
7 Dow. Swiątośći. y Alexánder Papież a Mę-
Swiádectwá czennik / piąty od Piotra S. ták nápi-
Doktorow S. sał o tym: (á iest też to w Dekrećie stá-
Alex. Epist. 1. rym / De consecrat. Dist. 2 Cap. Nihil)
Zadna Ofiárá niemoże być większa / nád
Ciáło y Krew Páná Christusowe: nie-
máß lepßey nád te Ofiáry; ále wßystkie
tá prze-

tá przewyżßa: ktora thez czystym su-
mnieniem Pánu Bogu ma być ofiáro-
wána / y czystym vmysłem przyymowá-
na / y od ludźi cżczona. á iáko iest lepßa
nád inße; thak też lepiey chwalona y
cżczona ma być. [Nihil, in Sacrificiis,
maius esse potest; quám Corpus & San
guis Christi: nec vlla Oblatio hac po-
tior est; sed omnes hæc præcellit. quæ
pura cõscientia Domino Offerẽda est;
& pura mente Sumenda; atq; ab homi-
nibus Veneranda. Excoli & Venerari
debet.] Niestrzymam sie / abym ie- 8 Dow.
ßcże niemiał przywieść słow S. Chri-
sostomá: ktory nietylko z tey strony / oko-
ło Chwalenia Ciáłá Páńskiego; ále też
y z strony Ofiárowánia iego / bárzo
dobrze zbiia Kacerstwá dźißeyße, ty-
mi słowy złotymi: Ktore Ciáło Pan Osobne
Christus do Niebá wniosł; to teß nam świádectwo
dat / ku Pożywániu / y ku násycániu. Chrisostom.
czym nam y nawiętßy znák Miłośći po- Hom. 24.
kazał; y ku nawiętßey swoiey Miłośći in 1 Cor.
przywabił. To Ciáło w iásłkach cżćili
Mędrcowie: ludźie pogáńscy y hrubi / z
daleka przyiechawßy / z boiáźnią y z strá-

 chem

chem bárzo wielkim pokłon vczynili.
Násláduymyß tedy (ták on nas vpo-
miná) chociay tych hrubych ludzi/ my:
ktorzy Mießczány iesteſmy Niebieſki-
mi. Abowiem oni/ ſtáynię tylko á chá-
łupę widząc; á nie to/ co ty Chrześcijá-
ninie widźiß / z nawiętßą przyſtąpili
vczćiwośćią y z ſtráchem: á ty / nie w
166. ſtáyni; ále ná Ołtarzu / to widźiß: nie
widźiß Niewiáſty/ná łonie dzierżącey;
ále Kápłaná obecnego / y Duchá S.
obfićie ná Ofierze nágotowáney wyla-
nego. &c. [Christus ad cœlum Corpus
ſuum extulit : quod etiam nobis exhi-
buit; vt manducaremus. &c. Hoc Cor-
pus in Præſepe Reueriti ſunt Magi: vi-
ri impii & barbari, cū Timore & Tre-
more plurimo Adorauerunt. Illi, quum
Præſepe & Tugurium tantúm viderēt,
ſumma acceſſerunt Reuerētia & Hor-
rore; tu in Altari, Sacerdotem præſen-
tem, & Spiritū^c perabunde ſuper pro-
poſito Sacrificio diffuſum, vides &c.]
Czytay y dáley: vyźrzyß wielkie Wiáry
Zámknienie. náßey vtwierdzenie. Ciáło tedy Páná
Chriſtuſowe, w they Swiątośći / ma
być

Artykuł 13.

być naprzod vczćiwie chwalono/ od tych
Chrześcijan; ktorzy mocnie wierzą Sy-
nowi Bożemu / wßyſtko co chce vczy-
nić mogącemu. potym wnet dźieie ſie
Ofiárá: przy kthorey / pámiętáiąc ná
Ciáło, zá nas wydáne / y ná Krew, zá
nas wylaną/ błogosłáwimy Páná Bo-
gá; á o to/ áby nam błogosłáwić raczył,
przez zásługę Smierći Syná ſwego/ ná
ktorey pámiątkę, Ofiárę tę Niekrwá-
wą czynić on roſkazał/ pilnie y vczćiwie
prośimy. A z theyći ſtrony / iż káżdy
dźień záſtáwiamy ſie zásługámi Smier-
ći Páńſkiey / tę Smierć Pánu Bogu
przy Mßy ofiaruiąc / thoż Ciáło y tęż
Krew iemu ſtáwiąc / Pan Chriſtus
ieſt Biſkupem náßym: z tey ſtrony ieſt Biſkup / Pośrzednik/ Obrońcá / P. Chriſtus.
Pośrzednikiem y Obrońcą náßym/ zá-
ſługą Smierći ſwoiey nádrożßey zá nas
ſie záſtáwiáiąc: á to dla tego; iże záſłu-
gá Smierći iego/ raz nam zgotowána/
trwa wiecznie. Kto tego nierozumie /
áni chce rozumieć; ten wpada w Ká-
cerſtwo Neſtoriuſowe: ten mowi Pá-
nu Chriſtuſowi; Modl ſie zá námi: á
winienby z Kośćioła ten mowić; Smiłuy
 ſie

ſie nád námi. Ofiárę vczyniwßy Pánu
BOgu / Ofiárowány Báránek bywá
potym pożywány y rozdawany. przy
ktorym iuż Pożywániu, włáſnie ieſt
Swiątość / godnie przyymuiących po-
święcáiąca / y łáſkę Bożą dáiąca: á te
Kościoł czáſem pod obiemá / czáſem
pod iedną Oſobą / tym, ktorzy nie ofiá-
ruią y Kápłany nie ſą / zwykł rozdá-
Przyymowánie świątości / z strony Oſob. wáć. Tuć iuż przyßliſmy do tego py-
tánia: Jeſli pod iedną / álbo pod dwie-
má / ma być rozdawano; ták / iáko zá-
wżdy káżdy Kápłan Ofiáruiący pod
dwiemá przyymuie? Nas co ſie doty-
cże; zezwálamy y ná dwie / y ná iednę /
według ſtánowienia Kościelnego: wá-
ßy / zwłaßczá ktorzy mędrßy y vczeńßy
ſą / ácz y iedney Oſoby niegánią; wßak-
że / dla czynienia roſtyrkow / (wiećie
podobno / co o tym nápiſał Luter) dwu
ſie domagáią. ále iáko dobrze to czynią:
mądry / pilno ſie przypátrzywßy / ła-
Záwiązánie do wodow. twie obaczy. Abowiem ieſli toż przyy-
muiemy pod iedną Oſobą / co y pod
dwiemá; y ieſli iedney Oſoby rozdawá-
nie, nie ieſt przećiwko roſkazániu Páń-
ſkiemu:

ſkiemu: tedyć bacżnym á dobrym roz-
ſądkiem ludźi mądrych / pokoy y zgodę
Chrześćijáńską miłuiących / y iedna O-
ſobá ieſt dobra. Obacżmyß thedy ná-
przod pierwßą rzecż; dźieli ſie zupełny 1 Dow: z Ciáłem
Pan Christus / pod iedną Oſobą: po- ieſt krew
thym y do drugiey przyſtąpimy; iákie y zupełny Pan
ieſt / o tey Swiątośći / roſkazánie Páń- Christus.
ſkie. Powiedzćie mi / Bráćia mili; co
wierzyćie: Jeſtli pod iedną Oſobą /
Ciáło y Krew Páńſka? ieſtli zupełny
Pan Christus / y ze Krwią / y z Dußą /
y z Boſtwem? Jeſli mi powiećie; Nie
ieſt: tedyć nie Ciáło / áni Krew / ále (co
mowić, rzecż ieſt brzydka) Trupá y Po
ſokę Chrześćijánie iedliby y pili. Ciáło
bowiem bez Krwie, trupem ieſt: Krew
też bez Ciáłá, poſoká ieſt. co o Swią-
tośći Páńſkiey, nie day Boże myślić;
nietylko rozumieć. A ieſliż byśćie dźie-
lili od Ciáłá Krew: iużby y perſony Sy-
ná Bożego tám niebyło. co ktho czyni;
ten dźieli nierozdźielnego Páná Chri-
ſtuſá. Zwyklić wáßy niektorzy, ná tho
pytánie milcżeć: (bo widzą, z obudwu
ſtron rog) ále káżdy winien ieſt, to vſty
wyznáć /

wyznáć/ ku zbáwieniu; co ſercem wie-
167. rzy / ku Spráwiedliwośći. Albo tedy
ieſt iſtotnie Krew z Ciáłem; albo nie
ieſt: ieſli nie ieſt; źle to y myślić: á ieſliß
ieſt; przecż ſie ták o Oſoby ſwárzyćie?
cżemu dla Oſob / gdy Rzecż trwa zu-
pełna/ Iednośći rozerwánia czynićie?
1 vtwierdzenie; Zeby tám byłá Krew / gdźie ieſt Ciáło
Pańſkie/ y gdźie Krew/ tám też y Ciá-
1 Cor. 1. ło; naprzod ſie z tąd pokázuie: iż nie-
rozdźielny ieſt Pan Chriſtus: po złącze-
niu Boſtwá iego z Człowiecżeńſtwem/
w iedney perſonie y bytnośći / ſą iuż te
rzecży nierozdźielne; Boſtwo / Duſzá/
Ciáło/ y Krew. ktoby dźielił; wpádnie
w ſtáre Kácerſtwo / dawno od Ko-
2 vtwierdzenie. śćiołá potępione/ Neſtoriuſowe. Dru-
gá / z ſámych słow Pańſkich ieſt też to
iáſna / y z ſámey rzecży, pilnie obacżo-
ney. Abowiem ná on czás / gdy Pan
ſwe Ciáło rozdawał / tego Ciáłá prá-
wdźiwą Iſtność rozdawał; w ktorym
śiedźiał / y w kthorym názáiutrz ćierą-
piał. á to Ciáło pewnie á iśćie miáło
Krew/ y nierozdźielne od Człowiecżeń-
ſtwá Boſtwo: iáko y dźiś Ciáło toż /
ále

ále iuż vwielbione y nieśmiertelne/ áni
od Krwie, áni od Boſtwá niedźieli ſie.
Dla tych tedy przerzecżonych przycżyn/ 3 vtwierdzenie.
ták S. Cyprian piße: Iáko w perſonie In Serm:
Páná Chriſtuſowey, Człowiecżeńſtwo De Cœna
było widome / á Boſtwo niewidome; Domini.
ták też w the widomą Ciáłá y Krwie
Pańſkiey Swiątość/ niewymownie w-
lewa ſie Boſka iſtność. [Sicut in per-
ſona Chriſti, Humanitas videbatur; &
latebat Diuinitas: ita Sacramento viſi-
bili ineffabiliter Diuina ſe infundit Eſ-
ſentia.] Atoż maß y Boſtwo: choćiay
nie rzekł Pan Chriſtus; To ieſt Ciáło
moie / z Boſtwem. A czemu ieſt? iże
Pan Chriſtus nie ieſt rozdźielnym. Ni-
żey tákże te ſą słowá iego: Nie ſámi Ká-
płáni do thego Chlebá Ofiárowánego
bywáią przypußcżeni; wßyſtek Kośćioł
ná te gdy bywa wzywány: rowna cząſt-
ká bywa wßyſtkim dána: zupełny bywa
dawány. etc. [Vniuerſa Eccleſia ad e-
pulas Panis, oblati Deo, inuitatur: æ-
qua omnibus portio datur: integer e-
rogatur. &c.] Tu też obácz / Bráćie
miły; żeć y Ofiárę/ y iednę tylko Oſobę
wſpomi-

wspomina: á pod iedną Chlebową O-soba / zupełnego y niedzielnego PAná Christá być wyznawa. Abowiem przy tym naydziesz v niego Mánnę/tej Swiątości figurę: naydziesz y one Chleby stárego Zakonu / Kápłanom tylko ku iedzeniu dáne. Cziemuż sie swárzysz o Osoby; gdy masz Páná Christusá cáłego?

4 otwierdzenie. Libro 8 De Trini. Hilárius tákże trzyma / tymi słowy ktorzeczi záwiezuiąc: Prawdziwie Słowo sstáło sie Ciáłem: y my prawdziwie to Słowo z Ciáłem, w pokármie Páńskim bierzemy. [Vere Carnem corporis nostri Christus assumpsit; vere Verbum Caro factum est: & nos vere Verbum Carnem ᶜ Cibo Dominico sumimus; nosq́ vere, sub mysterio, Carnem Corporis sui sumimus.]

5 otwierdzenie. De Cons. Dist. 2; Singuli. W Dekrecie też te są słowá S. Jeronymá: Káżdy z osobná zupełnego bierze Páná Christusá; y w káżdey cząstce zupełny iest, etc. [Singuli totum accipiunt Christū Dominum: & in singulis portionibus totus est.] Y to tám naydziesz: Gdzie iest

Cap. Inuitat. Quid sit. cząść Ciáłá; iest y wszystko. [Vbi pars est Corporis; est & totum.] á są słowá S.

wá S. Augustiná / Grzegorzá / Hiláriusá: gdybyś tylko wolał onym stárym nászym / niźli tym nowym wászym/wierzyć. Cyrillus tákże, Pátriárchá Alexándriński / ktory sstłumił Kácerstwo Nestoriusowe ná Ephesińskim Koncilium / ná wielu mieyscach, pospolicie to wyznawa; iż Ciáło Páná Christusowe / ktore my pożywamy w Sákrámencie / od Bostwá iego nigdy niebywa odłączone. Zámykáiąc Cap. 16 / ták powiáda: Dla thego ciáłem y członkámi Páná Christusowymi iestesmy; iże przez poświącánie Swiątości / sámego Syná Bożego przyymuiemy. [Per Benedictionem Mysterii, ipsum Filium Dei suscipimus.] á w Cáp. 24: Przyrodzenie (mowi) Ciáłá, sámo przez sie ożywiáć niemoże: ále ma Syná Bożego / sobie złączonego; ktory istotnie Żywotem iest. [Natura Carnis ᶜ ipsa per se viuificare non potest: sed habet Filium Dei, sibi coniunctum; qui substantialiter Vita est.] Dosyć będzie ná tym / nie spornemu / á Prawdę miłuiącemu: ktoby iescze więcey chciał; náydzie y v Chriso-

6 otwierdzenie. 168.

Lib. 4. in Ioan.

7 otwierdzenie.

Li. 165. Chrisostomá / w oneyże Homiliey, nie-
dawno námienioney: Krolá Niebie-
skiego Ciáło (ták on pisze) teraz ná zie-
mi widźisz: nie Anioły / nie Archán-
ioły / nie Niebiosá; ále sámego tych
wszystkich Páná, okázuiec: tego nietyl-
ko widźisz; ále sie dotykasz: á nietylko sie
dotykasz; ále też pożywasz: y przyiąwszy
go / do domu sie wrácasz. Przyymuiesz
nie Krolewskiego / ktory człowiekiem
iest / Syná; ále iedynego Syná Boże-
go. etc. [Omnium Dominum tibi osten-
do: vnigenitum Dei Filium accipis.]
Czytay sobie tam szerzey: ia krotko wy-
bieram sententię / ku rzeczy należące.
Záwiąz-zánie. Gdyż tedy ták pod iedną Osobą / iáko y
pod dwiemá / zupełny iest Pan Chri-
stus; y nie więcey bierzemy pod dwie-
má / niżli pod iedną: z they wielkiey á
gruntowney przyczyny / niemasz sie co
2 Dow. P. Christus nie rozkazał pod dwie-má Oso-bámi wszystkim. swárzyć o Osoby; gdy rzecz mamy zupeł-
ną. obaczmysz iuż; iestli też Roskazánie
Páná Christusowe / około rozdawánia
dwu Osob / álbo iedney. Słowá Páń-
skie / ktore mowił do swych Zwolenni-
kow y Apostołow / dwoiákie być náy-

dźiemy: iedne / ktore sámym tylko Zwo-
lennikom y Apostołom należą; á dru-
gie / kthore káżdemu Chrześciiáninowi
służą. Abowiem gdy ie wysyłał ná Ká- Matt. &
zánie S. Ewángeliey; ná ten czás / one Mar. vlt.
iego słowá ku sámym Apostołom ná-
leżáły: gdy im też kazał Krzćić wierzą-
ce; gdy im dawał moc / tchnąwszy ná Ioan. 20.
nie / Zwiezowáć y Rozwiezowáć; wsz-
ystkie the słowá Páńskie, do sámych
Apostołow / y do Namiastkow Apo-
stolskich / były czynione; y niemoże nikt
rzec / iedno kto niechce mieć rządu w
Kościele Bożym; áby one słowá / Ká-
żcie / Krzćićie / Zwiezuyćie y Rozwie-
zuyćie / miáły káżdemu Chrześciiánino-
wi przysłuszáć. ále gdy zásie mowił do
Apostołow swoich; Błogosłáwieni ie- Luce 6.
steście Vbodzy / Płaczący / etc: gdy ich
nápominał, ku czuyności ná Przyście Mar. 13.
swoie: ná ten czás / co Apostołom mo-
wił / wszystkiemu Chrześciiáństwu mo-
wił. Dwoię personę mieli ná sobie S.
Apostołowie; y wierzącymi byli / y wiel-
ki Vrząd zlecony mieli: ták / iáko prá-
wie káżdy z nas / y Chrześciiáninem iest:

169. y ma też co w swoim Poruczeństwie.
Zawiązanie i Vtwierdzenia. Trzeba tedy słußny rozdział czynić słow Pańskich/ do Zwolennikow y Apostołow czynionych. ktore sie ściągaią/ do Mocy, im podaney; im samym należą: á ktore ku dobremu y świętemu żyćiu wiodą; te wßystkim Chrześcijanom służą.
„ Kto wßystko hatli w kupę; wnet w
„ Kácerstwo wpádnie: (com iuż ná wie-
„ lu mieyscach pokazał) ále kto rozne rze-
„ czy ná swym mieyscu stáwi; ten łatwie
„ ku práwemu zrozumieniu Słow Bo-
„ żych przyydzie.
Musiß mi ná to zezwolić/ Bráćie/ musiß; iżeć tám/ gdzie dawał Pan moc osobną swoim Apostołom/ tá sámym tylko Apostołom służyć ma. co przetożywßy / á pilnie to vważywßy / przystąpmy iuż do słow Wieczerzey Pańskiey; ieśli tám słowá iego/ do Apostołow czynione / ná wßystkie Chrześcijány / albo ná sáme iedno Apostoły/ właśnie mogą y máią sie ściągáć. Prawdá/ że w onych słowiech swoich; To czyńcie na pamiątkę moię; dał im moc Poświącáć Ciáło y Krew swoię: tak iest tak / Bráćie miły: co Pan czynił;

Zvtwierdzenie.

czynił; tho swym też Apostołom kazał czynić. on Poświęcił Chleb / w Ciáło swe; á Wino/ w Krew swoię: tho też/ nie przez kogo inego/ iedno przez te/ ktorym mowił; To czyńcie; swą dziś mocą on spráwuie. Kto nie iest Kápłanem/ od Namiastkow Apostolskich vczynionym: v tego/ záwżdy Chleb chlebem będzie; á Ciáłá tám Pańskiego niebędzie. Czemu? iż mu Pan Christus/ áni żaden Apostoł, nie dał mocy/ przy Ołtarzu nad Chlebem one wßechmocne Słowá mowić; To iest Ciáło moie: sámym tylko dwunaście Apostołom/ y kogo by oni ná to wysadzili/ nie káżdemu w obec Chrześcijáninowi/ onę moc Pan Christus dáć raczył. Słowá też te; To czyńcie ná pamiątkę moię; dáią moc Apostołom/ ofiárowáć Ciáło y Krew Páńską: (czegom iuż wyżßey dowiodł) Ofiárowáć niemoże nikt Ciáłá y Krwie iego/ ták iákoy Poświącáć; iedno Kápłan: á przetoż one słowá przy Wieczerzy Pańskiey / ku sámym tylko Apostołom / á ná mieyscu ich, ku Biskupom / á potym ku Kápłanom, od nich poświęconym/

Zvtwierdzenie.

Ll. 155.

4vtwier conym / właſnie przynaleza. Pátrzże
dzenie. Bracie pátrz / iako pilnie opiſali nam
to Ewángeliſtowie wßyſcy; żeć ono ſtá
nowienie Pańſkie / z ſtrony Poświącá-
nia, Ofiarowánia, y Brania Ciała á
Krwie ie° / ku Apoſtołom tylko ściągá
to ſie; nie ku wßytkie Chrześcijáńſtwu.
A bowiem káżdy z nich dołożył tego; kto
za onym Stołem ſiedział: o dwunaſcie
thylko Apoſtołach Pańſkich / wßyſcy
pilną zmiankę vczynili: Swięty Mát-
theus ták; Gdy ſie sſtał wieczor / ſie-
dział ze dwánaſcią Zwolennikami ſwy-
mi: Swięty Márek ták; Gdy ſie sſtał
wieczor / przyßedł ze dwánaſcie: Swię-
ty Lukaß też ták; A gdy przyßłá godzi-
870. ná / vſiadł / y dwánaſcie Apoſtołow
z nim. v Janá tákże S. nienayđzieß ni-
kogo inego przy Wieczerzy; iedno theż
Záwiá- dwánaſcie Apoſtoły. Ták tedy te rzecz
zánie. krotko zamykam: Jeſliby one słowá /
Piycie z tego wßyſcy / wßyſtkim Chrze-
ścijánom należały; y Poświącanie y O-
fiarowánie Ciała Pańſkiego, należáło-
by też ku wßyſtkim: ale Apoſtołom tyl-
ko dwánaſcie rzeczono / To czyńcie; á
ſami

ſámi thylko Káplani moc máią, Po-
święcáć / y Ofiárowáć: á przetoż nie-
roſkazał tam Pan Chriſtus / wßyſtkim
Chrześcijánom dawáć pod dwoia O-
ſobą; Káplanom tylko Poświącaią-
cym y Ofiaruiącym, pewnie ták roſka-
zał. y dla tegoż / w Kościele Powßech-
nym ták ſie záchowywa; iż ani Papież Pátrz-
ſam / gdy ſam v Ołtarzá niepoświąca / że co to!
chociay z thego świata ſchodzi / pod
dwiema nie bierze: ale wßyſcy Kápła-
ni / y Biſkupi / ná śmiertelney pościeli
leżący / ták przyymuią iako inym Chrze-
ścijánom nieofiáruiącym rozdaie Ko-
ściół. Gdyćby tho był Pan Chriſtus 5vtwier
przydał; Piyćie / á Dayćie: iużćiby ro- dzenie.
ſkázał był / pod dwiemá wßyſtkim przy-
mowáć: ále do dwánaſcie tylko mowi;
Piyćie z tego wßyſcy: przeto też drugi Mat. 26.
Ewángeliſtá zámknął; Pili z niego w- Mar. 14.
ßyſcy. A ktorzy wßyſcy? wßyſcy dwá-
naśćie Apoſtołowie; Káplani wßyſcy.
Baczżylić to dobrze nietylko náße Po- 6vtwier
wßechne Koncilia / Konſtáncieńſkie / dzenie.
Baſileyſkie / y Trideńſkie; ale też y wá-
ßy Kácerze / y ſam Márcin Luter: to

 mowi

mowie oni baczyli; że tam Pan nieros-
kazał / wßystkim Chrześcijanom dwie
Osobie przyymować: przetoż Luter nie
tylko mowił / ale też y pisał tak: Gdzie-
by Koncilium stanowiło pod dwiema;
ia (powieda) roskaże pod iedną / albo
Duch no- pod żadną. Vczcie sie / Bracia / z tego
wych E- słowa piątego tego Ewangelisty; co za
wange- Ducha ci nowi Ewangelicy maią; a ie-
likow. śli temu Duchowi o Osoby / czyli o co
inego / idzie: a nietylko słowo to / Je-
dność targaiące / ale też y rzecz same
obaczaycie. naydziecie zaiste iaśnie; iż
pod zasłoną they nowey Ewangeliey /
nie Panu Christusowi / ale iego Prze-
Osoby ciwnikowi / droga sie ściele: Od dwu
dwie co Osob poczęli: a do czegoż przyßli? trzy
vrodziły. słowa Pańskie / then tak / drugi inak
wykłada: y do tego naostatek rzecz sie
stoczyła; iże słowom iasnym Pańskim,
wiele tych Nowowiernikow wierzyć
niechcą. A za iuż y na przenaświętßą
Troyce nierzucili sie ci; ktorzy sie chlu-
bią Ewangelią / y o dwie Osobie wa-
dzą? thakci bywa / przy Winie; gdzie
Pańskiey Krwie niemaß. O miłeß to

dwie Osobie; z ktorych takie pożytki ros-
tą! a rostą iednak / za dobrocią Bożą /
dla was; abyscie sie z tey niezgody / y
z tak cięßkich bluźnierstw / co to iest za
Ewangelia / dorozumiewali. Gdzie
pod iedną starądawną przyymuią; ie-
dność y zgoda tham iest: a gdzie sie o
dwie swarzą; rostyrkom y błędom koń-
ca niemaß. Nie tęć niejedność y niezgo- Jedność
dę ma czynić godne vżywanie Ciała
Pańskiego. iako z wiele ziarn / ieden ,,
Chleb; a z wiele iagod / iedno Wino by- ,,
wa: tak też z wiele ludźi Chrześcijań- ,,1 Co. 10.
skich / iedno a zgodliwe Ciało sie ostaie: ,,
gdzie według woley Bożey / tę Świą-
tość Ciała y Krwie Pańskiey daią.
Okazałem wam iuż; iż nierozdzielny iest Zam-
Pan Christus w Ciele y Krwi swoiey: knienie.
dowiodłem y tego iasnym stanowienie
Pańskim; żeć on nieroskazał / wßystkim ¶ Oso-
Chrześcijanom pod dwiema rozdawać: by w czy-
zostawił tedy to / na baczeniu Kościo- ie moc
ła swego / y Przełożonych iego, Świę- Pan po-
tych Apostołow; aby oni tak / iakoby dał: a te-
nalepiey y napożyteczniey było / tą ßa- mu pod
fowali Świątością. Dosyćci nam iest / dwiema
nierozka-
zał da-
wać.

y ma być / na woley Pańskiey: wszakże
iż on nic darmo nieczynił / y za słuszną
przyczyną rzecż każdą stanowił; dla cże
go nierozkazał pod dwiema rozdawać /
krotko a pilno obaczimy. Łatwieć było
Panu przydać / a Ewangeliscie aby ie=
dnemu ze cżterzech napisać / tho iedno
słowko: Daycie: za ktorym iużby był
nikt nieśmiał inaczey / iedno iako Pan
roskazał / Swiathości rozdawać: ale
Pan / wszystko widzący / y na przyszłe
rzecży, na wszystek też narod ludzki w=
zgląd maiący / te dwie osobliwe zawa=
2. przy= dy widział: iedne / że nie wszyscy Wino
cżynie. pija; a druga / iż nie wszędzie Wino
naydzie / zwłaszcża na lud wielki. Wie=
cie dobrze / y wiedzieć macie / Bracia
mili; co sie v nas działo / na on cżas; gdy
smy Wiarę / przed 600 lat / w Polszce
przyięli: zaiste niedawno themu / gdy
barzo mało Wina było w Polszce. toć
też było y w Niemcach / y w inych krai=
nach pułnocnych. Przetoż gdyby roska=
zał był Pan Christus, wszystkim pod
dwiema przyymować: podobnoby nie
wiele przodkow naszych / a zwłaszcża za

cżęstym przymowaniem / do Stołu Pań
skiego przystępowali. A ten / ktory Wi=
na niepija / cożby cżynił? bo nad Ro=
skazanie Pańskie / niegodziłoby sie nic
domyślać. Wiedział tedy Pan / na co
sie oglądał: dla słusznych a wielkich
przycżyn / dla swego ludu y po kraiach
pułnocnych roższerzonego / za ktore też
on vmarł / Przełożonym Kościoła swe=
go tey Swiątości Osob szafowania zle=
cił. dla cżego / y sam dał pod iedną o= Jedną
nym idącym do Emaus; według świa= Osobą.
dectwa starych Doktorow / Augusti= 1 Dow.
na / Chrisostoma &c. Augustina cżytay / Lucæ 24.
De Consensu Euangelistarum Libro 3 Dwiern
Cap. 25, & Serm. 140 De tēpore: tam / dzenie.
miedzy inymi / te słowa też naydziesz:
Pan obecnie dał siebie samego / w ła=
maniu Chleba. [Dominus præsenta=
uit seipsum, in Fractione Panis.] Od
Augustina / iako od mistrza swego / nie
odstąpił Beda: Theophilaktus też swe=
go Chrisostoma (o cżym niżey) naśla=
duie. Abowiem na toż mieysce Łuka=
sza S. pisząc / tych słow vżywa Theo=
philaktus: Ocży ich / ktorzy poświęcony

Chleb biorą / bywáią otwarzáne; áby Páná poználi. Abowiem wielką y niewymowną moc ma Ciáło Páńskie. [Oculi eorum, qui benedictum Panẽ assumunt, aperiuntur: vt agnoscant illum. Magnam enim & indicibilem vim

Záwiązánie. habet Caro Domini.] Atoż wasz / Bráćie / y Greckie y Láćińskie Doktory / zá iedną Osobą. Wielka tedy moc byłá onego łamánia Chlebá: w tym Zwolennicy Páná Christá poználi; ktorego w wykłádániu Pisma poznáć niemogli.

2 Dow. Act. 2, 20. Toż łamánie Chlebá wspomina Lukasz S. Act. 2/ y 20: tám Jakub S. w Jeruzálem; á tu Páweł S. w Troádźie /

Vtwierdzenie. pod iedną rozdawáli. bo ták o tym pisze Augustin / Epist. 86: Páweł Swięty gdy miał łámáć Chleb / iáko bywa łamany w Swiątośći Ciáłá Christusowego / przedłużył Kazánie áż do pułnocy: áby po spráwowániu Swiątośći / záśię kaząc áż do świtánia / (iż śię bárzo śpieszył) ná świtániu wyiechał. [Fracturus Panem, sicut frangitur in Sacramento Corporis Christi, produxit Sermonem vsq; ad medium noctis: vt

vt post Sacramenta celebrata, lucescē-te Dominico die proficisceretur. etc.] Chrisostom też toż mieysce ták wykłáda: Insza (mowi) iest / Poświącánie; á insza / Poświęcone. [aliud est, Sanctificatio; aliud, Sanctificatum.] Poświącánie poświąca drugiego; á Poświęcone / choćiay iest sámo świętym / drugiego poświącáć niemoże. Homil. 17 in Mat. in 2 Opere. 172.

iáko gdy ty żegnasz Chleb / według náuki Páwłá Swiętego; poświęćiłeś go / nie vczyniłeś Poświącániem: ále co Kápłan dáie z ręki swey / nietylko Poświęcone iest; ále y Poświącániem iest. 1. Ti. 4. Abowiem tu nietylko to bywa dano / co widzimy; (Chleb rozumiey) ále thez y ono / (Ciáło Páńskie rozumiey) co rozumiemy. Chleb tedy Poświęcony, może y bydletom ćiskáć / y niewiernym dawáć: iże niepoświąca bierzącego. iákim Chlebem ieśliby on był / ktory bierzemy z rąk Kápłáńskich: wszyscybyśmy go sámi sobie bráli / z stołu; á nie z rąk Kápłáńskich. Y Pan tedy ná drodze / nietylko poświęćił Chleb; ále thez y z ręki swey dał Kleophasowi / y iego towárzyszowi: Luce 24.

Act.20. szowi: y Páweł S. na okręcie płynąc/
nietylko poświęcił Chleb; ále też z ręki
swey podał Łukászowi / y inym swoim
Zwolennikom. á co z ręki bywa podá=
wano; to áni bydlętom/áni niewierzą=
cym/niema być dawano: iż nietylko iest
Poświęconym / ále też Poświącánié;
y poświąca przyymuiącego. [Et Do=
minus, & PAulus, non solúm benedi=
xit Panem; sed de manu sua porrexit et
dedit. quod autē de manu porrigitur:
non solúm Sanctificatum, sed etiam San=
ctificatio est; & sanctificat accipientē.
&c.] Osobne tho záiste są słowa tego
Doktora Greckiego; ktorykolwiek ten
Commentarz in Matthæum pisał: pię=
kna záiste rożność / miedzy pokármy,
słowem BOżym przez Modlitwę po=
święconymi; a miedzy Chlebem / ktory
przez Poświącánie stáie się Ciáłem Pá=
Spárkie na Christusowym. Te w Piśmie Swię=
tym mieśca choćiayżeby chćiał/y mogł/
kto ináczey wykładáć; nam iednak do=
syć iest ná tym: iż przy wykładzie Pi=
smá/ oni stárzy Doktorowie/ Greccy y
Łácinscy / zálecáią pod iedną Osobą

Sákrá=

Sákráment; kthorzy (zda mi się) pod
dwiemá go rozdawali. W Troadzie Páweł
tedy dawał Swięty Páweł / pod ie= S. y pod
dną; (z ktoreykolwiek przyczyny; bądź iedną/ y
było / bądź niebyło Wino) á w Ko= pod duie
ryńćie záśię/pod dwiemá. ábyśmy ztąd/ má dá=
zá tą spráwą Apostolską / iásnie oba= wał.
czyli: że y pod iedną / y pod dwiema /
dobrze iest przymowáć; według dozwo=
lenia y postánowienia Swiętego Ko=
śćioła Powszechnego Apostolskiego.
Wiedzieli ći to dobrze oni dwa zacni Do
ktorowie; Augustin/y Jan Złotousty:
zá ktorych czásu / choćiayże była oboiá
Osobá w vżywániu: wszakże iednak y
iedne zálecali/ z iásnego Pismá S. á to
ich świádectwo y wykład / dlatego, iż
sámi pod dwiema dawali/ ma być v nas
poważnieysze. Co też rozumiesz/ o prze= z przy=
śladowániu ćięstym y gwałtownym czyná ie=
Kośćiołá pierwszego: co / o niemáłym dney O=
zgromadzeniu ludzi / po pusczach czá= soby.
sem się tułáiących: mogli záwżdy tám
być dostátek Winá: byłoli łatwie go
kupowáć / zwłaszcza v Pogáństwá/ v 173.
nieprzyiaćioł Chrześciáńskich; y nośić

się

4 przyczyna. sie z nim po puszczy: Toć też / y zá Antichristá / pewnie bedzie: zá iego przysciem (co sam Pan Jesus wyświadczá) beda thákie niebespieczeństwá y przesladowánia; iakowe nigdy niebyły ná świecie. Przetoż y Abdias / Biskup Babyloński á vczeń Apostolski / w Zywociech Apostolskich, ktore wypisał / cżesto wspomina Sakrament pod iedna tylko Chlebá Osoba. Opuściwszy ná ten cżas ine mieysca / iedno przypomnie / z Zywotá S. Andrzeiá: kthory gdy żegnał Chrześcijány w Thessalonice / od nich odchodząc / wziąwszy Chleb / (ták pisze S. Abdias) y dziekowawszy / łamał; y dał wszystkim / mowiąc: Bierzcie łáskę; kthora dał wam przez mie / sługe swego / Christus Pan Bog nasz. y za tym cáłuiąc kaźdego / y poruczáiąc Pánu / odszedł od nich. [Apostolus accipiens Panem, & gratias agens, fregit; & dedit omnibus, dicens: Accipite Gratiam; quam vobis tradidit per me, famulum suum, CHRistus Dominus Deus noster. &c.] Te sa słowá S. Andrzeiá / od Apostolskie° Zwolenniká

Mat. 24.

3 Dow. Apostołowie iedne też Osobe dawáli.

lenniká nápisáne. Dobrze tedy á madrze to przeźrzał Pan Christus / Madrość PAná BOgá wszechmogącego: dobrze Kápłánom ofiáruiącym (dla wielkiey Taiemnice) pod dwiemá roskazał; á lud nieofiáruiący zámilczał / w moc to podáiąc Kościelna: á zwłasczá że on iest zupełny / ták pod iedna / iáko y pod dwiemá Osobámi. zá cżym / pod iedna Osoba niethylko Ciáłá iego pożywamy; ále też y Krew iego pijemy: Jesli pátrzysz smysłu; thylkoć Chleb á Wino cżuieśz / przy Swiąthości: ále Wiárá nászá / słowom Páńskim mocnie wierząca / thá cżuie smák Ciáłá y Krwie Páńskiey. dla cżego Pan Christus / w cáłym szostym Kápitulum Janu S. o tey Swiatości z Zydy gadáiąc / żadney zmiánki niecżynił Winá, áni Kielichá; ále tylko Chleb wspomina: wszakże iednák gada o pożywániu Ciáłá / y o piciu Krwie swoiey; choćiay pod iedna Osoba. y nie bez przycżyny / po cżestym miánowániu Ciáłá y Krwie / ták zámyka: Kto pożywa tego Chlebá; bedzie żył ná wieki. A coż to zá Chleb / Chleb

Zámknienie.

4 Dow. Ioan. 6.

Chleb (mowi) ktory ia dam wam / Ciáło ieſt moie / zá Zywot świátá: Ten to ieſt on Chleb; ktory z Nieba ſtąpił / y daie Zywot świátu. gdzie widzisz iż thez iáſnie / Krew od Ciáłá / á Boſtwo (ktore z Niebá ſtąpiło) od Człowieczeńſtwá / być nierozdzielne. A nietylko

Spárzkie

Pan ſam Ciáło ſwoie zowie Chlebem; chociayże po Poświącániu iuż Chlebem nie ieſt / ále Przypadłośći thylko

Li. 144: 147.

(iákom wyższey wywiodł) ma chlebowe; y Kośćioł Powszechny / przy Ofierze Ciáłá Páńſkiego / w ſwym to Kánonie czyni: á wżdy on Transſubſtantiationem / to ieſt / Iſtoty Chlebowey w iſtność Ciáłá Páńſkiego przemienienie / mocnie wierzy.

Vżywánie w pierwszym Kośćiele / y potym.

Powiedacie; iż w pierwszym Kośćiele / pod dwiema Osobámi vżywano. Ták ieſt: tego my nie przymy: chwalimy to; nie ganimy: ále dla tego / iedney też Osoby ganić niemożemy. Abowiem tę y ſam Pan dawał / y Apoſtołowie iego / y Kośćioł po nich (ná mieyſcách niektorych) Chrześćiáńſki: Niemiecka ziemiá / od 800 lat; á nászá Polſka, od 600 / pod iedną tylko

záwżdy

záwżdy bráli: do nich one thez kráiny / ktore Wina doſyć máią / ſkłonily ſie: y zá zgodnym bárzo zezwoleniem / opuśćiwszy dwie Osobie / pod iedną tylko wszyſcy powszechnie bráli.

Osobá iedná z kąd do Kośćiołá weszłá powszechnie.

Niezákazał tego żaden Papież; niemász ná to żadnego áni Dekretu / áni Kánonu: Zgodá święta y Miłość, ná iedney Osobie przeſtáłá; á pod tą ſamą / Ciáło y Krew Páńſką godnie przymowáłá. y owszem / ieśli idzie o Dekretá Papieſkie / náydziemy to; gdzie Papież roſkazał dwie Osoby bráć: á nienáydziemy; gdzieby roſkazał pod iedną tylko. Abowiem Leo Papież / przed XI ſet lat / dla ſekty Mánicheuſow / roſkazał pod dwiema.

Sermo. 4 de Quadrag.

Zkąd to też obaczasz; iáko przed tym Dekretem / y pod iedną bráno. Gelaſius też / niebárzo długo po tym / oboie Osobe przykázuie: ále ten o Kápłániech ofiáruiących / á nie o wszyſtkim poſpolſtwie Chrześćiáńſkim / pisze. co y z przeszłego tamże Kánonu / iáſnie ſie pokázuie.

De Cons. Dist. 2, Comperimus.

¶ Czemu przy Mszy / záwżdy pod

Kápłan inácey niemoże / gdy Poświąca y Ofiáruie / tylko pod dwiema: dla roſkazánia Pana Chriſtuſowego; y

Mm dla

pod dwie ma: 2 przyczynie. dla tey Táiemnice osobliwey. Abowiem Ofiára Ciáłá Páńskiego ná Ołtarzu / iest Sákrámentem y pámiątką (coś poznał przy Liczbie 156) Ofiáry ná Krzyżu: Sákrámentá iż máią być podobne Rzeczom swym; á ná Krzyżu / Krew z Wodą byłá oddzieloná od Ciáłá: przetoż dla porządney á przystoyney Pámiątki / áby podobna byłá Pámiątká Rzeczy / Pan Chrystus vstáwił Kápłanom y Kielich, Wodę przymießáną Winu máiący. V Ołtarzá tedy / záwżdy Kápłan pod dwiemá: ále thenże Kápłan / gdy nieczyni Ofiáry v Ołtarzá Bożego / z ludem wßystkim pospolitym / zá postánowieniem Kościelnym poydzie. co y w Wielki Piątek / gdy áni Poświąca áni Ofiáruie żaden Kápłan / dla Ofiáry w on dzień ná Krzyżu vczynioney / káżdy widzieć może.

Vtwierdzenie.

Mylą sie tedy ná tym wßyscy / á bárzo myłą; ktorzy dwu Osob / iákoby od Páná Chrystá wßystkim roskázánych / niebácznie sie dopieráią. zá czym / gdy śmieią tám bráć / gdzie Kościoł niedozwolił / w wielkie wpádáią Báłwochwálstwo.

Dwie Osobie bierzący oprocz Kościołá / wpádáią w Báłwochwálstwo.

Abowiem v tych dzisieyßych Kácerzow / niemaß Ciáłá y Krwie Páńskiey: sam tylko ßczyry Chleb / y proste Wino / zá Ciáło y Krew Páńską dáią. co ázá nie wielkie iest Báłwochwálstwo / z Chlebá prostego czynić Ciáło Páńskie; á z Winá ßczyrego / Krew iego naświętßą? Przyczyny tego / iż v nich Ciáłá y Krwie Páńskiey niemaß / są wielkie. 1 Dow. Naprzod nieczynią według práwe° Roskazánia y stánowienia Páńskiego; áni mocy ná to / co czynią / niemáią dáney. Abowiem Páńskie to iest roskazánie; ábyśmy Ciáło tylko y Krew / á nie Chleb y Wino / tám być wierzyli y wyznawáli: to Ciáło y tę Krew chwálebną / nie z Chlebem Ciáło / áni z Winem Krew / ábyśmy ná pámięć iego Ofiárowáli; á tákże potym Báránká Ofiárowánego / ábyśmy nauczciwey pokornie przymowáli. Kto tedy nie Ofiáruie; Páńskiemu Roskázániu then niedosyć czyni: á kto niedosyć czyni Bożey woley; v tego Pan niepoświąca / áni Chlebá w swe Ciáło przemienia. 2 Dow. Kościoł tákże ná to Kápłanom dáie moc;

áby Ofiárowáli. Kto tedy nieofiáruie/
y owßem Ofiáre tę przenaczyſtßą bluź-
żni; ten mocy od Kośćiołá niewźiął: á
3 Dow. cokolwiek był ktory z tych wźiął; to mu
záśie wßyſtko odeymuie / Klątwę ná
4 Dow. niego daiąc. Wielkić to ieſt Cud/ z Chle-
bá y z Winá Ciáło Páńſkie ze Krwią!
Pan Chriſtus ſam mocą ſwą Boſką to
czyni: ten iż iedną tylko ieſt Słową Je-
dnego Swiętego Kośćiołá Powßech-
nego; thak przedźiwnego Cudu niebę-
dźie też czynił / iedno w Jednym ſwym
Swiętym Kośćiele Powßechnym. A
przetoż prawdę mowi Kalwin; á przy
Kalwinie / náßy thez Huſſitę: v nich
niemáß nic / iedno Chleb a Wino; ale
w Kośćiele Powßechnym/ przez wßel-
kiey iſtoty Chlebá y Winá/ iſte ieſt Ciá-
ło y Krew Páńſka. Patrz/ iáko śie Szá-
tan ſam wydawa! Tho my przyſtoynie
Zámknienie. wierzymy o zbiegłey Xiężey; ktora z nas
wyßedßy/ z námi trwáć niechce: á tych
co śie dotycze / kthorzy nie ſą świecęni
zwykłym obyczáiem Kośćielnym; ći tyl-
175. ko bałamucą ludźmi / záiſte nie według
Páná Bogá mądrymi. Proßę thedy y
vpomi-

vpominam / dla Páná Bogá / wßyſt- Napomnánie pilne/ á bárzo potrzebne.
kich, o ſwym zbawieniu winne ſtáránie
máiących; áby śie o Oſoby Ciáłá y
Krwie Páńſkiey nie ſwárzyli / ani dla
tych, od Swiętego Kośćiołá Powße-
chnego nieodſtępowáli. Może káżdy
widźieć; co zá tym idźie / á iáko do Báł-
wochwálſtwá rzecz przychodźi: widźi
też ná oko; co zá pożytki z dwu Oſob v-
roſły / y co zá nabożeńſtwo á polepße-
nie ieſt w tych ludźiach / Chleb iedzą-
cych y Wino piiących: Szatanowić o
to idźie; áby od tey Jednośći / bez kto-
rey Zbawienia niemáß / Chrześćiány
oderwał. zá czym iuż z złośći w złość /
z błędu w błąd/ bárzo łatwie iść: y w
náßey Polßce/ gdźie dwá Nowowier-
nicy z ſobą śie niezgodzą / ná oko my to
widźimy. Kto ma rozum; niech będźie
w czás mądr: á Jednośći chceli záchowáć;
o Oſoby nieſwárząc śie / niechay
ná rządźie Kośćielnym, bez żadney ſwey
krzywdy przeſtawa.

Ná śiodmą część wáßego Artykułu 7 część. Z Pokłonem ma być przymo-
krotko odpowiádáiąc/ tak mowię: Kto
niewierzy / pod Oſobą Chlebową być

 Páná

mowa- Paná Christusá; niechay przymuie tá
no Ciáło Swiątość (ále pewnie ze swym złym
Pańskie. przymie) bez kłaniánia: my gdyż to wie-
rzymy/ y Wiárę tę nászę Pismem S. v-
twierdzamy; dla tego z Pokłonem / y z
nawiętszą cżcią PAná nászego IEsu
Christá/ Ciáło iego przymuiemy. á nie-
tylko niegrzeszymy/ pocżtę Boską iemu
Kl. 162. cżyniąc; ále gdybyśmy iey niecżynili /
Doświa bárzobyśmy w tym grzeszyli. Jeśli też
dczenie kto iny pilnie vcży doświadczenia/ przed
siebie sá- przymowániem tey naświętszey y nách-
mego. walebnieyszey Swiątości: Kościoł ten/
1. Cor. 11. ktory tám chwali Paná Christusá/ ná-
pilniey thego vcży. do cżego trzebá ná-
przod tey Wiáry/ o wszystkich rzecżách;
ktorą wyznawa tenże Kościoł Powsze-
chny/ iednego Pásterza Piotrá słuchá-
iący: a potym záśię potrzebna iest prá-
wdźiwa zá grzechy Pokutá/ przez Skru-
chę serdecżną/ Spowiedź vstną/ y Do-
syćucżynność rzecżną.

8 cżęść. Kázáć o Pánu Christuśie / Smierć
iego Zwiástowáć/ iego wychwaláć/ do
niego śię záwżdy modlić/ (co wy tu w-
spominaćie) záwżdy śię godźi; nietylko

przy

przy Wieczerzy PAńskiey: ále żadney Chwałá
chwały y żadnych modlitw Pan BOg Boża
nieprzymuie tylko od tych Chrześcijan; gdźie
ktorzy w Jedności trwáią. Przetoż ia iest Pá-
wam rádzę do Jedności / pod iednym nu Bo-
Pásterzem: áby the modlitwy wásze / gu przy-
ktore wam teraz w grzech śię obrácá- iemna.
ią / y tá chwała Boska wászá / od kto- 176.
rey śię Pan Bog odwraca / były wam
pożytecżne. Bez Miłości / zbáwienia Gdźie
niemász; 1 Cor. 13: á gdźie Jedności nie- Miłość:
mász; pewnie tám Miłości niemász. A- tám Je-
bowiem Miłość zgromadza; nie rozprá- ,, dność.
szá: iedno serce y iedno zrozumienie cży- ,, Act. 4.
ni; á nie Sekty rozne y niezgodne rodźi. ,,
Pan Christus dla tego swe Ciáło wy- Ioan. 11.
dał / y Krew swoię drogą wylał; áby
rozproszone rozmáite narody ludzkie,
w iedno zgromádźił: cżemuż wászy ro-
zpraszáią: cżemu wolą Niezgodę/ niżli
Jedność: przecż / ieśli są słudzy Paná
Christusowi / Jedności z nim niecży-
nią: Wołáiąc oni wołáią; Słowo Bo-
że/ Słowo Boże: álec to nietylko oni/
ále y wszyscy ini Sektarze / wołáią; á
ná iedney Kárćie / przy tym swym no-

 wym

wym Słowie / sami się z sobą niezga-
dzaią. á coż z drugimi? Jeśli Słowo
Boże / Pisane tylko / iest Słowem Bo-
żym: czemuż wászy wierni klęcząc przy-
muią? czemu nie siedząc? czemu nie po
Wieczerzy? Abowiem y po Wieczerzy /
y siedzącym Apostołom / (ieśli tylko te-
go patrzymy / co iest napisano) Pan Ciá-
ło y Krew swą rozdawał. O miłe Sło-
wo tho Boże; zá ktorym / około iedney
Páńskiey Wieczerzey / tyle iest roznic;
ile głowek Kacerskich. Do Jedności te-
dy Powszechnego Kościoła bierzcie się:
tám naydziecie zbáwienie; indzie, nic
inszego / iedno pewne potępienie. czego
was Pánie Boże racz zachowáć; Amē.
Swiato- Trzebá też było / Brácia mili / przy-
ści Ko- pomnieć pewną liczbę wszytkich Swią-
ścielnych tośći; iáko wiele wy ich kładziecie. Abo-
wiele wiem niekthorzy Nowowiernicy dwie
iest. tylko chcą mieć; Krzest / y Wieczerzą
Páńską: drudzy przydawáią Pokutę;
drudzy też, Stan Kapłáński. áwo iáko
w inych wielkich á poważnych rzeczach /
ták też y w tey / są niezgodni; nietylko z
drugimi / ale sámi z sobą. Abowiem
świado-

świádomiśmy dobrze odmienności w
tym Philippá Melanchtoná / y niekto-
rych inych Doktorow nowych. Kościoł Cvij ich
Powszechny śiedm ma Swiątośći. ną iest.
ktorą liczbę ieśli wy niezezwolicie: Jan
Hus wász y vczniowie iego / dáleko bę-
dą od was. Abowiem Jan Rokizáná 177.
Czech / ktory w Prádze długo, po Hu-
śie, náuki iego bronił / nápisał iedne
Xięgi / o Siedmi Swiątościách Ko-
ścielnych: y dobra iest iego w tym náu-
ká; ále od was pewnie rożna. Táka tá-
ka iest Zgodá wászá / was vczniow / y
wászych mistrzow. Zeby śiedm miáło i Do-
być Swiątości Kościelnych; ták krotko wod / że
rzecz zawiezuie: Jeśli śiedm iest Są- ich 7.
dow y naczynia łask Bożych; przez kto-
re, Dáry Duchá S. bywáią nam dawá-
ne; siedm też będzie Swiątości Kościel
nych: (bo Swiątość iest Sądem y ná- Li. 130
czyniem łáski Bożey) á iże thákowych
Sądow, siedm nayduiemy / z Pismá
Swiętego; dla tego / siedm swoie Swią-
tości dobrze Kościoł trzyma / y tych bro
ni. O Krzćie co iest nápisano; iáko Krzest.
przezeń bywa, dano Odpuszczenie grze-
Mm v chow/

chow / y Páná Chriſtuſá iáko tám o-
Li. 130. blekamy; iużem wyżſzey przypomniał.
zá czym też to idzie; że ſie ſtáiemy prze-
żeń Dziedzicámi Króleſtwá Bożego/ y
Bierzmowánie. Syny przy tym Bożymi. Po Krzcie by-
wa dano Bierzmowánie. ktore z tą
ieſt iáſnym Sákrámentem; iż zá Wkłá-
dániem rąk Apoſtolſkich/ ná ludzie iuż
okrzczone / ſtępował Duch Swięty:
iákom też to wywiodł/ przy Licż. 140.
Pokutá. w Náu. 167. Zá Bierzmowániem poſpolicie chodzi
Pokutá: przez ktorą iáko bierzemy od-
puſzczenie Grzechow/ w ktore wpádá-
Lic. 51. my po Krzcie; y to ſie pokazáło/ ná ſwym
Ciáło y Krew Páńſka. mieyſcu. Pokutuiący przyymuią Swię-
tość Ciáłá y Krwie Páńſkiey: zá kto-
rym godnym przyięciem/ Pan Chriſtus
w nich/ á oni w nim/ dziwnym obyczá-
iem mieſzka; y Zywot im wieczny dáie.
Oley S. Oſtáteczne Swiętym Oleiem pomázá-
nie, tym bywa dawáne: o ktorych zdro-
wiu wątpimi. gdzie też oſobliwa łáſká
Boża/ grzechy odpuſzczáiąca/ chorobę
vlżywáiąca / y przeciwko oſtátniemu z
Szátánem potykániu potwierdzáiąca/
1 Dow. z dáru Duchá S. dána bywa. Abowiem
tak

tak o tym nápiſał Jakub Swięty: Gdy Iacobi 5.
ktho z was niemoże; niechay wwiedzie
Kápłany Koſcielne: y niechay ſie mo-
dlą nád nim/ mażąc go Oliwą (my po-
ſpolicie mowimy/ Oleiem) w imię Páń-
ſkie: á Modlitwá Wiáry vzdrowi nie-
mocnego: y wznieſie go Pan: á w grze-
chach ieſliby był; będą mu odpuſzczone.
Tenci to ieſt Oley; ktorym y Apoſtoło-
wie mażąc/ vzdrawiáli niemocne: iáko
piſze Márek S. Theophilactus / wy- 2 Dow.
kłádáiąc Márká S. podpiera tego ná- Mar. 6.
mienionym S. Jakubá Piſmem: á Be- 3 Dow.
dá tho nam dáie świádectwo / o tymże Beda, in
Pomázowániu Apoſtolſkim: Od Apo- Marcum.
ſtołow (powiádá) świętemu Koſcio-
łowi ten zwyczay ieſt podány; iż Opętá-
ni/ albo ktorzy ini Niemocni / bywá-
ią mázáni Oleiem, przez Biſkupie błoſ-
goſłáwienie poświęconym. [Vnde pa-
tet, ab ipſis Apoſtolis hunc Sanctę Ec-
cleſiæ morem eſſe traditum ; vt Ener-
gumeni, vel alii quilibet Aegroti, vn-
gantur Oleo Pontificali Benedictione
conſecrato.] A ná inym mieścu tákże/ & in Epi-
te ſą słowa iego: To y Apoſtołowie czy- ſtol. Iaco-
nili / bi.

nili/ y teraz zwyczay Koscielny trzyma ;
iże Niemocni Oleiem poświeconym
bywáią od Kapłanow mazani/ y przez
178. Modlitwe vzdrawiani. Kthory Oley
sámym tylko Biskupom wolno poświe
cać. [Hoc & Apostolos fecisse legi
mus, et nunc consuetudo tenet; vt infir
mi Oleo cōsecrato vngantur á Presby
teris. &c.] Nie nowyc iest then Beda
Doktor/ y náuki y świątości osobliwey/
od sámego Páná BOgá poświadczo
ney: około 900 lat był przed nami. kto
ry iednak wspomina tam y stárszego P
sterza Koscielnego/ Innocenciusá P
pieżá : á zá thego czásu/ byli oni wielc
Theologowie; Augustin/ Chrisostom
4 Dow. zc. Ten thedy Innocencius/ przed ie
Innocē. in dennaście set y sześćdziesiąt lat / zaleca
Epist. ad nam Oley Swiety; y policza go miedzy
DEcentiū Swiatosciami. Zaleca go też S. Au
Can. 8. gustin; Lib. 2 Cap. 4, De visit. infirmo
5 y 6 Do rum: y Chrisostom także/ Lib 3 De Sa
wod. cerdotio, przywodząc onoż mieysce Já
kubá S. Apostołá / wielką moc iemu
dáie; Rodzice (mowi) nászy/ áni ciele
sney śmierci/ áni przychodzącey niemo
cy/ od

cy/ od dziatek swoich niemogą odpę
dzić; ale Kapłani / y ginącą dusze zá
chowywáią / y vpáść niedopuszczáią :
nie zá sámym ratunkiem Nauki/ y Ná
pominania; ale też zá obroną Modlitw.
Abowiem nietylko gdy nas Krzczą /
ale y potym/ máią moc odpuszczać nam
grzechy. bo tak iest napisano: Niemoże
kto miedzy wámi; niech przyzowie Ká
płany Koscielne. zc. [Sacerdotes, non
solúm quum nos regenerant; sed postea
etiam, condonandorum nobis peccato
rum facultatem obtinent. Infirmatur
inter vos aliquis &c.] Tem wam chcę
ciał przywieść świadectwá/ zá Oleiem
Swiętym : ktory y od Koncilium Flo 7 Dow. zá Oleiem S.
rentińskiego, miedzy siedmią Swiato
sciámi Koscielnymi dobrze iest policzo
ny. A teć są pięć Swiatosci/ wszystkim
Chrzescianō pospolite ; Krzest/ Bierz
mowánie/ Pokutá / Swiatość Ciáłá
Páńskiego/ y Oley Swiety: dwá ostá Małżeństwo/ y Kápłáństwo.
tnie Sakrámentá/ Małżeństwo/ y Ká
płáństwo / acżkolwiek z osobna też bio
rą dáry Boskie; wszakże y dla pospolite
go dobrá Chrzescijáńskiego/ są postáno
wione :

wione: przez ieden/ aby sie Kościoł Bo-
ży mnożył cieleśnie; á przez drugi / du-
chownie. The dwie Swiątości wolno
Swiá- ieśt/ albo przyiąć; albo nieprzyiąć: wol-
tość máł- no/ inszy ktory stan sobie obráć. Láská
żeństwá: Boża/ kthora bywa dána przy Swią-
Dowod: tości Małżeńskiey / z onych słow Pań-
Mat.19. skich płynie: Kthorych Pan Bog złą-
w Náu. czył; człowiek niechay nierozłącza. A-
Li.173. bowiem przez tę Swiątość / Pan Bog
osobną miłość czyni/ y nierozdzielne to-
wárzystwo złącza/ miedzy mężem y nie-
wiástą: przez tę Swiątość / opuściw-
szy Mąż oycá swego y mátkę / przystáie
ku tákiemu Zony swoiey towárzystwu:
ktorego nierozdzieli áni choroba / áni
vbostwo / áni drogá dáleka / áni wię-
zienie/ áni stárość/ áni żadna kthoraż-
kolwiek przygoda. Táka miłość w bo-
goboynym Małżeństwie bywa; że dobry
Mąż dla Zony/ á Zoná też dla Męża/
Vtwier- y gárdłá swego nástáwi. Aza niesłycha-
dzenie. my/ á czásem też y widamy: iáko Zoná/
gdy Męża biią/ sámá go sobą zástáwia:
zań sie zástáwia: ná nim vlega: Z tądci
to záiste płynie; iż tám Pan Bog táśkę
swoię /

swoię / ono nierozdzielne towárzystwo
złączáiącą/ zá spráwą Kápłáńską oso-
bliwie wlewa. Gdzieć Miłości niemász/ Spárcie
y ktore Małżeństwo w sobie iey nieczu- 179.
ie; podobno tám niebył Pan Bog przy
złączániu. Naprzod tych Pan Bog łą-
czy / y tym táśkę społeczney Miłości á
Towárzystwá nierozdzielnego dáie: kto-
rzy tám/ gdzie są skuteczne Swiątości/
tho iest / w Kościele Powszechnym /
Małżeństwo przyymuią; y o nim z Ko-
ściołem dzierżą. Potym záśię tych Pan
Bog łączy; ktorzy dobrym vmysłem w
Małżeństwo wstępuią. co bywa/ dla Gen.1,8.
wychowánia dziatek ku chwale Bożey/ 1 Cor.7.
y dla vwiárowánia grzechu nieczyste-
go; nie dla iákiey lubości cieleśney / áni
dla bogactw: ꝛc. Przykład Swiętego Tob.8.
Małżeństwá iest / w synu TObiaszo-
wym/ y w Sarze, żenie iego: ná ten má-
ią pámiętáć / y często sie nań oglądáć/
dobrzy Małżonkowie. Małżeństwo Záwią-
tedy święte/ ktore Pan Bog prawdzi- zánie.
wie złącza , przez Kápłaná sługę swe-
go / czyni Miłość y Towárzystwo nie-
rozdzielne: á ma być / v Chrześcijan /
tylko

Małżeń tylko miedzy dwiema; á nie wiecey. A-
stwo/ bowiem iásne iest Pismo o tym; Będą
miedzy dwoie / w iednym ćiele: y Táiemnicá
dwiemá. wielka / ktora iest w tey Swiątośći / te-
Mat. 19. go chce; według świadectwá Pismá
w Nau. S. Abowiem iáko Pan Christus ieden
Ki. 175. iest / y ieden ma Kośćioł; y dla thego /
1 Cor. 11. Głową iest iednego Ciáłá: tákże też w
Gen. 3. Małżeństwie / dwoie tylko być máią;
mąż głową / á żoná, pod mocą iego. á
Psal. 44. iáko on raz sie złączył z Kośćiołem swo-
Nieroz= im, towárzystwem nierozdzielnym; y sá-
dzielne. ma tylko Nieczystość duchowna dzie-
Esa. 59. li go z członkámi iego: tákże też Mał-
żeństwo, raz złączone / dla nieczystego
Cudzołostwá / bywa rozłączáne. etc. A
Spárćie z tąd ći iuż iásnie bácżyć możemy błąd
Ochinussow: ktory z inąd wygnany / w
nászey Polszce miał też mieysce; y dwoie
Cudzołożnych ludzi / obyczáiem nauki
piątey Ewángeliey / Męczennikámi
niedawno w Krákowie vczynił. Dziw-
Stan naszá tho á świętá Ewángelia! Nao-
Kápłań= státek y stan Kápłański być Swiąto-
ski iest śćią / z tąd sie pokazuie: iż nikt Vrzędem
Swiąto Kápłańskim pierwey szafowáć niemo-
śćią.
że; aż

że; áż porządnie y przystoynie, moc Ká-
płańska będzie iemu dána. Przeto Pan / Dowodź
dáiąc moc Związánia y Rozwiązánia /
mowił ták do Apostołow: Bierzćie Du- Ioan. 20.
chá S. Tákże też Diákonowie / zá w- Act. 6.
łożeniem Rąk Apostolskich / bráli Du-
chá Swiętego: ták y Páweł S. do Ti- 1 Tim. 4.
motheuszá pisze: Niezániedbaway / ále 2 Ti. 1.
zbudzay w sobie łáskę Bożą / ktora w
tobie iest; ktoráć iest dána / zá włoże- 180.
niem Rąk moich Biskupich. Siedmá Záwią=
tedy iest Swiątośći Kośćielnych / z Pi- zánie 1
sma S. płynących / y w Kośćiele Pow- Dowo=
szechnym záwżdy zwyczáynych. Abo- du.
wiem w tym to Kośćiele / iáko w prze- ij Do=
ważnym Wieczerniku / iest nágotowá- wod / o 7
na wielka Wieczerza: ná kthorą iż po- Swiąto
trzebá iest wniść chędogo; Krzest plu- śćiách.
gáwość omywa / y w piękną szátę nas
obleką. gdzie ábysmy sie w czym niepot-
knęli; myślą / słowem / y vczynkiem:
dla tego / Bierzmowánie nas vtwier-
dza. Ale iż krewkość nas wszystkich o-
gárnęła; a tám / przy oney Wieczerzy /
bárzo ostrożnym być trzeba: przethoż
nam dána iest Pokutá: ktorą z nowu
Nn ochędo-

ochędożeni / pożywamy Baranka nam nagotowanego, Ciała y Krwie Pana Christusowey / z rąk Slug, na to wysadzonych. kthorych aby nam każdy czas dostawało: Małżeństwo ich dodaie cielesnie; a Kaptaństwo / duchownie. Jedno iże tha Wieczerza / w doczesnym Wieczerniku Powszechnego Kościoła / na czas być musi; y z tąd się kwapimy na onę / ktora nigdy nieustanie / wieczna Roskoß Krolestwa Niebieskiego; a drogę onę daleką / wielcy zasiedli Zboyce / wielcy Raytarowie / y głowni Nieprzyiaciele naßy: dla tego naostatek / abyśmy tam tym bespieczniey przeßli / aby nam w tym nieprzeßkodzili dußni Lotrzykowie / abyśmy ze wßelką ochędożnością tam prześć mogli / Ostatecznego Oleiu S. pomazania vżywamy.

Czemu Kacerz niebaczy porządku siedmi Swiątości. Jesli thego niebaczy Kacerz; iako piękny iest porządek / w siedmi Swiątościach Kościelnych: nietrzeba się temu dziwowac. boy Żyd / Pismo czytaiąc / Pisma nierozumie: a Pokornym tylko y Malutkim / rozumowi swemu nie dufaiącym / taiemnice Krolestwa swego

Mat. 11.

Pan

Pan Christus obiawiać raczy. Przydźtedy do Kościoła Powßechnego; chceßli to zrozumieć: w Kościele Powßechnym / a w iednym iego Domu / poczni Baranka pożywać / Baranka y pod iedną Osobą zupełnego: tak zrozumieß bez wątpienia; inaczey / nic.

Summa Artykułu 14.

1. Klucze Pańskie są własną służebność mocy Christusowey / a Ducha iego Swiętego / Sługebnikom a Cerkwi do skonania świata zwierzona.
2. Tymi Kluczmi nietylko Ewangelia każa / ale tez wierzącym miłość / a niewierzącym gniew Boski świadczą.
3. Własność tey służebności Kluczow iest / napierwey rozwiezowac / y Krolestwo Niebieskie otwarząć: a na drugą stronę / zawierać / od Swiatości odłączać. etc
4. Te Klucze Pan Apostołom Swiętym / a tak wßytkim porządnie postanowionym Cerkwi swoiey Sługebnikom / poruczył y zwierzył: wstakże tym pierwotne / a potym theß każdemu Zborowi Chrześciańskiemu.
5. Chrześciianin tych Kluczow potrzebuiący / od Xiężey ma ich vżywać ku sobie.
6. Kluczow Pańskich maią vżywać Kapłani / tylo

ni / tylko podle vmysłu á woley Christusowey / á nie podle wymysłow ludzkich / á woley swoiey.

181. **Odpowiedź.**

W Kościele Powszechnym / gdzie Porządek iest wszelki / á rzeczy rożnych w kupę niewikła / dwoiakie są Klucze; ieden, Mocy Kápłáńskiey / á drugi, Sądow Duchownych: po Łácinie zowiemy / Clauem Ordinis & Iurisdictionis. Klucz mocy Kapłáńskiey iest / w porządnym sprawowániu Vrzędu, Kápłanom zleconego; w Kazániu / Swiątości száfowániu / Ofiarowániu / w Zwiezowániu y Rozwiezowániu / etc. Przy tey ostátniey mocy Vrzędu Kápłáńskiego / ieśli sobie co záchowywa Papież / albo Biskupi: tho / dla słusznych przyczyn / dobrze ták bywa; y Pismo S. niepogani tego. Klucz zásie drugi / Klucz Sądow y Iurisdicciey / záwżdy był przy sámych Apostolech: á teraz ma być przy Biskupach. Ináczey / będzie czynił káżdy / co zechce:

Klucze Kościelne dwoiákie.

Klucz mocy Kápłáńskiey.

w Ná. li. 272. etc.

Klucz Sądowny.

porządku

porządku niebędzie: złość gorę weźmie: etc. co dziś (niestetyś) ná oko widzimy. Te są dwá Klucza / w Kościele Powszechnym. ktore żeby Pan Christus dał Służebnikom Kościołá swego / áż do skończenia świátá; tego my pilnie bronimy / przeciwko swowolnym á rospustnym dźiśieyszym Kácerzom. Abowiem co Pan dał Piotrowi; z strony Pasterskiego Vrzędu; to też dał y iego wszystkim Namiastkom: miał Piotr S. Klucze Krolestwá Niebieskiego; máią też po nim wszyscy Papieżowie. co Piotr Związał ná ziemi / albo też Rozwiązał; y w Niebie ták było: tákże też kogo záklnie Papież / záklął go sam Pan Bog: á komu on otworzy Niebo / będzie ten wpuszczony do Niebá. Toż też y o inych Biskupach / ná Apostolskich mieścach siedzących / rozumieć mamy: káżdy ná swym mieścu / mocy swey vżywa; y Kluczami / sobie zwierzonymi / przystoynie száfuie.

Klucze dáne Apostolo / przy ich Namiastkach są. 1 część.

2 część.

Kazáć Ewángelią przynależy też do Kluczow; iákom iuż námienił: ale gdy mowią wászy; iż tymi Kluczámi świad-

 czy się

czy ſie miłość Boża wierzącym/ a gniew
niewierzącym : tho ſłowo / Swiadczy
¶ Moc ſie/ nam ſie podobáć niemoże. A bowiē
Kápla- tym iednym słowkiem / the wy daiećie
now No moc Káplanom nowego Zakonu/ z ſtro
wego Za ny Grzechu; ktorą mieli w Zakonie ſtá-
konu ro- rym/ z ſtrony Trądu. oni Trądu nieu-
zna od zdrawiali: ale tylko/ byłli kto albo nie
Stáre°. był trędowátym / świádectwo o nim
dawáli. A czemu ? iż im tey mocy/ áby
Trąd vzdrawiali / Pan BOg nigdzie
ták niedał / iáko Pan Christus ſwym
nowym Káplanom / odpuſzczáć grze-
1 Dow. chy wielką moc dáć raczył. Abowiem
Matt. 18. będąc ſam Káplanem Nowego Teſtá
Ioan. 20. wentu/ ták ſwe Apoſtoły wyſłał; iáko
ſám był od Oyca posłány. Niemowił
ták Pan / iáko wáßy mowią ; Komu
będziećie świádczyć odpuſzczone grze-
chy/ ſą im odpuſzczáne: ale mowił/ da-
wßy im ku they mocy Duchá S. przez
znák widomy Tchnienia ſwego ; Kto-
rych odpuſcićie grzechy/ ſą im odpuſzczo
2 Dow. ne. ꝛc. Przetoż Ambroży S. ták napi-
Ambro. in ſał: Moc odpuſzczánia grzechow onym
Pſalm. 38. Káplanom / ktorzy byli według Aa-
rona/.

roná / niebyła dana ; ale Ewángeliey
ieſt záchowana : Pan tedy dał ſwoy w-
łaſny Sąd Apoſtołom/ grzechy odpu-
ſzczáć przyſtoynie. ꝛc. [Dauid remitti
ſibi poſtulat : quod ſciebat non eſſe iis ,
qui ſecundum Aaron erant, Sacerdoti-
bus attributum; ſed Euangelio ſeruatū.
ideo Dominus , quod ánte erat Iudicii
ſui, dedit Apoſtolis peccata remitten-
di æquitatem. &c.] Chriſoſtom także 3 Dow.
(com też przypomniał przy Licz. 60.) Chriſo. in
thymi słowy piße / o mocy Kaplanow Lib. 3. De
náßych: Cielesny Trąd oczyśćiać / álbo Sacerd.
lepiey rzekę Nieoczyśćiać / ale Oczy-
śćione probowáć / ſámi Káplani Zy-
dowſcy mogli : á náßym Káplanom /
nie Trąd ćieleſny ; ále Smrody dußne/
nie mowię oczyśćione probowáć / ále o-
czyśćiać prawie / dano ieſt. [Noſtris
Sacerdotibus non Corporis Lepram ,
verúm animæ Sordes, non dico purga
tas probare; ſed purgare prorſus, con-
ceſſum eſt &c.] A przeto moim baczе-
niem/ (mowi) kthorzy tymi Káplany
gárdzą / dáleko złośliwßy y więtßego
karánia godni ſą ; niżli był Dathan

Zámknienie. z swoimi wszystkimi. Boyćie sie boyćie tey sentenciey S. Chrisostomá/ wy Ká=cerze; ktorzy y moc daną prawym Ká=płanom odeymuiećie/ y vczćiwymi ich personámi gárdźićie. Thaka wászych Ministrow iest zawiść/ku prawym Ká=płanom Kośćiołá Powszechnego! to/ co im dał Pan Christus/ chćieliby im odiąć: ále prozno. Okázuią też oni/przez the obłędliwą náukę swoie; ieć żadney mocy (bo tá tylko iest w Kośćiele Po=wszechnym) Związánia y Rozwiązánia grzechow niemáią. poniewaz insza iest/ Swiadczyć odpuszczenie grzechow; á insza/ Odpuszczáć grzechy: iáko insza iest/ Oczyśćiać trędowáte; co czynił P.

Kácerze sámi sie wydáią/ że Kluczow nie máią.

183. Christus: á insza/ Wyświadczáć od trądu oczyśćione; co Káplanom stáre° Testámentu należáło. Wybornaß to wászych Ministrow nowa Theologia/ á bárzo z sobą zgodliwa! teraz o Swiad=czeniu Grzechow odpuszczonych powie=dźieli; á kilká kroć to Swiadczenie po=wtorzyli: wnet záśię/ przy tymże Arti=kule/ przećiwną rzecz naydujemy. A bo=wiem nietylko tho záśię dáią Kluczom

Kontrádikcia.

Káplańskim/ Krolestwo Niebieskie imi otwieráć; ále też iásnie/ o istym Od=puszczániu grzechow/ ná Liśćie 82 pi=szą: Służbą (mowią) Kluczow mocy tey Christusowey/ grzechy sie odpuszczá=ią. Te wászych Przećiwnośći, nie thak złośći ia przypisuię; iáko Nieumieięt=nośći. Trudno o tym temu gádáć; cze=go sie od dobrych Mistrow nieuczył: Szwiec/ o boćie; Krawiec/ o sukni; Medik/ o Lekárstwie; á Theolog/ o Theologiey. V wászych Ministrow/ ie=dno to być może; Swiádczyć/ y Odpu=szczáć grzechy: ále ten/ ktory dobre ma Mistrze, stáre Doktory Kośćielne/ tá=ką w tym roznośc naydźie; iáka byłá/ z strony Trądu/ w Pánie Christusie, y w Káplaniech Zakonu Moyżeszowego.

Nieumieiętność Kácerzow w Piśmie S.

Pátrzćie pátrzćie/ Bráćia mili; komu/ á co zá ludźiom/ zwierzyliśćie sumnie=nia dusz wászych. Koni/ roley/ plugá/ nieledá komu Pánowie zlecáią: á duszą ludzką then/ co sie od Wársztatu wyr=wał/ niewiem zá iákiego Duchá nátch=nieniem/ ma sie opiekáć: Ia rádzę; w czás sie obacz káżdy.

Duszá/ skarb ná droższy.

3 część. Coża własność tych Kluczy iest; po-
wiedziałem iuż / Rozdział dobry vczy-
Ceremo- niwszy: a co sie dotycze Ceremoniy; trze-
nie / dla bali ich / przy tych Kluczach / albo nie-
czego. trzeba; te dla Porządku / y dla zbudze-
nia spraw ku Panu Bogu wnetrznych /
są postanowione: ktorymi / od Kościo-
ła Powszechnego vstawionymi / nikt
niema gardzić; ani inych sobie wymy-
ślać; albo też ie / według swey woley /
opuszczać. Abowiem o Ceremoniach
1.Cor.11. tak napisał Paweł S. do Korintow:
Ieśliby sie ktho temu sprzeciwiał; my
(powiada) niemamy tego zwyczaiu /
ani Kościoł Boży.

4 część. Komuby the Klucze były zwierzone
Klucze od Pana Christusa; toć iest rzecz iasna
komu w Ewangeliey. Zwierzył y poruczył ie
zwierzo- Piotrowi osobliwie; potym thež / ale z
no. Piotrem y przy Pietrze / swym wszyst-
Mat. 16, kim Apostołom: panowie Zborowie /
18. czego im niedano / niech sobie niebiorą.
Ioan. 20. Apostołowie tedy maią Klątwę; y o-
¶ Klą- ni / mocą sobie daną / oddawaią klete
tew / Szatanowi: w Zborze a w Kościele
przy Bi- Chrześciyańskim / thakowych Klątew
skupach. bywa

bywa exekucia. iako też y Paweł S. z Dowod
onym grzesznikiem Korinthskim / na on 1.Cor.5.
czas vczynił; y to / aby Klątew ona przy
zgromadzeniu Wiernych swoy skutek
wzięła / pilnie był roskazał. Skoro sie Spárcie
dowiedział o tym nierządniku S. Apo-
stoł; nieradząc sie w tym Zboru Korint-
skiego / mocą sobie od Pana Christa
daną osadził, oddać go Szatanowi; to
iest / dał nań (iako my mowimy) Klą-
tew: y te daną posłał do Korintu; aby
w Kościele była opowiedziana / y exe-
kwowana. Przetoż przed tym / w Ka- 2 Dow:
pit. 4 na końcu / tak tam napisał: Ia- y ku spár-
ko chcecie / abym do was przyszedł: z ciu nale-
Wirgą; czyli z łaskawością: Także też żacy.
w drugim Liście swym / też rzecz wspo- 3 takiś
minaiąc; Dla thego / mowi / pisałem Dowod
wam; abym waszego Posłuszeństwa do- 2 Cor.2.
świadczył. Patrzże / Bracie / patrz
pilno; iżeć przy Apostole / a nie przy Po-
spolstwie / iest ta Wirga: słuchać ma
Pospolstwo Apostołow; nie Kościołē
rządzić. Te tedy Kaźń surową / y moc
Klątew dawania / że miał zawżdy przy
sobie Apostoł Pański; dla tego / gdy też
miał

4 tákiẞ miał oddáć Szatanowi ALexandrá y
Dowod Hymenęuſá / nieradził ſie nic w thym
1 Tim. 1. Korinćſkiego Zboru. Smiałośći to
wielka / á potępienie zá thym pewne /
bráć ſobie to; czegoć niedano / ani zwie-
5 Dow. rzono! Tak ſie záwzdy w Kośćiele Po-
wßechnym záchowáło; Apoſtoli y Bi-
ſkupi Klatew wydawali / á Lud po-
ſpolity ſłuchał: nienaydzieß inaczey. A
Spárćie iże Pan ieſt w pośrzodku dwu / albo
trzech / w imię ſwoie zgromádzonych: to
nic ku themu; aby Zborom miały być
Klucze Kroleſtwá Niebieſkiego dane:
Do Zborow / mowićie / Pan one ſłowá
Mat. 18. mowił; Cokolwiek zwiążećie ná ziemi
rc: á my iáſnie to widzimy w Ewánge-
liey; żeć te ſłowá ſámym tylko Zwolen-
nikom Páńſkim należą; y do onych ſá-
mych / ktorym dał zwierzchność nád
ſwym Kośćiołem / one wßyſtkę rzecz P.
Chriſtus czynił.

5 część. Od tych thedy Zwolennikow Páń-
ſkich / od Biſkupow y Kápłanow Ko-
śćiołá Powßechnego / (bo ći ſą przy
Stolicy Apoſtolſkiey / y moc porządną
máią) człowiek Chrześćijáńſki ma tych

Kluczy żądáć; á v Poſpolſtwá / y v no-
wowiernych tych Miniſtrow / ták the
Klucze naydzie; iáko v Dathána / Ko- Num. 16.
rego / y Abironá.

Ná oſtátek żeby tych Kluczow vży- 6 część.
wano / według woley Bożey / á nie we- Kluczow vżywánie iákie ma być.
dług wymyſłow ludzkich; y ná tho ze-
zwala Kośćioł náß Powßechny. Abo-
wiem thák nápiſano y w Dekrecie: W
ten czás ieſt prawdziwe Rozgrzeßenie 1 Dow.
Przełożonego; gdy náſláduie woley (Nie Ca. 11,
bieſkiego) Sędziego. [Tunc vera eſt Qu. 3.
Abſolutio Præſidentis; quum interni
ſequitur arbitrium Iudicis. &c.] á ſą
te ſłowá S. Grzegorzá Papieżá. Chcą
tedy thego y Papieżowie náßy; áby ſie
Biſkup y Kápłan káżdy zgadzał z wo-
lą Bożą: ma ſie Klucz zgádzáć z tym;
od kogo ieſt dány: wymyſły wßyſtkie
ludzkie / woley Bożey przećiwne / nie-
máią tu mieyſcá. áleć wy czáſem zowie- Wymysły ludzkie.
ćie Wymyſłámi ludzkimi to; co ieſt iſtą
Wolą Bożą. Wola Boża ieſt; Słu-
chay Kośćiołá: Wola Páńſka ieſt; áby Mat. 18.
Piotr miał Klucze / Paſterzem był. rc. 16.
Ioan. 21.

Summá Artykułu 15.

1. Rzeczy przypádłe / vstáwy ludzkie / rzą-
dy y obyczáie dobre / są mnieysze á mniey po-
trzebne / niżli dáry służebne : y owszem dla
nich vstáwowáne bywáią : przeto też od lu-
du Chrześćiáńskiego trzymáne y záchowywá-
ne máią być / przy nabożeństwie Chrześćiáń-
2. Te rzeczy przypádłe ꝛc. gruntowne (skim.
ku zbáwieniu nie są : áni ták / iák przykazá-
nie Boskie / ludzkiego sumnienia obowiązuią :
ále tylko dla rządu / y dla vczćiwośći / dzier-
żáne być máią / niegwałcąc w niwczym Wiá-
ry / Łáski / y wolnośći Chrześćiáńskiey.
3. Pod zasłoną wolnośći Chrześćiáńskiey /
z rządow pobożnych żadny sie niema wyłá-
mowáć.
4. Wolność Chrześćiáńska iest / wyswobo-
dzenie od grzechu / od przeklectwá Zakonu
y iárzmá iego / przyięćie Duchá swobodney
woley synow Bożych / y nieobowiązánie su-
mnienia ku zakonom ludzkim zárowno / iák
ku przykazániu Bożemu.
5. Wszystkie rządy á obyczáie ludzkie / od wo-
ley Bożey odwodzące / niemáią być dzierżá-
6. Tylko te rządy á obyczáie dobre máią (nie.
być záchowáne : ktore buduią Wiárę / poczćie
Bożą / zgodę / miłość / á pokoy práwie Ch-
rześćiáński : od kogożkolwiekby vstáwione
były.

7. Ná

7. Ná Boskie á zbáwienne rzeczy / więtsze á
przednieysze baczenie ma być : á człowiek w
swym sumnieniu iemi tylko sámemi wiązan
być ma.
8. Mnogie stárodáwne obyczáie / do dźi-
sieyszego czásu Bráćia Czescy záchowywá-
ią / pokąd możno iest : iáko niektore Posty /
dni święte / Nieszpory / Niedźiele. ꝛc.
9. Wszędy w Chrześćiáństwie / iednostáyne
rządy á obyczáie / álbo Ceremonie / zácho-
wywáć sie niemogą.
10. Rozmáitymi / zbytecznymi / á obćiążá-
iącymi Vstáwámi / niegodźi sie ludźi obćią-
11. Vstáwy ludzkie nie są wieczne / ále (żáć.
mogą być odmienione.
12. Dla rozdzielnośći rządow y obyczáiow
zwierzchnich / niemáią być żadne obrażánia /
áni rostárgnienia.

Odpowiedź.

ABy sie rzecz lepiey poięłá / około
tych Rzeczy Przypádłych ; ktore
wy zowiećie / Vstáwámi ludzki-
mi / Rządem / Obyczáymi dobrymi /
álbo też Ceremoniámi : potrzebá iest
zrozumieć / y opisáć ; co to są te Przypá-
dłe rzeczy. Kośćioł Powszechny Chrze-
śćiáński z Pismá S. náyduie / dwoiáką Chwałá Boska 2.

być

być Chwałę BOſką; Wnętrzną / y
Zwierzchnią: y Wnętrznie / y Zwierz-
chnie/ mamy y zwykliſmy chwalić Pá-
Wnętrz- na Bogá. Chwała Boża Wnętrzna,
na/ iáko ták ieſt ku Zbáwieniu potrzebna; iż bez
potrze- niey to wßyſtko/ coby ſię zwierzchu dziá-
bna. ło/ więcey obraża Páná Bogá. bo Zmy-
In Ps. 63. ſlona Swiętobliwość (iáko S. Augu-
ſtin mowi) nie ieſt Swiętobliwość; ále
dwoiáka Nieświętobliwość: iże y Nie-
świętobliwość ieſt / y Obłudność.
W czym Chwała Wnętrzna / ktorąſmy winni
należy. pilnie czynić Pánu Bogu / w trzech o-
nych Cnotách Chrześciáńſkich należy;
186. w Wierze / w Nádziei / á Miłości.
1 Cor. 13. Wiárá mocnie wierzy to; co ma być wie-
rzono: Nádzieiá / pewne vfánie pokłá-
dáiąc w Pánie BOdze / w potrzebách
ſwoich modli ſię do niego; y o co prośi/
tego mocnie czeka: á Miłość náoſtá-
tek / rozważáiąc ſobie Dobrodzieyſtwá
Boże/ (bo Pan Bog człowieká ſtwo-
rzył; tenże go rządzi / żywi / broni; ten
vſpráwiedliwia y zbawia) roſpala ſer-
ce ſwoie ku ſwoiemu Dobrodzieiowi.
z ktorey też Miłośći przyſtrzega pilnie
Roſká-

Roſkazánia iego: iáko dobry ſyn/ ſtrze-
że woley Oycá ſwego: y to/ co ieſt Bo-
że/ Bogu; á co bliźniego / bliźniemu/
ſtára ſię záwżdy oddawáć. Gdzie tedy
ieſt práwa Wiárá / pewna Nádzieiá/
y gorąca Miłość; od thego człowieká
przyiemna ieſt chwała Pánu Bogu / y
ten przyſtoynie á wdzięcznie Páná Bo-
gá ſwego chwali. Tę Chwałę Bożą dla Czemu
thego zowiemy Wnętrzną; że grunt á Wnętrz-
fundáment ma / na dußy y ſercu czło- na ieſt.
wieczym: na ktore záwżdy Pan Bog
pogląda; y z tąd wßyſtkie ſpráwy czło-
wiecze ſądzi. Ale iż człowiek ma y Du- Chwa-
ßę niewidomą/ y Ciáło widome; á nie- łá Boża
może co być / áby Ciáło nie ßło zá ſprá- Zwierz-
wą Duße ſwey / we wnątrz dobrze ku chnia po-
Pánu Bogu ſpráwioney: dla tego/ nie trzebna
ſáma Chwała BOſka Wnętrzna; ále też ieſt.
też y Zwierzchnia/ ludziom Chrześciań-
ſkim ieſt potrzebna. Trzebá iey ieſt/ dla 3. przy-
ſámego Człowieká: trzebá / dla Bli- czyny.
źniego: trzebá/ y dla Páná Bogá. dla
tego ſámego/ ktory Páná Bogá chwá-
li / ieſt potrzebna; áby ſię ku Chwale
Wnętrzney zbudzał: dla Bliźniego;

 áby

áby iemu był przykłádnym: á dla Páná
BOga naoſtatek; áby go wßyſtek cały
człowiek / y Duſzą y Ciałem / záwżdy
1 Cor. wychwalał. Nietylkoć Duszá będzie w
Niebie; będzie y Ciało: czemuż Ciało
niema też onego chwálić; od kthorego
,, ſwą Zapłatę weźmie: Kto robi; temu
,, płaca: kto walczy; ten koronę bierze:
przetoż też y Duſzá y Ciało máią robić/
y máią ſpołecznie á nierozdzielnie Páná
Dowodi Boga chwálić. Aza niezaleca nam Pi-
inße. ſmo S. Zwierzchnią Chwałę Bożą/ w
ludziach Swiętych: zaleca w Celniku
iáwnogrzeßnym / nietylko Wnętrzną
Luce 18. iego Pokutę; ale y bićie Pierśi / y Sta-
nie z daleka / y niepodnaßánie oczu do
Act. 20, Nieba: záleca Apoſtoły / Dni Swię-
21,9. tych pilnuiące / Poßczące/ ná Kolá-
2 Cor. 11. nach ſię modlące: zaleca y Páná ſame-
go Jeſu Chriſta; ktory / dla náuki też
Luce. 2, naßey / Dni tákże Swiętych niezanie-
4,22. dbawał / Pośćił ſię / ná Kolána ſwe y
Mat. 4. ná Oblicże modląc ſię padał. Czemu y
26. &c. Paweł S. porządek Spraw Zwierz-
chnich czynił w Kośćiele; czynił w Ko-
śćiele: kthorego ktoby niechćiał cho-

wáć;

wáć; tego on ma zá ſwárliwego / y ro- 1 Cor. 11.
ſtyrk czyniącego. A przetoż y z Piſmá Zám-
S. to mamy / y rzecz ſámá to pokázuie; knienie.
że Chwała ku Pánu Bogu Zwierzch-
nia, od ludzi Chrześćijáńſkich ma być
chowána; á tać ieſt w tych Przypadłych Chwała
rzeczách / w Porządku Kośćielnym / w Boża
chowaniu Ceremoniy / w pilnowaniu Zwierz-
Swiąt y Poſtow ſtánowionych / y w chnia w
inßych pobożnych Vſtáwách Kośćiel- czym.
nych: ktore wßyſtkie do tego nas wio- Do cze-
dą; abyſmy w ſobie záchowáli onę Ch- go nas
wałę Bożą Wnętrzną / w Wierze prá- wiedzie.
wdziwey / w Nádziei mocney / y w Mi- 187.
łośći doſkonáłey. The Przypádłe á Przypá-
Zwierzchnie rzeczy, część przynależą ku dłych rze-
Perſonam; część ku Mieyſcu; á część czy roz-
ku Czáſowi. Ná Perſonie człowieczey dział.
ieſt / Klękánie / Rąk wznaßánie / Pier-
śi bićie / Kłániánie. &c: ku Mieyſcu ná-
leżą / Spiewánia Kośćielne / Mßey
miewánie / Kazánia czynienia / Swią-
tośći dawánie; y cokolwiek tákowego /
nie gdzie indzie / ale thylko na mieyſcu
świętym, w Kośćiele / (zwłaßczá gdy
potrzeby niemáß) bywa ſprawowano:

 á ku

O rzeczách Przypádłych

á ku Czáſowi przyſtußáią pewne Dni/
dla porządku poſpolitego vſtawione;
iáko Swiętá/ Poſty/ y co inego takie-
go. ktore wßyſtkie Spráwy Zwierzch-
nie/ y rzeczy Przypádłe, iáko nas wio-
dą/ nie ku czemu inemu/ iedno ku pra-
wey Chwale Bożey; kto Prawdę miłu-
ie/ á żadney Zawiſci ku nikomu niema/
Obzre- wyznáć to muśi. Kośćioł záiſte Pow-
du Ko- ßechny ták te Przypádłe rzeczy rozrzą-
ściełne- dził; iże z nich ſámych / proſty człowiek
go iákie może ſie náuczyć Wiáry / Nadzieie/ á
pożytki. Miłośći / Cnot ku zbáwieniu nam po-
w Nau. trzebnych. Abowiem z ſámych Swiąt
Kit. 98/ náuczy ſie; iáko Syn Boży dla nas ſie
132 / Národził / był Obrzezan / od trzech
140. &c. Mędrcow Pogáńſkich (Krole my zo-
wiemy) chwalon / do Kośćioła Ofiá-
rowan/ Pośćił/ Vmárł/ z Martwych
wſtał/ w Niebo wſtąpił/ y Duchá S.
zeſłał. zá ktorym przez Wiárę pozna-
niem / y pilnym rozważániem dobro-
dzieyſtw Páná Bogá w Troycy iedy-
nego/ izáli człowiek Chrześćiáńſki nie-
weźmie oſobliwey w Pánie Bodze Ná-
dzieiey? zá nierozmiłuie ſie Páná Bogá;
ktory

ktory iego tak wielce vmiłował? zá nie
będzie ſie ſtrzegł złego/ ktore Pan Bog
zákazuie; á to / co on każe / gotow bę-
dzie czynić? Opußczam wielkie á oſo- w Nán.
bne táiemnice Niedziel po S. Troycy: Ki. 107:
nietrzeba mi ieſt / o tym tu piſáć; iáko 98.
piękny ieſt w nich porządek: Adwent
też chwalebny ku czemu nas wiedzie;
ná ten czás niechcę tego wſpominać. bo Zám-
teraz doſyć ieſt wiedzieć; co ſą te Zwie- knienie.
rzchnie y Przypádłe rzeczy; y iáko nas ku
Pánu Bogu wiodą/ á nie od niego odą-
wodzą. Przyſtąpmyż iuż do Artikułu
wáßego: dobre chwalmy; á złe kazimy.
W pierwßey częśći niebyłoby nic I częśc.
próżnego; gdyby dobrze było rozumia-
no: ale/ boię ſie ia tego; áby to/ co chá-
walićie / zárázem od was niebyło gá-
niono. Abowiem te dwie słowká/ V-
ſtáwy Ludzkie/ v Nowowierników ſą
wzgárdzone; y dla tych iedno słowek/ o- 188.
ni każą świete Vſtáwy Kośćielne / od
Duchá S. pożytecznie vſtáwione. A- ¶ Przy-
bowiem ieſlibyśćie wßyſtkie rzeczy Przy- pádłe rze-
pádłe / wßyſtkie Ceremonie / wßyſtek czy ſą też
Porządek ſpraw Kośćielnych / zwali Boże V-
ſtáwy.

3 Dow. Vstáwámi Ludzkimi: myhliby\u017fcie \u017fię ná tym/ dla tego: iż wiele tákowych rzeczy \u017fam Pan Bog / y przez Apo\u017ftoły Duch \u017fam S. w Ko\u017fciele Powszechnym \u017ftanowił. Wiecie; co zá Porządek/ y iákie Ceremonie/ v\u017ftáwił przez Moy\u017ceszá: Apo\u017ftołowie też one rzeczy Przy-

Act. 15. pádłe / Nie ieść ze krwią / Nie ieść rzeczy zadawionych / Nie ieść pokármow Bałwánom ofiárowánych / y Nieobrzezowáć \u017fie / zowią v\u017ftáwámi Duchá S. á wżdy wá\u017fzy śmieli tho położyć miedzy Vstáwámi Ludzkimi; ná Li\u017fcie 88. Apo\u017ftołowie \u017fámi mowią; Tak \u017fie widziało Duchowi Świetemu: czemuż

Záwia- wy ináczey? Trzebá tedy było opi\u017fáć á

zanie. co to ie\u017ft Vstáwá Ludzka: abyście zá tym słowkiem / Vstáwámi BOżymi/ ktore Duch S. przez Ludzie \u017ftánowi w \u017fwym Ko\u017fciele/ niegárdzili. Nie każdáć rzecz Przypádła / y ktora według czá\u017fow może być odmieniona / ie\u017ft Vstáwą Ludzka: wiele tákowych rzeczy \u017fą/ y były/ Vstáwámi Duchá Bożego.

2 Dow. iáko y one tez; ktore S. Páweł w Korynćie / y w inych Ko\u017fciołach/ porządnie

dnie \u017ftánowił. Abowiem, tego iemu zá-

2 Cor. 13. przeć niemożecie; iż przez niego Duch

Mat. 10. S. y Pan Chri\u017ftus mowił / thak iáko przez ine Apo\u017ftoły. á ie\u017fliż Pan Bog przez nie mowił: tedyć y Pan Bog \u017ftánowił. zá czym y Przypádłe rzeczy/ ktore oni v\u017ftáwiáli / PAnu BOgu przez nie v\u017ftáwiáiącemu, máią być przypi\u017fowáne. A Prorocyć ludzie byli: á wżdy oni o słowach \u017fwych/ kthore Pan Bog przez nie mowił: To/ powiádáią/ Pan Bog zá\u017ftępow mowi. Jneć \u017fą one V-

Spáczie Mat. 15. \u017ftáwy Ludzkie; ktore Pan Chri\u017ftus gá-

Mat. 7. nił: odpowiedziałem iuż ná to/ przy Li. 82. Ná ten czás tedy nie o czym inym

Zám- gádáć mámy; tylko o Zwierzchniey Chy-

knienie. wále miłego Bogá: tá w czym należy/ dla tegom naprzod okazał; ábyśmy wiedzieli / o czym gádamy: co przy\u017ftoynie przełożywszy/ pierwszey częśći tego Artikułu niepogánimi; gdy dobrze zrozumiána będzie. Abowiem mnieysza ie\u017ft/ y mniey potrzebna / Chwałá BOska Zwierzchnia; niżli Wnętrzna: bez oney może być człowiek zbáwion/ gdy ia niegárdzi; ále bez tey Wnętrzney/ żadnym

obyczáiem Niebá nieosiągnie. y dla tey
tez Wnętrzney/ oná Zwierzchnia iest w
Kościele Bożym vstáwiona: przecz hoż
ma być/ przy nabożeństwie Chrześcijań
skim/ vczćiwie záchowána.
2 część. Bácżmy iedno pilnie; co są te rzeczy
Chwałá Przypádłe/ przy Zwierzchniey á wido-
Boska mey Chwale Bożey: y druga część wá-
Zwierzchnia nie szego Artikułu/ dobrze rozumiána/
ták po- będzie dobra. Abyś sie modlił z Ná-
trzebna, dzieie mocney; iestći rzecz ku zbáwieniu
iáko Wnętrzna. potrzebna: abyś klękał/ ręce wznaszał/
w Niebo álbo w ziemię pátrzał; nie ná
tym iest zbáwienie. przeto tez nie ták te
Przypádłe rzeczy obowięzuią sumnienie
ludzkie; iáko Przykazánia Boskie. My
y to iasnie v nas pokázuiemy/ w Koście
le naszym Powszechnym: gdy przy Mo-
dlitwie Káplańskiey/ iedni klęczą/ dru
dzy stoią; iedni ręce składáią/ á drudzy
189. w Niebo oczy wznaszáią. etc. Ależ y thu
Roskazá potrzebá było wam dołożyć; iákie ro-
nie Bo- zmiecie Przykazánia Boskie. Abowiem
że 3. troiákie náyduiemy; Sądowne/ Przy-
padłe/ y Obyczáyne; nietylko w Sta-
rym/ ale thez y w Nowym Zakonie.
Sądowne

Sądowne są v Páwłá Swiętego: áby Sądowne.
Swiádectwo było ważne/ w vściech
dwu álbo trzech świádkow; áby prze- 2 Cor. 1.
ćiw Káplanowi/ iednego człowieká 1 Ti. 5.
świádectwo nieważyło. tákże tez y ono Tit. 3.
Sądowne iest; Kacerzá/ po iednym y
drugim nápominániu/ chroń sie: y ono
tez Pánskie; Kto niesłucha Kościołá/ Mat. 18.
iest iáko Pogánin. Przypadłe Przy- Przypádłe.
kazánia Boże są w Ceremoniách: ktore
y v Páwłá S. y v inszych Apostołow
(iákom to pokazał) náyduiemy. Oby- Obyczayne.
czáynego Przykazánia Bożego wszędzie
iest dosyć: płynie to z X onych Słow Bo
skych; Wierz w Bogá iednego etc. wszák-
że nietylko te/ ále tez y Sądowne/ ku
Miłości Bliźniego należą; y dla tego/
sumnienia ludzkie tez wiążą. Atoż Przy
pádłe Przykazánia nawięcey/ ieśliby ie
kto opuścił/ (gdy to niebędzie z wzgar-
dy iákiey/ áni złym vmysłem) niepote-
piáią człowieká. czego sie nauczi z Przy-
kłádow. Jest Roskazánie BOże Oby- Wykłádu Przykład 1.
czáyne/ Swięć Swiętá; to iest/ świę-
te rzeczy w Swięto czyń. ktho tedy w
Swięty dzień Páná Bogá niechwali/

 nie mo-

nie modli ſie/ y co inego dobrego á zbá-
wiennego nieczyni; gdziebykolwiek ná
Exo. 20. ten czas był: ten grzeßy. Vrosło przy
Deut. 5. tym / z roſkazania Przypadłego Boże-
w Náu. go / roſkazánie Koſcielne: abyſmy w
Ki. 301: Swieto nierobili; (á to dla tego/ żeby
315. wolniey było świete rzeczy czynić) aby-
ſmy Kazánia y Mßey ſłuchali. ec. Kto
tedy w Swieto domá woli leżeć / álbo
gdzie indzie ſie przechadzáć/ álbo oráć/
álbo z polá zboże wozić; niżli iść do Ko
ſcioła/ ná ſłużbe Bożą/ ná Modlitwe/
ná Mßą / ná Kazánie / ná Godziny /
ná Nießpor. ec. thego ſumnienie bywa
śmiertelnym grzechem obowiązáne. ale
kto zá potrzebą pilną w droge iedzie;
álbo też bárzo pilną robote w domu ro-
bi/ dołożywßy ſie (ieſliby mogło być/
á nagłego co niebyło) Kapłana: tego
przeſtąpienie Przypadłych przy Swiet-
cie rzeczy (iáko Robota reczna / y nie-
bytność ná ſpołeczney ſłużbie BOżey
w Koſciele) niepotępia. A czemu? iż
inßy ieſt v tego vmyſł; inßy / v onego:
ten nie z wzgárdy / ále z potrzeby / czy-
ni: w onym inßą náydujemy. Tymże też
ſpoſo-

ſpoſobem ktoby ſie niemodlił pilnie / z 2 Przy-
prawego á czyſtego ſercá; rzecz grunto- kład.
wną ku zbáwieniu przeſtępuie/ y śmier
telnie grzeßy: ále ktoby álbo kázac/ ál-
bo Kazánia ſłuchaiąc / álbo modlac
ſie/ zá potrzebą (iáko/ dla zimná/ álbo
chorey głowy) niezdiął czapki/ nád Ro
ſkazanie Boże przez Páwłá S. Apoſto 1 Cor. 11.
ła; tego/ gdyż to nie złym vmyſłem czy-
ni/ Pan Bog niepotępi. Jeſt tedy Ro- w Náu.
ſkazánie Boże/ przez Páwłá S. dáne/ 134
y Czapke w Koſciele zdeymowáć; ále
rozne od onego: Bede ſie modlił/ y du- 1 Cor. 14.
chem/ y rozumieniem. dla czego / trze-
ba było waßym Miniſtrom tego doło-
żyć; o ktorym Przykazániu Bożym / to
pißąc/ rozumieli.

Podzasłoną Wolnoſci Chrześcijáń- 3 cześć.
ſkiey / nigdyſmy ſie my niewyłámowali
od rządu pobożnego Koſcielnego: wá-
ßy z wámi co czynią; wßyſtek świát to
baczy.

Swobodá y Wolność Chrześcijáń- 4 cześć.
ſka co vczyniła w Niemcach; iáko chło
py ku Panom wzburzyłá / iáko wiele
krwie wylałą; Rok Páńſki 1525 to 1 9 0.
okazał:

okazał: my/ w Kośćiele Powßechnym/
nigdyſmy tey Wolnośći do tego niećią-
gnęli; aby ſię niezgody w Krolestwiech
czyniły; áby/ pod tą zasłoną/ czynił ká-
Wolnosć żdy co chce: ale ná tym ią prawdźiwie
Chrześci ſądźimy; że wyſwobodzeni będąc od
iáńſka grzechow ná Krzćie/ y tám Duchá S.
ná czym w sercá naße rozlanego wźiąwßy/ do-
ieſt. browolnie ſię poddáiemy ná pełnienie
Zakonu Bożego. wáßy iednák tu przy-
kłádáią rzeczy ſwoie/ od zrozumienia
Kośćiołá Powßechnego rozne. Abo-
wiem ieſt wąż/ w thych dwu ich ziół-
kach; gdy ták piſzą: Jeſteſmy wolni od
przeklectwá y iárzmá Zakonu; Nie ma
być związano ſumnienie ku żadnym Za-
konom ludzkim zárowno. Gdyćby ſię
tho dobrze rozumiáło; niebyłoby nic
zdrożnego: ále my iuż wáßych Mini-
ſtrow przeſkoki wiemy. bo zátym niekto-
rzy wáßy gárdzą prawie wßyſtkim Za-
Práwá konem Stárym: zátym wzgárdá Praw
Koronne Koronnych/ y rządu dobrego w Kro-
Rom. 13. leſtwiech/ rośćie: y ná Páwłá S. kto-
ry roſkazał Przełożonych ſłuchać/ á S.
1 Pet. 2. Piotr y złych/ w tey mierze wáßy nie-
obáią.

obáią: Máiąc tu oni ſwoie wymowkę
onę; Trzebá więcey ſłuchać Bogá/ ni- Act. 5.
źli ludźi: choćiayże ći ludźie/ według
Páná Bogá/ ná nie co wkłádáią. Aza Státut
nie według Páná BOgá/ ná Huſſity ná Huſ-
Státut ieden ieſt vczyniony? zá ſię go- ſity, ieſt
dźi chowáć y bronić Zabijácze duchow- pobożny.
ne; ná ktore on Státut bije? Roſkazał Dowod
Pan Bog Przełożonym Swieckim/ Exod. 22.
złoczyńcow niećierpieć w ſwoiey źiemi:
złoczyńcá więtßy być niemoże/ nád te-
go; kthory Duße człowiecżą do Piekłá
wtrąca: á wżdy v wáßych/ ten Zakon
ludzki/ ten Státut Polſki/ ná Kácerze
Czeſkie włáſnie wydány/ pewnie ieſt nie
ważnym. Wiemy wiemy/ kiedy on Stá-
tut ieſt nápiſány: wiemy/ co ſię ná on
czás w Czechách dźiało: prawdę ieſli
mowimy; niema ſię nikt gniewáć: pew-
ná tho ieſt á iſta; że przećiwko Huſſi-
tom/ y ich Obrońićielom/ on Statut
włáſnie ieſt vczyniony. Niemamy tedy Zámk-
zárowno chowáć Zakonow Ludzkich/ nienie.
thák iáko Boſkich; gdźie nie z Zakonu
Bożego płyną: (iáko/ gdy o źiemi/ á
nie o rzecżách Niebieſkich/ Statutá
czynią;

czynia; gdy Jurisdikcia/ od sámego Bo-
gá Przełożonym Kościelnym dána/
Kościołom odeymuią; gdy Miłość Bo-
gá/ álbo też Bliźniego/ obrażáia y ká-
zá. ꝛc.) thakże też iesteśmy wolnymi od
Przeklectwá Zakonu y Jarzmá iego:
ale to prostakom (aby z tąd wzgardá
wszystkiego Zakonu Stárego nieuro-
słá) potrzeba było iáśnie wyłożyć. A-
Stáry Zakon, iáko iest Przeklectwem; á iáko iesteśmy od niego wolni.
bowiem Stáry Zakon sam Pan Chri-
stus podtwierdził/ y wyłożył. o czym
masz/ ná wielu mieyscách/ w Ewán-
geliey; Mat. 5/ 19. ꝛc. Gdy od Zakonu
Stárego wyłączysz/ naprzod PAná
Christusá/ potym łáski y Dáry iego/
zá ktorymi Zakon Boży pełnimy; Zakon
Stáry zostánie się tobie Przeklectwem:
ale gdy go pełnisz/ zá Wiárą w Páná
Christusá/ y zá pomocą Bożą; ktory-
ć bez Páná Christá y Dáru iego, był prze-
191. klectwem/ obrácáć się przez łáskę Pá-
ná Christusowę, w Błogosławieństwo.
A bowiem pewne są one słowá Pań-
Mat. 19. skie: Chcesz li wniść do Żywotá; chowáy
Zakon Obrzędowy. Przykazánia. To my ná ten czas mowi-
my o tym Zakonie Stárym; ktory Obrze-
cząynym

cząynym zowiemy: ten Zakon Chrześci-
iánom/ wszystko w Pánie Christusie Phil. 4.
mogącym/ iest iárzmem miłym, y brze- Matt. 11.
mieniem lekkim. Co się dotycze Zako-
nu Przypádłego; to iest/ Ceremoniy:
teć wszystkie vstáły. nie/ iżeby Chrześci- Ceremo-
iánie niemieli żadnych Ceremoniy Chrze- nie.
śćiáńskich chowáć; ále iż one stáre w Zá-
konie Nowym/ koniec wszystkie máią.
Báránek Wielkonocny/ ktorego Ofiá-
rowawszy pożywano/ osobliwą był
Ceremonią: ná tego mieysce iż iny nowy
Báránek wstąpił/, kthorego on stáry
znáczył; z tąd tá Ceremonia iuż vstáłá:
ále áby tego nowego Báránká Ofiaro-
wánie/ á po Ofiárowániu Pożywánie/
niemiáło mieć swego obrzędu; thego y
S. Páweł niedopuści: iákom to iuż/ Li. 15.
ná swym mieyscu/ wywodził. Trzebá
tedy y tu baczyć; iáko vstáły Ceremo-
nie/ rzeczy przyszłe nam znáczące; á iá-
ko theż nowe są postánowione/ rzeczy
przeszłe nam wspominaiące/ vczćiwość
rzeczy Świętych nam przekłádáiące/ y
ku okázowániu winney PAnu BOgu
wdzięczności pilnie nas wzbudzáiące.
Náostá-

Sadowny Zakō Boży. Naoſtatek y od Zakonu Starego Są-
downego/ ácz z wielkiey cżeſci wolni ie-
ſteſmy; y wolno ieſt nam dziś/ w Dzień
Swięty/ potrzebne potráwy gotowáć.
&c: wßakże iednak y onych Sądow nie-
máłą cżeść trzymamy/ y trzymáć ma-
my. Abowiem dwu álbo trzech Swiá-
dectwo, z Sądownego Zakonu wziął
2 Cor 1. S. Paweł; Deuter. 17/ et 19: Złocżyń-
Rom. 13. ce kazał karáć y on/ y Piotr Swięty: y
1 Petr. 2. po dziś dzień karzą gardłem Mężoboy-
Zámknienie. ce/ Cudzołożniki. &c. Pátrzćie pátrz-
ćie/ Bráćia mili/ iáko ći wáßy mądrze
vczą y piſzą; ktorzy wßyſtko w kupę há-
tlą. Łatwieć rzec; Jeſteſmy wolni od
iárzmá Zakonnego: łatwie z tąd proſte-
mu wzgárdzić wßyſtek Moyżeßow ſtá-
ry Zakon: vcżył tego iáſnie Márćin Lu-
ter/ z inymi Nowowierniki. ale gdy ſię
rzecż pilno rozbierze/ y każda w ſwoiey
klobie ſtanowi: wnet tam inßy vmyſł/
inßa vcżćiwość/ ku Zakonowi ſtáre-
mu (kthory też ieſt Zakonem Bożym)
v ludźi bogoboynych rośćie. Tymći wás
wáßy Miniſtrzy vwodzą/ proſtacy w
Piſmie Swiętym proſtaki. bo ieſli ſię

trzebá

trzebá vcżyć Krawiectwá/ Szewſtwá/
Gárbárſtwá/ Aptekárſtwá/ Złotnic-
twá/ y inych Rzemioſł/ cżás niemáły:
coż rozumiećie o nawyżßey Nauce/ o
świętey Theologiey? Ey/ dla Páná
Bogá/ obacżćie: co tho zá Smiáłość!
Ja rádzę; kto mądr/ áby w cżás dumę
z ſercá złożył.

Artikułu tego cżęść piąta/ tákże y 5/ y 6 cżęść.
ßoſta/ dobre ſą: widźićie/ y ſámi to wy-
znawáćie; żeć Práwo Duchowne od Práwo Duchowne.
Páná Bogá nieodwodźi. y lepiey byśćie
w tym ſobie porádźili: gdybyśćie wße-
dźie ſtáremu Práwu Duchownemu rad-
ßy wierzyli; niżli tym nowym niedou-
cżonym wáßym Miniſtrom. Práwo
Duchowne ſądźi ſię/ ná práwym zrozu-
mieniu Piſmá BOżego: ma w ſobie
Dekretá święte/ wźięte z Koncyliow y
z ſtárych Doktorow. y nielepieyże tych
ſię trzymáć; niżli dáć ſię tym zwodźić;
ktorzy cżáſem niewiedzą/ co mowią, y
co piſzą? Rzecży Przypádłe/ ktoreby Sędzia o rzecżóch Przypádłych.
z wolą Bożą ſię zgadzáły/ nie ty, áni
ia, ſądźić będziemy; ále temu/ ktory ma
śś moc od Páná Chriſtuſá/ Páſterzo-

wi mo-

wi mowie y Kosciołowi Powszechne-
mu/ ten sąd słusznie należy.

7 część. Na Boskie a zbawienne rzeczy iáko
ma być więtszy wzgląd/ niżli ná Przy-
padłe Vstáwy ludzkie; o tym sie iuż do-
syć mowiło:

8 część. V was co zá obyczáie stárádawne
chowáią sie; wy tám lepiey wiecie. Po-
wiádacie: iákobyście chowáli Posty nie-
¶ Post ktore: Boże day to/ by tak było. Abo-
nowey wiem ia byłem z wászym iednym Mini-
Ewán- strem/ y z Studenty niektorymi Nie-
geliey, mieckimi/ ná iednym w Poznániu obie-
nowo dzie, w Piątek: á wżdym thám Postu
iest wy- stárádawnego/ od sámych Apostołow
myslony. vstáwionego/ w Piątek nie widział:
widziałem; że w Piątek iedzono dobrą
Pieczenią sárnią/ y dobrze sie Winá
nápijano. Vkażże mi/ Bráćie/ vkaż;
z kądeście ten obyczay wzięli? gdzieście
sie go/ á od kogo/ náuczyli? Pewnie
thak áni Jan Hus wász niepoczął/ áni
ktory Doktor starszy: Márcin Luter/
ktory y ślub Boży zgwałcił/ tákie Po-
8 Dow- sty wam wymyslił. Zbiegay wszystkę/
żáko chceß/ Bibliąą; nienaydzieß ty ni-
gdzie

gdzie przy Poście/ żadney zmiánki Mię-
sá/ iáiec/ mleczná y nabiáłu; ále rychley
naydzieß zmiánkę tych rzeczy/ ktore my
przy Pościech Kościołá Powszechnego
chowamy. Naydzieß wszędzie Potrá- 2/ y 3
wy nie roskoßne/ áni kosztowne: nay- Dowod
dzieß od Pokármow y od Winá strzy-
mawánie: tákie my Posty od Aposto-
łow wzięli: tákie wszyscy Grękowie/
Ruś/ Moskwá/ Wołoszá/ y Ormiánie/
wszędzie chowáią. Jnßać iest rzecz/ o Wykład
ktorey S. Páweł mowi; gdy káżdy Po- 1 Tim. 4.
karm chwali: przekłuie on tám/ o Ná- Rom. 14.
uczycielach, stworzenie Boże gániących: 1 Cor. 8.
mowi/ o Swininie/ o Zaiącach/ y o in-
nych pokármach Zydowskich: mowi też Lt. 20 9.
o Potráwach Pogáńskich/ Báłwánom etc.
ofiárowánych: iuż to v Chrześcijan nic
nie iest: káżdy Pokarm iuż iest dobry.
Vkaż mi tám iedne zmiánkę Postu; wy-
graß: á gdy nie vkażeß; pewnie tám/ nie
o Poście Chrześcijáńskim/ gada Swię-
ty Páweł. Podźże zá tám; gdzie Pismo Vtwier-
Post wspomina: podź do poszczącego dzenie 1
Moyżeszá/ Heliaszá/ Zydow/ Niniw- dowodu
czykow/ Dánielá/ Janá Krzćicielá/ y Exo. 24.
sámego 34.

3 Reg. 19. ſámego náoſtátek Páná Chriſtuſá: iuż
Eſter. 4. tám wnet naydzieß ſtrzymánie/álbo od
&cæt. wßytkich/álbo od roſkoßnych Potraw.
Ionæ 3. O miłaß mi to Ewángelia wáßa; kto⸗
Dan. 9. ra brzuch á ciáłá tuczy! w ktorey wol⸗
Lucæ 1. no ślub ſtáry Pánu Bogu zgwałcić; á
Mat. 4. ślub nowy pániey ſwey Dußce vczynić!
&cæt. Chwalicie wy Poſty; ale ich niemacie/
Poſtu áni chowacie/ y owßem z nich ſie śmie⸗
Kácerze iecie: słowko to macie/ Poſt; rzeczy nie
niemáią naydzie. Dni świete też chwalicie: Pá⸗
193. nie Boże day to/ ábyſcie ich tám świe⸗
cili; gdzie ſą Pánu Bogu miłe/ w Ko⸗
ſciele Powßechnym: gdzie/ przy chwa⸗
le Boſkiey/ nietylko ſą Jutrznie y Nie⸗
ßpory; ale też Mße/ y wßytkie Koſciel⸗
¶ Go⸗ ne Godziny. Abowiē Koſcioł ten Bo⸗
dziny Ko iuiący takby miał chwalić Páná Bo⸗
ſcielne gá; iáko iemu dáie chwałe w Niebie
dla cżeo Triumphuiący/ y z zwycięſtwá ſwego
ſá vſtá⸗ záwżdy ſie weſelący. niema on nigdy w
wione. tym odpoczynienia; ale záwżdy PAná
Bogá w Troycy iedynego wyſławia/
Eſaiæ 6. ták iemu śpiewaiąc: Swięty/ Swię⸗
Apoca. 4. ty/ Swięty Pan Bog wßechmogący etc.
Ták záiſte my/ ku chwale Bożey ſtwo⸗
rzeni/

rzeni/ mielibyſmy bez przeſtánku Páná
Bogá chwalić: iedno iż ten świát ne⸗
dzny ma ine zábáwy potrzebne; dla te⸗
go pewni ludzie/ ktore Klerikizowie⸗
my/ á Kapłani oſobliwie/ náto ſą wy⸗
ſadzeni. áby nietylko z ſwey ſtrony/ ale
od wßyſtkiego poſpolſtwá Chrześcijań⸗
ſkiego/ Páná Bogá chwalili/ członká⸗
mi będąc iednego Ciáłá; y zá wßyſtek
Koſcioł áby ſie modlili. Przetoć theż
oni ſą/ przy Koſcielech/ od wáßych ſtá⸗
rych Przodkow dobrze opátrzeni: młó⸗
dzi ſynowie/ zápomniawßy ſwych mi⸗
łych Oycow ochoty ku chwale Bożey/
wßyſtko dziś kążą; dochody Koſcielne
biorą; Koſcioły puſtoßą; y vſtawiczną
chwałę Bożą nißczą. Kápłani tedy y
Klericy ná to ſą wyſádzeni; áby imienie
wßyſtkich/ Páná Bogá záwżdy chwa⸗
lili. kthorym że też ieſt potrzebá czáſu
nieco/ ku potrzebom pobożnym/ y ku
czytániu Piſmá Swiętego; dla tego pe⸗
wne Godziny/ ktorychby ſie modlili/ y
winni ſą to czynić/ máią porządnie po⸗
ſtánowione. Jeſliby oni nie ták/ iáko
ſą winni/ Páná Bogá chwalili/ y Pá⸗

 cierze

ćierze ſwe niedbale mowili : tego máią
doglądáć Biſkupi; á wy też o to mogli-
byſcie mowić : ále aby pod tą zaſłoną /
vſtáwiczna ſłużbá Boża w Koſcielech
miáłá być niſzczona ; do tego żadney ſłu-
Zálece- ßney przycżyny żaden mieć niemoże. A-
nie Go- bowiem te Godźiny ; ktore w Koſciele
dźin Ko- chowáią / máią grunt z Piſmá S. y przy-
ſcielnych wiley z Męki Páńſkiey. Esdrás on Do-
ſpiewá- ktor ſławny, y thenże Prorok / gdy ſie
nia.
1 Dow. lud Boży náwroćił do Jeruſalem z Bá-
2 Eſdr. 9. bilonu / to był vſtáwił; aby cżterzy kroć
przez dźień / á cżterzy też przez noc / Pá-
ná Bogá ſwego lud Żydowſki chwalił.
gdźie / ku dniowi należą the Godźiny :
Pierwßa / Trzećia / Szoſta / y Dźiewią-
ta : á ku nocy ; Nießpor / Kompletá /
Gene. 1. Jutrznia / y Laudes. Abowiem Żydo-
Leuit. 23. wie, od Wiecżorá dźień y Swiętá po-
cżynáią : od Wiecżorá też Nießpor má-
imie / v Láćinnikow; Veſperę á Veſpe-
2 Dow. ra. Dawid tákże Prorok ; Siedm kroć
Pſal. 118. przez dźień / powiáda / iam ćiebie (Pá-
nie Boże) wychwalał. do cżego támże
też przydáie Pułnocy : kthorego cżáſu /
 ná wychwalánie Jmienia Páńſkiego /

rad on wſtawał. Obacżćieß tu / Brá- 3 Dow.
ćia mili ; ktho ſie z Piſmem S. zgadza : Li. 193.
kto chwałę Bożą niſzcży ; á kto ią cho-
wa : kto ſie Koſciołowi Niebieſkiemu
przyſtoſuie ; á kto ieſt iemu przećiwny.
pewnie v waßych Miniſtrow nienay-
dźie Wiátyká ; w ktorym tá chwała Bo-
żá / ná pewne Godźiny / barzo dobrze y
pieknie ieſt rozdźielona. Aza nie cżyta- 4 Dow.
my y o Apoſtolech ; iáko oni / w pewne Act. 3. 10.
the naße Godźiny / trwáli ná Modli-
twach ? Náoſtátek pátrzay ; co zá Przy- 5 Dow.
wiley / z Ewangeliey / te Godźiny má- w Nau.
ią ; y iáko przez Mękę Páńſką / kthorą Li. 114.
tych Godźin záwße wſpominamy / ſą v-
gruntowáne. W nocy Pan ieſt poi-
man / y v Káiphaßa nieucżćiwie był
cżcon : z tąd nocna vroſłá Jutrznia.
záráń był ná Koncilium Kaiphaßowe
przywiedźion : dla thego ſą Laudes.
pierwßey godźiny ná dźień / oddan Pi-
łatowi ; trzećiey / bicżowan y słowy krzy-
żowan ; ßoſtey / ná Krzyż wbity ; dźie-
wiątey / vmárł : z tąd też máią przywi-
ley / Pierwßa godźiná / Trzećia / Szo-
ſta / y Dźiewiąta. Náoſtátek / przed

Wieczorem z Krzyżá ieſt zięty ; á przed ſámym zachodem Słońcá / był pogrze- bion : z tąd theż Nießpor / y przy nim Kompletá / ieſt vſtáwiona. Pewnieć te Vſtáwy od Duchá S. poßły ; w ktorych nic pilniey niewſpominamy / iáko Páná Chriſtuſá , zá nas vkrzyżowánego. A nieroſcieß z tąd chwała Boſka oſobliwa ; á Pánu Bogu pewnie przyiemna : Przeto my / ná Kázániu / y lud poſpolity do tego wiedziemy : aby roſpámiętawánie Męki Páńſkiey / ná pewne przez dzień y przez noc godziny / ſobie rozłożyli ; á P. Bogu zá ták wielkie Dobrodzieyſtwá dziękuiąc / przez zaſługę męki Syna iego / wßyſtkich rzeczy zbáwiennych y potrzebnych prośili. Ieſlić wam tego nieumieli powiedzieć waßy : temu ſie niedziwuycie. Abowiem ten Duch / ktorego oni ſą pełni / záwżdy rzecz káżdą ináczey wykłada ; niżli ią Kośćioł Powßechny rozumie / y vżywa : á onoby trzebá pámiętáć pilnie , ná onę prawą Regułę : Cuius eſt condere ; eiuſdem eſt
„ & interpretari : Ktho vſtáwił ; tenże
„ niech wykłada. Ieſli Kośćioł , ten porządek

Záwiązánie.

Roſpámiętawánie Męki Páńſkiej

Vſtáwy dobre Kośćielne Szátan ináczey wykłada

rządek

rządek Godzin vſtáwił : tenże też Kośćioł / á nie kto iny / Vſtáwy ſwoie ma wykłádáć. co vczyniwßy / pothym iuż niechay Kacerz pokázuie ; ieſtli co nieprzyſtoynego w tym poſtánowieniu.
Mam zá to ; że iáko inych Vſtaw świętych / tákże też Kośćielnych Godzin / nikt bogoboyny niebędzie śmiał gánić : gdyby iedno tym vmyſłem / ktorym ie 195.
ſtánowił / (co záiſte czynić winien) począł ie wykłádáć. Abowiem potrzebá 6 Dow.
ieſt / y bez przeſtánku ſie modlić / y zá- Lucæ 18.
wżdy PAná BOgá chwálić. Záwżdy 1 Theſ. 5.
nam Pan Bog daie ſwoie Dobrodzieyſtwá : záwżdy też iemu dziękowáć mamy. káżdey godziny trzebá nam rátunku iego : na káżdą też godzinę mamy o to prośić. A przeto nietylkośćie mieli chwálić Iutrznie / y Nießpory ; ále też y inße Porządne Godziny / z Piſmá S. (iakom pokazał) zálecone / y Męki Páńſkiey ſpráwámi vprzywilegiowáne.
Niedzielne Swiętá iż theż chwaliċie ; dobrze czyniċie. ále ieſli chcećie ſáme Piſmo : Sobotę máćie świećić. Abowiem Piſmo ieſt iaſne / o Swięceniu Soboty ,

&c.

Zámknienie.

¶ Niedzielá nie z Piſmá ieſt ; ále z Podánia.

w Náu. Soboty, dniá śiodmego; á o Niedźieli;
Li.299. żadnego niemáß roſkazánia w Piſmie:
etc. Kośćioł nam tho podał / ták iáko ine
święte rzeczy / z Vſtáwy Apoſtolſkiey.
¶ Pámiątká Swiętych máią być nie tylko opiſánych w Piſmie S. 1 Dow. Pámiątká Swiętych, w Kośćiele záwżdy byłá: choćiayże żadney zmianki
Swiętego niemáß / w Zakonie Páńſkim. wy ieſli tylko tych chcećie pámiątkę czynić / ktorzy ſą w Piſmie: pewnie
muśićie wyrzućić máło nie wßyſtkie Apoſtoły; á ná ich mieyſcá inych náſádźáć. Abowiem my czynimy / pámiątkę Apoſtolſką w te dni; kthorych oni
zmárli. á tegoć Zakon Páńſki nieopiſał; tylko o iednym Apoſtole S. Jákubie / od Herodá śćiętym. Záśię / ieſli te
Act. 12. 2 Dow.
chcećie przymowáć; ktore Ewángelia
wſpomina: poſtánowćież ſobie Swiętá nowe / świętego Zácheußá / Elżbiety / Zácháriaßá / Anny Prorokiniey /
3 Dow. Simeoná / Łotrá ná Krzyżu ꝛc. Pánny Máryey Swiąt nienaydźiemy w Ewángeliey / áni gdźie indźie w Piſmie:
tylko Zwiáſtowánie / Náwiedzenie / y
Oczyśćienie: gdźież będą ine Swiętá:
gdźie początek y koniec żywotá iey:

Ze nie-

Ze niemáß w Piſmie: więc iuż niec tákiego niebyło: toć áni Piotr S. nie ieſt vkrzyżowan / ták iáko też Andrzey: áni
Páweł śćięty! ꝛc. O wátłyß tho ten
wáß fundáment / ná ſámym Piſmie ſądzący ſie. A gdźież podźiejemy one też 4 Dow.
święte Pánienki / y Męczennice oſobliwe; Agnießkę / Kátárzynę / Márgorzetę / Bárbárę: ꝛc. gdźie będźie S.
Wawrzyniec / Márćin / Mikołay / Hieronym / Auguſtin: ꝛc. przecż wżdy ták Przyczyny świąt
w tych / iáko y w onych / Pan Bog nie Swiętych.
ma być chwalon: czemu ták ći / iáko y
oni / niemáią nam być wzorem świętego żyćia: Abowiem teć ſą dwie przyczyny w Náu.
nie Swiąt / ná pámiątkę Swiętych v- Li. 117:
ſtáwionych: ieſt też y trzećia / Modli- 314. ꝛc.
twá ich zá námi: o kthorey / ná ſwym Li. 200.
mieyſcu będę gadał.

Prawdá ieſt / iż Ceremonię niemo- 9 część.
gą być wßędźie iednákie; y dla tych ro-
znośći / niema być żadna rożnicá w Chrześćijáńſtwie: ále tu wam / iáko y w i- 196.
nych wielkich rzeczách / trzebá też Rozsądku. Abowiem Ceremonie, ſą iedne Ceremonie 2.
Powßechne; á drugie, Oſobne. Ktore

Powße-

Powßechne ſą; máią być od wßytkiego
Chrześćijáńſtwá (gdy to może być) cho⸗
wáne: ale ná Oſobliwe / ktore w pew⸗
nych powiećiech, y przy niektorych tylko
ſą Kośćielech / nie ſą wßyſcy powino⸗
wáći. Wielka Noc wßędźie świecą;
S. Stániſłáwá, tylko w Polßce; S.
Jádwigi, nie we wßyſtkiey Polßce.
Wielki Poſt wßyſcy pośczą; á Wigilie
niektore Pánny Máriey, nie wßędźie.
Epiſt. 86. O tym ßeroce gáda S. Auguſtin; y má
& 118. tę oſobliwą S. Ambrożego rádę / oko⸗
ło Poſtu ná on czás Sobotnego: Gdym
ieſt (powiedá) w Mediolanie; nie po⸗
ßczę w Sobotę: á gdym ieſt w Rzymie;
poßczę w Sobotę. przetoż do ktorego⸗
kolwiek Kośćiołá przydźieß; tego zwy⸗
czáy chowáy: ieśli áni śiebie / áni dru⸗
gich / zgorßyć niechceß. [Quum Ro⸗
mam venio; ieiuno, Sabbato: quum hic
ſum; non ieiuno. ſic etiam tu, ad quam
fortè Eccleſiam veneris; eius morem
ſerua: ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo;
nec quenquam tibi.] Mądra rádá. bo
z mądrey á świętey głowy wyßłá.
10 cześć. Vſtáwámi rozmáitymi / zbytecżny⸗
mi /

mi / y obćiążáiącymi / (iákowe były pod
Zakonem Moyżeßowym / y ktorych
Piotr S. zabraniał) niegodźi śię obćiążá⸗
ć ludźi Chrześćijáńſkich. áleć Cere⸗ Ceremonie Kośćielne nie ſą zbytecżne.
monie Kośćiołá Powßechnego / nie ſą
zbytecżne / áni obćiążáiące: choćiayże
ſą rozmáite. Iże Swiąt y Poſtow ieſt
wiele: tychby nam / ktorzy od Chriſtuſá
imię mamy / nietylko częſtych; ále też y
vſtáwicżnych / potrzebá. poniewaź y 1 Przykład / o święceniu świąt.
święte rzecży záwżdy mamy czynić; y
Páná Bogá záwżdy chwalić; y iemu śię
záwżdy modlić: á Modlitwá tá / ktora
ieſt z Poſtem / nawiętße ma z Piſmá s.
zalecenie. Nikt záiſte nieſkárży śię ná
wiele Swiąt / iedno ći; ktorzy y iedney
Niedźiele dobrze nieświecą. Abowiem
ktho dobrze Niedźielę święći; pewnie
śię temu częſte Swiętá nieuprzykrzą. á Dobrze święcić.
dobrze święći ten; ktory ſobie nieſteſkni w Nau.
w Kośćiele / przy Mßy / Kazániu / Go⸗ Li. 300
dźinach; ktory dni oſobliwych Swię⸗ 315. &c.
tych / bárzo rad śię gotuie do Stołu
Páńſkiego; ktory woli do Kośćiołá iść
ná Nießpor / niżli bieſiádowáć: ktory
w wiecżor / nie pijáńſtwá pilnuie; ále
robotę

robote sobie ná iutrzeyßy dzień gotuie: ktory nie orze/nie kupczy/w dzień świe-ty; ale na tho słowko pámietáiąc / Swieć / o chwale Bożey y o zbáwieniu swoim myśli. Tákże też nieprzykrza sie temu cięske Posty; kto wielkie Postow pożytki baczy; y kto rozumie / iáka iest Modlitwá przy Poście/á iáka bez Postu: ale kto pánu Brzuchowi służy/kto tylko ieść á pić y godowáć chce; pewnie temu y Piątek ieden niemiły. Ach nie-stetyß nam ná ten náß czás niepobożny: ktorego my złe rzeczy dobrymi/ á dobre złemi zowiemy. Prawdáć iest prawdá; máło nas Swiętá świeci; máło, Posty pości. mniemamy / áby tylko Nierobić, było Swiecić: mniemamy/áby tylko Mięsá y Mleczna nie ieść, było pościć: ale sie y na tákim Swiecęniu/y ná tákim Poßczeniu/bárzo ßkodliwie mylimy. przeto też niedziwno / że sie nam widzą zbyteczne Swiętá / y obciążliwe Posty; ktorych sobie naßy mili przodkowie / z swey dobrey woley / ießcze przydawáli. Pościli oni cięsto/á bárzo pilno; y dziatki swe na tho wiedli; ledwie im

2 Przykład/ o Poßczeniu Postow.

Vskarżánie sług ßie / ná Swiętá y ná Posty naße.

Nie tak nosłu mili Ocowie.

im chlebá trochę / w Piątek / dawáli: ázá im co / dla tych Postow / ná zdrowiu schodziło?. ázá nie mocnieyßy / niźli my / byli? zá nie dłużey oni poßczący/ niźli my goduiący / ná tym świecie żyli? zá nie mocnie bili Niemce / Prusáki/ Moskwę / Ruś / Litwę? &c. á dziś nas iuż Moskwá bije: będzie podobno niedługo / zá tymi z nową Wiárą nowymi zwyczáymi/ y kto iny. Tákże też stárzy Oycowie náßy cięskie świecili Swiętá / nád swe powinowáctwo: á wżdy pobożnego imienia dosyć mieli; Kościołow nabudowáli / y dobrze nádáli. Dziś, iedno łupią / drugie biorą; á przedsię niedostáie: ná on czás, dawáli/ budowáli / fundowáli; á wżdy im y dostawáło / y zbywáło. Ey / znáćci; gdzie Pan Bog pomaga / á gdzie też ráchunku Bożego niemáß. Gdybyście iedno chćieli przeźrzeć: vyźrzelibyście coś inego lepßego ; niźli wam Ministrzy waßy vkázuią. Niechwalimyć my złych Swiąt / złych Postow; ktore optákuiemy: ale dla złego czyiego vżywánia / dobrych á chwalebnych Vstaw Kościelnych 197.

Dla złego vżywániu / rzeczy dobrych niegánić

ściełnych gánić niechcemy. o to mowćie/
o to porządnie czyńćie; abyśmy wßyscy
dobrze święćili/ y pośćili: ale ná Świe-
tá y Posty dobre / dla złego święcenia
y poßczenia / niechćieyćie śie tárgáć.

Záwiązánie. Niemaß thedy obćiążliwych Świąt /
ani zbytecznych Postow / w Kośćiele
Powßechnym / thym Chrześćijánom /
ktorzy ie pobożnie święcą / y przystoy-
nie poßczą: kto nie święći / á nie pośći/
chociay ná ten czás nie robi / áni mięsá
nie ie; niedziw iest / iż przećiwko Świę-
tom y Postom mowi.

3 Przykład/ o chowániu Ceremoniy. Tákżeć thez ine
Przypádłe rzeczy/ á zwłaßczá te, ktore
Ceremoniámi włáśnie zowiemy / cho-
ćiay są v nas rozmáite/ nie są zbyteczne
y obćiążáiące. Abowiem kto niegardźi
Ceremoniámi; chociayby ie opuśćił/ nie
grzeßy. bo Kośćioł Powßechny rozmá-
ite Ceremonie ma; dla zbudzenia tylko
Wnetrzney chwáły Boskiey. Przetoż
iesliby kogo iedná Ceremonia nie wzru-
ßyłá: może inßa wzrußyć. Jesliby kto
niewspomniał Páná vkrzyżowánego /
z Vbioru przy Mßy Kápłáńskiego / z
Rąk rośćiągnienia / y z inych tákowych

rzeczy

rzeczy widomych: wżdy go zrußy podnie-
śienie Ciáła y Krwie Páńskiey / przy
Ołtarzu; albo też Obraz Męki Pań-
skiey. Kto śie z Xiąg tego nauczy; temu
niepotrzeba Ceremoniy: álec wiele iest
nas tákich prostakow/ wiele y vczonych;
ktorych nigdy tak gołe Pismo niezru-
ßy/ iáko widoma Ceremonia, Páná ná-
ßego vkrzyżowánego nam przekłádáią-
cá.

Zámknienie. Niemaß tedy tám nic zbytniego /
nic obćiążliwego: gdźie rozmáite sprá-
wy zwierzchnie, rozmáićie nas do iedne-
go Bogá / y do iednego Syná Bożego/
porządnie y pięknie wiodą: á chociay-
żeby ie kto opuśćił / nie z żadney wzgár-
dy; grzechu zá sobą nienosi. Zakonu
Moyżeßowego / o ktorego nieznośnym
iárzmie mowi Piotr S. Apostoł/ inßa Act. 15.
iest spráwá; á inßa / kthory nam y sámi
Apostołowie podáli / obrzędu zwierz-
chniego Kośćielnego.

11 część. Przypádłe rzeczy kto odmienia. Przypádłe rzeczy mogą być odmie-
nione/ y bywáią: ále pewnie ia niemam
tey mocy; abym ie odmieniał. Kto ie
stánowi; ten y odmienić (gdy tego iest
potrzebá) może: Kośćielna to iest moc/

y Prze-

y Przełożonych iego.

12 część.

Wiáry Kośćio=łá Rzym=skie° zá=wołánie

Roma. 1.

Cypr. li. 1 Epist. 1,3: Lib. 2, E=pi. 7. etc.

Rożne Ceremo=nie.

Rożne Przypadłe rzeczy/ álbo Cere=monie / niemáią rożnic czynić w iedno=śći Wiáry. wie tho świetá Cerkiew Rzymska ; iáko y wy zeznawaćie : á Pá=nie Boże day to ; abyśćie chćieli poznáć Wiáry Rzymskiey świetobliwość / od Páwłá S. Apostołá naprzod wysta=wiona / á potym y od S. Cypriana ty=miż słowy powtorzona. A nietylko to wie świetá Cerkiew Rzymska ; ale też ták czyni. boy ná Koncilium Floreńt=skim / dopuśćiłá Grękom swych Cere=moniy vżywáć / y w Kwáśnym chlebie Ciáło Páńskie poświącáć : gdyby tylko Miłość społeczna duchowna / w zwią=zániu Pokoiu / z námi chowáli.

198.

Summá Artykułu 16 : y Odpowiedź.

KTore powinowáctwo iest Prze=łożonych Swieckich ; y iákie po=słuszeństwo winni są Poddáni im czynić : to w sobie ten Artikuł 16 zá=myká.

Prze=łożeni Świec=cy/ kto=rey Wiá=ry winni bronić.

myká. niemász w nim nic iásnie zdroż=nego : to tylko máią Przełożeni pilnie bacżyć ; ktora / á przy ktorym Kośćiele / iest prawdziwa Náuká Boża. Abo=wiem nigdzie iey nienaydzie / iedno pod iednym Pásterzem iednego Kośćiołá Powszechnego. Niechay woła / iáko chce / Kácerz ; Słowo Boże / Słowo Boże : Krol / y Przełożony káżdy świec=ki / na żadny iny Kośćioł / iedno na Po=wszechny / niema się oglądáć : y tego Ko=śćiołá winien bronić ; od kthorego ma Zwierzchność porządną : ieśli chce być prawdziwym sługą Bożym. Co oprocż iednego Pásterza Piotrá iest ; niemoże być dobrym á zdrowym pástwiskiem dusz nászych.

Złych słucháć.

1 Pet. 2.

Hus ina.

Li. 223.

Żeteż káżećie słucháć Przełożonych / ták złych / iáko dobrych : toć się zgadza z náuką Piotrá S. Pásterza Powszech=nego ; ale nie z błedem Jana Hussá / Kácerzá Czeskiego. bo then niechćiał znáć żadnego Przełożonego ; ktoryby był w grzechu śmiertelnym. Ktoż le=piey ; wy teraz / czyli Hus przed tym ? Jeśli wy lepiey : czemuż Hussá maćie

Męczennikiem: á zwłaszczá / iż w wie-
lu á w wielkich rzeczach, z nim sie nie-
zgadzacie. Day to Panie Boże / abyscie
sie we wszystkim niezgodzili: a do zgody
Powszechney sie náwrocili. Jáko Jan
Hus był człowiek / y omylił sie w wie-
lu rzeczach: (ná co y wy zezwolić muśi-
cie) ták też y Luter / y Kálwin / y wszy-
Psal. 115. scy wászy Ministrowie / ludzie są, mo-
1 Tim. 3. gą ci skłamać: ale Kościoł / słup y v-
twierdzenie Prawdy / kłamać niemoże.

Summa Artykułu 17.

199. 1. Zaden człowiek sam sobą / á swoimi V-
czynki / nigdy swietym niebył / áni bedzie.
2. Ludzie bywáią swietymi / nie z godnośći y
z zásłużenia swego / ále z szczyrey miłośći y
łáski Bożey.
3. Dáry swoie Pan Bog dáie / ku pożytku
pospolitemu Kośćiołá swego: á naosobliwśe
dał Pánnie Máriey.
4. Swietym á Swiećicam / á owszem im
obrazom / żaden niema iako Bogu służyć /
áni ich Boska vczta cźćić.
5. Swietym niema sie nikt modlić / áni k nim
wołáć.
6. Ku Chrześćijánom serdeczną miłość ma-
my mieć / mimo insze narody. &c.

7. Od

7. Od Swietych ná ziemi / modlitw ma-
my zá siebie żądáć: á błedne nápráwowáć.
etc.

Odpowiedź.

Iż sie wszyscy rodzimy w grze- 1 część.
chu; dla tego nie iest żaden czło-
wiek z przyrodzenia świetym: á
iż grzesznikiem sie rodzi; przeto też nie z 2 część.
swey godnośći / ále z łáski Bożey / przy-
chodzi ná Krzćie ku Vspráwiedliwie- Li. 66. &c
niu, &c. o czym dosyć sie iuż gadáło.

Zeteż Pan Bog dáie łáski swoie / dla 3 część.
pospolitego pożytku; ná to káżdy ma zá-
wsze pámiętáć. Abowiem niema nic do- 1 Cor. 4.
brego żaden z nas; czegoby od PAná
Bogá niewziął: á wziął dla tego; áby Mat. 25.
niezákopywał. bo gdyby to tylko vczy- Luce 19.
nił; choćiayżeby złego nic nieczynił: dla Dárow
tego sámego / iż iest sługą niepożytecz- BOżych
nym / w dalsze ćiemnośći bedzie wrzu- szafowá-
cony. Nikt tedy tego niezáprzy: y káżdy nie.
niech ná to pomni: a ku budowániu / nie
ku kázeniu iednego Kośćioła Powsze-
chnego / dáry BOże niech obraca. O O Pán-
Pánnie Máriey cokolwiek trzymaćie; nie Má-
riey

 dobrze

riey co trzymáć. dobrze trzymaćie: tylko iesscze niektorych rzeczy / ktore Kośćioł Powszechny trzyma / niedokładaćie. Abowiem
Lic. 46. iest poczęta bez Grzechu Pierworodnego; za Przywilegiem, od Pana Bogá
w Náu. sobie danym. Przystoynie też o niey Ko
Li. 127. śćioł Powszechny wierzy; że iest do Nieba / z Ciałem y z Duszą / wzięta. poniewáż ná tym świećie / nigdźie iey Ciáłá niemász: a Syn Boży też tak / iako nalepiey rozumiał / gotow był swą matkę vczćić; y tym / áby Ciáło iey (z ktorego on wziął swoie) niemiáło skáżenia / nád ine ia vraczyć. Jeslibyśćie ná to Pismá chćieli: tać historia niemiáłá co czynić w Pismie. á też wy / co o Pánnie Máriey trzymaćie / nie wszystko w Pismie nayduiećie. Abowiem gdźie to pokazáć możećie z Pismá; áby Maria Pánną byłá / przy porodzie / y po porodzie?
Heluidius. Dla tegoć Heluidius / dawny Kacerz / naprzećiw Pánieństwu Pánny Máriey wiele mowił; y Pismá / ale źle zrozumiáne / na to przywodził: trudno mu to iednaciey / iedno świadectwem Kośćiołá Powszechnego / zbić możećie. Także też Nestori-

Nestorius tego wam niepozwoli; áby Nestorius.
Maria byłá Matką Syná Bożego. á ćiemu: że tego w Pismie niemász: Kośćioł tylko tak nam tho podaie. Pánie Boże day toż abyśćie ten wątły fundáment opuśćili; a iako ná wielu mieśćách / y tu teraz / tak też indźie / ná sámo Pismo sie niesadźili. Z tądći wszytkie Kácerstwa rosły / y rosta: wszystkiego chćieli Kacerze z Pismá; ale nie wszystko może być w Pismie. Jako tedy o wiecznym Pánieństwie Pánny Máriey; ták też y o Poczęćiu iey / y o w Niebowzięćiu / z Powszechnym Kośćiołem trzymaćie: á nad to / iey naświętszą w Niebie przyczyną (ieśli zacność Syná Bożego Matki sobie vważaćie) gardźić niechćieyćie. o czym szerzey wnet gadáć 200.
będziemy. 4 część.

Chwáłá y służbá Boża, insza iest; insza / Swiętych iego. wiedział o tym záwżdy Kośćioł: y dla tego / troiaką Chwałe wspomina; Latriæ, Duliæ, Hyperduliæ. Pana Boga chwalimy; iako Dawcę wszystkiego dobrá naszego / Páná nad pány / y Krolá nád Krolmi: (Cześć / po Łáćinie Cultus / iest 3.)

 Pánnę

Pánnę Maria ſławimy; iako dáry Bo-
ſkimi naoſobliwiey obdarzona/ y Mat-
kę iedynego Syna Bożego: Swiete też
ine czćimi/ y wychwalamy; iako oſlá-
Ioan. 15. chcione dáry Duchá S. y przyiacioly
Páná Chriſtuſowe: ktora zaiſte Swię-
tych cześć y ſława, ſamego Páná Bo-
gá cześć ieſt y ſława: gdyż nie to/ coby
oni z ſiebie mieli; ale/ co od Páná Bo-
gá wzieli/ w nich czćimy y ſławimy. Co
¶ Obrázow. ſie dotycze ich Obrázow; te/ dla nich
ſámych/ ſą v nas w vczćiwoſci. iáko
2 Dowody. Liſt Krolewſki czćimy/ dla Krola; y
imieniu IESVS kłaniamy ſie/ dla
Chriſta Pana: tákże też Obraz Męki
Páńſkiey/ y Obrázy Swietych tego/ dla
tych, ktorych nam znaczą/ ßanuiemy.
3 Dow. w Ná. li. O tym dawne ieſt ſtanowienie/ na Kon-
294. &c. cilium wtorym Niceńſkim/ około Ro-
ku Bożego 790. z tąd thez y one dwá
Wierßyki vroſty:

Obrázy Bogiem nie ſą;
Bogá wſpominaią:
Ktorzy ſie k niemu ſpießą/
tym ſerca wzbudzaią.

Ale nawroćmy ſie do Swietych. kto-
rych

tych pámiątká dla tego naprzod bywa
w Koſciele; abyſmy w nich Dáry Boże ¶ Pámiątká Swietych/ dla
(ták iákom teraz powiedział) wdzięcz-
nie wychwalali: potym (ná co y wy ze- 4 Przyczyn.
zwaláćie) abyſmy ich Cnot/ Wiáry/ y
Zywota/ náſládowáli. Trzebáć też/ y
ná ten y ná iny czás/ Páná Bogá pro-
ſić; abyſmy tám/ gdzie oni teraz ſą/ ich
Cnot náſláduiąc/ czáſu ſwego przyßli:
y wiele nas oni/ iáko z Pánem iuż wie- O Przyczynach
cznie króluiący/ ſwoimi Przyczynami Swietych.
mogą w tym rátowáć. do czego pokázá-
nia/ wiele ſie niebáwiąc/ iuż przyſtąp-
my. Dáiećie wy dwie tego przyczynie;
żebyſmy ſie Swietym nie modlili: ie-
dne/ aby poczćiwość y właſność Bi-
ſkupá náßego Páná Chriſtuſá, ná Swie-
te nikt nieprzenaßał; a druga/ iż Swie-
ći nie ſą Bogowie: Obaczmyß pilnie/
Bráćia mili; ieſli tho kazi Przyczyne
Swietych. Co ſie tycze właſnego vrzę- 1 Spárćie.
du Przyczyńce y Pośrzednika náßego/
Páná Jeſu Chriſta; ten iáki ieſt/ Apo- Wykład
ſtołowie w Liściech ſwych dokłádáią. 1 Tim. 2.
Mowi Páwel Swiety; Jeden ieſt Je-
dnacz Bogá y ludzi/ człowiek Jeſus

 Chri-

Christus: ále wnetże dokłáda thego; iákiego máß rozumieć Jednaczá: Tákowy Jednacż/mowi; ktory wydał odkupieniem ſiebie ſámego / zá wßyſtkie.
A przeto gdyż my Swietych nieczynimi
201. tákowych Przyczyńcow; ále iákowym ieden drugiemu ieſt ná świećie / Pánu
Roma. 8. Bogu zá nim ſie modląc: Páweł S. náßey rzeczy niezbija. Tákże theż mowi o
Hebr. 7. Pánież iż ſie on záſtáwia (Interpellat/ to znáczy włáſnie) zá námi: ále iákie to ieſt iego Záſtáwiánie / támże wnet dokłáda; gdy zmiankę czyni Ofiárowánia
1. Ioan. 2. zá nas iego ſámego. Y Jan S. piße: Mamy v Oycá Obrońcę/ Páná Jezuſá Chriſtuſá ſpráwiedliwego: ále then Obrońcá (mowi) ieſt Vbłagániem/zá grzechy náße y wßyſtkiego świátá.
Záwiązánie. Ktoż tedy ieſt ták głupi; áby ten vrząd miał ná Swietego wkłádáć? y naproſtßy Chrześcijánin to wie; że Pan ſam Jezus Chriſtus nas / y wßyſtkie Swiete ſwoie/ ſwą nadrożßą Krwią odkupił: żadnemu Swietemu/żadnemu Aniołowi / nigdy tego naproſtßy człowiek nieprzypiſował. Jnßać ieſt / Modlić

ſie:

ſie; inßa/Krwią ſwą odkupić. Modlimy ſie na świećie/ ieden zá drugiego; á nie vymuiemy tym nic iednemu Jednaczowi: czemuż ſie ma co vymowáć; gdy ſie zá námi / w Niebie / Swieći modlą? Jeſli niechcećie dáć tego Swietym / ábyſmy im ták mowili; Swieta
Dowod ſpieráiący.
Máriá/modl ſie zá námi; Swiety Pietrze / modl ſie zá námi: etc. á niechcećie dlatego dáć; że tho ieſt / mniemániem wáßym/poczćiwość y włáſność Biſkupá náßego Páná Chriſtuſá: mowćieß tedy wy Pánu Chriſtuſowi; Chriſte / modl ſie zá námi. A więc to poczćiwość Páná Chriſtuſowá? Coż ieſt vczćiwßego/ Modl ſie; czyli / Smiłuy ſie? myć Swietego proſimy; Modl ſie: ále Pánu Chriſtuſowi káżdy dźień śpiewamy; Smiłuy ſie. Teć my vczćiwość ná Páná Chriſtá / iáko ná Syná Bożego/ ſłußnie kłádziemy: á iżebyſmy iemu mieli mowić/ Przyczyń ſie; (co dáiemy ſámemu tylko ſtworzeniu) Pánie Chriſte/ Synu Boży/ rácż nás vchowáć tey twoiey Arriáńſkiey nieuczćiwośći. Pátrzayże pátzay/ do czegoć przyßedł Szá

tan;

tan ; ktory pod záſłoną Słowá Boże-
go / ſwoim ſłowem targnął ſie nieucż-
ćiwie ná vććiwość Páná Chriſtuſowę!
y przywiodł do tego niektore Ewánge-
liki / y Philippá też Melanchtoná / áby
mowili y śpiewáli Pánu ; Chriſte / modl
Owoce nowey Ewángeliey. ſie zá námi. Teć ſą owoce nowey tey
wáßey Ewángeliey : tá y z Sákrámen-
tu Páná Chriſtuſá wygnáłá : tá ná Sy-
ná Bożego / y ná przenáświętßą Troy-
cę ná koniec ſie rzućiłá. Ktho przed tym
niebacżył ; co to zá Duch tego nowego
Słowá : teraz łatwie / by tylko chćiał /
y áffekty złożył / obáczyć może. Inßa
Zámknienie pierwßey przyczyny Spárćia tedy ieſt Przyczyna Páná Chriſtuſową ;
inßa / Swietych iego : ći modlą ſie zá
námi / iáko Dziedźice Kroleſtwa Bo-
żego, y Przyiaćiele Páńſcy ; á on / wyláw-
wßy Krew ſwą zá nas / y śmierć dla nas
Krzyżową podiąwßy / Zaſługę ſwoiey
Smierći wieczną nam zoſtáwił. Roz-
dział ten vczyniwßy / Przyczynę Swie-
1 Dow. przyczyny y modlitw Swietych. tych zá nas, ták wywodzimy : Ieſli nas
miłuią Swięći ; zá námi ſie modlą : á
ieſli więcey w Niebie miłuią / niżli thu
ná świećie ; więcey też tám zá námi ſie
modlą.

modlą. Zeby Miłość w nich więtßa te-
raz byłá ; Páweł Swięty ieſt tego do- 1 Cor. 13.
bry świádek. zá ktorą Swietych Mi- 202.
łośćią ku nam / to pewnie idźie ; iż cho-
ćiaybyſmy ich o to nieprośili / oni przed
ſie modlą ſie zá námi. Ktho ma Mi-
łość / nietylko ku przyiaćielom / ále też
nieprzyiaćielom ; (á tákać Miłość by-
łá / y ieſt / w Swietych Bożych) then
wie y zna dobrze / iáko ſie kto y zá źle
modli : (choćiayże o to źli niedbáią / ani
o to proßą) y z tey ſwey Miłośći / pew-
nie vwierzy temu ; iż Swięći w Niebie,
modlą ſie zá námi. A przetoż z iedney
Miłośći Swietych ku nam / ich zá nas
Przyczynę wywodzimy iáſnie : y w Pi- 2 Dow.
śmie to naydźiemy ; iáko modlił ſie S. 2 Mac. 15
Oniás Kápłan / y Ieremiaß Prorok /
po śmierći ſwey obádwá / zá lud Iſráel-
ſki : Nie bez przyczyny też / lud Boży w Exod. 32.
Modlitwách ſwych przekłádał PAnu
Bogu / Abráhámá / Iſááká / y Iáko-
bá : y ſam Pan Bog świádczył to czę- 3 Reg. 11.
ſtokroć ; że dla Dawidá / iuż zmárłego / 4 Reg. 8.
wiele rzeczy dobrych czynił. Ieśli ty / & cet.
Bráćie / álbo twoy Miniſter / nieumie-
ćie tego

čie thego vważyć v ſiebie; co Eſáiaß
Prorok piße/ o Modlitwie y Záſługach
Dawidowych/ iuż po iego śmierći: ná=
vczćie ſie od ſtárego Doktorá Greckie=
Hom. 2 in go, Chryſoſtomá. bo ták ten o tym ná=
Pſal. 50, piſał/ y tego w Kośćiele Powßechnym
in fine. vczył: Swięty Dawid (powiedá) nie=
tylko w ćiele będąc/ podobał ſie Pánu
Bogu; ále też y po śmierći ſwoiey/ ży=
wym wielką pociechę vczynił. [et poſt
mortem ſuam, viuis inuenitur præſti=
tiſſe grande ſolatium.] Abowiem gdy
Ezechiás/ człowiek ſpráwiedliwy/ le=
żąc ná ziemi z płáczem PAná BOgá
prośił/ o wybáwienie z rąk nieprzyiá=
ćioł Pogáńſkich: áby nierozumiał/ iá=
koby dla ſwey Spráwiedliwośći był wy=
ſłucháný; (á iuż dawno przed tym v=
márł był Dawid) przyßedßy do niego
Eſáiaß Prorok/ ták mowił: Obronię
to Miaſto; dla mnie/ y dla Dawidá/
ſługi mego. Dziwna rzecz; Dawid v=
márł/ á Záſługi iego trwáią! O nie=
wymowna łáſkáwośći Boſka; człowiek
vmárły żywego broni! o iáko niezwy=
ćiężona ieſt/ y po śmierći/ walka ſpra=

wiedliwych ludzi! [ó rem admirán=
dam! ó ineffabilis clementia Dei! ho=
mo mortuus viuo patrocinatur! Dauid
mortuus eſt; & merita eius vigent! ó
iuſtorum, & poſt conſumationem, in=
expugnabilis pugna virorũ!] W tá=
kiey wadze byli v Páná Bogá Swięći/
ießcże przed wniebowſtąpieniem Páń=
ſkim: á coż teraz/ po otworzeniu Nie=
bá? Záiſte y Piotr Swięty ná to miał 2 Pet. 1.
wzgląd; gdy ták piße: Będę ſie ſtárał;
ábyśćie wy/ po śmierći moiey/ ná to w=
ßyſtko pámiętáli. ktore też słowá wyło=
żył Clemens Papież/ Piotrá S. Ná= z Dow. z vcz=
miáſtek/ w Liśćie ſwym pierwßym ták niow Apoſtol=
ie przywodząc: Wiedz to zápewne/ Kli ſkich.
munćie; iże muśiß wßelką niebeſpiecz=
nośc ćierpieć: á ia też/ zá zbáwienie w=
ßyſtkich/ modlić ſie nieprzeſtánę. Ab=
diás tákże/ ná końcu żywotá S. Jáná
Ewángeliſty/ tymi słowy o S. Jánie
piße: Mánná z grobu iego wyßedßy/
vkazáłá ſie wßyſtkim; y bywáią Cudá/
przez Modlitwy iego/ częſte: tám/ od
wßyſtkich chorob chorzy bywáią vzdro=
wieni/ y z niebeſpiecżeńſtwá wybáwie=

ni; á káżdy ſwych modlitw ſkutek bie=
rze. [Per Orationes beati Ioannis, fi=
unt Virtutes frequentes: ab omnibus
infirmitatibus, apud ſepulcrum eius
ægroti liberantur; & periculis eximū=
tur: & precum ſuarum quiſq; cōſequi=
tur effectum.] Te ſą ſłowa vcżnia A=
poſtolſkiego Abdiaſa/ o Modlitwie zá
4 Dow. nas S. Jana Ewángeliſty. Ale co o
tym trzeba wiele mowić? y ſami No=
wowiernicy pozwalaią nam tego; iż ſie
Swięći zá nas modlą: tylko niekażą ſie
do nich modlić; á to/ dla tey (ktorą y
wy daiećie) przyczyny; Ze Bogowie nie
ſą. Abowiem ták Argumentuią: Kto=
Przy= kolwiek wie proźby y żądze ludzkie/ nie
czyny będąc przy nim obecny; ten ieſt Bogiē;
Spárćie (bo Pan Bog ieſt wßędzie záwżdy / y
ten ſam wßyſtko wßędzie widźi) Swię=
ći na Niebie, gdyby baczyli Modlitwy
náße ná źiemi; pewnieby Bogámi byli:
ále iż Bogámi nie ſą; dla tego gdy ſie do
nich modlimy / wiedźieć o tym niemo=
gą. Tymći oſobliwie záwięzuią wáßy
wßyſtkę rzeczy; gdy Modlitwy do Swię=
1 Dow. tych chcą kazić. Będę ia thez na was

Argumentował tymi słowy: Ktokol=
wiek wie Proźby ludźi, ná źiemi będą=
cych/ będąc ſam w Niebie; ten ieſt Bo=
giem: (bo ſam Pan Bog / w Niebie
będąc / wßyſtko wie / y wßyſtko wßę=
dźie widźi) Angiołowie/ pátrząc záw=
żdy ná oblicże Boże w Niebie / widzą
proźby ludźi będących ná źiemi; y te od=
noßą y ofiáruią Pánu Bogu: á będąß 203.
dla tego/ iż táka moc ieſt im dána/ Bo=
gámi? Izeby/ tu z námi będąc/ ná Pá=
na Bogá pátrzáli; ieſt o tym świádec=
two Páńſkie/ Mat. 18. á iżeby też Mo=
dlitwy náße widźieli / y ofiárowáli ie
Pánu Bogu; o tym nápiſano ieſt/ Tob.
12, Zach. 1, Dan. 9, & 10. czego y S.
Jeronym poświádcża/ Dánielá wykłá=
dáiąc. Prawdá / że y Sercá nikt nie 2/ 3/ 9
wie; iedno Pan Bog? że / nie być przy 4 Dow.
ſprawách ktorych / á wiedźieć ie / Pá= Pſalm. 7.
nu Bogu przynależy? iż przyßłe rzeczy
wiedźieć / rzecż ieſt ſámemu Pánu Bo=
gu włáſna? Wiedział Sercá ludzkie
Jan Krzćićiel / ná myśli ludzkie odpo= Lucæ 3.
wiádáiący: wiedzą y znáią Angiołowie Lucæ 15.
Pokutę człowiecżą / z ſercá (á tać ieſt

prawdziwą) pochodząca: wiedział E-
4 Reg. 6. liseusz Prorok; co się działo / y mowio-
no/ na pokoiu Krola Syreyskiego: wie-
Act. 5. dział y Piotr S. chytrość Ananiaszo-
we, y żony iego Safirey: wiedzieli Pro-
rocy/ Dawid/ Esaias &c; co miało być/
y iuż się większa część stała/ po niemá-
łym czasie: á wżdy ci wszyscy/ te dziwne
rzeczy wiedząc/ nie Bogowie; ale pra-
wdziwi ludzie byli : á (co ieszcze rzecz
iest dziwnieysza) widzieli to y wiedzie-
li/ będąc na tym świecie/ widząc Pá-
ná Bogá pod zasłoną/tylko przez Wia-
1 Cor. 13. rę: coż rozumiesz theraz; gdy iuż widzą
1 Ioan. 3. tákiego, iáki iest / obliczem w oblicze?
Z tegoć Oblicza ma Angioł; że y w Nie-
bie widzi/ y tu widzi; że y serca Poku-
tuiące widzi: Swięci Boży / thoż też
Oblicze Boże widząc/ á ná Páná Bo-
gá, wszystko widzącego, pátrząc / cze-
mu tego mieć niemaią? wszak sam Pan
Mat. 22. Christus mowił ; iż w Niebie / podo-
2 Cor. 5. bni Angiołom będziemy? Jeśli cielesny
Kacerz niemoże poiąć niewymowne-
Apoc. 6. go/ y rozumem ludzkim nieogarnione/
Roma. 8. Błogosławieństwa Swiętych / z Pa-

nem Bogiem w Niebie kroluiących /
Dziedzicow z Pánem Christusem Nie-
bieskich; niemász się czemu dziwowáć:
(bo ten pewnie od Niebá/do kąd inąd/
odpádnie) ale Chrześcijáństwo ducho-
wne / pámiętáiąc, co Pan Bog siebie
miłuiącym nágotował / wie o tym pe-
wnie; iż nie to/ co tu miał Prorok Da-
wid / Esáiasz / Eliseusz/ Jan Krzci-
ciel/ Piotr Apostoł &c. Pan Bog swym
Wybránym nágotował: ále czego Oko Esaiæ 64.
niewidziáło/ Vcho niesłyszáło / áni ku 1 Cor. 2.
Myśli człowieczey nieprzystępowáło;
to Pan Bog swoim Miłośnikom nágo-
towáć raczył. Jeszcze / Bráćie / bę-
dziesz wątpił; aby nászych Modlitw
Swięci niewidzieli / Páná Bogá wi-
dząc? ieszcze im będziesz chciał ten dar
Boży odiąć? Szátanci zajrzy im tego;
co sam vtrácił: widzi mizerny nędznik;
kto ná iego mieysce / áby w Pánie Bo-
dze wszystko miał/ wstąpił: on tedy nie-
wymowney táski Bożey Swiętym za-
jrzy; ále nam (ieśli niechcemy onych
Roskoszy Niebieskich / y ták nieogár-
nionych Darow Bożych / z zawiśnym y

nádetym Szátánem vtrácić) inßa rzecz przyſtoi. Niezazrzeli tego ſtárzy Kościelni Doktorowie Swietym: Modlitwy do nich czynili oſobliwe: co Swietym Pan Bog dał; tego oni niemogli/ áni chćieli/ Swietym odeymowáć. (5 Dow. z Doktorow S.)

204. Modlili ſie GRęccy Doktorowie do Swietych: Origenes modlił ſie/ do S. Jobá; Lib. 2, in Iob: Grzegorz Naziánzeńſki/ do Athánáſiuſá; In oratione funebri in Athanaſium; y do Baſiliuſá/ in Monodia in Baſilii obitum: Báſilius / do 40 Męczennikow; Hom. in 40 Martyres: Chryſoſtom/ do S. Michałá Archángiołá/ y do S. Mikołájá Biſkupá; in Miſſa Chryſoſtomi. tákże też y Łáćinſcy Doktorowie czynili: Hieronym S. modlił ſie do Páuley; in Epitaphio Paulæ: AVguſtin ná wielu mieyſcach / y w poſpolitośći / y w oſobnośći/ toż czynił; y iego thé ſą słowá/ Tract. 84 in Ioannem: Męczenniki błogosławione / ktorych pamiątki obchodzimy/ nie ták przy Stole Páńſkim wſpominamy; iáko ine w Pokoiu odpocżywáiące; ábyſmy ſie zá nie mieli mo-

dlić:

dlić: ále wiecey dla tego; áby ſie oni zá nas modlili; żebyſmy ich ścieżkámi chodzili. [Ad ipſam Menſam DOmini, beatos Martyres, quorum memorias celebramus, non ſic commemoramus; quemadmodnm alios, qui in Pace requieſcũt; vt etiã pro eis oremus: ſed magis; vt orẽt ipſi pro nobis.etc.] A toć/ co tu wſpomina S. Auguſtin / dźieie ſie przy Mßy náßey; gdźie bywa pámiątká y Swietych/ y wßytkich inych z Bráćiey náßey zmárłych: onych o Modlitwe prośimy; á zá thé ſie modlimy: Pátrzże pátrz/ Bráćie/ żeć to nie nowe ſą rzeczy; iż modli ſie Kośćioł Powßechny / do Pánny Máriey / do świetych Angiołow / Pátriárchow / Apoſtołow/ Męczennikow/ Spowiednikow/ do wßyſtkich Swietych y Swięćić. dawnoć to Káczerſtwo było Jowiniánowe: przećiwko ktoremu dawno też piſał S. Hieronym. A przeto niemaćie ſie ocż ná Swiete gniewáć / áni ſie ná ich záczność tárgáć: Modlitw Swietych nikt iny nam gánić niemoże/ iedno ten; ktory od pułtorá iuż tyſiącá lat czuie/ iáko Zámknienie.

 wájna

wáżna y pomocna iest nam przyczyná
Przyiaćiol w Niebie Bożych. W nas
niewiele teraz iest Bogoboynośći; má-
to dobroći; godnośći nic: áby nam y
Niebieski ratunek odiął nászego Zbá-
wienia glowny Nieprzyiaćiel; o tym on
záwżdy pilnie chodźi. Pychá mowi: Co
mnie po Swietym; gdy Bogá mam?
ále Pokorá wie; iż ten Bogá niema/
kto Swietymi iego gárdźi. Niegánia-
my tego; kto sámego Páná Bogá wzy-
wa/ niegárdząc Swietymi: ále kto też
swą Niegodność (á wszyscyśmy są tá-
cy) bacząc/ á zacność w Niebie Swie-
tych wiedząc/ onych o Przyczyne pro-
śi; y tego Pokore/ z wielką Wiárą o
Roskoszách Niebieskich, złączoną/ Pan
Bog rad przymie. Azá nieosobliwie
Lucae 7. wychwalił Pan Christus onego Setni-
ká pokornego; ktory niegodnym śie znał/
sam Páná prośić/ álbo też w dom swoy
Spárćie iego przyiąć? Dźiecinskać to záiste iest/
ták mowić: Wiernych ná ziemi (kto-
rzy/ niewiedźieć iesżcze/ sąli Swietymi)
o Przyczyne prośić; ále do Swietych
w Niebie (ktorzy iuż swey Swietobli-

Rozwa-żánie.

wośći vtráćić niemogą) nietrzebá śie
modlić: żywych (powiedáią ći) Mo-
dlitwá waży; vmárłych niewáży. O mi-
li nowi Theologowie! Swięći/ żywią-
cy z Bogiem żywym/ są vmárli? thy/
ktory masz vmrzeć/ á niewiesz gdźie śie
dostániesz/ iesteś żywym? ázá Pan Bog Mat. 22.
iest Bogiē vmárłych; á nie żywych? izali
nie żywie/ á prawie iuż żywie/ Abrahā/
Isaak/ Jacob/ Panna Mária/ Piotr
Swiety? ec. záisteć nieprzystoi táka The-
ologia Ewángelistom: coś inego/ dźi-
wne Przyśćie do nas Boskie/ dźiwne ie- Io. 14. etc
go w nas Mieszkánie/ dźiwne iego sá-
mego nam w Niebieśiech Oznaymie-
nie/ stárzy Ewángelistowie nam obie-
cuią. Zabieżałbym też tu onym; kto-
rzy/ ná Swiete śie oburzywszy/ chćieli-
by ie z Niebá wypchnąć: ále v was/ ná
Liśćie 95/ to nayduie; iż wieczną rado-
śćią Swięći w Niebie (gdźie ie Bog
koronuie) iuż są nápelnieni. co też y ná
Liśćie 108 przypominaćie. Swiete być 1 Dow.
iuż w Niebie/ iest tego w nowym Te-
stámenćie iásny Dowod. bo sam Pan
Christus mowił: Powtore przyszedszy/ Ioan. 14.

Swieći są w Niebie.

wezme was do ſiebie; ábyſcie thám/
253 gdziem ia ieſt/ y wy byli. Páwet tákże
Dowod S. po rozwaleniu tego docżeśnego/ zá-
2 Cor. 5. raz inego wiecżnego w Niebie budo-
Philip. 1. wania nádziewa ſie: y przetoż żadał pil-
nie/ z ciałem ſie rozłacżyć; á z PAnem
4 Dow. być Chriſtuſem. Abowiem dla tego też
Pan/ Słowá naßá/ w Niebo wſta-
pił; aby Członkom ſwoim Niebo/ przed
tym zatworzone/ on napierwßy otwo-
rzył. Ale niepotrzebá ieſt ná ten czas o
tym/ ná co wy zezwalacie/ z wámi gá-
dáć: tego/ iáko Swieci zá nas z Miło-
ści ſie modlą/ á iáko z dáru Bożego w
nim náße Modły widzą/ potrzebá by-
ło nam v was dowieść. ábyſcie wy tym
wáßym Zwodnikom/ ktorzy nalepßych
Członkow náßych rátunek nam odey-
mują/ niedali ſie vwodzić. Panie Bo-
że/ day wam tho obacżyć; co nabroił
Szátan. tenći ten Jednosć rozrywa:
Ioan. 11. ten Członki Ciáłá iednego roſpraßa:
Lucæ 11. ten troiákich mieyśc Wierne/ Niebie-
Philip. 2. ſkie/ ziemſkie/ y od ziemie niżße/ ktorzy
Apoca. 5. wßyſcy imieniu JESUS kłániáią
ſie/ okrutnie zá nową tą Ewángelią
potárgał.
Ná

Ná ßoſtą y oſtátecżną cżeść thego 6/ y 7
Artikułu/ niemáß co mowić: tylko/ cżeść.
iż nikt być niemoże Swietym; iedno w
Kościele Swietym. á then Kościoł
Swiety ieſtći Jeden/ Powßechny/ y Ł.i.93.
Apoſtolſki.

Summá Artykułu 18.

1. Poſty Chrześciáńſkie ſą zwierzchnią po- 206.
cżta/ przy modlitwie/ á iáłmużnie/ ſámemu
Pánu Bogu przysłußna.
2. Poſty máią być trzymáne miedzy Chrze-
ściány.
3. Poſt nienależy ná brákowániu pokár-
mow/ ále ná miernym ich vżywániu/ z trá-
pieniem á z poniżeniem ćiáłá: á przednie ná
tym/ iáko/ á dla cżego to kto cżyni.
4. Przy rozdziale pokármow/ káżdy ſie ma
ſpráwić naucżeniem Páná Chriſtá/ y Swie-
tego Páwłá.

Odpowiedź.

PRzy Artikule 15/ v Lidzby
192/ powiedziałem nieco o
Pościech: tu oſtátek krotko do-
łożę; cżego nam będzie potrzebá.

Rr v Prawdá

1 część. Prawdá iest; iż Posty vstánowione/
y ná czásy pewne wroku rozdzielone/
także thez widome od pokarmow y od
picia strzymawánie/ są rzecia Przypa-
Post iest dła y zwierzchnia: dobry iest Post z Mo-
dobry. dlitwą y z Jáłmużną złączony: niemo-
Mat. 4, że tego nikt gánić/ co sam Pan Christus
6, 17. chwali/ y swoim Przykładem zaleca.
2 część. Dobrze iest pościć káżdemu z osobná/
¶ Posty kiedy chce; ále podobno lepiey, wßyst-
Pospoli- kim rázem: aby nas wßystkich/ Post ku
te. Modlitwie złączáiących/ Pan Bog ry-
chley wysłuchał. dla czego / á iżeby też
Chrześcijánie vczyli sie pościć / y przy
tym ießcze rzeczy dobre á święte wspo-
minać/ są dni pewne ná to odłożone, w
Srzodá. Kościele Powßechnym. Pościmy Srzo-
dę/ ná pámiątkę przedániá Páná Chri-
Piątek. stusowego: Piątek iest pámiątka Mę-
Sobotá ki iego: Sobotá/ y dla Páná w grobie
leżącego/ á swych Apostołow ießcze nie
vwesélaiące; y dla Modlitwy ná dzień
s. Niedzielny/ ma też swoy Post. w kto-
ry sposob/ gdy Modlitwá z Postem iest
Vigiliæ. dobra/ y Vigilię są postánowione. Ná
Suche Suche dni/ modląc sie pilno zá Bráciá
dni. náßą,

náßą, w Pánie Christusie zmárłą/ y ná
náßę przy tym Smiertelność wspomi-
náiąc/ dziękuiemy Pánu Bogu; ktory
nas fortunił / y w łásce swoiey świętey
chował/ przeßłego Kwártału: á pro-
śimy zá tym; áby łásky y dobrodzieystw
swoich/ od nas, ludu swego / nigdy od-
dalác nieraczył. Wielki Post przykłá- Wielki
du Páńskiego násláduie; y od sámych Post.
Apostołow ma zálecenie. Pan thedy Li. 208
Christus náuczył pościć; y pewnie chce Zám-
thego / ábysmy pościli : Apostołowie knienie.
część / á po nich Kościelni Pásterze/
Postow Chrześcijáńskich táki porządek 207.
vczynili; ktorego nikt iny / iedno pan
Brzuch/ słußnie gánić niemoże.
Post w czym by właśnie należał/ iesli 3 część.
w vżywániu miernym pewnych pokár- ¶ Post
mow/ álbo w czym inym/ ktoby chciał właśnie
pewnie obáczyć; ten ma wiedzieć : że co iest.
ine iest to pytánie; Jáki Post iest poży-
teczny: á ine záśie to; W czym właśnie
Post zależy. Abowiem iáko Modli- Dowod
twá / Jáłmużná / y inße cnoty Chrze- z Podo-
scijáńskie/ máią swoie pewne opisánia; bieństwá
ták też y Post ma być. Modlitwá z Pá-
nem

nem Bogiem / w ſwych potrzebách / v-
mawia ſie; a Jałmużna nędzę człowie-
czą ratuie: choćiayże niekażda Modli-
twá / niekażda też Jałmużna / Panu
Bogu ieſt przyiemna. także thież y Poſt
ma mieć ſwoie właſność / y ſwe opiſá-
nie; choćiay niekażdy ieſt przyiemny Pá-
nu Bogu. Gdy ſie kto modli plugawym
ſercem / dla chwały ludzkiey / albo też
niepilnie y niedbale: niewyſłuchawać
they Modlitwy Pan Bog; ale iednak
Modlitwá ieſt Modlitwą / właſnie w
mowieniu Paćierzá y Modlitw inych
dobrych należącą. y Jałmużna tákże /
dla márney chwały, a nie z Miłośći czy-
niona / choćiay ieſt niepożyteczna: wſ-
ſákże obiera ſie około ratowania nędz-
nego y potrzebnego człowieka. tymże
też obyczáiem Poſt / ktory przed ludź-
mi ſie okázuie / a złośći ſie nieſtrzegąc
dobrze nieczyni / obraża Pana Boga:
ale przedſię Poſt ma być zwany Poſtē;
choćiayżeby tak / iáko zła Modlitwa y
zła Jałmużna / P. Bogu niebył przy-
iemnym. Tę rożność vczyniwſzy; żeć in-
ſza ieſt pytáć / Co ieſt Poſt; a inſza / Já-
ki Poſt

ki Poſt ieſt dobry: iuż łatwie nam Pi-
ſmo S. opiſze właſność Poſtu Chrze-
ſćijáńſkiego / y przed tym ktoregokol-
wiek ludu Bożego. A bowiem przy ká- Przy Po
żdym Pośćie naydziemy dwoie rzeczy; ſćie / 2
Strzymawánie od iedzenia y pićia / a rzeczy
Obieranie potraw do Poſtu przyſtoy- náydu-
nych. Pan Chriſtus pośćił 40 dni: ſtrzy iemy.
mawał ſie od iedłá y pićia / áż do łácz- Mat. 4.
nienia. Jan S. Krzćićiel pośćił częſto Mat. 9. 11
z ſwymi Zwolenniki: nie iadł; nie pił; Luce 1.
od Wina záwżdy ſie ſtrzymawał. co też
naydzieſz y w onych wſzyſtkich Swię-
tych; ktorych Poſt Piſmo záleca; y kto-
rem ia też przypomniał / przy Liczbie
192. Krotko mowiąc / ſtoſuymy Poſty
Kośćiołá náſzego Powſzechnego, y Po-
ſty waſze / z Poſtámi w Piſmie S. zale-
conymi: ktore ſie zgodzą więcey z nimi;
the niechay máią ſwoie przyſtoynieyſze
opiſánie. Czynimy rożność my / miedzy Inſza
Miernośćią / y miedzy Poſtem: Mier- ieſt mier
ność miernie potraw vżywa; á Poſt ność: in-
ſtrzymawale / áż do łácznienia y prá- ſza / Poſt
gnienia. miernie záwżdy máią żyć Ch-
rześćijánie; á ſtrzymawale / w dni tylko
Poſtne /

Postne / z roskazania BOżego y Ko-
ścielnego. Post tedy Kościoła Powße-
chnego, strzymawa sie od iedzenia y od
picia / cierpiąc łaczknienie y pragnienie;
y dla tego strzymawania / obiera sobie
do tego przystoyne potrawy y trunki /
208. zaniechawßy na then czas Mięsa y na-
biału / Wina y drogiego picia: a Post
waßych nowych EWangelikow, iest
mierne pożywanie ktorychkolwiek po-
Posty traw / tak Mięsa; iako Ryb. etc. Sto-
Kościel- suyże tu iuż Posty świętych ludzi / z wa-
ne / są z ßym y naßym: Chleb thám naydzieß /
Pismem Wode naydzieß: ale Mięsa / albo Wi-
S. zgo- na / pewnie nienaydzieß: y Ryb podo-
dliwe. bno nieznaydzieß. Przeto v nas / ktorzy
chcą doskonáley pościć / albo nic cały
dzień nie iedzą; albo chleb tylko z wodą
biorą. czemu iż nie każdy może wytr-
wáć; dla thego Kościoł / nád chleb y
wode / ryby ieść y piwo pić dozwala;
tylko aby sie iadło y piło / nietylko z
miernością; ale też z strzymawáłością.
Pewnie tedy Posty waße niemáią nic
czynić z Posty Pismá świętego: naße /
ácz nie są thák ostre; wßakże więcey ku
nim

nim przychodzą. Radciby Kościoł Po-
wßechny / y rádzi ná to swym Chrześci-
ianom; aby czásu Postu / przestawáli-
śmy na chlebie / soli / y wodzie: ale nie-
chcąc nieczyiemu przyrodzeniu gwałtu
czynić / a zwłaßcza że w nas dziś gáśnie
Miłość ku Pánu Bogu / co może być /
to od nas wyciąga; y dozwala wßytkich
potraw / oprocz mięsá y nabiáłu / w bo-
iaźni Bożey / z dziekámi y z strzymawá-
niem pożywáć: także też picia wßelkie-
go / oprocz rozkoßnego / y ktoreby mo-
głoby vpoić / dozwala y niezábrania. Że- Zámknienie.
byśmy tedy pościli; chce tego po nas Pi-
smo Boże: żebyśmy ná ten czás niedoia-
dali / áni dopijáli / zwłaßczá gdzie sie
gwałt przyrodzeniu nieczyni. (bo wie- Pościć
le ludzi pościć niemogą / áni ich ná tho ktorzy
Kościoł wiedzie; iákowi są / Chorzy / niemogą.
Stárzy / Robotni / Niewiasty brze-
mienne / Vbodzy / Pielgrzymowie / Dzia-
tki máłe) y tego tedy chce Pismo; áby-
śmy z strzymawániem iedli y pili. Przy-
kłady ludzi Swiętych / dobrze poßczą-
cych / zalecáią nam też potráwy niero-
skoßne / przy Pościech; wßákże ktho-
rychbyśmy

rychbyśmy potraw mieli vżywáć ná ten czás / y kiedy Posty pospolite máią być chowáne; to nam iuż Kośćioł opisał / y porządnie postánowił. Post wielki / śiedm Niedziel przed Wielką nocą / od sámych Apostołow wyszedł; y Srzodá też / y Piątek: ná tho iest świádectwá dosyć stárych Doktorow / y Kanon 68 Apostolski: Suche dni vstáwił Calixtus Papież y Męczennik / około Roku Pańskiego 220: á Wigilię czuynośći nocnych / ná kthorych y Konstántinus Cesarz bywał / (o czym pisze Eusebius / Li.4 in Vita Cōstantini) w Posty są odmienione. Sobotny Post, w Rzymskim Kościele z stárá dawną chowamy: iákom przypomniał z świádectwá Swiętego Augustiná / przy Liczbie 196. Zebyśmy thež mięsá y mleczná nie iedli w Post / ták sie záwżdy w Kośćiele Powszechnym záchowywáło.

(Posty Kośćielne ktho postánowił.)

209. (Wybor pokármow.)

4 część. Ale tu iuż zárzućićie nam to; co iest / w ostátniey częśći tego Artikułu 18 / od wászych nápisano: Wolimy (powiećie) słucháć sámego Páná Christusá / y Apostołow iego; niżli wszystkich Konciliow.

liow. bo Pan Christus mowi; Nie to / co wchodźi w vstá / pomázuie człowieká: Páweł S. tákże; Nic / powiáda / nie iest nieczystego sámo z śiebie. etc. Ták iest ták / Bráćia mili: dobrze y P. Christus y Apostoł mowi; ále te słowá dobre, dźiśieyszy Mięśiarze niechcą dobrze rozumieć. Gdyby Kośćioł Powszechny ták dzierżał; aby mięso pomázowáć miáło człowieká / y sámo z śiebie nieczyste było: nieiádłby go nigdy / w Niedźiele / w Poniedziałki / we Wtorki / y w Czwartki: nieiádłby go był y w Sobotę / w dźień wesołego Národzenia Pańskiego / Roku iego 1563; áni też w Piątek / w dźień pámiątki Národzenia thegoż Zbáwićielá / Roku 1562. ále iż on záwżdy dobrze rozumie náukę Pańską / y Apostolską: nie dla tego zákázuie mięsá Pośćie / iákoby żeby nieczyste było; ále / ábyśmy dobrze y przystoynie pośćili. A iáko nie dla Jábłká w Ráiu / kthore było dobrym stworzeniem Bożym / Adam zgrzeszył; ále dla przestępstwá Przykazánia Bożego: tákże też / kto ie mięso w Post / nie

(Wykład. Mat.15. Mar.7. Rom.14.)

(1 Dow.)

(2 Dow. y przecz grzeszą Mięśiarze.)

mieso go pomázuie; ále Niepostuszeń-
stwo. Pośći to był Oycow nászych/ w
Raiu: z ktorego/ iżeśmy niepośćili/ prze-
Basilius in tośmy wypádli. ták to wykłada S. Bá-
Sermo. de silius / y przypomina S. Augustin.
Ieiunio; [Quia non ieiunauimus; decidimus de
Aug. Lib. Paradiso. Ieiunium in Paradiso Lege
2 contra constitutum est. Si ieiunásset Eua: non
Iulianum isto indigeremus Ieiunio. &c.] Kto
Pelag. thedy chce być w Raiu; niech pośći / y
słucha w tym Kośćiołá, bo ktoby nie-
Mat. 18, słuchał Kośćiołá/ y Namiástkow Pá-
10. ná Christusowych; wiećie / co zá Kląs-
twę ná tego Pan dáie. To tedy Niepo-
słuszeństwo potępia; á nie mięso / áni
másło. Przetoż te mieścá Pismá S.
ktore wspominaćie / nászym Postom
Kośćielnym nie są przećiwne: przećiw-
ne były dawnym Káćerzom / Máni-
cheusom / Encrátistom / Márciáni-
stom / y ich nieszczęsnemu potomstwu,
Priscilliánistom/ od Kośćiołá Powsze-
chnego dawno przez tę przyczynę potę-
pionym; iż oni mięsá / iákoby przez sie
Vtwier- nieczystego/ ieść zábraniáli. Naydźiesz
dzenie. o tym świádectwá / v stárych Dokto-
rowl,

row/ ná te mieścá Pawłá S. piszących:
v Chrisostomá/ Theophiláktá. &c. y S. In Libro,
Augustin / Káćerstwá dawne opisu- De Haere-
iąc / powieda to o Mánicheusach; iż sib.
áni Iáiec áni Mleká nieiadáli/ nietyl-
ko Mięsá; á od tych pokármow / iáko-
by od nieczystych/ tákże też y od Winá / 210.
y od Małżeństwá / záwżdy sie strzyma-
wáli. Y w Dekrećie ták iest nápisano: Dist. 30.
Ktoby potępiał iedzącego Mięso / ál-
bo też w Małżeństwie żyiącego; ten ma
być przeklętym Anáthemą. Augustin
S. pisząc przećiw nieiákiemu Faustu-
sowi Mánicheusowi / iáko pochwala
Posty násze/ y prawdźiwy dáie wykład
słow S. Pawłá/ słuchayćie pilno. A-
bowiem thák naprzod mowi Faustus: Contra
Po wszystkim świećie / ná káżdy rok / Faustum.
wy Kátholicy z vprzeymą pilnośćią ob- Lib. 30.
chodźićie Wielki Post. [per orbem Cap. 2.
terrarum, quotannis, omni cum studio
celebratur in cõuentu Catholico Qua-
dragesima.] ktorego Postu/ przystoy-
nie przestrzegáiący, od tego wszystkie-
go muszą sie strzymawáć; o czym ono
Cápitulum iest nápisano / w kthorym

Apostoł wspomina rzeczy, od Bogá ku
pożywániu stworzone. Ná the słowá
Cap. 5. ták odpowiáda S. Augustin: Chrze-
śćijánie / nie Haeretici, ale Catholici /
nietylko wstrzymawáią się od Mięsá;
ále też od tego / co ziemiá z siebie wypu-
szcza: á tho czynią / albo záwżdy; iáko-
wych iest máło: albo pewnych dni y czá-
sow; iáko przez Wielki Post / prawie
wszyscy: ále to czynią / nie iżeby rozu-
mieli, być nieczyste one rzeczy; ále dla
powśćiągnienia ćiáłá / y dla dusze v-
niżoney, od żądz nierządnych hámowá-
nia. [Catholici, edomandi corporis
causa, propter animam ab irrationa-
libus motibus amplius humiliandam;
non quod illa esse immunda credant; nō
solùm à carnibus, verùm à quibusdam
etiam terræ fructibus abstinent &c.]
Zawołá- Już widźisz / Bráćie miły; dla czego
zánie. Katholicy / nie od kilka set lat / ale od
czásu Apostolskiego / po wszystkim świe-
ćie záwżdy, mięsá w Post nieiedzą: wi-
dźisz y tho; (gdybyś iedno chćiał wi-
dźieć) iż Páweł S. nigdźie niekaźi Po-
stow nászego Kośćioła Powszechnego.
Nienay-

Nienaydźiesz tam zmianki Postu / y w 4 Dow.
Ewángeliey / y w Liśćiech Apostol- Lu.192.
skich; gdźie czytamy świádectwá / o czy-
stym káżdym stworzeniu Bożym. Zá- 5 Dow.
wżdy ták powszechnie było; iáko trzyma
Kośćioł: gdy był Post; nigdy Aposto- Vtwier-
łowie mięsá nieiedli. Co nápisał Ab- dzenie.
diás o mięśie Postnym; iużeśćie słyszeli /
ná inym mieścu: przydam teraz świá-
dectwo S. Klimuntá. Opisałći ten /
ná kilká mieścach / Post Wielki / Srzo
dę / y Piątek; ktore sámi Apostołowie
vstáwili: ále ná ten czás / dla brákowá-
nia potraw w dni Postne / iedne tylko
słowá iego przypomnię. Abowiem ták
pisze / o Pośćie oney Niedźieli; ktorą
my zowiemy Wielką / przed sámą Wiel
ką Nocą: W tydźień Wielki Pośćie / Lib. 5 Ca.
poczawszy od Poniedźiałku, áż do So- 19. De Cō
boty / przez sześć dni; sámego tylko Ch- stit. Apo.
lebá pożywáiąc z Solą y z Járzynámi /
á Wody się nápijáiąc: Winá y Mięsá
zániecháyćie / w te dni żáłobne. wszákże
w Wielki Piątek y w Wielką Sobo-
tę / kto może / niecháy cáły dźień pośći:
á kto niemoże / przez dwá dni; áby tylko
 w So-

w Sobotę. Abowiem ták Pan powie-
Mat. 9. dział / ná niektorym mieśću: Gdy od
nich odeydźie Oblubieniec; w te dni bę-
dą pośćić. &c. Teć ſą ſłowá S. Klimun-
tá / zwolenniká y Námiaſtká Piotro-
wego / Ewángelią S. potwierdzone/
á z ſtrony roſkazánia Apoſtolſkiego ná-
piſáne. Kogoż lepiey ſłucháć; ſtárych /
czyli nowych? Kátá niedawnego/ czyli
Zám- Apoſtolſkiey Powßechnoſci? Nie-
knienie. chayże wáßy Miniſtrzy ináczey nas nie
wykłádáią; niżli my z Kośćiołem Pow-
ßechnym rozumiemy/ y ſámą rzeczą te-
go dowodźimy. niegánimy mięſá / świ-
niny/ záiącow/ máſłá. &c. kthore przy-
ſtoynych czáſow iemy; ále porządku przy
Pośćiech dobrego / y Poſłußeńſtwá
Kośćiołowi winnego / ſłußnie bronimy.
Obácżćieß/ proßę was; zkąd vroſłá wz-
Poſty do zgárdá Poſtow: obácżćie y ná drugą
kąd nas ſtronę; do kąd was wiodą vſtáwione
wiodą. Poſty: záiſteć niewiodą ná zbytki iá-
kie/ álbo ná roſkoßy; ále/ ábyſmy ćiáłá
náße martwili / á tym pilniey ná Mo-
Rom. 14. dlitwách trwáli. Biádá temu; kto ze
1 Cor. 8. z gorßeniem ie: biádá; ktho Kośćiołá
ſłucháć

ſłucháć niechce: biádá; kto święte V- Mat. 18.
ſtáwy ludźiom hydźi / y Potwarzámi Eſaiæ 5.
ſwymi káźi. Azá to nie ieſt/ złe zwáć do-
brym; á dobre złym?

Summá Artykułu 19.

1. Stan Pánieńſki/ y Wdowi / ieſt ná do-
brey woley człowieczey.
2. Stan Pánieńſki ieſt dárem Boſkim / ku
oſobliwey potrzebie Kośćiołá S. niektorym
oſobam dánym.
3. Stan ten Pánieńſki ma być obieran do-
brym vmysłem/ dla Kroleſtwá Bożego: nie
iżeby ktho miał im ſobie zásłużyc grzechom
odpußczenie / y żywot wieczny: áni też dla
tego/ áby tym dárem służbá świętßa á go-
dnieyßa / nád służby małżonkow/ czynioná
być miáłá.
4. Ná ſtan Pánieńſki rádźić mamy / nie
przymußáć.
5. Ten dar Pánieńſtwá wyſoce á drogo ma
być ważony/ á pilnie chowány. wßákże ieſli-
by go kto odmienił rządnie/ nic niegrzeßy: y
Kośćioł Boży tákowym gárdźić/ áni służeb
iego zá niegodne mieć/ nie ma.
6. Te przykłády bliżße ſą Kośćiołá pierwße-
go/ áby małżonkowie godni ná pieczą Pá-
ſterſką obieráni byli: niżli gdy ſię ku ożenie-
niu pußczáli ći/ ktorzy iuż w ſtanie Pánień-
 ſkim

stim ná służbách Páńskich prácowáli.

7. Stan Małżeński iest święty / á BOgu miły: ktory Pan Christus poświaca swym w Wierze w siebie / thák áby y plod ich święty był. ꝛc.

Odpowiedź.

211. Káżdy stan / y Pánieński / y Wdowi / y Kápłański / y Małżeński. ꝛc. iest y ma być dobrowolny: ále iáko ten / kto raz vczyni ślub żenie / poki żoná żywá / muśi być iey małżonkiem; tákże też kto sie raz poślubi Pánu Christusowi / winien iest ślub vczyniony chowáć / poki P. Christus żywie. á iż on wiecznie żywie: dla tego też Sluby / iemu vczynione / wiecżne być máią. Gniewałbyś sie ty / Bráćie / o twą żonę; gdybyć ią kto brał / zá żywotá twoiego / sobie zá małżonkę: á mniemasz / ábyś vszedł kaźni Bożey; gdy iego Oblubienicę / iemu poślubioną / tobie bierzesz? Tego thu trzebá było / iáko fundámentu. bo widzimy / gdzie idziecie; ále źle idziecie. Wolnym tedy Chrześcijánom dobrowolny iest stan / ktory

1 cześć. Z Stanu wolnego bywa niewolny.

Sluby / P. Christusowi vczynione / są wieczne.

ktory sie im podoba; ále kthorzy ślub vczynili / winni są ślub chowáć.

2 cześć. Ioan. 15. 1 Cor. 12. 2 Cor. 3.

Káżda też rzecz dobra / nietylko Pánieństwo / dárem iest BOżym: oprocz niego my niemożemy nic dobrze áni czynić / áni mowić / áni myślić. Pánieństwo Kápłanom osobliwie przystoi: wszákże nietylko tym personam / ktore w Kościele służą: ále wszytkim w obec / Páweł S. ten stan pilnie zaleca. Dobrze zaiste dla służby Kościelney / stan Pánieński chwalicie: y w Dekrećie tho iest / ná onymże mieścu; gdzie ná Mánichęuse / Małżeństwá nieczyste czyniące / Anathemá dano. Abowiem ći / ktorzy służą Kośćiołowi / záwżdy sie winni modlić; y zá śiebie / y zá ine: á Páwłowi S. bárzo sie to podoba; gdy y Małżonkowie / dla Modlitwy / czystość chowáią. W stárym też Zákonie / służby Kościelne Kápłani spráwowáli / żon w ten czás zániechawáli. co sie z sámego Zácháriaszá pokázuie; Luc. 1. A iże Kápłani stárego Zákonu żony miewáli: toć / zá tą pilną potrzebą / thák być muśiáło: iże z inego pokolenia / oprocz

¶ Pánieński stan Kápłáństwu przystoi. 1 Cor. 7. 1 Dow. Li. 210. 2 Dow. 3 Dow.

W stárym Zakonie czemu Kápłani żonáci.

Aaronowego/ nikt Kápłanem być nie-
212. mogł. kthorą przyczynę ſłußną náy-
dzieß/ w tymże przerzeczonym Dekrecie:
4 Dow. Diſt. 30, Cap. Tenere. A Zakon gdy
Exod. 19. dawał Pan Bog; zákazał małżonkom/
aż do dniá trzećiego / przybliżáć ſie do
żon włáſnych. áby y dziś Chrześcijánie
na dzień Swięty / ktorego też ſą winni
Kazánia ſłucháć/ ꝛc. czyſto ſie chowáli.
5 Dow. Chlebá náoſtatek Kościelnego niedał
1 Reg. 21. Abimelech Kápłan Dawidowi; áż ſie
pierwey o czyſtośći iego wywiedział.
O by ná tho pámiętáli ći dziſieyßy mu-
łowie; co ſie działo tám/ gdzie tylko Fi-
gury były: ku Swiątośći Ciáłá Páń-
ſkiego / y ná dni Swięte / y czáſu Po-
ſtow/ chędożeyby ſie chowáli y goto-
wáli; á tych ſwych nowych Miniſtrow/
ktorzy Sluby Boże łamią/ á do ſłużby
Páńſkiey od ſwych Niewiaſt idą / nie-
Zámę- gdyby chwálić niechćieli. Potrzeba te-
knienie. dy ieſt Kápłanom/ záwżdy w ſtánie Pá-
nieńſkim żyć: áby záwżdy ná Modli-
twę / y ná czytánie Piſmá Swiętego;
choćiay nie záwżdy ná Ofiárę/ y do Ká-
zánia/ gotowßy y ſpoſobnieyßy byli.
Panień-

Pánieńſtwo aby niemiáło mieć zá- 3 część.
płaty więtßey/ y Korony w Kroleſtwie ¶ Pá-
Niebieſkim ślicznieyßey niżli ſtan Mał- nien-
żeńſki; teo żaden ſtáry Doktor Chrześci- ſtwo
jáńſki/ z ktorych niektorzy oſobne Xięgi więtßą
piſáli o chwale Pánieńſtwá/ (iáko S. ma zá-
Ambroży/ Hieronym/ Auguſtin/ j Chry- płátę w
ſoſtom) wam niepozwoli. Prawda ieſt; Niebie/
iż bywa dano odpußczenie grzechow/ y niżli
zátym duſzne zbáwienie / nietylko Pá- Małżeń-
nieńſtwa ſtrzegącym: ále to zá tym nie- ſtwo.
poydzie; áby oſobney zapłáty/ nad Mał-
żeńſtwo/ Pánieńſtwo mieć niemiáło.
Wielka to ieſt / Bráćie/ á oſobna iá- 1 Dowi
kaś Zapłátá; Dla Kroleſtwá Niebie- Mat. 19.
bieſkiego / chowáć Czyſtość: dáleko le-
piey to wyłożyli Doktorowie ſtárzy: ni-
żli wáßy Miniſtrzy nowi. Abowiem S. Vtwier-
Chryſoſtom / ná to mieyſce piſząc / ták dzenie.
ſie do Pánien vmawia: Dziękuyże Pá-
nu Bogu ty / ktoryś ſobie dobrowolne
Pánieńſtwo obrał; iż wielkie zapłáty/
y łśniejące ſie Korony/ będzieß miał. ꝛc.
[Magna præmia, rutilanteſq; Coro-
nas habebis.] Ambroży tákże / tho ż Lib. 3, De
mieyſce Piſmá S. wſpominájąc; Zá- Virginib.
cne/

ene/powiada/to ieſt rycerſtwo; ktore/
dla Kroleſtwá Niebieſkiego/ walczy:
z tąd y Apoſtołowie baczą c zacność Pá
nieńſtwá/ táſkę tę Pánieńſkiey Czyſto
ſci/ nad brzemię złączenia Małżeńſkie
go przełożyli. [Præclara eſt Militia,
quæ Regno Cœlorum militat : Apo
ſtoli Caſtitatem præminere cernentes,
& grauiora iudicauerunt onera vincu
li Coniugalis; et veræ integritatis gra
2 Sow. tiam prætulerunt. &c.] Pánieńſtwu
Eſaie 56. thež oſobliwą zapłatę obiecuie Prorok
Eſáiaß ; gdzie ták Pan Bog mowi do
tych/ ktorzy w Czyſtośći żyią : Jeſli bę
dą chowáć Swięta moie ; y obiorą/ co
ia chcę/ y będą trzymáć Zakon moy: dam
im / w Domu moim y w Murzech mo
ich/ mieyſce y imię lepße ; niżli ſynom y
corkom: imię wieczne dam im; ktore nie
Vtwierdzenie. zginie. Te ſłowa ták dołożnie wykłáda
ſtáry Doktor S. Jeronym; iż zá iednym
213. rázem / wßyſtkie obłędliwe nauki dzi
ſieyße, z ſtrony Pánieńſtwá / káżi y bu
rzy poważnymi tymi ſłowy : Ten Eu
nuchus (to ieſt/tá Pánná, w Czyſtośći
żyiąca) gwałt czyni Kroleſtwu Nie
bieſkiemu/

bieſkiemu/y gwałtownie go bierze : ten
Eunuchus przeſtrzega Swiąt; áby ni
gdy nieczynił ſpraw Małżeńſkich : ten
obrał ſobie/ co Pan wolał; áby więcey
przynioſł / niżli mu roſkazano ; áby ná
to/ co ſie więcey Apoſtołowi podoba/
poglądał. ten trzyma wieczne przymie
rze z Pánem Bogiem : áby nie ná czás
trwał ná Modlitwie / á potym ſie do
Małżeńſtwá wrácał; ale áby wiedział/
iż w domu Páńſkim / ktory ieſt Ko
ściół/mieyſce weźmie nalepße. A bowiē
wiele ieſt mießkánia v Bogá Ojcá.
Kto tedy Pánną będzie ; y w czym w
ßyſtkie rzeczy / ktore ſą w Piſmie przy
kazane: będzie ten miał/w murzech Bo
żych/ mieyſce nalepße. áby zá tym oſtał
ſie wieżą Boſką; y ná Kápłáńſkim ſtá
nął ſtopniu: á zá cieleſne ſyny/ áby wie
le miał ſynow duchownych. Tákić był
on Eunuchus / ktorego P. Jeſus ná
więcey miłował/ Jan Ewángeliſtá: od
poczywał ten ná pierſiách Páná Jeſu
ſowych: then do Páná/ gdy Piotr leni
wiey ßedł/ podnieſiony ſkrzydłámi Pá
nieńſtwá/ rychley przybieżał ; ten wnu
rzywßy

rzywßy ſie w táiemnice BOżego náro-
dzenia / śmiał ono powiedźieć / czego
żaden wiek niewiedźiał; Na początku
było Słowo ꝛc. [Eunuchus Regno
Cœlorum vim facit. Iſte elegit, quæ
Dominus voluit, vt plus offerat, quàm
præceptum eſt: vt non Indulgentiam
Apoſtoli eius; ſed Voluntatem, conſi-
deret. Iſte non ad tempus vacat Orati-
oni: nouit, accepturum ſe eſſe, in domo
Domini, locum optimum: habebit lo-
cum optimum; & in Sacerdotali conſi-
ſtens gradu, pro filiis carnis, filios ſpi-
Zświą= zánie. rituales. &c.] Pátrzayże/ á vcz ſie od
Proroká y od S. też Jeronymá/ Brá-
ćie miły; iáko oſobne dáry Boże/ oſobne
zasługi/ oſobne zapłáty/ zá napięknie y-
ßym kleynotem czyſtego Pánieńſtwá
idą! vcz ſie z tąd vcz; żeć Kápłanom /
Swiętá záwżdy świećić winnym/ wie-
czna y vſtáwiczna Czyſtość przyſtoi:
pewnie pewnie Pánieńſtwo (ktore nie
zá Roſkazániem; ále zá Rádą tylko á
więtßą Wolą Páńſką y Apoſtolſką /
z pełnieniem Zakonu Bożego bywa cho-
wáne) więtße będźie miáło w Niebie
zapłáty;

zapłáty; niżli Małżeńſtwo/ y Wdow-
ſtwo. A ſámać to rzecz pokázuie. Abo- 3 Dow;
wiem kto tu więcey ſ ćiężej robi/ á dobrym
to vmyſłem czyni; ten ma / w iednym ći Mat. 20.
Niebie/ ále iednák w rozmáitym Mie- Ioan. 14.
ßkániu / zapłátę według ſwey Roboty 1 Cor. 3:
obfitßą y więtßą: Pánny gdyż więcey y
ćiężey robią / z Pokuſámi vſtáwicznymi
mi walcząc / y ćiáłá ſwe martwiąc; á
czynią to / dla wolnieyßey ſłużby Bo-
żey / y dla świątobliwośći duſßney y ćie- 1 Cor. 7.
leſney: záiſte coś więtßego / niż Wdo-
wy/ y Małżonkowie / od ſwego Oblu-
bienicá Páná Chriſtuſá wezmą. Acż
Pánnom nietrzebá ſie o to ſwárzyć; áby
to Pychę iáką niewpádły: ále nam ie-
dnák przyſtoi to/ co też Doktorowie Ko-
śćielni z Piſmem S. dáią/ Czyſtośći Pá- 2 1 4.
nieńſkiey dáwáć. Pátrz też Małżonku Zámkńienie.
pátrz/ iáka tu w tobie Pychá ieſt; kto-
ry śmieß ſie rownáć Pannam! áza ſam
Pan Chriſtus/ y Apoſtoł iego S. Pá-
weł / Pánny nád Małżonki nie iáśnie
przekłádáią: záwżdyć w Kośćiele Chrze-
śćiáńſkim/ (iáko piße S. Chryſoſtom) In Sermone; quód
Pánieńſtwo / przyrownane. Małżeń- regulares
ſtwu /

fœminæ ſtwu/ przodek y wßyſtkę godność miá-
viris cohá to: záwżdy Dziewicza czyſtość / iáko
bitent: ſtan práwie Angielſki / w oſobnym by-
To.5. to v wßech ludzi podziwieniu. [Sem-
per quidem Virginitas, cum Coniugio
comparata, primas partes tenuit & o-
mnem dignitatem: Virginitas, res ſu-
pra naturam, non humana, ſemper
omnibus gentibus admirationi fuit.]
Ták tám nápiſał Swięty Jan Złotou-
¶ Sprá- ſty. Co ſie dotycze godnośći ſłużby Bo-
womsłu- żey/ o ktorey pißećie; iż Pánieńſtwo zá-
ßby Ká- dney godnośći ſłużbie Bożey nieprzydá-
płáńſkiey ie: ieſli o ßáfowániu Swiątośći / y po-
przydá- wiedániu Słowá BOżego / będziemy
ieli co! tho rozumieć; ták ieſt: (bo nie żywot
godnośći Káptáńſki; ále moc Swiątośći BO-
Czyſtość. żych/ y poważność ſłowá iego/ ma być
tu baczona) ále ieſli weyżrzyß w poſpo-
lite Modlitwy; thám podobno rychley
dobrą Pánnę / niżli Małżonkę, w do-
broći rowną / Pan Bog wyſłucha.
1 Dow. Abowiem świętobliwßych ludzi Mo-
dlitwá ieſt przyiemnieyßa Pánu BO-
GV: Pánny dobre gdyż máią dwoię
Swiętobliwość/ i ćiáłą i duße; á Mał-
żonki

żonki dobre, tylko Swiętobliwość du-
ßną: ztąd tho idzie; iż świętobliwßy
Chrześćiánie godnieyßymi być mogą/
áby ie Pan Bog rychley wyſłuchał.
Opußczam Modlitwę rozerwáną w 2 Dow.
Małżonce / myſląca o mężu / o dźiát- 1 Cor. 7.
kach / o czeladźi etc: á Pánná, tylko o
Pánu Bogu myſli; y ma myſlić. Trze- Zámk-
ba tedy wßędzie mowić bácznie/ y rzecz knienie.
od rzeczy pilno dźielić: áby to mießánie
rożnych rzeczy, błędu (co poſpolićie by-
wa) nieuczyniło.

Ná Pánieńſtwá chowánie ktho ma 4 częſć.
być przymußan / á kto nie; y tu Roz- ¶ Pá-
działu potrzebá. Abowiem ktory ieſt nieńſtwo
ták niedbáły oćiec/ álbo mátka; ktorá- ma być y
by niechćiáłá do czyſtośći chowánia ponie-
przymußáć corki ſwey/ poki zá mąż vczći- wolne.
wie niebędzie wydána? Widziß/ 1 Dow.
Bráćie; iáko wnet ty ſam/ w twym do-
mu/ naydzieß poniewolne Pánieńſtwo.
A czemu to? Bowiem káżda Nieczy- Vtwier-
ſtość, nietylko nieſłáwę v ludźi czyni/ y dzenie.
háńbę á ſromotę przynośi: ále też/ Grze-
chem Smiertelnym będąc / ná wieki
potępia. Jeſli ty przeſtrzegaß Pánień- Záwią-
Tt ſtwą zánie.

ſtwá w domu; poki niewydaß Pánny
zá mężá/zá człowieká iákiego vczciwe-
go: przeci też Kośćioł Powßechny nie-
ma przeſtrzegáć Czyſtośći oblubienic y
oblubienicow Páná Chriſtuſowych;
215. poki niewnidą z nim ná Gody/do Przy-
W.kład bytku wiecznego? Rádzi tedy Páweł
1Cor.7. S. Czyſtość / nieprzymußána nie / on
tym ludziom; ktorym wolno ieſt / álbo
w Pánieńſtwie trwáć / álbo zá Mąż
iść: ále o tych/ ktorzy Slub vczynili P.
2 Dow. Bogu/ dáleko iną piße. Abowiem po-
1Tim. 5. tępia Wdowy młode; kthore chcą zá
3 Dow. mąż/ po Slubie vczynionym. co też y
Li. 107. Mátteuß S. powiedział Hyrtákuſo-
wi/ zá Pánną Ephigenią/ Pánu Bo-
gu w Kláßtorze służącą.

5 część. A przeto mylą ſie ná tym Miniſtrzy
wáßy/ vczynią to przećiwko Piſmu A-
poſtolſkiemu/ y przećiwko zwyczáiowi
káżdego wieku Powßechnego Kośćio-
łá; gdy te zbiegłą żonácą Xiężą/ ktorzy
Kápłany w ſtánie Czyſtym zoſtáli/ (co
więcey maß rozumieć o Apoſtátach
Mnißkich) mocą ſwą/ (ktorey niemá-
ią) śmieią rozgrzeßáć. Ten niegrzeßy/

proßę ćię; ktorego Páweł S. potępia? ¶ Ká-
Bo ieſlić Wdowę potępia: dáleko wię- płan nie
cey Kápłaná / Táiemnic BOżych ßá- może po-
fárzá. Tákći też Argumētował o Pán- iąć żony.
nach S. Jeronym / pißąc przećiwko 1 Dow.
Jowinianowi: Pánná (mowi) ktora z vtwier-
ſie ná służbę Boſką oddáłá / ieſliby zá dzeniem.
mąż ßłá; będzie miáłá Potępienie : iż Lib. 1.
Wiárę pierwßą (á toć ieſt Slub) złá-
máłá. á ieſliż to powiedziano ieſt o W-
dowách: iáko więcey o Pánnach; gdyż
y onym iuż niewolno / kthorym niegdy
było wolno? bo Pánny/ktoreby po ſwo-
im Poświącániu zá mąż ßły / gorße ſą
niż Cudzołożnice. [Virgo, quæ ſemet
Dei cultui dedicauit, ſi nupſerit; habe-
bit damnationem: quia primam Fidem
irratam fecit. Si autem, hoc de Viduis
dictum, obiecerit: quantô magis de Vir-
ginibus præualebit; quum etiam his nō
liceat, quibus aliquando licuit? Virgi-
nes enim, quæ poſt Cōſecrationem nu-
pſerint, non tam Adulteræ ſunt; quàm
Inceſtæ.] Toć my też mowimy o żoná-
tych Miniſtrach wáßych / y o Apoſtá-
tach náßych; co piſał S. Hieronym o

Pánnach. przecż Kośćioł thym niemá-
gárdźić; ktory ieſt gorßy / niż Cudzoło-
2 Dow. żnik. Abowiem nigdźie wy tego nam
niepokażećie; áby ktory Kápłan / Xie-
dzem pierwey zoſtáwßy / potym ſobie
miał żonę poymowáć: nigdy tákowy
Xiądz nie ſłużył Kośćiołowi / nigdy: y
owßem záwżdy Kośćioł tákowych ſuro
216. wie karał / iáko naſproſnieyße Cudzo-
3 Dow. łożniki / nie ludzkie; ale Boſkie. Ieſlić
tám Cudzołoſtwo ieſt; gdy po Slubie
człowieku vczynionym / poki pierwßy
mąż żyw / żoná drugiego ſobie poymu-
ie: co będźie; gdy po Slubie vczynio-
nym ſámemu Bogu / ktory nigdy nieu-
miera / ale iſtym ieſt wßyſtkich Zywo-
tem / drugi Slub pániey dußce Xiądz
Wtoreo czyni. Ktokolwiek zoſtáie Xiędzem /
dowodu niepoiąwßy ſobie przedtym żony; iuż ſię
obiáśnie- w wieczną czyſtość wdaie. idź do kto-
nie y V- rych chceß Hiſtoryi Kośćielnych; idź y
twierdze- do żonátych Popow Ruſkich / Gręc-
nie. kich / Ormiáńſkich. &c. nigdźie tego nie-
naydźieß; áby Xiędzu wolno ſię ożenić /
przed Kápłáńſtwem niepoiąwßy pier-
wey żony. Tákći radźił y on Paphnu-
tius /

tius / ná Niceńſkim Koncilium; we-
dług iáſnego świádectwá Gręckiego
Hiſtoriká Sokráteſſá: kto poiął pier- Li. 1, Cap.
wey żonę / niż Kápłanem zoſtał; nierá- 11, Eccl.
dźił iey iemu odeymowáć: ále kto pier- Hiſt.
wey poiął Kápłáńſtwo; temu on ſam
żony żadnym obyczáiem niedozwala.
[Si qui Clericatu, ante Nuptias, poti-
ti eſſent; vt ſecundum antiquam Eccle-
ſiæ Traditionem, ad nuptias amplius
non accederent: non autem ſeiungere-
tur quiſquam ab ea; quam ſemel iam an-
tea, quum Laicus eſſet, duxiſſet.] Acz-
kolwiek w Láćinſkim á Rzymſkim Ko-
śćiele / od czáſu począwßy Apoſtolſkie-
go / ták ſię záwżdy záchowáło; iż káżdy
Kápłan żonę ſwą opußczał / áni z nią
iuż więcey mießkał. Wymyſły tedy ſwe Záwią-
máią Miniſtrzy waßy; á ſromotnie ſwe zánie.
łożnice pięknym słowkiem Małżeńſkim
pokrywáią: co oni zowią / á wy maćie /
zá Małżeńſtwo; to ieſt plugáwßa rzecz
v Páná Bogá / niż Cudzołoſtwo: áby
ſwoie pánie Dußki przy ſobie chowáli;
wßyſtkie Práwá / y Boſkie y Ludzkie /
dla nich połamáli. Byłáć praktyká o 4 Dow.

tym pilna/ w Rzymie y w Tridencie: y
náſzyby rádzi byli niektorym/ ktorzy ſie
Xiężą będąc ożenili / á potym záſie ná
Wiárę Powſzechną przyſtáli / tháko-
1 vtwier wych żon pozwolili; ále Praw Boſkich
dzenie. iáſnych łámáć/ y ná nie Diſpenſátię dá-
wáć / nigdy ſie niegodzi. A ktoreż tho
Num. 30. Práwo Boſkie ieſt tákowe? Ná wielu
Deut. 23. záiſte mieyſcách/ Pan Bog káże Sluby
Eccleſ. 5. czynić; á vczynione, iſtotnie pełnić. A-
Pſal. 75. bowiem lepiey ieſt nie ſlubić; niżli po
Slubie/ Obietnic niepełnić. Slub wią-
2 vtwier że v ludzi: czemu też nie v Bogá? V-
dzenie / czyniłeś Slub ná Krzćie; ábyś nieto-
záiſte o- wárzyſzył z Szátánem / y z Pompą á z
ſobne. Vczynkámi iego. gdy wyſtąpiſz náprze-
ciw Slubowi temu: y máſzże mowić;
Złem Slub vczynił? máſzże w towárzy-
ſtwie Szátáńſkim trwáć? pewnie Slub
máſz chowáć/ y do tego ſie máſz mieć; á
Szátánowi máſz dáć pokoy. Tákże też
Xiądz/ ieſli ſobie żonę (ktora iemu żo-
ną być niemoże) poiął/ niechayże ią po-
rzući; á ná Slub ſwoy pámiętáiąc/ nie-
chay ſie záś ku winney Kápłáńſkiey Czy
ſtośći wroći. Theżći wolą ćieleſny y
świecki

Artykuł 19.

świecki człowiek; Niemoże chowáć
Slubu/ ná Krzćie vczynionego: á przed-
ſię winien go chowáć. thákże niechay
wolą/ póki chce / żonáty Xiądz; Nie-
może chowáć ćieleſney Czyſtośći: iednak
będzie ią winien/ Kápłanem raz zoſtá-
wſzy/ áż do śmierći chowáć. A czemu?
Práwo ieſt Páńſkie; iż kto ná zad po- 3 vtwier
glądá/ przyłożywſzy rękę do pługu/ nie dzenie;
ieſt godzien Kroleſtwá Bożego; iż ták/ Lu. 9,17.
iáko żoná Lotowá/ ſkarán będźie: A-
poſtoł też Páńſki potępia tych; ktorzy/ 1 Tim. 5.
po Slubie BOżym / do Małżeńſtwá
chcą ſie mieć. Ták ieſt Práwo Boſkie/
ná chowánie Cieleſney ślubioney Czy-
ſtośći; iáko winniſmy chowáć Czyſtość 217.
Duchowną/ ná Krzćie obiecaną. Tu- 1 Spárćie.
byś mie iuż ſpytał: A coż ieſt lepſzego /
Zonę poiąć; czyli / Szkortá chowáć?
Zonę poiąć/ Bráćie / dobra rzecz ieſt;
á Nieczyſtość wſzelká potępienie nośi:
ále Xiężá żoná / choćiay ty ią żoną zo-
wieſz / żoną nie ieſt. Tákie thedy ieſt Záwiązánie.
twoie to pytánie; iáko / gdybym ia ćie-
bie pytał: Co ieſt lepſzego; Mieć towá-
rzyſtwo z Szátánem/ y niemieć tego zá
Tt iiij grzech;

grzech: czyli; Mieć towárzyſtwo z nim/
á grzech znáć śmiertelny? Oboiáć złá
rzecz ieſt; ale wżdy oná gorſza. Abowię
kto zná grzech; łatwiey ku Pokućie przy-
dzie: ale kto go wymawia; bez vznánia
grzechu/ pewnie pokutowáć niebędzie.
tákże też náſzy Xiężá / ieſli Nieczyſto-
ścią grzeſzą; grzech to być znáią: á wá-
ſzy áni Grzechu ſwoiego znáć niechcą.
2 Spár- Ale Páweł S. piſze; aby káżdy miał
cie/y wy ſwą żonę/dla vſtrzeżenia Nieczyſtośći;
kład z á iż lepiey ieſt, żonę poiąć/ niżli palenie
1 Cor. 7. ćierpieć. Gdy będziećie pámiętáć / ná
Wolne y Niewolne Chrześcijány: wol-
nym on tego dozwala; nie wolne potę-
pia. Nie ieſt wolna żona/ v ſwego mę-
żá; y mąż/ v żony: ćiał ſwoich w ſwoiey
mocy niemáią oboie. tákże thez y Ká-
płan, ćiáłá ſwego w ſwey mocy niema:
ále go poddał pod moc Panu Chriſtu-
ſowi: ktoremu Czyſtość ſwą poświęcił.
Palenia co ſie dotycze; od tego y Páweł
S. niebył podobno wolen. przetoż to v
niego wolnych ludzi Palenie / ieſt ná
Nieczyſtość zezwolenie: káżdy báczny
pozwoli nam tego. Gdybyśmy Poku-
ná ſie

ná ſie niemieli; y Odpłatyby niebyło:
nie/ Pokuſy mieć; ale ná Pokuſy zezwo-
lić/ grzech ieſt. Ale káże Apoſtoł obie- 3 Spár-
ráć Biſkupa: ktoryby miał iednę żonę. cie/y wy
Nierozkazuie tu Páweł S. żonę mieć kład:
Biſkupowi; ktorey ſam niemiał/ w mło 1 Tim. 3.
dzieńſtwie ſwym ná Apoſtolſtwo powo Tit. 1.
łány / y Czyſtośći Ciéleſney przykład z Act. 7.
ſiebie dawáiący: ale tego chce po Bi- 1 Cor. 7.
ſkupie/ y to roſkázuie; áby żaden ná Bi-
ſkupſtwo niebył obieran / ktoryby ie-
dney tylko żony mężem niebył: to ieſt;
áby ten/ ktory dwie żenie miał/ (iako-
wy też ieſt / ktory Wdowę poiął) żá-
dnym obyczáiem niebył Biſkupem Ko-
śćielnym. Gdyby roſkázował/ żonę mieć 1 Dow.
Biſkupowi; iużći by ią muſiał był mieć
y ſam/ y Timotheuſz/ y káżdy Apoſtoł/
y káżdy po Apoſtolech Biſkup: ále iże 218.
to ták nie ieſt/ áni było; dla tego te ſło-
wá / potrzebá ieſt być Biſkupowi ie-
dney żony mężem / inſza rzecz y Roſka-
zánie w ſobie máią. Abowiem iáko po- 2 Dow.
trzebá ieſt Biſkupowi/ być Niewyſtę-
pnym / Cżuynym / Trzeźwim ꝛc; y tho
Roſkazánie tám dał Biſkupom S. Pá-

 weł:

wek: ták też potrzebá iest / á zá Roská-
zániem potrzeba iest / być Biskupowi
Jednożonátym. Nie iest tego potrze-
bá / áni tego roskázował Apostoł ; áby
niemogł nikt być Biskupem / iedno żo-
náty / iedne tylko żone máiący: (gdyż
wiele Swiętych Biskupow / y nawyższy
Biskup Pan Christus / y iego Poseł /
Jan S. Krzćiciel / y od niego nawię-
cey miłowány, Jan S. Ewángelistá /
żon żadnych niemieli) ale tego potrzebá
iest Biskupowi / y tho iest tu roskazano
Biskupom ; áby żaden dwoyżonáty nie-
Záwiązánie. był brány ná Biskupstwo. Jest tedy to
Zákazánie ; nie Roskazánie : żaden Bi-
gamus / ktory albo dwie żenie miał / al-
bo Wdowę poiął / niemoże być áni Ká-
planem. Toć iest iste á pewne zrozumie-
nie mieyscá tego / v S. Pawłá : thego
nam wszyscy Doktorowie / y Kapłani v
Grękow, v Ormian etc: żonáći / zgodnie
Z Sow- pozwolą. iedná tylko tu Questia zosta-
Z żoną / ie: (kthorey sie pilno przypatrzmy) Je-
przed Ká- sli ten / ktory iedne żone ma , Pánne po-
płánstwe iętą / gdy Xiędzem álbo Biskupem zá
poiętą / czásu Pawłá s. zostawał / álbo y dziś by
pozwa- lalli

mogł

mogł zostáć / ma żone opuśćić ; czyli nie- lalli S.
mali z nią ták / iáko y przed Kapłań- Paweł
stwem / mieszkáć ; czyli nie? Grękowie mieszkáć
tego swym Xiędzom pozwalaią. Bisku-
pom niedozwalaią. Ruski Władiká
bierze na sie habit zakonny ; á żoná iego
do Monásterzá (to iest / do Klásztora)
idzie : Popowie z żonámi mieszkaią ; y
maią zá sobą ráde onę Paphnuciusso- Li. 216.
wę / ná Koncilium Niceńskim / y nie-
ktore ine Gręckie Dekrety. oni tedy ták
wykłádaią Swiętego Pawłá ; ále Ko-
śćioł Rzymski dáleko lepiey przychodzi
ku práwemu zrozumieniu woley Apo-
stolskiey. Abowiem ktoby táki / będąc
iedney żony żywey mężem / chćiał Ká-
płanem zostáć ; iuż y on sam / y żoná ie-
go / w ręku Biskupich Slub vczyniw-
szy / oboie są winni Czystość chowáć.
Naydziemy thego y w nászey Polszce
świeży przykład : gdzie oboie są ieszcze
żywi ; y dziatki z sobą przed Kapłań-
stwem mieli : A z tychći dziatek w Mał-
żeństwie vczćiwego wychowánia / kazał
S. Páweł poznáwáć dobrego Kápłá-
ná. Abowiem ieśli kto (mowi) domu 1 Tim. 3.

swoiego

swoiego dobrze rządźić nieumie: iakoż bedźie miał pilność o Kośćiele BOżym? Z tego też mieysca obacz/ Bráćie miły/ żeć tá żoná Xiężá/ albo też Biskupá / przed Kapłáństwem byłá. Słyszysz/ co Apostoł pisze: pierwey wspomina rząd domowy/ y dźiatek vczćiwie wychowanych: z tąd każe poznawáć tego; ktoryby mogł być dobrym Biskupem. Awo kto śie przypátrzy namniey Swiętemu Páwłowi; naydźie pewną a istą/ v niego/ te násze Powszechną sentencią: że o tych on mowi: ktorzy przed Kapłáństwem/ á nie po Kapłáństwie/ żonę iedne mieli. rzecz wątpliwa, tylko o tym iest; Mali on żonę opuśćić/ Xiędzem zostáiąc? Kośćiołá tedy Rzymskiego zrozumienie y vstáwiczną praktykę (oprocz dawnych Doktorow/ y Koncíliow) to też mieysce potwierdza; gdźie Páweł S. gada, około wybránia Wdowy/ w Czystośći przy Kośćiele PAnu BOgu służącey. Pisze ták on do Timotheusza/ miedzy inymi znáki dobrey Wdowy: Wdowá niech bedźie obieráná; ktora byłá iednego męża żoną/ á syny (dobrze) wychowáłá. Te są słowa iego. á ty Bráćie/ iuż mi tu powiedz: Jeśli miáłá tá Wdowá tego iednego Męża / y ieśli z nim mieszkáłá: czyli nie? Dźiwuiesz śie podobno dźiwnemu pytániu temu; aby Wdowá miáłá mieć męża: ale słuszne iest pytánie. Powiedzże mi: Miáłali Wdowá męża; czyli nie? prawdá / że niemiáłá; ani z nim mieszkáłá? Abowiē Wdową by niebyłá; poki mąż żyw. Tákżeć też przystoi rozumieć S. Páwłá / o Biskupie Jednożonátym: aby iáko Wdowá oná z mężem iuż nie mieszká / ták thez Xiądz z żoną więcey niemieszkał; ale (ieśliby ieszcze żywa byłá) przykłpredem Apostolskim / aby ią miał zá śiostrę swą. A z tąd śie też to podáie; iż liec Páweł S. o żenie rozumie/ przed Kapłáństwem/ albo Biskupstwem: iáko y Wdowá przed thym / niżli iest do Kośćiołá przypuszczoná/ męża swoiego miáłá. Przeto lepsza iest/ y zgodliwsza z Apostoły / á podobno od Piotrá y od Páwłá w Rzymie podána / sentencia Kośćiołá Rzymskiego / o tych żonach, przed Kapłáństwem miánych; niżli

Grękow/

Marginalia: 1 Dow. zá zrozumieniem Kośćiołá Rzymskiego. — 2 Dow. — 3 Dow. — 219. — 1 Tim. 5. — Zomknienie.

Grekow / Rusi / Moskwy / Ormiánow &c: ci ieszcze zá cielesnością idą / y ciału swoiemu barzo niemáto folguią: ale Kościoł Rzymski tego chce / y do tego wiedzie: aby Kapłan káżdy był świtym / y ná duszy y ná ciele; á iżeby zabawami inymi / żoną / dziećmi / od służby ustáwiczney Bożey / ná ktorą iest wysadzon / niemiał vmysłu rozerwánego. Dla tegoć S. Jeronym / słowá te Apostolskie wykłádáiąc / ták krotko nápisał: Potrzeba iest / iedney żony mężem być Biskupowi: Jedney żony / powiádą; ktoraby miał przed tym / á niemiał teraz. [Oportet Episcopum esse, vnius vxoris virum: qui vnam vxorẽ habuerit; non habeat.]

Wielkie a poważne przyczyny ma za sobą Kościoł Rzymski.

Lib. 1 adversus Iovinianum

6 część.

A z tądci też iuż zbiłem szostą część Artikułu tego wászego; w ktorym źle dopuszczacie ożeniać się, w Pánieńskim stánie ná służbach Bożych prácuiącym: przetho / niebáwiąc się więcey iásną rzeczą / (ktoraby y wászy Ministrzy obaczyli; gdyby im miłość nierządna oczu niezaslepiła) do ostáteczney cząstki w imię Boże / przystąpmy.

O stánie

O stánie Małżeńskim iáko zácniey my Katholicy trzymamy / niżli wy nowi Ewangeliey / y z tąd się pokázuie; iż Małżeństwo iest v nas Swiątością Kościelną. czego wy iemu niedáiecie: choćiayże zbiegłe Mnichy / y Kápłany żenicie. O tym Sákrámencie gádałem iuż przy Liczbie 178: nietrzebá tu nic więcey; iedno zbić ten ostátni błąd Ministrow wászych / około płodu Małżeństwá Chrześcijáńskiego. Abowiem Pismo wszytko ná tym iest; iż się w Grzechu poczynamy; iż iesteśmy z przyrodzenia syny Gniewu; iż dla tego Grzechu pierworodnego / z dziatkámi vrodzonymi zá raz do Krztu biegamy. Jeśli się rodzi z Chrześcijan płod świety: przecz niemoże vyrzeć Krolestwá Bożego ten: ktory się nienárodził z Wody y z Duchá Swietego? O vmieiętności wielka tey nowey Ewángeliey! Co się z ciebie rodzi; powiedz mi / Bráćie; Ciáło / czyli Dusza? zá nie Ciáło z ciáłá twego iest? Insze tedy iest Rodzenie Cielesne; á insze, Duchowne. co się rodzi z Ciáłá / ciáłem iest; á co z Duchá / duchem: sam Pan

7 część. O Małżeństwie co rozumie Kościoł Powszechny

Płod Małżeństwá Chrześcijáńskiego iáki iest.

1 Dow. Psal. 50. Ephes. 2.

2 Dow. Ioan. 3.

3 Dow. Li. 132.

Zawiązanie. Ioan. 3.

Pan Jesus ten rozdział vczynił. Pelá-
De Peccato Orig. contra Pelag. & Celestium Lib. 2 Capit 40. giáńskie to błąd iest/dawno od Swię-
tego Augustiná zbity / ná wielu miey-
scách/ a osobliwie tam; gdźie tak nápi-
sał: Odrodzony nieodradza syny swoie
Cielesne; ale rodźi: y przetoż nie to iemu
podáie/ iż iest odrodzon; ále/ iż iest ná-
rodzon. tak niewolnik Niewierny/ iáko
wyzwolony Wierny / obádwa iednáko
rodzą. [Regeneratus non regenerat
filios Carnis; sed generat: siue reus Infidelis, siue absolutus Fidelis, non regenerat absolutos vterq; sed reos. &c.]
A przetoż iesli kto / narodzony z Ciáłá/
nieodrodźi sie z Wody y z Duchá: nie-
może ten wniść do Krolestwá Bożego.
Zámknienie. Pewnie thego błędu / áby płod rodźił
sie święty v Chrześcian/ nieuczył Pan
Christus / áni Apostołowie / áni Kościoł/ áni Doktorowie: od Jana Kalwiná/ á nie od Jana wżdy Hussá/ wá-
szy Ministrzy to wźięli. áby ze wszystki-
mi Sektámi zmieszawszy sie/ áni z tymi/
áni z owym / do końcá sie niezgadzáli.
Nápomnánie pilne / Dla PAná BOgá / obaczćie sie; poki
czás iest Łáski: thuć czás iest Pokuty:
ále

ále po śmierći / niemasz sie czego inego
spodźiewáć; iedno srogiey onych Dekre-
tow Páńskich exekuciey: Ktoby nie-
słuchał Kośćiołá / ná wieki od Duchá
Prawdy pod Pásterzem Piotrem rzą-
dzonego/ á po wszystkim świećie Páná
Bogá iednomyślnie chwalącego / od
Słońcá wschodu do zachodu; ten nie-
chay te kaźń / ktorą Pogánin y Jáw-
nogrzesznik/ spráwiedliwie ćierpi. Do-
brzeć wy záiste pisźećie wszystko / w o-
státecznym wászey Confessiey Artiku-
le: Pánie Boże / rácz wam dáć to; á-
byście te wásze chuć/ ku práwey chwá-
le Bożey / kthora w prawym Kośćiele
Powszechnym iest/ obroćić chćieli. Ja
o wasináczey niechce rozumieć; iedno/
iáko o swey bráćiey Zydowskiey Páweł
S. mowił: Maćie wy zelum; ále/non
secundum scientiam. Abowiem kthoby
wam kazał czynić wielkie nakłady / ná
Ministry wásze / ná Synody częste &c;
gdyby co inego w sercách wászych było:
ále/ Bráćia mili/ niekáżdemu Ducho-
wi wierzćie: kto dźieli Jedność / kto
sie y sam z sobą niezgadza / kto Wiárę
odmie-

ne/ku vznániu błędow. Mat. 18. Io. 14, 21. Rom. 10. Ps. 18, 112. Artikuł 20. Rom. 10. 2 2 1. 1 Ioan. 4. Znáki Duchá nie Boż.

odmienia/ kto naoſtatek ſiebie nad Ko-
ſciol y nád święte Doktory przekłada;
pewnie ten zgodnego Duchá mieć nie-
może. Zámknęliſcie ſwoie Confeſsią
świádectwy S. Cypriana/ Ambroże-
go/ y Auguſtina: ći/ w naßych tych o-
koło Wiáry rożnicach/ niechay nas
rozſtrzygną: ná tych wyroku/ ktorzy
ani nam áni wam niebędą pochlebiáć/
przeſtańmy: ták łatwia będzie zgoda/
w iedney Wierze/ Nádziei/ y Miło-
ſci; ináczey/ y Zgody mieć/ nietylko z
námi/ ále też y z wámi/ nigdy niebę-
dźiećie; y zbáwienie Duß waßych/ kto-
ra iedná nád wßyſtek Swiát droższa
ieſt/ y dla ktorey (nie dla Swiáta)
Krew ſwoię P. Chriſtus wylał/ (cze-
go was Boże vchoway) vtraćićie. Je-
śli/ według Piſánia waßego/ ſą v was
w powadze Doktorowie ſtárzy y ſtáre
Dekreta: łatwiebyśćie przyść mogli ku
iednośći Kościołá Powßechnego: tyl-
ko zaniechawßy affektow wßyſtkich/ á
ná Sędzie ſtáre y vczone wßyſtkie rzeczy
włożywßy/ daycie też nam wáße drugie
vcho. Niechćieyćie wierzyć Potwa-

Ná wyroku Doktorow S. godźi ſie przeſtáć; gdy ieſt ſpor o Wierze

rzom; ktore waßy Miniſtrzy ná Ko-
ściol naß Powßechny kłádą: iáko trzy-
mamy o Mßy/ iáko o Modlitwách zá
Vmárłe/ iáko o Modlitwách do Swię-
tych w Niebie/ &c. od nas tego pierwey
ſię dowieduyćie; á potym záſię/ ieſliby-
ſmy ſię niezgadzáli z pierwßym Kościo-
łem/ y z Doktory Swiętymi ſtárymi/
prawdźiwie nam pokázuyćie. Kto chce
być dobrym Sędzią; ták ſię zwykł ſprá-
wowáć: Wyſłucha pierwey Actorá;
wyſłucha też ſtronę Odporną: o co on
ſkárży/ á iáko ten ſię broni; to pierwey
obacza pilnie y doſtatecznie: á ná oſtá-
tek do Praw/ do Státutow/ dla ſprá-
wiedliwego Rozſądku/ niefolguiąc nic
żadney ſtronie/ vdawa ſię. tákżeć theż
ſkárżą ná nas wáßy; iákobyſmy Słowo
BOże fáłßowáli/ á ßczyrze go niepo-
wiedáli: zádáią nam tho; iákobyſmy/
przy Mßy/ Páná Chriſtá z nowu krzy-
żowáli: mowią ná nas; żebyſmy ze Swię-
tych dźiáłáli Bogi: &c. Skárgi ſą wiel-
kie á głowne: trzebá też nas wyſłucháć.
A to odpowiedamy im ná káżdą rzecz:
przyſtoynie y porządnie: co ieſt Mßa

Sędzia dobry.

náßá/ iáko ná pamiątkę Smierći Páń-
ſkiey ieſt vſtáwiona; dowodnie pokazu-
iemy: poważność Modlitw Swiętych
niebieſkich, z Piſma Swiętego im wy-
wodźimy etc: nieſadźimy ſie nákoniec ná
ſwoy rozum; ſami ſobie (iáko mowią)
niewierzymy: potwierdzamy wykłady
náße, Práwem / Státuty / Dekrety/
nietylko ſtárych Doktorow / Apoſto-
łow/ Męczennikow/ Spowiednikow;
ále thez y Powßechnych ſtárożytnych
Koncilijow. coż tu (proßę was) do-
bry, baczny, mądry, á ſpráwiedliwy
Sędźia/ winien ieſt czynić? áza nie ná-
pewnieyßy to ieſt poſtępek/ ku rozezná-
niu Prawdy y Spráwiedliwośći? zá
222. nielepiey wierzyć Powßechnym Kon-
ciliom / y ſtárym S. Doktorom; niżli
tym nowym niegodnym/ pewnie fáłßy-
wym/ Prorokom? Ktho bliżey ieſt o-
gnia; lepiey ſie grzeie: oni bliżßy byli
od Duchá S. ſercá wierzących zápala-
iącego/ niżli my; w ktorych záiſte ozię-
błá Miłość: onym tedy lepiey ieſt wie-
rzyć; niżli Lutrowi/ Kalwinowi etc. á
co zá ludźiom! co zá Prorokom! z iá-

Náſtá,, rychá,, ſwiętych Doktorach lepiey przeſtáć.

kimi

kimi Cudy! Wierzćie mi/ żeć to nowy
Cud w Swiętym Kośćiele Powßech-
nym; iż ten Prorok nowy/ nowy Eliaß
y Ewangeliſtá/ Kápłanem iuż y Mni-
chem będąc/ Mnißkę ómiał poiął; á
po Bieſiedźie dobrey / w nocy nagle w
Niebo wlećiał. O wielka á nieſłychá-
na Swiętobliwośći! dźiwny tho iákiś
ten nowy Niemiecki Prorok! Poſłány
był od Bogá Moyżeß/ Jan Krzćićiel/
y Apoſtołowie: iáko oni zálecáli ſwoie
Poſelſtwá / iákimi Cudy / iákim oſo-
bnym Zywotem; rzecz ieſt iáſna: á ći
wáßy co tákowego okazáli? Thu by
trzebá rozumu/ á niebárzo wydworne-
go: pewnie ći ludźie / Huſſowie/ Lu-
trowie/ Kálwinowie/ rychley zbłądzą
y ſkłámáią; niżli / ktorym ſam P. Bog
dał świádectwo / o ktorych Swięto-
bliwośći Kośćioł świádczy / á ktorych
biegłość w Piſmie Bożym Xięgi roz-
máite zálecáią / oni ſtárzy święći Do-
ktorowie. Azá nie ták záwżdy zbijano
Kácerſtwá / y Náuki nowe; gdy ku Pi-
ſmu świętemu przydawano ſtáre / w
Kośćiele Powßechnym / Oycow świę-

Cudá nowych prorokow Ewángelikow.

tych

tych Swiadectwá: tákci sie obchodził S. Augustin/ y z inymi Odszczepieńcy/ y z Pelagiany: nietylko Pismem świętym ich błędy burzył; ale też Doktorow S. świadectwá przywodził. nie iżeby táż miáłá być powagá Xiąg Doktorowskich/ ktora Pismá Bożego: ale (iáko on mowi) áby ludzie wiedzieli; ktorym obyczáiem/ przed nowymi tymi kłamliwymi Náukámi/ Pismo S. wykłádano; á iż my prawą/ y z stárádawna ugruntowáną Powszechną Wiárę/ náprzećiwko nowey Kácerskiey śmiáłości/ przystoynie bronimy. [Ad curam nostram pertinet, non solùm Scripturas sanctas testes adhibere; verumetiam de Sanctorum Literis, aliqua Documenta proferre. non quò Canonicis Libris, à nobis vllius Disputatoris æquetur auctoritas: sed vt admoneantur, qui putant istos aliquid dicere; quemadmodum de his rebus, ante noua istorum Vaniloquia, Catholici Antistites Eloquia Diuina secuti sint; & sciant, à nobis rectam & antiquitus fundatam Catholicam Fidem, aduersus recentem

Contra 2 Epistolas Pelag. Li. 4. Cap. 8.

Hæretic

Hæreticorum præsumptionem perniciemque, defendi.] Wiele tego iest v S. Augustiná; ia niechcę rzeczy przedłużáć: y to naydziesz v niego; iż on słowá prawdziwe Doktorowskie, słowy zowie Bożymi. Wżdyć/ káżdego wieku/ prawdziwe Pan Christus miał Doktory. ktorzyż z nich dobrze wierzyli: z kim wy y wászy trzymáć chcećie: chcećiesz trzymáć/ z wiekiem Cyprianowym; czyli z Augustinowym: etc. Miánujćie nam ktory wiek: trzebá tego. ták zawżdy było; y Pismo ták czyni. Abowiem ktho sie zgadzał z Wiárą Oycow świętych; mianowićie/ z Ablem/ z Enoszem/ z Enochem/ z Noëm/ z Semem/ z Abráhámem/ z Moyżeszem/ z Iosuem/ z Othonielem/ z Gedeonem/ z Sámuelem/ z Dáwidem/ z Ioathámem/ z Ezechiaszem/ z Iosiaszem/ z Dánielem/ z Ezrássem/ z Mátáthiássem y z Máchabeusy náostátek; ten dobrze wierzył: á kto ináczey; źle. Pospolita iest tá Regułá/ w Xięgach Krolewskich: Ták ten á ten trzymał/ y ták sie spráwowáł/ albo nie ták; iáko Dáwid/ Oćiec iego. Kto tedy z Da-

Contra GAudentium, in fine Lib. 3.

Gen. 4, 5. 6, 9, 12. etc. Ex. 2. etc. Ios. 1. &c. Iud. 3, 6. &c. 1 Reg. 3, 16. &c. 3 Reg. 22. 4 Re. 15, 18, 22. etc. Dan. 1. etc. 1 Esd. 7. etc. 1 Mach. 2, 3. etc.

z Dawidem; ten dobrze: á kto nie z nim;
niedobrze. Przecziże theż y dziś niema
być taka Reguła; Kto z Oycy świętymi
starymi / ten dobrze; á kto z nowymi/
źle: Ey/ dla Paná Bogá/ obácz-
cie się: wielka tho y iásna Pychá. záwżdy
Pan Bog swoie miał Wybrane:
każdego wieku byli práwi Chrześcijánie/
byli prawdziwi Doktorowie/ dobrą
Wiarę trzymáiący/ y prawey Wierze
świadectwo dawáiący. Było to w
Stárym Zakonie/ áż do pierwsze° Przyścia
Páńskiego: czemu by też niemiáło
być y w Nowym/ á dáleko więcey w Nowym/
áż do wtorego Przyścia iego:
Psal. 144. gdzież się podzieią Obietnice Boże: czemu
Luce 24. nim niema być Pan Bog / y Syn iego
Pan Christus/ w słowiech swych wiernym:
czemu wżdy czemu miał vstáć kiedy
rząd Duchá Swiętego: iásneć to są
Ioan. 14. słowá Pánskie/ y Apostolskie; Ná wieki
Mat. 28. do skończenia świátá/ áż Przydzie ie.
1 Cor. 11. Dla Bogá/ wiedzcie; co mowićie: baczcie;
co czynićie; á iesli tho wam czynić
Cõtra E- przystoi. Pytał tak S. Augustin Do-
pi. Parm. natiste Pármeniana; spytam y ia was:
Lib. 3. Czásu

Czásu Cypriana / Biskupá y Doktorá
świętego / byłli Kościoł Paná Christusow;
czyli nie: Jesli był: przecziże się
przećiwićie Ofierze Ciáła Páńskiego;
ktorą on záleca: á iesli niebył prze to; iż
przy Mszy/ y za Vmárłe prosił/ y Swiętych
Zasługę y Przyczynę wspominał:
iákoż wy możećie mieć Kościoł; ktory
iuż na on czás vstał: Tákże też iesli nie
był Kościoł / zá S. Augustina / Ambrożego
/ Hieronymá / Chrysostomá;
ktorzy y Mszey/ j Przyczynie Swiętych/
y Modlitwam zá Vmárłe/ pewne świádectwá
dáią: Kościołá / ktory tak dawno
(według was) vstał/ mieć niemożećie.
á iesliż zá nich / práwy był Kościoł
Paná Christusow; iákoż był pewnie
/ bez wszelkiego wątpienia: czemu
z nimi trzymáć niechcećie: przecz się nowych
Náuk / stáre porzućiwszy/ imuiećie:
Jzali nie iásne tho iest Odszczepieństwo:
á zá Odszczepieństwem/ izali
nie pewne Dusze miłey potępienie:
záiste to iest, chcąc y wiedząc zginąć:
to iest / z nas wychodzić; á z nami do 1 Ioan. 2.
końcá nietrwáć: to iest/ własnym swo- Tit. 3.
 im roz-

ßm rozsadkiem siebie potępiáć; to iest/
Mat. 18. niesłucháiąc Kościołá, podobnym być
Ioan. 21. Pogáninowi: to iest/ od Pásterzá Pio
Mat. 16. trá niechćieć ani bráć Pástwiská; ani
prośić v niego Rozwiązánia/ y do Kro
lestwá Niebieskiego otworzenia. Pá-
nie Boże/ day lepße káżdemu baczenie.
A przetoż bárzo słußney rzeczy od was
my Katholicy żądamy: ná Sędzie v-
czone/ stáre y dáwne/ bogoboyne y świę
te/ rzecz wßystkę skłádamy: Pánie Bo-
że/ póki czás iest iego łáski y Pokuty/ ráćz was lepßym Duchem swo-
im Swiętym/ niżli ktorego
wam wáßy obiecuią/ nátch-
nąć y spráwowáć.

AMEN.

¶ Koniec Odpowiedźi.

Przedmowá ná Historią Kácerstwá Hussowego.

NIc więcey tu po tobie nie-
chcę/ Czytelniku miły: tyl-
ko ábyś tho/ co sie w Czechách
dźiało/ ku dźiśieyßym spráwom
Polskim pilnie przystosował.
Niestetyß ná niedbáłość Prze-
łożonych náßych. nic popráwiáć
niechcemy: wßystko zá tym gi-
nie. Ták było w Czechách; iáko
dźiś v nas: skarał onych P. Bog:
y nas skarze: karze Węgry; y ná-
ße złośći skarze: á Duß tych w-
ßystkich/ ktore przez niedbáłość
Przełożonych náßych giną/ z rąk

ich będzie ßukał. Pánie BOże/
day nam Pokutowáć / á być do
wßystkiego gotowym. Prozna
rádá ; gdzie rádźić niechcemy z
Bogiem: opußczáćby trzebá grze
chy; nieprzymnażáć pomsty Bo-
żey. bo Kośćioł Boży / ktory
iest Krolestwem Páná Chrystu-
sowym/inym sposobem niemoże
być popráwiány; iedno/ ktorym
iest zbudowány y rozmnożony:
á rozmnożone iest Páństwo Pá-
ná Chrystusowe, Sądem (iáko
Esaie 9. Prorocy pißą) y Spráwiedli-
Ps. 9. 71. wośćią: to iest/ Szátáná wyrze
czeniem/ y Chrześćiáńskim bo-
goboynym żyćiem. Tákći sie dźiś
dźieie w Indiey/ zá święta sprá
wa Zakonnikow dobrych Jesui-
tow: my tu giniemy ; ále chcąc y
wiedząc : Pánie Boże bądź
z námi. Amen. Histo-

Historia Kácerstwá Hussowego.

AN Wikleff nieiá- Jan Wikleff.
ki/ przy Akádemiey O-
xońskiey w Angliey mie-
szkáiacy/ nową w Xięgach
swych náukę rozśiewáć począł; około
Roku Bożego 1370. Był to człowiek
osobnego rozumu; y pisał niemáło: prze
toż podobáiąc sie sobie/ nową swą Ná-
uką chćiał być ná świećie znácznym. co
gdy ludzie uczeni po nim obaczyli/ y
przed Kośćielnymi Pásterzmi te rzecz
przełożyli: Wikleff nalazł sobie mocne-
go obrońce / Grábię nieiákiego Lan-
kastrskiego: pod ktorego obroną Ple-
banem będąc / tym więcey przećiwko
Kośćiołowi Powßechnemu pisał. U-
czynił był dla tego Synod Arcybiskup Náuka
Kantwarski: y náukę Wyklefowe/ iá- iego.
ko nową á Kácerską / Xiąż Biskupow
y XXX

y XXX Pisma S. Doktorow máiąc / słusznie potępił. Doniosłá sie potym tá rzecz y do Rzymu / czásu Grzegorzá Papieżá iedennastego: ále Wiklefowi / dla mocnego obrońce / y dla ochylánia Krolá Edwardusá / nic sie niestáło: Xięgi tylko iego popalono / potępione od Synodu w Angliey przerzeczonego / od Akádemiey Oxońskiey / y potym Páryskiey / á náostatek w Rzymie od Koncilium. Gdy to ták w Angliey było / á Wiklefowá náuká prędko tám vstáłá: vczeń niektory Wiklefow, Piotr Páyne Anglik / do Czech do Prági z Xięgámi Wiklefowymi zbieżał: y tych Xiąg niektorym ludziom (z ktorych też liczby był JAN Hus / Nauk wyzwolonych Mistrz / Kápłan / y w Pismie S. Bákáłarz / przy sławney ná on czás Akádemiey Práskiey) skrycie podał. Działo sie to / czásu Krolá Wacłáwá, syná Karłá czwartego: dla ktorego świętobliwośći / szczęśćia / Rzeczy posp. pilnowánia / y około służby Bożey stáránia / wszystko w Czechach dobrze było: ále za niedbáłośćią y niebogoboynośćią

Piotr Páyne.

Jan Hus.

Kárzeł, Krol Czeski.

Wacłá

Wacłáwową / ktory szkodliwym Sektam w czás zábiegáć zániedbał / bárzo sie potym wszystko pokáziło. Rzecz tá / ktorey sie chwyćił Hus / áby snádniey obaczona byłá; te są 45 Artikuły Wiklefowe:

Wacław syn Kárłow.

Artikuły Wiklefowe / y Hussowe.

1. Istność Chlebá / tákże też y Winá / zostáia w Swiątośći Ołtarzowey / po Poświącániu.
2. Przypádłośći Chlebá nie są bez istnośći / w Swiątośći Ołtarzowey.
3. Christus nie iest w teyże Swiątośći rzecznie / áni w własney obecnośći ćielesney.
4. Biskup / álbo Xiądz / iesliby był w Grzechu Smiertelnym: nieswięći Kápłanow / áni poświąca Ciáłá Bożego / áni Krzći.
5. Niemász tego fundámentu w Ewángeliey / áby Christus miał Mszą vstáwić.
6. Bog ma słucháć Diabłá.
7. Jesliby człowiek miał práwą Skruchę / wszystká Spowiedź zwierzchnia iest mu niepotrzebna / áni pożyteczna.
8. Papież iesli iest Przeźrzánym / y złym / á z tąd członkiem Diabelskim: niema mocy nád Wiernymi / od kogo sobie dáney / tylko podobno od Cesárzá.
9. Po Vrbánie szostym / niema być inszy przyymowan zá Papieżá / ále mamy ták żyć / iáko Graekowie / pod Práwy osobliwymi.
10. Przećiwko świętemu Pismu iest / iże Duchowni máią Imienia.

11. Ze

11. Zaden Praelat niema nikogo klać: áż-
by pierwey wiedział / iż iest kletym v Bogá.

12. Praelat Klatew dáiacy ná tego Kle-
riká / ktory appellował do Krolá y ná Siem /
ta sáma rzeczą iest zdrayca Krolestwá.

13. Ktorzy przestáia kázáć / albo Słowá
Bożego słucháć / dla Klatwy Praelackiey:
ći są kletymi; á w Dzień sądny / będą miá-
ni zá zdrayce Christusowe.

14. Wszyscy Mniszy żebrzacy, są Odszcze-
pieńcámi; á kthorzy im dáią Jálmużne; są
kletymi.

15. Áni Pan Swiecki nie iest Pánem / áni
Praelat Praelatem / áni Biskup Biskupem:
gdy iest w Grzechu Smiertelnym.

16. Pánowie świeccy mogą / według wo-
ley swey / odiąć Imienie doczesne tym: kto-
rzy z nałogu grzeszą.

17. Lud pospolithy może / według woley
swey / Pány wystepne kárać.

18. Dziesięciny są szczyre Jálmużny: á Pá-
rochianowie, dla grzechow mogą ie odiąć /
według swey lubości.

19. Osobliwe Modlitwy / ktore zá iedne
persone bywáią czynione / nie więcey są ie-
pożyteczne; niżli Pospolite: gdy nic inego ku
temu nieprzystąpi.

20. Dáiacy Jálmużne Bráciey / dla tey sá-
mey rzeczy iest kletym.

21. Kto wstępuie do ktoregokolwiek Zako-
nu; ostáie się niesposobnieyszym y niegotowe-

szym / ku chowániu Przykazania Bożego.

22. Swięci / vstáwiáiąc Zakony / tym vstá-
wiániem zgrzeszyli.

23. Zakonnicy / żyiący w osobliwych Zako-
nach / nie są Zakonu Chrześciiáńskiego.

24. Bráćia rękámi máią sobie żywność ná-
bywáć; á nie żebrániem.

25. Wszyscy ći są świętokupcy; ktorzy się o-
bowiezuią modlić zá insze / ich w rzeczách
doczesnych rátuiące.

26. Modlitwá Przeźrzánego nic nieważy.

27. Wszystko się dzieie z Potrzeby nieod-
mienney.

28. Bierzmowánie dziatek / święcenie Ká-
płanow / Poświacánie mieysc / Papież z Bi-
skupy sobie záchowywáią; dla chćiwośći zy-
sku doczesnego / y dla czći.

29. Kollegia / y przy nich Bákálárstwá /
Mistrzostwá / są bákámuctwá Pogáńskie: y
ták pożytek czynią Kośćiołowi; iáko Diabeł.

30. Ná Klatew Papieską / álbo inego Prae-
látá / nietrzebá nic dbáć. bo iest Dekretem
Antichristowym.

31. Grzeszą / kthorzy funduią Klasztory: á
ktorzy do nich wstępuią; są ludźmi Diabelski-

32. Bogáćić Xieżą, iest przećiw Regu: (mi.
le Christusowey.

33. Sylwester Papież y Constántinus Ce-
sarz zbłądzili; gdy bogáćili Kośćioł.

34. Może Diakon / álbo Xiądz / kázáć Sło-
wo Boże / oprocz dozwolenia Papieskiego /
álbo Biskupiego.

35. Wſtępuiący do ktorego Zakonu, thym ſámym wſtąpieniem ſą nieſpráwnymi/ ku chowániu Bożego Przykazánia/ y ku otrzymániu Kroleſtwá Niebieſkiego: ieſliby záſię nie wyſtąpili.

36. Papież/ ze wßyſtkimi Kárdinały y Klerikámi, Jmienie máiącymi/ ſą Kacerzimi: tákże też y Láikowie/ ná to zezwaláiący (ſtá

37. Kościoł Rzymſki ieſt Bużnica Szatáńſ

38. Wierzyć Odpuſty, ieſt rzecż ßalona.

39. Dekretały odwodzą od Wiáry Chriſtuſowey: á ktorzy ſię ich vczą, ſą głupimi.

40. Ceſárzá y Pány świeckie zwiodł Diabeł: aby Kościoł bogácili Jmieniem docze

41. Obieránie Papieżá od Kárdi- (ſnymnałow, Diabeł wymyślił.

42. Nie ieſt to z potrzeby zbáwienia/ wierzyć: áby Kościoł Rzymſki miał być ná wyßym nád ine Kościoły.

43. Przyſięgi ſą niesłußne: ktore bywáią ku vtwierdzániu vmow ludzkich/ y kupiectw mieyſckich.

44. Auguſtin/ Benedikt/ Bernát/ ſą potępieni: ieśli niepokutowáli zá to: iż mieli Jmienie/ y wſtąpili do Zakonu

45. Wßyſtkie Zakony Diabeł wymyślił.

Te ſą Artikuły Wiklefowe 45.

224. Spytałby mię tu kto: A gdzież ieſt Ar-

Dwie tikuł/ około przymowánia dwu Oſob-

Oſobie. Kto mię pyta: ma to wiedzieć: żeć ani

Wikleff/

Wikleff/ áni Hus/ dwu Oſob Sákrámentu niepodał ludu poſpolitemu; ále

nieiáki ná on czás Jákobellus/ będąc Jákobellus.

w Prádze przy Kościele S. Micháłá

Kaznodzieią/ ku náuce Huſſowey ten potym Artikuł przydał. ácz y then/ nie

ſam go od ſiebie miał; ále od Pędago- Piotr z

gá niektorego/ Niemcá, y ziemká ſwe- Dreſdy.

go/ od Piotrá z Dreſdy. Tá tedy náuká Wiklefowá/ ktorey Jan Hus bronił/ y w ſámey Prádze byłá potym potępioná; á nie raz tylko/ ále trzy kroć:

raz pierwßy/ od wßyſtkiego Kollegium Náuká

poſpolićie; drugi kroć/ od Theologow Wiklefo-

oſobliwie; á trzeći raz/ od wßyſtkiego wá, w

narodu Czeſkiego/ od Doktorow, Mi- Prádze

ſtrzow, y od Studentow. o czym pewne potępio-

świádectwo daie ten/ ktory był przy ná.

tym/ nieiáki Miſtrz Jan Przybrám: JAN

ktory y w Prádze vmarł/ Roku Boże- Przybrám

go 1448; y támże był Plebánem/ ná Stárym Mieśćie/ v Kościołá S. Aegidziego: y był do śmierći Huſsitą/ w niektorych Artikułach; ále odſtąpił od Wiklefá/ Miſtrzá Huſſowego. Przeto nieomylne ieſt/ ále iśćie pewne/ tho

 świá-

świadectwo iego: w ktorym on y czás/ y mieysce/ pilnie opisuie; in Præfatione Libri De articulis VViklefi, & in Libro De professione Fidei Catholicæ. co wszytko dziato sie przy obecnosci Jana Hussa/ na potepienie nauki Wiklefowey zezwalaiacego; Roku BOżego

Jan Hus obludnie potepit Nauke Wiklefowe.

1408/ y 1409. Pozwolit thedy y JAN Hus na potepienie Artikulow Wiklefowych; ale obludnie: ktore aby mogt byt iako rozśiewáć; te naostatek do thego praktyke nalazt. Akademia

Akademia Práska.

Praska na czterzy Narody w on czas rozdzielona byta; na Czeski/ Saski/ Bawarski/ y Polski: ktorzy wszyscy iednako sie weselili z Przywilegiow/ od Papieża y Cesarza onemu Kollegium nadanych. przetoż/ iż tám byto wiele obcych ludzi, dobrze vczonych/ á zwtaszcza Niemcow/ on przy nich trudno miat bronić Wiklefa; kthory od wszystkich zgodnie y spolecznie z Nauka swoia byt

Chytrość y postepek Hussow.

potepiony. Aby tedy mogt byt tatwiey iad Wiklefow Czechom podać; swego narodu Czeskiego Mistrze/ Doktory y Studenty/ na to nawiodt: aby ich ie-

den Narod Czeski/ przy Akademiey Praskiey/ tak wiele ważyt/ w Vrzedziech/ y Pożytkach iey; iako ine trzy Narody wespotek/ Saski/ Bawarski/ y Polski. o co gdy sie pokuśili/ zwtaszcza pod zastona przywilegiow Akademiey Paryskiey; v Krola Wacławá/ o Rzecz posp. mato dbaiacego/ rzecz narodowi Czeskiemu mila tatwie otrzymali. Vrosty zatym wielkie rostyrki/ miedzy Doktory/ Mistrzmi/ y Studenty: gdy oni przy stárych swych Przywilegiach stać chcieli; á ci nowego pozwolenia Krolewskiego/ rostyrki niemate y gwatthy czyniac/ prawie gwaltem bronili. Starali sie Niemcy, v Krolá y v Pánow Radnych/ o swe Przywilegie y Wolnosci dawne/ caty prawie

Rosproszenie Akademiey Praskiey

rok: ale gdy temu niemogli nic vczynić; Doktorowie y Mistrzowie narodu Niemieckiego/ ze 2000 Studentow/ hurmem sie przeniesli z Prági do Lipska; y tam/ ná on czás/ od Xiażat wdziecznie sa przyieci; y w dobrym porzadku/ dobrze opatrzeni. Ten pierwszy pożytek vczyniła w Pradze nauka Wiklefowa:

y ſławna one Akademia w niwecż obró-
Hus Kaznodzieia
cita. Jan tedy Hus/ pozbywßy z Prá-
gi Niemcow, ſobie przećiwnych/ oſtał
ſie Káznodzieia w Kośćiele zacnym w
Prádze, w Bethleem: y tám z nienagłá
náuke Wiklefowe zálecał; á Xieża Ko-
ściołá Powßechnego, w nienawiść do
Poſpolſtwá przywodził. á tho czynił/
Xiegi Wiklefowe ná Czeſkie przełożone.
nietylko Kazániem; ále tez Xiąg Wi-
klefowych ná Czeſkie przekłádániem/ y
do Panow zacnieyßych zá dar oſobliwy
ſłániem. Powiodło ſie to Huſſowi/ dla
tego tym ſnádniey y łátwiey; że on z
wierzchu Swietobliwość żyćia okazo-
wał/ y Káznodzieia zdał ſie być vczo-
nym; Pokázone ná on czas były/ iáko
Czemu ſie Huſſowi powiodło.
(nieſtetyß) y dziś/ obyczáie dobre ſtá-
nu Kápłáńſkiego: chlebá Duchowne-
go niedobrze vżywano; niedobrze im ßá-
fowano: ná to gdy kazał Miſtrz Jan
Hus/ odeymuiac Duchownym imienie
y opátrzenie docżeśne/ á ku vboſtwu
pierwßego Kośćiołá APOſtolſkiego
rzecz wiodac; miał zá ſoba łatwie po-
mocniki. Abowiem lud poſpolity w-
net ſie obráził tym żyćiem Kápłáńſkim/
y nie-

y nieprzyſtoynym chleba Duchownego
ßafowániem; y poſpolićie, taka Nauke ,,
prośći mnimaia by ; iakowy ieſt Zywot. ,,
á tez, niedawać Xiezey nic/ ale im ode-
iawßy, ſobie przywłaßczyć/ ieſt to wie-
lom rzecz barzo miła. Byłoć inych nie-
mało Artikułow ſproſnych/ wyżßey tez Li. 223.
iuż opiſanych; ktore Hus w Wiklefie
bronił: ale pod zaſłona tego iednego/ 226.
ktorego ſie Poſpolſtwo rado chwyćiło/
wßyſtko on łatwie prowadził. Donio-
Swinko Arcybiſkup Práſki
słá ſie thá rzecz potym do Arcybiſkupá
Práſkiego, imieniem Swinkoná/ ná
Zamku ſwym niektorym mießkaiace-
go: ten do Prági przyiechawßy/ zá mo-
ca Papieſka/ y za ráda Práſkich ießcze
Doktorow/ popalił Xiegi Wiklefowe/
wiele ich pieknie ze złotem opráwione.
Stárałći ſie o tho Arcybiſkup pilnie;
áby był Wiklefowe nauke z Czech wy-
nißczył: ale/ dla niedbałośći Krolew-
ſkiey/ y dla roſtrrku Poſpolſtwá/ tru-
dno było do końcá. bo Krolowi oná
Hus złote iáyca rodziłá; á lud poſpoli-
ty/ Krolá po ſwey woley maiac/ bro-
nić Huſſá był gotowym. Pozwány był

 potym

potym y do Rzymu Jan Hus: był Man- | Hus do Rzymu pozwány.
dat w Prádze od Alexandrá piątego /
był y Pozew od Jana 23 / od Rzymskich
Papieżow: ále Hus y ná rok niestánął /
y Papieżá niedobrze zálecał. z kąd wiel-
kie rostyrki w Prádze rosły: á potym
Husitę / nietylko ná Klątwy Papie-
skie / ále też y ná Mandaty Krolewskie / | Mándaty Krolewskie.
niebárzo wiele dbali. Abowiem gdy
Mandatem Krolewskim Hussowi / dla
ktorego dano było z Rzymu Interdikt / | Interdikt.
z Prági roskazano wynidź: wyszedł ci ná
czás do pátriey swey; y nálazł sobie tám
Páná swego obrońcę: wszakże niedłu-
go záśie / wroćiwszy się do Prági / swe-
go czynić nieprzestał. co iemu tym snád- | Przez sześć lat Hussowi szczęściło się.
dniey powodziło się / przez cáłe sześć
lat / od Roku Bożego 1409 / do 1415:
iż około Papiestwá / dla mizerney Am-
biciey / tegoż czásu było rostyrku thák
wiele; że dla tey osobliwie rzeczy / Roku
Bożego 1414 / poczęło się Powszech- | Koncilium w Konstánciey.
ne Concilium w Constánciey. W ten
czás tedy przyiechał ná Concilium y Ce-
sarz Sigmunt / Krol Węgierski / brát
rodzony Krolá Czeskiego Wacławá;
wydawał

wydawał się w to pilnie; iákoby z Czech
nowa Wiárá wyrzucona / á stárożytna
przywrocona być mogła. Był tedy po- | Hus pozwány ná Koncilium.
zwány Hus ná Concilium: ná ktore y
Papież Jan 13 / y Cesarz Sigmunt / z
wiele zacnych Xiążąt y Panow / y Le-
gatowie od Chrześćiáńskich Krolow /
ziechali się: przy czym też było Patri-
árchow 4 / Kárdinałow 29 / Arcybi-
skupow 47 / Biskupow 160; oprocz i-
nych Kápłanow / y Doktorow. Stá-
nął Hus przed Koncilium / (ná ktorym
iuż był Papiestwo z siebie złożył Jan
13) pod Gleytem Cesárskim: dla ktore- | Gleyt Cesárski.
go causy exáminowánia / przydani są od | Examen náuki Hussowey.
Concilium 4 Theologowie / Arcybi-
skup y Biskup tákże ieden / dwá też przy
nich Ministrowie / á to się działo / Ro-
ku Páńskiego 1415 / dniá 17 Kwie-
tniá: áczkolwiek ieszcze w Sobotę po
Wszech Swiętych / Hus przyiechał był 227.
do Constánciey. W Poniedziałek też
po Wielkiey nocy / z Zakiem tylko ie-
dnym wszedł potaiemnie do Constán-
ciey. Jeronym z Prági / Mistrz nauk | Jeronym z Prági.
wyzwolonych tylko / nie Kápłan / czło-
 wiek

wiek nad Huſſa y vczeńßy y wymownieyßy ; ale iednak Huſſow w nowey Wierze diſcypul : y przylepiwßy kartkę na drzwiach v Kośćiołá S. Szczepaná / na ktorey zá Huſſem mowił / potáiemnie też záśię z Conſtanciey wyßedł ; á bodaynie ze ſtráchem vćiekł. dla czego też Concilium / tegoż onego dnia / ktorego dani ſą Commiſſarze ku ſpráwie Huſſowey / Pozew dáło ná tego Jeronyma ; áby w piętnaśćie dni ſtánął ; á ná kartkę przylepioną odpowiedział. Abowiem ofiárowáł śię też / iáwnie odpowiedáć wßyſtkim ; ktorzyby iemu iákie Odßczepieńſtwo / álbo iákie błędy

Gleyt od Koncilium. zárzucáli. Na Pozwie przypiſano thez Gleyt / pod tymi dwiema Condiciámi : Spráwiedliwość w Cále záwżdy záchowawßy / Iuſtitia ſemper ſalua ; á Jle z nich było / y Wiárá Powßechna dopuśćiłá. ktorym thez ſpoſobem y Ceſarz / álbo dał był Gleyt Huſſowi ; álbo ták / według wyłożenia Powßechnego Concilium / miał był dáć. Abowiem y Ceſarz niemoże nikomu nic więcey pozwolić ; iedno / co nieśie Spráwiedliwość /

wość / y Wiáry Powßechney pożytek dopußcza. Vlricus Reichental, Niemiec / kthory przy wßyſtkich ſpráwach był w Conſtánciey / po Niemiecku piße ; iáko tento Miſtrz Jeronym iuż śię był do Láſu Czeſkiego przybliżył : y wſtąpiwßy do iednego Plebaná / kthory miał v śiebie ná wieczerzy niemáło Kápłanow / iął śię przechwaláć ; iákoby w Conſtánciey / przed nim y przed Huſſem / żaden áni Xiądz áni Doktor nic nieumiał. etc. co gdy powiedziano Pánu / álbo Stárośćie, mieyſcá onego ; Jeronym / od niego ná drodze poimany / dniá 21 po Wielkiey Nocy / nie po woli był do Conſtánciey przywiedziony. Chodzili do obudwu Doktorowie / y ludzie vczeni ; około Wiáry z nimi / z błędow ich zbiiáiąc / pilno gádáli : y iuż Hus y k temu było przyßło ; że śię obádwá od- Jeronym do wołáć ofiárowáli. Abowiem dla thego odwołánia śię trzy kroć zwoniono po wßyſtkim mieśćie mieli. we wßyſtkie zwony / Pánu Bogu zá náwrocenie ich dziękuiąc. Rádzono potym ná Koncilium ; áby obádwá mießkáli w Klaßtorze w Szwewiey / w

kto-

ktorymby ſie im podobáło / dawſzy im
ná ſámotrzećiego, obudwu z oſobna v-
ćiwe opátrzenie: tylko áby ſie do Czech
nigdy niewracáli; á ręką ſwą własną/
pod pieczęćiámi / odwołány błąd na-

Rewocácyą niechćieli piſáć.

piſáli. Niepodobáło ſie im tu oſtátecz-
na clauſuła; áby mieli piſáć ſwoie Re-
wocácią: Niechcemy (mowili) z Nie-
bá tych odwołáć; ktorych/ przez Boſką
náukę/ do Niebá wprowádźiliſmy. To
228. iednák prawdá ieſt o Huſie; (według
świádectwá pewnego Huſſyty, Mi-
ſtrzá Jáná Przybram) że ten ieden oſo-

Tránſſubſtánciácią trzymał Hus/ áż do śmierći.

bliwy Artikuł/ o przemienieniu Chle-
bá w Ciáło Páná Chriſtuſowe/ y przed
śmierćią ſwoią Hus potwierdźił; á w
tym od Miſtrzá ſwego Wiklefá/ ktore-
go w inych Artikułach bronił / iáwnie
odſtąpił. A bowiem ten to Przybram/
in Libro contra VViklephiſtas, De
non remanentia Panis, wiele świádec-
twá nam o tym dáie. W tych tham ná
Concilium ſpráwách / Hus (gdy obá-
czył inſze około Wiáry gadánie / z Do-
ktory ná Concilium; niżli z ludem po-
ſpolitym / w Kośćiele Práſkim w Be-
thleem)

Hus chćiał vyść z Conſtánciey.

thleem) iął o tym pilnie myſlić; iákoby
z miáſtá Conſtanciey vſzedł: y zátáił ſie
tu; był ná iednym woźie; ále go náleźio-
no/ y pilnie potym ſtrzeżono. O czym prze-
rzeczony Vlricus / przy thym będący/
napiſał: y Miſtrz Jan Przybram Huſ-
ſita / w ſwoich Xięgách / dwoie przyśćie
Huſſowe do Conſtanciey, wſpomina.

Gleyt Ceſárſki czemu nie ſłużył Huſſowi.

Bronił ſie Hus Gleytem Ceſárſkim;
ále go naprzod ſam ſkáźił potáiemnym
ſwoim tym vćiekániem: á Gleyt też żá-
den/ przeciw Spráwiedliwośći / y po-
zyckom Wiáry Powſzechney/ (iákom
wyżſzey námienił) od Ceſárzá dan być
niemogł/ oprocz przyzwolenia Concili-
um. Nieſkwápiáło ſie iednák w tey rze-
czy Concilium: áby Hus ſwe błędy po-
znał; o tym vczeni ludźie chodźili; ſie-

Śledzenie Huſſowe.

dzenie tám ták wolne miał; w ktorym y
Xięgi niekthore mogł piſáć. Dáni mu
byli Commiſſarze/ dla iego błędow pe-

Nieſkwápienie Concilii.

wnego doznánia/ (iákom niedáwno po
wiedział) dnia Kwietniowego 17: 14
dniá Máiá/ Artikuły Wiklefowe po-
tępiono: 15 dniá Czerwcá/ Piotr Dre-
ſdenſis y Jákobellus Miſnenſis w tym
ſą błę-

Racerstwo Wiklef y Jakobel potepione.

sa bledliwymi pokazani: iż dwie Sakrámentu Osobie/ oprocz Kościelnego dozwolenia/ ludu pospolitemu rozdawáć poczeli: iákoby potrzebne było ku zbáwieniu, tákie dwu Osob dawánie. To sie ták przed tym działo; dla Hussá naświecey: áby z tąd sie był pokaiał bledow swoich. w kthorych gdy on trwáć nieprzestawał/ 6 álbo 7 dniá Lipcá iest też potepiony; iáko Rácerz vporny/ y zátwárdziáły.

Hus potepiony/ iáko Rácerz.

Concilium złożywszy go z Kapłáństwá/ (co Degrádowáć zowią) y przy tym pilno ieszcze ku Pokucie wiodąc/ ále prozno/ ná Vrząd Swiecki ostátek włożyło. Od Swieckiego tedy Vrzedu ná śmierć skazány/ iest spalon: y popioł z niego vczyniony/ w wode dla tego był wrzucon; aby Husitę/ zá rzecz świetą/ do Czech popiołu onego niedonieśli. iákoż iednák to oni vczynili; y ziemię onę oskrobáną/ ná ktorym mieścu był spalon/ zá Reliquię swego świetego Hussá w Prádze mieli.

229.

Spalon w popioł.

Dziwna rzecz/ iż tego nowego ich Meczenniká żadnym cudem Pan Bog niepochwalił! Abowiem nie ten/ kto siebie zaleca: ále kogo Pan Bog zaleca/ iest chwálebnym. thák S. Paweł mowi.

Hus nie iest Meczenniktem.

1 Dow.

2 Cor. 10.

Spalon iest Hus/ iáko iny złoczyńcá: zgorzał też/ iáko złoczyńcá: áni przed śmierćią/ áni przy śmierci/ áni po śmierci/ byłli to Meczennik Christusow/ Pan Bog nieokazał. co wżdy iednák záwżdy/ w nowo posłanych Sługach y Prorokach swoich/ zwykł on czynić. Myla sie tedy bárzo ná tym Husitę; kthorzy Hussá, Mistrzá swego/ od Concilium Racerza potepionego/ od Mocy Swieckiey ná śmierć wzdánego/ zá Meczenniká BOżego y máią y chwalą. Abowiem nie sámo zgołá ćierpienie; ale dla Bogá y Prawdy w práwym Kościele Bożym cierpienie/ práwego Meczenniká czyni: iáko o tym stárzy Doktorowie/ przećiwko stárym też Racerzom/ dobrze piszą. Tákci Donátystom odpowiedział Swiety Augustin: Christi Martyrem non facit Poena; sed causa. á ná drugim mieścu; Zowią nas/ powiáda/ Corporum Persecutores; á siebie niezowią Animarum Interfectores; wieczszać iest/ zabić Duszę.

1 Dow.

Contra Cresc en. Lib. 3 Ca. 47.

Cōtra Epis Parm. Li. 1 Ca. 7.

Cypr. De Simpli. Prælatorum.

ße; niżli Ciáło. A Cyprian S. tego po-
świadcza; iáko nikt/ oprocz Kościołá/
niemoże być Męczennikiem; á iáko ie-
den Grzech Niezgody, ani Męká nie-
może być oczyściona. [Macula iſtorum,
qui extra Chriſti Eccleſiam colligun-
tur, etiamſi tales in confeſsione nomi-
nis Chriſti occiſi fuerint, nec Sanguine
abluitur: inexpiabilis & grauis culpa
Diſcordiæ nec Paſsione purgatur: eſſe
Martyr non poteſt; qui in Eccleſia Dei
non eſt. &c] Tho tak napisał prawy
Męczennik Chriſtuſow S. Cyprian/
przećiwko Nowátianom, oſobliwie iá-
koby świetego żywotá Odßczepieńcow:
á napisał w tych Xięgach; w ktorych ią-
śnie wymalował prawy Kościoł Boży/
Kościoł Powßechny/ nie iny, iedno Pa-
pieſki. bo y tam powieda o Pietrze; iż
na nim/ ktoremu páść Owce zlećił/ Ko-
ściol ſwoy PAN Chriſtus zbudował.
Czytay; naydzieß: tylko chćiey dáć mie-
ſce Prawdzie. Opußczę przykłady dá-
wne: onego tylko Huſſowego wieku/ y
tego naßego Luterſkiego/ niektore ná-
3 Sow. mienię. Abowiem ieſli śmierć podiętá/

by tež z nawiętßą ochotą/ czyni Mę-
czenniká/ pod zasłoną práwey Wiáry
ChRiſtuſowey: Niewiaſty one dwie 1 Przykład: Niewiasty Pikártſkie.
brzemienne/ kthore Zyſká Huſsitá w
Czechach ſpalił/ (pytam was Bráćia)
oſtáty ſie Męczenniczkámi; czyli nie?
Sztyć w ogień śpiewáiąc: śpiewáć nie
przeſtáły; áż ogień ie zadusił: á ßły/
pod zasłoną prawey Wiáry/ od Pikár-
tá w onże czás ſobie podáney. thak o
tym pißę Bapt. Fulgeſus, Lib. 3 C. De
Patientia: a wſpomina Cochlæus, Li.
3 Hiſtoriæ Huſsitarum. Byłyß Mę-
czenniczkámi/ z taką ochotą y pod tą
zasłoną ná śmierć idąc; czyli nie? ſi Pœ-
na facit Martyrem; były: ſi Cauſa; nie
były/ y z waßego rozſądku. Abowiem
dla oney ſproſney á plugáwey Sekty A-
dámitow/ ktorą mianowáć, wſtyd ieſt
wielki/ Zyſká ie ſpalił. Tákże tež naße-
go wieku/ byłli Męczennikiem Mi- 2 Przykład: Seruetus.
chał Seruetus Hiſpan/ w Genewie od
Janá Kálwiná potępiony y śćięty? á
śćięty/ pod zasłoną ßczyrey Wiáry Ch-
riſtuſowey? Kálwinowi ſie niewidzi:
áby był Męczennikiem: y woy thež inßą

niemożecie powiedzieć. Abowiem Ser-
vetus obłędliwie o S. Troycy vcząc /
samego tylko Bogá Oycá chwalić y wy-
zywáć kazał ; nie Syná / áni Duchá S.
etć. Jáko tedy był Seruetus Męczen-
nikiem ; one też dwie niewieście Pikárt-
skie Męczenniczkami : tak wáß JAN
Hus ostał sie Męczennikiem. Náukę

O woce Náuki Hussowey.

znáć po iey Owocách : náuka Hussowá
Rostyrk w Czechach vczyniła : Rostyrk
vrodził rozne Kacerstwa : za Kacerstwy
poßły Sedicię / y niemałe á nie krotkie
Walki : á takowe owoce / Rostyrk / Se-

Galat. 5.

kta / y Wylania krwie ludzkiey / niemo-
gą być vczynkami Duchá S. A przeto
z Owocow náuki Hussowey / kthore w
Czechach vrodziła / Janá Hussá słu-
ßnie twierdzimy być fałßywym Proro-
kiem : z takich Owocow pewnie ; á nie z
Odzienia Owczego / áni z pięknych sło-
wek / Wilka drapieżnego poznawamy.
W żywocie też Hussowym by nic inego
niebyło : sama Pychá / ktora Luciferá
z Nieba strąciła / á z Raiu Adamá wy-

Pychá Kácerska.

pędziła / dosyć z soba złego nośi. A zaż
może być więtßa Pychá / nad tę ; Ja
dobrze

dobrze wierzę / á Powßechny Kościoł
błądzi : ia dobrze / ktory skłamáć mogę ;
á ten źle / z ktorym Duch S. mießka ná
wieki : Ale przywrocmy sie ku Historiey :

Psal. 115. 10. 14. etc.

á co sie działo po śmierci Hussowey /
iuż krocey opißemy. Abowiem dosyć
iest ná tym nam / pewnie to pokázáć ; co
zá oycá Wiáry swoiey nowi Brácia w
Czechách máią / Janá Hussá ; á Hus
záśię iáko sie vrodził z Mistrzá swego /
Janá Wiklefá.

Reuocácia Jeronimowá z Prági.

¶ Zwolennik Hussow / Mistrz Jero-
nym z Prági / rewokował y odprzysiągł
sie Kácerstwá Hussowego y Wiklefo-
wego / tegoż Roku / ktorego Hus iest
spalon ; Roku 1415 / dniá 24 Wrze-
śniá ; Septembrem po Láćinie zowie-
my. Tę Reuocácią niewdzięcznie przy-
ięli Husitę / á zwłaßczá Slachtá Cze-
ska y Morawska. á iże go pilnowano w
Constánciey / ieśliby záśię co nowego nie
wznawiał ; vßedł potáiemnie z tam-

Jeronym znowu poimány.

tąd : ále poimány / iuż ná gránicach
Czeskich / od Xiążęćiá Bawarskiego do
Constánciey záśię był przyniesion : y dla
sekty Mistrzá swego Hussá / ktorey sie
iuż

Spalony. iuż był odprzysiągł / dał sie náostátek spalić; niedbáiąc iuż nic na żadne wszystkich vpominanie. co sie sstáło / dniá 30 Máiá / Roku Páńskiego 1416.

Osobne dáry Boże w tym Jeronymie były. Byłyć osobne Dáry Boże / w tym Mistrzu Jeronymie: ále iż Wiáry dobrey y Miłości zgodney niebyło; ogień on obrócił sie iemu nie ná zbawienie / ále ná potepienie. Byłáć thez Náuká / byłá Wymowność / były Cnoty osobliwe y w Pogáńskich Philosophach / Oratorach; w Sokratesie / Platonie / Demosthenesie / Ciceronie. etc. á wszakże wszystko to nic. y owszem pospolita to iest Heretikom; iż oni / z Darow BOżych podnaszáiąc sie / á ná Pokore niską niepámietáiąc / nád wszystek Powszechny Kościoł lepiey chcą wierzyć. Przethoż iáko Mistrz Hus / ták tez y Vczeń iego / nie w Niebie; ále gdzie indzie / wiecznymi są Męczenniki. Gdyż pewna to iest; co Pan sam mowi: Kto niesłucha Kościoła; iest iáko Pogánin. (Mat. 18.)

Podiąć mężnie śmierć / y Pogáńskie Niewiásty vmieią. Mężność w podiećiu śmierći, ieśli byłá iáka w Husie / albo w thym Jaroszu: y Niewiasty niektore / iuż nie Kácerskie / ále

Pogáń-

Pogáńskie / mężnie ná śmierć chodziły. Pisze Solinus o Niewiastach Indyskich / (gdzie ieden mąż wiele żon miewa) iż gdy ćiáło męża zmarłego ma być palone / każda żona iego pilnie temu v Sędziow zabiega; aby z mężem swoim zmarłym / dobrowolnie w ogień wstąpiwszy / mogłá być spaloná. (De Mirabil. Mundi. Cap.65) y Valerius Máximus wspomina moc osobliwą żony Asdrubalesowey / w mieśćie Kartagińskim: (Lib.3. De Fortitudine.) ktora / gdy Scipio burzył y palił Miásto / dobrowolnie z Zamku spuśćiłá sie w ogień / ze trzema syny / dobrowolnie też śmierć podeymuiącymi / práwą y lewą reką ich dzierżąc. Wielkieć tho mestwo / w mátce y w synach! Niewiástá to vczyniłá; czego mąż Asdrubal nieuczynił. bo ten wolał sie Rzymiánom poddáć; niżli mestwá żeninego y synowskiego násládowáć. Niemáią tedy nic Husite; z kądby Jeronymá z Hussem wysławiáli: 232. nigdy tá ich náuká z Duchá S. niebyłá.

Owoce Náuki Hussowey. Co to zá Náuká byłá; Owoce iey / (iákom y wyższey krotko námienił) Rostyrki / Sekty / Krwie wylania / iáśnie pokazáły. bo (Li.230.)

 wnet

wnet po śmierci onych dwu nowych Apostołow Cieskich / Zgody niebyło w Czechach: trwáła iedna Sekta w Prádze; w Taborze druga; trzecia Pikart Adamitá wymyślił: Sekty naostatek wiele złego nabroiły; wiele biady/wiele mężoboystwá vczyniły; y cieskie Walki przez czás niemáły tworzyły. W Pradze trzymano wiele po stáremu: w Taborze wszytko sie znowiło: sámi sie z sobą gryźli: sámi przećiw sobie (iáko y dziś) Xiążki pisáli: Pikart thez iako plugawie Ráiu Adámowego vczył: wstyd y sromota, wspominać. Niechay czyta/ kto chce/ Historią Cieską: naydzie Owoce nauki Hussowey / nie Duchowne; ale Cielesne. á tez gdyby to było z Bogá; trwáłoby było: co sie iuż ledwo w małym kąćiku zawadza; y tho/ daleko od Hussá. Jákie rozlania krwie/ á iáko cieskie/ były w Pradze; iákie rozruchy / przećiwko Krolom / Stárostom / Ráycom; co czynił Jan Zyská; co po nim Prokop Golec / (po Láćinie Rasus) Tyran á Xiądz; co naostátek broił Gierzyk / Krol potym / w onych kostyr-

Husso-wa Sekta roz-strzona.

Galat. 5. Act. 5.

Husso-wa Sekta vsta-łá.

kostyrkach y Walkach pospolitych: widźieli to y sąśiedźi; y sámi tez Hussitę z wielką żáłośćią tho pisáli. Abowiem Mistrz JAN Przybram / z Práskich Hussitámi trzymaiąc / á bárzo sie do Kośćioła Powszechnego náchyláiąc / ná wielu mieścach, ná onę nową Wiárę narzeka. á pisze to osobliwie ná Tabority/ y ná Prokopá Tyránna / namiástká Zyscynego: pisze ten / ktory zmarł Plebanem v Hussitow; iákom iuż wyszey námienił. Tak tedy mowi ten to Hussitá Jan Przybram / miedzy wiele inymi żáłosnymi skárgámi: W tym teraz Krolestwie Cieskim niemász żadnego Rządu / áni Spráwiedliwośći: ale zámieszawszy wszystko / cześć rządźi Pospolstwo / cześć Pánowie / cześć Tyránnowie; iáko z kąd wiatr záwienie. á iesli Pan Bog łáskáwy nieprzyda lekárstwá: co dźień oczekawa vpadu swego; ktory záwżdy optákiwáć bedźiemy. O iáko wiele złego ći nabroili; kthorzy z Krolestwá porządnego / miedzy Krolestwy świeckimi zacnego / ták sprosne iákoby Ráytárstwo vczynili; kthorzy/

Vskarżánie iedne go Hussity/ ná niedze wieku swego z dla nowey Wiáry.

Li. 224. In Libro De conditionib tumsti belli.

Pátrz/ co Wiárá nowa nosi!

Práwá potłumiwßy Kroleſtwá wßyt-
kiego/ nierzadem/ niecnotámi/ y krwá-
wymi naoſtatek rzekami / áż do głowy
,, go nápełnili etc. A niżey trochę tak pi-
,, ße: Záiſte dziś ile Panow; tyle Łotrow
,, y Zboycow : ile Chłopow ; tyle Ryce-
,, rzow : ile Kápłanow; tyle Biſkupow y
,, Prętatow: á wßyſcy ſpołecznie/ iákoby
ßaleni/ miecże na ſie ſamych obroćili.
,, O iákoby dobra rzecz byłá proſić z Moy-
,, żeßem/ y wołáć do PAná BOgá ; áby
233. lud ten niebył/ iáko owce bez Paſterzá.
Ták ſie dzieie / moi mili Bráćia ; gdzie
Páſterzá niemáß : (ták było w Niem-
cách niedawno/ w Angliey etc. ták dziś
ieſt w Węgrzech etc. y my ſie ták boy-
my w Polßce/ niedługo) kto Páſterzē
Piotrem gárdzi ; á miáſto niego/ Wi-
klefy/ Huſy/ Rokizany/ Zyſki/ Proko-
py/ przymuie : wierę ten nic inego ; ie-
dno tho / co opłákiwa Przybram / do
De ueritate Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia. Chrześcijáńſkich ſławnych Kroleſtw nie
wnaßa. przeto thez w inych ſwych Xię-
gách / ták tenże Huſsitá nápiſał / záraz
w Przedmowie; Słuchay Niebo : ſłu-
chay Ziemio : niech ſłucha wßyſtek na-
rod

rod ludzki / Chrześcijáńſki/ Pogáńſki:
niech ſłucha Bog; ieſli wy ieſteſcie głu-
ßy : niech ſłuchaią Angieli ; ieſli wy lu-
dźmi gárdźićie : ſłuchayćieß / ſłuchay-
ćie : pełen ieſtem boleſci : á dla vpadu
Religiey ; gorzkiego pełenem wzdychá- ,,
nia. Abowiē oto po ßczęſliwych onych ,,
czaſiech / ktorych cáła á ßczyra Wiárá ,,
w tym Kroleſtwie kwitnęłá / Miłość ,,
wßędzie pałáłá / Bogoboyność ze w- ,,
ßąd promienie ſwe wypußczáłá / ſtáry ,,
Nieprzyiaćiel zazdroſciwy to ſpráwił.
A coż to tákiego ? Krotko mowiąc / á
słowká onego Huſsity wybieráiąc ; Ká-
kolu / powieda / ten to ſtáry záźdroſciwy
Nieprzyiaćiel náſiał : wßego złe° náßcze-
pił : wßyſtkie dobrá świętę y zbawien-
ne zburzył; ſkáził : á to wßyſtko / przez
Wilki drapieżne / Owczą ſie ſkorą zá-
krywáiące/ on ſpráwił. A ktorzyß tho
byli ći Wilcy drápieżni ? Iana Wikle-
fá wſpomina / y vcznia iego , Piotrá
Páynego / Przeſłáńce (iáko on mowi)
Antichriſtowe : z ktorych káłuż zámą-
conych y nieczyſtych / Czechowie Náu-
ki obłędliwe czerpáć woleli ; opuſciw-

Wilcy drapieżni / pod odzieniē owczym, co w Czechach ſpráwili! Słuchayćie Polacy.

ßy Pa-

ßy Páná Bogá / Kościoł / y świete Dó⸗
ktory. The tám ſłowa naydzieß / v tego
Huſsity Jana Przybramá. Náucży⸗
ſie z cudzych przygod / Bráćie miły: co
zá pożytki Kacerſtwo nośi: widziß; iá⸗
ko ten Huſsitá gani Wiklefá, Miſtrzá
Huſſowego / y Piotra Anglika, vcżnia
Wiklefowego: zá náuką nową Kacer⸗
ſką / ktora pod zaſłoną Owcżą ieſt Wil⸗
kiem drapieżnym / co zwykło chodźić:
záiſte widziß / y widźieć (byś iedno chć⸗
ćiał) możeß. Dał ći świadectwo then /
ktory ná to pátrzał; nie naß Papieżnik /
ále twoy Huſsitá: ia radzę: kay ſie w
cżas: á co cżyniß / co przed ſie bierzeß /
pilnie obacż. Niemożeć dobre Drzewo
złych Owocow dawáć: niemogą z do⸗
brey Náuki Chriſtuſowey tákie Owo⸗
ce pochodźić; ktorym ná on cżas y Po⸗
lacy naßy przypátruiąc ſie / tak iadowi⸗
tey Huſſowey Sekty bárzo ſie lękali.
Był iuż Rok PAńſki 1451; kiedy
Krol Polſki Kázimierz piſał Liſt / do
Janá Kápiſtraná / świetego á vczone⸗
go Bernardiná / w Czechach (co też y
Kroniki Polſkie wſpominaią) lud ku

Nápominánie pilne / o niepożytkach Kácerſtwá.

Mat. 7.

Polacy bárzo ſie lękáli ſekty Huſſowey

Kázimierzá Krolá Liſt.

Mart. Cromerus, Libro 22.

Wie⸗

Wierze Powßechney nawracaiącego:
w tym to Liśćie / o nędzach Kroleſtwá
na on cżas Czeſkiego / ten Krol naß tak
piße Kapiſtranowi: Poznałeś / Oycże
miły / złośliwy vmyſł Czechow / po zará⸗
żeniu od fałecżnych Náuk, cżyſtą Wiá⸗
rę Powßechną przeſláduiących: widziá⸗
łeś: iako / naprzod ſláchetne ſwoie Kro⸗
leſtwo zniſzcżywßy / ná ſąſiady ſie rzu⸗ 234.
ćili; Kościoły popalili; Panny pogwał⸗
ćili; Sługi BOże pobili. etc. Data w
Grodku / w Wigilią Národzenia Pań⸗
ny Mariey; Roku Pańſkiego 1451. A
co mniemaß / Bráćie moy miły; przecż
onego cżaſu / zgodliwie vcżynili Con⸗
fœderácią Panowie Polßcy: przecż
Krol Władyſław, ſrogi záiſte Státut /
ále potrzebny y ſprawiedliwy / zá radą
y zezwoleniem Senatu ſwego / do oney
Confœderáciey przydał: wierz mi; iż
iedno wſpominánie roſtyrkow y wálk
Czeſkich / przez bárzo wiele lat nieuśmie⸗
rzonych / ktore Náuká Huſſowá ſprá⸗
wiłá / ſtrách w inych ſąſieckich Krole⸗
ſtwach cżyniło. A iednak też to / v má⸗
drych á bacżnych ludźi / wielkie ieſt po⸗

Confœderácia Pánow Polſkich Státut.

dziwie⸗

Ewangelia nie wylewa krwie ludzkiey.

dziwienie; iáko tę Naukę / ktora przez wylanie krwie ludzkiey chce ſie ßerzyć / niewſtydzi ſie ktho zwáć Ewangelią. Abowiem ani Pan Christus tego nie uczył; ani Apoſtołowie iego. ich bito / mordowano / ścinano / katowano: oni niekazali ſie nikomu bronić / ani z Krzyżow ſkłádáć; ale krew ſwoię wylewaiąc / á do Cierpliwoſci, nauką y przykładem ſwym wßyſtkich wiodąc / świat wßyſtek pod Christuſowę Wiarę podbili.

Ad Hedibiam, Quæſt. 11.

Ták było / Bráćie miły; iáko S. Hieronym powiáda: Triumph Boży ieſt Męczennikow świętych ćierpienie / y krwie dla Imienia Christuſowego wylanie / á w ćierpieniu mąk, radość y weſele. [Triumphus Dei, paſsio Martyrum, & pro Christi Nomine, cruoris effuſio, & inter tormenta lætitia.] alec Zyſka y Prokop, w Taborze / Jan Rokizana, w Prádze / niedali ſie dla Christuſá zábijáć; ſami ráczey bili / mordowali / burzyli / y ſwe Huſsity do tego wiedli. Ey / znáć Drzewo z Owocu. nie o Duchu S. nápiſano; Od początku on był Mężoboycą. Im więtße było / w prawym Koście-

Ioan. 8.

Koſciele Christuſowym / Chrześcijan mordowánie; tym więcey ich przybywáło: zábito iednego; ſto / albo tyſiąc / náwróciło ſie ich: á ći wßyſcy Duchá iedność chowáli z ſobą. A czemu chowáli? czemu iednego ſercá y iedney duße byli? dziwna rzecz / w niezliczonych ludziach Dußá iedna! rozmáitych Obyczáiow y rożnych Języków ludzie, iedno mowią; iedno trzymáią; iedno myślą!

Ephe. 4.
Act. 4.

O Dußo iedná. przeczże wżdy iedná? bo Apoſtoł (według náuki Apoſtolſkiey) był Apoſtołem; Prorok Prorokiem; Paſterz Paſterzem; Doktor Doktorem; Rycerz Rycerzem; Rzemieſnik Rzemieſnikiem; Niewiaſta Niewiáſtą etc: á v was / y v wáßych / izali nie wßyſcy chcą być Doktory; y mędrßymi ießcze nad Doktory? z tądći to chwianie / lada od Wiatru: z tąd częſta odmiana Wiary: z thąd Niezgodá / rozność / zwádá. Wyßli wáßy z Wiklefá y z Huſſá; alec iuż zmießáli ſie z Lutrem y z Kalwinem etc: tá iedná wáßa Niezgodá / á Zgodá náßá / thá vſtáwiczna wáßa Odmienność / á náßa Stałość / niech

niech was vpomina; co czynicie / dokąd idziecie / á gdzie ná koniec przydziecie. Panie Boże / day wam vznánie / á do prawego Chrześcijáństwa nawrocenie: tego wy gdzie indziey / iedno pod Rzymskim Piotrem / (byśćie tysiac lat szukali) żadnym obyczaiem nienaydziećie.

¶ Koniec Historiey Hussowey.

Wielmożne-mu Pánu / P. Stáni-sláwowi Herborthowi / Ká-sztellanowi Lwowskiemu / y Zu-pnikowi Ruskiemu / Xiadz Be-nedikt Herbest Láski y Po-koiu od Páná Bogá ·/· żada. ·/·

Swiety Páwel, Apostoł Páná Christusow / W. Pánie Lwowski / nápisał ták do Korinthow: 2 Cor. 1.
Błogosłáwiony Bog y Oćiec PAná nászego Jesu Christá / Oćiec Miłosierdzia / y Bog káżdego Poćieszenia; ktory nas ćieszy / w káżdym smetku nászym: Tych słow Apostolskich y ia słusznie teraz vżywáć mogę; gdy tę drogę / ktoram tego roku do pátriey czynił / dał nam Pan Bog fortunnie obiecháć. Abowiem

wiem mamy zá co Pánu Bogu dźiekowáć / iáko Oycu miłośiernemu / y w ſmetkách naßych dźiśieyßych nas ćießącemu : kthory ná tey drodze / niemáło nam pokázáć raczył ; z kąd ia do thego czáſu / y z moim miłym towárzyßem M. Andrzeiem / oſobliwie ſie ćießę. co też krotko chcę wypiſáć / dla tych oſobliwych dwu przyczyn : áby ten / od ktorego wßelkie Poćiechy wychodzą / od nas był błogoſłáwion ; á Katholicy naßy mieli też z tąd nieiákie poćießenie. bo nie wßyſcy o tym / co thu przypomnię / wiedzą : á wiedźieć niezawádźi. Jeſtći z kąd bogoboynym Chrześćijanom ſmęćić ſie / v nas ; gdy na roſtárgnienie iedney Wiáry Kośćiołá iednego pátrząc / z Rzeczy poſpol. Koronney nic też poćießnego nieodnoßą : wßakże nieopußczá nidgy P. Bog ſwoich ; áby im też czego / z kądby słußne poćießenia wźięli / niemiał okázowáć. Te naße Poćiechy / niektore ſą Oſobliwe ; á niektore / Poſpolite : ia te napilniey, vmyśliłem thu wypiſáć / im nakrocey będę vmiał. ktore mogą iáki pożytek vczynić.

Przyczyny thego Pisánia:

Przyiechałem naprzod do Káliſzá / w pierwßą Sobotę po Wielkiey Nocy : záſtałem towárzyßá mego / z kthorym ná drogę miałem wyiecháć / niepráwie zdrowego : (bo y ná pierwßym noclegu / Febrę miał niemáłą) ale Pan Bog miłośierny / Oćiec káżdego Poćießenia / raczył nas tym záraz obdárzyć ; iż oná zła (iáko náßá Ruś mowi) Ciotká w źiemię wnet przepádła : y przyiechaliſmy do Krakowá / zá łáſką Bożą / w dobrym zdrowiu. Z támtąd odnieśliſmy ten Liſt ; ktoregom iá przepis zoſtáwił w Ruśi / ná niektorych mieyſcách : z kthorego ácz niemáły ſmętek ; wßakże też y poćiechę niemáłą / może wźiąć práwy Chrześćijánin. Mądrze tego Liſtu doſtano : co w ſobie zámyka ; iáko mi P. Bog dał / prawdźiwie oznáymię. Piſány ieſt do nieiákiego Simoná / v Nowowiernikow przy Krakowie Miniſtra / o ſpráwách y o Wierze nowey Miniſtrow Litewſkich : Ci (powieda ten : ktory piſał) Wilneńſcy Miniſtrowie / Wedrogouius / Coſcinius / Kurnicianus / Kuterlanus / więcey iuż niż przez

Káliß.

Krákow

Liſt o ſektách Litewſkich

trzy látá trzymaią z Arriany y z Nowokrzczeńcy: prawdziwą naukę o S. Troycy, każą: niezgodne ſwe y fałſzywe Konfeſsię wydaiąc / ine potępiaią: pamiątkę Chriſtuſa Zbawiciela chcąc zniſzczyć / oſobliwe Swięta (iáko Narodzenia iego / Zmartwychwſtania / Swiątki / weſpołek z inymi) wymiecuią: żadnego Artikułu Wiáry Chrześcijáńſkiey / gdy tego czás ieſt / niewykładaią: imioná pewnych Czáſow, Swiąt, y Dni / wygładzić chcą: na ſwym tu Koncilium / Krzeſt máłych dziatek kuſili ſię wyrzucić: Wieczerzą Páńſką y nieuczćiwie / y bárzo rzadko / iakoby rzecz niepotrzebną / czynią: miáſto Kazánia / obyczaiem Nowokrzczeńcow / prorokuią: to ieſt / ſwoie Sny y Widzenia; to ieſt / ſtraſzliwe Bluźnierſtwa / powiedaią: wiele Zon mianie / dobra naſzego ſpołeczność / wzgardę Vrzędu, Sądow, y każdego Stanu / wnoſzą: do zniſzczenia Krztu dziatek máłych rzecz tocząc / na 16 Niedziel y dáley, Krzeſt odwłaczaią; a Rodzicow y Kmotrow nieprzypuſzczaią: gotowánie ku Wieczerzy

Páńſkiey / zá niepożyteczną rzecz, y prawie za śmiech / v ſiebie máią: Poddáni Pánom y Vrzędowi piſząc / tytułu Braterſkiego vżywáią: do zrownánia Stanow / y do wzgárdy Vrzędu / wſzyſtkę rzecz wiodą: przy Wieczerzy / ná iednym mieyſcu Pan z Chłopem ſiedzą: ludzie proſći á nieuczeni / rzeczy Swięte ſpráwnią; według ſwey myſli Dekretá czynią; y náprzećiw Vrzędowi wiele ſię ważą. Tu w Wilnie gadano o tym: Máiąli być przypuſzczáni do Wieczerzy Páńſkiey / kthorzy Niewolniki ſwe wolnymi nieczynią? W Kościele niemaſz nic; tylko ſtoł ſzynkowny / w pośrzod Kośćiołá: o Groby niedbáią: z Małżeńſtwá / z Pogrzebow / z wſzyſtkich rzeczy Swiętych / wielkie idą zgorſzenia y wzgárdá Religiey. Mnie (powiedą) nad wolą nieboſzczyká Páná Radźiwiłá / nigdy áni do Rády áni do Kazania nieprzypuścili: y ieśli tu będąći dłużey rządzić: nietylko Błędow będzie pełno; ale też trzebá ſię bać nakoniec Sediciey. Atoż maſz W. M. Miłośćiwy Pánie Lwowſki / pewne No-

 winy

winy Litewſkie: z ktorych Kátholicy y śmieią ſie; y cießą. śmieią / dla tego; iż Bráciá naßy / ktorzy z nas wyßli / z námi trwáć niechcą ; á zá tymi Sektámi ſwymi / Gniew Boży do Polſki y do Litwy wnoßą: á weſelą ſie przeto; iż przy tey Wieży Bábilońſkiey / ktorą Luter Apoſtátá budowáć począł / Pan Bog tych Nowowiernikow iezykámi mießá.

Wieżá Babel.

Jáśnyć to znák ieſt Wieże Bábelſkiey:
" Fałß ſie z ſobą niezgadza / y záwżdy ſie
" mieni; nie thák Prawdá. Wicher ieſt
" Szátan; nieodmienny Pan Bog: on ieſt
" oycem Kłamſtwá; á ten iſtą Prawdą.

Kaźń Boża.

Począł iuż Pan Bog kárác Litwę Moſkwicinem : co thám teraz zá nędzá ; w Wierßach ſwych opłákuie X. Suffragan Wileńſki / miedzy inych niemało / tymi słowy:

Scilicet huc redijt dictum memorabile Vatis :
Sic iam non nobis, terra quod êdit, erit ;
Sic nos non nobis, quod cumulamus, erit. &c.
Sūma mali ſpecies ! ego porto pondus & æſtus ;
Alter præripiet parta labore meo.

Pánie Boże / bądź y z nami; bo nie lepße ſą nowiny Polſkie / z ſtrony nowey

Wiáry;

Wiáry; niżli te Litewſkie. Z Krakowa wyiechawßy / y przy pámiątce Męczennika Polſkiego S. Stániſłáwá, Panu Bogu posłużywßy / (coſmy też nieomießkáli czynić y w Częſtochowie / ná Gorze Swiętey) fortunnie z łáſki Bożey przyiecháliſmy do Brzozowá / do X. Biſkupá Przemyſkiego / Bráta W. M. rodzonego. Tám przez trzy dni mießkáiąc / vczyliſmy ſie Kápłáńſkiego żyćiá / nietylko z słow; ále też z przykłádu, Biſkupá dobrego. Pánie BOże / rácz nam thákie dawáć Páſterze.

Częſtochow.

Brzozow.

Dziwna rzecz; prawie vmártwił w ſobie wßyſtkie ſwe áffekty! Pißą to o Sokrateſie; iż go nigdy nic nieobrußyło / áni ßczeście / áni przećiwność: we dwu też náßych Biſkupach / w drugim X. Hoſiuśie Kárdinale / przypátrzywałem ſie y ia temu; co to ieſt / Idem Vultus eademq; Frons. Miał ná then czás X. Biſkup Sciatikę. iákoby iey niemiał : wßyſtko v niego zá iedno było.

Affekty vmártwić.

Názáiutrz po nas / wyiechał on ná Siem Lubelſki: á myſmy do Przemyślá przyiecháli / ná dzień wielebnego S. Stániſłáwá. Tám

PRZEmyśl.

záſtá-

záſtáliſmy onego dobrze vczonego y ſláchetnego Człowieká; ktory y Piſmem y Przykłádem ſwoim/ wiele ludźi do Kośćioła Powſzechnego zá ſobą wiodł. Dorozumie ſie káżdy/ o kim mowię; ználi dobrze y obcy ludźie Stániſławá Orzechowſkiego/ Philoſophá Wymowcę y Theologá wielkiego / z niemáłym żálem náſzym, teraz niedawno zmárłego. A czego iemu niedoſtawáło; gdyby chćiał był niedbáć o Rzymſki Kośćioł: według głupie° świátá; wſzytko miałby był lepiey/ do nas niemyſląc: ale on mądrze wolał wſzytkimi pożytki wzgárdźić / dla iedney ſwey Duſze. Y ktożby mu kazał bronić Papieżá Rzymſkiego: przećiw kthoremu przed tym y piſał / y czynił; gdyby był zbáwienia Duſze ſwey niemiłował: V ludźi vczonych / á ná świećie záwołánych / to ieſt naćięzſza: gánić, co przed tym chwalił / y Piorem tego popráwić. A coż z tąd onemu przyſzło; iż tho był vczynił: vtráćił łáſkę wſzyſtkich Nowowierników: zginęły mu Penſię: ſtał ſie vbożſzym; niżli był przed tym. Według tedy Swiátá / lepiey

Miłość Duſznego Zbáwienia.

piey

piey było trzymáć z onymi (á zwłaſzczá/ że też o żonę / kthorą był poiął / miał wielkie trudnośći; ani mogł / choćiay zá Papieżem piſał / Papieſkiey otrzymáć Diſpenſáciey) ale według Páná Bogá/ lepiey ták vczynił; iż do Kośćioła Powſzechnego / z kthorego był niemądrze ná czás wyſzedł/ mądrze w czás ſie náwroćił; Abowiem y ſiebie ſámego Duſzę pozyſkał; y wiele inych zacnych Sláchecktch domow, w Owczárni Piotrowey trzymał / á ku niey zgromadzał; wielką zá tho iż będzie miał odpłatę: mamy o tym Nádzieię dobrą. Záiſte z tego iednego záwołáney Náuki Człowieká / mogłby ſie káżdy káiáć: gdyby chćiał pilno weyrzeć w Prawdę/ złożywſzy affekty/ á odłożywſzy ná ſtronę perſony. Tejći on niechwalił z tych w Kośćiele Obyczáiow: Prawdy ſámey przeſtrzegał y bronił; y tę/ w Piſániu ſwoim / wſzyſtkimi iáſnie mowił. O wielka Dobroći y Opátrznośći Boſka; gdyby ią ludźie chćieli báczyć! Dał Pan Bog podporę, w Grzech vpádłym ludźiom/ vpádek niegdy Dáwidow; ktorego on/

Opátrznośc Boża !

Ps. 50. etc.

 Kro-

Krolem y Prorokiem bedac/ w Psal-
miech swych pisác niewstydził sie: S.
1 Tim. 1. Páwel też, Páná Chrystusow Apostol/
1 Cor. 15. swoie Bluznierstwa y Prześladowánie
&c. Kościołá Páńskiego, w Pismie swym
wspomina: thakże y nászym Polakom
miłym Pan Bog dał znáczny przykład
Stanisławá Orzechowskie°; ktory też/
przed wszystkim swiatem/ Grzech swoy
w swoich Xiegách obwoływa: PAnie
Boże tylko day; áby ći/ ktorym tego iest
potrzebá / słyszeć to y widzieć chćieli.
Gdyby to oni czynili/ á czynić vmieli y
chćieli; co P. Bog dał był Orzechow-
Czytánie skiemu: náleźliby Prawde. do starych
Dokto= Doktorow trzebá sie vdáć temu; ktho
row S. zbłądzić niechce: nád S. Hieronymem
y on śiedział w ten czás; gdysmy do Prze
myslá przyiecháli. A ktoreś Xiegi czy-
tał/ w on czás ; te; w kthorych tak iest
In Dan. „ nápisano: Scripturæ intelligentiã, abs-
Cap. 11. „ que Dei Gratia & Doctrina Maiorũ,
„ sibi imperitissimi vel maximè vendi-
cant. W dzień S. Stanisławá / przyie-
NOwe cháliśmy do pátriey moiey: dał mi Pan
Miesto. Bog / iáko Oćiec Miłośierdzia / Ro-
dźice

dźice moie miłe zdrowo oglądáć: zástá-
lismy tak práwie wszystko ; iákosmy so-
bie od Páná Bogá życzyli. Jechałem
ia potym do Soli; á z Soli/ do Sam-
bora: y z towárzyszem moim przyiechá-
łem do Lwowá/ we Wtorek przed Bo- Lwow.
żym Wstąpieniem. Thu áczkolwiek
wielce byliśmy poćieszeni / z niemáło
rzeczy: wszákże to nawietsza byłá, Je-
dność Wiáry Swietego Kośćiołá Po
wszechnego/ w onym sławnym Mieśćie.
Osobna łáská BOZA ieszcze iest nád
Lwowem; tak/ iáko też nád Przemy-
slem: iednym sercem/ iednymi vsty/ ie-
dnego Páná Bogá wszyscy po stáremu „ Wia-
chwalą. Tákći tam bywa: gdzie thoż „ ry ie-
wierzy Pan/ co Sługá; toż Stárosto- „ dność/
wie/ co Mieszczánie; toż Vrzędnicy/ co „ z kad.
Poddáni. Poćieszna to byłá/ w iednym
bácznym Mieszczáninie Lwowskim,
discipule niegdy w Witembergu Phi-
lippowym: ktoregom ia był odiechał /
przed ośmia lat/ wielkim Luteranem;
tegośmy náleźli/ z niemáłym podziwie-
niem nászym/ wielce bogoboynym Ka-
tholikiem. Tákowa nam thez dawano

 spra-

ſpráwt w Krákowie/ o niektorych Mie-
ſzczánach: ći/ zá łáſką Bożą/ do nas
chutliwie przyſtáią; ktorzy/ w nowych
Zborzech/ zdáli ſie być naprzedniey ßy.
A ktoby niemogł baczyć; co tho ieſt zá
Ewángelia/ práwie káżdy rok odmien-
ną: małegoć tu trzebá wzroku: gdyby
tylko chćieli przeźrzeć. Ale więtßa tho
poćiechá; ktorą teraz przypomnię.
Gdym Kazánie czynił we LWowie/
(ácz wolałbym był inych ſłucháć) w
dzień Bożego Wſtąpienia; Znáki prá-
wego Kośćiołá Páńſkiego ſamá podá-
Mar. 16. wáłá nam Ewángelia: (bo ten ma A-
poſtoły/ porządnie wyſłáne: po wßem
świećie/ káżdego narodu ma Wierne:
Pan w nim z ſwymi Robotniki robi; y
Náukę Znákámi vtwierdza) y przetoß
vczynіłem był krotką zmiankę Ormian
y Ruśi; áby chćieli znáć Kośćioł Apo-
ſtolſki/ pod Páſterzem iednym Piotrē.
Krotko mowiąc/ dowiedzieliſmy ſie
Ormiá-nie. tego pewnie; iż Ormiánie ſą z námi ie-
dney Wiáry. iáko to káżdy może z tych
znákow poznáć. Abowiem Legátá nie-
dawno Papieſkiego/ Kárdinałá Kom-
mendo-

mendoná/ człowieká oſobliwie mądre-
go, y vczonego, y (czegom ia doznał w
Poznaniu) bogoboynego/ z wielką w-
dzięcznośćią y vczćiwośćią (gdy we Lwo-
wie był) Ormiánie przyięli: X. Arcy-
biſkupá Lwowſkiego nad Biſkupem y
Kápłany ſwymi włádzą, iáwnie wy-
znawáią: do Kośćiołow náßych rádzi
chodzą; y przy Mßy vććiwie bywáią:
v nas náoſtátek/ gdy tego ieſt im potrze
bá/ Kośćielne Sákrámenta biorą. A-
bowiem ieden brát ich, Iurek Ormiá-
nin/ we wßyſtkiey Ruśi náßey Kupiec
dobrze znáiomy/ przeßłego roku roznie- Roku
mogł ſie w Mośćiſkach/ od Przemyſlá 1565.
czterzy mile/ ná Iármárku tám będąc,
w dzień Wßech Swiętych: y tám Spo-
wiedź vczyniwßy przed Kápłanem ná-
ßym/ z rąk iego przyiął Sákráment; y
po śmierći/ obyczáiem Kośćiołá náße-
go/ ná Swiętym mieśćcu ieſt pogrze-
bion. Nic inego lepiey pokázáć niemo-
że/ iákiey kto ieſt Wiáry; iedno ſpołe-
czne vżywánie Swiątośći Kośćielnych.
Przy Obiedzie też/ w tenże dzień W-
niebowſtąpienia Páńſkiego/ przyßedł
Ormiáń-

Ormiáńſki Kapłan do X. Arcybiſku-
pa: tám theż vczćiwość ich przećiwko
Przełożonym Kośćiołá náßego / y Po-
słußeńſtwo winne świętey Stolicy Pa-
pieſkiey / baczyliſmy oczyma naßymi.
To tedy y wiedząc y widząc / ßliſmy z o-
chotą do ich Kośćiołá: ſłuchaliſmy w
Sobotę / ich Liturgiey; to ieſt / Mßey:
z rozmow ſpołecznych / kthoreſmy z ich
Kápłany mieli / nic inego niemogliſmy
rozumieć; iedno iż / pod rożnym Obrzę-
dem Kośćielnym zwierzchnim / iedney
ſą Wiáry z námi. Dali nam też pewną
ſpráwę; zkąd oni ſwe Kápłáńſtwo po-
rządnie biorą: máią Pátriárchę w Ar-
meniey; ktory im Biſkupy święći / y dá-
ie: á Pátriárchá wźiął moc od Papie-
żá z Rzymu. Napierwßy ich Pátriár-
chá / y práwie Apoſtoł Ormiáńſki / był
nieiáki S. Grzegorz: temu (iáko oni
powiedáią) dał moc Sylweſter Pa-
pież, Swięćić y ſtánowić w Ormiań-
ſkiey ziemi Biſkupy: y potwierdzáią to
świádectwem Nicephorá / Hiſtoriká
Li. 8, Ca- Greckiego. bo ták ten o tym piße / mie-
pit. 35. dzy inymi słowy: Swięty Grzegorz on /

ktory wielkie Cudá czynił / wiele ćier-
piąc dla Pana Chriſtuſá od Teridate-
ſá / (Dertadiuſem zowią Ormiánie te-
go Krola ſwego; ieſli dobrze pomnię)
nakoniec przez 14 lat był zámkniony w
dole błotnym y ćiemnym: dla czego gdy
Pan Bog Teridateſá / że wßytkim Do-
mem iego y z Pány / ćięßko karał: (bo
ludźie obrácali ſie w Wieprze; y ſámi
ſiebie żarli) z onego dołu wyćiągniony
S. Grzegorz / tym iednym Znákiem ná
Wiárę ich nawroćił; Kośćioły im zbu-
dował; Mße miewał; [ſacra arcani et
myſtici Sacrificii celebrauit] y nowy-
mi Cudy z támtąd Diabły wypędźił.
Powiedáią też niektorzy; (thák tenże
Niceph. piße) iż ten Grzegorz / weſpo-
łek z Teridateſem / do Ceſarzá Konſtan-
tynuſá przyiechał: z czego ſie bárzo v-
weſelił Ceſarz; y Grzegorzá onego / vczy-
niwßy go wßyſtkiey oney źiemie Biſku-
pem / tam do Armeniey posłał. Z tych
słow y z inych Nicephorowych / vtwier-
dzą ſie tá powieść Kapłanow Ormiań-
ſkich; iáko Pátriárchá ich ma moc y w-
ładzą / od Sylweſtrá Papieżá / (then

okrzćił Ceſárzá Konſtantinuſá ; we-
dług y Ormiańſkiego wyznania) przed
Xij ſet lat dana. A choćiayże ná czas
mogli byli niektorzy Ormianie odſtąpić
od poſłuſzeńſtwa Stolice Apoſtolſkiey:
na Koncilium záſie Florentſkim/ ktore
było przed 120 lat/ poſłuſzeńſtwo przy-
ieli. y powiedał nam to zá pewne Xiądz
Simon/ Kapłan v nich we Lwowie
czelnieyſzy: iż gdy był z ſwym Biſkupem
(ktory tám v nich we Lwowie leży) nie-
bárzo dawno w Rzymie ; thám / w ie-
dnym ich ná to vczynionym Kośćiołku/
ſwoim Ormiáńſkim Obrzędem Biſkup
on Mſzą ſprawowáł. Niezmyſlam nic:
thák ſie działo : ſą żywi Swiádkowie:
Xiądz then Simon oſobliwie, dawał
nam o tych rzeczách ſpráwę: á Liturgią
miał przy nas/ z vczćiwośćią wielką y z
nabożeńſtwem/ Xiądz drugi (bo ich ieſt
czterzey podobno / we Lwowie) Mi-
chał. Y kthoryſz Kátholik niemiałby
mieć z tąd poćiechy; gdy że wſzad Wiá-
ry ſwey Powſzechney/ przećiw tym no-
wym nowey Ewángeliey ludziom / v-
twierdzenie baczy: Iż pod iedną Wiá-
rą/ roz-

rą / rozmáite ſą Obrzędy ſpraw Ko- Obrzedow Koſcielnych roznoſć.
ścielnych ; iedność Wiáry tho potwier-
dzą. Abowiem niemogą tego rzec/ bez
wſtydu wielkiego / naſzy Przećiwnicy;
áby Papieżowie Mſzą ſobie zmyślili: á
przy Mſzy / pámiątkę Swiętych / V-
márłych/ y Zywych : gdyż táż Mſza (ácz
ſpoſobem inym zwierzchnim) ieſt v Or-
mian/ v Grękow/ v Ruśi/ v Moſkwy.
etc. Y tá v nas rozność Zakonow / ro-
zność ſpraw zwierzchnich w Diœceſi-
ach/ iednośći Wiáry nie káżą, ále twier
dzą: oſobliwa to ieſt ſpráwá Boża: ták
chce mieć Pan Chriſtus ſwą Oblubie Pſal. 44.
nicę / w bryzowániu rozmáitym. Or-
miáńſkiey Mſzey Ceremonię bárzo ku
náſzym przychodzą: w Chlebie przáſnym
y okrągłym / iáko v nas / poświącáią:
Ciáło Páńſkie y Krew podnaſzáią : dla
niemocnych/ tylko zmaczáne we Krwi,
Hoſtię chowáią; y tákie też poſpolſtwu
rozdawáią/ ſami Kápłani tylko z Kie-
lichá przy Ołtarzu piiąc: w Vbierze ná-
ſzemu podobnym/ v Ołtarzá ſłużą: Ci-
borium tákże, iáko y my/ Ołtarze/ O-
brázy/ z wielkim w Kośćiele ochędoſtwę
máią.

máią. Kápłani ſą żonáci: ále żonę poy-
muią/ przed Kápłáńſtwem; (nie ták;
iáko Luter z ſwoimi) á poymuią Pán-
nę: y nád thę / ieſliby vmárłá / inßey
(chcąli być Káplany) nigdy mieć nie-
mogą. Do Ołtarzá gdy iść máią; win-
ną Czyſtość przez kilká dni chowáią: nie
ták; iáko ci nowey Ewángeliey Mnło-
wie. Wielkie záiſte ieſt vtwierdzenie
Wiáry Kośćiołá Rzymſkiego/ z ſpraw
Ormiáńſkich: dał ie nam Pan Bog do
náßey Ruśi; dla wielkiego záiſte pożyt-
ku Kośćiołá ſwego. Abowiem y Xiąg
niemáło máią tych; ktorym ći Nowo-
wiernicy / gdy ich my Prawdą ſpierá-
my / wierzyć niechcą: máią Xięgi S.
Dionys. Dionyſiuſá / zwolenniká Apoſtołá S.
Páwłá; ktory opiſał ſpráwy Kośćiołá
Apoſtolſkiego/ Mßą/ Modlitwy zá V-
márłe / y wiele inych rzeczy świętych: y
zwolenniká S. Piotrá, Papieżá Rzym-
Clemẽs. ſkiego, Clemenſá / ktory tákże wypiſał
wiele świętych Vſtaw Apoſtolſkich /
ktore my trzymamy / á Luter imi gár-
dźić począł / máią też Piſmo: Litur-
Litur-giae. gią náoſtatek y Mßą S. Jákubá / z Bá-
ſiliußá

ſiliußá / y S. Chryſoſtomá / w ktorych
y Ofiárá ieſt Ciáłá Páńſkiego / y Przy-
czyna Swiętych / y Modlitwy zá Vmár-
łe / nietylko Ormiánie máią; ále thez y
náßá Ruś / ludzie Gręckiey Wiáry.
Jeſt drukowána Mßa Ormiáńſka; kto-
rą niegdy wydał X. Andrzey Lubel-
czyk / Kánonik y Káznodzieiá Lwow-
ſki: ſpráwę Krztu świętego / y Błogo-
ſłáwienie Kápłáńſkie rodzących Nie-
wiaſt / z oſobliwymi też Ceremoniámi /
(co / przed XX lat / tenże Auctor wy-
dał) mamy też drukowáną: dáli nam
náoſtátek ſwoię Confeſsią / y wyznánie
ſwey Wiáry: zdroznego nic niemáią:
zgadzáią ſie z námi; y máią ſie / y znáią /
do tego. Z ſtrony tedy Ormian / wiel-
kąſmy wźięli we Lwowie poćiechę: kto-
rą w nas vtwierdźili Lwowſcy Kázno-
dźieie. Mieliſmy też tám nieco poćie- Ruſka
chy (ácz nie do końcá) y z náßey Ruśi; Wiárá.
ktorzy Gręckiego Kośćiołá ſpráwę cho-
wáią. o kthorych Wierze chcąc mieć
rzecz pewnieyßą / ßliſmy do ich Cer-
kwie: y tám rozmawiáiąc o Wierze z ich
Popem / kilká godźin dobrze ſtráwili-

 ſmy.

ſmy. Czyta Piſmo ten Baytko Ruſki;
ktory tám ieſt we Lwowie: y zezwalał
nam ná wſzyſtko / y ná Poſłuſzeńſtwo
Namiáſtkowi Piotra S: tylko tę rzecż
ſkłádał ná Przełożone ſwoie / ná Oycá
Władikę / y ná Pátriárchę Konſtan-
tinopolſkiego. O gdyby naſzy Paſterze
pilno przed ſię tę rzecż wźięli: ázaby P.
Bog / zá ich pilnym ſtáraniem / raczył
Ruś naſzę z námi ziednocżyć. Gada-
łem ia y w pátriey moiey / z Popem tám
Ruſkim, Piſmo czytáiącym: coſmy też
czynili z Xiędzem Officiałem y Kazno-
dzieią Przemyſkim / w Kláſztorze ich v
S. Spáſſá; y Wáſzey M. Miłościwy
Pánie Lwowſki / ta rzecż ieſt nietáyna.
Máiąc oni niemáło ſwych opiniy / prá-
wym Chrześcijánom nieprzyſtoynych:
ale te wſzyſtkie vroſły z Niewiádomo-
ści y z Nieumieiętności ich / y zá potwá-
rzą tych; kthorzy niechcą ku zgodzie.
mnie ſie tak widzi / y X. Officiał Prze-
myſki lepiey to baczy; iż obłędliwe ich
mnimania łatwie by ſie im zbiły: gdyby
tylko przyść mogło do porządney z nimi
rozmowy. Pánie Boże day to; áby naſzy

Przełożeni mogli ten lud Pánu Bogu
pozyſkáć: zwłaſzczá tego czáſu; ktorego
oni też ſą ku nam przychylnieyſzy. Abo-
wiem tá Sektá nowa iuż ſie też zawá-
dza y miedzy ich Popy; ktorzy ſą pod Pá-
ny Nowowiernymi. á zwykł tho Pan
Bog ták czynić / z Miłoſierdzia ſwego;
iż / gdy iedni od Kościołá Powſzechne- ,, Láſkę
go odſtáią / on drugich ná tho mieyſce ,, P. bog
wzywa. Wzgárdzili byli Grękowie Pá- przenoſi,
pieżem: obrał ſobie Pan Bog nas Po-
laki / Niemce / Węgry; á Gręki w Tu-
recką moc dał náoſtatek. tákże też tego
náſzego wieku / odſtáli Niemcy y Wę-
grzy od Wiáry; y Polacy niektorzy po-
częli im tego dopomágáć: á Pan Bog
co? obrał ſobie wielki lud / w Indiey /
y w inych nowych Inſułach / Ziemiach /
Krainach; do ktorych ſwą Láſkę prze-
nioſł: á Węgrow część wielką podał
iuż Turkowi / Niemcom ſtráſzliwe-
mu. Pánie Boże rácz to dáć; áby ſie y
nam kiedy niedoſtáło. Aza niewidzimy
do kąd ſie zánioſło? ázá náſz miły do-
brey pamięci Stániſław Orzechowſki
niewywodził to / y prawie demonſtro-

wał; iże ći Nowowiernicy, Turkowi droge do Polſki śćielą. Wzgárdźili Żydowie Wiárą; Pan Bog obrał Pogány: wzgárdźili Papieżem Grękowie; ná to mieyſce myſmy wſtąpili; odſtáli záſię teraz Niemcy od Piotrá Rzymſkiego: iáko w Indiey/ ták też w naſzey Ruśi/ może Pan Bog Ruś z námi ziednoczyć. Trzebáby nam o to Paná Bogá prośić/ á Páſterzom y Pánom o tym chodźić; iáko byſmy być mogli z ſobą/ pod iednym Páſterzẽ/ w iedney Owczárni. Wiele może być pozwolono Grękom; gdy iedná Wiárá y iedno Poſłuſzeńſtwo będźie: pozwoliło im Koncilium Floreńtſkie wſzyſtkich ich Ceremoniy; ták/ iáko też Ormiánom: y o Liturgiey/ y o żonách Kápłáńſkich/ tość trzymáią Grękowie; com o ORmiániech niedawno powiedźiał: y Sákrámẽt chowáią do roku/ dla niemocnych/ pod iedną tylko Oſobą. Byliſmy thez przy Ruſkiey Mſzy/ w Monáſterzu S. Spáſſá: ſłużą/ według Liturgiey; ktorą S. Chryſoſtom y Báſiliuſz nápiſał: mam ia nádźieię o łátwiey zgodźie/ zá pil-

Mſza Ruſka.

zá pilnym ſtárániem Biſkupow y Pánow naſzych. Xiądz Biſkup Przemyſki/ gdyſmy v niego byli/ powiedał nam nieco; iáko w inych Krámách/ Grękowie zgadzáią ſie z naſzymi: Pánie Boże day to; áby nam też tę/ w naſzey pátriey/ pamiątkę po ſobie zoſtáwił; áby my do Ruſkiego/ Ruś do naſzego Kośćiołá/ w iednośći Wiáry y Poſłuſzeńſtwá/ moglibyſmy chodźić. A byłoć to w naſzey Ruśi/ wnet po Florentſkim Koncilium: mam ia tego pewny Dowod/ z Xiąg Grockich Lwowſkich. Ktoby chćiał widźieć; niechay czyta in Actis, Feria 6 poſt feſtum S. Andreę, Anno 1537: tham naydźie Przywiley Krolá Węgierſkiego y Polſkiego Władyſłáwá; y o tey Vniey Wiáry Ruſkiey z námi/ z támtąd weźmie pewną ſpráwę. Trzy rzeczy tám máią Włádikowie y Popowie Ruſcy/ ná ſwym Przywilegiu/ Roku Bożego 1443 ſobie dánym: iedná; áby też/ ktore naſzy máią/ Wolnośći Praw mieli: druga; áby przy ſwey Iuriſdikciey záchowáni byli: á trzecia; áby thez Imienia ſwoie

Zgodá Graekow z Láćinniki.

Przywiley Kośćiołow Ruſkich.

 Kośćiel-

Kościelne / ták iako naßy / spokoynie
trzymáli: á to wßystko dano im dla te-
go; iż czásu Eugeniusá Papieżá / (kto-
rego thám iest zmianká) z Kościołem
Rzymskim y Powßechnym Vnia Wiá
Vniá Wiáry Ruskiey z Rzymską. ry przyieli byli. Záiste iesli Cerkwie Ru
skie máia co wolnośći; zá tym Przywile-
giem máia: y przetoż byliby oni podo-
bno pochopnieyßy do odnowienia they
świetey Vniey / zá stárániem Pánow y
„ Pásterzow náßych. Szátan rad záw-
„ żdy tárga Jedność. co im on rádnieyßy
czyni; tym nam potrzebá iest być czuy-
nieyßym / y w zbáwieniu Duß bráći ná-
Ioan. 10. ßey pilnieyßym. Przez ktore Naiemni-
ki (bo dobrzy Pásterze tego nieczynia)
rozerwana iest oná świeta Vnia; dali
ći iuż liczbe Pánu Christusowi / dla Zie
Ioan. 11. dnoczenia rosproßonych národzonemu:
y my / gdybysmy co z nas iest nieczynili /
ná to sie gotuymy: ia / co ze mnie było /
z Miłośći winney ku ziemkom y Bráći
moiey / rádem też to vczynił; iż / w Pi-
sániu moim / niechćiałem thego zámil-
czeć. Jáko trudno ma ktho wniść do
Mat. 16. Niebá / komu Piotr Pásterz nieotwo-
rzy:

rzy; (á nie otwiera on wßystkim; ktorzy Mat. 10.
głosu Páńskiego przezeń niesłuchája) 21.
ná inym mieyscu / dowodnie to wywo- Luc. 88.
dze: teraz tylko chce błogosłáwić Pá- etc.
ná Bogá; iż pátria naße / w tych dźi-
sieyßych śmiertkách / ráczy nieiáko ćie-
ßyć: tylkoby nam potrzebá, być thego
wdźięcznym; á pilniey Pánu Bogu czy-
stym sercem służyć. Jnße rzeczy / ná dro
dze naßey / opußczam. bo tylko te wspo
minam; ktore ku pożytku pospolitemu
należa. Náwiedźilismy też święta o- Gorá S.
ne / v Opátowá / Łysa Gore; gdźie iest Krzyża.
cząstká Krzyża Páńskiego: á do Káli- Káliß.
ßá przyiechawßy w dobrym zdrowiu / z
łáski Bożey / tráfilismy ná rozruchy Ży-
dowskie. ktorzy ácz niemáta ßkode áyw
popádli; wßakże dáli do thego wielka Żydowie.
przyczyne: iż śmieli sie targnać ná Zá-
konniká / ná Kápłaná / v Fáry w Ká-
lißu Káznodźieie. Záiste názbyt wzná-
ßáia rogi Żydowie / v nas w Polßce: á
onoby mieli być tymi; ktorymi chce ich
mieć sam Pan Bog: iáko Błoto po v-
licách; ták wzgárdzeni / według Pismá
Prorockiego / máia być Żydowie. á to Psal. 17.

wßyſtko z Miłoſci maią czynić Chrze-
ſcijanie: aby thak / dla czego dani ſą w
niewolą y w wzgárdę / tym łátwiey o-
Act. 2. bácżyć mogli. Vkrzyżowali oni Syná
Mat.22. Bożego: Sługi iego pobili y pomordo-
wali: y dźiś (oprocż iáwnego przez Li-
chwę drapieſtwá) iákimi ſą Chrzeſcijá-
nom Przyiaćielmi; wypiſał to niektory
Lib.2,Capit.5 et 6. Zyd okrzcżony / Hieronymus de ſancta
Fide. Abowiem naukę Chrześcijáńſką /
w ſwym Tálmućie / gorßą czynią niż
Pogáńſką: Biblią zfałßowáli: Ewán-
gelię / gdźie mogą / palą: Páná Chri-
ſtuſá maią zá nawietßego na świećie
Złocżyńcę; y w Piekle / w naplugáw-
ßym ſmrodźie/ mieyſce iemu daią: Ch-
rześcijáńſkie perſony naſromotnieyßymi
ſłowy mianuią: mimo náße Kośćioły
idąc; Dom ten ſmrodliwy/powiedáią/
niechay Bog rozwáli: trzy kroć przez
dźień nas przeklináią: niethylko zdrá-
dźić Chrześcijánina; ale też zábić nako-
niec/ (gdyby iedno mogł) zá Ofiárę Bo-
gu maią. wßytko to ten Hieronym Zyd
okrzcżony wypiſał/ przed 150 lat: po-
dobno nie odmienili do tego czáſu, wy
myſlne-

myſlnego/ y bluźnierſtwa pełnego/Zy-
dowſkiego Talmuthu ſwego. Oprocż
Záſlepienia ſerdecznego, y kaźni wiecż- Ps.68,54
ney / odiął im Pan Bog Króleſtwo / Esa.3.etc.
Kápłaná/ Ofiárę; y roſproßył ie/ iáko
lud wzgárdzony / po wßyſtkim świe-
ćie: przetoß Pánowie Chrześcijáńſcy /
ktorzy Zydy wynoßą / á przećiw woley
Bożey to czynią/będą zá to Pánu Bo-
gu odpowiedáć. Azaby nielepiey o to
ſie ſtáráć; iákoby też/ w ich Bużnicách/
ich błędy im pokázowano: záiſte trze-
báby tego: gdybyśmy woleli Duße ich
pozyſkáć; niżli Czerwone Złote / Pie-
prze y Szafrány / od nich bráć. Z Mi-
łośći tho ia mowię; nie złym vmyſłem:
wie Pan Bog: iáko ſam w ſobie Grze-
chu miłowáć niechcę; ták thęż w Bliź-
nich moich. Teżći ßalonemu nie miło „
bywa; gdy go wiążą: ále ku rozumowi „
przyßedßy/ wdźięcżen bywa tego. y Nie „
mocni Lekarzom pierwey niedźiękuią;
áżby dobrodźieyſtwá ich poználi.
Wiem też/ co ſie dźiś dźieie w Indiey/
y w ſámym iuż (zá łáſką Bożą / y oſo-
bliwym ſtárániem práwie świętego
 Oycá

Oycá Papieżá dziśieyſzego) w Rzy-
mie: we Wtorek Swiątecżny przeſzły/
ſam Papież ſwymi rękami okrzcił ie-
dnego znácżnego Żydá, Eliaſzá / w Rzy-
mie v Żydow nawyżſzego Kápłaná / w
bogáctwiech, w náuce, y w rozumie zá-
wołánego ; á z nim weſpołek / trzy iego
ſyny, y cżwartego wnęká. Ten Eliaſz /
teraz iuż Michał / ma pilne o inych ſtá-
ránie ; y okrzćiło ſie ich / niedługo po-
tym / więcey niż XXX ; miedzy ktory-
mi y żoná iego była / przed tym bárzo
temu przećiwna. Pánie Boże day to /
áby to náſzy Nowowiernicy pierwey o-
bácżyć chćieli ; niżli nas z nimi P. Bog
náwiedźi. Moglićby iuż iáśnie widźieć ;
iáko Pan Bog ſwą táſkę / od iednych do
drugich / zwykł przenośić : nietylko Ży-
dowie vznawáią Páſterzá Chrześcijań-
ſkiego ; ále też y Kroleſtwá ine do Po-
ſłuſzeńſtwá Papieſkiego wracáią ſie.
Po ſzkodzie / oni mądrzy : o gdyby Po-
lak / przed ſzkodą. Takći bywa / zá ſtá-
rániem pilnym Páſterzow dobrych : tá-
kowi Páſterze z Klaſztorow niegdy wy-
chodźili. Nieogląda ſie nic ná ſwe dźi-
śieyſzy

śieyſzy Papież : oſobna ieſt Skromność
w życiu ; a niewymowna Pokora : nie-
dármo daie mu Pan CHRiſtus moc y
Diabelſtwá wypądzania / zá Błogoſłá-
wieniem Papieſkim. Pewną nowinę z
Rzymu piſano / ieſzcże Mieśiącá Lip-
cá ; iż śiedmi pewnych od Diabelſtwá
wybáwił. Tho ia / dla naſzych : Panie
Boże / rácż nam tego Papieża Piuſá /
y teraz práwego Zakonniká / długo ná
świećie trzymáć. etc. Amen. W Káli-
ſzu przetrwawſzy przez dźień S. Janá /
(bo tak Przyiaćiele chćieli) przyiechá-
łem do ſwych do POZnánia / zá táſką Poznań
Bożą / w dobrym zdrowiu. Teć ſą
Poćiechy náſze niemáłe / ná tey drodze :
do ktorych przydałem trzy inſze máte-
rie ; iedne / o Miłośćiwym Roku ; dru-
gą / o Spowiedźi do P. Bogá y Swię-
tych : á trzećia rzecż ieſt / Liſt do Ber-
nárdiná nieiákiego ; ktory z Klaſztorá
niedawno áyw wyſtąpił. Pamiętam /
M. Pánie Lwowſki / com z W. M. o
Spowiedźi rozmawiał ; gdym był tha Spo-
drogą w Soli : niechćiałem zániedbáć, wiedź
tego nápiſáć ; co niewiele podobno lu- do S.
dźi wie-

Miłośći we Láto List. dźi wiedzą: Miłośćiwy też Rok ábyś-
śmy vczćiwie przymowáli od Oycá S.
Papieżá; y tego nam potrzebá: á List
ten Láćiński / ktory zbija zgwáłtowni-
ki Slubow Bożych / nietylko Ministry
tych Nowowiernikow wymáluie; ále
też prawey Wiáry wyznánie / Kośćio-
łá prawego y Pásterzá pokazánie / zá
gruntownym stárych Doktorow z Pi-
smá S. świádectwem / gruntownie wy-
pisze. Niechce wiecey słowy báwić
Wásze M: gdy W. M. to / co tu iest
nápisano / przeczćisz: mam tę nádzieię;
iż y rzeczy niepogánisz / y dar ten máły
zá wdźięczne przyiąć raczysz. co wszytko
iż ku W. M. miánowićie piszę; nieuczy-
nitem tego bez słusznych przyczyn: chcę
być tego wdźięczen; co mi W. M. thą
drogą / w domu swym / łáskáwie raczył
pokázáć. Pánu Bogu W. M. po-
czam / wszytkiego Domu W. M.
(áći niegodny) Bogo-
modlcá.

Dan z Tumu Kośćiołá Poznáńskiego /
Mieśiącá Listop. Roku P. 1566.

Miło-

Miłośćiwego Látá Chrześćiáńskie- go Wywod grun- towny.

KToby chćiał dowo-
dnie zrozumieć; co tho iest
IVBILEVS / álbo
(iáko my zowiemy po Pol
sku) Miłośćiwe Láto: ten ma pogla-
dáć ná te dwie rzeczy; ná Iubileus Pá 2 rzeczy.
ná Christusow / á ná roskazánie tego Iu-
bileusu Przepowiedánie y Száfowánie.

I. Iubileus Páná Christusow. Iubileus Páná Christusow / ktory on
nam spráwił y kazał / iest wyswobodze-
nie z niewoley Szátáńskiey / á przywro-
cenie vtráconego dziedźictwá w Kro-
lestwie Niebieskim. ten ma vtwierdze- 4 Dowody gruntowne.
nie / ze 4 Dowodow gruntownych; z Fi-
gury / z Pismá stárego Zakonu / z świá-

dectwá

dectwá Nowego Teſtámentu/ y z iſzcze-
nia Rzeczy. Ná te Dowody trzebá pil-
nie baczyć temu; ktory chce Piſmo do-
Mat. 13. brze wykłádáć. bo Doktor Páná Chri-
ſtuſow ma wynośić Stare y Nowe
Rzeczy / z ſkárbu, ſobie zleconego : ma
1 Cor. 10. pilnie pámiętáć ná ono; iż Stáry Zakon
Coloſ. 2. ieſt przeznáczeniem y opowiedzeniem
Nowego : iákom to gruntownie y do-
ſtátecznie wywiodł w PRzedmowie/
przy Náuce Práwego Chrześćijániná.
1 Przy= Ták my poznawamy Kápłáńſtwo Pań-
kład. ſkie / według porządku Melchiſedeko-
wego: mamy Figurę; Gen. 14: ieſt Pro-
roctwo; Pſal. 109 : mamy Nowego Te-
ſtámētu świádectwo; Heb. 7 : á Rzecż
tę ziśćił Pan Chriſtus/ przy ſwey oſtá-
2 Przy= tniey Wieczerzy. A w Báránku tymże
kład. náſzym, w Pánie Chriſtuſie/ też Wy-
wody naydziemy. Abowiem Przezná-
czenie mamy; Exod. 12 : Eſáiaſz Páná
Chriſtuſá Báránkowi podobnego czy-
ni; Eſa. 53 : Páweł S. zowie go też Pá-
ſchą náſzą ; 1 Cor. 5 : á iáko to wypełni-
ło ſie w nim; iáko nie ſą połamáne Ko-
ści iego/ y iáko po Ofiárowániu dał ſie-
bie po-

bie pożywáć etc; tego części ná Krzyżu/
część przy Wieczerzy / zá świádectwē
Swiętych Ewángeliſtow/ práwi wier-
ni obacżáią. Ták ſie ma oglądáć do- Záwiązánie do
bry Theolog ná wſzyſtkie ſtrony; áby nie
zbłądźił: kto iedno mieyſce Piſmá S. ,, wo-
pochwyći / á drugich niebaczy; łátwie ,, dow
ten w błędy wpádnie. iáko to widźimy ,, gruntownych
láſnie / w dźiśieyſzych tych Nowowier-
nych ludziach. Jubileus tedy y Miło- 1 Dow.
ściwy Rok Páná Chriſtuſow, naprzod
ieſt przeznáczony w onym Jubileuſie
Zydowſkim; ktory oni świętobliwie ob- Leuit. 25.
chodźili / káżdego Roku pięćdźieśiąte-
go. y przetoſz też zowie go Moyżeſz/ ál-
bo Jubileuſem / álbo Pięćdźieśiątym
Rokiem. Summá tey Figury thá ieſt: Wykład
Káżdego śiodmego roku Zydowie/ z ro-
ſkazánia Bożego/ áni śiali nic ná Ro-
li/ áni Winnic nieopráwiáli; ále co ſie
dobrowolnie vrodźiło / to wſzyſcy ſpo-
łecznie mieli : y zwáli ten Rok śiodmy,
Rokiem odpoczywánia Ziemi. licząc
tedy śiedḿ lat śiedḿ kroć / vczyni 49
lat: ktorego czterdźieſtego dźiewiątego
roku trąbiono w Trąbę/ Mieśiącá śio-
dmego/

dmego / w Dzień iego dzieśiąty / cząsu
Oczyśćienia Grzechow; á trąbiono / po
Wszystkiey Ziemi. To gdy ták ogłaszá-
no; wielka z tąd była radość vbogim y
obciążonym ludziom. Abowiem thego
Piećdziesiątego Roku / (oprocz one-
go; iż thez y Role y Winnice wszystkim
były społeczne) przywracano zástáwio-
ne Jmienie; káżdy / Naiemnikiem y ro-
botnikiem cudzym dla vbostwá będąc/
wrácał sie do swoiey Fámiliey: y prze-
tosz Długi y Zapisy / Miłościwego Ro-
ku tego / wszystkie vstawáły. The trzy
rzeczy osobliwe były / przy oney Jubi-
leusá Zydowskiego Ceremoniey; odpu-
szczenie Długow / przywrocenie Jmie-
nia / y woswobodzenie z Niewoley: iá-
ko tez / ná niektorym mieyscu / przypo-
In Esa.58 mina to S. Hieronym. á tych Wolnośći
nikt iny niemiał; iedno lud Boży / Brá-
ćia ludu Zydowskiego: dołożył thego
Jubile- Moyzesz. Jesliby kto chćiał wiedźieć;
us / co. co to iest za słowo Jubileus: Zydow-
skie iest. bo oni ten Rok zowią / y thák
Moyzesz nápisał / IOBEL: á Jo-
bel wykłada sie Rog Skopowy / dla
tego;

tego; iż oná Trąba / ktora opowiedano
przyszły Rok Miłościwy / była z Rogu
Skopowego. Niedarmo to wszystko:
wielkie tu są (iako obaczymy) Taiem-
nice. Kto tedy zrozumiał Historią / y Wykład
obaczył sposob oney poważney Ceremo
niey; ten / iako dobry y mądry Theo-
log / dwu rzeczy ma sie z tąd vczyć: ie-
dna ku Bogobojności należy; a druga
zamyka w sobie Taiemnicę Nowego Za-
konu. Wszystek Zakon iest záwieszon ná Mat 22.
Miłośći; według wykładu Pańskiego:
przetosz y Zydowski ten Jubileus do te-
go wiodł lud Boży; aby sie vczyli miło-
wać Pana Boga / y Bliźniego swego.
Ku Miłośći Bożey to ich ciągnęło; iż 1. Mi-
y w tym Roku baczyli dobrodzieystwa łość Bo-
Boże / z iego Błogosławieństwá im ża / z Ju-
dane. Abowiem y na każdy Rok Sio- bileusa
dmy / y ná ten też Piećdziesiąty / roku Zydow;
szostego Pan Bog takie dawał im swe
Błogosławieństwo; iż co było potrze-
ba ná trzy láta / to sie im iednego roku
rodziło: Dam wam (powieda) moie ,,
Błogosławieństwo / szostego roku; y da ,,
owoc trzech lat; y będziecie źiać roku ,,
osme-

ośmego; a będziecie ieść stare zboże/ áż
do roku dziewiątego: poki nowe niebę-
dzie; stare ieść będziecie. Wielkić tho
znak dobrotliwey Opatrzności Bożey/
ku ludowi swemu: wielkie z tąd iest po-
budzenie/ ku miłowaniu ták dobrotli-
wego Pana/ y ku pełnieniu Przykazá-
nia iego. przetoż też te tám nayduiemy
słowa Moyżeßowe/ do synow Israel-
,, skich: Káżdy z was niech sie boi Bogá
,, swego: (bom ia Pan, Bog wáß) Czyń-
,, cie Przykazánia moie; y Sądow strzeż-
,, cie; y pełńicie ie: abyście mogli mießkáć
,, ná ziemi bez wßelkiego strachu/ y áby
,, wam ziemia rodziłá swe owoce; ktho-
,, rychbyście pożywáli do sytności/ niebo-
,, iąc sie niczyiego naiázdu. Boy sie Bo-
gá twego: y drugi y trzeći raz Moyżeß
powtorzył. Miłość także Bliźniego (Miłość Bliźniego.)
iásna iest/ w pußczániu wolnie Imie-
nia/ y w przywracániu Wolności. dlá-
ciego theż/ tymi słowy tám Pan Bog
,, mowi: Nie zásmecay Brátá twoiego:
,, ani drecz krewnego twego: im daley bę-
,, dzie Jubileus: tym drożey kupiß: im
,, bliżey; tym tańßa będzie Arenda: (bo-

czás

czás zbierania pożytkow kupiß; nie I- ,,
mienie ná wieczność) Vbogi Brát ,,
twoy gdyć sie zaprzeda; niebędzieß go
miał Niewolnikiem/ ale Robotnikiem
tylko y Naiemnikiem: w Rok Miło-
ściwy/ káżdy sie wroci do Imienia swe-
go/ y do Rodzaiu swego pierwßego. &c.
Tym sposobem Pan Bog vczył Bo-
goboyności lud swoy/ przy onym też Ju-
bileußu: ktory iż znaczył przyßłe rzeczy/ (Przecz vstał Jubil. Zyd.)
y Taiemnice Nowego Zakonu; przeto
iuż koniec maią Ceremonie iego. Tá-
iemnice kto chce poznáć; ma pamiętáć (2. Táiemnice/ z Jubileu sá Zydo.)
ná one potrzebną Regułę v S. Augu-
stiná/ wielkiego á poważnego w Ko-
ściele Powßechnym Doktora: ktory do- (Epist 23. Li. 157.)
brze nas tego vczy; áby miedzy święty-
mi Znakámi/ y Rzeczą przeznaczoną/
Podobieństwo nieiakie było. Jako te-
dy ná Miłościwym Lecie Zydowskim/
Długi odpußczano/ z Niewoley wypu-
ßczano/ y Zapisy kásowano: tákże theż
przez ten Miłościwy Rok/ kthory nam
Zbáwiciel náß kazał y dał/ bierzemy (Lu. 4. etc.)
Odpußczenie Grzechow; á wybawieni
z Niewoley Diabelskiey/ zá zdrapániem (Colos. 2.)

 przecię

przećiwnego nam Chirographu/ ku v-
traconemu Jmieniu Rayskiemu y Nie-
Galat. 4. bieskiemu/ także też ku pierwszey Famil-
liey sposobienia w Synostwo BOże/
Vtwierdzenie/ z Jmion Jubil. przywroceni bywamy. Na toć sie ogla-
dali LXX oni Wykładácze Starego
Zakonu; ktorzy ten Jubileus / y then
Rok Piećdziesiąty/ po Grecku zowią
Rokiem Odpuszczenia/ y z prosta á zgo-
tá, Przeznaczeniem. Widzieli bowiem
oni; co znaczyła Figurá. Dosyć iest ná
tym prostemu; iáko oná Wolność Cie-
lesna przeznaczyłá Duchowną: ktho by
chćiał daley postąpić / y Táiemnicam
wszystkim pilniey sie przypátrzyć; zá Dá-
rem onego / kthory Táiemnice Krole-
Mat. 11. lestwa swego obiawia Pokornym/ może
Jne Táiemnice. przyść ku temu. Abowiem y do tegoby
przyszedł; iáko przez on Rok Miłościwy/ ktory przez trzy láta Zbáwiciel nasz
kazał / á dniá szostego nam go spráwić
raczył/ są nam odpuszczone X Talen-
tow; dane są VII Swiątośći/ y VII
przy nich Darow Duchá Swiętego: á
to ystáć sie niemogło/ przed siedmią lat
Galat. 4. siedmi kroć; tho iest/ przed doskonáłym
wypeł-

wypełnieniem czasu: y nie kthora ina
Trąba/ iedno Trąbá Wodzow trzody
y owiec Páńskich/ Trąbá mowię Wo-
dzow naszych, S. Apostołow / po na-
pierwszym obwołániu Pásterzá dobre-
go Páná Christusá / ten Rok Miło-
śćiwy po Wszystkiey Ziemi ogłoszyłá; Psal. 18. &c.
nie komu inemu / iedno práwemu J-
sráelowi/ práwym Wiernym y Wyzná-
wcom Bożym; á to/ począwszy od dniá
L/ od dniá Swiątecznego. Pewna to Act. 2.
iest/ z świádectwá Apostolskiego; iż wszystkie spráwy Stárego Zakonu, są Fi- 1 Cor. 10.
gurą Nowego: choćiaybyśmy wszyst- Coloss. 2.
kiego my nierozumieli. Tenći napierw-
szy iest Wywod Jubileusá Páńskiego;
ktory on nam opowiedał / spráwił / y
dawał: Proroctwo mamy Esáiaszo- 2/y 3
we; á wykład Proroctwá v S. Luká- Dowod
szá Ewángelisty. Abowiem gdy czytał Esaiae 61.
te słowá Pan Christus/ z Xiąg Esáia- Lucae 4.
szá Proroká; Duch S. posłał mię kazáć
Ewángelią vbogim/ vzdráwiáć sercá
skruszone/ opowiedáć więźniom wypu-
szczenie, á ślepym wzrok / wypuszczáć
vtomne, ná Odpuszczeniu/ opowiedáć

 Rok ná Odpu-

Bczenię: Rok Páńſki przyiemny; po czytániu te-
i ná Ju- dy tych ſłow Prorockich / thak powie-
bileußu. dział Pan Chriſtus w Názáreth / w
Kośćiele Zydowſkim: Dziś ſie wypeł-
Wykład niło to Piſmo / w vßu waßych. Ato y
y komu tu dał znáć Prorok; co ſie rozumiał on
ieſt pożȳ Jubileus Zydowſki / y komu ieſt poży-
teczny teczen. Abowiem kto Vbogim nie ieſt/
Jubil. áni Sercá ſkrußonego / y ktoby niech-
ćiał z Jectwá wyniść / Slepotá zgár-
dźić / y Vłomnośći ſwych wźiąć vzdro-
wienie: ten o łáſce Miłośćiwego Ro-
ku Páńſkiego ſłycháć może; ále otrzy-
" máciey niemoże. Vbogi niemá nic ſwe-
Mat. 5. " go; nie podnośi ſie z Jałmużny ludz-
" kiey; łáknąc y prágnąc/ naſycenia pro-
" śi; y w ſwych niedoſtátkách płácze cżę-
ſto: tákżeć też Vbodzy Duchowni, nie
ſwoie/ále Boże/Dobrá máią; z Miło-
ſierdzia nád ſobą Bożego, niemáią ſie
pyßnić; prośić máią v Pana Bogá, zá-
chowania y przymnożenia Bogoboyno-
ści; á niedoſtátki ſwoie / Grzechy y V-
pádki ſwoie/máią záwżdy opłákáć. tá-
kowi Vbodzy przymuią Ewángelią / y
Pſal. 50. według niey ſie rządzą: ći máią Serce
ſkrußo-

ſkrußone y vniżone/ſerce miękkie/Wo- Eze. 11, 36
ley Bożey mieyſce daiące: ći do Nie-
wolſtwá Diábelſkiego / do Ciemnośći
ſwych y Chorob pierwßych / ták niera-
dzi wracáią ſie; iáko on / ktory ſie plu- "
gáſtwem zmazał/zdáleka ſmrod omija. "
Oſtátni Dowod Jubileuſá Páńſkiego, 4 Dow.
z ißcenia Rzeczy ieſt: then iáko ieſt od
niego, we wßyſtkiey Ziemi ludu w on Mat. 4.
czás Bożego, obwołány / Mágdálenie &c.
y inym Pokutuiącym dány/ á ná Krzy- Luce 7.
żu S. iſtotnie ſpráwiony; z tego / com Mat. 27.
iuż powiedział/káżdy może báczyć. przy &c.
ſtąpmyß do drugiey rzeczy / y pilnie o- II.
báczmy; iáko roſkazał P. Chriſtus ſwoy Jubile-
ten Jubileus opowiedáć / y porządnie us Ko-
im ßafowáć. Dwie rzeczy tu wſpomi- śćielny.
nam: Opowiedánie / y Szafowánie/ z
Roſkazánia Páńſkiego obiedwie: y czy-
nię to dla tego; áby káżda rzecz ná ſwym
mieyſcu byłá/ y tym ſie łátwiey poięłá.
Abowiem kto w kupę hátli rzeczy roż- "
ne; ten dobrze vczyć niemoże. Ná Ka- " O po-
zániu/ Jubileus Páńſki záwße opowie- wiedá-
dámy; á ná Krzćie/ y przy Spowiedźi/ nia y
tym Miłośćiwym Rokiem ßafuiemy: Száfo-
wánia
różność.

ieſt

iest tedy niejako rożne / y z strony cżá-
su / Przepowiadanie, od Szafowánia /
Kazanie, od Krzcżenia y Rozgrzeszá-
nia. Przepowiedanie Miłościwego
Roku Pańskiego, iest opowiedanie O-
pusżcżenia Grzechow / przez Smierć P.
Chrystusowę / ludziom do Pana Bogá
nawroconym. bo tak roskazał Pan Chy-
ristus swym Apostołom ; gdy do nich /
po swym Zmartwychwstániu / tymi sło-
wy mowił : Thak było trzebá cierpieć
Chrystusowi / y dnia trzeciego zmartwych
wstáć ; y być powiedana w Imie iego
Pokutę / y Odpusżcżenie Grzechow / ná
wszystkie Narody ludzkie / pocżąwszy
od Jerusalem : Bądźcież mi świadká-
mi / w Jerusalē / y we wszystkim Żydo-
stwie y w Samariey / y aż na koniec Zie-
mie : Idźćie ná wszystek Swiat ; prze-
powiadajćie Ewangelią każdemu stwo-
rzeniu etc. Thoć iest Roskazanie Pań-
skie / o Przepowiadaniu Roku iego Mi-
łościwego : temu oni w then czas dosyć
cżynili ; gdy wyszedszy / nietylko w swych
personach / ale y w swych Namiastni-
kach / wszędzie Ewangelią przepowiá-

PRZE-powiedá-nie Jubi-leusá / co Sowo-dy ;

Luc. ult.

ACT. 1.

Mar. ult.

Ibidem.

dáli. Abowiem wiek samych person A-
postolskich, długi być niemogł : ani też
oni / personami swymi / wszędzie kazáć
mogli. Winni są thedy przepowiedáć y
Namiastkowie Apostolscy ten Jubi-
leus Pański : Biadá im ; gdyby go nieo-
powiadali ; á Szafowánie iego w czym
iest ; dałem znáć wyższey : iedno iest /
przy Krzćie ; á drugie przy Pokućie :
przy tych dwu Swiątościach Kościel-
nych to bywa ; przy ktorych Odpusżcże-
nie Grzechow bierzemy. Szafowánie
thedy Jubileusu Pańskiego iest dánie
łaski Bożey ; przez ktorą / raz na Krzćie /
á bez liczby ná Pokućie / zá przystoy-
nym przyprawieniem / człowiek otrzy-
mawa Odpusżcżenie Grzechow ; á to / z
zasługi Męki Syna Bożego / y z mocy
Kluczow Kościelnych. O Krzćie świe-
tym (iako Pan Christus kazał im sza-
fowáć ; y iako to zawżdy w Kościele czy-
niono) iasna iest rzecz / y w Ewánge-
liey / y w Sprawach Apostolskich : o
tym tu nietrzebá więcey gadáć. Abo-
wiem ten nasz Kościelny Jubileus / do
ktorego wszystkie rzeczi porządnie toczy-

Wykład

Zawiązanie.

1 Cor. 9.

Szafowánie Jubileusa / gdzie ; y Opisánie iego,

Sowo-dy ;

Mar. ult.
Act. 2, etc.

my/ nie należy do Krztu; ale do Pokuty: przetoż też/ pilnie to obaczyć mamy: z kąd płynie ta moc Oycá świetego Papieżá/ w Szafowaniu Jubileuszá Pańskiego. Moc szafowania Miłościwego Roku Pan Christus swym dał Apostołom/ w onych poważnych swych słowiech: Zaprawdę wam powiadam; iż cokolwiek zwiążecie ná ziemi/ będzie związano y w Niebie; á cobyście rozwiązáli ná ziemi/ y w Niebie rozwiązano będzie. także y ná drugim mieyscu/ gdy iuż skutecznie tę im moc podawał/ zá dániem Duchá S. przy Tchnieniu widomym; Pokoy wam/ powieda: Jako posłał mię Oćiecz/ ia też was ślę: Bierzćie Duchá Swiętego: ktorym odpuśćićie Grzechy; są im odpuszczone: á ktorym zátrzymaćie; zátrzymane są. To do wszystkich Apostołow/ y przed Smierćią/ y po Smierći swoiey: do Piotrá też dwá kroć także/ Moc iemu osobliwą dáiąc/ tymi słowy mowił: Ja tobie powiadam; iżeś ty iest Opoka: á ná tey Opoce zbuduię moy Kośćioł; przećiw ktoremu nieprzemogą y brony Pie-

Mat. 18.

Ioan. 20.

Mat. 16.

kielne: á tobie dam Klucze Krolestwá Niebieskiego: y cokolwiek zwiążesz ná ziemi/ y w Niebie związano będzie; á cokolwiek rozwiążesz ná ziemi/ będzie rozwiązano y w Niebie: Páśże/ Pietrze/ Baranki moie; paś (mowię) Báranki moie; paś Owce moie. Atoż mamy Odźwierniego y Klucznika Niebieskiego/ Owiec y Báránkow iedney Owczarnie iednego Pásterzá: pewnie (iesli wierzymy słowom Syná BOżego) ten wnidzie do Niebá; komu Piotr otworzy: á przed kim on zawrze; nie będzie mogł tam wniść. Zámknione iest Niebo: trzebá do niego Kluczá: á Kluczá do niebá nikt niema; iedno/ komu go dał Pan Christus: á dał go Apostołom przy Pietrze/ y sámemu z osobná Piotrowi. ktorego Kluczá y Mocy sobie dáney iako oni vżywali/ y iako tym Jubileusem Páńskim szafowali; niemoże być rzecz tayna Chrześcijánom wiernym. Abowiem wiele Wierzących przychodziło spowiedać się/ y opowiedać sprawy swoie/ dla tego; aby Grzechow Odpuszczenie od Apostołow odnieśli: y

Ioan. 21.

Wykład

Odźwierdzenie.

Act. 19.

1 Cor. 5. Páwel S. naprzod Związał / á potym
2 Cor. 2. záśię Rozwiązał / onego Grzeßniká;
którego w Imię Páná Jesu Christá o-
sądziwßy / oddał był ná czas Szatáno-
wi; á potym záśię obfite nań wlał Mi-
łosciwe Láto. bo cokolwiek mu odpu-
scił; odpuscił / w personie Páná Chri-
Władza stusowey. Tu iuż trzebá nam obaczyć /
v powá- y rozważyć / moc y zacność Stolice Pio-
żność Sto- trowey; ktorą Namiastkowie iego /
lice Pá- Rzymscy Papieżowie / porządnie trzy-
piesklicy. máią: przy tey Stolicy / ktora też A-
postolską z dawna y stárzy Doktorowie
zowią / osobliwa iest y byłá záwße Moc
ßafowánia y rozdawánia IVbileusá
1 Dow. Páńskiego. Abowiem iesli Pan Chri-
Lucæ 4. stus / Pásterz naß dobry / posłan był
przepowiedáć Miłosciwe Láto: á iesli
ten Vrząd / y tę Władzą swoię / wlał y
przełożył ná tego; ktorego Pásterzem
Ioan. 21. Báránkow y Owiec swych vczynił / y
Mat. 16. ktoremu Klucze Królestwá Niebie-
skiego podał: nádto / iesli przy Stolicy
2 Dow. Piotrowey w Rzymie / gdzie on z Páw-
Hieron. in łem S. Męczeńską koronę podiął / y
Catalo. Scrip. etc. Páwłá S. władza zostáłá; á drugie
Stolice

Stolice Apostolskie / (iáko w Grzeciey / Li. 101.
Andrzeiowa; w Asiey / Janowa; w In-
diey / Thomaßowá; w Murzyńskiey zie-
mi / Mattheußowa etc.) iuż vstáły: zás-
się nikt iny / iedno ślepy á vporny Ká-
cerz / niebędzie chćiał przećiwić się wła-
dzy Papieżá Rzymskiego / S. Piotrá
z Páwłem Namiástká pewnego. Vży-
wał tey Mocy swey wßędzie Piotr S: 3 Dow.
wßędzie on naprzod wystąpił / w sprá-
wach Kościołá Páńskiego; y przy obie- Act. 1, 15.
raniu dwánastego Apostołá / S. Má- 2.
ćieiá; y ná Koncilium Apostolskim; y
ná pierwßym / dniá Pięćdziesiąte° / Mi-
łosciwego Látá Kazániu y Szafowá-
niu. Doktorowie Chrześćijáńscy co trzy- 4 Dow.
máią o mocy Papieżá Rzymskiego; ná Li. 88. &
inych mieyscách / dostátecznie wywo-
dzę: teraz tego tylko dołożę; co w Rze-
czach pospolitych / dobrze stánowio- 5 Dow. Podo-
nych / wßędzie się záchowywa. Máiąc bień-
v nas swoię władzą Woiewodowie / stwo pie-
Stárostowie / Sędziowie / y ini Vrzę- kne.
dnicy Krolewscy: ále od Krolá máią;
y nie rowną z Krolem máią. co gdyby
ták niebyło; á gdyby rowną z Krolem
moc

moc mieli: coby z tąd vroſło? á co ine-
go; iedno Niezgodá/ Niepokoy/ Se-
dicię/ Walki? etć. A ktoß to tak rozrzą-
dził / w Rzeczach poſpolitych? za nie
„ Pan Bog? Káżdy rząd, od Bogá ieſt:
Záwiązánie. ſpráwá to ieſt Boſka. Potrzeba thedy
ieſt iednego nawyżßego Sędziego / w
Kroleſtwiech Ziemſkich; ábyſmy y żyli/
y dobra doczeſne trzymali / w dobrym
Pokoiu: á nietrzebá było Pánu Chri-
ſtuſowi, ſtánowić iednego Páſterzá; á-
byſmy/ w Zgodzie y w Jednoſci Wiáry
żyiąc / Zywot y Dziedzictwo wieczne o-
ſiegneli? O rozumie wielki piątey tey
Ewángeliey! názbyt zmędrzeli ći No-
Zámknienie. wowiernicy! A przetoß ieſli P. Chri-
ſtus Páſterz przepowiedział Miłoſci-
we Láto; ieſli też Piotrá ná ſwym mie-
ſcu Páſterzē ſtánowiąc/ y Klucże Kro-
leſtwá Niebieſkiego iemu dáiąc / ſwoy
Vrząd y ſwą Władzą nań włożył; á ie-
ſli/ przy tym/ roſkazał mu y Przepowiá-
dáć y Száfowáć onym ſwoim/ kthory
Wierzącym y Pokutuiącym ſam rozdá-
wał/ Miłoſciwym Rokiem: z tąd iuż/
z ták iáſnego Piſmá Bożego/ prawdzi-
we bę-

we będzie to Opiſánie Jubileuſá tego
Kośćielnego; ktory od Piotrá Rzym-
ſkiego / y od Oycá świętego Papieżá /
do Kátholikow porządnie wychodzi:
IVBILEVS eſt Prædicatio & Di- Opiſánie Jubileuſá Kośćielnego.
ſpenſatio Anni, Domino placabilis &
accepti: in quo, Pauperibus & Contri-
tis corde Captiuis, plenaria Debitorũ
remiſsio donatur; Viſus cæcis reddi-
tur; confractorum Sanitas reparatur;
in Familiam adoptionis Filiornm Dei,
& ad recuperandam cæleſtis Paradiſi
Poſſeſsionem, reditus patens efficitur:
idq; tantum; quantum permittunt Cla-
ues Regni Cœlorum, et Theſaurus Me-
ritorum Paſsionis Chriſti, Sanctorũq;
eius. to ieſt: Jubileus ieſt Przepowia-
dánie y Száfowánie Roku/ Pánu Bo-
gu miłego y przyiemnego: ná ktorym /
zupełne Odpußczenie Grzechow bywá
dáne Vbogim Duchownym / y Skru-
ßonego ſercá Więzniom; Wzrok śle-
pym bywá przywrocon; vłomnych Zdro-
wie bywá nápráwiáne; ku Fámiliey Sy-
now Bożych/ y ku Dziedzictwu Ráiu
Niebieſkiego/ przyſtęp miewamy: á to
wßyſtko.

wßyſtko, ták dalece bywa dano ; ile do-
puśćić mogą Klucże Kroleſtwa Nie-
bieſkiego / y Zaſługa Męki Pańſkiey z
Swiętymi iego. To Kośćielnego Iu-
bileuſu opiſanie, ieſt iuż vtwierdzone
Piſmem Swiętym / wyżßey wyłożo-
nym: przetoż tu tylko namienię Dowo-
dy każdey cząſtki Opiſania tego. Iu-
Wykład bileus ieſt Przepowiadániem ; bo kazał
y Dowo- Pan Chriſtus przepowiadáć Odpu-
dz: ßczenie Grzechow wßyſtkim Pokutu-
Lucæ 24. iącym : ieſt Száfowániem ; bo dał Klu-
Mat. 16. cże / y moc Rozwiązánia : a o Roku tym
&c. Miłoſciwym / ktorego Przepowiada-
nie y Szafunek Apoſtołowie maią /
Esaiæ 61. Prorok z Ewangeliſtą świadczy ; iż ieſt
Lucæ 4. miłym y przyiemnym Pánu Bogu. Ia-
ko też tu Odpußczenie Grzechow bie-
rzemy / z Niewoley Diabelſkiey wyr-
wáni bywamy / Wzrok duchowny y V-
zdrowienie miewamy / Syny Bożymi y
Dziedźicámi Kroleſtwa Bożego z no-
Leuit. 24 wu ſtáiemy ſię ; to wßyſtko / y w Figu-
Esaiæ 61. rze / y v Proroka / y w Ewangeliey / y
Lucæ 4. v Apoſtołá / iáſnie báczyliſmy : niemaß
Galat. 4. tu nic wątpliwośći ; na tym tylko na-

pilniey báwią ſie Theologowie ; iáko
dáleko záchodźić może władza Klu-
czow Kroleſtwá Niebieſkiego / á iáko
tym Kluczom władzą więtßą dawa Zá-
ſługá Smierći Pańſkiey y Swiętych ie-
go. Przy władzy tych Kluczow / o dwu
rzeczach Doktorowie Kośćielni gádá-
ią ; o odpußczeniu Karánia zá Grzechy 2 rzeczy
Docześnego / y Pokuty winney, w Ko-
ſcielnych Kanonach opiſáney. te Ka- 1. Cano-
nony iż ſą vczynione od Páſterzow Ko- nica Sa-
ſcielnych ; bez wßelkiego wßyſtkich wąt- tisfactio.
pienia / zupełną moc ma Papież odpu-
ßczáć opiſáną w nich Pokutę : ále o Ka- Lic. 47.
źni Docześney / w ktorą Pan Bog Wie- etc.
czne Karánie zwykł obrácáć / niemáła
ieſt gadká. Ktoć pilnie w to weyrzy / 2. Ka-
co to ieſt ; Iáko mnie poſłał Oćiec / ia ránie do
też was ślę : y ono ; Ia com dárował / cżeſne.
w Perſonie Pána Chriſtuſowey dáro- 1 Dow.
wałem : y tho ießcze ; Damći Klucże zá Kaź-
Kroleſtwá Niebieſkiego : á do tey Mo- nia Do-
cy / od Syná Bożego dáney / kto to przy- cżeſna
da ; iż niewymowna ieſt y niezmierzona 2 Dow.
Zaſługa Smierći Pańſkiey / á iż z niey
máią wßytki moc wßytkie Swiątośći

Koſcielne: kro tedy to wßyſtko v ſiebie
vważy / rozbiera / y themu ſie przypa=
trza; o Powadze y Mocy Stolice Apo=
ſtolſkiey/muśi ten coś oſobliwego trzy=
mać. ia zaiſte im pilniey w tho pogla=
dam; tym wietßą władzą Oyca świete=
go Papieża wyznawać muße: y niedzi=
wuię ſie nic temu; iż Szatan / ktory
czuie moc Klucza Niebieſkiego/na w=
ładzą Papieſką nawiecey ſie targa.
„ Rad on da pokoy temu; co go nieboli:
„ ale co go dociſka: barzoby rad ani ſły=
Wy= „ chał o tym. Poważność Krwie Pana
kład/ y Chriſtuſowey taka ieſt / dla złaczenia
Vtwier= w iedney perſonie Boſtwa z Człowie=
dzenie; czeńſtwem; iż malutka iey kropia (iako
In Extra. Klimuut Papież/ w ſwym Jubileuſu/
cōm. De przed 200 lat napiſał) doſyćby była
Pœnit. & vczyniła/ za odkupienie wßyſtkiego ro=
Remiß. dzaiu ludzkiego. a gdyż nie iedne kro=
Cap. 2. pia/ ale tak obficie ią Syn Boży wy=
Eſa. 1, 53. lał; że od ſtopy nog do wierzchu głowy
Ioan. 19. niebyło w nim zdrowia / a oſtatek z o=
tworzonego Boku wypłyneło: gdzieß
ſie ten Skarb / ſkarb nadrożßy / ſkarb
Panu Bogu namilßy / gdzie wżdy po=
dział?

dział? y maß być prozne y daremne, tak
obfite Syna Bożego Krwie wylanie;
ponieważ na iedney małey kropi / za
Grzechy wßyſtkiego świata / P. Bogu
mogło być doſyć? Jeſli troche Pienie= Mat. 25.
dzy/ y malutki Talent / daie nam Pan Luce. 19.
Bog ku ßafowaniu; a nie ku chowa=
niu/ ani zakopaniu: a coż o tym ſkarbie
Zaſług Smierći Pańſkiey / Ciała za
nas wydanego/y Krwie dla nas wyla=
ney / bogoboyny Chrześcijanin ma ro=
zumieć? Gdzieß wżdy ieſt then Skarb
zbywaiącey y obfituiącey Krwie Syna
Bożego; ktora ſamą/ nie Złotem/ ani 1 Petri 1.
Srebrem/ ani krwią Bydlecą/rodzay
ludzki ieſt odkupion? Z tegoć rozważa= Zawia=
nia pilnego k temu przyßedł / w ſwym zanie.
Jubileuſie/tenże przerzeczony Papież;
iż ten Skarb obfituiącey Zaſługi Me=
ki y Smierći Pańſkiey, do Kluczow
Kroleſtwa Niebieſkiego ſtoczył: aby
ten/ktory ma te Klucze/zbawienie tym
Skarbem ßafował; a z słuchnych przy= „
czyn/ czaſem cześć / a czaſem zupełnie/ „
Doczesne Karanie za Grzech, praw= „
dziwie Pokutuiacym y Spowiedź czy= „
niacym „

,, niącym miłośćiwie odpuſzczał. wſzákże
to/co piſze o Karániu Doczeſnym/ tak
Pie credi- od niego (mym zdániem) przymowáć
tur. mamy; iáko/co ieſt przyſtoyniey wierzyć
3 Dow. Chrześćijáninowi. Ku temu też on przy
z Záſług łącza Záſługi náświętſzey Panny Má
Swie- riey Bogorodźićielki/ y wſzyſtkich Wy
tych. bránych Bożych: y niema nikt/ powie
da/ obáwáć ſie tego; áby then Skarb
miał być przebrány: ták dla nieſkończo
nych (iákoſmy okazáli) Záſług PAná
Chriſtuſowych; iáko thež przeto: iż im
więcey ludźi/ zá ſzáfowániem Miłośći
wego Roku/ bywáią przyćiągáni ku
Spráwiedliwośći y Bogoboyności; tym
też więcey przybywa Záſług ſpráwiedli
Spárkie wych ludźi. O Záſługach tu náſzych/ y
Lic. 71. Swiętych w Niebie; iáko ſą zgodne z
etć. Piſmem/ á iáko poſpolite to ieſt ſłowo
v ſtárych Doktorow; ná inym mieyſcu/
Záſłu- wypiſałem dowodnie: tu tylko ná tho
gi Swie odpowiem/ ym nakrocey być może; iá
tych, y ko wſzytkie Záſługi ſwym Swiętym P.
nam ſą Bog zapłáćił/ a przedſie ſą thež y nam
pożyte- pożyteczne. O Záſługach tu mowimy
czne. Vczynkow Chrześćijáńſkich; nie Zydo
wſkich/

wſkich/áni Pogáńſkich/áni Kácerſkich: Roz-
o thych Záſługach onych Wybranych dział.
mowimy; ktorzy/ po Vſpráwiedliwie-
niu ſwym/ ſą prawymi y żywymi Człon
kami Głowy ſwey / Páná Chriſtuſá,
Syná Bożego. Abowiem to wiemy do- 1 Dow.
brze / y wiedźieć mamy / z Piſma Bo- Członki
żego: iż gdy Członki Páná Chriſtuſo- z P. Chri
we co dobrego czynią/álbo też ćierpią: ſtuſem
on w nich y czyni / y ćierpi: on / iáko Ciáłá ie-
Głowá Ciáłá iednego; á Wybráni Bo dnego.
ży / iáko Członki tego; Ciáłá. Z tądći
beſpiecznie śmiał mowić S. Páweł / Galat. 2.
Wielki Apoſtoł PAna Chriſtuſow: 1 Cor. 15.
Już nie ia żywię; ale żywie we mnie Coloſ. 1.
Chriſtus: nie ia robił; ale łáſká Boża
zemną / y moc JEſuſá Chriſtuſa we
mnie. etć. A ćierpienia Swiętych co
ſie tycze/ w ktorych ſam Pan Chriſtus
ćierpi: nie iegoć ſámego Sáweł prześlá
dował; ale Swięte y Wybrane Boże:
á wżdy ták Pan Jeſus; Czemu/ powie- ACT. 9.
da / Saule / prześláduieſz mie? iemu
czynimy; co iednemu z Málutkich iego Mat. 25.
czynimy: y ná Sądzie oſtátecznym/ do
teo ſie on przyzna. Pátrzże; iáko tenże/

 ktory

ktory czuł w ſobie Páná Chriſtá żywią-
ciego y czyniącego / czuie thez y śmie
wyznáwáć w ſobie ćierpiącego! wiel-
káć to! ſłuchay iedno. y coś więtßego
ießcze Apoſtoł przykłada: co gdyby po
wiedał Papież; vkrzyżowalibj go(gdiby
mogli) wßyſcy dziſieyßy Nowowierni-
cy. Coß to tákiego? niechay iedno vßy-
má ſłucháią: vſłyßą. Abowiem ták / o
Mękách ſwych / S. Páweł pißze: Ja
Colos. 1. Páweł / ſługá Páná Jeſuſow Chriſtu-
ſow / weſelę ſie w Mękách moich; zá
was. Jáko / Páwle; ty zá nas ćierpiß?
A to / mowi / wypełniam; co niedoſta-
wa do Mąk Páná Chriſtuſowych. A
iákoż tho? w Ciele moim / powieda. Zá
kogoß wżdy? zá Ciáło iego; ktore ieſt
Kośćioł. Otoß y Páweł S. ćierpi / w
Ciele ſwoim / zá Kośćioł Páná Chriſtu-
,, ſow / dla tey przyczyny; iż Głowá / w ie-
,, dnym Ciele będąc / przy Członkách ſwo-
Záwią- ich ćierpi. Pátrzmyß iuż / co zá tym poy-
zánie. dzie. Abowiem iáko Zaſługi Páná Ch-
riſtuſowe, y Zapłáte máią; (bo dla te-
Philip. 2. go / ná imię JESVS kłánia ſie ká-
żde koláno) y nam ſą pożyteczne: tákże

też Zaſługi Swiętych, y im ſámym ſą
odpłatne; y nas / w iednym Ciele z nimi
będących / á w Swiętych Obcowániu
z nimi trwáiących / pewnie rátuią. bo
iednego Ciáła będąc z ſwą Głową / iá-
ko w niey żywią / w niey dobrze czynią /
y z nią ćierpią; ták też w niey / y z nią /
ſobie y nam záſługuią. Azá nie wßyſcy / Vtwierdzenie.
ktorzy ſie krzćimi / Pánem CHRiſtu-
ſem odziewamy ſie? w tego iż ſie nieo- Galat. 3.
błokł Żyd / áni Turek; inßa ieſt ſpráwá
dobrych iego Vczynkow. Máiąć ludźie 2 Dow.
Spráwiedliwi zapłáte ſwey Spráwie-
dliwośći / ná tym świećie; á przedſię /
dla dźieśiąći Spráwiedliwych / wielkim Gene. 18.
Miáſtom zwykł P. Bog przepußczáć:
przeczby thez / w Kroleſtwie Niebie-
ſkim / gdźie ſiebie ſámego P. Bog ſwym
Wybránym dáie / to tákże być niemiá-
ło? Trzebáć ſie báć / z iedney ſtrony / Spárćie
Pychy; ále też y niewdźięczności / z dru-
giey ſtrony / trzebá ſie wiárowáć. gdy-
byſmy ſobie te Zaſługi / y wielkie Zaſług
odpłáty / chćieli przypiſowáć; byłáby to
Pychá: tákże gdybyſmy nieználi vważe-
nia Chrześćiáńſkiego / dla Syná Boże-

go Páná Chriſtuſa ; wielkaby teß tho
Zámknienie Kaźni Doczesney. byłá Niewdźiecżność. A przetoż nie-
dármo Kośćiół Powßechny złacża Za-
ſługi Swietych z Zaſługámi Páńſkimi:
iáko Głowy z Członkami / w iednym
Ciele ; y przy Szafowániu Miłośćiwe-
go Látá / z Zaſług Smierći Páńſkiey,
y Swietych Bożych przy Pánie / dobrze
nam dáia zupełne Odpußczenie Grze-
chow ći ; ktorym ſa dane Klucże Kro-
leſtwá Niebieſkiego: Jeſli iedná kro-
piá Krwie Páńſkiey drożßa ieſt / nad
Grzechy wßyſtkiego świátá ; á wylanie
iey obfite, prozne nie ieſt / áni ma być ;
y ieſli może być tá obfitha Zaſługá Mę-
ki PAńſkiey nam vdźielona / zá moca
Kluczow KRoleſtwá Niebieſkiego /
Piotrowi oſobliwie dánych ; á do tego /
ták przez ſie drogiego Skárbu / bywa
też przydána Zaſługa wßytkich Swie-
tych : ieſli / mowię / prawdá tho ieſt ; y
zbywáia Zaſługi / y niedármo zbywá-
ia / y Kluczmi Kośćielnymi moga być
nam vdźielone : zá ta gruntowna praw-
da łatwie to poydźie : iż ná Miłośćiwym
Lećie / tym Chrześćiyánom / ktorzy ſer-
cá ſwo-

cá ſwoie do tego przyprawiáia / y Kaźń
Docześna wßytka może być odpußczo-
ná. Pokuta naßa / Poſty / Modlitwá- 4 Dow. Lic. 54.
mi / y Jałmużnami / y dobrowolnymi /
y kthora nam bywa od Kapłanow ná
Spowiedźi dana / Sprawiedliwość Bo-
ża vbłagamy ; dla odpußczenia Kaźni
Docześney : ta Pokutá iż nam bywa od
pußczona / przez Miłośćiwe Láto / przez
moc Kluczow Kroleſtwá Niebieſkie-
go / z obfitośći Zaſług Głowy y Człon-
kow ; Kaźń też Docześna (gdy będźie-
my do tego ſpoſobni / zá vniżonym y prá-
wie ſkrußonym ſercem) może nam być
odpußczona. A wo to wßytko daie nam
Papież / ná Miłośćiwym Roku ; cokol-
wiek dáć może : wiele moga Klucże Kro
leſtwá Niebieſkiego / zá obfitym wyla-
niem Krwie Páńſkiey : bez wßelkie° wa-
tpienia / z mocy ſobie dáney / Páſterzem
będac Kośćielnym y Namiáſtkie Páń-
ſkim / wielkie łáſki z Stolice Apoſtol-
ſkiey nam vżyczyć może . my thylko ſłu-
chaymy ; kogo nam P. Chriſtus ſłuchać Luce 10.
kazał . á niegardźmy nigdy tymi ; ktory-
mi ktoby gardźił / gárdźi ſámym Bogie.

O Spowiedzi ktorą czynimy do Paná Bogá / do Swiętych y Angiołow iego.

,, AczKolwiek práwemu
,, Katholikowi to należy /
,, wßytko trzymáć z Kośćio-
,, łem Powßechnym; chociay
,, żeby czego nierozumiał / áni mogł dáć
,, gruntowny powßechnego zwyczáiu Wy-
wod: wßakże kto może przyść ku temu /
áby y rzecz rozumiał / y przyczyne ſpraw
Kośćielnych wiedział; bárzo to chwa-
,, limy. Milßa to bywa káżdemu: gdy nie
,, tylko wie / iż ták dobrze; ale też / przecż
,, ták dobrze. Przetoż áby y prośći wie-
dzieli; dla czego ſpowiedamy ſie Grze-
chow náßych / y Angiołom / y Swię-
tym / Bliźnim náßym naczelnieyßym:
ku in-

ßym rzeczam potrzebnym / chćiá-
łem też tę quęstią tu przydáć.

Spowiedź / ktorą do PAná BOgá czynimy / nic inego nie ieſt; iedno Grzechow náßych / ktorymi Páná Bogá obrażamy / żałobliwe przed nim wyznánie; y pokorne odpußczenia ich żądanie. tákże thez przed Angioły BOżymi / y przed Swiętymi iego / Grzechy náße wyznawamy; y o to / áby nam przewinienia náße odpuścili / przy Pánie Bodze prośimy. A toż wßytka rzecz do tego ſie ſtacza: ieſli my przećiw ſamemu tylko Pánu Bogu grzeßymy; czyli też náprzećiw Angiołom / y Swiętym: á ieſli ták / iáko Páná BOgá / wyznániem Grzechow náßych mamy też Angioły y Swięte przepráßáć. Záiſte dwie te rzeczy záwżdy idą z ſobą; kogoś Obráził / tego ,, (abyć odpuśćił) Przeproś. my tedy ie- ,, ſliż y Angioły y Swięte obrażamy / przećiw PAnu BOgu y przećiw nim grzeßąc; ſłußnie też / Grzechy náße na Spowiedzi wyznawáiąc / mamy ſie iednáć z nimi. Toć prawdá; inßa ieſt Stworzyćiel / inßa, Stworzenie: ále iednák zá tym

Opiſánie Spowiedzi.

Queſtia.

Wykład

Spárcie

zá tym to niepoyđzie; abyſmy niemieli y
przed Stworzeniem BOżym / BOże
Przykazania przeſtępuiąc / Grzechow
naßych wyznawáć / y odpußczenia pro-
1 Dow. śić. Abowiem pewna to ieſt / yż Paćie
rzą; iż iedná ieſt wola Boża / z Angioły
y Swiętymi iego: co chce Pan Bog; to
y oni: co Pána Bogá obraża; to y An-
gioły / y Swięte: co ſie onemu podoba;
to y tym / ktorzy wolą ſwą doſkonale iuż
Vtwier- poddáli Woley Bożey. Ieſlić na tym
dzenie. świećie / nieuczćiwość Boża y przeſtęp-
ſtwo Przykazánia iego obrażáły y obra-
żáią ludzie święthe: dáleko więcey / w
Niebie. A przecz tu obraża Chrześci-
iány Bogobone; co ſie niepodoba Pánu
Bogu? iż ſie z Bożą Wolą zgadzáią / y
wßyſtko ſerce ſwoie pod nię poddáią.
Záwią- ázá nie więcey ták ieſt / w Niebie? Cze-
zánie. muß niemaß ſię ſpodziewáć / przy Pá-
nie Bodze / Angiołom y Swiętym ie-
go; gdyżeś / przy Pánie Bodze / Angio-
ły y Swięte iego obráził? y nie wielkaß
Pychá tho ieſt / niechćieć przeprośić
Mießczánina Niebieſkiego; przećiw
ktoremuś wyſtąpił? Odłącz wolą An-
gelſką

gelſką y Swiętych od Woley BOżey;
niebędzieß ſie im ſpowiedał: á ieſli tego
vczynić ani śmieß / ani możeß; wyzná-
wayże Grzechy twoie / przed Pánē Bo-
giem naprzod / potym też przed Angio-
ły y Swiętymi iego: ieſli chceß być Po-
kornym Chrześcijáninem. Ku temu ie- 2 Dow.
ßcze / w wielu rzeczach my często obra-
żamy Angioły y Swięte BOże: przed
ktorymi dáleko więcey winniſmy ſie ſpo- 1 vtwier
wiedáć; niżli przed Bráćią náßą / ná dzenie.
tym świećie. bo oni ſą zacnieyßy; niżli
ći: oni niegrzeßą nigdy; á ći często.
Przepraßaß tedy Bliźniego / ná ziemi
grzeßnego: czemu nie więcey onych / w
Niebie / iuż Błogosłáwionych? áza y
to nie Pychá; gdybyś tego czynić niech-
ćiał? Dał nam P. Bog Angioły Strá- 2 vtwier
żą náßą: y Angiołow / gdzieby co nie- dzenie.
przyſtoynego było / wſtydźić ſie mamy. 1 Cor. 11.
Przetoß gdy często ich od ſiebie odpę- Záwią-
dzamy / grzeßąc; często odwrácamy / nie zánie.
przyſtoynie y nieuczćiwie ſie ſpráwuiąc:
izali niemamy Grzechow y Wyſtępkow
naßych, przed nimi wyznawáć? Iáko Spárcie
oni tu ſą przy nas / tu nam ſłużą / tu Li. 203.
Boże

Boże Poselstwa sprawnia; á przedsie
stoia przed Panem Bogiem: na inym
mieyscu/ gadało sie o thym. záiste wie-
dza y widza ci wszystkie sprawy nasze:
kthorzy w wiecznych y nieodmiennych
De Ciuit. (iáko S. Augustin przypomina) Vs-
Dei, Li. 9 stawách Bożych/ y tho co ma bydź/ wie-
Ca. 22; & dza y widza; á Pána BOgá/ nie z słow
Lib. 11, brzmiacych/ ale przez sam obecność
Cap. 29. nieodmienney Prawdy/ vcza sie znáć.
Toż thez rozumieć mamy o Swietych/
ktorych Wiadomość y Madrość (we-
Li. 21, Ca. dług świadectwá tegoż Doktorá) zu-
9; & Lib. pełna y doskonała iest w Niebie. Abo-
20, Ca. 22, wiem iesli co/ powieda/ przeto Proro-
cy wiedzieli; iż był Pan Bog (pod iá-
kążkolwiek miara był) w ich sercách:
iákoż wiedzieć nie beda Swieci; gdy P.
Bog wszystko bedzie we wszystkich?
[Si Prophetæ nosse potuerunt, per
hoc; quód erat Deus, quantulumcunque
erat, in eorũ mentibus: quomodo San-
cti nescient; quum DEus erit omnia in
omnibus?] A za niewiemy; co P. Bog
1. Cor. 2. swym Miłośnikom nagotował? nie to/
co słychamy; ále/ czego nie wymyślimy.

Wie tedy Angioł/ y Swieci, Angio- Záwia-
łom iuż podobni, wiedza to; gdy ich o- zánie.
brażamy: przetoż potrzeba ich odprá-
száć/ y Grzechy násze przed nimi wyzná-
wáć. Jáko wielce/ y wiele/ ich obraża-
my; trudno to nam wiedzieć: iż obraża-
my/ przy Pánie BOdze záwżdy/ á czá-
sem też z osobna; o tym pewnie wiemy/ y
wiedzieć mamy. A przetoż nie bez przy-
czyny/ on Niecnotrawny Syn ták swoy 3. Spow.
Grzech wyznawa: Oycze/ zgrzeszyłem Luce 15.
przeciw Niebu/ y przed toba. ná ktore
słowa thak nápisał Beda: Zgrzeszyłem Vtwier-
przeciw Niebu: to iest/ przed Duchámi dzenie.
Angielskimi/ y Duszámi Swietymi; kto-
rzy sa Stolcem Bożym: [coram Spi-
ritibus Angelicis, Sanctisque Animabus;
in quibus Sedes est Dei.] á przed to-
ba; tho iest/ w skrytości sumnienia me-
go; do kad oczy sámego Bogá przenikáć
moga. Takci Niebiosá często wykłádá- Augu. in
ia Doktorowie Chrześcijáńscy: w thych Ps. 18. etc.
Niebiesiech/ to iest/ w Swietych swo-
ich/ o Niebie napilniey (poki thu ná
świecie byli) myślacych/ á theraz iuż
istotnie wzgore od ziemie podniesio-
nych/.

nych/ kocha sie Pan Bog; y w nich mie
szkaiąc (co y w Paćierzu wyznawamy)
Zawlazánie. on sam przebywa. przetosz ktho grzeszy
przećiw Pánu Bogu; y przećiw Nie-
biosom/ w ktorych on iest y mieszka/ ten
grzeszy: thák/ iáko on/ Márnotrawcá
4 Dow. Pokutuiący ná sie wyznał. Jesli thá
Spowiedź/ ktorą Pánu Bogu czyni-
my/ niekáżi społecznego wyznawánia
Iacobi 5. Grzechow przed Bráćią naszą; y Já-
kub S. roskázuie nam to czynić: dáleko
więcey nieskáżi tego; iż przed Mieszczá-
ny wiecznego Krolestwá Niebieskiego/
y przed Przyiaćioly Bożymi/ Grzechy
Wykład Psal. 50. nasze wyznawáć chcemy. Mowić thák
Prorok; Tobie sámemu Boże/ zgrzeszy-
łem: ále tho słowo/ Sámemu/ ták nie-
wyłącza Angiołow y Swiętych; iáko/
ná tym świećie/ Bliźnich/ y Siebie sá-
1 Dow. Wykłádu 2. mego. Aza niezgrzeszył Dawid naprzod
przećiw własnemu Ciáłu swemu? bo
ktokolwiek nieczysty Grzech czyni; prze-
1 Cor. 6. ćiw własnemu Ciáłu (thák S. Páweł
pisze) grzeszy: y Duszy dostáie sie przy
tym: gdy sie maże przybytek Duchá
Swiętego: á z Członkow Páná Chri-
stuso-

stusowych/ członki ostawáią sie Nie-
wiásty nierządney. Potym zgrzeszył też 2 Dow.
Dawid/ á bárzo zgrzeszył/ naprzećiw 2 Reg. 11.
Vriaszowi/ cnemu á dobremu Ryce-
rzowi/ y bogoboyuemu Bliźniemu swe-
mu: y Cudzołostwē/ y Mężoboystwem/
przećiw iemu zgrzeszył. czemużby sie
przeć miał tego? przeczby nie zupełną
czynił Spowiedź? Onego tedy potrze- Záwiązánie wykłádu.
bá iest nam wykłádu/ do tych słow Pro
rockich; ktore v Doktorow stárych náy-
duiemy: á tych nowych wymysłow áni
słucháć mamy. bo dla thego (według
stárych Doktorow) Krol Dawid Sá- August. in Psal. 50;
memu Pánu Bogu zgrzeszył; iż to/ cze- Ambr. Ca. 9. in Apol. Dauid; Hier. ad Rusticum.
go niewiedzieli ludzie/ Pan Bog sam
wiedział; iż nikt iny/ iedno sam PAN
Bog/ áni słusznie go skáráć/ áni dostá-
tecznie vleczyć niemogł. etc. Bárzo wie
le iest świádectwá o tym/ w Pismie;
iáko my nie sámemu tylko Pánu Bo-
gu/ ále też y przećiwko Bliźnim ná- 5 Dow.
szym/ częstokroć grzeszymy: y przetosz
nie przed sámym Pánem Bogiem Grze
chow sie spowiedamy; ále też przed Brá-
ćią naszą to wyznawamy/ y z vniżeniem
Ddd odpu-

odpuszczenia prosimy. Wziął był A-
Gen.20. bimelech żonę Abrahamowi: Pismo ś-
wspomina też tám Grzech / y naprze-
ciwko Pánu Bogu / y naprzećiwko o-
nemu S. Oycowi. Brácia Jozephá
záprzedawszy / Boże Przykazanie prze-
stąpili: á wżdy w Piśmie / te náyduie-
Gen.42. my ich Spowiedź: Słusznie to cierpi-
my; iżeśmy przećiwko Brátu nászemu
zgrzeszyli. izalim ia (tak powieda Ru-
ben) wam niemowił; Nie grzeszcie ná-
przećiw Dziećięciu? W pisánym thesz
Zakonie / przy przestąpieniu Przykaza-
Num.5. nia Bożego / wspomina Moyżesz zgrze-
szenie przećiw Bliźniemu; y káże zá tho
dosyć iemu vczynić: á Sául / Krol Pá-
nu Bogu niepostuszny / ták przed Sá-
muelem Prorokiem spowieda sie Grze-
1 Reg.15. chu swego: Zgrzeszyłem; iżem przestą-
pił Roskazánie Páńskie / y słowa two-
ie. ktory Saul gdy też chćiał zábić Da-
widá / nád zakazánie piątego Przyka-
zánia BOżego; według mądrych słow
1 Reg.19. Jonatasowych / grzeszył Krol y prze-
ćiw Słudze swoiemu / y naprzećiwko
2 Reg.2. Krwi niewinney. Aza nietylko Heli
Kaplan/

Kápłan / ale thesz y Salomon Krol / 3 Reg. 8.
dwoiego Grzechu niewspominaią; prze-
ćiwko Bogu / y przećiw Bliźniemu?
iáko Miłość, dwoiá iest; tak thesz y
Grzech. A v Prorokow to naydziemy;
czego tu bronimy: do Krolá Sedechi-
asza tak mowił Jeremiasz: Cożem zgrze Hier. 37.
szył / Tobie / y Sługom twoim / y Lu-
dowi twemu; iżeś mie do ćiemnice wsá-
dził? Ale co trzeba wiele o tym mowić;
gdysz iasna iest Ewángelia? Abowiem
P. Christus każe pierwey Brátá prze- Mat. 5.
prośić; niżlibyś dar twoy na Ołtarz
miał ofiárowáć: á o Grzechu Brátnim Mat. 18.
naprzećiw nam / nietylko dał Náukę
potrzebną; ále też y podobieństwo strá-
szliwe przyłożył. widzimy / iáko tám pá-
da y Sługá przed Panem; y Sługá
przed Sługą: á nie to Padnienie; ale
wielką Nielutość / gáni w Słudze P.
CHRistus. Coż może być iáśnieyszego Rozwa-
nad to? izali niebywamy winni / tak Pá żánie.
nu Bogu / a naprzod y nawiecey iemu
á przy tym thesz Bliźniemu nászemu?
izász niemamy znáć Win nászych / y pro-
śić odpustu / naprzod od Páná Bogá;

 potym

potym też od Braci naszey? Ták tego chce po nas Pan Bog; iż/ poki niestánie sie dosyć Bliźniemu/ niechce ani poźrzeć ná nas: y przetoś niema sobie nikt lekce ważyć Grzechu náprzeciw Bliźniemu/ chociay iednego Pana Służe. A iesliś każdego człowieká winnismy przepraszáć/ Grzech nasz wyznawaiąc/ y odpuszczenia prosząc: daleko wiecey Bracia nasze/ wierne Chrześciiány. bo náprzeciwko tym kto grzeszy; przeciw Panu Christusowi grzeszy: ták o tym Dekret vczynił S. Paweł. Nie dziwuy sie temu Dekretowi: pamietay; co to iest/ Członkiem być Pana Christusowym. á coż/ być Mieszczáninem Niebieskim; być iuż práwie Synem Bożym/ y z PAnem Christem w Niebie dziedziczącym! O nieznośna Pycho Luterska; ktora sie wznaszasz náprzeciwko Przyiacielom Bożym. przecz ták iedziesz ná Swiete; á przy Swietych/ ná Angioły? Grzeszyś ty; (pytam ciebie/ nowy Ewangeliku) czyli nigdy nie grzeszyś/ przeciwko Angiołom y Swietym? śmiey mowić/ nadęta Pycho; Nie grzesze:

Mnieysza.
1 Cor. 8.
Rozwążanie.
1 Cor. 12.
Eph. 5, 2.
Rom. 8.
&c.
Ioan. 15.
Iaco. 2.

grzesze: vźrzysz/ czego cie tá Pychá doniesci. a iesli grzeszych; iákoż y teraz/ gdy sie im nie Spowiedasz/ grzeszysz: przeciże Spowiedáć sie im niemasz? Czynisz to/ ná tym świecie/ przed Brátem y Bliźnim twoim grzesznym: przecz niechcesz czynić przed onymi; ktorzy iuż nigdy niegrzeszą/ a PAná BOga oblicżym w oblicże widzą? Vmarli są; powiedasz. Azá ten vmarł; ktory w Pánie Bodze/ y z Pánem Bogiem/ wiecznie żywie y kroluie? O vczeni nowi Theologowie! A przethoż każdy człowiek Chrześcijáński ma to wszystko wdzięcżnie przymowáć; co mu podáie Kościoł Powszechny: iáko ná inych wszystkich rzeczách/ chociay sie im Nowowiernicy przećiwią/ nic sie niemyli; ták też ná Spowiedzi/ przy Pánie Bodze/ do Angiołow y Swietych. Dawne to są zwyczáie powszechne: okázuie to y tá Spowiedź Kapłáńska; kthora przy Mszy/ przystąpiwszy do Ołtarzá/ zwykli czynić. Ilekroć Páná Bogá gniewamy; Angioły też iego y Swiete/ dla iedney z nim Woley/ przy nim záwsze gniewámy: á

Mnieysza.
1 Ioan. 1, 8.
1 Cor. 13.
Spárcie
Zámknienie/ z Dowodem 6.

my: á nádto / iáko Bliźnie y Brácią náße tu ná świećie częſto obrażamy; tákże też / á dáleko ćiężey / y chcąc, y niechcąc podobno / obrażamy Swięte ono Zgromádzenie w Niebieſiech. Rozgniewawßy Brátá / korzymy ſie przed nim; y dla Páná Bogá / áby nam odpuśćił / prośimy: więtßego trzebá ieſt vniżenia przed onymi; ktorzy Páná Bogá w Troycy iedynego / w niewymownych á nieogárnionych roskoßach Błogosłáwieńſtwá Niebieſkiego vſtáwicżnie chwalą. iemu niech będźie cżeść y chwałá / w Swiętych y w Anielech iego / ná wieki wiekom; Amen.

Tego Liſtu Láćińſkiego Summá.

TRzy rzecży ſą oſobliwe / w tym
1. moim Liśćie Láćińſkim. Naprzod to iáśnie wywodzę; iż ći
nowi

nowi Miniſtrzy / ktorzy Kápłány będąc żenią ſie / niemogą być Posły Bożymi. iákowy był Márcin Luter / nietylko Kápłan / ále y Zákonnik / napierwßy dźiſieyßych Nowowiernikow oćiec. Potym też dowodnie thego po-
twierdzam; iż Sluby wßyſtkie / Pánu 2.
Bogu vczynione / do śmierći máią być
chowáne. Nákoniec to pokázuie; ná 3.
co ten / ktoryby myślił do Nowowiernikow przyſtáć / ma ſie pierwey pilnie oglądáć. przy czym wypiſałem gruntowną Confeſsią S. Auguſtina / o práwym Kośćiele Páná Chriſtuſowym; á o práwym Kośćiołá tego Paſterzu / iáſne thez Wyznánie Hieronymowe y Auguſtinowe. Kto po Láćinie vmie; niech przecżyta: zechceli wierzyć Piſmu iáſnemu / y pewnym Dowodom naprzednieyßych Doktorow Kośćielnych; vzna Prawdę.

B. HERBESTVS, C. E. POSNANIENSIS CONCIONATOR, F. CVIDAM APOSTATÆ G. & M. & P.

QVANTVM DOLOREM EGO capiam ex ista tua Apostasia, amice & frater in Christo charissime; Deus ipse, qui renes & corda scrutatur, est mihi testis: magnus profectò est meus hic dolor & mœror. Cùm enim omnium animarum interitus deplorandus est nobis: tùm maximè illorum hominum; qui nobis aliquo necessitudinis, familiaritatisúe, uinculo fuere coniuncti. Ac te quidem ego propterea singulariter amabam: & quòd amans sum omnium Fratrum, in paupertate uoluntaria Deo seruientium; & quòd eiusdem patriæ filium, cuius ego sum, te esse dicas; & quòd modestiam nobis tu quandam ipso uultu præ te ferre uidebaris. Cur ergo non doleam; te, præter omnem spem, amisso? Cur de salute tua, quam (nisi recipiscis) perdidisti, non sim sollicitus? non modò te; sed ne proximum quidem meum amarem: si nullum

si nullum mœrorem habeam, ex eorum fratrum interitu; quos istæ recentes Sectæ in æternum exitium præcipitant. O si cogitare uelis seriò; quid reportent omnes Apostatæ ex Iudicio Christi: profectò, dum tempus est propositum istud tuum facilè mutares; téq; Patribus & Fratribus tuis, quorum factus es desertor, iterum adiungeres. Si tibi non obtrudetur muliercula, sub nomine uxorio; certior salutis tuæ spes apud nos manebit: sin scorto (uxorem nanq; Monachus nullo modo habere potest) alligaberis; de spe decidimus. Per Deum itaq; immortalem te rogo atq; obtestor; ut tuipsius misertus, & horribilis æternæ mortis memor, de salute tua prudentiorem suscipias cogitationem. Nam ubi tu aliquando legisti, licere Monacho ducere uxorem? quæ Lex, in Ecclesia Dei, ulli hominum hoc permisit unquam? Sed nondum hoc à te factum est. Rectè: Deo sit gratia. Vbi itaq; legisti; licere, sine iactura salutis, Vota Monastica temerare? Scimus, fecisse hoc Lutherum; quod nullo unquam seculo, in Ecclesia Christi, auditum est: Monachus Virginem, Christo consecratam, in suum thalamum induxit: factum hoc esse, audenterq; factum, diffitetur nemo: sed non de facto ipso; uerùm, rectène sit factum, inter Hæreticos atq; Catholicos disceptatur. Iudicatus iam est iustissimo Christi Iudicio Apostata Monachus, idémq; uxorius, Martinus Lutherus: auertat hoc Deus ab omnibus hominibus; quod ex illo Iudicio iste reportauit.

Audax scelus Luteri.

reportauit. Quod enim facinus ille patrauit; contra omnes Leges, & diuinas & humanas, admissum est. Nonne damnauit Apostolus Viduas; quæ, posteaquam se Deo deuouerant, Coniugium expetebant?
1 Ti. 5. „ Adolescentiores Viduæ, inquit, quæ Luxuriatæ in
„ Christo nubere uolunt, habent Damnationem; quia
„ primam Fidem irritam fecerunt. Si damnatur Vidua, Voto facto uolens nubere: nonne multò magis Presbyter, idemq; Monachus? Audi; quid de hoc Apostoli decreto, ueteres sentiant: inuenies apud Ambrosium,
„ post Professionem Vitæ fieri obnoxium Damnationi;
„ qui ab hoc declinat, quod rectè fecerat: puniendus erit, nec ad Veniam debet pertinere; qui à primordio infidelis inuentus est. Et Diuus ipse Chrysostomus istas Viduas, quæ Christo in Viduitatis Professione consentiunt, illiq; se deuouent, propterea Damnationi obnoxias esse scribit; quòd contra Veritatem mentitæ,
„ Christum irritauerunt, & Fœdera uiolauerunt. Re-
Lib. 1. „ ctè ergo Hieron. contra Iouinianum, ita scribit:
„ Virgines, quæ post Consecrationem nupserint, non
„ tam adulteræ sunt; quàm Incestæ: illa Virgo, inquit,
„ quæ semet Dei cultui dedicauit, si nupserit; habebit
„ Damnationem. Quia primam Fidē irritam fecit. Si autem, hoc de Viduis dictum, Iouinianus obiecerit: quantò magis de Virginibus præualebit; quum etiam his non liceat, quibus aliquando licuit? Iamne Vides, Frater; quantò magis hoc de Sacerdotibus & Monachis

nachis præualebit? Consentiunt cum hoc decreto Apostoli Pauli; quæ de Apostolo & Euangelista S. Mattheo narrat Abdias, Babylonis Episcopus à Si- Lib. 6.
mone & Iuda Apostolis ordinatus, qui & ipse uiderat oculis suis Dominum. Rex enim Hyrtacus quum Lib. 7.
uellet uxorem accipere Ephigeniam, iam Deo dicatam, Virginibus ampliùs quàm CC præpositam, & quæ de manu Apostoli sacrum uelamen acceperat; (omnia hæc uerba ipsius ABDiæ sunt, eiusq; latini interpretis Iulij Africani) uirginem itaq;, Domino consecratam, quum uellet Hyrtacus iungere sibi Connubio; post longum de Matrimonij laudibus Sermonem, sic ad extremum Apostolus alloquutus est Regem: Si desponsatam Regis, seruus Regis usurpare „
audeat: non solùm offensam, sed etiam crimen tam „
grande incurrisse dignoscitur; ut meritò uiuens tra- „
datur flammarum incendijs: non ideo quidem, quia duxerit uxorem; sed quia Sponsam Regis sui accepisset: ita etiam tu, ò fili charissime, Rex Hyrtace, (sciens; Ephigeniam, filiam Regis decessoris tui, Spon- „
sam Regis cœlestis esse effectam, & sacro Velamine „
consecratam) quomodo (quæso) poteris, Sponsam potentioris te tollere, & tuo eam Matrimonio copulare? Hæc sunt apud Abdiam uerba Matthæi Euangelistæ, cum Paulinis illis congruentia Quid? an non hoc est, admouere manum aratro; secundùm Euange- Lucę 9.
licum Prouerbium) & respicere retro? Quocunq; te uerteris,

uerteris, amice: neq; Scriptura sacra, neq; Doctores Catholicæ Ecclesiæ, Sacerdotum atq; Monachorum conuugia poterunt approbare. Nam & Paphuntius ille quid pro uxoribus Sacerdotum distinctè dixerit, in Concilio Nicæno; Socrates, Historicus Græcus, testatur his uerbis: Si qui, inquit, Clericatu ante Nuptias potiti sunt; secundùm antiquam Ecclesiæ Traditionem, ad Nuptias ampliùs non accedant: non autem seiungatur quisquam ab ea; quam semel iam antea, quum Laicus esset, duxisset: Hæc ibi Paphūtius: quibus Luteri coniugium non defenditur; sed condemnatur. Luterus enim, non Laicus uxorem duxit; sed Sacerdos & Monachus quum esset, ad Nuptias accessit. Quapropter facinus hoc nouum & audax Luteri nullo modo cuiquam, apud Christum Iudicem, poterit patrocinari: omnia Iura, & diuina & humana, unus Luterus peruertit; propter explendas suas, post quas totus ibat, malas concupiscentias. Ecce autem tibi tertium Eliam, Monachum uxorium, & Apostatam uotifragum; cui nihil est cum utroq; Elia commune! Primus nanq; Elias Hieronymo plus uidetur fuisse, quàm Monachus: in Corporis castitate, Helias Virgo permansit: panem subcinericium comedit; & aquam bibit: ad extremum uerò, 40 dierum exercitatus ieiunio, (ut idem Hieron. ait) igneo curru raptus est in Cœlum. Expende hic, Frater, epulas ueri Monachi Heliæ: uide, quis eas miserit; quis attulerit: Deus misit;

Lib. 1, Capit. 11.

ELIAS.

In vita Pauli Erem.

Lib. 1 aduersus Iouinian.

De Virgin. seruanda, ad DEMetriadem.

sit; Angelus attulit! Itáne non poterat Deus (ut etiam hîc cum Hieron loquar) conditum ei Merum mittere, & electos Cibos & Carnes contusione mutatas? O uerum Heliam Luterum; qui & Monachatum abiecit; & Virgini sacræ (horret dicere) se commiscuit? & splendidè epulatus apud Germanicum Principem, beneq; Vino potus, in Cœlum euolauit ex corpore! Quid de altero Helia, qui in spiritu prioris Eliæ uênit, de ipso Ioanne Baptista, dicam? Martinusue Luterus uel pilum Ioannis Baptistæ habuit? Lege Euāgelium: confer cum Ioanne Luterum: nullius Hæretici neq; uitam fortasse, neq; Doctrinam, sic cum uita Baptistæ pugnare deprehendes; ut quintum Doctoris Luteri Euangelium, uitáq; ip sius. Ieiunauit perpetuò S. Ioannes: Vinum & siceram, ex utero matris suæ, non bibit: incestarum Nuptiarum Herodem accusans, Virgo semper quum esset, capite plexus est. Quid simile in Lutero, Christiana Ieiunia ridente, & Vota Castitatis uiolata exemplo quóq; suo approbante? Habeat sibi Vitemberga infelix tertium istum Heliam, & Christi (quum ita placet) Euangelistam; purum Dei uerbum, & Catholica Christi Ecclesia, nunquam illum tali nomine dignari uolent. Si fuit ipse ullus Euangelista: quintus fuit nouus; non unus ex quatnor antiquis. Nam hi Legittimas etiam cōiuges, Christum secuti, reliquerunt: Luterus uerò quid fecerit; modò audisti: contra fas omne profectò, Christo dicatam

3 Reg. 19.

De custodia Virgin. ad Eustochium.

dicatam Virginem in suos amplexus rapuit. O cæcas hominum mentes; quæ in media luce tantopere caligant! Sed ita oportet fieri; ubi quis in reprobum sensum datur. Decernit Apostolus Paulus, habere illos Damnationem; qui primam Fidem irritam faciunt: qui Sponsam Regis sui rapiat; flammarum incendijs adiudicat eum Matthæus Euangelista: omnis deniq; Christianorum Ecclesia, etiam quæ non adimit Sacerdotibus uxores ante Clericatum ductas, constanter affirmat & docet; nullum esse ius Sacerdoti, multò minus Monacho, copulandæ sibi uxoris. Quare si quis cum Lutero damnari uoluerit; ducat uxorem Sacerdos, atq; Monachus: sin autem tibi, Frater, tua ipsius Anima curæ est; aliam te sumere cogitationem, oportebit. Cæterum quòd apud te disputo, de ducenda uxore; qui profugus tantùm, nondum coniugatus, es Monachus: facio id non temere. Timeo nanq; ne idem tibi, quod iam alijs iniectum est, graue iugum inijciatur: quod semel receptum, non facilè postea deponi potest. Mira profectò est hæc ars Satanæ; quam à Lutero excogitatam, patroni quinti Euangelij approbauerunt: miris modis Satanas, sub plausibili Coniugij spetie, irretit istos omnes; qui relicto Sacerdotio, aut Monachatu, in obiectas amplexus mulierecularum ruunt. Etenim perdifficilis est sanè reditus ad Cor, & ad Pœnitentiam; ubi semel equo & mulo, cum qua delicietur, facta est potestas iuuenculæ

Iugum Ministrorũ noui Euangelii

iuuenculæ quasi Vxoris. ex qua ubi suscepti fuerint liberi: geminatur & duplicatur iugum. Quis uerò hominum sperâsset unquam, eò impudentiæ peruenturos esse istius noui Euangelij Ministros; ut alteras quoq; Nuptias permittant Sacerdotibus atq; Monachus? alteras dico; non tertias, neq; decimas. Semper Ecclesia Christi arcebat à Sacerdotio Bigamos, propter illud Pauli; Sit unius uxoris uir: hoc ipsum & Græcorum & Armenorum Ecclesiæ, quæ coniugatos Sacerdotes habent, planè comprobant. et tamen Lutero patre recens prognati longè diuersum & sentiunt; & docent; & faciunt. Nam & Martinus Bucerus, Monachus itidem Apostata, tertijs nuptijs se polluit; & alij pleriq; idem sibi ius, suo more, hactenus apud eos uendicant. Quis audiuit talia! Quin & plures simul uxores quidam ex ipsis habere deprehenduntur. Nam si, secundùm Luteri Euangelium, tam non potest homo continenter uiuere; quàm nequeat saliuam non expuere: si, nolente Vxore, uenire debet Ancilla: cur non haberet apud Luteranos, Ioannes quidam Leydensis aliquam multas; Cnipperdollingius autem, XIII Vxores? Quid; si debitum, aut propter ægritudinem, aut aliam quancunq; ob causam, Vxor marito reddere non possit? nonne abutetur libidinosus Luteranus Minister illo Apostoli; Propter fornicationem autem, unusquisq; suam Vxorem habeat? & illo; si non se continent, nubant? & mox

Vide portẽtosam libidinem.

Libro, De Votis Monast. si De Coniugio

1 Cor. 7.

mox; Melius est enim nubere, quàm uri? Nam addet & hoc eiusdem Apostoli; unusquisq; proprium do=
Mat. 19. num habet ex Deo: deniq; & illud Christi ipsius; Non omnes capiunt uerbum istud. O castum & uerecun=
Spiritus Luteri. dum Luteri quintum Euangelium! ô pudicam noui Euangelij Ministrorum mentem! Hiccine Spiritus, quo sic Luterus tumuit, Spiritus Sanctus erat? Paulus adolescens, continens & cœlebs, omnia potest in Spi=ritu Christi: cur itidem Luterus, uir iam maturus, idem non potuit; tertius presertim quum esset Elias, & quintus Euangelista? Agnosce, quæso, Frater; quo spiritu Luterus, cum Ministris suis, inflatus est: uide, obsecro, diligenter; quis Genius istis, sanctæ Continentiæ capitalibus hostibus, talis doctrinæ au=
" tor est: à Dei Spiritu casto, tam impura Doctrina,
" tamq; libidinosa Vita, proficisci non potest. Hoc au=tem unum si uideris, & agnoueris: non modò abhor=rebis à muliercula, nomine Vxoris tibi forsitan tra=denda; uerumetiam de reditu ad nos, quibus impru=denter relictis, solenne Votum temere uiolasti, seriò
Salus Animæ. cogitabis. Obsecro te, mi Frater, per nomen Domini nostri Iesu Christi; nihil apud te tanti sit, quanti A=nima tua una. Quid enim prodest homini, si uniuer=
Mat. 16. sum Mundum lucretur; Animæ uerò suæ detrimen=tum patiatur? aut quam dabit homo commutationem, pro Anima sua? Christi ipsius hæc esse uerba, scis: ca=ue ea paruipendas. Si tu perstiteris (quod absit) in Apostasia

Apostasia tua ista; quid tandem Christo Iudici, ubi steteris ad Tribunal eius, olim responsurus es? Roga=tus nanq; Cuiâs sis; Christianum te esse, dices. at infe=ret ille: Cur ergo Sanctam Ecclesiam, quæ est Catho=lica, deseruisti? cur ab ea defecisti? cur in uocatione tua, usq; ad finem, non perseuerasti? cur, quod facta deliberatione uoueras, tuum solenne Votum Deo non Votum.
reddidisti? Quid hîc tu diceres, delatus ad iustum Christi Tribunal; quóue te uerteres: responde. Nam si te defenderes auctoritate noui istius Euangelij; quod non est prædicatum apud Patres nostros: omnes istos, qui nouum sibi recentemq; Deum finxerunt, pa=trumq; terminos transgressi, Maiores suos interro=gare contempserunt, cum suo patre Lutero damna=tos esse uideres: uideres omnino istos omnes, noua Dogmata amplexos, nihil iam aliud illic agere; nisi sempiternas impudentis superbiæ suæ pœnas, apud Inferos, iustissimè dependêre. Memento (inquit Deus) Deut. 32.
dierum antiquorum: cogita generationes singulas: interroga Patrem tuum; & anunciabit tibi: Maio=res tuos, & dicent tibi. isti autem, in suo quinto E=uangelio, quid aiunt? ualeant Patres: & ipsa ad ex=tremum Oecumenica Concilia ualeant. At si rem re=cto rationis iudicio uellent expendere; omnibus utiq; seculis, Deum sanctos Patres in Ecclesia Filij sui Ca=tholica habuisse, sine dubio deprehenderent; Patrumq; ueterum grauissimæ auctoritati, quàm uanissimis re=

 centium

centium filiorum nouitatibus, maximo suo bono adhærere mallent. Atq; hic iam uiderent manifestô; quid de Votis etiam Monasticis, secundùm scripturas, illiipsi Patres docuerint atq; senserint: & scriptura sanè tota, & perpetuus Doctorum consensus, & sanctissima plerorunq; Dei seruorum Vita, & uniuersa ad extremum in orbe terrarum Catholica Christi Ecclesia, testimonium Votis factis & redditis dant laudabile. Hac ipsa Dei & sanctorum eius concordi sententia iure damnatus est Luterus: ad hanc ipsam expauescant omnes coniugati Sacerdotes & Monachi, Apostatæ & Hæresiarchæ Luteri praui imitatores. Quid enim planius esse potest illis sacrorum Bibliorum Præceptis; quibus ad reddenda Vota, quæ fecimus, inducimur & obligamur? Si quis
Num. 30. uirorum Votum Domino uouerit: aut se constrinxerit Iuramento: non faciet irritum uerbum suum; sed omne, quod promisit, implebit. ita præceptum est, in
Deut. 23. Numeris. Quum Votum uoueris Domino Deo tuo; non tardabis reddere &c sic repetitur in Deutero-
Eccles. 5. nomio. Si quid uouisti Deo: ne moreris reddere; (displicet enim ei infidelis & stulta promissio) sed quodcunq; uoueris, redde: multoq; melius est, non uouere; quàm post Votum, promissa non reddere. ita Salomon Sapiens. Vouete; & reddite Domino Deo
Psal. 75. uestro, omnes qui in circuitu eius affertis munera, Terribili, & ei qui aufert spiritum principum, Terribili

ribili apud omnes Reges terræ. sic Propheta Dauid. Nemo, mittens manum suam ad aratrum, & respi- Lucę 19.
ciens retro, aptus est Regno Dei: Christus ipse ait. Lucę 17.
Memores estote Vxoris Lot: qui fuerit in agro; non redeat retro: ait idem. Luxuriati in Christo qui nu- 1 Tim. 5.
bere uolunt, habent Damnationem; quia primam Fidem irritam fecerunt: ita decernit Apostolus Christi. Ecce habuit Luterus non modò Moysen & Prophetas; sed ipsum Dei Filium, eiusq; Apostolum, à uiolando Voto eum deterrentes: Cur illos audire noluit? Cur ad suum sensum Scripturas peruertit; non se ad illas accommodauit? Adde Sanctorũ, quos eadem Scriptura cõmendat, illustria exempla: crimen Luteri hoc pacto aggrauabitur magis. Iacob enim Patriarcha, qui in baculo tantùm Iordanem transiuerat, Ge. 28, 32
posteaquam uouit Votum, cum duabus turmis regressus est: populus Israel, Voto se Domino obligans, interfecit Chananæum: ex Voto uincitur uictor; (ut Num. 21.
breuiter ait Hieron.) uicti superant: Votum uouit & De 42 Mansionibus.
Anna: recordatusq; Dominus eius, non solùm matrem filiorum & filiarum eam fecit; sed donum etiam 1 Re. 1, 2.
Prophetici Spiritus abunde in ipsam effudit. Non possunt itaq; non esse bona Vota, Domino Deo facta; quæ tantopere illi in uiris sanctis placuisse, cognoscimus: si modò quæ uouentur, reddi non negligantur. Fecerat etiam Votum Ananias, cum Saphira uxore sua, uendito agro: sed quoniam de precio agri frau- Act. 5.

 dauerant,

dauerant, Deoq; & Spirituisancto mentiti Spiritum Domini tentauerant; ad uerba Petri uterq; cecidit, & expirauit. Exhorrescere profectò deberent ad hoc exemplum Votifragijsti: si modò aliquam partem illius timoris haberent; qui tunc in uniuersa Ecclesia, & in omnibus qui illa audierant, factus fuit. „ Sic uolebat tunc Deus, pœnam duorum hominum „ doctrinam esse multorum; secundùm Hieron: Dispensatores timidi, & corde duplici, ideo condemnati sunt; quia post Votum, obtulerunt quasi sua; & non eius, cui semel ea uouerant. Præsentem itaq; meruere uindictam: non crudelitate sententiæ; sed correctionis exemplo: inquit idem Hieron. scribens ista ad Demetriadem, uirginitati perpetuæ (ut ipsemet ait) consecratam. Sed surdi sunt ad hæc, quæ producuntur ex Lege triplici, Naturæ, Scripta, Gratiæ; isti equi & muli: utinam tu, Frater, ad uoces incantantium sapienter aures tuas obturare nolis. Addo namq; plura ueterum Testimonia, de ijs (de quibus nunc agimus) in Catholica Ecclesia Votis: tu uide, ad cor ut redeas; attentéq; cuncta perpendas. Ac Cyprianus quidem Martyr sanctus & Pontifex, innumero rerum illarum, quæ ad religiosam Christianorum disciplinam pertinent, Vota quóq; esse docet; quum ita scribit, inter collecta à se Dominica & diuina Magisteria: Quod quis Deo uouerit; citò reddendum. Apud Salomonem: Prout uoueris Votum Domino;

De Virgin. seruanda, ad Demetr.

Lib 3, ad QVirinum, Cap. 30.

Ecclef. 5.

mino; ne moram feceris reddere illud. De hoc ipso, in Deuteronomio: Si autem uoueris Votum Domino Deo tuo: non tardabis reddere illud. quia inquirens quæret illud Deus tuus à te; & erit in peccatum. ea quæ egredientur per labia tua, obseruabis: & facies donum; quod locutus es ex ore tuo. De hoc ipso, in Psalmo 49: Sacrificia Deo Sacrificium laudis; & redde altissimo Vota tua: Inuoca me in die pressuræ: & eximam te; & clarificabis me. De hoc ipso, in Actibus Apostolorum: Cur impleuit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritu Sancto; quum esset fundus in tua potestate? non hominibus mentitus es; sed Deo. Item apud Hieremiam: Maledictus, qui facit opera Domini negligenter. Hæc ibi D. Cypr. eadem sentiens de Anania & Saphira; quæ modò audiuimus, ex Hierony. Hilarius etiam, Hymnum Dei in Sion explicans, hæc inter alia scribit: „ Vouenda ergo sunt Vota Deo; contemptus corporis, castitatis custodia, „ Ieiunij tolerantia: sed Vota Ecclesiasticæ tantùm Re- „ ligionis probantur, suntq; utilia; quum redduntur. „ Sed quid multa? Vnus Augustinus, Catholicæ ueritatis acerrimus propugnator, satisfaciet hominibus non contentiosis, unitatisq; & charitatis Christianæ fidis amatoribus. Nam in lib. 1. De Adulterinis Coniugijs, hæc eius uerba sunt: Non solùm autem mœchandum non est: sed etiam, quisquis non alligatus Vxori CONTINENTIAM Deo uouerit, nullo modo debet

Deut. 32.

ACT. 5.

Hier. 48.

In Psal. 64.

Cap. 24.

,, debet ista compensatione peccare; ut ideo credat V-
,, xorem sibi esse ducendam; quia promisit, quæ Nupti-
,, as eius appetit, futuram se esse Christianam. Quod e-
nim cuiquam, antequam uouisset, licebat: quum, id
se nunquam facturum, uouerit; non licebit. si tamen
,, id uouerit; quod uouendum fuit: sicut est perpetua
,, Virginitas, uel Continentia &c. Hæc ergo, & si qua
alia sunt, quæ rectißimè uouentur, quum homines uo-
uerint: nulla contradictione rumpenda sunt; quæ sine
ulla conditione uouerunt. quia & hoc Dominum præ-
Psalm. 75. cepisse, intelligendum est; ubi legitur: Vouete, & red-
dite, DOmino DEO uestro. Vnde Apostolus de qui-
busdam, quæ Continentiam uouent, & postea nubere
uolunt; (quod eis, antequam uouissent, utiq; licebat)
1 Tim. 5. Habentes, inquit, Damnationem; quoniam primam
Fidem irritam fecerunt. Audisńe, tu Frater; quid Au-
gust. de tuo Voto, Prophetam & Apostolum secutus,
definiat? etiamsi hæc tibi ducenda sit uxor; quæ Chri-
stiana fieri uellet: non tamen hoc ullo modo, citra Sa-
lutis tuæ iacturam, feceris. Sunt & alia, apud hunc
Catholicum Doctorem, generis eiusdem loca: ego ta-
men unum, maximè insignem atq; illustrem, nunc pro-
feram; in quo omnia, quæ ad causam nostram pertinēt,
complexus esse uidetur. Nam et Vota Christianorum,
in Communia atq; Propria, pulcherrimè diuidit; &
modum implendi ea, quæ uouimus, ostendit; & qui
Vota sua uiolauerint, (quod tu etiam nuper fecisti)
perpe-

perpetuæ Damnationis reos esse pronuntiat; ex De-
creto Christi, eiusq; Apostoli Pauli. Ad populū, in Tem
plo, palàm hæc loquebatur ille: tu uerba eius audi;
& expende. Quisq;, quod potest, Voueat, inquit; et In Psal. 75
reddat: ne uoueatis; & non reddatis: non sitis pigri Vouendum
ad uouendum Non enim uiribus uestris implebitis.
Deficietis; si de uobis præsumitis: si autem de illo, cui
uouetis; uouete: securi reddetis. Vouete, & reddite
Domino Deo uestro, omnes communiter. Quid debe- Vota 2:
mus uouere? Credere in illum: Sperare ab illo uitam Communia,
æternam: Bene uiuere, secundùm Communem mo-
dum Est enim quidam modus, Communis omnibus.
Furtum non facere, Adulterium non facere, non ama-
re Violentiam, non Superbire &c. omnibus æqua-
liter & in communi præcipitur: hoc totum omnes uo-
uere debemus Sunt etiam Vota propria singulorū. Propria.
Alius uouet Deo Castitatem Coniugalem; ut præter u-
xorem suam, non nouerit aliam: sic & Fœmina; ut
præter uirum suum, non nouerit alium. Alij etiam
uouent (etsi experti tale Coniugium) ultra nihil tale
pati; nihil tale concupiscere, aut sustinere. & ipsi uo-
uerunt aliquid maius, quàm illi. Alij Virginitatem i- ,,
psam, ab ineunte ætate uouent. & isti uouerunt pluri- ,,
mùm. Alij uouent, Domum suam esse hospitalem om-
nibus Sanctis aduenientibus. magnum Votum uouēt.
Alius uouet, relinquere omnia sua distribuendo Pau- ,,
peribus; et ire in communem uitam, in societatem San- ,,

 ctorum

ctorum. magnum Votum uouit. Vouete, et reddite Domino Deo uestro: quisq;, quod uouere uolüerit, uoueat. illud attēdat; ut quod uouerit, reddat. Vnusquisq; Deo quod uouet, si respiciat retrorsum; malum est. Nescio, quæ Castimonialis nubere uolüit. Quid uolüit? quod & Virgo quælibet. quid uolüit? quod & mater ipsius. Aliquid mali uolüit? mali planè. quare? quia iam uouerat Domino Deo suo. Quid enim ait Apostolus, de quibusdam; quæ uouerant, & non reddiderunt? Habentes, inquit, Damnationem: quia primam Fidem irritam fecerunt. Quid est; Primam Fidem irritam fecerunt? Vouerunt; & non reddiderunt. Nemo ergo, positus in Monasterio, Frater dicat; Recedo de Monasterio: Neq; enim soli, qui sunt in Monasterio, peruenturi sunt ad Regnum Cœlorū; & illi, qui ibi non sunt, ad Deum non pertinent. Respondetur ei: Sed illi non uouerunt: tu uouisti tu retro respexisti. Mementote uxoris Lot &c; Luc 17, Gen. 19. Virgo Castimonialis, iam dicata Deo, si antequam uouisset nupsisset; non damnaretur: nubere licet, antequam uoueat &c. quæ autem respexit ad Nuptias: non quia uolüit nubere, damnatur; sed quia iam ánte recesserat. & fit uxor Lot, respiciendo retrorsum. Non sitis pigri, qui potestis, quibus aspirat Deus, apprehendere Gradus meliores. etc. Non dixit Psalmus; Nolite uouere: sed: Vouete, et reddite. &c. Vtrunq; fac. unum sit, ex Professione tua: aliud ex Adiutorio

Reddendum

1 Tim. 5.

Dei

Dei perficietur. Hæc ibi August. Nihil his uerius esse potest, uestro quoq; iudicio: nisi post uestras cupiditates ire, quàm sana & salutaria Præcepta sequi, uos malitis. Quòd si durum cor uestrum ijs Doctorum uerbis nondum mollescat; & si uobis non persuadeant tam illustria testimonia Columnarum Ecclesiæ: ad uitam utiq; illorum, qui Monasticorum Votorum reuerentes in Ecclesia Deo seruierunt fideliter, non deberetis esse cæci. Dicite uos hic; quicquid uobis libet: ueniet æquißimum Christi Iudicium; in quo isti impuri Apostatæ ne hiscere quidem audebunt. Quid enim? uos sanctiores estis Francisco, Dominico, Bernardo, Benedicto, Beda, AVgustino, BAsilio, HIEronymo, Antonio, Paulo, & cæteris Ecclesiæ Catholibæ (dum hic uiuerent) sanctis Luminibus? túne Frater, sanctū hoc Monasticum & Sociale genus uitæ, cuius auctor est Helias; quod imitatus est Helisæus; Ioannes Baptista renouauit; Marcus Euangelista, cum suis, in Ægypto coluit; Paulus & Antonius ornârunt; Basilius, Hieronymus, Augustinus, Benedictus, Franciscus, Dominicus, Ignatius, & cæteri perscripserunt; omnes Ecclesiæ Doctores, tam Græci quàm Latini, scriptis suis publicis commendauerunt; Ecclesia deniq; Catholica, & uniuersus in orbe terrarum cœtus Christianorum, omnibus seculis approbauit; hoc ergo uitæ genus, tam pium, tam sanctum, planeq; Angelicum, contra tot sanctorum Patrum auctoritatem, & contra

S Monachorum auctoritas.

mentem

mentem Columnæ ueritatis Ecclesiæ, uos damnare au- debitis? Nolim ego ab illa parte stare, in æquißimo Christi Iudicio; unde isti omnes, quorum tam insolens est Superbia cum libidinosa uitæ impuritate coniuncta, in Tartareas flammas miserrimè abripientur. Quapropter miseret me tui, ô Frater; qui neglecto planißimo & purißimo Dei Verbo, contemptis Ecclesiæ Doctoribus Catholicis cum ipsa Catholica Ecclesia, damnatis deniq; sanctißimorum uirorum & Monachorum sanctis uiuendi rationibus, tuum Solenne Votum uiolare non horruisti. Quis Spiritus eô te impulerit; cogita, quæso, non indiligenter. Boni spiritus opera sunt; Charitas, Pax, Patientia, Longanimitas, Fides, Modestia, Continentia, Castitas: ad malum uerò Spiritum pertinent Opera Carnis; Sectæ, Dissensiones, Inimicitiæ, Fornicatio, Immundicia, Impudicitia, &c. Nonne istos Fructus nobis peperit, in Christianorum Regnis, quintum Luteri Euangelium? Dum tu oppugnabaris à Satana, omnium piorum Votorum capitali hoste, & in Angelum Lucis frequenter se transfigurante: multa tibi erant prius animo lustranda; quàm aliquid nouum, in tam graui deliberatione, tentandum. Videre debebas primùm; quænam uera sit Ecclesia Christi: disceresq;, ex tota Scriptura, ex omnibus Theologis ex Apostolico et Niceno Symbolis; solam Catholicam Ecclesiam ueram esse Ecclesiam Christi. id quod à nobis aliâs planißimè demonstra-

Spiritus Apostatarum.

Galat. 5.

Præsidia contra Tentatorem.

I.

monstratum est. Deinde, si Monasticæ uitæ deserendæ Votiq; uiolandi causa agebatur: Cur non illorum ueterum, quos dudum commemoraui, grauißima Decreta secutus es potiùs; quàm istis nouitatibus, quibus aures prurientes delectantur, aures quoq; tuas accomodares? Sed nesciebas ueterum de Votis sententiam, cum sacris Literis consentaneam. Scire debebas. Si itaq; nesciuisti; iam habes, unde discas: si sciens in Apostasia (quod absit) permanes; sciens quoq; & uolens (quod omen auertat Deus) peris. Donec hîc uiuitur, amice; est locus ueniæ ac Pœnitentiæ. Deniq; si statutum iam fuit, Concupiscentijs carnis tuam carnem extimulantibus, te uerò cœleste præsidium negligente, abijcere Cucullam: cur ad extremum, in tot diuersis opinionibus Fidei cuinam Sectæ adhærendum esset, non diligẽter cum animo tuo deliberâsti? Vide autem, obsecro; quidnam hoc Monstri est, in isto nouo quinto Euangelio! isti Sectæ se addicunt Apostatæ; quam ibi, ubi Vota temerant, fortè repererint. Si in maiori Polonia, Monachatum relinquis: transmigrandum tibi est, aut ad Hußitas, aut ad Luteranos; aut hodie ad istos, cras ad illos. sin hoc facias, apud minores Polonos: omnino tibi sentiendum est, aut cum Caluinistis; aut cum Trinitarijs. in Lituania uerò, alijsq; in locis, inciderés & in Stancarianos, & in Anabaptistas, & in Circumcisores; et qui palàm inducunt, in Ecclesiam Christi, Iudaismum ac Machometismum. Nonne ista noua

Fides

II.

III.

Monstrum.

Fides monstri portentiq; est similis? nonne, qui fuerunt ánte Luterani, iam facti sunt Caluinistæ? qui uerò Caluinistæ; transformati sunt in Trideitas, Polygamos, et nescio quos iam alios? Mira metamorphosis Luterani Euangelij! noua Regeneratio! Nulla profectò istorum Secta intra sua initia stetit: nullus istorum Liber, nulla Fidei Confeßio immutabilis permansit; non Augustana, neq; Tigurina, non Bohemica, non Pincouiensis, neq; Lituanica. &c. Ergóne Christi Euangelium habebit Spiritum Dissensionis; non Pacis? absit à pijs mentibus tam impia cogitatio. Nam qui concors est secum, in utroq; Testamento, in Prophetis, in Euangelistis, in Zacharia & Elizabet; qui cor unum & animam unam, in multitudine populorum facit; qui diuersarum linguarum Gentes, à Solis Ortu & Occasu, ab Aquilone & Austro, in unitatem Fidei congregat; hic itaq; concors unusq; Spiritus quomodo unum Euangelium in tot Sectas discinderet? quomodo alius esset Spiritus, in Luteranis; (si modò iam ulli Luterani sunt) alius, in Zuinglianis; in Anabaptistis alius; alius in Trinitarijs, Hußitis? &c. O stupidas hominum mentes; quæ Proteos istos non sentiunt! cæcosq; oculos; quæ Monstrum hoc cernere non possunt! at quantò melius & tutius fuerit illi Confeßioni subscribere, ab eaq; nunquam recedere; in qua unum omnes loquuntur.

Metamorphosis.

Ioan. 14.
1 Cor. 14.
Luce 2.
Act. 4.
Psalm. 106.

Sed requiris à me forsitan ueræ Confeßionis Fidei certum exemplum. Ecce tibi profero: tu diligenter attende.

Vera Fidei CONfessio

tende. CHRISTVS, & ECCLESIA, in Carne una duo sunt; unum sunt corpus: Christum itaq; mißis opionibus Hominum, confitere cum Petro; Tu es Christus, Filius Dei uiui: Ecclesiam uerò confitere cum Christo, illam; quæ incipiens ab Hierosolyma, in omnes Gentes diffusa, testes habet Apostolos, Petrum uerò Pastorem; quæ Spiritum Veritatis habet in æternum, et Christum ad consumationem seculi. quam Ecclesiam quisquis non audierit; erit ipsi Christo Ethnicus & Publicanus. Hæc est breuißima Fidei Confeßio, ex ipsißimis sacrarum Literarum fontibus deducta. quam si tu nondum intelligis: oculis ipsis uide. Credis, & non uides, exaltatum super Cœlos Deum; uides uerò, super omnem Terram gloriam eius, sub uno Pastore unius Ouilis: cur, quæ non uidisti, credis; quæ uides, credere non uis? Hæc est illa Christi Ecclesia; cuius etiam Fidem AVGVstinus hoc confitetur modo: Ego, inquit, in Ecclesia sum; cuius membra sunt omnes illæ Ecclesiæ; quas, ex laboribus Apostolorum natas atq; firmatas, simul in Literis Canonicis nouimus: earum Communionem, (quantum me adiuuat Dominus) siue in Aphrica, siue ubicunq;, non deseram. Quæstio certè inter nos uersatur; ubi sit Ecclesia: utrum apud nos; an apud illos. quæ utiq; Vna est: quã Maiores nostri Catholicam nominârunt. ut ex ipso nomine ostenderent; quia per Totum est. Secundum Totum enim, καθ' ὅλον Græcè dicitur. Hæreticã suam

Ephes. 5.
Colos. 1.
Mat. 16.
Luce 24.
ACT 1.
Ioan. 21.
Ioan. 14.
Mat. 28.
Mat. 18.

Aug. in Ps. 56. &c.

ECCLesia. Lib. 3, Capit. 35, cõtra Cresconium Grãm.

De Vnitate Ecclesię, Capit. 2, 12, 13 14, 16.

Pauca-

,, Paucitatem commendare conantur; & in Sanctis Ecclesiæ multitudinem, toto Orbe diffusam, blasphemare non cessant. sed sicut nos manifestißimis Testimonijs asserimus Ecclesiam, toto Orbe diffusam: sic & ipsi manifestum aliquid proferant; unde ostendant esse prædictum, cæteris Gentibus à Fide Christi pereuntibus, solam Aphricam [solam Pragam, solam Vitembergam etcæt.] remansuram. Proinde perscrutentur Scripturas: & contra tam multa Testimonia, quibus ostenditur Ecclesia Christi toto Orbe terrarum diffundi, uel unum proferant, tam certum & tam manifestum; quàm illa sunt: quo demonstrent, Ecclesiam Christi perisse de cæteris Gentibus, & in sola Aphrica [in sola Bohemia, in sola Germania & cæt.] remansisse; tanquam ab alio initio, à Carthagine, (ubi primò Episcopum contra Episcopum leuauerunt) non ab Hierusalem. Isti ergo Donatistæ, [isti Lutteristæ; Hußitæ isti; isti Caluinistæ & c.] qui uolunt uideri aliquid dicere, dum tacere erubescunt, & inania loqui non erubescunt, remotis omnibus inanibus uerbis, Ecclesiam suam demonstrent; (si possunt) non in sermonibus & rumoribus Aphrorum, [Bohemorum, Germanarorum. & c.] non in Concilijs Episcoporum [Colloquijs Ministrorum] suorum, non in literis quorumlibet Disputatorum: sed in præscripto Legis, in Prophetarum prædictis, in Psalmorum cantibus, in ipsius Pastoris uocibus, in Euangelistarum prædicationibus

onibus & laboribus; hoc est, in omnibus Canonicis Sanctorum Librorum Authoritatibus. nec ita, ut ea colligant & commemorent; quæ obscurè, uel ambiguè, uel figuratè dicta sunt; quæ quisq; sicut uoluerit interpretetur, secundùm sensum suum. Talia enim rectè intelligi, exponiq; non possunt: nisi priùs ea, quæ apertißimè dicta sunt, firma Fide teneantur. Quamobrem sicut Spiritum Sanctum habent filij dilecti; non ,, habent filij maligni: sic & Ecclesiam habent Catholici, non habent Hæretici. Non potest quisquam habere Salutem; nisi in Ecclesia Catholica: Extra Ecclesiam Catholicam, totum habere potest; præter Salutem: potest habere Honorem; potest habere Sacramentum; potest cantare Halleluia; potest respondere Amen; potest Euangelium tenere; potest, in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti Fidem habere, & Prædicare: sed nusquam, nisi in Ecclesia Catholica, ,, Salutem poterit inuenire. Quoniam Ecclesia Corpus Christi est: utiq; manifestum est; eum, qui non est in Membris Christi, Christianam salutem habere non posse. Membra uerò Christi per Vnitatis Charitatem sibi copulantur, & per eandē Capiti suo cohærent; quod est CHRISTVS IESVS. Tene igitur Vnitatem: Vnum Patrem habemus: simul oremus. Pater noster unam Coniugem uoluit habere. qui ergo adoramus unum Patrem; quare non agnoscamus unam Matrem? Hæc est perspicua D. Augustini Episcopi Confeßio, & di-

,, Attende, ,, Heretice, ,, & Time.

,, De Bapt. contra Donat. Lib. 5 Capi. 23.

In Concione, super gestis cum Emerito.

,, De Vnitate Eccles. Cap. 2.

In Conc. cū Emerito.

& dilucida Confeßionis explicatio; unde Ecclesiam cognoscis: accipe breuiorem, in qua Pastorem Ecclesiæ uideas, sancti quoq; Hieronymi Presbyteri. at cuius uiri! uiri doctißimi; Augustini quoq; iudicio: qui Græco & Latino, insuper & Hebræo eruditus eloquio, ex Occidentali ad Orientalem transiens Ecclesiam, in Locis sanctis, atq; in Literis sacris, usq; ad decrepitam uixit ætatem, & qui omnes, uel pene omnes, utriusq; linguæ Diuinarum Scripturarum tractatores, & Christianarum Disputationum Scriptores, qui ante illum ex utraq; parte Orbis de Doctrina Ecclesiastica scripserant, legit. Eius itaq; Doctoris, trium Linguarum scientißimi, sacrarum Literarum peritißimi, & Dogmatum Ecclesiæ calentißimi, ea breuis est Catholicæ Fidei Confeßio, ad Damasum Pontificem: Quoniam uetusto inter se Oriens populorum furore collisus, indiscissam Domini Tunicam minutatim per frusta discerpit; & CHRisti Vineam exterminant Vulpes: ideo, Cathedram Petri & Fidem Apostolico ore laudatam consulens, Cathedræ Petri (unde „ Christi uestimenta olim suscepi; ubi incorrupta Patrum „ seruatur hæreditas. &c.) Succeßoriq; Piscatoris, & „ Discipulo Crucis, Communione consocior: super il- „ lam Petram ædificatam Ecclesiam, scio. quicunq; extra hanc Domum, Agnum comederit; profanus est: si quis in Arca Noë non fuerit; peribit, regnante Diluuio: quicunq; tecum non colligit; spargit: hoc est, qui

De Peccat. meritis atq; remiss. Lib. 3. Cap. 6: & Libro 6. contra Iulianum Pelag.

PASTOR Ecclesię Catholicę, Papa.

To. 2, in Epist. Quoniā uetusto.

qui Christi non est; Antichristi est. Hæc Hieron. de Romana Fide, ad Damasum Papam: à quo Sacerdo- „ te, Victimam Salutis; à Pastore, Præsidium ouis flagi- „ tabat: cuius eum terrebat Magnitudo; inuitabat Hu- „ manitas: à cuius Sanctimonia, tot interiacentibus spa- „ tijs, Sanctum Domini expetebat; Collegasq; eius, Æ- „ gyptios Confessores, sequebatur: cuius deniq; Beati- „ tudinem obtestabatur, per Crucifixum Mundi salutē, per Homousion Trinitatem; ut, cui apud Antiochiam (commigrauerat enim ad illam Solitudinem; quæ Syriam, iuncto Barbariæ fine, disterminat) deberet communicare, scriptis transmißis & significare dignaretur. Tanti fecit D. HIERonimus Ecclesiæ Romanæ Communionem. Nam & in altera eius Epistola, ad eundem Damasum, hæc uerba inuenio, meræ Humilitatis plena, & auctoritatem Sedis Apostolicæ plurimùm confirmantia: Paruum, inquit, magnus aspice: „ diues Pastor morbidam ne contemnas Ouem. Ego igi- „ tur (ut ante iam scripsi) Christi uestem in Romana urbe suscipiens, nunc Barbaro Syriæ limite teneor: maiora, in Solitudine, bella nunc patior: hinc, præsidijs fulta Mundi, Ariana rabies fremit: hinc, in tres partes scissa Ecclesia, ad se rapere me festinat: Monachorum, arca manentium, antiqua in me surgit authoritas: ego interim clamito: SI QVIS CATHE- „ dræ Petri iungitur; meus est. idcirco obtestor Beatitudi- „ nem tuam, per Crucem Domini, per necessarium Fidei „ nostræ

In Epist. Importuna.

nostræ decus, per Paßionem Christi; ut, qui Apostolos Honore sequeris, sequaris & Merito; ut mihi Literis tuis, apud quem in Syria deberem Communicare, significes. Noli despicere animam; pro qua CHRistus mortuus est. Ecce tibi Hieronymum illum, magnum in Ecclesia Christi Theologum; quàm supplex is, quū ageret in Oriente, apud Piscatoris Successorem minus doctiorem se, de sua Salute solicitus fuerit. Si miraris, cur tantopere sese demittat ille, apud Sanctimoniam et Beatitudinem Cathedræ Petri: non minus & hoc mirari debes; quàm summissē D. etiam Augustinus, ad Sanctitatem Beatißimi & Venerandi Papæ Bonifacij, sua Scripta dirigat, non tam discenda; quàm examinanda, et (ubi forsitan aliquid displicuerit) emendanda. Tanti semper fuit Cathedra Petri, apud Theologos ueteres, summis illis Pontificibus longē doctiores. Cur ita? quia Petro ter dictum est; Pasce Oues & Agnos meos: quia Petrus Claues Regni Cœlorum accepit. &c. In hac autem Catholica Ecclesia, sub uno Catholico Pastore per Orbem terrarum diffusa, millia Seruorum Dei fuerant in Ægypto; qui (ut idem Doctor Augustinus scribit) Perfectionem præcepti Euangelii studentes tenere, per Eremum sancta Societate uirebant. Nam dictum est: Si uis perfectus esse: uade; uende omnia, quæ habes; & da Pauperibus: & habebis Thesaurum in Cœlis: & ueni; sequere me. Audisne ista, tu Frater? qua uerō fronte audis? utinam

Contra duas Epist. Pelag. Li. et Ca. 1.

De Vnitate Eccl. Ca. 14

Mat. 19.

nam te iam pudeat atq; pœniteat præcipitis atq; damnabilis tui consilij; pudor erumpat in lacrymas; lacrymæ Confeßionem facinoris exprimant; Confeßio uerō, cum Contritione et Satisfactione coniuncta, Peccatorum ueniam imploret. Donec negligis uocem Domini præcipientis; Vouete, & reddite Domino Deo uestro &c: non modò negabis, sed adiurabis quoq;, Ecclesiam Christi non nosse te; Periuriumq; Periurio addes. uerùm si respiciente Domino te, Verbi ipsius fueris recordatus: exibis foras; & flebis amarē.

Quamobrem multa tibi consideranda atq; perpendenda fuerint priùs; quàm à Catholicis desciseres, et insigne Monachatus tui abijceres: quæ sit ratio Votorum; quæ uera Christi Ecclesia; & in quas Sectas dissecet istos unum eorum Verbum; hæc omnia priùs quàm aliquid tentares, probē discere debebas. Vide ergo iam, uideq; (si sapis; & si pluris Animam, quàm uniuersum Mundum, facis) uide, obsecro, diligenter; quam tu rationem CHRISTO Iudici, in iustißimo eius Iudicio, es redditurus. Moriendum etenim est; breuiq; moriendum: neq; scimus nos; quando, & quomodo, moriendum. Mortuus est primus Apostata Monachus, benè potus, post epulas: & qui nouum illius exemplum apud nos secuti sunt, pleriq; iam mortui sunt; finemq; suis Cupiditatibus uel inuiti fecerunt: non tu morieris quoq;? Si te offendit quispiam, in moribus & uita nostratium Catholicorum: non me-

Conclusio

 liorem

liorem uitam, neq; meliores mores inducit quintum
Luteri Euangelium; uel ipsiusmet Luteri testimonio.
Si te quippiam offenderit apud illos; qui Pauperi Che-
risto, in Paupertate uoluntaria, seruire discunt: quid
Esaię 5. facies cum istis; in quorum conuiuijs est Cithara, &
lyra, & tympanum, & tibia, & uinum? Si quid tibi
displicet in illis; qui, auxilio Dei coufisi, Ascensiones
Psalm. 83. in corde suo disposuerunt: quæ tandem communitas
aut societas uitæ' meritô tibi non displicebit? Mollia
sequimur, Frater, obliti illius; quòd, qui mollia ge-
stant, in domibus Regum sunt. Nescio, utrum nunc'
mollibus uestibus; an, quum uili & contempta ueste u-
tebaris, ad Ioannem Baptistam magis accederes.
Delibuti erant inani gaudio illi; apud quos tu uitam
Pauperum Christi criminabaris, placere uolens Homi-
nibus: atqui quemadmodum illud gaudium illorum
diuturnum non fuit; ita fletus eorum, aduersus quos o-
mne malum à mentientibus dicitur, non poterit esse
Mat. 23. diuturnus. Quid; quod unus ex XII, Traditor Do-
mini fuit? quòd audiendi sunt; qui, quod iubent, non
„ faciunt ipsi? Non idem cum malis genus uitæ; sed i-
„ mitatio malorum uitæ, uitam bonorum maculat: per-
„ mistio in hac uita malorum cum bonis' bonis nullo pa-
„ cto nocet. Sed túne illis, qui uili iure uictitant, melior
es; qui post lautam unam tantùm Cœnam, mox quæsi-
uisti partim lautius Prandium? Sic nos non uidemus;
quid sit à tergo manticæ! Non decet etiam, ex nobis-
ipsis

ipsis uitam aliorum nos æstimare. Nam si impuro Lu- „
tero tam impoßibile fuit, continentem esse; quàm im- „
poßibile est homini, saliuam non expuere: cur con- „
tinentißimè uixerunt tot sanctißimi (ut Apostolos &
Euangelistas præteream) Episcopi, Presbyteri, Mo-
nachi, Virgines? Lutero quidem, fortasse longum
tempus turpiter in libidinibus uolutato, ita (ut ipse
scribit) impoßibilis Continentia fuit: sed non illis; qui Sapien. 8.
Continentiam à Deo postulantes, in CHRisto se posse Philip. 4.
omnia' & sciunt; et, ipsius Gratia, sentiunt. Neq;
Luterus ergo, neq; tu, ex uobisipsis de alijs facere de-
betis iudicium: tuo, Frater, te metire pede. si iudicari Lucę 6.
non uis: noli iudicare. Tu, paulò elatior animo, iussa Lapsus ori-
Pastorum Prælatorumq; tuorum contemnens, Precum go.
Horariarum negligens, Libros Hæreticorum lecti-
tans, in Excommunicatione Pontificis Sacrificans, à
Gratia Dei tuo uitio excideras: ergóne, propter te u-
num, & cæteri omnes: quibus cum erat tibi, in Cœno-
bio, uita communis? Charitas non cogitat malum; A- 1 Cor. 13
postolo teste. Soletis etiam uos nescio quas Supersti-
ones Monasticas criminari: nos tamen hoc certò sci- „
mus, multis Superstitionem uideri; quæ sit Religio „
uera. Si quis tamen uspiam fuerit Superstitiosus: tibi
licebat esse Religiosum. Quantò maius crimen est In- 1 Reg. 15.
obedientiæ, & Apostasiæ; quàm uitium (si quod est a-
licubi) Superstitionis! trabs illa sunt ad hanc festucam, Matth. 5.
ô Frater. Sed non uacat nunc' pluribus ad te scribe-

re, in

re, in hac graui cauſa: aliquid tamen propterea ſcripſi; quòd te amo, & ſalutem tuam. ſufficerent tamen & hæc pauca non ſuperbo, nec contentioſo; qui in conſpectu Iudicis Chriſti, Angelorumq; omnium & Sanctorum eius, noluérit æterno pudore ſuffundi. Leuiter dixi: tu conijcito cætera; & uale in Domino. POSnaniæ, apud noſtram Cathedralem Eccleſiam, die S. Franciſci, in Chriſti amore feruentiſsimi, uitæq; Monaſticæ optimi Patris; Anno Domini

1566.

FINIS.

Regeſt potrzebnych rzeczy/ ktore tu ſą opiſáne.

w ktorym/ ná tož trzebá pomnieć: co ſie náznáczyło/ przy Náuce práwego Chrześćijánina.

A

Chleb

Regeſt.

D

E

F

G

H

I

K

L

MA=

M

 nili

420

 zá ſo=

T

rzeczy

Dla

Hhh Cypr.

Z

Piſmá S. mieyſcá wyłożone.

KONIEC.

¶ Náuká/ o predkim náleźieniu Liczby/ po kráiach znáczoney.

PRzytrudnieyßym iest, pátrzáć; gdźie ktora iest Liczbá/ po kráiach znáczona. kto chce łátwiey przyść do tego: niechay sobie náznáczy ná káżdey kárćie; poki ktora trwa liczbá. Tym sposobem nápisałbys 1/ aż do B; á 2/ áż do Biiij; á 6/ v B osmego etc. Nie wczás domyśliłem śie tego: nápotym (da Pan Bog) tak vczynimy. Ná ten czas, przyymi to zá wdzięczne/ Czytelniku miły; á Páná Bogá (proße) zá mie chćiey prośić: ia tez/ zá ćiebie/ rad to bede czynił.
Panu Bogu ćie poruczam,

❧ Omylki ták popráwiſz.

D 8/ ná 2 ſtronie/ ná 7 wierſzu/ czytay: Synem iednoiſtnego. G 5/ wierſz 20: Scrutamini Scripturas. H 3/ wierſz 3 od końcá: naſzey Diſputácyey. K 7/ ſtroná 2/ wierſz 2 od końcá: k naſzey ſtronie. L 8/ ſtroná 2/ wierſz 8 od końcá: Vbłagánie Spráwiedl. N 7/ ſtroná 2/ wierſz 8: pewne wierzy á nieodmienne. N 8/ wierſz 1: ſwey roſtacey. Bb 4/ wierſz 23: Vpominam ćie. ná drugiey ſtronie tez/ wierſz 23: Powſzechnym dzierżćie. Bb 8: rite celebrandas. Dd 5/ wierſz 10: przed Swiątośćiámi. Dd 8/ wierſz oſtátni: Joſiaſz.

❧ Drukowano w Krákowie/ v Máttheuſzá Siebeneycherá/ Roku Páńſkiego: 1567.

